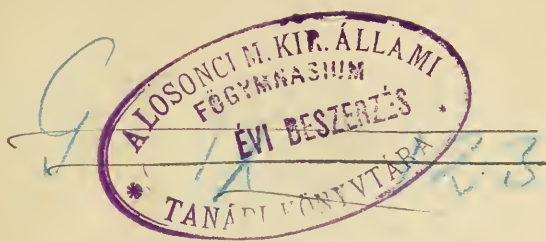

3 1761 07542913 4

Digitized by the Internet Archive
in 2009 with funding from
University of Toronto

II. RÁKÓCZI FERENCZ
LEVÉLTÁRA.

HAD- ÉS BELÜGY.

IX.

ARCHIVUM RÁKÓCZIANUM.

II. RÁKÓCZI FERENCZ

LEVÉLTÁRA,

BEL- ÉS KÜLFÖLDI IRATTÁRAKBÓL BŐVÍTVE.

KIADJA

A MAGYAR TUDOMÁNYOS AKADÉMIA

TÖRTÉNELMI BIZOTTSÁGA.

ELSŐ OSZTÁLY: HAD- ÉS BELÜGY.

SZERKESZTI

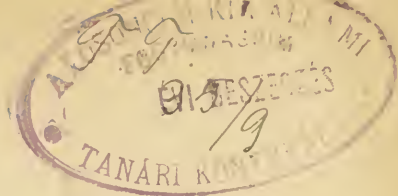
THALY KÁLMÁN.

IX.

BUDAPEST, 1883.

A M. T. AKADÉMIA KÖNYVKIADÓ-HIVATALA.

(Az Akadémia épületében.)

BOTTYÁN JÁNOS

VEZÉNYLŐ TÁBORNOK

LEVELEZÉSEI

S RÓLA SZÓLÓ MÁS

EMLÉKEZETREMÉLTÓ IRATOK.

1685—1716.

ÖSSZEGYÜJTÉ S AZ EREDETI KÉZIRATOKBÓL

KÖZLI

JHALY KÁLMÁN.

T. J. 638/9.

BUDAPEST, 1883.

A M. T. AKADÉMIA KÖNYVKIADÓ-HIVATALA.

Az Akadémia épületében.

DB
225
178
B6 44
1883

»Ich habe von dem Hungarischen Obristen Bottyán viel rüembliches zu melden.«

Saroyai Eugen, 1703. Lipót császárnak.

ELŐSZÓ.

Múlt 1882-ik év december havi ülésén a magy. tud. Akadémia Történelmi Bizottságának tárgyalatván a következő évi költségvetés: ennek keretébe 1883-ra az Archivum Rákóczi-*num*nak ismét egy — és pedig nagyobb terjedelmű — kötete vétetett vala föl, s alólirott, mint e vállalat eddigi közlője s szerkesztője, bizatott meg az új kötet tartalmának összeállításával és sajtó alá rendezésével. A VIII-ik kötettel a *Bercsényi-levelezések* csoportja befejeztetvén: most már, az eredetileg tervezett sorrend szerint, vagy *gr. Forgách Simon* tábornok levelezései, vagy pedig maga *Rákóczi fejedelem* udv. cancelláriájának újabban fölfedezett s még kiadatlan leveleskönyvei következtek volna. Azonban mind e két rendbeli nagyfontosságú történelmi anyagot gondosan átvizsgálván, meggyőződtem, hogy azok másolása, egybe-hasonlítása stb. korántsem haladt még annyira, hogy belőlök a rendelkezésre állott néhány rövid hó lefolyása alatt egy nagyszabású kötetet sajtó alá adhas-sak. Nem maradt tehát egyéb hátra, mint egy történelmi érték tekintetében ezeknél nem hátrább álló, sőt a tartalom egyöntetűségénél fogva bizonyos szempontból még érdekesebb, befejezettebb más csoport-hoz nyúlnom, a melynek anyaga készen, úgyszólván

majdnem egészen sajtó alá adható állapotban volt. Ez az általam igen régóta, folyton-folyvást gyűjtött *Bottyán-levelezések* csoportozata.

II. Rákóczi Ferencz fejedelem nagy szabadságháborújának nem volt a maga idejében népszerűbb katonai s hadvezéri alakja, mint a híres vitéz Bottyán János, vagy mint őt még a régi török harcokban elvesztett félszeméről országszerte nevezték: »*Vuk-Bottyán*.« De a mily hírneves volt az agg hős életében hazájában és a külföldön, (úgy, hogy még Olasz- és Spanyolországban is adtak ki Callot-féle modorú rézmetszetű arczképei), — ép oly feledségbe merült egykor nagyhírű neve későbbben, úgymint a jelen század nemzedékei előtt. Mert az aulicus szellemű történetírók — csupa merő túlzott loyaltásból Bécs iránt, — czélzatosan agyonhallgatták őt, mint általában magát a rettegett emlékü Rákóczi-kort is, — avagy szándékosan ferdítve, torzítva szóltak róla. Ismeretes, hogy az ez és ilyesek által okozott homályt csak a legújabb évtizedek levéltárak rejtekeibe hatoló szorgos munkásságának sikerült eloszlatni. Történetírásunk ezen irányú működését igen nemes föladatnak: az erkölcsi és nemzeti igazságszolgáltatás teljesítésének tekintem, s azért teljes erőmből igyekeztem és igyekezem abban csekély tehetségem szerint részt venni. S tán Bottyán alakjának földerítésében van némi részem.

Hogy azonban a tárgyilagos igazsághoz teljesen hű és egykori, boldogúlt mesterem emléke iránt méltóképen hálás legyek: nem hallgathatom el e helyütt sem, hogy engemet — mint akkor még igen ifjú embert s kezdő történetkutatót — Bottyán tábor-

nokra, mint a Rákóczi-kor egyik legerőteljesebb s mindenestre legeredetibb, típusos alakjára, némi családi traditiók után először *Szalay László* figyelemzetetett, még 1861-ben, az országgyűlés elosztatása után, mikor ifjúi lelkesedéssel s az ő böles és atyai vezetése alatt történelmi, levéltári bűvárlatokhoz fogtam. Ő biztatott, hogy gyűjtsem össze a Bottyán János életére vonatkozó adatokat (a miben maga is mind haláláig nagy segítségemre vala,) és írjam meg életét. Azt még megérhette, hogy e kutatásaimnak előleges eredményeképen, 1864. tavaszán Bottyán tábornok jellemrajzával s 1705-iki dunántúli hadjáratának vázlatával foglalhattam el akadémiái széket. E tárgy s e név akkoron egészen új vala; — egy régesrégén elfelejtett, csak itt-ott, még a nép hagyományaiban s helyi emlékek hézagos vonatkozásaiban élő rokonszenves történelmi alak, egy ragyogó szabadsághős és tiszteletet gerjesztő hadvezér alakja bontakozott ki a síri homályból. Bottyán életét tárgyzó munkám befejezésére nagyon sürgettek; s ámbár én ezt még csak évek múlva — addig folytonosan kutatva és gyűjtve — akartam vala tenni: végre is a különösen írói és kiadói körökből jött s az olvasó közönség meleg érdeklődésétől is támogatott sürű serkengetéseknek engedve, befejezém az életrajzot 3—4 évi kutatások után, s 1865-ben Ráth Mórnál kiadtam.

De azért ezután is folytattam Bottyánra vonatkozó bűvárlataimat, melyeknek eredményei azóta megjelent némely munkáim, pl. a »Dunántúli Hadjárat 1707-ben«, »Ocskay László«-nak Bottyán tábornok működését illető részei, a Századokban és Tör-

ténelmi Tárban megjelent több kisebb-nagyobb értekezés és közlemény, és *a jelen kötet*. Mikor Bottyán életrajzát megírtam: az *itt* tartalmazott levelezéseknek legföljebb ha *negyedrészt* ismerém; a többi merőben új, még nem ismert, illetőleg újabb munkáimban is csak részben felhasznált anyag. Egybegyűjtve itt a híres tábornoknak saját levelei, hadi parancsai, kiáltványai, rendeletei, stb. *mind*, a mennyit csak huszonkét évi gondos kutatással a levéltárakból összeszedhettem, szám szerint valami 300, — melyekhez ugyanennyi egyéb irat járúl, másoktól Bottyánhoz, vagy az ő szereplését érdeklőleg írva.

Egy eseménydús életpályát megvilágító e gazdag gyűjteményt én eredetileg Bottyánnak majdan — az előbbi kiadásnál legalább háromszorta-négy-szerte bővebben kidolgozandó — tüzetes életrajzához szántam volt *okmánytárul*; a föntérintett körülmény miatt azonban most épen opportunusnak találtam azt az Archivum Rákócianum IX-ik kötete számára átengedni. Mert Rákóczi és Bercsényi után méltóan sorakozhatik itt Bottyán tábornok, és pedig a rangban őt megelőzőtt »*mágnás-generálisok*«: gr. Forgách Simon, b. Károlyi Sándor, gr. Eszterházy Antal, gr. Pekry Lőrincz stb. előtt. Ugyanis e most nevezettek csak születési előnyüknél, családjaik fényénél fogva nyert magasabb rangfokozataikban és *csakis rangfokozataikban* előzték meg a köznemesből egyedül saját erejével, jeles tehetségei és rettenthetlen vitézségével, minden protectió nélkül *vezénylő-tábornokká* emelkedett Bottyánt, — vezéri tevékenységben, hadi érdemekben őt följlül nem múlja vala egyik sem. A bíráló történetíró s utókor előtt pedig csupán

ez lehet mérvadó, s nem az, hogy valakit »tábornagy«-nak, vagy »tábornok«-nak, — »generális«-nak, vagy »fő-generális«-nak, »generális-marsall«-nak címezték legyen-e kortársai? Mi a tevékenység történelmi súlyát s az embernek és jellemnek értékét tekintjük, nem a rangfokozatok lépcsőzeteit a tábornoki kar czímlétráján. És ekkor a vitéznél-vitézebb, a tehetségdús, fáradhatatlan, erélyes, hív, utolsó lehelletéig ügybuzgó, vérét, vagyonát, mindenét áldozni kész, becsületes, nyíltjellemű Bottyán — társai felett áll. Különben is, hogy az ő korában, köznemesi osztályból származott férfiú Magyarországon az övénél magasabb katonai rangot ért volna el, — nincs példa rá. Az is nagy ritkaság, ha *nem főúr* akkoriban a tábornoki rangig felküzdhetette magát; mert a legmagasabb katonai lépcső a nemesi osztály számára azon időkben rendesen az ezredesi, vagy legföljebb dandárnoki rangfokozat volt. II. Rákóczi Ferencz fejedelem összesen vagy 30 — 32 tábornokának *kétharmada* csupa mágnásokból állt; a nemesi osztályból csak 7 tábornok s 3 »vice-generális« volt az egész hosszú háború alatt, s eme hétből is *egymaga Bottyán* bírt nagyobb szerepkörrel, csak a fejedelemtől vagy ennek helytartójától függő, önálló vezénylettel.

És ezt országszerte viszhangzott régi nagy hadi hírnevének, egykori kir. ezredesi rangjának s 40 évnél (illetőleg 1709-et véve, 50 évnél) többre terjedő katonai pályája dús tapasztalatainak köszönheté. A Rákóczi-féle tábornoki karnak legvitézebb s legkiválóbb vezéri képességű tagja kétségtelenül ő vala, a mint ezt számtalanszor tettekkkel kimutatta. Kitűnő iskolában növekedett is és edződött meg ez a vén

katona: a török harcok, a »végek« iskolájában, melynek már 17—18 éves gyöngé ifjú korától kezdve fegyverviselő tagja volt. 1687. tavaszán már harmincz éves, dicsően megfutott katonai pályára hivatkozhatott, (lásd 4. l.) s ugyancsak jó mesterei valának a hadi vezérségben. Bottyán ugyanis 1657-től 1699-ig részt vőn a Dunántúl, Dunáninnét, Drávántúl s Szerbiában, Bulgáriában a törökök és tatárok ellen vívott győzelmes nagy harcok s ostromokban, 1683—84-től kezdve már mint csapatvezér s 1692-től mint huszárezredes; küzdött még hajdan a híres *gr. Montecuccoli* és *gr. Zrínyi Miklós*, *gr. Forgách Ádám*, *id. gr. Bercsényi Miklós*, továbbá utóbb *gr. Eszterházy János* és *gr. Koháry István* tábornokok, úgy *Lotharingi Károly*, *Bádeni Lajos*, *Piccolomini*, *Veteráni*, *Mar-Emmánuel*, *Szász Ágost* (a későbbi lengyel király) és *Savoyai Eugen* nagynevű fővezérek alatt; az ő szemek előtt tett számos jeles vitézi próbát, s az ő személyes ajánlataikra emelkedett rangban és részesült magas katonai kitüntetésekben, jutalmúl dicső sebeiért s érdemdús szolgálataiért. Rákóczinak jeles tábornoka e kitűnő hadvezérektől sajátítá el »régi tanúlt hadi mesterségét«, melyért kortársai dicsérik.

Bottyánról már 1689-ben így emlékezik korának egyik legelső hadvezére *Bádeni Lajos* örgróf generalissimus, september 3-kán a batocsíni táborból I. Lipót császárhoz szóló hivatalos jelentésében: »... Undt haben bey dieser Occasion (Grabova és Batocsín alatti ütközet) unter Commando des Graffen Veterani, der Obrist St.-Crois, Graff Chiaki, Paul Deak undt *Botthian*, *Capitain von Gran*, sambt Ihren untergebenen, *wie ich nicht anderst sagen kann* :

sehr dapfer undt wohl gethan.» ¹⁾ Egy másik lángeszű nagy hadvezér: *Savoyai Jenő hg.* is, ki alatt hősünk szintén sokat szolgált, mily magasztaló s számára példás kitüntetést kívánó előterjesztéssel ajánlotta Bottyán ezredest a császárnak, kitetszik a 143. lapon a cs. kir. hadi levéltárból idézett leveléből s a császári válaszból.

Természetes, hogy az *ily* kitüntetésekkel elhalmozott, s különben is kora ifjúságától reguláris hadakban szolgált cs. kir. főhadi tiszt, — ámbár mint hű magyarnak, sajgott keble az imádott nemzetén, hazáján elkövetett lealázó jogtalanságok felett, — katonai esküjétől visszatartatva, csak nagy nehezen s méltatlan üldöztetések után bírta magát rávenni arra, hogy a Rákóczi által számára már 1703-ban ismételve felajánlott tábornoki méltóságot elfogadja. De mikor aztán elfogadta: attól fogva testestől-lelkestől a szabadság és nemzete fölkarolt ügyének szentelvén magát, kitartó buzgalommal, törhetetlen erélylyel és vaskövetkezetességgel haladt választott útján, — egész sírjáig. Rákóczinak megnyerő személyisége pedig annyira meghódította a kissé darabos modorú, de nemes érzelmű öreg katonát, hogy, Bercsényinek, Ráday Pálnak, Vaÿ Ádámnak nyilatkozatai szerint is, a fejedelennek alig vala buzgóbb híve Bottyánnál. És ezt nemcsak lázas tevékenységével, gyakori vére ontásával, élete koczkáztatásával, — hanem a fejedelem ügyéért tett többszörös és pedig ugyancsak tetemes anyagi áldozataival is megbizonyította. Mire kötetünk számos példát szolgáltat.

¹⁾ L. Röder: »Des Markgrafen Ludwig W. von Baden Feldzüge wider die Türken.« Karlsruhe, 1842. II. köf. Urkunden 99. és 100. l.

Bottyánnak emberszerető, nyílt és igazságos jelleméről — mely kivált a szegény nép nyomorgatását nem szívelhette, — s úgy katonai tulajdonairól már többször és több helyütt írtam. E tekintetben immár sokkal ismertebb történelmi alak a dunántúli nép hajdani kedves »*öreg apósa*«, a kurucz katonaság bálványa, hogysem róla itt tüzetesebben kellene szólanom. Csak néhány vezéri vonást eleveníték föl tehát a mindenekfölött népszerű tábornokról. Bottyán — mint maga a fejedelem is följegyzé róla, — hadi tervekben szerfölött találékony, örökké józan és éber volt, katonáit szoros fegyelemben tartotta, de igazságot szolgáltatott nekik mindenben, ha igazuk vala; szerette a népet s ettől viszont rendkívül szeretettet: bízató szavaira, bálványozott személye megjelenésére egész kerületek ragadtak fegyvert, (pl. 1705. Dunántúl,) s a lakosság kész volt kívánságára a legvégsőbb áldozatokra, (pl. 1707. ugyanott); neve hírére a szétoszlott vitézlő rend sietett ismét a zászlók alá összegyülekezni, mert ő mint fiait szerette és gondozta őket. Viszont az ellenség: egykor a török s utóbb kivált a rác, — már csak rettegett nevének hallásától is nem egyszer megszaladt. Bottyán testét, a néphit szerint, a golyó nem járta. Nem csoda hát, ha ily népszerűség, ily nagy hősi varázs és hozzá oly reális vezéri tehetség mellett, a minővel az öreg kurucz tábornok dicsekedhetett, a fővezér gr. Bercsényi Miklós a trencsényi harcztot és Ocskay elpártolását követett gyásznapiokban így ír róla Rákóczi-nak: »Csak ez (Bottyán) *megmaradjon* s Eszterházy Antal, — *semmi az többi!*« ¹⁾

¹⁾ Bercsényi 1708. sept. 1-jén Visktől, a fejedelemnek. Archiv. Rákócz. VI. 54.

A mások által elvesztett ütközeteket helyrehozni, a diadalmas ellenséget föltartóztatni, a széjjelvert katonaságot táborra gyűjteni, a csüggedt népbe lelket önteni rendesen őt küldték, mint pl. Trencsény után. És ő e súlyos feladatoknak becsülettel meg is felelt. Mint hadvezért a föntebbiek mellett jellemzi, hogy míg személyére nézve rendkívül vakmerő s veszélyes kalandokban gyönyörködő volt: addig mint tábornok éber, körültekintő, örökké vizsgálódó, — minek legékesebben szóló bizonyítéka az, hogy *Bottyánt az ellenség soha meg nem lephette rígyázatlanul*: egyetlen harczot sem vesztett el e miatt, sőt sokszor nyújtott hamaros segítséget más meglepeteknek. Továbbá igen jeles tacticus, valódi mester volt a posztók megválasztásában, a terep katonai előnyeinek fölismerése- és érvényesítésében. Minden hadfelállítása, a melyről csak tüzetesebb tudósítás maradt ránk — akár baráttól, akár ellenségtől, — tekintettel a terepviszonyokra, kitűnőnek, sőt geniálisnak mondható. Így pl. a duna-földvári vár körülszállása, (1705.); csapatainak elhelyezése és támadó rendszere a sopronyi rohamnál, (1706.); hadfelállítása az igali ütközetben, (1706.) s utána állásfoglalása a Sió-vonalon, hol a győztes gr. Herbersteint egyszerre megfordítá s üldözöttből üldözővé lön; geniális téli hadjárata 1707-ben Rabutin és a két gr. Starhemberg ellen, Pápa, a Bakony és Balaton környékén oly hadállás foglalásával, mely a bécsi cs. k. haditanács minden tervét megghiúsítá; Móriczhidától harczolva vonulása Rabutin és gr. Pálffy János egyesült hadtestei előtt Karakóig, a hol fedett állásban egyszerre frontot vet nekik, majd hátuk mögé Stýriának

kerül, (1707.); esapatainak remek fölállítása és a császáriaknak ismételt cselekbe ejtése a német-keresztúri csatánál, (1707.); fényes sikerű diversiói Austriába, Stýriába, Morvába, (1706, 1707, 1708. ismételve), stb. stb.

Szint ily mestere volt a vízi átkeléseknek s hadi czélokra használt mindenféle hajók és hidak építésének is, a mihez nagyon értett. A Dunánál, Vágnál, Garamnál, Rábánál sokszor megmutatta. 1705. májusában, a mikor a Dunát Tolnában, Bottyán-varánál áthidalá: vasmacskái nem lévén, úgy segített magán, hogy nagy erős kasokat fonatott fűzfavesszőkből, s azokat kövekkel megterhelve elsüllyesztette vasmacskák gyanánt, és a hídhajókat (tombác) úgy megerősíté hozzájuk, hogy ágyúk, lovas-tömegek is bátran költöztek hídján. De ki győzné az öreg kurucz tábornok furfangos hadi eszének minden csínyját-bínját leírni!

Még a róla szóló, itt közlött iratokat is csak több mint húsz évi fáradalmas gyűjtéssel, kutatással lehetett összeszedni, — annyira szétszóródtak. Bottyán után ugyanis — családja egyenes ágon kihalván, — nem maradt fönn levéltár. És így tábori canceláriájának fogalmazatai s a hozzá intézett hivatalos és magán-levelek legnagyobb részt elvesztek. Csak itt-ott maradt ránk némi töredék, pl. özvegye gr. Forgách Juliána révén a b. Palocsay-levéltárban, vagy »fogadott fia« gr. Károlyi Sándor tbk. utódainál, t. i. azon levelek, melyeket még maga Bottyán életében saját tudósításaihoz mellékel. Valamint tehát Bottyán leveleit az országban szanaszét szórt irattárakból, családoktól stb. kelle összeböngészni: úgy az imént

jelzett hiányon is más kortársaknak az ő személyéről s tetteiről írt levelei fölvételével iparkodtunk segíteni. Ekkép sikerült ezt a tevékeny életpálya 25 évét felölelő s a még arra következett 7 esztendőnek is reávonatkozó irományait, tehát összesen 32 évet magában foglaló hatszáz-egynéhány Bottyán-iratot egybeszerkeszteniünk. Megjegyezzük azonban, hogy *a jelen vállalat* előbbi köteteiben kiadott ily természetű irományokból, nevezetesen Rákóczinak Bottyánhoz intézett 1705—1709-iki számos levele fogalmazataiból, úgy Bercsényi 1705 és 1709-iki leveleskönyvének ugyanily kivonataiból ide semmit föl nem vevénk, s mindezekre nézve az olvasót a megelőző kötetekre utaljuk.

Forrásainkat, mit honnan meríténk? minden darabnál megjelöltük.

Midőn Bottyán tarna-örsi táborában örök nyugalomra hajtá fáradt fejét, — archivuma szétfoszlott. Egy része levelesládái- és protocollumainak érsek-újvári házában s ugyanott hátrahagyott társzekereiben maradt egyéb javaival, és — *rape-cape*; a mi pedig tábori cancelláriás-kocsiján vele volt, titkárai őrizete alatt: az részint özvegye, részint mostoha-unokája Szabó Mózes alezredes és kis korától általa fölnevelt árva unokaöccse Horváth István őrnagy, részint pedig a tábornok málhás-szekerei fődözetére rendelt Szalkay Demeter nevű régi századosának kezeibe került. Egyszóval, részekre szakadt s itt-amott kallódik vala el. Némi romjait özvegye második férjének b. Palocsay Györgynek családi levéltárában Lőcsén leltem volt meg; de ezek inkább csak birtokviszonyait, hagyatékát illetik.

A Szalkay kezére jutott töredéknek érdekes története van. Bottyán nemesség- és czímerújító levelének hivatalos példányát nyomozván, az ő Felsége személye körüli ministerium levéltárában Bécsben őrzött Liber Regiusok alphabeticus lajstromában, az 1687-ik évnél erre a jegyzetre bukkantam: »*Botthyán Joannes resolutus in Nobilem 18. Maij 1687. et 1691. in Cottu Strigoniensi publicatus, — teste nro 5511. 1780.*« Maga a nemesi diploma mása azonban a kir. könyvekben nincsen meg. Az idézett 1780-iki szám a magy. kir. udv. cancellária folyó ügyszámát jelentvén, nyomoztam tovább a cancelláriai irattárban, a hol is az 5511. sz. a. nem kis meglepetésemre a következő hivatalos irományokra leltem:

»*Anton Szalkay de Tisza-Szalka m. p.*« 1780-ban különben datum nélkül folyamodik az udv. cancellárhoz s előadja, hogy néhai édes anyja, Szalkay István alezredes özvegye, született Kálnoky Therézia grófnő elhalálózásakor, annak egy irományokkal telt ládája (»eine mit Schrifften angefüllte Druhe«) a budai városi tanácsnál tétetett volt le, honnét azonban e láda, gr. Eszterházy Ferencz udv. cancellárnak Bécsben még 1768. november 16-kán kelt rendeletére, ez év és hó 29-kén az udv. cancelláriának átszolgáltatott s azóta ennek archivumában őriztetik letéteményképen. A folyamodó állítja, sőt mellékelt hiteles okirataival igazolta is, hogy ő a nevezett néhai Szalkay István alezredesnek és gr. Kálnoky Theréziának törvényes fia, egyedüli, testvérek nélkül álló. Kéri tehát, hogy az említett láda írás, neki mint törvényes örökösnek, illetőleg tulajdonosnak kiadassék.

XVII

Mely kérvényre azon udv. cancellári végzés hozatott, hogy miután a folyamodó kellőképen legitimálta magát és tulajdonjogát: igenis, a kérdéses deponált irományok lajstrom mellett kiadandók neki. Az átvétel megtörténtét igazoló e lajstrom vagyis kiadási elismervény, Szalkay Antal mint átvevő és Kelcz József udv. tanácsos mint átadó aláírásával s pecsétével megerősítve, eredetiben mellékelve van, s 18. sz. a. a következő, — bizonyára *Szalkay Demeter* Bottyán-ezredbeli egykori kurucz kapitány révén Szalkay Antal öseihez került, — legnagyobb részben *Bottyánt*, rokonságát és jószágait illető okleveleket sorolja elő, úgymint:

„E l e n c h u s

Literalium Instrumentorum ab obitu natae Comitissae Kálnoky, nuptae olim Szalkay prae manibus Magistratus Budensis in deposito remansorum, succesive vero in obsequium B. Mandati Regij die 16. 9-bris 1768. Cancellariae Regiae Hung. Aulicae fine ulterioris eorundem conservationis transmissorum, hodie autem die quippe 27. Octobris 1780. Antonio Szalkay qua legitimo et naturali praefatae Comitissae filio, erga ejus Instantiam eatenus sub nro 5511. 1780. porrectam, praestitamque super legitima sui ex utroque descendencia legitimationem extradatorum.

Nro 1. Fassio venditionalis Nicolai filij Tyba de Déva et fratris ejus Lorandi super quaedam terra ipsorum Déva vocata,¹⁾ pro Oliverio, Lorando et Stephano, filijs Christophori de Gombos, coram Conventu Cruciferorum Domus Hospitalis Ecclesiae S. Regis Stephani de Strigonio celebrata. Anno Dni 1300. Originales.

Nro 2. Fassio Nicolai et Lorandi Filiorum Tyba de Déva, ratione Curiae ipsorum haereditariae, Déva nuncupatae, Oliverio, Lorando et Stephano filijs Christofori de Gombos in 10. Marcis venditae, coram Conventu Crucifer. Domus Hospitalis Eccl. S. Regis Stephani de Strigonio, Anno 1314. Orig.

¹⁾ Ma *Diva*, *Gyiva*, Esztergom vármegyében. Bottyán birtoka volt.

XVIII

Nro 3. Fassio venditionalis Comitiss Stephani, filij Christophori Nobilis de Déva, super quaedam particula terrae Déva dictae pro quodam Bodon, filio Martini et Dominico, filio Chaba, coram Conventu Crucifer. Dom. Hosp. Eccl. S. Regis Stephani de Strigonio. Anno 1314. Orig.

Nro 4. (Az 1. sz. a. venditionalisnak 1325-iki transsumptuma, ugyanazon hiteles hely kiadásában.)

Nr. 5. Fassio adoptionalis Mathiae de Déva pro Nicolao de Déva, coram Capitulo Strigoniensi, Anno 1445. celebrata. Orig.

Nro 6. Relatoriae Testimoniales Capituli Strigon. pro parte Mathiae de Déva super peracta ejusdem in Possessione Déva Statutione emanatae, Anno 1503. Orig.

Nro 7. Fassio super Déva coram Conventu Monasterij S. Joannis Baptistae de Jaszou celebrata, Anno 1503. Orig.

Nro 8. Fassio cambialis inter Mathiam de Déva ab una, altera vero partibus Familiae Vass homines, super certis portionibus possessionary's Cottui Comaromiensi adjacen. coram Capit. Strigon. celebrata, Anno 1505. Orig.

Nro 9. Transsumptum Literarum divisionalium Familiae Déva hominum, per Capit. Strigon. expeditum. Anno 1506. Orig.

Nro 10. Relatoriae Testimoniales Capit. Strigon. pro parte Familiae Vass hominum, super pura Statutione eorundem in Possessione Déva peracta, extradatae Anno 1506. Orig.

Nro 11. Divisionalis tractatus inter Familiae Déva homines coram Capit. Strigon. Anno 1513. celebratus. Orig.

Nro 12. Vidimált copijája a Vasvármegyei Szécs (Zech) puszta és Nagy-Erdő villongó ügyében I. Ferdinánd királytól 1554. május 6-án kiadott sententionálisnak, Teufel Kristóf kőszegi kapitány és más részről Botthyan Ferencz és Sárkány, Rajki, Gosztonyi s más határos birtokú nemesek között.

Nro 13. Diploma Nobilitaris seu B. Literae Armales per Ferdinandum 2-dum Imp. et Regem, *Stephano Szalkay* ejusdemque haeredibus et posteritatibus Anno 1624. die 17. January Viennae sub duplici sigilli concessae, publicataeque in Cottu Jaurinensi Anno 1655. Orig.

Nro 14. Ugyane nemeslevélnek a nyitrai káptalan által 1749. aug. 16-kán kiállított transsumptuma, Szalkay István, a gr. Kálnoky-

féle huszárezred századosa — úgymint a nemességszerző István nevű fiától nemzett hasonló nevű unokájának fia — számára.

Nro 15. B. *Litterae Armales* per Leopoldum Imp. et Regem *Andreae Szabó* ejusdemque haeredibus et posteritatibus die 22. Julij Anno 1673. concessae, publicataeque in Cottu Comaromiensi Anno 1674. Orig. ¹⁾ Komárom-vármegyének a publicatióról kiadott testi-
monialisával és Szabó Andrásnak az armális collatiójáért esedező kérvé-
nyével mint mellékletekkel.

Nro 16. B. *Litterae Armales* per Leopoldum Imp. et Regem *Joanni Botthyán* ejusdemque haeredibus et posteritatibus die 18. Majj Anno 1687. *elargitae*, publicataeque in Cottu Strigoniensi Anno 1691. In Originali. — *His adjacet antelati Botthyán pro Armalibus Supplicantis Instantia.*

Nro 17. Copia vidinata Patentium pro parte Ferdinandi Bencze Tricesimatoris Comaromiensis, super data eidem mineralia in Regno Hungariae perquirendi et fodendi facultate, via Camerali emanatarum die 21. February 1699. ²⁾

Nro 18. Simplex Consensus Regius super Fissione *Joannis Botthyán*, ratione universorum suorum Bonorum, pro parte Stephani Tóth, alterius Stephani Horváth, Georgy Síley, Joannis Molnár, alterius Joannis Grassalkovics et Michaëlis Czagány, coram Capitulo Nitt-
riensi celebrata, die 16. x-bris 1700. concessus.

Praespecificata Litteralia Instrumenta mihi ex Archivo Excelsae Cancellariae Reg. Hung. Aul. extradata, admanuataque esse propria manus subscriptione, usuatisque sigilli mei oppressione fidem facio. —
Viennae, die et Anno ut supra.

(P. H.) A. Szalkay m. p. ³⁾

Miután itt, mint láttuk, »irományokkal telt« egész
ládáról van szó, a lajstrom pedig mindössze csak 21

¹⁾ Ezen komáromi Szabó Andrásnak fia volt Szabó Mátyás, 1696. esztergomi főhadnagy s később nyitrai kurucz várparancsnok, ki Botthyán egyik mostohaleányát Jósza Judithot bírván nőül, ettől született fia Szabó Mózes alezredes, Botthyán kedvence és egyik örököse.

²⁾ V. ö. Botthyán levelét Rákóczihoz 1707-ből, 445. l.

³⁾ E Szalkay Antalról annyit tudunk, hogy — hihetőleg anyai jóságain — Erdélyben lakott, magyarra fordítá és 1792. Bécsben kiadta Vergilius Aeneisének első részét, s 1793-ban »Pikó herczeg« című melo-
drámát írt.

darab oklevelet sorol föl 18. sz. a.: nagyon valószínű, hogy a leveles-láda ezen följül való tartalma *missilis levelekből, hadi és afféle* nem birtok- vagy jogviszony-érdekű iratokból állott; melyeket, mint a régi levéltár-rendezők felfogása szerint »*nullius valoris*«
firkákat, nem tartottak érdemesnek elenchisálni, sőt mint *Vak-Bottyániana rebellis actákat*, az udv. cancellária loyalis hivatalnokai szent borzalommal tekintettek. A történetbúvárra nézve épen ezek bírnának legtöbb becsesél.

Hová lőnek ezen 1780-ban még létezett iratok: Bottyánnak czímerújító diplomája s hadi cancelláriájának ki tudja mily nagy történelmi értékű maradványai? 1879. nyara óta, a mikor a föntebbi lajstromra rábukkantam, a Szalkay-család nyomai révén eleget fürkésztem különösen Erdélyben, a hová e nyomok gr. Kálnoky-ágon vezettek, — de mind hiába. Személyesen jártam gr. Kálnoky Dénes úr ő excjánál Háromszéken, Miklósvártt, hol a Kálnoky-család archivuma létezett: azonban itt fájdalommal arról kelle értesülnöm, hogy 1848-ban, a kastély kirabolatásakor, az oláh csöcselék e nagybecsű levéltárat merőben elhamvasztá, — nincs többé semmi.

Ekként már-már egészen reményt veszték, midőn három év múlva Létzfalvi Gyárfás Zsigmond úr Déváról (tehát csakugyan Erdélyből) Bottyánnak czímerújításért s új nemeslevél kiadásáért a Főlséghez benyújtott 1687-iki folyamodványát (lásd 4. l.) másolatban azon megjegyzéssel küldé be a Történelmi Társulatnak, hogy annak, valamint Bottyán czímeres levelének eredetije az ő birtokában van. Tüstént levelezésbe bocsátkoztam vele, s magát az

armálist sikerült is tőle csere útján más okmányokért megszereznem. (L. 5—10. l. közölve). Ez a nagyérdekű nemesi levél a föntebbi lajstromban 16. sz. alatt van beiktatva: és csakugyan az eredetin az 1780-ban rájegyzett »Nro 16.« elenchus-szám ma is jól látható. Gyárfás Zs. úrtól ez oklevelek provenientiája iránt kérdezősködvén, annyit tudtam meg, hogy ő azokat családjának Küküllő-megyei falusi udvarháza padlásán találta, elrongyolt régi irományokkal telt levelesládák egyikében. Azonnal kész valék e ládák átkutatása végett a helyszínére utazni; de sajnálatomra oly választ kaptam, hogy azok egyelőre hozzáférhetlenek, legföljebb családtag juthat valamikép hozzájuk. Gyárfás Zs. úr kértemre megígéré, hogy gondosan átfürkészendi tartalmukat, s ha Bottyán tábornokot illető iratokra akad, — értesít. Később értesített is, hogy e nagyobb részt elpusztúlt irományok maradványai közt több Bottyán-félét nem talált.

Azonban nemsokára egy másik családtag: Létzfalvi Gyárfás József úr, kir. törvényszéki bíró Maros-Vásárhelyen, tudósíta, hogy a komáromi Szabó-család 1673-iki armálisa eredetiben, tehát az 1780-iki lajstromban 15. sz. alatt említett okmány, ¹⁾ továbbá Bottyán Jánosnak 1700. december 16-kán kir. jóváhagyást nyert végintézkedése, — vagyis a cancelláriai lajstromban 18. sz. alatt iktatott s általunk más forrásból a 61. és 64. l. közölt okmány, — jelenleg az ő birtokában van. Ekként kétségtelen, hogy az

¹⁾ E nemeslevél 1673. június 22-kén kelt és a nemességszerző Szabó András mellett annak neje Orbán Katalin, s gyermekeik Szabó Mátyás, Mojzes (Bottyán unokájának hasonnevű nagybátyja), Ignác és Erzsébet nyernek általa nemesi joga t.

egykor Szalkay Demeter és István révén Szalkay Antal kezére került Bottyán-iratok, idők jártával a Szalkayakról akár örökösödés, akár jószágvásárlás útján (forrásom ez utóbbit állítja,) a Létzfalvi Gyárfás-család birtokába jutottak. Többet ezen homályos ügyről nem sikerült még kinyomoznom, sem az 1687-iki folyamodvány eredetijét, a tett csereajánlat elfogadása után is megkapnom; pedig nagyon kíváncsatos volna, ha a még el nem pusztult iratok a történettudomány gyarapítására megmentethetnének.

Hogy a napfényre került 1687-iki czímer- és nemességújító diplomában maga I. Lipót császár s király is ünnepélyesen elismeri Bottyánt nemes családból származottnak, ki csak a háborús idők viszontagságai által fosztatott meg czímeres-levelétől, — fényesen igazolja az én már 1864-ben, családi följegyzések s káptalani bevallási iratok nyomán tett hasonló állításomat. Álljon itt néhány, eddig ismeretlen adat Bottyán családjáról, t. i. az eredetileg Somogy-megyei *Géres-Káli* (vagy Görös-Gáli) és *Bottyáni Bottyánokról*, valamint a később Lévára szakadt hasonló nevű s tán ugyanazonos nemes családról.

A XVI-ik század végén s a XVII-ik elején élt Bottyáni és Géres-Káli Bottyán Kristóf, Zala-vármegyei birtokos nemes, kinek neje Egerallyai Erzse, s fick az 1630—1640 körül Dunántúl szerepelt Bottyán másként Bottyáni János, kiről a következő hiteleshelyi adatok emlékeznek:

1. A veszprémi káptalan gróf Rákóczi Pál országbírónak 1635. Jánosházánál kelt parancsára, Húsvéth Ambró mester-kanonok tagja által a kir. tábla elé idézi Sárkány István kis-komáromi kapitányt, mint a ki Orbovai Jakusith György ó budai prépostnak és esztergomi

kanonoknak *kis-komáromi tiszttartóját* (provisor) *Vitézlő Bottyán Jánost* (Egregium Joannem Bottyán) a múlt 1634. évben Szent-Mihály nap táján, midőn Kis-Komáromba menne, elfogatta és csak kir. parancsra bocsátá szabadon, s addig is mindig rágalmazta.¹⁾

2. Ugyanesak a veszprémi káptalannak kiküldötte Gálffi János, és Saári János homo regius, gróf Rákóczi Pál országbíró meghagyására 1635. a kis-komáromi várban, „*Nemes Géres-Kállai Bottyán János*” részére tanúkat hallgatnak ki. Mely tanúvallomásokból kiderül, hogy Domonyai János Deák, Zsófia nevű leánya Deli Tamásné volt, kiknek is leányuk Deli Anna Egeralli Lászlóné vala; mely Egeralli László-nétől született Egeralli Erzsébet, *Bottyáni Kristófné*, kiknek fiok a föntebbi Bottyáni János, és hogy Nagy-Geresd falu vér szerint e Bottyán Jánost illetné, mert özanyja Deli Anna egy testvér volt Deli Péterrel, (a kinek ága ú. l. mag nélkül halt ki.) A tanúvallomásokból még az is kiviláglik, hogy Zsabari Domonyai János neje Sárkány Ilona volt, a Sárkány Péter leánya; mely Péternek csak két gyermeke vala: János és ezen Ilona.²⁾ A tanú, a ki ezeket hiti alatt vallja: Bogách András özvegye, 64 éves. — Azután Kis-Komáromból három napra Szent-Gróthra mentek ki a küldöttek, a hol Egeralli János 50 éves zalabéri nemes és Bitzó István 80 éves agilis, kapornaki lakos tanúkat hallgatták ki. E tanúk szintén erősítik a föntebbieket, és még hozzá Egeralli vallja, hogy Bottyán János a Sár-melléki jószágot is bírta, Bitzó pedig, hogy Deli Lőrincz, György, Péter és Anna — a kiket személyesen ismert, — egy testvérek valának s apjuk Deli Tamás. Vallja továbbá, hogy e jogon Bottyán János a Deliek Zala folyó melletti birtokát is bírja. Ugyanily értelemben vall a negyedik tanú Ns. Gyala Kata kapornaki lakos.³⁾

3. A veszprémi káptalan bizonyáglevelé 1639-ből, hogy III. Ferdinánd ez évi július 4-én Bécsben kelt parancsára Megyery János kir. ember, és Récsey István hántai prépost, mint káptalani megbízott, e hó 21-én Kis-Komárom várában számosak jelenlétében beiktatták Ns. *Bottyáni Jánost* és tardi Lászlóffy Pált Ghilicze, Fölfalu és Bogdácsa Somogy-vármegyei faluknak és Nagy-Juta szintén so-

¹⁾ Veszprémi káptalani jegyzőkönyv, I. köt. 1635—1654.

²⁾ A Bottyán és Sárkány családok közötti még régebbi összekötetésre nézve l. az 1780-iki elenchus 12. sz. a. okmányát.

³⁾ Veszprémi káptalani jegyzőkönyv, n. o.

mogyi falu fele részének birtokába. Mely beiktatásnak azonban Ghi-licze és Júta falvakat illetőleg *Ns. Bottyáni László* a maga nevében contradicált. ¹⁾

4. 1639. sept. 14. kelt királyi parancsra a veszprémi káptalan által e hó 27-kén Szántóházy Zsigmond kis-komáromi vice-kapitánynak Somogy- és Baranya-vármegyei több lakott és lakatlan faluk birtokába Veszprém városában végbement beiktatásánál az egyik homo regius *Bottyáni János* volt. ²⁾

5. A veszprémi káptalan III. Ferdinánd királynak 1640. april 20-kán kelt s tardi Lászlóffi Pál és „*Geresd-Gáli Bottyán János*“ részére kiadott parancsára bizonyítja, hogy a múlt évben Somogy-vármegyei föntnevezett birtokaikba való beiktatásuk alkalmával a kir. ember megbetegedvén, újabban Szent-Imrei Márton és Acsádi Benedek kanonok küldettek ki, kik is jelenték, hogy a helyszínén a beiktatásnak seuki ellent nem mondott. ³⁾

6. A mindezen káptalani kiadványokban említett Géres-Káli Bottyán vagy Bottyáni János egy kelet nélküli, de legkésőbb 1642-ben írt fölségfolyamodványával *Kapornak* várának néhai Orosz Pál halálával megürrült kapitányi tisztsége elnyeréseért esedezik, — tehát immár éltes hadi embernek kellett lennie, a minthogy említi is: „Cum autem et ego iam inde ab ineunte aetate mea tam in Praesidijs Mattis Vrae, quam etiam funesto illo superiorum motuum tempore in campestribus expeditionibus contra perduelles Matti Vrae non imbellem praestiterim operam,“ etc. Kérvényét ajánlják Lippay György egri püspök, Homonnai gr. Drugeth János és Mikulich Tamás. ⁴⁾

Ezen Bottyán Jánosnak, vagy egy más, hasonló nevű, Esztergomba települt családtagnak volt-e fia a nagy hírű kurucz tábornok? biztosan nem tudhatjuk. — A család egyik ága a dunántúli török dúlások következtében Bars-vármegyébe, Lévára szakadt, s

¹⁾ Veszprémi káptalani jegyzőkönyv, I. köt. 1635—1654.

²⁾ Ugyanott.

³⁾ Ugyanott.

⁴⁾ L. Schmidt: »Episcopi Agrienses«; Týrnaviae, 1768. III. köt. Lippay 1642-ben szűnt meg egri püspök lenni; Drugeth J. is ekkor volt országbíró és Mikulich személynök.

armális hiányában, Bottyán András és neje Szabó Erzsébet kértére 1647. január 24-kén Pozsonyban kelt czímeres levelet kapott. Gyermekük István, András és János voltak. A nemes-levél Barsmegye 1647. július 11-iki gyűlésén hirdettetett ki, s eredetije most is e vármegye (és nem, mint Nagy Iván hibásan írja: *Nógrád*¹⁾) levéltárában, Aranyos-Maróthon őriztetik. A család ma már kihalt. A tábornokkal egy időben élt tagjait e nemzedékrend mutatja:

Bottyán András, 1647.
(Szabó Erzsébet.)

B. István, 1649.	B. András, 1649.	B. János, 1649—1700.	B. Katalin.
György. János.		(1. Nemes-Panni Hamar Erzsébet.	(1674. Nemes-Panni Hamar Istvánné.)
†		2. Závody Erzsébet, 1701. özv.)	

első nejétől:			másodiktól:			
ifj. Bottyán János, † 1701. (Szombathy Judith.)	Bottyán Erzsébet. (Zólvomi Szabó János.)	B. András. †	B. Judith. (Kún István.)	B. Ilona. (Boldogházi Kiss Imre.)	B. Katalin. (Dabasi Halász Péter ezredes.)	B. Mária. (1. Petrovay László. 2. Almássy Ferencz.)
János. Imre. †	Katalin. (Dabasi Halász Mihály.)		Zsuzsána. (Andrássy Zsigmond.)			
	H. Klára. (id. Thaly István.)		A. Klára. (Semsey András ezredes.)			

Bottyán Erzsébetnek, unokája Dabasi Halász Klára id. Thaly Istvánné után, magam is egyenes ivadéka lévén, családi irományainkból említhetem föl röviden a következőket:

1. Id. Bottyán János, nejeének Hamar Erzsébetnek Zámory Annával 1685-ben kötött bizonyos szerződése ellen a garam-szent-benedeki convent előtt 1694-ben ünnepélyes óvást emel. (Egykori másolat.)

¹⁾ Nagy Iván: »Magyarország Családai«, II. köt. 222. l. a Bottyán-családnál. — A czímer, a vértben magyar kalpagos és dolmányos, álló gyalog vitéz, jobbában kard, melynek hegyén levágott török fej. A sisak koronájából ugyanezen alak emelkedik ki. (A török fejet tartó kard kisebb pecséten könnyen buzogánynak is nézhető.)

2. Lakos István és neje Boros Ilona instantiájára idősb és ifjabb Bottyán János ellen 1695. a szent-benedeki convent mandatum evocatoriumot bocsát ki, nagyobb hatalmaskodási vád miatt. (Egykori másolat.)

3. Bottyán Örsébet, Zólyomi ifj. Szabó János házastársa elismeri, hogy „az én kedves Atyám-Uramtól Nemzetes Vitézlő Bottyán János Uramtól és mostoha Anyám-Asszonytól Závody Örsébeth Asszonytól» anyai örökségi részét fölvette. Datum *Lerac*, die 19. January 1698. (Eredeti.)

4. Bottyán András, id. Bottyán Jánosnak első nejétől született. ekkor még nőtelen ifjú-legény fia, *Lerac*, die 10. February Anno 1700. kelt levelével hasonlóan elismeri, hogy néhai édes-anyja hagyatékából őt illető 687 frt 50 dénárt, apjától és mostoha-anyjától fölvelt légyen. Aláírva: „*Ifjabbik* Bottyán András m. k.“ (Eredeti.)

5. Id. Bottyán János 1700. folytatában vagy 1701. elején elhalván, első nejétől Hamar Erzsébettől származott gyermekei 1701. november havától 1702. februárig kelt több rendbeli perirataikkal vádat emelnek mostoha-anyjok: özv. Závody Erzsébet ellen, mint a ki »non ita pridem« elhunyt atyjoknak — néhai férjének — lévai házát, *több rármegegélben felleő jószágait*, továbbá úgy kamatokra kiadott készpénz-tőkekben, arany- ezüst-mívekben és szobabeli bútorokban, mint lábas-marhákban hátrahagyott és még az ő édes-anyjokkal néhai Hamar Erzsébettel együtt szerzett javait — melyek tehát határozottan őket illetik, — özvegyi jog czínén maga birodalma alá vette s bírja és usnálja, az ő nyilvánvaló kárnkkal és sértődésökkel. Mind-ezeknek kezökhöz adatását kívánják. (Eredeti periratok a családi és az ndv. cancelláriai levéltárban.)

6. Id. Bottyán János özvegye Závody Erzsébet, leánya Bottyán Ilona Boldogházi Kiss Imréné javára 500 db. aranyról a garam-szent-benedeki convent előtt tett bevallását ugyanott visszavonja, 1701. (Eredeti.)

7. Léván 1702. martius 2-án költ egyezséglevél, melynek értelmében Dvornikovics János ítélőmester intésére, a ki előtt pereiket folytatták, néhai id. Bottyán Jánosnak Hamar Erzsébettől született örökösei, a költséges pörlekedést abbanhagyván, barátságos kiegyenlítésre lépnek mostoha-anyjukkal Závody Erzsébettel, oly föltétel alatt, hogy a néhai édes-anyjok után általok egyenként fölvelt 687 frt 50

dénáron följül, még apjok s anyjok után 6687 frt 56 dénárt kapjanak az özvegytől, s azzal teljesen és mindenkorra ki lesznek elégítve; a minthogy részint készpénzül, részint adóslevelekkel ki is elégítették. Ezen, a nevezett ítélőmester előtt kelt egyezséglevelet, melyet megváltoztathatlan érvényűnek jelentettek ki, aláírták: *Bottyán Örsébet*, Zólyomi Szabó Jánosné; »Szombathy Judith, *néhai ifjabbik Bottyán János* meghagyatott özvegye s két árva fiainak Jankónak és Imrének naturalis és legitima tutrix.« Bottyán Judith sem élt már ekkor, sőt férje Nemzetes Kún István sem. Hogy ezek árváinak és a távol (vagy külföldi egyetemeken, vagy hadakban) lévő ifjú *Bottyán Andrásnak* osztályrészét nénjök Bottyán Örsébet vette légyen kezéhez, hitelesen bizonyítják aláírásaikkal és pecséteikkel Péli Nagy András, Kazy János alispán, Mihálffy András szolgabíró, Veres János, Farkas Sándor, Szöllősy János és Miháll Gáspár Bars-megyei nemesek, kiknek jelenlétében Dvornikovics ítélőmester a peres atyafiakat kiegyeztette. (Eredeti.)

S. Boldogházi Kiss Imre s neje Bottyán Ilona, nemkülönben ennek nővére Bottyán Katalin (később Halász Péterné), *néhai* idősb Bottyán János leányai, 1704. a szent-benedeki convent előtt ünnepélyesen tiltakoznak anyjok Závody Erzsébet végrendelete ellen.¹⁾ (Egykori másolat.)

9. „*Deductio Genealogiae Familiæ Bottyán.*“ Ezen a XVIII-ik század vége felé készült nemzedékrendi táblázat, — mely a Lévai Bottyán, Nemes-Panni Hamar, Szabó de Zólyom alias Zólyomy, Nyáregyházi Nyáry, Dabasi Halász, Andrássy, Semsey, Thaly, Laky, Balla, Györy, stb. nemes családok osztályos rokonságát tünteti elő, — némi jegyzetekkel is el van látva. E jegyzetek szerint ifj. Bottyán András, valamint testvérbátyjának ifj. Bottyán Jánosnak János és Imre nevű két fia, — tehát a Lévai Bottyánok fiága — mag nélkül halt ki.

Hogy a hős kurucz tábornok ezen lévai Bottyánokkal egy vérségből való volt, a következők világosan mutatják, úgymint:

¹⁾ Závody Erzsébetnek ugyanis volt még egy, legkisebb leánya *Bottyán Mária*, (utóbb Petrovay Lászlóné, majd Almássy Ferenczné), kinek azonban gyermekei nem lettek. A végrendelező nyilván ezen, akkor még gyermekeleánykát különböztette volt meg végrendeletében, néneji rovására.

a) 1687-iki czímerújító levelének kelte előtt, sőt még utána is hat évig ő is a lévai Bottyánok 1647-iki armálisában foglalt nemesi czímert használá gyűrűpecsétein. (L. 1691. és 1693-iki levelein lévő pecséteit, 18. és 21. l.)

b) A lévai két Bottyán János — apa és fiú — életében ő, esztergomi Bottyán János ezredes, amazokkal rokoni érintkezésben állta, nekik pénzt kölcsönzött, közös vállalatokba bocsátkozott velök; sőt egy ízben, 1696-ban, mint atyafiak szoktak, pörbe is, (még pedig a teljes névazonosságból eredett tévedés szülte igen eredeti, de csakhamar kiegyenlített pörbe) elegyedett volt lévai idősb Bottyán Jánossal, kinek a pozsonyi Hakszer szintén ágense volt. (L. 28—29. l.) Több adat e perről nincs; úgy látszik, a tévedés kiderülván, a rokonok tüstént kiegyezének.

c) A lévai Bottyánokról családi iratokból bizonyos, hogy kálvinisták valának; a kurucz generálisról is azt állítja a kortárs történetíró Kolinovics Gábor Commentárjaiban, hogy születésére nézve »*Calvini assecla erat*«, a jezsuiták térítették át a sellyei collegiumban, diák korában. —

Ha már Bottyán családjáról ennyit szólottunk: említsük még föl itt magyarázatképen a rokoni kapcsolatot, mely a híres hőst Rákóczi fejedelem helytartójához és fővezéréhez gr. Bercsényi Miklóshoz fűzé. Bercsényi Bottyánhoz szóló leveleiben, mint ennek *sógora* írja alá magát. A vérség így volt: gr. Forgách György érsek-újvári vice-generális nőül bírta gr. Rechberg-Rothenlöwen Mária-Erzsébetet, kitől született Farkas nevű fia. Forgách György ifjan elhúnyván: özvegyét báró, később gróf id. Bercsényi

Miklós tábornok vette el, kiknek fiok vala ifjabb gr. Bercsényi Miklós; a ki tehát Forgách Farkasnak anyúl való testvére. Forgách Farkasnak b. Révay Eleonórától született leányát Juliánát pedig — vagyis Bercsényi Miklós unokahúgát — Bottyán János tábornok vezette oltárhoz.

De Bottyán ezen előkelő házasság által nemcsak a gr. Bercsényiekkel, gr. Forgáchokkal, gr. Pálffyakkal, gr. Eszterházyakkal, gr. Csákyakkal, b. Révayakkal stb. keveredett atyafiságba, — sőt némi távoli rokoni kötelék csatolá őt magához II. Rákóczi Ferencz fejedelemhez is. Tüntesse föl ezt a következő táblázatot:

Zeleméry (Kamarás) János, de genere Gúth-Keled. 1540.
(Ruszkai Dobó Anna.)

Zeleméry Miklós. (Henvey Margit.)	Zeleméry László, esztergomi főispán. (Jakusith Scholastica.)
Zeleméry Borbála. (Lorántffy Mihály, zempléni főispán.)	Zeleméry Anna. (b. Forgách András tábornok. 1586. 1612.)
Lorántffy Zsuzsána. (I. Rákóczi György, erdélyi fejedelem.)	gr. Forgách Péter koronaőr, 1633. (b. Újfalusy Katalin.)
II. Rákóczi György, erdélyi fejedelem. (Báthory Zsófia.)	gr. Forgách György, érsek-újvári altábornok. (gr. Rechberg Mária-Erzsébet.)
I. Rákóczi Ferencz, erdélyi vál. fejedelem. (gr. Zrínyi Ilona.)	gr. Forgách Farkas. (b. Révay Eleonóra.)
II. Rákóczi Ferencz, erdélyi és magyarországi fejedelem. (Hesseni Sarolta hgnő.)	gr. Forgách Juliána, Bottyán tábornok neje.

E szerint tehát Rákóczi és Bottyánné a közös Zeleméry-Dobó vérben egy eredetűek.

E családtani vázlatok és a főntebb előrebocsátottak után még csak egy-két rövid megjegyzésünk van. — Esztergom vármegye levéltárából évtizedek

előtt vett jegyzeteink, specialis ok miatt, csak a jelen kötet sajtó alá adása után kerültek kezeink közé; van közöttük egynehány, a melyekről czélszerűnek találtuk itt pótlólag némi emlékezetet tenni.

1. Esztergom vármegye nemeseinek conscriptiójában a XVII-ik század végén s a XVIII-ik elején Bottyán János neve, természetesen, mindenütt bennfoglaltatik; sűrűen előfordúl az a megyei jegyzőkönyvekben is, főként katonai és peres ügyekben. 1692-ben Bottyán már ezredesnek neveztetik; 1693. december 17-kén kelt hivatalos kiadványában pedig így czímezi őt Konkoly László megyei alispán: »Perillustis ac Generosus Dominus Joannes Bottyán, S. C. Regiaeque Mattis *Campestris Generalis Colomellus*“, a mi tábornokként működő, önállólag vezénylő, saját ezredén kívül más csapatok felett is parancsnokló ezredest jelent. Ez így volt; mert Bottyán pl. mint szegedi, vagy később Tisza-Duna-közi parancsnok, egyéb — lovas és gyalog — hadakat is egyaránt vezényelt már 1691—94-ben.

2. Luby Imre esztergomi plebános és az érseki jószágok inspektor, Soár János senator, Pathó Ferencz esztergomi káptalani tisztartó és Sinka György szolgabíró »Strigonj, 1693. dje 13. Januarij« keltű oklevelet állítanak ki, melyben elismerik, hogy »N. V. Bottyán János Oberster Uramtól« vettek föl Esztergom vármegye nevében és megbízásából az 1692. novemberi portiók fedezésére, »mellyet a bennlévő quártélyos kapitánnak kellett adnunk, fl. 700«, azonkívül adott ő Kglme ezen Ns. Vármegye szükségére fl. 150, összesen 850 frtot. — Tehát itt is, úgy mint később a kecskemétiakat s Bars és Hont vármegyét, Bottyán siet szülő megyéjét kisegíteni; és pedig *kamat nélkül*, a mi helyett az van kikötve, hogy ha a kölcsönzött összeget a kitűzött határidőre meg nem adhatnák: 50, esetleg 100 kaszást tartozzanak neki adni annak idején. — Bottyán kezével reá van jegyezve: »Anno 1693. dje 23. Martij vettem föl Sinka György szolgabíró Uramtól fl. 194.« Vagyis részletenként fizetgették vissza a kölcsönt neki.

3. Budae, dje 28. 7-bris 1703. kelettel a budai cs. kir. »subdelegált Commissió« (olyan helytartótanács-féle) assessorai hivatalos rendeletet küldenek Esztergom vármegyére, hogy addig is, míg a Bottyán János ezredes alatt felállítandó »nemzeti katonaság«, nevezetesen, a

mint el van rendelve, a lovasság Pest és a gyalogság Buda városába vitetnék kvártélyokra: azokat a vármegye etappaliter élmezze, azon létszám szerint, a mint a nevezett ezredes úr ki fogja mutatni. Mint-hogy pedig ezen katonai évre a vármegyének még 6799 frt hátraléka van: Bottyán ezredes rendeletet vön, hogy Nedeczky Sándor alispán kívánságára adjon ennek keze alá katonaságából karhatalmúl annyit, a mennyi azon adóhátralékok behajtására elegendő lészen.

4. Lipót király 1703. oct. 2-kán Ebersdorffból Esztergom és Komárom megyékhez intézett rendeletének eredeti kiadványa, melyet a 120. l. fogalmazványból közlünk, megvan a megye levéltárában. Kívül rájegyezve: »1703. 12. 8-bris in Congregatione publicatum.« Ugyanott megvan a budai delegált Commissió 1703. oct. 4-iki meghagyása is a megyére, hogy mivel Bottyán János ezredesnek a zavarók ellen gyűjtött lovas és gyalog hada immár napról napra »sat copiosus et conductus« szaporodik és hadakozik is: tehát a vármegye naponként 150 oralis és 60 equilis portiót szolgáltatson ki, adójába leendő betudás mellett, számukra.

5. A vármegye levéltárából megemlíjtük még, hogy Bottyán esztergomi curiájának örökösödési, illetőleg birtoklási vitás ügye a kir. fiscus, a tényleges birtokló Kunkländer cs. tbk. és a vérségi örökös Szabó Mojzes között, Esztergom vármegye 1711. július 1-jén tartott közgyűlésén tárgyalatott, — a hol is a szathmári békekötés hatályával jogai teljes élvezetébe lépett igényperes Szabó, jogainak érvényesítése végett az illetékes forumokhoz utasított; azaz: a vármegye nem birkózhatott meg a hatalmas cs. tbkkel és cs. kir. fiscussal.

Végül megjegyezzük, hogy miután a jelen kötet már úgy is szokatlanul terjedelmessénőtt: a Bottyán jog- és birtokviszonyaira s hagyatékára vonatkozó hosszadalmas, cikornyás stílus curiálisban írt törvénykezési okmányok legtöbbjét jónak láttuk rövidítve, vagy kivonatozva közölni. Ügyeltünk azonban a lényeg hű visszaadására, és hogy a tartalom-ból semmi, a mi történelmi becsesel bír, el ne maradjon. A hol ilyen mozzanat sok van: ott az okmányt egész terjedelemben lenyomattuk.

Jegyzeteink az itt-ott előforduló homályos helyeket, vagy félremagyarázható vonatkozásokat, azt hiszszük, földerítik; azért a hol kellett, igyekeztünk velök a t. olvasó tájékozására bővebben szolgálni.

A ki csak a diplomatiái cselszövények tekervényeiben gyönyörködik, — e lapokat hasztalan forgatja; de a ki az országok sorsát intéző *hadtörténelem*, a *katonai élet* változó fejleményeinek, az egymást üző *események rohamos áradatának* friss, közvetlen szemléletében kedvét leli s a *nemzeti jellem* sokszor megragadó tünetekben nyilvánuló jelenségeit akarja tanulmányozni, — az e könyvben rakott tárházra talál.

Budapesten, 1883. május 23-kán.

Thaly Kálmán,

a magy. tud. Akadémia r. tagja.

BOTTYÁN TÁBORNOK LEVELEZÉSEI.

1.

Bottyán János kezeslevele a kecskemétiéért.

Én Bottyán János, Kegyelmes Urunk ő Főlsége esztergami lovas Fő-Hadnagyja, adom tudására mindeneknek az kiknek illik, ezen levelem rendiben, hogy magam szabad jóakaratomból lettem kezesse Méltóságos Gróff Csáky László Uramnak ő Nagyságának, Kecskeméten lakozó Kalocsa János, Király István, Szabó István, Kozma Jakab, Szívós János, Balassa István, Halyagos János, Szovány Miklós, Ágoston István és Márkus Lőrincz s Borsos Istványért, mátúl fogva bis-quin-denáig, tudniillik ad diem 8. X-bris, Boldogasszony fogantatása napjáig, ezerkétszáz forintig. Az minémő quártélyt emlétett Gróff Uram ő Nagyságának Kecskemét várossát rendelvén tavali esztendőben Commissárius Uram ő Nagysága, és azon quártélyért ez óráig egy pénzt sem fizettenek ő Nagyságának, — kire nézve Gróff Uram ő Nagysága megemléttet kecskemétieknek Tatában marháikat arestáltatván, s különben főlszabadétások nem lehetett: hanem az én kezességemre bocsátotta el ő Nagysága főembere Nemzetes Vitézlő Herváth József Uram, az megírt ezerkétszáz foréntban. Obligáлом magamat ezen kezeslevelemben, hogy az megírt terminusra a nevezett summát simul et semel Gróff Uram ő Nagyságának plenarie leteszem és ő Nagyságát contentáлом, — félretévén és ki-rekesztvén minden kigondolható procátori fogásokat, exceptiót és contradictiót és minden terminusi időmúlásokat. Ha pedig ezen obligatoriámnak a terminusra eleget nem tennék, és akármi okból elmúlatnám: adok teljes hatalmat Gróff Csáky

László Uramnak ő Nagyságának, ez kezeslevelem erejével szabadon hozzám nyúlhasson és megvehesse rajtam ő Nagysága mind egy pénzig azon summát; ez levelem ereje ellen pedig semminémő procátori fogás, exceptio, contradictio ne suffragálhasson. Kinek nagyobb bizonyására és elhitelére adtam ez kezeslevelemet Gróff Uram ő Nagyságának, tulajdon pecsétemmel is megerősétvén. Actum Tatae, 9. Novembris 1685.

Idem qui supra:

Esztergami Fő-Hadnagy

*Bottyán János m. k. *)*

P. H.

Quod praesens copia cum suo vero originali collata et per me correcta sit, praesentibus attestor. Viennae, 26. Martij 1700.

Stephanus Jeszenszky

Suae Celsitudinis Palatinalis

Cancellariae Expeditor m. p.

(Kecskemét városa levéltárában, Bottyánnak 1700. aprili 27-én Esztergomból a kecskeméti tanácshoz írt eredeti leveléhez mellékelve levő egykorú, hitelesített másolat.)

2.

Bottyán a bajnai uradalmat zálogba veszi.

Én Kerekes Éva, elsőben Néhai Nemzetes és Vitézlő Szlavniczai Sándor Mihály, most pedig Néhai Nemzetes és

*) Ez a legrégibb keletű levél, melyet Bottyántól bírnak; a legrégibb *levéltári* adat pedig a kir. Curia irattárában lévő Bottyán-örökségi periratokban fordúl elő, midőn első neje rokonai hivatkoznak, hogy Bottyán 1683-ban, a töröknek Bécs felé nyomulásakor, minden lovát, marháját stb. elveszté. Ez után következik *ijj. gr. Zichy István* győri egyik altábornoknak a győri másik altábornokhoz *gr. Eszterházy János*hoz Győrből, 1684. aug. 6-án írott levele: »Nem tudom, másnak vagyon-e ottan (Buda körül) nyeresége az törökből: de *Bottyánnak az váczai kapitánynak* valóban van, . . . számlálhatatlan marhát hajtván ide.« (Gróf Eszterházy-levéltár, Pozsonyban.) Kiderül ebből, hogy Buda várának 1684-iki ostroma idejében, az elfoglalt Vácznak kapitánya ő vala. *Kürtössy István* esztergomi parancsnok 1684. dec. 11-kén *gr. Eszterházy János*hoz intézett levele szerint azonban Bottyán ekkor már ismét Esztergomban volt, egy lovas sereg élén, de tavaszra máshová, ú. l. a táborra készülé. (U. o.)

Vitézlő Némethi Mátyás meghagyott özvegye, adom tudtára mindeneknek a kiknek illik, hogy az minémű jószágot bírtam Esztergham vármegyében, úgymint Sáp, Sári-Sáp, Babály és Bajna falukat, öt pusztaival együtt, eo jure quo magam bírtam, adtam és engedtem Nemzetes és Vitézlő *Bottyán János* Úrnak, Kegyelmes Urunk ő Főlsége *zsámbéki Kapitányjának* in et pro fl. 2500, fl. bis mille quingentis, usque ad Annos quindecim irredemptibiliter, és feleségének Nemzetes *Lakatos Judith* Asszonnak ő Kglmének, illy condíció alatt, hogy, ha az idő alatt ő Kglmeknek halomások történnék: tehát ipso facto nem más idegen, hanem én magam és successorim, depositis deponendis, kezemhez válthassam az ő Kglmeknek successoritúl. 2-do. Holott penig ő Kglmek az idő eltelési alatt azon jószág eladására és zálogosítására szorúlna: tehát ő Kglme engemet és gyermekimet, successorimat tartozik ante bimestre spatium admoneálni, admoneálván penig, és nem akarnánk kiváltani: tehát annak adhassa zálogban ő Kglme, a kinek akarja adni. Az szokott evictiót pedig magamra vállalván contra legitimos Impetitores Juridicos et Actores, ut tartozom azon jószágban ő Kglmeket megoltalmazni; kitelvén penig az megírt idő: ha mikor akarom, vagy haeresim és successorim, tehát mindenkor absque ulla tergiversatione kiválthassuk. Kírúl adtam ezen levelemet, Sándor Menyhárt fiam mint ebben lévő plenipotentíarius kezeírása és pecsétje alatt. Györött. 19. Aprilis 1687.

Per me *Melchiorem Sándor*

tanquam per plenipotentiarium m. p. L. S.

Coram me Andrea Szabadi

Comitatus Jaurinensis Jurato Notario m. p.

L. S.

Kívül: »Bottyán János Uram bajnai jószágárúl emálatott contractus copíája.«

(Egykorú másolat, Komárom vármegyei Csep nemes közbirtokosság levéltárában.)

3.

Bottyán kérvénye I. Lipót királyhoz, nemesség-újításért.

Sacratissima Caesarea Regiaque Majestas!

Domine, Domine naturaliter Clementissime!

Divina sic cooperante Providentia, Majestati Vestrae Sacratissimae siquidem a triginta Annorum decursu fidelia semper servitia conabar praestare, et inter coetera obsessio a Turcis Strigonio (tunc ibidem Supremus Ductor Militum existens) illud ipsum confirmavi, non exigua vulnera accipiendo, sumptibus proprijs non parcendo, Haidones pro bono Vestrae Majestatis Sacratissimae exolvendo conservavi. Nunc iterum Praesidj Zámbeek ex indultu ejusdem Majestatis Vestrae Sacratissimae Vice-Capitaneus sum factus. — Cum autem *Genitorum ac Praedecessorum meorum nobilitaris praerogativae Armales injuria temporum deperditae essent*: ideo Majestati Vestrae Sacratissimae de genu humillime supplico, quatenus intuitu etiam expost praestandorum fidelium servitiorum, me et successores meos utriusque sexus *iterato* inter legitimos ac indubitatos Regni Hungariae Nobiles *readnumerare* clementissime dignaretur. Quam Majestatis Vestrae Sacratissimae gratiam aeternis fidelibus obsequijs demereri cum successoribus contendo.

Majestatis Vestrae Sacratissimae

humillimus perpetuoque fidelis subditus

Joannes Bottyán m. p.

Külczim: »Ad Sacratissimam Romanorum Imperatoriam ac Germaniae, Hungariae, Bohemiae etc. Regiam Majestatem etc. Dominum Dominum naturaliter clementissimum — Demisse Memoriale — Joannis Bottyán.«

Kívül, másik felől: »Joanni Bottyán — Sua Sacratissima Caesarea et Regia Majestas — Viennae, dje 18. Mensis Majj Anno Domini 1687.«

(Bottyán nemesi czímerének rajza.)

Petrus Korompay

El. Eppus Nittriensis m. p.

Humillime recomendo Majestati Vestrae Sacratissimae
 introscriptum Officialem, utpote Majestatis Vestrae *veteranum*
servum ac subditum, *Militemque insignem et benemeritum.*

Majestatis Vestrae Sacratissimae

subditi humillimi

Joannes Esterházy m. p.)*

Debitae animi submissione eundem Instantem recom-
 mendat Sacratissimae Majestati Vestrae

*Stephanus Koháry m. p.**)*

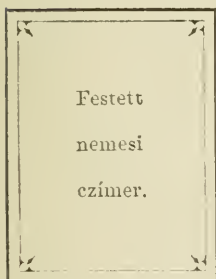
(Eredeti, Létzfalvi Gyárfás Zsigmond úr gyűjteményében, Déván.)

4.

Bottyán nemesség-újító levele.

— 1687. május 18. —

NOS LEOPOLDVS Dei Gratia Electvs Romanorvm

Imperator semper Augustus, ac Germaniae. Hungariae, Bohemiae, Dalmatiae, Croatiae. Sclanoniae, Ramae, Seruiae, Galliciae, Lodomeriae, Cumaniae, Bulgariaeque Rex; Archidux Austriae, Dux Burgundiae, Brabantiae, Stýriae, Carinthiae, Carnioliae; Marchio Moraviae, Dux Lucemburgiae, ac superioris et inferioris Silesiae, Wierthembergae et Thaeckae;

Princeps Sueviae; Comes Habsburgi, Týrolis, Ferreti, Kyburgi et Goritiae; Landtgravius Alsatie; Marchio Sacri Romani Imperý supra Anasum, Burgouiae, ac superioris et inferioris Lusatie; Dominus Marchiae Sclauonicae, Portus Naonis et Salinarum, etc. Memoriae commendamus tenore praesentium, significantes quibus expedit Vniuersis. Quod Nos cum ad nonnullorum Fidelium nostrorum humillimam supplicationem, nostrae propterea factam Maiestati, tum uero attentis et consideratis fidelitate et fidelibus seruitýs Fidelis nostri

*) Győri és Győr-vidéki vice-generális.

**) Érsek-újvári és bányavidéki vice-generális.

IOANNIS BOTTYÁN, quae ipse sacrae primum Regni nostri Hungariae Coronae, et deinde Maiestati quoque nostrae, pro locorum et temporum uarietate atque occasionum exigentia, fideliter et constanter exhibuit et impendit, ac imposteorum quoque pari fidelitatis et constantiae feruore se se exhibere et impendere velle pollicetur. Cum igitur ob id, tum uero ex gratia et munificentia nostra Regia, qua quosque de Nobis et Republica Christiana benemeritos ac uirtutis colendae studiosos. Praedecessorum nostrorum Dinorum quondam Hungariae Regum exemplo prosequi, eisque certa uirtutum suarum monimenta, quae ad maiora quaeque praestanda eos incitare possent, decernere consueuimus, Eundem itaque IOANNEM BOTTYÁN, *tamquam antea quoque Nobilitatibus Literis functum, uerum Iniuria Temporum priuatum, rursus ac denuo in numerum et Coetum verorum atque indubitatorum memorati Regni nostri Hungariae, Partiumque eidem annexarum Nobilium*, de Regia nostra potestatis plenitudine et gratia speciali duximus annuuerandum, cooptandum et adscribendum, Annuentes et ex certa nostra scientia animoque deliberato Concedentes, ut ipsi a modo imposteorum, futuris et perpetuis semper Temporibus, omnibus illis gratiis, honoribus, Indultis, Priuilegiis, Libertatibus, Iuribus, Praerogatiuis et Immunitatibus, quibus coeteri veri, antiqui et indubitati memorati Regni nostri Hungariae, Partiumque Eidem annexarum Nobiles, hactenus quomodolibet de Iure, vel antiqua consuetudine usi sunt et gauisi, utunturque et gaudent, uti, frui, et gaudere possint ac valeant, haeredesque ac posteritates ipsorum utriusque sexus uniuersi ualeant atque possint. In cuius quidem nostrae erga eos exhibitae gratiae et clementiae ac liberalitatis testimonium, veraeque et indubitatae Nobilitatis Signum, haec Arma, seu Nobilitatis Insignia, Scutum nimirum militari erectum Coelestini Coloris, fundum illius uiridi latepatenti Campo interoccupante, super quo Rundella, siue Propugnaculum rotundum, quinque quadriangularibus Columnis paruis exornatum. Portamque maiorem continens, in qua Vir Patrium ad morem indutus, flaua nimirum Tunica, Caligis rubris, Cothurnis, Clamide, Pileoque pariter rubris, ac Pennis Aquilinis uenuste exornato, dextram eleuando, frameamque

fortiter comprimens, albo ac in rursus protenso Equo insidere. in dextramque Scuti partem conuersus esse cernitur. Scuto demum incumbentem Galeam militarem craticulatam siue apertam, Regio Diademate Brachium humanum ferrea manica indutum, frameamque ostentans, super qua Caput Turcicum sanguineque madens, proferente ornatam. A summitate uero, siue Cono Galeae lacinjys seu lemniscjys, hinc flavis et coeruleis, illinc uero candidis et rubris, in Scuti extremitates se se placide diffundantibus. Scutumque ipsum decenter ac venuste exornantibus. Quemadmodum hac omnia in principio, siue Capite praesentium Literarum nostrarum Pictoris edocta manu et Artificio proprijs et genuinis suis coloribus clarius depicta et ob oculos praesentium lucidius posita esse conspiciuntur, Eidem IOANNI BOTTYÁN, ipsiusque haeredibus et posteritatibus utriusque sexus uniuersis gratiose danda duximus et conferenda. Decernentes et ex certa nostra Scientia, animoque deliberato concedentes, ut ipsi a modo imposterum futuris et perpetuis semper Temporibus, eadem Arma seu Nobilitatis Insignia, more aliorum uerorum et indubitatorum memorati Regni nostri Hungariae. Partiumque eidem annexarum Nobilium, sub jysdem Iuribus, Praerogatiuis, indultis, libertatibus, Priuilegjys et Immunitatibus, quibus ipsi natura, uel antiqua Consuetudine usi sunt et gausi, utunturque et gaudent ubique, in Certaminibus, Praeljys, Pugnis, hastiludjys, Torneamentis, Duellis. Monomachjys, aljysque omnibus et singulis ac quibusuis Exercitjys militaribus et Nobilitaribus, necnon Sigillis, Velis, Cortinis, Aulaeis, Annulis, Vexillis, Cljypeis, Tentorjys, Domibus et Sepulchris. generaliter uero in quarumlibet Rerum et Expeditionum generibus, sub merae, uerae, vetustae ac syncerae Nobilitatis Titulo, quo eos ab omnibus cuiuscunque status, gradus, honoris, conditionis, dignitatis et praeeminentiae homines existant insignitos et ordinatos, dici, nominari, haberiue et reputari uolumus et mandamus, ferre, gestare, illisque in aeuum uti, frui et gaudere possint ac ualeant, haeredesque et posteritates ipsorum utriusque sexus uniuersi ualeant atque possint. Imo nobilitamus, damus et concessimus praesentium per vigorem. In cuius rei memoriam, firmitatemque perpetuam, praesentes Literas nostras. Secreto Sigillo nostro,

quo ut Rex Hungariae utimur, impendenti communitas, Eidem IOANNI BOTTYÁN, ipsiusque haeredibus et posteritatibus utriusque sexus uniuersis gratiose dandas duximus et concedendas. Datum per manus fidelis nostri Nobis dilecti Reuerendi Petri Korompay, electi Episcopi Nitriensis, Locique et Comitatus eiusdem supremi ac perpetui Comitatus, Consiliarij nostri et Aulae nostrae per Hungariam Cancellarij, in Cinitate nostra Vienna, Austriae, die *Decima Octava Mensis Maij Anno Domini Millesimo Sexcentesimo Octuagesimo septimo*; Regnorum nostrorum Romani Vigesimo nono, Hungariae et reliquorum Trigesimo secundo, Bohemiae uero Anno Trigesimo primo. Reuerendissimis ac Venerabilibus in Christo Patribus, Dominis Georgio Széchény Metropolitanae Strigoniensis; Fratre Martino Borkouich Colocensis et Bacchiensis Ecclesiarum canonice unitarum Archi-Episcopis; Georgio Fenyessy electo Agriensis, praefato Martino Borkouich Administratore Zágrabiensis; antelato Petro Korompay el. dictae Nitriensis; Leopoldo Sanctae Romanae Ecclesiae Praesbitero Cardinale a Kolonich Jauriensis; Stephano Kada el. Transylvaniensis; Fratre Paulo Széchény el. Weszprimiensis; Nicolao Balogh Vácziensis; Michaële Duornikouich el. Csánádiensis; sede Episcopatus Quinque-Ecclesiensis vacante; Francisco Janý el. Sýrmiensis; Godefrido Kapaun el. Samandriensis; Andrea Péterffy el. Noniensis; Francisco Csikuliný el. Scopiensis; Comite Valentino Drugeth de Homonna el. Corbauiensis; Iacobo Hasco el. Rosnensis; Alexandro Mikulich el. Tinniniensis; Matthia Radonay el. Scardonensis; sede Episcopatum Segniensis et Modrusiensis uacante; Fratre Nicolao Plumbeo Bosnensis Ecclesiarum Episcopis, Ecclesias Dei feliciter gubernantibus; Item Spectabilibus ac Magnificis Comite Paulo Eszterházy de Galántha, perpetuo in Fraknó, Aurei Velleris Equite, dicti Regni nostri Hungariae Palatino; Comite Nicolao Draskouich de Trakostyán, Iudice Curiae nostrae Regiae; Comite Nicolao Erdödy de Monyorókerék, antelatorum Dalmatiae, Croatiae, Sclauoniaeque Regnorum nostrorum Bano; Comite Emerico similiter Erdödy de dicta Monyorókerék, Tauernicorum, Comite Adamo a Zrínio Agazonum, Comite Georgio Erdödy pariter de dicta Monyoró-

kerék Cubiculariorum, Comite Stephano Zichy seniore, Ianitorum, Comite Georgio Illyésházy de eadem, Dapiferorum, Comite Adamo de Battyán Pincernarum, Comite Joanne Draskouich de supra attacta Trakostyán Curiae nostrorum Regalium in Hungaria Magistris; ac Comite Joanne Pálffy ab Erdőd Comite Posoniensi, coeterisque quamplurimis toties fati Regni nostri HVNGARIAE Comitatus tenentibus et Honores.

Leopoldus m. p.

Petrus Korompay

El. Episcopus Nittriensis m. p.

Joannes Maholány m. p.

Alól. a címér-újíító levél jobb sarkán:

Anno Millesimo Sexcentesimo Nonagesimo primo, Feria sexta post Dominicam Miserere, in Generali Congregatione Comitatus Strigoniensis, in Interiori Civitate nominis ejusdem celebrata, praesentes Literae Suae Majestatis Sacratissimae Armales Privilegiales (perlectae ac publicatae) per me Ladislaum Konkoly, praelibati Comitatus Strigoniensis

Surrogatum Notarium m. p.

(Eredeti diploma, igen nagy, széttárt pergamen-lapra díszesen írva. Leopold neve és címei feltűnő nagy és ékes betűkkel, arannyal, vörös és kék színekkel írva; Bottyán neve is mindenkor nagy betűkkel s arannyal. A gondosan festett ékes címert négyszögű aranykeret, s ezen belől, arany-díszes zöld pálmakoszorú fogja körül. E koszorú fölött középén a császári koronás címér, s a sarkokban fölül jobbról Magyar-, balról Csehország, alól pedig Dalmátia és Horvátország címeres pajzsai. A koszorún belől arany-czirádákkal czifrázott rózsaszínű tér, mely fölött az adományozott és a szövegben részletesen leírt nemesi címér látható ékesen festve, — kivált a paizsbeli magyar lovas vitéz alakja nagyon szép miniatur-festés; daczára az alak kicsinységének: a lovag hatalmas, magyaros fekete bajusza és szemei, görbe kardjának aranymarkolat-védője, a két szál lobogó sastoll a csúcsos, piros csákójú, peremes kalpagon; a panyókára vetett mente aranyzsinórjai, a paripa arany-homlokelsője, kantárja, szügyelője; a csótár díszítései, stb. mind szépen kivehetők. Azonban, a vitéz csizmája nem mint a szövegben áll: *piros*, hanem — öltözéki szempontból a piros nadrághoz helyesen — *sárga*. A szintén igen finoman rajzolt sisak nyitott aranykoronájából kiemelkedő kar csak könyéken alól karvasas — illetőleg vaskeztűs, — könyéken fölül piros, (t. i. a dolmány újja.) A kard éle a levágott török főtől véres; a var-kocsos fő szintén jeles miniatur-mű; szemöldéi, lehúnyt szemei, lecsüngő

törökös bajusza, keleties arczvonásai jól látszanak. A vértet környező ékes foszladékok vörös színe még élénk: de a kék már hamvassá vált, s az arany és ezüst színét veszíté. A czimerlevél hajtásainál a középen néhány helyütt már oly kikopott és szakadozott, hogy egy-két szó csakis az értelem segélyével egészíthető ki. Az uralkodó és a cancellár aláírásai még épek, Maholányié már el van mosódva. A függő-pecsét ma már hiányzik, csupán a zsinór befogadására szolgáló kerek lyukaeskák láthatók a hártján.)

(A czimerlevél eredetije jelenleg, Létzfalvi Gyárfás Zsigmond úrtól, Déváról, csere útján, gyűjteményemben van.)

5.

Báró Beck budai tábornok, Bottyán János zsámbéki kapitányhoz.

Generose Domine Vice-Capitancee!

Domine Praehonorande!

Quandoquidem Illustrissimus Dominus Vice-Generalis Comes Stephanus Koháry cum militia sua versus Albani Regalem in certis arduis servitj's Suae Majestatis Sacrae tendit, ut in Districtu illo, ea quae Sua Majestas Sacra demandavit, effectuari queant;

Hinc Dominatio Vestra Generosa hisce amicabiliter requiritur: dignetur eadem juxta zelum quem semper in servitj's Domini nostri Clementissimi demonstravit, cum militibus suis praesidiarj's, supranominato Illustrissimo Domino Vice-Generali pro omni possibilitate assistere, seque Eidem adjungere, quo eo punctualiter et citius mandatum Caesareum ad effectum pervenire possit. Non dubito, quin Eadem ad effectuationem illius omnibus viribus adlaborabit; et maneo in reliquo

Generosae Dominationis Vestrae

Budae, die 17. Julj 1687.

servitor paratus

M. Leop. Baron de Beeck, m. p.

Külczim: Generoso Domino Joanni Bottaj (sic!) Sacrae Caesareae Regiaeque Majestatis constituto Vice-Capitano praesidj Zambökiensis, Domino Honorando. — Zamböck.

P. H.

(Eredeti, csak az aláírás sajátkezű. A gr. Eszterházyak cseszneki ágának levéltárában Pozsonyban, gr. Eszterházy János győri vice-generális correspondentiái közt, a kinek e levelet Bottyán, mint közvetlen parancsnokának, tudomásul beküldé. Megjegyezzük, hogy Bottyán ezen év nyarán, legalább július havának második felében, a még török-birta *Székes-Fehérvár* szorongatásában vett igen élénk részt gr. Koháry István parancsnoksága alatt, mint ez ifj. gr. Zichy Istvánnak ugyanekkor Eszterházy Jánoshoz írott leveleiből látható. Később ú. l., Koháryval együtt, vitéz lovasságával lement a nagy táborra Mohácshoz, s részt vőn a nagyharsányi döntő diadalban. U. o.)

6.

Bottyán János, gr. Eszterházy János győri vice-generálisnak.

Alázatos szolgálatomat ajánlom
Nagyságodnak.

Nagyságos. nékem Kegyelmes Uram! Az mint Nagyságod előtt minapi létemben fogadtam: pribék Szíártó felől mi-hent bizonyos hírt hallok, tudósítani Nagyságodat el nem mulatom, — mai nap első mise után esztergami házomtól Zsámbékra mentem volna: az várostúl nem messze azon hírt küldé sietve hozzám zsámbéki hadnagy uram, melyet in inclusis küldök Nagyságodnak, *) csötörtökön reggel beérkezvén *pribék Szíártó*, **) mikor az nagy lövések hallattanak *Fejérváratt*; ***) nem kétlem, vagyon Nagyságodnak hírévé. Azért, ha úgy tetszenék Nagyságodnak édes Nagyságos Uram, ha mód volna benne, Szilvásit ha beküldhetném az pribékhez: mindennemű dolgok felől voltaképpen bizony tudósítana az pribék, az előbbeni szándéka szerint, szent lélek munkálkodván benne, s talám kijönne, többet is az javában kihozna benne.

Az török rabok végett mit poroncsoljon Kegyelmes Urunk ő Felsége Nagyságod által, az béeresztése végett, — igenis, a tévő lesznek. Ma mégylek Zsámbékra, egy nap megnyugodván, másnap Fehérvár alá mégylek az magam seregével;

*) A melléklet ma már hiányzik.

**) E két szavat Bottyán sajátkezűleg toldotta be, a mint látszik, diákja által iratott levélbe.

***) Ez a szó is Bottyán betoldása.

Isten szerencsét adván, tudósítom Nagyságodat. — Az pribék kilencz lóval jött be Fejérvárra.

Ezzel Isten tartsa Nagyságodat, romlott hazánk javára!
Nagyságodnak

Raptim Strigonÿ Die 14.

alázatos szolgája

Martÿ Anno 1688.

Bottján János m. k.

Külczim: Illustrissimo Comiti Domino Domino Joanni Esterházy de Galántha, Sacr. Caesar. Raque Mattis Praesidy Jaurinensis Eornmque Praesidiorum (Confiniorum) adjacantium Vice-Generali. (Titulus plenus cum honore.) Dno Dno mihi mult. honorando. — Jaurini. Cito, cito, citius, citius, citissime, citissime.
P. H.

(Eredeti a gr. Eszterházyak eszeszneki ága levéltárában Pozsonyban. Botytánnak az e levélre nyomott ép gyűrűpecsétjén még nem a megelőző évben nyert czímerújító levelében adományozott czímere látható: hanem úgy a vértén, mint a sisak felett is egy karvasas kar, mely törökfejes pallost tart. A sisak mellett I. B. betűk.)

7.

Fárvj Jakab esztergomi alparancsnok, gr. Eszterházy János győri vice-generálishoz.

Nagyságodnak mint Kegyelmes Uramnak
ajánlom alázatos szolgálatomat.

Isten minden kívánta jókkal áldja meg Nagyságodat. Minémű bulyákat*) és másféle cselédet fejérváriak közzül száz és húszig valót hajtottak be Zsámbékban mostanság, — nem kétlem, Kegyelmes Uram. *Bottján János* Uram eléggé Nagyságodnak megírta; minthogy pedig Kegyelmes Uram, az én katonáim is ott vannak: azért én is nem akarám elmulatni, hogy Nagyságodat ez eránt ne tudósítanám. — Ezen szegín tatai esíszárnak**) volna kedve reá, hogy ide közinkben jőne lakóul; mivel úgy is illetén mesterember nélkül igen szűkössek vagyunk: kérem alázatossan Nagyságodat: Nagyságod engedelmeiből hadd jöhessen közinkben, a mint szegín

*) Török rabnőket.

**) Kardműves, fegyverkovács.

Kürtössy István Uramnak *) meg is engedte volt Nagyságod; ne kellessék az ittvaló vitézlő rendnek csak egy szablya-köszörfülésért is Lévára, Komáromban és más távol való helyekben fáradni.

In reliquo kívánom, tartsa Isten Nagyságodat számos esztendőig szerencsésen!

Datum Strigonÿ, die 23. Martÿ 1688.

Nagyságodnak

alázatos és köteles szolgálja

Fürÿ Jacob m. k.

Külczim: Illrmo Dno Comiti Joanni Eszterházy de Galántha, Arcis Csesznek Haereditario Domino, S. C. R. Mattis Consiliario, Camerario, Praesidÿ Jaurinensis, Confiniorumque eidem annexorum Vice-Generali Capitaneo etc. Dno mihi cendissimo. — Jaurini.

P. H.

(Eredeti a gr. Eszterházyak cseszneki ágának levéltárában Pozsonyban.
Csak az aláírás sajátkezű.)

8.

Inhibitorium pro Joanne Bottyán.

Leopoldus, etc. Fidelibus nostris Spectabili ac Magnifico Comiti Stephano Ziczj junior, veluti Praesidÿ nostri Jauriensis et decretaliter eo applicatorum Confiniorum Vice-Generali. Egregio item Francisco Nagy de Wasarheli, ejusdem Praesidÿ nostri Judici Bellico, alÿsque negotio in infranotato praetensis Judicibus, cum praesentibus requirendis, salutem et gratiam. Expositum est Majestati nostrae nomine et in persona Fidelis nostri Egregÿ *Joannis Bottyán*. Qualiter Tu Vice-Generalis, eundem Exponentem, occasione et praetextu praetensae certae ejusdem violentiae, primo per se pro undecima, expost vero ejusdem termini dilatione per dictum Franciscum Nagy Judicem Bellicum ejdem intimata, medio ejusdem Judicis iterum pro 23. diebus Mensis Februarÿ jam praeteriti ad Sedem Bellicam citari et certificari quidem fecisses; nescitur tamen, quibus ex considerationibus non expe-

*) Volt esztergomi kapitány.

etato dicto ultimo, in diem uti praefatum 23. Februarj praefixo termino: in priori diei, videlicet 11. ejusdem Mensis termino, ipsum Exponentem non comparentem convinci et in poena quinque millium florenorum, amissioneque capitis aggravari fecisses, et nefors ejusmodi sententiam Tuam Executioni etiam demandare proponeres. Cum autem actus violentiarum *inter personas Nobiles* patrati, non praemissum Judicatum Bellicum, tamen Comitatus haberent Forum et Magistratum, neque ex eo quod idem Exponens militaris vir esset, pro decretali Officiali militari reputari et occasione violentiae ad forum militari trahi quieret, praeter casus in Articulo 21. Anni 1659. denotatos; sed nec in termino undecimae diei idem Exponens convinci potuisset, tanquam termino quam per ultimariam citationem mortificato, contra positivam Regni Legem, in Articulo 32. Anni 1681. expressam, juxta quam Judicium praemissum esset nullum, et libere sese idem Exponens non solum praerogativa Nobilitaris, verum etiam per oppositionem Executioni tali Judicio mediante intendendae opponere valeret. Imo tales processus illegitimus juxta Conditionem 5. Diplomatis nostri regj nullatenus admittere nostrae regiae incumberet authoritati. Pro eo Nos etiam ipsum Exponentem, tam in persona, quam Bonis, rebusque ipsius universis in nostram suscipientes regiam protectionem, Vobis quibus supra, harum serio, firmiter committimus et mandamus, quatenus acceptis praesentibus, Eodem Exponenti ratione ex praevia Executione quapiam in persona, vel Bonis ac rebus ipsius damnificare praesumatis vel sitis ausi modo aliquali; quin potius ab omni Executione, damnificatione, inquietationeque ejusdem Exponentis supersedere et partem adversam ad competentem suum forum pro prosequendis suis praetensionibus relegare, vel vero Nobis genuinam Informationem submittere, ab ulteriorique benigne resolutione nostra praestolari modis omnibus debeatis ac teneamini. Communi svadente Justitia. Secus nec facturi. Praesentibus perlectis, Exhibenti restitutis. Datum in Civitate nostra Vienna Austriae, die 9. Mensis Martj Anno Domini 1689.

Lejebb, más, egykorú írással: Spectabili ac Magnifico Domino Joanni Maholáni Prothonotario (pleno titulo) Do-

mino et Amico confidentissimo. P. H. (Kis gyűrűpecsét, mely-
lyel lezárva e conceptus úgylátszik, előlegesen közöltetett b.
Maholányi nádori ítélőmesterrel.)

(Eredeti fogalmazat a magy. kir. udv. Cancellária levéltárában. Nro 95.
Anni 1689.)

9.

*Szerződés Bottyán és Tárnoki György között, dobozi pusztát
illető.*

Én Tatában lakozó Tárnoki György, alias Szabó, Kegyelmes Urunk ö Főlsége tатаi harminczadossa, ezen levelem-
ben töttem *Bottján Urammal, Kegyelmes Urunk ö Főlsége Mezei-Kapitányával* ilyen vígezist az dobosi pusztá felől, mely
Tabajd és Csút között vagyon. *) Mivelhogy énnéköm az ta-
hajdi jobbágyok azzal az adósságokkal, kit Pap Miklósnak
vagy Dobossi Miklósnak esztendőnkint adtanak dobosi pusz-
tátúl, igön nagy galibát és költségöt szörzötenek, noha Pap
Miklós, a ki hamissan nevezte magát Dobossi Bertalan atyja-
fiának, hamissan informáltatván magát, mintha Dobosnak ura
nem lött volna: fölkérte más hamis és hijában való Dobosi
Bertalan levele mellett, kit vött Samarjában egy vörös szobo-
nyon Dobosi Imre maradékitúl; kit midőn bírnyá akart volna
az hamis szökött jobbágy, kinek igaz neve volt Pap Miklós, a
ki ugyan Tabajdon lött ez világgra is, és az atyjának neve volt
Pap Bálint, elszökvín Tabajdrúl, Csútra mönt lakni, és az
egy vörös szubonyon vött levéllel akarta Dobost az maga tu-
lajdon urátúl Bárius Andrástúl elfoglalni. Mellyet az tabaj-
diak az dobosi rétben előfognán, igön mögvertenek és rúdban
vetvén, kötözve vittének Tabajdon az kalodában, hogy onnan
másnap az uroknak vigyék mint hatalmaskodó szökött jobbá-
gyot; de ítszakán az kalodábúl elszökött, és csakugyan ismét
Komárombúl akarván hatalmaskodni tabajdiak ellen: azon-
ban tabajdiak Báriusnak, akkorbéli földesuroknak hírt adta-
nak, és alájövéen Komárom Vármögyére Bárius, az tabajdiak
akkorbéli ura, mutatván igazságát az Vármögye gyűlésé-
ben, hogy Doboz nevő praediumot szintén azon igazzal bírta,
valamint Tabajdot; melyrúl nyilvánvaló igazságát látván az

*) Bottyán ekkor Tabajdnak zálogjogon földesura volt.

Nemös Vármögye: az Nemös Vármögye pöcséti alatt, melyet akkorbeli Vice-Ispán, Járfás nevű, N. N. az szolgabírákkal és Vármögye esküdteivel tizönkettőd magával subscribálták és pöcsétölték az adjudicátát, hogy azzal, valahol kaphatja Pap Miklóst, a ki Dobossinak nevezte magát, foghassa mint szökött jobbágját. De elszökvén Dobossi Miklós Komáromból is, és mindaddig bujdosott imide-amoda, míg Báriusnak halálát mögtudta, és azután az tabajdiak marháját tolvajmódon bodeliekkkel elhajtata egynéhányszor az tabajdi földről, és annakutánna tabajdiak mindön esztendőben 40—40 forintig fizettek néki az magok ura földétül; mel fizetés miatt már az fia annyira erősíti az dolgot az tabajdiak Dobos pusztának adózásával, hogy ő is, valamint én, urának akarja magát a Doboz pusztának tartani; ki miatt Vice-Ispán Uram előtt már sok versöngésünk volt, és nöm is szakad másként vége, hanem az Vármögye székin is mögmutom az Nemös Komárom Vármögyének Anno 1645. esztendőbeli adjudicátáját, hogy az az első néhai Csúti Bertalan, ki nevezte magát Dobossi Bertalannak, — az is hamis információval kérte volt föl János királtúl: mintha ura nem lött volna, pedig akkor is Baresay nevű embör volt a ki bírta azon Dobost és Tabajdot egy Consensus Regiusban, ki atyjafia volt Báriusnak; és nem usuálhatta Dobossi Bertalan: mert Baresay contradicálván ellene, mint örökös-ura, és azért adta el Bertalan maradékja egy vörös szobonyon, hogy soha sömmi hasznát nöm vötte; hanem hamis névön nevezött Dobossi Miklós tolvajlotta tabajdiak marháját. Mindazonáltal, noha az fia most is hamiskodik és énnéköm nolle-velle fáradságot szöröztének az tabajdiak adózása miatt: de ugyanannak igaz bírásában én vagyok, nem az szökött jobbágnak fiai, möllyet az Vármögye deliberatiójával is az adjudicátával mögbizonyéthatok, ki kezemnél vagyon, és az Regius Consensusal is. Annakokáért, valamikor énnéköm szükségöm nem leszön az dobosi rétre: mindönkor az tabajdiaknak adom, és nöm másnak; de ők is mivel jól tudják azt, hogy Dobos miatt sokat köllött és kölletik is fíradnom és költenöm: azért most az jövő esztendőben tíz forintot fizessenek tüle, mivel kevesen vannak; annakutánna pedig ha többen lesznek, és sem neköm, sem

maradékimmak az rét nem leszön szükségös : tíz tallérnál föllebb nöm viszzsziuk, az marhalegeltetésért pedig sümmitsem. Ebben mind én és maradékim mögtartjuk, hogy soha tabajdiaikon kívűl másnak nem adjuk, maradékimmal együtt. Melyről nagyobb bizonyáságnak okájért adtam ezön kezem írássával és pöcsétömmel mögerősítettett leveletem. Actum Strigonÿ, Anno 1690. die 15. 10-bris.

Idem qui supra : *Tárnoki György*, alias *Szabó*, m. p.

P. H.

P. S. Az mikor pedig nöm leszön szükségök az rétre : akkor nem tartoznak egy pézzel is tüle fizetni, úgymint Dobostúl.

(Eredeti, *Bottyán János sajátkezével írt és fogalmazott*, (az ö-s kiejtés) Tárnokitól csak aláírt s megpecsételt szerződéslevél, a *kir. kamara archivumában* Budán, Acta Neo-Reg. fasc. 261. nro 29. — Bottyán írása itt még jóval szebb és folyékonyabb, mint később, öreg napjaiban, tábornok korában, a mikor épen ezért többnyire csak aláírt és az utóíratokat ír sajátkezűleg, a többit tollba mondta titkárainak. — Tárnoki címere pecsétében a sárkányt leszúró *Szent-György lovag* ábrázoltatik.)

10.

Bottyán, idősb gr. Eszterházy Dánielnek.

Nagy becsülettel való szolgálatomat
ajánlom Nagyságodnak.

Vettem az Nagyságod levelét, értöm mit írjon Nagyságod Monori nevő rabja felől. Való, Nagyságos Uram, hogy az rabság a tömlöczön úgy mint gazdájokat választották postának (Nándor-) Fehérvárra, valami galibájok miatt, — de én bizon nem küldöttem ; sőt akkor házamnál sok tisztek lívén, hallották, hogy megmondtam : Én nem küldöm sem sarczáírt. sem póstaságban ; minthogy rejám nem is volt bizatva. Hogy pedig az rabság válaszotta, nem tehettem róla ; azért miben vagyon dolga ? nem tudom, mert mely nap ő bement : én harmad napjára feljöttem ; ennihány rendbéli levelet vöttem azíte Szegedről, — a felől az Nagyságod rabja felől semmit sem írtak, hogy megszabadúlt volna.

Ezzel Istennek ajánlom Nagyságodot, és maradok
Nagyságodnak kötelességgel való szolgálja
(Esztergom, 1691. végén.) *Bottyán János m. k.*

Külezim: Illustrissimo Domino Domino Danieli Esterházi. Sacrae Caesaræ Regiæque Majestatis Consiliario, (titulus plenus,) Domino mihi gratiosissimo. — Surány, vel Galántha. P. H.

(Eredeti, félfőven, negyedréten, egészen sajátkezűleg írva. Ép piros gyűrűpecséttel, melynek ezímerpajzsában és fent a sisakból egy kalpagos gyalog vitéz emelkedik ki, jobbájában buzogányt tartva. A sisak körül I. B. betűk. Megjegyzendő, hogy a címezett nem a későbbi kurucz tábornok Eszterházy Dániel: hanem ama másik, a beczkói, hasonnevű labancz úr, ki 1709. ősszel domanisi kastélyában kurucz kardok alatt esett el.)

11.

Ugyanazon ügyben.

Mi alább megírtt Kegyelmes Urunk ő Főlsége szegedi praesidiumabéli tiszteli, recognoscáljuk per praesentes, hogy Tekintetes és Nagyságos Galánthai Eszterhás Dániel Uram ő Nagysága Monori Ago Szpahija névő török rabját, *akkori substitutus itt való Kapitány Bottyán János Uram*, valami hamishitű, Nándor-Fehérváron benmaradt török rabok után verte bé Nándor-Fehérvárra, és maga authoritássával, az mint penig az rabokat megexamináltuk: nem az rabság akaratjából, hanem az rabok azt vallják, hogy az ő akaratjok ellen, fenyegetés alatt kellett béereszteni; tudjuk penig, hogy nem az maga szabadulásában küldetett bé akkori útjában felőlemlített Monori Ago Szpahija névő török rab, hanem más, hamishitű rabok keresése színe alatt maradt benn. Melynek nagyobb bizonyosságára, elhitére adtuk ezen recognitióinkat. — Datum Szegedíni, Die 9. Augusti 1692.

Tót András, Kegyelmes Urunk ő Főlsége szegedi lovas renden lévő hadnagyjának keze keresztvonása:

L. S. +

Ficza Miklós, gyalog főhadnagy keze keresztvonása:

L. S. +

Szegedi István, ugyanazon megírtt végháznak seregírája. m. k.

L. S.

Zarkóczy Mihály Deák, ugyanezen megírtt végháznak Főistrázsamestere recognoscálom, hogy magam hallottam

Bottyán János akkorbeli Kapitány Uramtól, hogy mondotta így szólván: Íme, én béküldöttem Monori Ago névű török rabot Fehérvárra. — mely igen késűn gyűn haza! L. S.

Magyari István, szegedi praesidiumbéli tömlöcztartónak maga keze keresztvonása: L. S. +

(Egykorú másolat, félíven, a hg. Koháry-ház levéltárában Szent-Antalon, »*Ad Miscellanea, Bellico-Turcica.*« Ezen ügyben a gr. Eszterházyak pozsonyi levéltárában egy csomó peres acta létezik, 1691—94-ből. Az itt foglalt bizonyítványok szerint 1691. augusztus havában (s. ú. l. egész a táborozás végéig) mikor t. i. a kérdéses rab Nándor-Fejérvárra bémene. »*Tekéntes Bottyán János Öbersler Uram ö Kglme.*« vagy: »*Colonellus Bottyán János Uram*« volt »*mező-szegedi kapitány.*« Vagyis Szegedváranak s a hozzá tartozó véghelyeknek tényleges parancsnoka; a ezimzetes főkapitány ifj. gr. *Bercsényi Miklós*, a későbbi híres kurucz fővezér vala.)

12.

Bottyán huszárezredet toborzó pátense.

Erwerbungs-Patent auf 1000 Hussarn, für Joan Bothyan.

Sacrae Caesareae Majestatis nomine, etc. Omnibus et singulis Statibus, Praefectis et Magistratibus, tam etiam Praelibatae Suae Majestatis militaribus Officialibus, necnon et caeteris gregarjjs, tam equestris, quam pedestris ordinis militibus, cujuscunque dignitatis, praeeminentiae aut functionis ubicunque existentibus hisce significandum, praesentium exhibitorem repetitae Sacrae Caesareae Regiaeque Majestatis Supremum Capitaneum Dominum *Joannem Bottian* in commissis habere, ut mille Hussarones Hungaros quantocius conscribat, conscriptosque in bonum ordinem redigat et ad servitia Patriae producat. Is proinde, ut conscriptionem hanc sibi demandatam tanto commodius securiusque peragere possit: omnes et singuli praerecensiti, cujuscunque conditionis aut dignitatis sint, benevole requiruntur, militibus subditisque autem saepedictae Majestatis serio injungitur et demandatur. quatenus memoratum Supremum Capitaneum, suosque subditos, non modo una cum itineris sui comitibus, equis, curribus et sarcinis ubique locorum, passuum libere et expediteque ire, transire, immorari, recedere et pro libitu etiam redire sinant nulla quispiam injuriam affici patiantur. verum etiam in con-

scribendo milite in terris ac Provincijs Caesareis et Regijs quaevis, subsidia ipsis necessaria ferant, eosque omnibus benevolentiae et humanitatis officijs prosequantur. Executuri in hoc Sacrae Caesareae Regiaeque Majestatis seriam ac omnimodam voluntatem atque mandatum. In cujus rei fidem hae Literae Patentes sigillo Caesareo sunt munitae et corroboratae. Dabantur etc. Viennae, 5. Aprilis 1693.

Exeditae, Viennae 5. April. 1693. M. Paner m. p.

(Eredeti fogalmazvány féleven, a cs. és kir. hadi levéltárban Bécsben, 1693-iki acták, sub nro 2761.)

13.

Bottyán ezredes pátense Borsod vármegyéhez.

Én Bottyán János, császár és koronás király Kegyelmes Urunk ő Főlsége egy magyar regimentinek Óbestere. Adom tudtára mindazoknak a kiknek illik, ez levelemnek rendiben, hogy Borsod vármegyében lévő Uraiméknak ő Nagyságoknak s ő Kegyelmeknek, legközelebb Ónodban lakozó Uraiméknak ő Kegyelmeknek adtam teljes hatalmot, hogy valaholott talál-
nak csavargó katonákat: halogy tisztitúl passusa vagyis út-
levele nem lézen. — foghassák, tömlőczölhessék, és mindaddig
tarthassák, valamíg nékem tudtomra nem lézen és választ
nem küldök; kiváltképpen azokat, a kik időnek előtte elszök-
tek a táborból. Mellyet ha ő Nagyságok s ő Kegyelmek meg
nem cselekednének: kénteleníttetem Generális Hajzler Ura-
mat ő Nagyságát végette búsítani. — Mellynek nagyobb bi-
zonságára adtam ezen levelemet, szokott pecsétém-mel meg-
erősítvén.

Datum Ónad, Die 1. Novembris 1693. *)

Idem qui supra:

Sacrae Caesareae Regiaeque
Majestatis unius Regiminis Hun-
garorum Militum Equestris Or-
dinis Colonellus:

P. H. Joannes Bottyán m. p.

*) Mintán Bottyán huszárezredét — mely úgy látszik, Borsodba rendeltetett téli-szállásra. — itt elhelyezé, ő maga bazarándúlt volt Esztergomba családjához, a hadjáratok fáradalmait kipihenni. Hogy 1693. december 10-ike táján már otthonn időzött: az kiderül *Palugyay Gábor*

(Sajátkezüleg aláírt eredeti nyíltlevél — felívre írva — Borsod vármegye levéltárában: Aetorum Politicorum Materia IV, fasciculus IV. frustum 11. — Bottyánnak e levélen létező teljesen ép gyűrűpecsétén, a levélai Bottyánokkal közös, korábbi címere látható, t. i. a pajzs közepén csúcsos kalpagú, félczombig érő dolmányú magyar vitéz áll, balját csipőre téve, fölemelt jobbájával pedig hatalmas buzogányt — vagy egyenes kardon levágott főt — tartva. A sisak koronájából féltessel ugyan e vitéz emelkedik ki, körülé I. B. kezdőbetűk, mint a 10. sz. a.)

14.

Bottyán ezredes a kecskeméti főbírónak.

Ajánlom szolgálatomat Kegyelmeteknek.

Elszökött katonákat, az kik halálra sententiáztattak, küldöttem Kegyelmetekhez ezem embereim által. Kegyelmetek azért mindjárt erős fogságban tegye őket, mint halálra ítélt embereket, addig a meddig odamegyek, temleczben tartsa. — Azonban Kegyelmeteket kérem, ha ottan találkozik olyan *czigány vagy rác*, az ki őket megölné: adok mindeniktől tizenkét-tizenkét forintot. Kegyelmetek erővel is fogasson egyet az ki olyan volna; a meddig odamegyek, tartóztassa árestomban, — erővel is reáhajtatom őket. Ezzel Isten éltesse jó egészségben Kegyelmeteket!

Datum in Castris ad Kőrös, die 1. Septembris 1694.

Kegyelmetek jóakarója:

Bottyán János m. k.

Öberster.

Külczim: Az Böcsületes Kecskeméti Várossa Fő-Bírájának etc. jóakaró Uramnak ő Kegyelmének adassék.

Kecskeméti. P. H.

(Sajátkezüleg aláírt eredeti levél, sz. kir. Kecskemét város levéltárában. Rajta piros spanyolviaszba nyomott ép pecsétén tökéletesen ugyanazon címér és I. B. névbetűk, mint a megelőző 1693-iki, Borsod vármegyei levéltárban levő pátensen.)

primási titkárnak 1693. 14. X-bris Pozsonyból *Bogyó Ferencz* érsek-újvári bíróhoz intézett levele eme soraiból: »Akarám azt is Kglmednek tudtára adnom: mivel immár *Bottyán János Uram* hazajött, s elhittem, *otthonu nyugszik*, — talán a Bellicumon prosequálni köllene a Kglmed instantiáját, kit én örömetst elkövetek, csak értsem az iránt való parancsolatját.« E szerint tehát az érsek-újváriaknak valami perők vala ekkor Bottyánnal. (*Eredeti levél* Érsek-Újvár város levéltárában; *Conlegner Károly* úr szivességéből.)

A magy. kir. udr. Cancellária a főhaditandéshez.

Ad Consilium Bellicum Intimatoriae pro Comite Francisco Eszterházy, ratione subditorum suorum, contra Colonellum Bottyán.

Sacrae Caesaræ Regiæque Majestatis Excelso Consilio Aulae Bellico hisce peramice insinuandum. Ex adjacente Copia Memorialis Illustrissimi Domini Comitæ Francisci Eszterházi de Galántha, altæfatae Suae Sacratissimæ Majestati porrecti liquere; Qualiter certi Ejusdem Domini Comitæ subditi in attacto Memoriali uberius specificati, semet a communi portionum onere subducere et immunes reddere cupientes, in Praesidium Strigoniensem, sub protectione *Domini Colonelli Joannis Bottyán* recipere, Idemque eosdem ac quoscunque alios semet eo transferentes tueri, ipsique assistere nil pensi ducat.

Et quia similes Iobbagiones possessionati et Coloni, Domos Sessionesque suas deserere, vacuasque relinquere, sequetum a potestate Dominorum suorum Terrestrium in grave eorundem damnum subducere, a solutioneque portionum semet subrahere, ac onus ysdem incumbens in alios deriuare nequirent; sed nec benigna altetitulatae Suae Majestatis Sacratissimæ mens ea esset, ut Praesidiaria Militia ex Colonis Possessionatis comparetur, Oppida vero et Pagi Incolis vacui manentes, sicque onera publica in alios redundant, et y accumulatis oneribus labescant, taliterque servitium benememoratae Suae Sacratissimæ Majestatis patiat; Prout et id ipsum Leges quoque Patriæ in praeattacto Memoriali citatae severissime vetarent. Cui malo, nisi in exemplum aliorum mature ob exponatur, Dominisque Commendantibus, Colonelis et Capitaneis similium Possessionatorum Colonorum receptio serio inhibeatur, receptorum vero dimissio injungatur: intra breve tempus sane quamplurimos videre erit, qui sumpto ab alijs exemplo, tot onerum et aggravationum pertaesi, alleviationem et respirium aliquum sibi polliciti, desertis sessionibus suis, in Loca similia, ubi tutamen et protectionem

senserint, convolabunt, ac integra Oppida et Pagos vacuos relinquent.

Quocirea praetitulatum Excelsum Consilium Bellicum perquam officiose requiri, quatenus vel ad rescindendam ulteriorem etiam subditis profugiendi occasionem et licentiam, praeattacto Domino Colonello Bottyán praedecratorum subditorum actutum fiendam restitutionem et manibus praefati Domini Comitis, aut per Eundem Deputati resignationem, juventibus id ipsum Legibus quoque Regni, serio et firmiter demandare, exopt vero similium receptionem inhibere dignetur; ut viso hoc exemplo, reliqui etiam aliorum Dominorum subditi fugam fors mediante deterreantur, publicumque Regni onus in Comitatus et Districtus repartitum, alijs propter similes casus non accrescat, quo obruti ipsi etiam corruant, sicque servitium Suae Sacratissimae Majestatis patiat. Quae dum pro aequitatis exigentia praetitulatum Consilium Bellicum facturum Cancellaria haec minus dubitaret, Eadem praefato Excelso Consilio Bellico ad quaevis grati Officij studia permanet paratissima.

Ex Consilio Cancellariae Regiae
Hungaricae Aulicae, dje
10. Januarij Anno 1696.

(Eredeti fogalmazat a magy. kir. udv. Cancellária levéltárában. Nro 49.
ex Januario 1696.)

Melléklet:

Sacratissima Caesarea Regiaque Majestas!
Domine Domine Clementissime!

Querulose repraesentare compellor Majestati Vestrae Sacratissimae, qualiter recenter evolutis diebus, idque circa diem 12. praeteriti Mensis X-bris Anni 1695. proxime praeterlapsi, certi subditi et Jobbagiones mei, providi nempe Stephanus Hadar, Franciscus Majer, assistantibus nonnulli Majestatis Vestrae Sacratissimae Praesidij Strigoniensis *sub Colonelatu Magnifici Joannis Bottyán* constitutis Militibus, ex Possessione mea Tallócz vocata, in Comitatu Posoniensi existente et habita, coeteroquin etiam nonnisi ex quatuor populosis sessionibus constante, una cum rebus suis aufugere inque attactum Praesidium nomen militiae (uti credi par est) daturi

sese recipere, eosdemque tertiusquoque ibidem subditus meus Michail Majer eorum sequi praesumpsissent.

Quos licet ab antelato Domino Colonello amicabiliter repetÿssem: ipse nihilominus restitutionem eorum in imminentem Mensem Februarium distulisset.

Quia vero antelatus Comitatus Posoniensis quatuor portiones et quinque milites hybernantes ad eandem Possessionem limitasset: taliterque praeter desolationem ejusdem, servitium quoque Majestatis Vestrae Sacratissimae ex hinc jacturam pati necesse est.

Et alioquin ex consono Articalorum 83. 1649, et 41. 1655. Annorum sensu ac tenore, istiusmodi fugitivos colonos Capitanei Locorum, una cum universis rebus mobilibus et familia, Dominis ipsorum Terrestribus restituere, ac eosdem per sufficientem comitivam usque ad locum Residentiae ipsorum Dominorum Terrestrium, sub poena trecentorum florenorum, toties quoties ex Bonis mobilibus et immobilibus talium Capitaneorum per Judices Comitatum, abscissis omnibus juridicis remedÿs, pro singulis fugitivis, vel abductis Colonis exequenda comitari facere, quin indigitante Articulo 27. 1622. damna quoque per ejusmodi subditos illata refundere tenerentur.

Pro eo Majestati Vestrae Sacratissimo supplico humillime: praerepetito Domino Colonello et Capitaneo Sui Strigoniensi clementissime injungere dignetur, quatenus ipse sub poena refusionis attactarum portionum hybernalium, quarterialiumque pensionum in praescriptam Possessionem meam Tallócz per praefatum Comitatum Posoniensem ordinatum quinque militum, ÿs exinde obvenire debentium, virtute praesentaneae ordinarias utpote Leges transcendentis publicae necessitatis bellicae, incursionisque praescriptarum poenarum et onerum legalium, vi Legum Regni sibi infligenda proque exigentia ejusdem necessitatis publicae, vel Legum Regni ex Bonis ejusdem mobilibus aut immobilibus meliori quavis via desumenda restituere, remittique facere, procrastinatione absque omni, veluti in dies sibimet quoque damnosa noverit, debeatque ac teneatur. communi exigente Justitia. Secus nullo sub colore excusationis facturum. Quam

Majestatis Vestrae Sacratissimae Gratiam ego quoque perpetuo fidelibus servitj's meis promereri non desinam, benignam praestolaturus resolutionem.

Ejusdem Majestatis Vestrae Sacratissimae
humillimus, perpetuoque
fidelis subditus :
Comes Franciscus Eszterházy
de Galántha m. p.

Per me Joannem

Laczkó m. p.

(A masolat hitelesítője — vagy tán a beadványt intézett ügyvéd? —
Laczkó kezeirása; eredeti.)

16.

Bottyán pöre Berthótj István ellen.

Executorium liquidi debiti pro Joanne Bottyán, contra Stephanum*) Berthótj.

Leopoldus, etc. Fideli nostro Egregio Magistro Paulo Orbán, Prothonotario Palatinali. Salutem et Gratiam. Expositum est Majestati nostrae nomine et in persona Fidelis nostri *Egregj Joannis Bottyán, unius Regiminis Militiae nostrae Ungaricae Colonelli*. Qualiter Fidelis itidem noster Egregius Stephanus (Sigismundus?) Berthótj, unius Companiae modofati Regiminis Militiae nostrae Ungaricae Capitaneus, posteaquam in dispensationem paratae pecuniae tam Exponentis, quam Regiminis eorundem una repositae pro temporis ac occasionum varietate sese sponte ac ultronee, clam tamen ac occulte arte sibi magis nota immisisset. eundemque Exponentem in decem circiter millium florenorum paratae pecuniae summa damnificasset; ob idque sub decursu Anni 1694. Castris nostris eotum ad Petrovaradinum positis existentibus, consveto processu militari seu bellico conventus existens, jamjam in

*) Berthótj István és Zsigmond testvérek voltak; mind a kettő hadi ember vala, de mindkettő szolgált-e Bottyán ezredében, vagy csak Zsigmond? nem tudjuk. A követelés talán azért kettős (l. 18. sz. a.), mert István is jól állott öcscséért; vagy mindketten egy hajóban eveztek volna? — Istvánról ez alig hihető.

poena ad amissionem vitae suae tendente convincendus fuisset, ad interpositionem tam Judicium Causae ejusdem, quam et aliorum benevolorum suorum, pro totali praetensione sua in quatuor florenorum millibus ea sub conditione ac modalitate cum eodem Exponente accordasset, ut praeter quingentos jam antea refusus florenos, si eandem in quatuor eorum specificè designatis terminis non persolveret: extunc usque ad sex millium florenorum summam ex bonis suis mobilibus et immobilibus, aviticis et acquisitijs, plenariam atque omnimodam satisfactionem, reali atque effectiva executione etiam personali mediante impendendi haberet facultatem; prout haec ex propria manu sua desuper attunc scriptis Literis suis Fassionabilibus Obligatorijs clarius ac uberius apparent.

Quia vero idem Stephanus *) Bertotthy ejusmodi obligationi suae hactenus minime satisfecisset, sed neque satisfacere vellet etiam de praesenti, damno et praejudicio ejusdem Exponentis gravibus ac manifestis: ob hoc idem Exponens sacrefatum Stephanum **) Bertotthy, et in quantum ad exigendam portionem ejusdem paternam et maternam, paternoque et materno aviticam insufficientibus bonis acquisitijs devenire necesse esset, alios quoque cointerassatos, condivisionales pro eo casu clarius recensendos coram Te in Causam convenire, sibi que ad mentem et normam infractatarum Regni nostri Hungariae Legum, servatis de Jure servandis plenariam atque omnimodam satisfactionem ex quibuscunque tandem ejusdem Incausati bonis, cum personae quoque in casu insufficientiae bonorum, subsequenda adjudicatione et executione, medio Tui impendi ac administrari facere vellet, Lege Regni admittente.

Supplicatum itaque extitit nomine et in persona antelati Exponentis, debita cum instantia humillime, quatenus Eidem in premissis de opportuno Juris remedio benigne prospicere, Tibique superinde committere et mandare dignaremur, nec pateremur eundem justis suis Juribus improvise destitui. Cum autem justa petenti non sit denegandus assensus, —

Et alioquin juxta Matthiae Regis Decr. 6. Articuli 17.

*) Előbb »*Sigismundus*« vala írva.

**) Hasonlóképen előbb »*Zsigmond*« állott.

qualiter quisque se obligat ita etiam Judicium recipere, commodumque et incommodum exinde manans (igy) tollerare teneretur; ad mentem demum Articuli 31. Anni 1659. in hujusmodi liquidorum debitorum Causis expensae quoque Parti Actoreae adjudicare et pro exigentia casus indivisionalitatis bonorum quorumpiam ad normam et methodum Articuli 104. ejusdem Anni Titulique 60. et 43. Partis 1-mae Operis Decr. Tripartiti aliarumque passim Legum (cum in simili simile esset Judicium) imo in casu insufficientiae bonorum juxta rigorem etiam Tituli 68. citatae Partis 2. Articuli 81. 1563., Uladislai Decr. 1. Articuli 92., Matthiae Regis Decr. 6-ti Articuli 29. et Partis 3. Tit. 28. reali executione mancipari consverissent, deberentque;

Pro eo tibi harum serie firmiter praecipientes, commitimus et mandamus, quatenus acceptis praesentibus, et rebus sicuti praefertur stantibus seque habentibus, in uno certo et brevi eoque competenti termino, ad facies Bonorum quorumcunque toties repetiti Incausati, vel locum quempiam commodiorem, bonisque ysdem proximiorum praefigendo pro Tribunali considerare, in eoque ambabus Partibus, vel eorum legitimis Procuratoribus Tui in praesentiam citatis et accersitis, sufficienter exauditis, judicium ferre, compertaque in praemissis mera rei veritate. praenotato Exponenti ad mentem normamque et methodum praecitatarum Regni Legum servatis de, Jure servandis, plenariam atque omnimodam satisfactionem reali et effectiva Executione mediante impendere, ac post haec super hujusmodi executione et Processu, totiusque inibi peragendi negotij serie Literas ad fidelem relationem Tuam Testimoniales, sub sigillo Palatinali apud Te habito, Jurium ejusdem Exponentis futuro pro cautela necessarias extradare modis omnibus debeas ac tenearis. Communi svadente Justitia. Secus non facturus. Praesentibus perlectis, Exhibenti restitutis. Datum in Civitate nostra Vienna, Austriae, die 3. Mensis Februarij, Anno Domini 1696.

(Eredeti fogalmazat a magy. kir. udv. Cancellária levéltárában. Nro 6.
ex Februario, 1696.)

Esztergomi Bottyán János ezredes üggye, levei Bottyán János ellen.

Executorium Juridicum pro Joanne Bottyán Colonello, ratione certi liquidi debiti, contra alterum Joannem Bottyán Levenssem, Prothonotario Orbán sonans.

Leopoldus, etc. Fideli nostro Egregio Magistro Paulo Orbán, Prothonotario Palatinali, Salutem et gratiam. Expositum est Majestati Nostrae nomine et in persona Fidelis nostri Egregy Joannis Bottyán, unius Regiminis Militiae nostrae Ungaricae Colonelli. Qualiter hisce recenter evolutis temporibus, idque circa diem 16. proxime praeteriti Mensis Januarij Anni nunc currentis infrascripti, Fidelis acque noster alter Joannes Bottyán, Oppidi seu Praesidij Levensis Inhabitor, in dispensationem certae summae pecuniariae ejusdem Exponentis termille florenos Rheenses constituentis, pro pretio nimirum certorum pecorum, antea Fideli itidem nostro Stephano Hakszer questori divenditorum, prae manibus Fidelis pariter nostri Prudentis ac Circumspecti Ferdinandi Meczinger, Civis et Lanionis Liberae Regiaeque Civitatis nostrae Posoniensis, Comitatu ejusdem nominis adjacentis, pro eodem Exponente obsigillatae, dispositae, sese propria autoritate sponteque et benevole immisisset, cum eaque prout suae placuisset voluntati disposuisset, ac per hoc non contemnendas expensas et damna eidem Exponenti causasset ac intulisset, damno et praejudicio ejusdem gravibus et manifestis.

Ob hoc idem Exponens antelatum Joannem Bottyán Levenssem coram te in causam convenire, superque praescripta ter millium florenorum summa, expensisque et damnis exinde emergentibus, per te tamen conscientiose limitandis, sibi plenariam atque omnimodam satisfactionem ex Bonis ejusdem Lucatti ubicunque intra ambitum Regni nostri Hungariae reperiendis, juxta positivas Regni Leges medio tui impendi ac administrari facere vellet, Lege Regni admittente.

Supplicatum itaque extitit Majestati Nostrae, nomine et in persona antelati Exponentis debita cum instantia humillime,

quatenus eidem in praemissis benigne providere, tibi que superinde committere et mandare dignaremur, nec pateremur eundem justis suis Juribus improvise destitui. Cum autem justa petenti non sit denegandus assensus, et alioquin alienas pecunias apprehensores et dispensatores ipso facto sese debitores dandaeque desuper rationi et refusioni obnoxios liquide efficerent, concomitanterque ad normam Articuli 31. Anni 1659. aliarumque de administratione et dispensatione Bonorum alienorum saucitarum Legum, ad refusionem summae dispensatae scilicet paratae pecuniae, expensarumque et damnorum illatorum conscientiose limitandorum in eodem Article praescriptam refusionem compellendi venirent; communis siquidem Justitia unicuique quod suum est, ex toto et integro reddi, restituique juberet;

Pro eo tibi harum serie firmiter praecipientes, serio committimus et mandamus, quatenus acceptis praesentibus, rebusque sic uti praefertur, stantibus seque habentibus, in uno certo et brevi, eoque competenti termino ad facies Bonorum quorumcunque saepedicti Incatti, vel locum quempiam commodiorem, bonisque ejusdem proximiorum praefigendo, praescriptis partibus, vel legitimis procuratoribus Tui in praesentiam citatis et accersitis, sufficienterque exauditis, judicium ferre. compertaque in praemissis mera rei veritate, praenotato Exponenti, ad mentem normamque et methodum praecitorum Regni Legum, servatis de Jure servandis, plenariam atque omnimodam satisfactionem reali et effectiva executione mediante impendere modis omnibus debeas ac tenearis. Communi svadente Justitia. Secus non facturus. Praesentibus perlectis Exhibenti restitutis. Datum in Civitate nostra Vienna, Austriae, Die 7. Mensis Februarj, Anno 1696.

(Eredeti fogalmazat a magy. kir. udv. Cancellária levéltárában. Nro 9. ex Februario, 1696.)

18.

Bottján követelése Berthótj Zsigmond ellen.

Leopoldus, Dei Gratia, etc. Fideli nostro Egr. Magistro Paulo Orbán, Prothonotario Palatinali, Salutem et gratiam.

Expositum est Matti Nrae nomine et in persona Fidelis Nostri Egregy *Joannis Bottyán*, unius Regiminis Militiae Nrae Hungaricae Colonelli. Qualiter Fidelis itidem noster Egregius Sigismundus Berthóthy, unius Compagniae modofati Regiminis Capitaneus, posteaquam in Dispensationem paratae pecuniae tam Exponentis quam et Regiminis prae notati una repositae pro temporis ac occasionum commoditate modis illicitis se immisisset, eundemque Exponentem in Decem circiter Millium florenorum paratae pecuniae summa damnificasset, ob idque sub decursu Anni 1694. Castris Nostreis eotum ad Péter-Váradinum positis consveto Militari Processu conventus existens, jamjam sententia mortis convincendus fuisset, ad interpositionem nihilominus tam Judicum Causae ejusdem, quam et aliorum benevolorum suorum, pro totali praetensione antelati Exponentis in Quatuor duntaxat Millibus flor. ea sub conditione ac modalitate cum eodem Exponente accordasset, ut ultra Quingentos jam antea refusus et in usu roborationem ejusdem Accordae effective numeratos flor., si eandem in quatuor eotum assignatis et praefixis Terminis non persolveret: extunc usque ad Sex Millium flor. summam ex quibuslibet bonis ipsius mobilibus et immobilibus, Acquisitijs et Aviticis una cum expensis et fatigjs plenariam satisfactionem, etiam medio Militaris Executionis reali et effectiva, imo etiam personali Executione mediante impendendam haberet facultatem; prout haec ex propria manu sua desuper attunc scriptis, ac fidedignorum Virorum coramisationibus firmatis Literis suis Obligatorjs clarius et uberius apparerent.

Quia vero idem prae notatus Sigismundus Berthóthy ejusmodi obligatorjs suae Terminis in praefixis haud satisfecisset, sed nec in praesentiarum usque, ejusdem Exponentis valde gravibus et manifestis damnis: Eapropter eundem Sigismundum Berthóthy, et in quantum ad excindendum Portionem ipsius Paternam aut Maternam, Paternove et Materno Aviticam (insufficientibus Bonis Acquisitijs) devenire necesse esset, alios quoque condivisionales et cointeressatos pro eo casu clarius recensendos, coram te in causam convenire. sibi que ad mentem et normam infractatarum Regni Nostri Hungariae Legum, servatis de Jure servandis plenariam atque

omnimodam satisfactionem, tam quoad praetactam sex Millium florenorum summam capitalem, quam et quoad expensarum et fatigiorum refusionem, de quibuscunque tandem ejusdem Incattj Bonis, cum personae quoque in casu insufficientiae Bonorum subsequenda adjudicatione et executione, Authore Te Judice impendi ac administrari facere vellet, Lege Regni admittente. Supplicatum itaque extitit Matti Nrae nomine et in persona antelati Exponentis debita cum instantia humillime, quatenus eidem in praemissis benigni providere, Tibique superinde serio committere et mandare dignaremur, nec pateremur eundem justis suis Juribus improvise destitui. Cum autem justa petenti non sit denegandus assensus,« — a jelen executionale mandatum erejével megparancsolja a föntnevezett ítélőmesternek, hogy a peres feleknek tűzzön ki rövid és illendő határidőt, s ott az ügyet jól megvizsgálván, ha úgy fogja találni, mint föntebb a panaszos által előadatott: akkor a törvény és igazság szerint eljárván, ama 6000 frtot s a költségek megtérítését és fáradsága díját, a vádlottnak ingó és ingatlan javaiból végrehajtás útján is hajtassa be s a vádló jogos követelésének mindenképen eleget tégyen és tétessen. Communi svadente justitia. Secus non facturus. etc. Datum in Castro Eberhard, die 23. Mensis Aprilis Anno 1696.

Leopoldus m. p.

Kivül: Anno 1696. Die 23. Aprilis. Mandatum executionale, ad Instantiam Egr. Joannis Bottyán, unius Regiminis Hungarici Colonelli, extradatum in Castro Eberhard.

* (Egykorú másolat a kir. Cúria levéltárában.)

19.

A magy. kir. udv. Cancellária, Esztergom városának.

Civitati Strigoniensi, ut Joannis Bottyán
subditos extradet

Prudentes et Circumspecti Domini!

Amici nobis observandi!

Salutem et officij nostri promptitudinem. Generosus Dominus *Joannes Bottyán* ad hanc Cancellariam recurrens, qualiter exponeret tam medernum Judicem, quam et potio-

partem Senatus, necnon alios quoque Incolas Regiae Liberaeque Civitatis istius Strigoniensis, in signatura praesentibus inclusa specificatos ejusdem subditos esse, ex demisso Memoriali ipsius praesentibus accluso uberius intellecturae sunt Prudentes et Circumspecti Dominationes Vestrae.

Quos tametsi Juris via rehabendi modum Legibus Regni praescriptum haberet: nihilominus tamen priusquam ad juridicum Processum eatenus condescenderet: praevie easdem Dominationes Vestras superinde commoneri facere censuit. Quem in finem apud hanc Cancellariam demisse etiam instituit.

Cum autem et Legis esset, ut ejusmodi fugitivi Coloni Dominis suis Terrestribus restituantur, et alioquin ab Illustrissima Familia Pálffy eadem Bona, ex quibus nimirum praenotati subditi sui fugitivi essent, Jure et Titulo redemptibili eidem inscripta essent, quae tempore redemptionis integre restituere teneretur;

Idcirco Prudentes et Circumspectas Dominationes Vestras amice requirendas, serieque etiam commonendas esse duximus, quatenus eos omnes, quicumque ex attactis Bonis per dictum Dominum Joannem Bottyán tentis et possessis ad istam Civitatem migrarunt, ad redeundum priora in domicilia, vel ad accordandum desuper cum eodem Domino Instante admoneri curare velint ac noverint; ne alijs modis eidem Domino Instanti praenotatos fugitivos subditos suos reducendi ausa praebetur. Caeterum Easdem Dominationes Vestras feliciter valere cupimus. Datum Viennae, die 27. Septembris 1696.

N. N. Cancellarius
coeterique Consiliarij, etc.

(Eredeti fogalmazat a magy. kir. udv. Cancellária levéltárában. Nro 48. ex Septembri. 1696.)

20.

Királyi rendelet a Bottyán-Berthótj-ügyben.

Principi Palatino, ut Causam Majoris Potentiae per Joannem Bottyán patratam, ad instantiam Sigismundi Berthótj revideret.

Leopoldus, Dei gratia, etc. Illustris Sacri Romani Imperj Princeps, Cognate Nobis dilecte! Expositum est Maje-

stati Nostrae nomine et in persona Fidelis nostri Egregy *Sigismundi Berthóty*; Qualiter superioribus Annis et temporibus, circa nimirum finem Mensis Julij Anni 1694, jam transacti, praeteriti, Fidelis itidem Noster Egregius *Joannes Bottyán*, unius Regiminis nostri Hungarici constitutus Colonellus, nescitur quo motus spiritu, divinis humanisque Legibus similia attentare caventibus contemptis, Dei hominumque timore spreto, mediantibus Fidelibus pariter nostris Egregys *Joanne Darabos, Georgio Zana et Francisco Akaij*, ad id missis et destinatis hominibus suis, ad praedictum Exponentem, eotum in Possessione Tamásfalva nuncupata, in Comitatu Hontensi, districtu videlicet Kis-Hontensi habita existentem, ac quemadmodum nemini quicquam incommodantem, pacificeque ibidem constitutum, ita e converso nihil sibi mali eventurum fore suspicantem, irruendo et invadendo, eundem capi curasset. Qui quidem tunc missi et destinati, erga solutionem certorum 500. florenorum, per ejusmodi captivitatem extortorum, licet eundem Exponentem dimississent: tamen eo agendi modo illegali, praejudiciosoque et capitali non contentus attactus Joannes Bottyán, non multo post tempore eodem Anno Mense Septembri, dum idem Exponens in Castris Nostris ad Petro-Váradinum attunc locatis, constitutus fuisset: denuo non citatum, non convictum, capi et detineri facere, subque cujuspiam illegitime praetensi furti revisionis praetextu, adeoque inde subsequuturi durioris aresti in Arce Petro-Váradiensi dicta tolerandi, consequenterque infligendae mortis comminatione, ab eodem in illo horrore aresti, terroreque necis constituto, invito nimirum et coacto, certas Literas Obligatorias Fassionales, per partem adversam producendas, tam ignominiose confectas, ut Christiana homine indignae, vel ex sola sui lectione censi possint, extorquere nil pensi duxisset, absque omni legitimi Processus jurisque via, facto saltem vique et potentia mediante, in grave praejudicium et derogamen libertatis praerogativaeque Nobilitaris dicti Exponentis, damnumque et detrimentum inde promanantia (quae pro his mille aureis ducatis sponte non tolerasset) evidentia et manifesta.

Cum autem hujusmodi actus potentiarij maiores, seu Causae quinque casuum, juxta contenta Articulorum Regni, extra etiam Octavale forum alibi quoque et consequenter per dilectionem Vestram revideri, discuti et adjudicari possint, et accessoria, quale etiam praerepositorum fassionalium ipso facto nullitate laborantium extorsio esse censeretur, forum sui Principalis sequeretur :

Pro eo Dilectioni Vestrae harum serie benigne praecipientes committimus et mandamus, quatenus acceptis praesentibus, et rebus sic, uti praefertur stantibus seque habentibus, auctoritate etiam Dilectionis Vestrae Palatinali huc accedente, in uno certo brevi eoque competenti, partibus jysdem superinde legitime certificatis pro opportunitate temporis et quo commodius fore videbitur, praefigendo termino, convocatis ad latus suum Regni Judicum Vice-Gerentibus, Magistris item Prothonotarijs ac alijs sedis nostrae judiciariae Assessoribus, qui nempe ad manus haberi et comparere poterunt, partibusque ipsis, vel earum legitimis Procuratoribus in praesentiam sui citatis et accersitis, secundum Deum et Ejusdem justitiam, legisque Regni, tam circa ipsum actum majoris potentiae, quam in forma accessoriorum circa nullitatem praedeclarata modelitate extortarum fassionalium, seu uti vocant Reversalium, cum debita reali et effectiva Executione, abscissis juridicis remedys, praevia ratione obstare haud valentibus, omnimodam juris et justitiae satisfactionem, debifumque complementum impendere et administrare Dilectio Vestra velit et noverit. Quam in reliquo Caesareo-Regio Gratia nostra benigne complectimus. Datum in Civitate Nostra Vienna, Austriae, Dje 4. Mensis Decembris Anno Domini 1696.

(Eredeti fogalmazat, a magy. kir. *udv. Cancellária* levéltárában. Nro 35. ex X-bri 1696. A kir. *Cúria* levéltárában pedig megvan Leopoldnak 1697. jan. 24. Bécsben kelt, Orbán Pál nádori ítélőmesterre szóló, s a főntebbivel az ügy előadására nézve szórúl szóra egyező, csakis a szokott törvénykezési curialis stylus illető phrasisaiban különböző »*Renovatum Inhibitorium Mandatum*«-a eredetiben, nagy nyíltlevél-alak, az uralkodó s. k. aláírásával s nagy pecsétével.)

A Hakszer-féle pör és a Bottyánnak odaítélt Hakszer-javak ügye.

Petitur Informatio a Camera Hungarica in
Causa Joannis Bottyán Colonelli, contra
Tricesimatorem Szemptsiensem Franciscum
Lendvay querulantis.

Illrmi, Sples ac Magci, necnon Perillres ac Grosi Dni,
Nobis Obssmi!

Salutem et officiorum Nrorum commendationem. Generosus Dnus *Joannes Bottyán*, certae Militiae Hungaricae Colonellus qualiter se medio Grosi Dni Francisci Lindvay Tricesimatoris Szemptsienensis, ex Commissione praetitulatarum Dnum Vrarum in certis Bonis Hakszerianis, eidem judicialiter assignatis, pacificeque tentis et possessis per violentam (uti idem praetenderet) certorum plaustorum foeni ablationem damnificatum, dumque eatenus ordinaria Juris via procedere, satisfactionemque suam querere voluisset: in ejusmodi legitimo Juris Processu, medio certi Mandati Inhibitorÿ a Magco Dno Personali, nomine Fisci Regÿ in nulla plane Lege fundati extracti, turbatum et impeditum esse coram Sua Matte Scema, Dno Dno nro Clemmo querularetur, qualiterve et quibusnam ex motivis et rationibus pro benigno Mandato Relaxatorio supplicaret, — ex praesentibus originaliter incluso humillimo Memoriali ejusdem, ibidemque adjecta antelati Mandati Inhibitorÿ copia uberius intellecturae sunt Dnes Vrae.

Occasione cujus quidem Instantiae priusquam quidpiam resolvemus, a praetitulatis Dnaonibus Vris genuine superinde informari volumus.

Eapropter Illrmas etc. Dnaones Vras officiose requirendas esse duximus, quatenus nos hocce in negotio quanto-cÿus circumstantialiter informare, vel si res uti exponeretur, ita se haberet, ablatum praevio modo foenum eidem supplicanti restitui, negotiumque hoc placidioribus medÿs consopiri facere non graventur praetitulatae Dnes Vrae. Quas in reli-

quo Deus diu salvas et incolumes servet. Datum Viennae, 13. Februarj Anno 1698.

Illmarum, Splium, etc. Dnaonum Vrarum

servitores paratissimi

N. N. Cancellarius

caeterique Consiliarij, etc.

Alól: Camerae Hungaricae.

(Eredeti fogalmazat a magy. kir. udv. Cancellária levéltárában. Nro 64. ex Febr. 1698. — A *Hakszer-perről a kir. Curia levéltára* is számos ügyiratot tartalmaz. Alapját e Bottyán contra Hakszer-féle pörnek, felsőszeli Hakszer Istvánnak *Esztergomban 1696. april 23-kán* kelt, s Grassakovicz János, Jászberényi György és Szabó Mátyás esztergomi vice-kapitány által coramizált kötelezője képezi, melyben Hakszer elismeri (és biztosítékúl Felső-Szelyben, Bazinban, Szeenczen, Vezekényen, Kürthön, Nyéken lévő házait, malomrészét, szőleit, rétjeit, földet, stb. leköti), hogy ő »megkeresvén felülirt *Óbrester Bottyán János Uramat maga úri, esztergami házánál*« s 1695. nov. 14. kelt bizonyos 13,000 frtos obligatióját vele kiegyenlítvén: maradt még Bottyánnak adóssa 3809. Rh. frttal, mellyet is egy év leforgása alatt neki múlhatatlanúl lefizet. De nem fizette le; miért is az ezredes kénytelen volt ellene pörre menni; mely pörben a következő kir. mandatumok adattak ki Bottyán részére: 1. *Leopoldus*, etc. Posonj, die 14. Julj 1696. Tolvaý Gábor ítélőmesterre; 2. *Leopoldus*, etc. Posonj, die 15. 9-bris 1696., szintén Tolvaý Gáborra; 3. *Leopoldus*, etc. Viennae, die 11. X-bris 1696., Nyitra vármegyére végrehajtást elrendelő mandátum, miután Hakszer már a Nagy-Szombatban 1696. aug. 30-kán hozott kir. táblai ítélettel elmarasztaltatott; 4. 1697. mart. 9. és oct. 25-kén foganatosíttatik is ezen ítélet: Hakszer felsőszelyi, bazini, szempezi, kürthi, vezekényi, nyéki, séllyei, peredi, stb. Pozsony- és Nyitra vármegyei ingó és ingatlan — többnyire aprólékos — javai Bottyán megbízottjának Grassalkovics Jánosnak bíróilag kezéhez adatnak, a Tolvaý Gábor ítélőmester mellett alkalmazott kir. táblai kiküldött hites jegyző Úsz György által; 5. *Leopoldus*, etc. Posonj, die 25. Januarj 1698. Dobsa István Pozsonymegyei alispánra; 6. *Leopoldus*, etc. Posonj, die 14. Junj. 1698. Morócz György ítélőmesterre; és 7. *Leopoldus*, etc., Tolvaý Gáborra, datumtalan fogalmazat, — mind a Hakszer-ügygyel összefüggésben, a kir. kamara bizonyos követeléseire s a perköltségek megállapítására nézve, stb. E pörben kiadott 1696—1698-iki kir. mandatumokban Bottyán mindenütt mint »unius Regiminis Hungaricae Militiae Nostrae Equestris Ordinis Colonellus«, »Constitutus Colonellus« említetik.)

Királyi rendelet Bottyán és az esztergomi ferencziek ügyében.

Leopoldus, Dei gratia electus Romanorum Imperator semper Augustus. ac Germaniae, Hungariae, Bohemiaeque etc. Rex.

Reverendi et Honorabiles, Fideles Nobis dilecti! Demisse relatum est Majestati nostrae a Consilio nostro Aulæ Bellico, captos Strigonÿ ante aliquot annos quosdam latrones, dum debitis plectendi poenis e carcere ad supplicÿ locum ducebantur, compedibus jam antea diruptis, perfracta, disjectaque Custodia elapsos, in residentiam Patrum Franciscanorum ibidem confugisse; exinde vero jussu Locumtenentis Bagnianae Legionis Pedestris, Hohfeld nominati, utpote in absentia Colonelli nostri a Kukländer substituti Commendantis, armata vi tum Germanici, tum Hungarici Militis abreptos, tandem merito supplicio affectos fuisse; modo vero mota hanc ob causam a praetactis Patribus Franciscanis violatae immunitatis Ecclesiasticae Qverela contra Fidelem nostrum Capitaneum *Joannem Bottyán* processum instituti, Bonisque ipsius Executionem imminere.

Cum autem dicto Capitaneo hoc in facto nulla sit impetanda concurrentia, — similes etiam latrones nullo immunitatis Ecclesiasticae Privilegio gaudere dignoscerentur; quin imo nullius magis inter sit, quam ipsius Ecclesiae, ut ad exstirpandam hancce Reipublicae Pestem, pro stabilienda Regni securitate, vindex ubique insurgat Justitia; nec ullus hujusmodi facinoribus, ne impunita maneant, refugÿ detur Locus.

Ideo Nos indemnitati praerepetiti Capitanei Joannis Bottyán clementer provisum iri cupientes, omnino resolvimus et benigne volumus, quatenus praementionata, contra ipsum quoquomodo ratione ex praevia intentanda Executio sistatur et omnimode impediatur; Vobis quoque hoc in passu clementer committentes et mandantes, ut nimirum praemissam Clementissimam Voluntatem et Resolutionem Nostram secundare et ÿs, quibus incumbit, notificare, Nosque hac super re

veluti pleniorē antelatae Causae et totius negotij notitiā habentes, genuinē informare velitis ac debeatis. Secus non facturi. Vobis in reliquo Gratia nostra Caesarea atque Regia benigne propensi manentes. Datum in Civitate nostra Vienna, Austriae, die Vigesima Mensis Martij. Anno Domini millesimo sexcentesimo nonagesimo octavo.

Leopoldus m. p.

Ladislāus Mátyássovsky

Eppus Nittriensis m. p.

Joannes Domaniczky m. p.

Legalól, belöl: »Ad intimationem Consilij Bellici Capitulo Strigoniensi committitur, ut ab Executione contra Joannem Bottyán Capitaneum fors attentanda supersedeat et Informationem suppeditet.«

Külczim: »Reverendis et Honorabilibus N. N. Praeposito majori, Lectori, Cantori, Custodi, coeterisque Capituli Ecclesiae Strigoniensis Canonicis, etc. Fidelibus nobis dilectis.«

(Eredetiye, Leopold császár még ma is csillogó aranyporzós aláírásával, gyűjteményemben. Fogalmazata a magy. kir. udv. Cancellária levéltárában, sub nro 63. ex Martio Anni 1698.)

23.

Bottyán-Sillyey ügy.

Leopoldus, etc. (Kir. meghagyás, Szlavniczai Sándor Menyhárt Esztergom vármegyei alispánra.) »Expositum est Matti nrae nomine et in persona Fidelis nri Egr. *Joannis Bottyán*, certae Campestris Militiae nrae Hungaricae unius Regiminis Colonelli. Qualiter tu Vice-Comes, pariter cum tibi adjunctis Judlium et Jurassore Cottus Strigoniensis, penes alium benignum nrum simplex novi judicij mandatum pro parte et ad instantiam Fidelis identidem nri Egr. *Gregorij Sillyey*, alias *Nagy*, de et super certa praetensa nona, occasione abalinationis certae mentionati Exponentis in Promonthorio et Territorio Lib. Raeque Civitatis Nrae Strigoniensis habitae vineae Kiss-Szólló vocatae revisione, . . . certo in termino mentionatum Exponentem, priusquidem Actorem nunc vero Incattum, in poena indebitae Actionis convicissēs, superindeque sententiam tulisses et pronunciassēs.« Mely ítélet-

ben Sellyey megnyugodott volt: de az ő, Bottyán ügyvéde behatóbb, új tárgyalás végett a vármegye sedriájára appellált, s e végre f. é. május 12-ik napja tüzetett ki. Mely is eljövén, az összeült megyei táblabírák azon ítéletet nemcsak hogy helyben hagyták: de annak végrehajtására f. é. július 7-két tűzték ki, s téged pecsétos levéllel utasítottak az executio foganatosítására, nyilván kárára törekedvén ez által a panaszosnak. Ki is előttünk a Tripart. Prol. 15. Cap.-ra hivatkozván, azon executio elhalasztásáért és újabb bírói terminus kitűzéséért esedezik. Elrendeljük tehát ezt, úgy hozván magával az igazság, s meghagyjuk néked, hogy ezen ügyet a vármegye székén minél előbb újabb tárgyalás alá vétesd s Exponens jogos követeléseit törvényesen intéztesd el. Communi svadente justitia. Secus non facturus, etc. — Datum Posonÿ, Die 2. Julÿ 1698.

(Egykorú másolat, a kir. Cúria levéltárában. Ugyanott foglaltatik szintén egykorú másolatban a Leopold nevében Posonÿ, die 8. 7-bris 1698. dátum alatt Sellyey Gergely (itt is Gregorÿ, nem Georgÿ) előterjesztésére kiadott *relaxationalis-levél*, a föntebbi, 1698. július 2-iki »*Inhibitorium Mandatum*« ellenében. E parancs is Sándor Menyhártra szól, de szintén csak újabb terminus kitűzését hagyja meg a pör végleges eldöntésére. Mint e *relaxationalis-levél* tartalmából kiténik: az első tárgyalás ezen ügyben 1698. május 6-kán ment végbe, nádori-ítélőmesteri meghagyás következtében. — E Sellyey György vagy Gergely, (ha *Gergely*: akkor később kurucz ezredes,) Bottyánnak egyik nővérétől született unokaöccse s végrendeleti örököse volt.)

24.

Bottyán esztergomi házáat a király nemesi curiávé avatja.

Ad intimationem Camerae Aulicae, Exemptionales a censibus, taxis et contributionibus Domus Strigoniensis, pro Colonello Joanne Bottyán.

Nos *Leopoldus*, etc. Memoriae commendamus tenore praesentium significantes quibus expedit universis, etc. Quod Nos cum ad nonnullorum fidelium nostrorum humillimam supplicationem nostrae propterea factam Matti, tum vero benignam habentes rationem et reflexionem integerrimae fidei ac fidelitatis, multifariorumque militarium servitiorum fidelis nostri Egregÿ Joannis Bottyán unius Regiminis militiae no-

strae Hungaricae Equestris Ordinis Colonelli, quae ipse a notabilis jam temporis decursu, praesertim durantibus hisce bellici Turcici revolutionibus, contra juratum Christiani nominis hostem Turcam, diversis in conflictibus, vellitationibus, plurimorumque locorum et fortaliciozum obsidionibus, et gloriosis auxiliante Deo expugnationibus et recuperationibus, cum vitae fortunarumque suarum discrimine viriliter dimicando, et notabiles etiam sumptus in conducenda pro erigenda legione sua militia et restauranda etiam Civitate nostra Strigoniensi impendendo. sacrae primum memorati Regni nostri Hungariae Coronae, Augustissimaeque domui nostrae Austriacae et consequenter Matti quoque nostrae infractae fidei constantia, promptissimique obsequii studio atque fervore exhibuit ac impendit, et deinceps quoque (uti nobis de ipso benigne persvasum habemus) pari constantiae et obsequii ac fidelitatis zelo exhibere et impendere non cessabit; enim igitur ob id, tum etiam ex eo, quod idem Colonellus Joannes Bottyán specialibus literis suis reversalibus mediantibus domum suam in praetacta interiori civitate nostra Strigoniensi, Cottuque ejusdem nominis existentem, situatam, post fata sua in casu defectus seminis masculini sexus, Fisco nostro Regio cedere, jureque proprietatis relinquere compromiserit: eandem totalem et integram domum ejusdem Joannis Bottyán Strigoniensem, cum cunctis ejusdem pertinentiis ex sorte communi et civili eximentes et in statum nobilitaris Curiae reponentes, a solutione et pensione censuum et taxarum nostrorum, subsidiorumque et lucri Camerae nostrae Regiae, necnon quarumlibet exactionum onerum, laborum et servitorum in medium Civium dictae civitatis nostrae Strigoniensis de eadem domo exhiberi et provenire debentium praestatione, seu exhibitione, vigore etiam intimidation per Cameram nostram Aulicam Cancellariae nostrae Hungaricae itidem Aulicae die septima praesentis Mensis et Anni infrascriptorum factae, pro dicto Joanne Bottyán, haeredibusque ejusdem masculini sexus universis gratiose immunitandam, sublevandam, supportandamque et libertandam esse duximus, imo eximimus, immunitamus, sublevamus, supportamusque et libertamus, praesentium per vigorem, salvo tamen jure alieno, potissimum vero decimarum Ecclesiis DEI

cedentium. Quocirca fidelibus nostris Camerarumstrarum Hungaricae et Scepusiensis praefecto, directori, administratori et consiliariis, prout et administrationi nostrae Budensi, ejusdemque officialibus, supremo item et vice-comitibus, iudicium et juratis assessoribus dicti Cottus Strigoniensis, necnondicatoribus et exactoribus quorumcunque censuum, taxarum et contributionumstrarum, aliorumque quorumlibet servitiorum et solutionum, sed et iudici ac juratis civibus et senatoribus praerepetitae civitatis nostrae Strigoniensis modernis et futuris, harum serie firmiter praecipientes committimus et mandamus: quatenus a modo deinceps praefatum Colonellum Joannem Bottyán, ipsiusque haeredes masculini sexus universos, ratione praefatae domus ad solutionem aliquorum censuum, contributionum et taxarumstrarum, et quarumlibet exactionum, servitiorum, onerum et laborum in medium dictae civitatis nostrae Strigoniensis praestari solitorum, exhibitionem et solutionem contra formam praemissae benignae nostrae exemptionis, supportationis et libertationis arctare et compellere, aut ipsum vel praefatos ejusdem haeredes masculini sexus in personis rebusque et bonis suis quibusvis impedire, turbare, molestare, seu quovis modo damnificare. nusquam et nequaquam praesummati nec sitis ausi modo aliquali, sed hanc ipsam benignam exemptionem et supportationem nostram eidem Joanni Bottyán, ipsiusque praemissis, modo praevio impertitam et concessam firmiter et inviolabiliter tam vos ipsimet observare, quam per alios quorum interest vel intererit, observari facere modis omnibus debeatis et teneamini; secus nullatenus facturi, praesentes vero, quas secreto sigillo nostro, quo ut rex Hungariae utimur, inpendenti communiri fecimus, post earum lecturam semper reddi volumus et iubemus praesentanti. Datum in Civitate nostra Vienna, Austriae, die 18-va Mensis Augusti Anno Domini 1698. Regnorum nostrorum Romani, etc. *)

(Ex Libris Regys Tom. XV. p. 329—331. Országos levéltár. Ugyanez ugyanott egykorú másban: Acta Neoregestr. fasc. 83. nro 2.)

*) Leopold 1698. augusztus 18-án kelt ezen Exemptionalisának eredeti fogalmazata létezik a magy. kir. udv. Cancellária levéltárában, sub Nro 39. ex Augusto, 1698.

Ugyan e kötet Lib. Reg. 581-ik s kk. ll. áll egy hosszú okmány: »Consensus cum jure Regio super duabus curiis *Tabajd* et *Doboz* ac portione praediali in *Föl-Csút* et *Sávoly* pro Joanne Balogh et Elisabetha Alistali, consorte ejusdem.« Ez Leopoldnak megerősítő levele, vagyis kir. consensusa arra nézve, hogy nevezett Balogh János és neje a magok nevére iktattathassák az általok felmutatott s a győri káptalan előtt kiállított 1694-iki vételszerződés tanúsága szerint Tárnoky György tatai harminczadostúl megvett egy egész nemesi curiákat Fehér-megyei *Tabajd* helységben, »necnon jus quoque integralis redemptionis ejusdem possessionis *Tabajd* ab Egregio Joanne *Bottyán*, *Praesidii Nostri Strigoniensis Capitaneo*, cui eandem antehac in 1800. floren. idem (Georgius Tárnoky) impignoraverat;« — tehát ennek azon 1800 frton való kiválthatási jogát is a vételszerződés Balogh Jánosra, nejére és maradékaikra ruházza át; 1697-ben pedig dobozi curiáját is (»totalem et integram unam curiam suam nobilitarem desertam, Doboz vocitatum, intra sylvas Vértessé apellatas, in vicinitate possessionis *Tabajd*, *Cottu Albensi* existentem habitam«) eladván Baloghnak s nejének Tárnoky György: Leopold e vételt is megerősíti. — Kelt Leopoldnak e regius consensusa Bécsben, 1699. october 27-én.

25.

Királyi rendelet a Bottyán és Esztergom városa közti ügyben.

Domino Personali Joanni Maholány, ut in Causa Colonelli Joannis Bottyán contra Civitatem Strigoniensem, ratione Actus majoris Potentiae juxta Leges Regni procedat et Injuriato satisfactionem impendat.

Leopoldus, etc. Magnifice, Fidelis Nobis dilecte! Lamentabili cum quaerela exposuit Majestati Nostrae Fidelis itidem noster Egregius Joannes Bottyán, Militiae nostrae Hungaricae Equestris Ordinis Regiminis Colonellus. Qualiter his non ita pridem retroactis temporibus, Judex Liberae ac Regiae Civitatis nostrae Strigoniensis, nescitur quo malevoli animi ac proternae levitatis instinctu motus, assumptis secum Notario,

alysque nonnullis Complicibus et hominibus Civilibus ad id destinatis suaeque Jurisdictioni subjectis, claro lucente sole. circa horam tertiam pomeridianam, maximo cum tumultu in Domum ubi paulisper ipse Exponens substitisset, irruendo, perfractis foribus, horribili cum assultu et clamore hypocautum subintrantes, Eundem Exponentem capere, et captum ad Domum praefati Judicis cum summa Ejusdem Exponentis prostitutione invitum, per vicos et plateas deducere nil pensi duxisset, in gravissimum Nobilitaris praerogativae praejudicium, injuriamque et damnum ipsius Exponentis manifestum.

Quia vero ejusmodi inauditus Casus actum majoris potentiae manifeste redoleret, ipsique Exponenti tanquam summe laeso et injuriato, contra annotatam Civitatem et Magistratum nomine colectivo ex vi ipsius Capitis et principalium Membrorum ipsum Exponentem injuriantium et damnificantium, coram Vobis procedendi via Juris in Legibus expressa competere dignosceretur: Ex eo supplicavit Majestati Nostrae antelatus Exponens debita cum instantia humillime, quatenus Eidem in praemissis benigne providere, casusque praemissi ipsum Exponentem extreme affligentis, inque fama, honore et existimatione ac ipsa etiam vita fataliter laedentis revisionem, decisionem, plenariaeque dicto Exponenti tam graviter laeso, injuriato et damnificato, Executione mediante fiendae satisfactionis complementum Vobis committere et mandare dignaremur, nec pateremur Eundem eatenus improvisе destitui. Cum autem justa petenti non sit denegandus assensus, et alioquin sensu Tituli 19. Partis tertiae Operis Decreti Tripartiti ac in eo contenti Articuli 38. Vladislai Regis Decreti tertij in Causis Nobilium contra Civitates in Actibus majoris vel minoris potentiae procedendi facultas Personali Praesentiae Nostrae Regiae attributa haberetur, imo etiam modalitas ipsius processus clare indigitaretur, ac ob id provincia haec rite Vobis competeret:

Pro eo Vobis harum serie benigne praecipientes, firmiter etiam committimus et mandamus, quatenus acceptis praesentibus, et rebus sic uti praefertur stantibus, seque habentibus, citatis pro uno certo eoque competenti termino in prae-

sentiam Vestri Partibus, ysdemque sufficienter auditis, modalitate supra allegatarum Regni Legum hacce in Causa procedere, et comperta in praemissis mera rei veritate, dicto Exponenti graviter laeso et injuriato, congruam, Jurique et acquitati consonam satisfactionem, debitumque Juris et Justitiae complementum impendere et administrare velitis ac debeat. Secus nullatenus facturi. Vobis in reliquo Gratia nostra Caesarea atque Regia benigne propensi manentes. Datum in Civitate Nostra Vienna, Austriae, Die 19. Mensis Augusti Anno Domini 1698.

(Eredeti fogalmazat a magy. kir. udv. Cancellária levéltárában. Nro 29. ex Augusto, 1698.)

26.

Bottyán beiktattatása esztergomi nemes curiájába.

Statutio ratione Domus Vak-Bottyánianae Curialis Strigoniensis.

Sacratissimo Principi ac Dno Dno Leopoldo, Dei Gratia Electo Romanorum Imperatori semper Augusto, ac Germaniae, Hungariae, Bohemiae, Dalmatiae, Croatiae, Sclavoniaeque etc. Regi, Archi-Duci Austriae, Duci Burgundiae, Brabantiae, Styriae, Carinthiae, Carnioliae, Marchioni Moraviae, Comiti Habsburgi, Tyrolis et Goritiae, etc. Dno Dno ipsorum naturaliter clementissimo. *Capitulum Ecclesiae Nitriensis*, orationum suarum in Dno Jesu devotarum assidua suffragia, cum perpetua et illibata fidelitate, humillimorumque obsequiorum suorum promptitudine Vestra nosse dignetur Majestas, Nos Literas ejusdem Mattis Vrae Introductorias et Statutorias, pro parte ac ad instantiam *Generosi Dni Joannis Bottyán*, Vrae Mattis Sacrae unius Regiminis Militiae Hungaricae Equestris Ordinis Colonelli, in regali papÿro, sub secreto authentico Ejusdem Mattis Vrae Sacrae sigillo ab extra, in superiori earum margine impresse apposito, clause confectas et emanatas, Nobisque pro debita earundem Executione praeceptorie sonantes et directas, cum debita fidelitatis et reverentiae cultu accepisse, in hac verba:

Leopoldus Dei Gratia, etc. Fidelibus Nostris honorabili-

bus Capitulo Ecclesiae Nitriensis salutem et gratiam. Quoniam Nos cum ad nonnullorum Fidelium nostrorum humillimam supplicationem, nostrae propterea factam Majestati, tum vero benignam habentes rationem et reflexionem integerrimae fidei ac fidelitatis, multifariorumque militarium servitiorum Fidelis nostri Egregj Joannis Bottyán, unius Regiminis Militiae nostrae Hungaricae Equestris Ordinis Colonelli, quae ipse a notabili jam temporis decursu, praesertim durantibus hisce Belli Turcici Revolutionibus, contra juratum Christiani nominis hostem Turcam, diversis in conflictibus, velitationibus, plurimorumque locorum et fortalitorum obsidionibus et gloriosis auxiliante Deo expugnationibus et recuperationibus, cum vitae fortunarumque suarum discrimine pro virili dimicando, et notabiles etiam sumptus in conducenda pro erigenda legione sua Militia et restauranda etiam Civitate Nostra Strigoniensi impendendo, sacrae primum memorati Regni nostri Hungariae Coronae, Augustissimaeque Domni nrae Austriacae et consequenter Matti quoque nrae infractae fidei constantia. promptissimique obsequj studio atque fervore exhibuit ac impendit, et deinceps quoque (uti nobis de ipso benigne persvasum habemus) pari constantiae et obsequj ac fidelitatis zelo exhibere et impendere non cessabit; Cum igitur ob id tum etiam ex eo, quod idem Colonellus Joannes Bottyán, specialibus literis suis reversalibus mediantibus Domum suam in praetaeta interiori Civitate nra Strigoniensi Cottuque ejusdem nominis existente situatam, post fata sua in casu defectus seminis masculini sexus, Fisco nro Regio cedere jureque proprietatis relinquere compromiserit: eandem totalem et integram Domum Ejusdem Joannis Bottyán Strigoniensem, cum cunctis ejusdem pertinentj's, ex sorte communi et civili eximentes, et in statum Nobilitaris Curiae reponentes, a solutione et pensione censuum, taxarumque nrarum subsidiorum item et lucri Camerae nrae Regiae, necnon quarumlibet exactionum, onerum, laborum et servitiorum in medium Civium dictae Ciuitatis nrae Strigoniensis de eadem domo exhiberi et provenire debentium praestatione seu exhibitione, vigore etiam intimationis per Cameram nram Aulicam Cancellariae nrae Hungaricae itidem Aulicae die septima praesentis Mensis et Anni infrascripto-

rum factae, pro dicto Joanne Bottyán, haeredibusque ejusdem masculini sexus universis, vigore aliarum benignarum Literarum nrarum Exemptionalium superinde emanatarum (salvo tamen jure alieno, potissimum vero decimarum Ecclesys Dei cedentium) exemerimus, immunitaverimus, sublevaverimus, supportaverimusque et libertaverimus, velimusque eundem Joannem Bottyán in dominium dictae Domus suae Strigoniensis modo praevio per nos clementer exemptae et in statum Nobilitaris Curiae repositae per nrum Regium et vestrum Capitularem homines legitime introduci, eandemque eidem cum cunctis suis pertinentys statui facere. Super quo Fidelitati Vrae harum serie benigne praecipientes, committimus et mandamus, quatenus acceptis praesentibus, vestrum mittatis hominem, vestro pro testimonio fidedignum, quo praesente Fideles Nostri Egregy Franciscus Szörény, sive Michaël Czagány. aut Michaël Nedeczky, nisi Adamus Lábodý, tandem Georgius Kapuvárý, alys absentibus, homo noster Regius per nos ad id specialiter transmissus, ad facies praetactae Domus sive Curiae Nobilitaris, in praefata Ciuitate nostra Strigoniensi Cottuque ejusdem nominis existente situatae, vicinis ejusdem inibi legitime convocatis et praesentibus, accedentibus, introducat praefatum Joannem Bottyán in Dominium praescriptae Domus per Nos exemptae et libertatae, statuaturque eandem eidem. simul cum cunctis ejusdem pertinentys, praemissae Exemptionis et libertationis Nrae Regiae Titulis ipsi incumbentibus, si non fuerit contradictum, Contradictores vero, si qui fuerint, evocet eosdem idem Testimonium Vrum contra annotatum Joannem Bottyán in Curiam nram Regiam, nram scilicet personalem in praesentiam, ad terminum competentem, rationem contradictionis suae reddituros efficacem. Et post haec super hujusmodi Introductionis et Statutionis serie, simul cum Contradictorum et Evocatorum Vicinorumque qui praemissae Statutioni intererunt, nominibus, terminoque assignato, ut fuerit, expedientes, Nobis suo modo fideliter rescribatis. Secus non facturum.

Datum in Civitate Nostra Vienna, Austriae, die decima octava Mensis Augusti, Anno Dni Millesimo Sexcentesimo Nonagesimo Octavo. Lecta, etc. L. S.

Unde Nos benignis Commissionibus et Mandatis Mattis Vrae Sacrae humillime obsequi et satisfacere (prouti par est et semper tenemur) volentes, ad subinsertam Statutionem et Introductionem rite legitimeque peragendam ac tandem Nobis suo modo fideliter referendam, una cum Egregio Francisco Szörénÿ seniore de Kis-Szörénÿ, homine videlicet Matti Vrae Sacrae Regio in Literis Introductorum inter reliquos per expressum denominato et ad id per eandem Mattem Vram Sacram specialiter transmissio, nam hominem, utpote Admodum Reverendum Dnum Joannem Rácsay, Fratrem, Socium et Canonicum nrum, nostro pro Testimonio fidedignum e gremio nri duxeramus esse exmittendum. Qui tandem exinde ad nos ambo simul reversi, nobis sub juramento in Grali Regni Decreto superinde expresso. contento, fideliter, uniformiterque retulerunt istomodo: Quomodo nimirum ipsi die trigesima prima proxime effluxi Mensis Augusti Annique infrascripti, in et ad facies praefatae Liberae Regiaeque Civitatis Strigoniensis interioris Mattis Vrae Sacrae, consequenterque Domus ejusdem Dni Colonelli Joannis Bottyán ibidem extractae et in Cottu nominis ejusdem existentis ac habitae, personaliter accedentes, vicinis et commetaneis ejusdem inibi legitime convocatis et praesentibus, nominanter vero Egregÿs et Nobilibus Joanne Cipriano Pichler, Vrae Mattis Sacrae Annonae Praefecto Strigoniensi, altero Joanne Kampio Dorogiensi Postarum Magistro, item Georgio Kapuváry Judlium in Oppido Párkány, Francisco Pathó in eodem Oppido, Stephano Jósa in Possessione Németh-Szőgyén, Georgio Zsner in Civitate Archi-Eppali Strigoniensi degentibus Juratis Assessoribus Cottus nominis ejusdem; demum Matthia Bagÿ Supremo-Vigiliarum Praefecto, Joanne Madarÿ, Francisco Szilágÿ Vrae Mattis Praesidÿ Strigoniensis Vajvodis ac in dicta Civitate Archi-Eppali degentibus; Georgio Szócs praetitulati Dni Colonelli Joannis Bottyán Vexillifero, porro Michaële Czagán ex Oppido Ürmény ex Cottu Nitriensi, Georgio Jósa ex praetacta Possessione Németh-Szőgyén, ex Cottu praerepetito Strigoniensi; Circumspectis demum Emerico Herba et Joanne Kerke Juratis toties dictae Ciuitatis Archi-Eppalis Strigoniensis inque eadem et Cottu eodem degentibus: Dum praeat-

tactus Mattis Vrae Sacrae homo Regius praefato Testimonio nro secum praesente et ad omnia diligenter attendendum vigore praescripti benigni Mandati Introductorij et Statutorij jam supra mentionatum Dnum Donatarium in Dominium praescriptae Domus per Mattem Vram modo praemisso exemptae, libertatae ac in Statu Nobilitaris Curiae repositae, rite introduxisset, statuissetque eandem, eidem, haeredibusque ejusdem masculini sexus universis, simul cum cunctis ejusdem pertinentijs, praescitae Exemptionis et Libertationis Mattis Vrae Regiae titulis, ipsis incumbentibus, tenentibus, possidentibus pariter et habentibus. Eotum ibidem coram praenomnatis Mattis Vrae Sacrae et nro hominibus, nomine et in Persona antelatae Lib. Reg. Civitatis Strigoniensis Egr. Joannes Csejthej. qua Fiscalis ejusdem Civitatis comparendo, totali praemissae Statutioni et Introductioni solenniter contradixit et reclamavit, inherendo Article septuagesimo octavo Anni Millesimi Sexcentissimi Quinquagesimi Quinti, reservandoque facultatem, usum, Dominium et Jurisdictionem ejusdem Domus omni meliori modo manutenendi, et hoc pro primo; pro secundo, quia praemissa benigna Donatio dicto Dno Donatario clementer collata, caducitati in Legibus Regni fundatae, devolutioni nimirum Bonorum Civilium semper ad Fiscum Civitatis, et non ad Fiscum Regium in casu defectus derivari debenti contrariari videtur. Pro 3-tio, quia eadem Donatio de Domo Strigoniensi in interiori Civitate habita, et non in Libera ac Regia Civitate illa existente sonaret. Pro 4-to, quia antelatus homo Regius nulla Bona et Jura Possessionaria in praescito Cottu Strigoniense, prout a Jura requireretur, habere dignosceretur. Hoc etiam addito, et hac interjecta cautela, ne per pertinentias Domus alia, ita et Allodium subintelligantur in Benigna Donatione, nisi Domus interior, procul dubio in Archi-Eppali Civitate Strigoniense constructa subintelligi debeat. Cui quidem contradictioni dictus Fiscalis Strigoniensis firmiter inhaesit. Ob quam quidem contradictionem antelata Civitas Strigoniensis contra annotatum Dominum Donatarium pro reddenda efficaci ratione, in Curiam Regiam Vrae nimirum Mattis personalem in praesentiam ad terminum competentem per supradictum Testimonium nrum Capitulare mox

et in instanti fuerat estque evocata. Seriem itaque hujusmodi Introductionis et Statutionis. simul cum Contradictorum et Evocatorum, Vicinorumque et Commetaneorum, qui praemissae Statutioni intererant. nominibus terminoque assignato, prout nimirum praemissa extiterunt. expedita. Vrae Matti suomodo fideliter et humiliter rescripsimus, Ejusdem Matti Vrae Sacrae benigna Commissione et communi justitia id exigente. Datum sedecimo die diei Executionis praemissorum. Anno Dni Millesimo Sexcentesimo Nonagesimo 8-vo suprascripto.

Lecta m. p.

Sacratissimo Principi ac Dno Dno Leopoldo. etc. Pro Parte et ad Instantiam Grosi Dni Joannis Bottyán, Altefatae Suae Mattis Sacrae unius Regiminis Militiae Hungaricae Equestris Ordinis Colonelli Introductionis et Statutionis subsecutaeque Evocationis Relatoriae Testimoniales.

(Egykorú másolat a kir. kamarai levéltárban. Acta Neo-Reg. fasc. 83. nro 2.)

27.

Bottyán az Esztergom városi templom restaurálására 3000 forintot ajánl föl.

Leopoldus, etc. Fideli nro Egr. Magro Gabrieli Tolvay de Köpösd, Personali Praesentiae nrae Regiae in Judicijs Locumtenenti et Consiliarij nri Prothonotario, salutem et gratiam. Expositum est Matti nrae nomine et in persona fidelium nrorum Egr. Prudentium et Circumspectorum Judicis Primarij, caeterorumque juratorum civium L. Raeque Civitatis nostrae Strigoniensis. Qualiter ydem Exponentes his non ita pridem evolutis temporibus, idque in Anno 1698. modo labente certas querulosas Actiones contra Fidelem nrum *Joannem Bottyán*, unius Regiminis nostri Hungarici Colonellum, ratione et praetextu certorum actuum potentiariorum. per Eundem perpatratorum, coram Fideli itidem nro Egregio Melchiori Sándor de Szlavnicza, Cottus Strigoniensis Ordinario Vice-Comiti movissent et suscitassent. easdemque prosecui; etiam servatis de jure servandis, et in juridicam disquisitionem et discussionem summo facere, circa Festum ascensionis Dni

Anno nunc currentis intendissent et voluissent. Attunc idem praementionatus Joannes Bottyán, coram praelibato Vice-Comite et alijs Officialibus ejusdem Cottus Strigoniensis personaliter constitutus, pro cessatione et annullatione praemissarum Actionum querulosarum omniumque aliarum praetensionum, ad id tempus vigentium mortificatione, *certam summam pecuniariam, ad flor. ter mille se extendentem, pro restauratione et reaedificatione attactae Civitatis Templi, seu Ecclesiae appromississet, obtulisset et obligasset*, effectuationemque istiusmodi oblationis et obligationis suae fide et juramento mediante confirmasset et consolidasset, sicque se Debitorem manifestum ipsorum Exponentium praemissorum trium millium flor. Rhenensium ad erectionem Templi seu Ecclesiae Dei convertendorum sponte effecisset et liquido constitueret: imo in ratificationumque ejusdem integralis debiti per eundem quantocitius infallibiliter praestandi, flor. 314. exolveret, nihilominus duorum millium sexcentorum octingenta sex florenorum superfluum et restantem summam, id iteratos eorundem Exponentium amicabiles requisitiones minime saepe repetitus Joannes Bottyán persolveret, prout nec exolvere vellet etiam de praesenti, damno praerepetitorum Exponentium, retardatione aedificationis et restorationis Ecclesiae Dei, aedificare coeptae, partimque juxta vinci jam reaedificatae gravi et manifesto. Supplicatum itaque, — etc. Cum autem justa petenti, — etc. et alioquin ad mentem Articuli 17. Matthiae Regis D. 6. et Art. 38. Ulad. Regis D. I. necnon Art. 90. Anni 1635. prout quis se obligaret, ita onera de commodo stare teneretur. et quod bona fide aliquis alicui se daturum vel praestitutum promittit, pro realitate servaretur, sed et similis coram authenticis, Cottus vel alterius loci evidibilis fidedignis Personis factae, juramento etiam corporali firmitatae promissiones et obligationes, vim et naturam liquidi debiti imbuerent, in acquisitionibus porro liquidorum Debitorum sensu Art. 31. Anni 1659. expensae quoque factae et ad finalem usque decisionem similium causarum fiendae, adjudicandae et adjustandae essent. Pro eo Tibi harum serie committimus et mandamus,« — hogy »ad facies Bonorum antelati Joannis Bottyán, vel ubi Tibi commodius visum fuerit,« tüzzi ki a fönt érdeklett mind

két fél számára rövid s megfelelő időre terminust, és őket, vagy törvényes ügyvivőiket kellőképen kihallgatván, — ha a dolog csakugyan úgy áll, a mint nekünk előadatott: föntnevezett Bottyán Jánost a megígért 3000 frtból még hátra levő 2686 frtnak a perköltségekkel együtt való lefizetésében bírói ítélettel marasztaljad el. Mit is ha meg nem fizetne, fizethetne: ugyanannak bárhol találandó ingó s könnyen eladható javaiból végrehajtással is igyekezzél e hátralékos összeget beszedni s a panaszt tevők kezéhez szolgáltatni. *Communi svadente justitia. Secus non facturus, etc. Datum in Civitate Nra Viennensis Austriae. Die 2. Mensis 8-bris 1698.*

(Egykorú másolat, a kir. Curia levéltárában.)

28.

A magy. kir. udv. Cancellária az udv. Kamarához, Bottyán ügyében.

Camerae Aulicae Causa Colonelli Bottyán, contra Civitatem Strigoniensem et Administratorem Budensem.

Sacrmí Caesareae Regiaeque Mattis Camerae Aulicae praesentibus officiosissime notificandum *Dominum Colonelum Joannem Bottyán* quaerulose repraesentasse. Quod posteaquam idem in facto cujusdam infamis et violenti Personae suae per Judicem Liberae ac Regiae Civitatis Strigoniensis et nonnullos eidem adhaerentes Cives, contra immunitatem et praerogativam Nobilitarem illati aresti certum benignum Mandatum Praeceptorio-Delegatorium, Magnifico Domino Baroni Joanni Maholánÿ qua Personalis praesentiae Regiae in Judiciÿs Locumtenenti sonans et directum, ab altememorata Sua Matte Sacрма obtinuisset, idemque Baro, qua tum delegatus, tum etiam ordinarius legalis ex vi Tituli 8. Partis 3-ae Operis Decreti Tripartitj dictae Civitatis Judex certum etiam Terminum Causa in praemissa in djem 6. nunc labentis Mensis 8-bris Anni nunc currentis infrascripti, ipsis Partibus in Liberam ac Regiam Civitatem Posoniensem praefixisset; extunc nescitur quonam ex fundamento et ratione praefatus Judex et Senatus facto ad Inclytam Administrationem Buden-

sem recursu, sub eo quidem praetextu, quasi vero dicta Civitas Strigoniensis, veluti in Locis Neoacquisitis existens, Legibus Patrÿs minus subjaceret, adeoque a sola Administratione Budensi dependens, Forum quoque suum inibi duntaxat et non alibi sortiretur, Ejusdem Administrationis ope et adminiculo suffulti, Legalem praefati Domini Personalis Judicatum eludere satagereret.

Quoniam vero, esto in Oeconomicis praerepetita Civitas suam haberet a memorata Administratione Budensi dependentiam: in Causis tamen Civilibus, Legibus Regni et in ÿsdem praescripto Magistratui subjacere dignosceretur; imo ipsamet etiam Civitas in Causis sibi favorabilibus passim pro impetrandis Mandatis Regÿs ad Cancellariam hancee Hungaricam Aulicam recurrere soleret; sed et praeter complura exempla, vel solo etiam Causae cujusdam Welisianae non ita pridem Juris Patrÿ ordine, secundum Legum dictamen, in suo competentis et non in praelibatae Administrationis Foro ventilatae exemplo, praementionatus Personalis Praesentiae Regiae in Judicÿs Locumtenentis Judicatus sat superque evinceretur. Ideirco Excelsam hancee Cameram Aulicam per quam officiose requiri, quatenus pro manutenzione etiam praeceminentis altissimae fatae Suae Mattis Sermae Authoritatis, hocce in passu ob intercedens, Regium Mandatum in Legibus Regni fundatum subversantis praefatae Administrationi Budensi, ne se in Causa hac Jurisdictioni suae minus substrata ita et alijs Causis mere Juridicis ac Civilibus ingerere, Legalemque Juris et Justitiae cursum impedire praesumat: mediante serio suo Decreto intimare et haud gravatim injungere, taliterque Justitiae debito modo et ordine promovendae adstipulari velit. Cui in reliquo Cancellaria haec Regia Hungarica Aulica ad exhibenda reciprocorum officiorum et debitae humanitatis studia manet semper paratissima.

Ex Consilio Cancellariae Regiae
Hungaricae Aulicae. Viennae, Die 4.
Mensis 8-bris 1698.

(Eredeti fogalmazat a magy. kir. udv. Cancellária levéltárában. Nro 77.
ex 8-bri 1698.)

29.

Bottyán s neje követelése Bartakovicsék ellen.

Leopoldus, etc. (Királyi meghagyás Köpesdi Tolvay Gábor ítélőmesterre.) »Expositum est Matti nrae nominibus et in personis Fidelis Nri Egregy *Joannis Bottyán*, Militiae Nrae Hung. unius Regiminis Equestris Ordinis Colonelli et Nobilis Dnae Catharinae (tollhiba, *Judithae* helyett) Lakatos, Conthorialis ejusdem, »hogy ők a múlt 1696. év oct. 17-kén Ns. Bartakovics György özvegyének, Ns. Deáky Mária Asszonynak s egyetlen fiának Bartakovics Tamásnak 600. Rh. frtot adtak kölcsön, olyképen, hogy az, 1697. évi Bold. Szűz tisztulása ünnepére okvetlenül vissza fog fizettetni; mulasztás esetén hatalom adatván a pénzfölvevőktől nekik, követelésöket »cum poena dupli« vehetni meg a nevezett adósok Honth megyei Szokola községben bírt javaiból, — a mint ez Deáky Máriának s fiának 1696. oct. 17. költ s F. jegy alatt felmutatott kötelezőjéből világosan kitetszik. Ámbár pedig ők az említett adósokat a közelgő terminusra és fizetésre többször is barátságosan figyelmeztették, — mindazáltal pénzökhöz maig sem juthattak. Kérik tehát ő Felségét: méltóztassék igaz követelésök bírói megítélését elrendelni. A király megbizza Tolvayt ez ügyben bíróilag eljárni s panaszttevőknek megvizsgálandó jogukhoz képest törvényes igazságot szolgáltatni kielégítő bírói ítélet hozatalával, kiadván számukra a sententionalis és executionalis-levelet annak rendi szerint. Commune svadente justitia. Secus non facturus, etc. Datum in L. R. Civitate Nra Posoniensi, die 12. Februarj Anno 1699.

(Egykorú másolat a kir. Cúria levéltárában.)

30.

Bottyán és neje Nyáregyházát s Gyivát megszerzik.

Nos Conventus Ecclesiae Sancti Benedicti de juxta Grón. Memoriae commendamus tenore praesentium significantes quibus expedit universis. Quod Egregy Domini Thomas Barthakovics. Nobilis Dominae Mariae Deáky Genitricis suae,

et ac Petrus Gányi, Nobilis Dominæ Susannæ Barthakovics Conthoralis suæ legitimi Plenipotentiarÿ coram nobis personaliter constituti, oneribus et quibuslibet gravaminibus universorum Fratrum, Haeredum, Successorum, Liberorum, jam videlicet natorum et imposterum quoque Dei nutu et benedictione nascendorum, — item proximorum et Consanguineorum tam suorum, quam prædeklaratarum Nobilium Dominarum, ac aliorum quorumcunque, quos videlicet infrascriptum tangeret et concerneret, seu tangere et concernere posset negotium, quomodolibet in futurum per omnia in se assumptis et levatis, matura prius et integra Animi sui intra se Deliberatione prachabito, sponte et libere, vivaque voci suæ ministerio fassi sunt, pariter et retulerunt in hunc modum: Quomodo ydem Domini Fatentes, prout et memoratae Dominæ, certis quibusdam gravibus et inevitabilibus suis necessitatibus, eosdem et easdem ad id summae urgentibus evitandis et propulsandis adacti, totalia et integra Praedia sua *Nyáry-Egyháza* in Pestiensi et *Déva* sic vocitata in Strigoniensi Comitatus existentia, situata, simul cum cunctis suis utilitatibus, obventionibus et pertinentÿs de Jure et ab antiquo ad eadem spectantibus, spectareve debeutibus, primum quidem *Nyáry-Egyháza* dictum in et pro sexcentis, aliud vero *Déva* nuncupatum in mille florenis Hungaricalibus, bonae Monetae et Ligae Posoniensis, per se levatis et perceptis, *Spectabili ac Magnifico Domino Joanni Bottyán*, Sacrae Caesareae Regiaeque Majestatis Certae Militiae Hungaricae Colonello, et Consorti ejusdem Magnificae Dominæ Judithae Lakatos, ipsorumque haeredibus et posteritatibus utriusque sexus universis, jure perpetuo et inrevocabili dedissent et per manus tradidisse omni eo Jure, quo eosdem Fatentes et suprafatas Dominas pertinere dignoscerentur, tenenda, possidenda, pariter et habenda; nullum jus, nullamve Dominÿ proprietatem pro se reservandam, sed totum illum in praefatum Magnificum Dominum Joannem Bottyán et Magnificam Dominam Juditham Lakatos ejusdem Contoralem. eorundemque Haeredes et Successores transferendam. — Assummendo nihilominus ydem fatentes cum prædeclaratis Dominabus, memoratum Dominum Joannem Bottyán et Dominam Juditham Lakatos Con-

sortem suam, ipsorumque haeredes, posteritates et cognatos utriusque sexus universos, in libero ac pacifico praeinsertorum Praediorum, per eosdem modo quo supra perennaliter venditorum Dominio et reali usu, contra quosuis Legitimos Impetitores Juridicos et Actores, proprijs suis curis, laboribus, fatigijs et expensis, sub amissione bonorum suorum aequivalentium quovis nominis vocabulo vocitatorum ac intra ambitum istius Regni Hungariae reperiendorum, modo et ordine suis exequendorum protegere, manutenere, conservareque velle. Prout fassi sunt, dederunt, vendiderunt, Evictionisque Cautelam negotio in praesenti in se et suos assumerunt et levarunt, palam, publice et manifeste, coram nobis. Harum Nostrarum vigore et Testimonio Literarum mediante. Datum feria quarta proxima post Dominicam Jubilate, (május 13-kán) Anno Domini Millesimo Sexcentesimo Nonagesimo Nono.

Lecta in Conventu.

(Egykorú másolat in folio, vagy maga az eredeti fogalmazvány — miután tetemes igazítás van benne. — néhai Nagy István kir. hétszemélynök úr gyűjteményében. Jelenleg a Nemzeti Múzeum kéziratárában.)

31.

Bottyán a nyitrai kegyesrendűek iskolájának 2000 frt. alapítványt tesz.

Ego Joannes Bottyán, Sacrae Caesareae Regiaeque Majestatis unius Regiminis equitum Hungarorum Colonellus Actualis. Significo universis, quorum interest, praecipue vero Illustrissimo et Reverendissimo Domino Domino Ladislao Mattyasovszky, Ecclesiae Cathedralis Nitriensis Episcopo, Locique ejusdem et Comitatus Supremo ac Perpetuo Comiti, Sacrae Caesareae Regiaeque Majestatis Consiliario ac per Regnum Hungariae Aulae Cancellario; necnon dictae Ecclesiae Cathedralis Nitriensis Venerabili Capitulo, Dominis Dominis mihi Fautoribus observandissimis. Quod ego saepe saepius mecum perpendens, quid gratissimum Deo, Ecclesiae, Regno et saluti animae meae, quam universis bonis mundi praefero, praeferre potissimum deberem, ex bonis et substantia mea gratissimum fore existimavi, ut me Deo meo Optimo Maximo

gratum exhiberem, qui me temporibus praeteritis et turbulentis, *inter bellicos tumultus ab hostium immanitate Turcarum et Tartarorum, licet plurimis vulneribus in conflictibus diversis ex multis acquisitis et acceptis* clementissime conservavit: inter alia mea Opera jam facta, ad Dei Honorem etiam illud facerem, prouti de facto et actu facio, inscribo et dono infallibiliter duo millia florenorum Rhenensium Reverendis Patribus Scholarum Piarum Nitriae promunc et in futurum commorantibus et habitantibus, et hos quidem inscribo *ob Eruditionem et Informationem tenerae Juventutis in Pietate et honestis Literis*, quam praestant vi Instituti sui dicti Reverendi Patres. Item volo et eos obligo. ut singulis diebus in perpetuum per Anni circulum ad honorem Beatissimae et Gloriosissimae Dei Genitricis Virginis Mariae unum Sacrificium Missae durante vita mea et post meam mortem celebrent. Insuper notum facio, quod ego me obligo quamdiu vixero singulis Annis iisdem Reverendis Patribus Scholarum Piarum (excepto casu depauperationis meae, quod Dens clementissime avertere dignetur) Nitriae habitantibus dabo infallibiliter et sine tergiversatione, in eorum sustentationem centum imperiales tandiu, donec deposuero illis praementionata duo millia florenorum Rhenensium; et si morte praeventus fuero, ita, quod illa duo millia florenorum Rhenensium me deponere non contingeret: tunc tali in casu ex meis bonis et mea propria substantia, illi ad quos pertinebit de justitia et aequitate, toties praefatis Reverendis Patribus Scholarum Piarum deponere obligabuntur et tenebuntur; quos etiam in conscientia, ut facient, obligo, et si quis contrariaretur, ne dicta summa duorum millium florenorum Rhenensium Reverendis Patribus Scholarum Piarum deponeretur: Dei Omnipotentis vindictam incurere se noverit et certissime sciat. Quae omnia et singula, ut majus suum robur et firmitatem habeant, quamprimum potero in Venerabili Capitulo Nitriensi horum omnium scripto enarratorum Fassionem viva voce linguae ministerio facere me adpromitto. In cuius rei fidem has meas Litteras obligatorias eisdem Reverendis Patribus Scholarum Piarum extradedi et manu propria subscripsi, sigilloque meo consveto munivi. Actum in residentia mea Strigonii. Anno Domini Millesimo

Sexcentesimo nonagesimo nono, Die Vigesima quarta Septembris.

Joannes Bottyán

Colonellus, m. p. P. H.

Coram me Stephano Szabó

Parocho Kőbölkhuthensi, m. p. P. H.

Coram me Emerico ab Assumptione

Beatae Mariae Virginis Scholarum Piarum Nitriensium

Procuratore, m. p. P. H.

(Egészen Bottyán János saját kezével írt és aláírt eredetije gyűjteményekben; hiteles másolata a nyitrai káptalan orsz. levéltárában.)

32.

Királyi oltalomlevél Bottyán számára.

Protectionales pro Joanne Bottyán Colonello,
contra violentos ejusdem Impetitores.

Leopoldus, etc. Fidelibus nostris universis et singulis, signanter vero Illustri Sacri Romani Impery Principi Paulo Eszterházý de Galántha, Perpetuo in Fraknó, annotati Regni Nostri Hungariae Palatino, Judici Cumanorum, Aurei Velleris Equiti, Intimo Consiliario et Locumtenenti nostro Regio, Cognato Nobis dilecto; Spectabilibus item ac Magnificis Comitibus Georgio Erdődy de Monyorókerék, Montis Claudý et Varasdiensis Perpetuo, Barsiensi vero et Arvensis Comitatum Supremo-Comiti, Tavernicorum nostrorum Regalium Magistro; Stephano Zichý, Praesidý nostri Jauriensi et Confiniorum Eidem Vicinorum Vice-Generali; Magnifico praeterea Francisco Klobusiczký Libero Baroni de Zétény, Personalis Praesentiae nostrae Regiae in Judicýs Locumtenenti, et Consiliarýs nostris eorumque Vices-Gerentibus et Magistris Prothonotarýs, Sedisque nostrae Judiciariae Juratis Assessoribus, necnon Camerarum nostrarum Hungaricae et Scepusiensis Praesidi, Administratori, Directoribus, caeterisque Consiliarýs, non secus quorumcunque memorati Regni nostri Hungariae et Partium Eidem annexarum Comitatum, signanter vero Jauriensi, Comaromiensi, Pest, Pilis et Sold Supremis et Vice-Comitibus, Judicibus Nobilium, Juratis Assessoribus, ipsisque Universitatibus, sed et utriusque Nationis

Militiae nostrae Generalibus, Commendantibus, Colonellis, eorundemque Locumtenentibus, Vexilliferis, Decurionibus, Quartiriorum Magistris et reliquis Officialibus Bellicis, cunctis denique alijs etiam modofati Regni nostri Hungariae Judicibus et Justitiarijs, Ecclesiasticis ac Saecularibus, sed et alterius cujuscunque status, gradus, honoris, conditionis et praecminentiae subditis nostris ubivis constitutis et existentibus, cum praesentibus requisitis, salutem et gratiam.

Graviter conquestus est Majestati nostrae Fidelis noster Egregius *Joannes Bottyán*, certae Militiae nostrae Hungariae Colonellus. Quod *licet idem a juventute sua contra immanes Christiani nominis hostes Turcas non sine manifesto vitae suae periculo strenue pugnando*, per hocque Nobis et praefato Regno nostro Hungariae, ac consequenter *Sacrae Ejusdem Regni nostri Coronae fidelia sane et utilia servitia praestitisset*: nihilominus tamen non deessent nonnulli, qui tot et tantorum servitorum et meritorum Ejusdem nullum respectum habentes, Eundem querulantem praetextu certarum praetensarum violentiarum seu damnorum, his proxime praeteritis disturbiorum temporibus praetensive illatarum et patratarum, inferrique et patrari commissarum, varijs processibus et impetitionibus vexare et mortificare, taliterque Eundem, jam senio confectum mortique approximantem, Litium fomiti- bus, gravissimisque expensarum et fatigiorum profusionibus involvere non dubitarent. Quia vero idem Quaerulans, etiam si quid simili accidisset, id tamen non fraude dolo astu et privata malitia, exindeque proposito proprio commodo attentasset, verum partim dum omnia in statu maximae confusionis praedaeque variorum hostium exposita, primique occupantis fuissent, partim vero ex commissione et mandato Belli Ducum et Generalium, adeoque superiorum suorum, facere et exequi curare ex Officij sui obligamine coactus fuisset, debuisseque.

Ob hoc supplicatum extitit Majestati nostrae nomine et in persona memorati Joannis Bottyán debita cum instantia humillime, quatenus Eundem contra et adversus universos et singulos ejusmodi Actores et praetendentes, aliosque quosvis praevia ex ratione violentos et illegitimos Impetitores, Turba-

tores ac Damnificatores Ejusdem. in Regiam nostram Protectionem et Tutelam specialem recipere dignemur. Cujus demissa instantia et supplicatione clementer exaudita, cum et alioquin etiam tot confusionum Bellicarum et dubÿ Martis status restitutionem similium admittere haud posset: Eundem Quaerulantem respectu praemissorum universorum in nostram Regiam Protectionem et Tutelam specialem tam in persona, quam in Bonis ac Rebus Ejusdem universis benigne recipiendam, viceque et in persona nostra Regia vestrae etiam duximus committendum tuitioni ac defensionis specialis.

Eapropter Dilectioni et Fidelitatibus vestris, vobisque quibus supra, universis et singulis harum serie benigne simul ac firmiter praecipientes committimus et mandamus, quatenus dum et quando aut quotiescunque per praesentes requisiti fueritis, aut alter vestrum fuerit requisitus: ipsum Quaerulantem tam in persona, quam Rebus Bonisque Ejusdem universis, mobilibus et immobilibus, tam contra supraspecificatos Actores et praetendentes, quam etiam alios quospiam praevia ex ratione violentos et illegitimos ipsius Impetitores, Turbatores et Damnificatores tueri, protegere et defendere, ipsique toties, quoties opus fuerit, assistere modis omnibus debeat et teneamini. Autoritate nostra Regia vobis hac in parte per nos plenarie concessa et attributa, Jureque et Justitia mediante. Secus non facturi; praesentibus perlectis Exhibenti restitutis.

Datum in Civitate nostra Vienna, Austriae, Dje 10. Februarÿ Anno Domini 1700. Regnorum nostrorum, etc.

Alól: Protectionales pro Joanne Bottyán Colonello, contra illegitimos Impetitores.

(Eredeti fogalmazat, a magy. kir. udv. Cancellária levéltárában. Nro 44. ex Februario, 1700.)

33.

Bottyán, Kecskemét városának.

Isten áldjon meg Kegyelmeteket mind közönségesen!

Én bizonyos emberem által die 19. Aprilis Pesten lévő Nemes Vármegye gyűlésekor levelem által requiráltam Kegyelmeteket; de mivel akkor az embereknek neveit és eszten-

dőt, mikor volt? írásban föl nem tehettem: azért most ezen levelemben includált valóságos párjából *) bővebben és minden voltaképpen megérthette Kegyelmetek. Vannak most is még élő emberek, kik tudják, hogy Tatából hozzám jövén Esztergamban az Kegyelmetek emberei, és maradhatatlan voltam tőlek, — mert soha másként föl nem szabadúlhatott az marhájok; és úgy, sok kérésekre szabadítottam, és kezes lettem érte. Sőt még sok fáradságom volt utána, s azon költségem, hogy föl kellett mennem Tatában, sok könyörgésekre az embereknek. — Nám, ennekelőtte ennyehány esztendővel requiráltam volt Kegyelmeteket, a minthogy Kakula nevű embert az város föl is küldött volt Csáki László Uramhoz ő Nagyságához; mit végzett akkor? Kegyelmetek jobban tudja. Azért praevie Kegyelmetek íbredjék, és embereit fölküldjen és az én kezes-levelemet Csáki László ő Nagysága kezéből kihozzon; — hogyha Kegyelmetek elmúlatja: én solenniter protestálok az causálandó expensák miatt, és erre választ várok mentőlhamarébb, mert én is judicialis terminust bis-quindenát praefigáltatom és azon executióval peragáltatni fogom, országban élő törvényünk szerint, ha bűm és galibám lészen miatta.

Ezzel Isten tartson Kegyelmeteket. — Datum Strigonii die 27. Aprilis Anno 1700.

Maradok jóakarója Kegyelmeteknek

Bottyán János m. k.

Külczim: Adassék ez Levelem Kecskeméth Várossa Főbírájának és Esküdteinek, nekem jóakaróimnak, becsülettel. Kecskemét. P. H.

(Sajátkezűleg aláírt eredeti levél, szab. kir. Kecskemét város levéltárában. E levélen Bottyánnak újon adományozott ezímerű ép gyűrűpecsége látható, t. i. diszes foszladékoktól környezett pajzsban. hátralobogó mentés huszár vágat, fölemelt jobb karjával görbe magyar kardot tartva, mely kard élén levágott fő. A sisak koronájából karvasas kar emelkedik ki, görbe kardot villogtatva, melyen szintén levágott török fő. A sisak körül a név kezdőbetűi, és pedig magyarul, jobbról: BO. s balról: JA. E ezímert használja Bottyán később folyvást, tábornok korában is, haláláig, ugyanezen gyűrűpecséttel és egy nagyobb metszetű alakban, de a mely különben teljesen hasonló, s a névbetűk is így vannak rávéssve.

Mindkét pecsét monorú (ovalis) és szép, correct metszetű.)

*) L. főlebb, az 1685-ik évnél, I-ső sz. a.

34.

*Bottyán János végintézkedésszerű káptalani beallása
jóságairól.*

Ego infrascriptus, Sacrae Caesaræ Regiæque Majestatis unius Regiminis Militiæ Hungaricæ Equestris Ordinis Colonellus, fateor et significo universis, quibus expedit, signanter vero quos infrascriptum negotium quovismodo nunc vel imposterum posset tangere et concernere. Quod exacto animi mei deliberatione in altam summendo considerationem, pro exigentia et necessitate multorum, *in diversis locis et conflictibus cum naturali hoste ab Annis circiter vigintiquinque penes me præstitorum servitiorum et subitorum squalorum Egregy Stephani Tótt* Fratruelis mei, et alterius *Stephani Horváth Orphani, quem post obitum Genitoris et Genitricis suorum cum a tenella Ejusdem ætate ad præsens usque proprio meo victu et amictu intertenuerim et sumptibus erudiri curaverim, prout et de præsentibus curarem; *)* tercý vero *Georgy Siley,* pariter Fratruelis mei, inopiam et paupertatem; necnon quarti, *Joannis Molnár,* Fratruelis itidem mei; Egregiorum item *Joannis Grassakovich et Michælis Czaghány* fidelium a quot annis in Acquisitione et Comparatione præstitorum servitiorum et fatigiorum insumptionem, ad quæ ulterius quoque præstanda siquidem ydem omnes pollicerentur, rationibus ex prævys eam Ipsis attribui facultatem. quatenus super universis Bonis et rebus meis mobilibus et immobilibus ac pecunia in Bonis hærente, a Sacra Caesaræ Regiæque Majestate Jus Regium et benignum Consensum impetrare, seque in ysdem more consveto statuere possint ac valeant. dempta tamen qua Coacquisitricis Nobilis Dominae *Judithæ Lakatos* Consortis rata Portione; sub his (uti sequitur) Conditionibus mediantibus. Et quidem Primo Ut durante vita mea habeam omnium Bonorum meorum tam mobilium, quam immobilium liberum et pacificum usum, reservando nihilominus cum præ-

*) Ez a tábornok által nevelt ifjú unokaöcs tündeté ki magát később, a kuruczvilágban, mint Bottyán huszárezredének vitéz őrnagya.

dictis Bonis liberam disponendi facultatem, utpote proprijs Causis, animaeque meae salute et refrigerio, ac alijs quibusvis necessitatibus. 2-do: Si injuria temporum aut fors Bellorum interea temporis occurrentorum deberem ex illis Bonis exulare et alio migrare, vitae meae Conservationis Causa: tali in casu omnia mea mobilia habeam mecum transferendi facultatem, et cum ysdem libere disponendi. Non secus (quod Deus avertat,) si in Captivitatem aliquam inciderem, libere possim pro exigentia necessitatis meae ysdem praefatis Bonis mobilibus et immobilibus uti et disponere. 3-tio: In casu Mortis modernae meae Consortis Nobilis Dominae Judithae Lakatos, si contingeret me aliam ducere Uxorem, ex qua proles susceperem: haec Fassio nullius habeatur vigoris. 4-to: Ut ipsi intronotati Cessionary, quibus facta est haec Fassio, aequè se mihi ligent, dentque superinde sufficientem et legalem Cautelam, quod durante vita mea sese ydem omnimode accommodabunt et ad serviendum juxta temporis exigentiam, necessitatesque meas promptos et fideles exhibebunt, ac ne in minimo quidem Bonorum praedictorum usuatone et libera dispositione, manuque tentione me ullo sub praetextu et colore qualicunque turbare praesument. In cujus rei majus robur, has literas manus meae subscriptione et sigilli impressione dandas esse duxi. Actum in Residentia mea Kőbőlkútiensi, dje quarta Mensis Junij, Anno Millesimo Septingentesimo.

Joannes Bottyán Colonellus, m. p.
L. S.

(A nyitrai káptalan 1700-ik év Szent-András apostol napján kelt bizonyítvány és bevalló levelében átírva. Létezik pedig e káptalani pecsét alatt s hiteles alakban kiadott testimoniale-fassionalis-level eredetije a magy. kir. udv. cancellária levéltárában, — hová az illető érdekeltek által a kir. megerősítés elnyerése céljából benyújtva jutott vala, — I. Leopold Bécsben, 1700-ik év december 16-án ez ügyben kelt Regius Consensusának eredeti fogalmazata mellé téve, sub Nro 23. ex X-bri, 1700. Megvan továbbá szintén hiteles másolata Leopold e kir. megerősítő levelébe szó szerint átírva az országos levéltár királyi könyveiben is: Liber Regius Tomus XVI. Anno 1700—1706. pag. 92—95.)

Bottyán nyilatkozata csongrádi jószágairól.

Én, Kegyelmes Koronás Király Urunk ő Fölsége egy magyar lovas-regimentének Óbersterc *Bottyán János*. Adom tudtára mindazoknak, az kiket alább írt dolog akármimódon illetne és illethetne, hogy minémő pusztákban Nemes Csongrád Vármegyében lévőekben, nevezet szerint peniglen Felgyűben és Szántóban az elmúlt esztendőekben néhai idősbik Szántó János Uramtól és ő Kegyelme János fiától, azonképpen néhai Csúcs László András fiától és több maradékítól bizonyos summában és arrúl költ obligatoria-levelekben uberiorius declarált conditiók alatt aquiráltam és pacifice két vagy három esztendeig bírtam vala, — most pediglen nem tudatik mitül viseltetvén, Méltóságos Gróf Generális Slik éntülem pénz nélkül elfoglalta; lévén pediglen ezen pusztákban egy-némelly osztálos atyafiaknak részei, az mellyeket én meg nem vettem, jóllehet, hogy magam részeimet és pénzemet annyira nem félhetem, — mindazonáltal, hogy azok az kiknek részei nincsenek eladva, kárt ne valljanak, ezek az eladó felek is másoktól né háborgattassanak jövőendőben, — erre léptenek:

Elsőben kötötték azon két pusztát de integro és minde-
nestül ezer forintban, úgy mindazonáltal, minthogy praetitulált Generális Slik Uram ő Nagysága documentumjaimat kívánta, aztot megmutathassák, és ha nem doceálja, letészi az ki feljebb lészen arról előbb költ levelemben denotált summánál, és kifizetvén az ki nem fizetett portiókért mind az két pusztárúl az ki nem fizetett atyafiakat: maradandó summa pénzben illy osztál fog következni fáradságért és költségért, a mikor is Bottyán János Uram hasonfelét veszi az pénzben, mink peniglen mind az két ág, másik felét felvévén, magunk között elosztjuk, atyafiak.

Másszor, hogyha praetitulált Generális Slik Uram ő Nagysága még drágálná, és azon háromezer forintokat letenni nem akarná: olyankor tartozom Bottyán János, háromezer forintos leveleket eo facto kezekhez visszaadni. és ha vissza nem adnám, vagy visszaadni nem akarnám: szabad lészen ő Kegyelmeknek Vice-Ispány Uram commissiója mellett és

szolgabíró és egy esküdt Uramék által háromezer forintig akármelly jószágomból magoknak és familiának satisfactiót tétetni. Annak nagyobb bizonságára adom ezen levelemet, alól subscribált nemes személyek előtt. Actum Strigonÿ, die 26. Junÿ Anno 1700.

Bottyán János m. k.

Coram me Stephano Szabó

P. H.

Parocho Kőbölkutiensi, m. p. P. H.

Coram me Joanne Grasakovics. m. p. P. H.

Coram me Jacobo Fabricÿ, m. p. P. H.

(Egykorú másolat a b. Palocsay-család levéltárában, Lőcsén.)

36.

Királyi jóváhagyás Bottyán János régintézkedésére.

Consensus Regius super conditionata Fassionem Colonelli Joannis Bottyán, pro parte Stephani Tóth et reliquerum infrascriptorum.

Nos *Leopoldus*, etc. Memoriae commendamus, etc. Qvod pro parte et in personis Fidelium nrorum Egregiorum Stephani Tóth, alterius Stephani Horváth, Georgÿ Siley, Joannis Molnár, alterius Joannis Grasakovich et Michäelis Czagánÿ exhibitae sint Nobis et praesentatae certae quaedam fidelium nrorum Honorabilium Capituli Ecclae Nitriensis literae testimoniales ipso die Sancto Andreae Apostoli Sacro. in Anno Dni 1700. modo elabenti in simplici papiro patenter confectae et emanatae, sigilloque ejusdem Capituli usitato et authentice communitae, certam quadam fidelis similiter nri Egregÿ *Joannis Bottyán* unius Regiminis Militiae nrae Hungaricae Equestris Ordinis Colonelli fassionem Latino Idiomate concinnatam transumptive in se continentem, quibus mediantibus idem Joannes Bottyán Colonellus, superius recensitis Stephano Tóth, alteri Stephano Horváth, Georgio item Siley, Joanni Molnár, prout et alteri Joanni Grasakovics et Michäeli Czagánÿ eam facultatem, quatenus ipsi super universis bonis et rebus ejusdem Joannis Bottyán mobilibus ac immobilibus, pecuniaque in bonis per illum emptis et comparatis haerente (dempta tamen Nobilis Dnae Judithae Lakatos, Conthoralis

ejusdem qua coacquisitricis rata portione) Jus Regium, Benignumque Consensum Nrum a Majestate Nostra pro se impetrare seque in ysdem more consveto statuere possint, certis rationibus justisque de causis et motivis animum ejusdem Joannis Bottyán ad id inducentibus, modisque, formis et sub conditionibus in suprafatis fassionalibus Testimonialibus Literis uberius denotatis et expressis dedisse et attribuisse, cum praeattactisque universis bonis et rebus suis mobilibus ac immobilibus pecuniaque in Bonis per se acquisitis et comparatis haerente disposuisse, fassusque fuisse dignoscebatur tenoris infrascripti; supplicatum itaque extitissent Majestati nrae nominibus et in personis superius nominatorum Stephani Tóth, alterius Stephani Horváth, Georgy Siley, Joannis Molnár, alterius Joannis Grassakovics et Michaëlis Czagány debita cum instantia humillime, quatenus Nos praeattactas Literas Fassionales Testimonialis, omniaque et singula in ysdem contenta, ratas, gratas et accepta habentes, Literisque Nris inseri et inscribi facientes, praemissis fassioni, dispositioni et facultatis attributioni Nrum Regium Consensum, benevolum pariter et assensum praebere dignaremur. Quarum quidem Literarum Fassionium-Testimonialium tenor sequitur hunc in modum: Nos Capitulum Ecclesiae Nitriensis. Damus pro memoria. Quod Generosus Dnus Joannes Bottyán, Sacrae Caesariae Regiaeque Majestatis unius Regiminis Militiae Hungaricae Equestris Ordinis Colonellus, coram nobis personaliter constitutus, onera et quaelibet gravamina universum haeredum, successorum, fratrum, sororum, amicorum, consanguineorum et affinium suorum, aliorum etiam quorumlibet, quos videlicet praesens infrascriptum tangeret et concerneret. seu tangere et concernere posset negotium, quomodolibet de praesenti vel in futurum per omnia in se assumendo et levando, matura etiam et exacta animi sui deliberatione intra se praehabita, sponte et libere exhibuerit Nobis et praesentaverit subinsertam suam fassionem latino idiomate concinnatam, quam vivae etiam vocis suae eloquio reiteravit tenoris hujusmodi: Ego Infrascriptus, Sacrae Caesariae Regiaeque Majestatis unius Regimini Militiae Hungaricae Equestris Ordinis Colonellus, fateor, — (Következik Bottyán 1700. jún. 4-én

Köbölkúton kelt föntebbi végrendelkező levele, szórúl-szóra átirva.) Unde Nos super hujusmodi fassione praelibati Dni Colonelli Joannis Bottyán coram Nobis inscripto (uti praemissum est) exhibita et viva etiam voce repetita, praesentes Literas Nras Testimoniales-Fassionales sub sigillo nro Capitulari usitato et Authentico suprafatis Cessionariis Jurium Eorundem futuram ad cantelam necessarias extradandas esse duximus et concedendas. Communi svadente Justitia. Datum Ipso Festo Die Sti Andreae Apostoli Anno Dni Millesimo Septingentesimo. L. S. Nos itaque humillima antelatorum Stephani Tóth ac alterius Stephani Horváth, Georgÿ Siley, Joannis Molnár, alterius Joannis Grassakovich et Michaëlis Czagánÿ supplicatione Nrae propterea facta Matti Regia benignitate exaudita clementer et admissa, praeinsertas Literas Fassionales-Testimoniales non abrasas, non cancellatas, neque in aliqua sui parte suspectas, verum omni prorsus vitio et suspicione carentes, praesentibusque Literis Nris de verbo ad verbum sine diminutione et augmento aliquali insertas et inscriptas, quoad omnes earundem continentias, clausulas et articulos eatenus, quatenus eadem rite ac legitime existunt emanatae, viribusque earundem veritas suffragatur, ratas, gratas et accepta habentes, praemissis fassioni, dispositioni et Benignum desuper Consensum Nrum Regium impetrandi facultatis attributioni, omnino eundem Consensum Nrum Regium praebuimus; Imo acceptamus, approbamus, roboramus, ratificamus, confirmamus, benevolumque praebemus et assensum. Salvo Jure alieno, potissimum vero Ecclarum DEI. Harum Nrarum Secreto Majori Sigillo Nro, quo ut Rex Hungariae utimur impendenti communitarum vigore et testimonio Literarum. Datum per manus fidelis Nri Nobis dilecti Rudi Ladislai Mattyasovszky Eppi Nitriensis, etc. Aulae Nrae Cancellariÿ. in Civitate Nra Vienna, Austriae, die 16-ta Mensis Decembris Anno Domini Millesimo Septingentesimo.

Leopoldus m. p. P. H.

Ladislau Mattyasovszky
Eppus Nitriensis, m. p.
Franciscus Somogÿ m. p.

(E Regius Consensus s. k. aláírott s a nagy kir. pecséttel megerősített *eredeti kiadványa*, Bottyánt és rokonságát illető több írománynyal együtt, jelenleg *Gyárfás József* maros-vásárhelyi kir. törvényszéki bíró úrnál létezik. *Eredeti fogalmazata* megvan a magy. kir. udv. Cancellária levéltárában, sub nro 23. ex X-bri 1700. *Hiteles másolata* a »*Liber Regius*« XVI, kötetébe (1700—1706.) pag. 92--95. iktatva találtatik. (Orsz. levéltár.) Végre egyszerű, de szintén *egykorú és teljes másolata* a Nemzeti Múzeum kéziratárában, a Nagy István hétszemélynök-féle gyűjtemény iratai között.)

37.

Bottyán a nyitrai kegyesrendű főgymnasiumra tett alapítványt 3000. Rh. frtra egészíti ki.

Ego infrascriptus recognosco et fateor per praesentes, notum faciens quibus expedit universis & singulis. Quod posteaquam huc ad Residentiam meam Köbölkuth vocitatum Reverendus Pater Andreas a Conversione Sancti Pauli, Scholarum Piarum per Hungariam Vice-Provincialis die 15. Junij Anni labentis Millesimi Septingentesimi Primi advenisset, mihi que Die immediate sequenti rationem sui adventus exposuisset, se Plenipotentiam a Patre suo Generali, mecum ratione Sacri quotidiani in perepetuum dicendi, stipulandi et finalem contractum faciendi habere, cujus Plenipotentiae tenor de verbo ad verbum in acceptatione nunc fati Patris Andreae huius Contractus apponitur, ac eatenus contractum suum privatum, die 6. Januarij Anni ejusdem 1701. peractum confirmare et finaliter perficere velle detexisset. Insuperque, ut in praeceditato Contractu refertur, Residentiam suam Nitriensem, ratione bis mille florenorum, super quibus in Venerabili Capitulo Nitriensi pro attacta Residentia Scholarum Piarum Nitriensi adhuc in Anno 1700. suo modo fecerem Fassionem, velut in dicta Fassioné uberius pateret, non esse sufficienter assecuratam, sed restare et requiri pro legali affidatione dictae summae bis mille florenorum Rhenensium in Bonis meis immobilibus inscriptionem, quatenus in casu & tempore necessitatis levandae ejusmodi Summae Capitalis rationabilem et Juribus Patriae convenientem habere queant recursum.

Eatenus ego assumptis in me et Consortem meam Nobilem Juditham Lakatos vocitatum, universorumque Successorum et Legatariorum Nostrorum quibusvis oneribus et gravaminibus: justa praelibati Patris Vice-Provincialis instantia matura et exacta animi deliberatione perpensa pariter et admissa, praerecensitam Summam Capitaalem bis Mille florenorum in Bonis meis Hypothecarij's Köbölkhuth vocitatis assigno & inscribo, ita, ut Successores vel Legatarij Nostri, aut quocunque alio nomine utriusque Sexus vocitati, post fata Mantentuarij (quos serio et gravissime in Conscientia obligatos facimus) nunc recensitam Summam bis mille florenorum Rhenensium effective teneantur deponere, aut legale interesse sex per centum computando quotannis pendere, quamdiu praelibatae Residentiae collective vel disjunctive sumptae Scholarum Piarum Nitriensium placuerit prae manibus illorum eandem Summam relinquare.

In casu vero horum Bonorum Redemptionis, Illustrissimus Dominus Comes Nicolaus Josephus Pálffy (Titulus) a quo haec Bona Köbölkhuthiensia habeo, aut ejus Successores vel Legatarii, quocunque nomine vocitati, tenebuntur et respective tenebuntur eandem Summam bis mille florenorum Rhenensium praeprimis eidem Residentiae Scholarum Piarum Nitriensi effective deponere, aut respective ut supra dictum est, interesse legale quotannis solvere obligabitur, et respective obligabuntur.

Tum quoque quoniam in fassione mea supra adcitata coram Venerabili Capitulo Nitriensi facta, saepius fatam Residentiam Scholarum Piarum Nitriensium ad unum Sacrum pro me et mea Consorte Nobili Juditha Lakatos vocitata quotidie dicendum (nimirum pro me tam vivo, quam defuncto hebdomadatim sex Sacra, pro Consorte vero mea itidem tam viva, quam defuncta, unum Sacrum voluerim facere obligatam, quamvis eatenus bis mille floreni haud sufficerent,) appromittens me respective pro nunc nominata Residentia plura facturum, idipsum et de facto confirmo sincereque adpromisso, me ejusmodi summam ex qua sufficiens interesse pro quotidiano Sacro perpetuo, pro singulis denarios 50. computando quiret provenire, adaequaturum et in meo Testamento cum onere Successorum quorumcunque et Legatariorum relictu-

rum, imo pro libero arbitrio, si mihi bene visum fuerit. aucturum. In casu vero quo Divina permissione, (quem Deus optimus maximus auertere dignetur) cum mortales simus, testari nequirem, utpote si repentina morte praevenirem, vel insperate in Bello qualicumque justo vel injusto occiderer, aut demum quocumque tandem casu fatali, aut qualicumque nomine vocitato infortunio, aut incendio, submersione, etc. vita privarer, quocumque tandem casu interveniente ex Testamento exmitterem, tum in tali eventu Successores mei & Consortis meae, ita etiam Legatarj nostri instituti ex Bonis primo mobilibus aut immobilibus, praesens nostrum sincerum et reale adpromissum omni absque defectu pro refrigerio animarum praeprimis complere et omni absque dilatione effectuare tenebuntur atque obligabuntur.

Quatenus porro vita mea durante Reverendi P. P. Scholarum Piarum Domus Nitriensi annuum censum seu Interesse respective quotidiani Sacri certo valeant percipere, adpromitto & obligo me quotannis in parata pecunia pro duabus Ratis, nimirum una in medietate pro Festo Sancti Georgj Martyris, altera vero in medietate pro Festo Sancti Michaelis Archangeli, florenorum centum & quinquaginta omni absque tergiversatione depositurum, pro residuis vero florenis triginta, victualia : ut sunt frumentum, vinum, caseum et butyrum, meis fatigjs pro Residentia Nitriensi administraturum, vel si ita judicavero, praefatos florenos triginta in parato aere per me vel meos homines consignaturum.

Volo autem, ut haec nostra Fassio, majori pro securitate & affidatione, coram Vrabili Capitulo Nitriensi producat et ibidem mediante meo Plenipotentiaro fassionem praesentem exhibente, authenticetur, ac tandem si placuerit Reverendis Patribus, hujusce meae postremae dispositionis a Sua Sacratissima Caesarea Regiaeque Majestatae confirmationem expostulare. meum superinde assensum et consensum praebeo sponte et libere, imo impositive praecipio, quatenus ejusmodi confirmationem ne mea haecce dispositio quocumque meo Statu mutato, aliquomodo immutetur, sed ad majorem Dei Gloriam, Proximorum utilitatem, et refrigerium Animarum in integro conservetur et in effectum deducatur, Patres Piarum Schola-

rum Vice-Provinciae Hungaricae primo quovis tempore allaberent obtinere. In quorum omnium et singulorum majorem fidem, indubitatumque robur, hasce meas Fassionales et per modum ultimae Dispositionis Recognitionales manu propria et consveto meo Sigillo roboratas dedi. In Köbölkúth, die Decima sexta Juny Anno Millesimo Septingentesimo primo.

Joannes Bottyán

Colonellus, m. p. P. H.

(Eredetije a nyitrai káptalan orsz. levéltárában.)

38.

Bottyán és neje, legatáriusai beiktatásának ellentmondanak.

Nos infrascripti, ex certis gravissimis rationibus, signanter vero ad conservandam Matrimonij mutuam concordiam et pacem, rebus bene perpensis et mature consideratis, quod Statutio inchoata in Bonis meis Köbölkúth et aljys, ut in Suae Sacratissimae Caesareae Regiaeque Majestatis Consensualibus per Eos ex conviventia mei, absque praescitu Consortis meae impetratis uberius pateret, in gravissimum Tertij esset praejudicium damnumque manifestissimum; eatenusque in dictis Litteris denominati Legatarij mei, contra omne jus et fas, Bona optimo jure ad alium spectantia injuriosissime apprehenderent, possiderentque et usuarent, quod nequaquam tolerandum est. Hinc, his et similibus mature et exacte consideratis: ego Joannes Bottyán, Sacratissimae Caesareae Regiaeque Majestatis unius Regiminis equestris ordinis Colonellus, cum Consorte mea Juditha Lakatos vocitata, solemnissime, mediantibus hisce nostris Litteris, per Admodum Reverendum Patrem Andream a Conversione Sancti Pauli Scholarum Piarum per Hungariam Vice-Provincialem expeditis, inchoatae Statutioni contradicimus, et si quid juris Statutis per hoc collatum esset: illud annihilamus. annullamus et ex integro casamus, inlibemusque ad alia Bona ejusmodi Statutionem prosequendi, veluti nobis injuriosam et damnosissimam, necnon juribus nostris et nostrorum Consangvineorum praejudiciosissimam. In quorum fidem hasce Litteras nostras contradictorias

inhibitoriasque et protestatorias, sigillis nostris munitas subscripsimus, ad Venerabile Capitulum Nitriense deportandas et repraesentandas. Actum in Kőbölküth, die 17. Junij Anno Domini 1701.

Ego Joannes Bottyán Colonellus, m. p.
subscribo et sigillum meum
etiam pro Consorte mea ap-
pono. P. H. Lakatos Judita.

(Eredetije a nyitrai káptalan orsz. levéltárában.)

39.

Hg. Eszterházy Pál nádor, a bűcsői határigazítás ügyében.

Paulus, etc. Egr. Melchiori Sándor, Comitatus Strigoniensis Vice-Comiti salutem cum favore. Expositum est Nobis nomine et in persona Egregj itidem *Joannis Bottyán*, Suae Matris Scrmæ certae Militiae Hungaricae Colonelli. Qualiter te Esztergom vármegye kiküldetéséből ő Felsőge Bécsben f. 1702. év január hava 9-kén és Laxenburghan május hava 28-kán kelt kegyelmes mandátumai következtében, Kollonics Leopold hercegprímás kértére ő Emja Bűcsú nevű faluja és nevezett Bottyán János Kőbölküth és Bátorkeszi nevű falui között határrevisiót, illetőleg, ha szükség, új határvonást akarván eszközölni, — Bűcsú és Kőbölküth között a határbéjárást f. é. május 11-kére tűzted ki, sőt meg is kezdetted, daczára annak, hogy főntczimzett Exponens ő Felségétől a terminust aug. 21-kére elhalasztó kegyelmes mandátumot nyert volt. Mivel pediglen Exponens előtted is felmutatandó contractualis-leveleivel bebizonyítandja, hogy a Kőbölküth és Bátorkeszi községek határaiért evictiót vállalt azok örökös földesurának gr. Pálffy Miklósnak is előlegesen értesítve kell lennie a jószágait érdeklő határigazításról, hogy azon alkalommal teljhatalmazottja ellenőrködjék: annálfogva ezennel palatinusi teljes authoritásunkból meghagyjuk neked, hogy az érintett határbéjárást aug. 21-ike előtt megkezdeni ne merészkedjél, vagy ha már megkezdetted volna: azt tüstént félbenhagyasd az imént mondott határnapig és a Tripart. 74—75. Részei értelmében járj el, mindeneket s azoknak eredetét, okait, jól megvizsgáld

s írásban tüzetesen kiadd a feleknek. A határigazítás költségeinek fele az érseket, fele pedig gr. Pálffy, mint örökös földesurat fogja illetni. *Communi svadente justitia. Secus nec facturur. Praesentibus perlectis, Exhibenti restitutus. — Datum in possessione Köpösd, *) die 13. Julij 1702.*

(Egykorú másolat, a kir. Curia levéltárában.)

40.

Határigazítás a primás és Bottyán falui között.

Leopoldus, Dei gratia, etc. Kollonics Lipót herczeg, mint esztergomi érsek előnkbe járulván, alázattal s panaszosan jelenté, hogy a midőn a mi korábbi rendeletünk értelmében a kívánt határigazítást Esztergom-megyei Búcsú nevű érseki falu és Köbölkút s Bátorkeszi helységek között, a nevezett vármegye e f. 1702-ik év aug. 21-ikére tűzte volna ki s az alispán Sándor Menyhárt, a többi kirendelt hivatalos személyekkel e végből a hely színén megjelent: tehát ugyanakkor, az utóbbi faluknak gr. Pálffy Miklóstól zálogjogon való birtokosa, »Fidelis Noster Egregius *Joannes Bottyán*, certae Militiae Nostrae Hungaricae emeritus Colonellus« a maga ügyvéde és Pálffy Miklósnak Pécsy Mátyás nevű szolgája által a határigazítás foganatosítása ellen tiltakozott, a nevezett Pálffy grófnak Köbölkút és Bátorkeszi határait minden változás ellen biztosító szavatos-levelét (*Litterae evictionales*) mutatván elő. Ekképen az elrendelt határigazítás megakadályoztatott, és így a Búcsú község határából az érsektől idők folytán észrevétlenül elfoglalt bizonyos darab föld tovább is az előbb nevezett helységek határához csatolva maradt. Jelen parancsolatunk erejével tehát szigorúan utasítjuk Sándor Menyhártot Esztergom vármegye vice-ispánját, hogy azon határjárást ha szükség, brachiummal is hajtsa végre, és a múltkori eljárás megakadályozása által okozott költségeket az érseknek az

*) Tehát Köpösd Tolnay Gábor nádori ítélőmester adta ki. Rajta is áll kívül: »Mandatum Melchiori Sándor V.-Cotti Cottus Strigon. ad Instantiam Joannis Bottyán directum, sub Prothonotariatu Gabrieli Tolvaj.«

ellentállott felekkel téríttesse meg. — Nec secus facturus, etc.
Datum Viennae, die 27. Octobris A. D. 1702.

Leopoldus m. p. P. H.

(Nagy nyíltlevél-alakban kiállított kir. parancs. *Eredeti*, Leopold s. k. aláírásával, nagy pecsétével, s Mattyasovszky László cancellár és Somogyi Ferencz ellenjegyzéseivel, a kir. cúriai levéltárban.)

41.

Királyi védlevél Bottyán részére gr. Batthyánj Ádám ellen.

Leopoldus, etc. Fideli Nro Egregio Magro Joanni Hevenyessy de Kis-Heves, Personalis Praesentiae nrae Regiae in Judicijs Locumtenentem et Consiliarij Prothonotario salutem et gratiam. Expositum est Matti Nrae nomine et in persona Fidelis aequae nostri Egregij *Joannis Bottyán*. Qualiter Tu, virtute certi Mandati Palatinalis Praeceptorio-Executionalis, pro parte ac ad Instantiam Fidelis itidem nri, Nobis sincere dilecti Splis ac Magci Comitis Adami de Battján, perpetui in Németh-Újvár, Judicis Curiae Nrae Regiae, Regnorumque Nrorum Dalmatiae, Croatiae, Sclavoniaeque Bani, Camerarjque et Consiliarij Nri Intimi, in hacce Archi-Ducali Citte Nra Vienna Austriae, die 25. praeteriti Mensis Septembris Anni modo labentis infrascripti. occasione et praetextu abactionis seu abigi curationis certorum pecorum colonorum in Possessione Bieske Cottuque Albensi situatae commorantium, alias in eodem Mandato Palatinali fusius ac limpidijs expressorum emanati, Tibi praeceptorie sonantis ac directi, Eidem Exponenti certum judiciarum pro primo die proxime affuturi Mensis Decembris Anni pariter modo habentis in infrascripti in Lib. Regiamque Citteram Nram Strigoniensem, pro Causae et Litis ejusdem Revisione ac Discussioni, medio transmissarum eatenus Literarum tuarum Certificatariorum praefixisses Terminum, quo adveniente. Tu Mandati Ejusdem tenoribus atque Continentijs Te-met accomodando, nefors etiam Causa in praedeclarata finaliter procedere, memoratumque Exponentem in totali partis adversae Actione et Acquisitione convincere et aggravare velles ac intereris, damno et praejudicio praefati Exponentis gravi admodum ac manifestae. « Mire nézve is Exponens

előttünk e törvénykezési eljárás letiltásáért esedezvén, s mi kérését, — mintán az 1563. XLVIII, az 1587. XXIX, az 1596. XXXVIII és az 1638. XXVII. t. cz.-ek világos értelmé szerint az ilyféle »violentiarum requisitiones, ex eisdemque emersorum damnorum recuperationes,« nem ítélőmesteri, de vármegyei bíraskodás alá tartoznak, — méltányosnak és jogosnak ítélvén: Neked ezennel komolyan és erősen meghagyjuk s parancsoljuk, hogy jelen rendeletünket vévén, és a dolgot úgy mint nekünk előadatott találván, a föntebbi törvényes okok miatt az említett ügyben »nec in praefixo, sed nec ex post praefigendo Terminio ullo pacto procedere, Teque in Causae hujus, Judicatum Tuum minime concernentis, Revisionem ac Discussionem quoquomodo immitere ausis, Partem vero adversam ad ordinariam inque praecitatis Legibus Regni praescriptam viam relegare modis omnibus debeas ac tenearis. Comuni svadente Justitia. Secus nec factururus. Praes. perlect. Exhib. restit. Datum in Citte Nra Vienna, Austriae, die 27. Mensis Novembris Anno 1702.

Kivül: Juridicum Inhibitorium pro parte Joannis Bottyán, contra Comitem Adamum de Battyán, Judicem Curiae Regiae, Prothonotario Joanni Hevenyessy sonans.

(Eredeti fogalmazat a magy. kir. udv. Cancellária levéltárában. Nro 61. ex 9-bri 1702.)

42.

I. Leopold óró levele a nádorhoz, Bottyán ügyében.

Leopoldus Dei gratia, etc. Illustris S. R. I. Princeps, Cognate Nobis dilecte! Qnaenam sit Fidelis Nostri Egregy Joannis Bottyán Colonelli Nostri demissa coram Majestate Nostra facta instantia, et qualiter se extra legitimam Juris ordinem convictum fuisse queruletur: ex inclusis humillimi Ejusdem memorialis genium paribus uberius intellectura est Dilectio Vestra. Quo in passu, an omnino Instantia et preces ejusdem veritati nitantur? benigne experiri cupientes, clementer resolvimus, ut usque uberiozem informationem et superinde subsecuturam clementissimam resolutionem Nostram, hoc in

passu, ob praetensam attentatae Executionis oppositionem, nullum pro parte adversa expediatur Brachiale Mandatum.

Quapropter Dilectioni quoque Vestrae hisce benigne committimus et mandamus, quatenus praelibata clementissima Resolutione Nostra taliter percepta, praemisso in casu ad Partis alterius Instantiam nullum omnino Brachiale Mandatum contra memoratum Supplicantem extradare velit, imo si interea temporis quodpiam extradedisset, illico revocare, Partesque praedeclaratas ad Majestatem Nostram, ab ulteriori benigna in praemissis Resolutione nostra praestolatos relegare noverit et debeat Eadem Dilectio Vestra. Cui Gratia Nostra Caesareo-Regia benigne jugiterque propensi manentes. Datum Viennae, 13. x-bris 1702.

Alól: Princeps Palatinus inhihetur, ne in certa causa judicialiter praecipitata contra Colonellum Joannem Bottyán propter oppositionem Executionis Brachiale Mandatum extradet.

(Eredeti fogalmazvány a magy. kir. udv. Cancellária levéltárában. Nro 35. ex x-bri 1702.)

43.

Bottyán ezredes gr. Koháry István tábornoknak.

Excellentissime Domine Comes, Domine mihi
Patrone gratiosissime!

Ajánlom Excellentiádnak alázatos szolgálatomot.

Szécsénben emanált, elapsa octava die modo fluentis Mensis et Anni infrascripti nagy becsűlettel vettem úri levelét. Mellynek continentíáit hogy olvastam, egész testem felháborodott; olvasván legfőképpen aztat, hogy azon kóborló, magyar nemzetségünknek rontói és országunknak pusztítói zászlókat is emeltek már; félek, hogy mostani, országunk oltalmára vitéz embereknek való üressége ob fortuitam rebellium eorundem consurrectionem kárt ne valljunk. De bízván abban az sententiában: nunquam vidi justum derelictum, et qui speravit in Deo, ab inimicis suis non confunditur, — bízva bízom, hogy (Isten) az én legkegyelmesebb, szentséges koronás kirá-

lyomot és uramot nem adja ellenségeinek hatahna alá, úgy az haereditarium Marianum országában öszvegyült (injusta arma vibrantes) népek, gyűzhetetlen fegyvere által leterültetnek; kik ellen én hívségemtől és kötölösségemtől viseltetvén, nemcsak magam ellenek fegyvereskedni fogok: hanem más vitéz embereket is, bízom Istenem után, hogy készpénzért magamhoz hódítván, — azon kuruczok ellen öszveszedhetek. Proinde Excellentiad méltóztassák az Tekéntetes Hadakozó Tanácsot informálni, hogy mennyihamaríbb ennihány ezer foréntig való készpénzt kezeimhez küldeni méltóztassák, — mert nékem Isten úgy segítjen, hogy nincsen pénzem; a minémő csekély jószágocskám vagyon, kész volnék zálogban vetnem, csak venné valaki, és az olyan pénzemért (hac in urgente necessitate Suae Majestatis Sacratissimae Caesareo-Regiae, Domini nempe mei naturaliter clementissimi) fogadnék népet; mert megöszülvén ő Felsége hívsége és fegyverkedése mellett való szeretet arra vinne engemet. — Hogy pedég informáljam Excellentiadot bővebben: mennyi számú embert és mennyi üdű alatt szerezhetnék? — légyen csak készpénz hamar, és némely vármegyékre assignatióm, hogy fogadott katonákat és fogadandókat quártélyban hova tegyem és helyhezthessek: úgy olyan capitulatiókra és rangra a mint az felső regimentek, id est 1500. embert, bízom hogy felálléthatok; kiben is hogy fáradjak és fáradhassak, (ha tetszeni fog az praetitulált Tekéntetes Hadakozó Tanácsnak,) nem kell üdűt vesztegetni, hanem menni hamaríbb pénzt kezeimhez küldeni: mert ez iránt való késedelem nagyobb alkalmatlanságokat fog adni nagyobb rosszaságoknak elkövetésére praecitált kuruczoknak.

In reliquo me patrocinio praetitulatae Excellentissimae Dominationis Vestrae recommendando, permaneo

Strigonÿ, sub dato 15. Junÿ Anni 1703.

Ejusdem Excellentissimae
Dominationis Vestrae

servus obligatissimus
Joannes Bottyán m. p.

P. S. Itt való Commendant Kucklender Ferencz Urammal ő Nagyságával ezen állapotot pro sui informatione communicálván, ajánlja Excellentiádnak kötölös szolgálatját.

Külszím : Excellentissimo Domino Comiti, Domino Stephano Koháry de Csábrágh, Sacrae Caesaræ Regiæque Majestatis Consiliario, Inclyti Comitatus Honthensis Supremo Comiti, necnon Partium Regni Hungariæ Trans-Danubianarum *) Supremo Generali (titulus cum honore) etc. Domino Domino Patrono gratiosissimo. — Viennæ. Austriæ. — Cito. cito, citissime. Cito, cito, citissime, citissime. P. H.

(Eredetije Szent-Antalon a hg. Koháry-ház levéltárában, »Ad Kuruczonica.« In folio, csak az aláírás sajátkezű. Kis piros gyűrűpecséttel.)

44.

A cs. k. udv. Fő-Hadi-Tanács Kohárynak.

Sacrae Caesaræ Regiæque Hungariæ et Bohemiæ Majestatis, Domini nostri clementissimi nomine (Titulus) Koháry hisce benigne significandum. Placuisse summopere alterfatae Majestati Suae fidelem zelum ac promptitudinem ab eodem Domino Comite, uti alias semper ita et in nupero Rebellionum intra Superioris Hungariæ limites congregatorum tumultu. dum ad primam citationem confestim personaliter hic comparens, operam suam laudabiliter obtulit ac postmodum quoque in eo demonstratam, quod qualiter futuris ejusmodi periculosis seditionibus militiæ cujusdam nationalis conscriptione congrue in posterum obviari posset, mentem ac opinionem suam simul fideliter explicaverit. Quæ exigentia militiæ ejusmodi nationalis in Regni medietate congregandæ, ipsiusque Domini Comitis directioni subdendæ siquidem deliberationi debitæ proxime subjicietur: ita resolutionem superinde emanentem, quæque ulterius necessaria erunt, eidem ubicunque existenti, confestim notificare haudquaquam intermitteretur.

Quamobrem is Dominus Comes ad evitandos majores sumptus ac prosequenda ulterius generosa ejusmodi Patriæ servitia, denuo commode ab hinc reverti poterit, plena cum

*) Esztergomtól értve.

fiducia summe-memoratam Majestatem Suam Sacratissimam
 fidelia ejus servitia ac parta sibi exinde merita gratys suis
 Caesareis ac Regys omni tempore respicere neutiquam defu-
 turam esse. Quae ipsi in reliquo, etc. Viennae, 9. Julj 1703.

(Frej Lénárd Antal es. k. ndv. hadi al-registrator által 1712. nov. 4-kén
 Bécsben az eredetivel egybevetett és hitelesített másolata a hg. Koháry-
 ház levéltárában Szent-Antalon.)

45.

Bottján Kohárynak.

Alázatos szolgálatomot ajánlom Nagyságodnak.

Isten áldja és tartsa Nagyságodat nemzetünk és hazánk
 javára! Alázatossan kérem Nagyságodat, mint régi kegyelmes
 jó Uramot és bocsínatot várok, hogy Nagyságod levelére eddig
 választot nem adhattam, — mivel itthon nem lévén, az Tisza-
 melléki kevés jószágomban *) voltam és az Nagyságod levelét
 az esztergami házamnál találtam, az melynek megérttettem
 continentiáját. Az mi az régbéli állapotot illeti: azzal Nagysá-
 godot nem assecurálhatom; hanem az ő Fölsége szolgálatjára
 hogyha kívántatik, alá az kuruczok ellen, Magyarországbán
 négy vagy öt hét alatt két regementet föllálíthatnánk kevesebb
 fizetéssel, mint az kiket Imperiumban fölvíttek, de oly formá-
 ban és conditiókkal, az mint az Imperiumban lévő magyar
 regementek vannak. Az oda alá való hírek tudósításáról, tu-
 dom, nem szükölködik Nagyságod, mert énnálamnál jobban
 tudja. Ezzel kívánom, Isten tartsa és éltesse Nagyságodat
 nemzetünk és hazánk javára, és maradok

Nagyságodnak

régi alázatos szolgálója

Strigonj, 23. Julj 1703

Bottján János m k.

Külczim: Excellentissimo ac Illustrissimo Domino Do-
 mino Comiti Stephano Koháry de Csábrágh, Sacrae Caesa-
 reae Regiaeque Majestatis Consiliario, Camerario, Campestri
 Vigiliarum Praefecto Generali, ac unius Regiminis Equestris
 Ordinis Militiae Hungaricae Colonello, etc. Domino Patrono
 et Fautori colendissimo. — Viennae. P. H.

(Eredetije in folio — csak a berekesztés és aláírás sajátkezű, — a Ko-
 háry-ház levéltárában, »Ad Kuruczonica.«)

*) Fel-Győ és Szántó, Csongrádban.

Hadfogadási intézkedés a kuruczok ellen.

Revolvisse summedictam Suam Majestatem, ut ob exortas et in dies magis accrescentes tumultuarias conglobatorum in Hungaria Superiori Rebellionum machinationes, *sexcenti* quantocius *Equites* Hungarici, equis et armis idoneis instructi, et *trecenti* dictae nationis *pedites*, sub ejusdem (Koháry) directione conscribantur, isque cum ijs ubi congregatos habuerit, agmini sub ductu Domini Generalis in illis partibus componendo, protinus sese associet.

Quem in finem pro uno ejusmodi Equite Hungarico, loco aeris conducticij et pro comparandis sibi armis, Imperiales seu Talleri 6., pro Haidone seu pedite autem 3. Talleri.

Pro Equitis intertentione menstruatim floreni 3. praeter panem et portionem equilem in natura.

Pro pedite iterum intertenendo, flor. duo, praeter panem sunt assignati.

Primam planam vero quod attinet: eam secundum antiquum statum confiniarium Regni Hungariae formari deberi, et praeter haec insuper altefatam Majestatem Suam Sacratissimam quoque benigne statuuisse attactae neo-conducendae Hungaricae Militiae praetensa bina beneficia actualiter confirmanda, eosque quamdiu in hisce militaribus Majestatis Suae servitij perstiterint, ab omni inquantisatione personali in aedibus suis liberos, ac alijs quibuscunque praestationibus personalibus alias obvenientibus nullatenus affligendos, neque ad servitia militaria extra Regnum applicandos aut cogendos esse.

Ideirco illud ipsum eidem Domino Generali-Campi-Vigiliarum-Praefecto pro notitia, directione sua ulterori, eumque in finem hisce insinuandum fuit, ut is a Generali-Quaestoratus Bellici Officio desuper projectum exigentiae, et ab Incluta Camera Caesario-Aulica assignationem aeris conducticij aequae ac intertentionis suae recipere, ac postmodum reditum ad inchoandam totius praefatam Militiae conductionem accelerare, etc. Datum Viennae, 28. Julij Anno 1703.

(Eredetije és egykorú másolatai a hg. Koháry-levéltárban.)

Gr. Koháry István Kecskemét városának.

Sok jókkal áldjon Isten benneteket!

Jóllehet két ízben is megparancsoltam vala, Oberster Bottyán János Uram ő Kglme ellenetek való praetensióját vettétek volna olly eligazításban, hogy az iránt semmi alkalmatlanságtok ne következhetett volna, mert az melly kezeslevelet Kecskeméth várossáért adott magárúl ő Kglme Gróff Csáki László Uram ő Kglmének: a mellett nem régen is Bottyán János Uramat kezdette ő Kglme háborgatni; mindazáltal minthogy azt mindeddig elmúlasztottátok, folyamodván Bottyán János Uram ő Kglme itten az Méltóságos magyar Cancelláriához, károsítástokra való parancsolatját kezdette sollicitálni ő Főlségének; hogy azért kárt ne valljatok, és itt lételem s késésem alkalmatosságával vihessétek azt végben, a mit talán máskor nehezebben lehetne végben vinnetek: vévén ezen leveletem, bizonyos értelmes magatok emberét késedelem nélkül küldjétek ide fel Bécsben, a ki hozza fel magával azon resolútiókat, mellyeket Gróff Csáki László Uram keresete alúl való felszabadítástok felől obtineáltatok vala itten, s azon Gróff Csáki László Uram néktek adott levelét is, mellyrűl Szívós János Csábrágban ez elmúlt télen emlékezett vala előttem, hogy tudniillik adott arrúl testimonialis levelet Gróff Csáki László Uram: ellenetek való praetensiója végett Bottyán János Uramat ő Kglmét érettetek adott kezeslevele mellett soha nem fogja keresni; s ha az említett leveleket késedelem nélkül parancsolatom szerint fel fogjátok küldeni: úgy ítélem, jó vége lehet dolgotoknak, de különben, megvallom, tartok attúl, károtok vagy legalább galibátok ne következzen. Azonban az Tisza-melléki támadásbéli hírekrűl hogy bizonyossat tudhassatok, abban serényen meszterkedjétek, mellyrűl postai alkalmatossággal tudósítani el ne múllassatok. Ezzel Isten velünk. Viennae, 1. Augusti 1703.

Földes-Uratok :

Koháry István.

(Fredeti, Kecskemét város levéltárában.)

48.

Status Solutionis

Pro Militia tam pedestri, quam equestri Hungarici contra Rebelles destinata.

Equestris.

Una cohors consistere posset in :

Pro sustentatione :

	Solutio in pecunia.	Portio oralis quotidiana in pane.	Portio equi- lis in natura.
1. Hadnagy . . . »	24. flor. Rhen.	» 5.	. » 4
1. Vice-Hadnagy . . »	12. »	» » 4.	. » 3.
1. Vexillifero . . . »	9. »	» » 3.	. » 2.
1. Vigiliarum Praefecto »	6. »	» » 2.	. » 1.
1. Tubicine . . . »	3. »	» » 1.	. » 1.
4. Decurionibus, singulo a 4 ¹ / ₂ flor. 1. portio oralis et 1. equilis . . »	18. »	» » 4.	. » 4.
91. Gregarij's Hussaroni- bus a 3. flor. 1. portio oralis et 1. equilis . . »	273. »	» » 91.	. » 91.
100.	345.	110.	107.
5. vero cohortes menstrua- tim faciunt	1725 . . .	550. . .	535.

His accedunt :

1. Capellanus »	15. fl.
1. Scriba »	15. fl.
1. Annonae Magister . . »	15. fl.

Summa 1770.

Pedestris.

Una cohors consistere posset in :

Pro sustentatione

	Solutio in pecunia.	Portio oralis quotidiana in pane.
1. Waywoda »	20. flor. Rhen.	. . » 4.
1. Vice-Waywoda . . »	14. »	. . » 3.
1. Vexillifero »	10. »	. . » 2.

	Solutio in pecunia.	Portio oralis quoti- diana in pane.
1. Strázsamester . . . »	5. » »	. . » 1.
2. Týmpanistis a $2\frac{1}{2}$ flor. et		
1. portio oralis in pane. »	5. » »	. . » 2.
6. Decurionibus a 3. flor. et		
1. portio oralis in pane. »	18. » »	. . » 6.
88. Gregarij's Haydonibus a 2.		
fl. et 1. portio oralis in		
pane »	176. » »	. . » 88.
100.	248.	106.
3. autem cohortes faciunt . .	744. fl. Rhen.	. . . 318.

His accedunt:

1. Capellanus . . . »	15. fl.
1. Scriba . . . »	12. »
1. Annonae Magister . . »	12. »

Summa 783.

(Egykorú másolat a hg. Koháry-levéltárban. A cs. kir. ndv. Hadi Tanácsból adatott ki.)

49.

A cs. k. Fő-Hadi-Tanács Kohárynak.

Illustrissime Domine Comes!

Domine nobis observande!

Salute officiorumque nostrorum oblatione praemissa.
Posteaquam Eidem quingentos Equites et trecentos pedites
Hungaricos quantocius conscribere demandatum est: itaque
pro prioribus loco aeris conductitj, pro equo et armis sibi
comparandis florenos 4365 fl. — xr.
pro posterioribus vero flor. 1309 » 30 »
ac insuper pro novem peditum et equitum ve-

xillis, quolibet viginti florenos computando, 180 » — »

Summarie: 5854 fl. 30 xr.

apud Inclytam Cameram Caesareo-Aulicam confestim exol-
vendi assignati sunt.

Quamobrem is Dominus Colonellus ad recipiendam hanc
summam pecuniariam Officiales necessarios pro Consilij hujus

Aulae Bellici confirmatione proponet, dictamque conscriptionem protinus inchoari curabit. Eundem de reliquo Divinae Protectioni commendantes. Dabantur Viennae, 2. Augusti 1703.

Ejusdem Domini Colonelli

Amicus et officia parati : Sacrae Caesareae
Regiaeque Majestatis Consilij Aulae Bel-
lici Praeseset Consiliarij.

Kivül : Paria Missilium Consilij Bellici ad Stephanum Koháry, ratione assignatae pecuniae ad conducendum militem. Anno 1703. Die 2-da Augusti.

(Egykorú másolat gyűjteményemben ; eredetije Szent-Antalon.)

50.

Ugyanaz, ugyanannak.

Sacrae Caesareae Regiaeque Hungariae et Bohemiae Majestatis, Domini nostri clementissimi nomine, etc. Ejusdem Consiliario, Camerario et actuali Colonello, Domino Comiti Stephano Koháry de Csábrágh et Szitnya etc. hisce benigne significandum, resolvisse summedictam Majestatem suam, ut ob exortas et in dies magis accrescentes tumultuarias conglobatorum in Hungaria Superiori Rebellium Machinationes, quingenti quantocūq; Equites Hungarici, Equis et Armis idoneis instructi, et trecenti dictae Nationis pedites sub Ejusdem directione in Neogradiensi, Honthensi et Hevesiensi Comitatus conscribantur, Ipseque cum ijs postquam ibidem congregatos habuerit, agmini sub ductu Domini Campi-Mareschalli-Locumtenentis Comitis de Schlik etc. in illis partibus componendo, protinus sese associet. Quem in finem pro uno ejusmodi Equite Hungarico, loco aeris conductitij et pro comparandis sibi armis, Imperiales seu Thalleri sex, pro Haydone seu pedite autem tres Thalleri, pro Equitis intertentione menstruatim floreni tres, praeter panem et portionem equilem in natura. pro pedite itidem intertenendo floreni duo, similiter praeter panem, sunt assignati. Primam Planam vero quod attinet: illa secundum Projectum a Generali Quaestoratus Bellici Officio desuper extradendum formari debebit.

Praeterque ulterius atefata Majestas Sua Sacratissima

quoque benigne statuit attactae neo-conducendae Hungaricae Militiae praetensa bina beneficia sequenti modo actualiter confirmanda; nimirum, quamdiu in hisce militaribus Majestatis Suae servitÿs perstiterint: eos ab omni inquarterisatione personali in aedibus suis liberos, ac alijs quibuscunque praestationibus personalibus alias obvenientibus nullatenus onerandos, neque ad servitia militaria extra Regnum applicandos aut cogendos esse.

Idcirco illud ipsum eidem Domino Colonello pro notitia, directione sua ulteriori, eumque in finem hisce insinuandum fuit, ut Is a superius attacto Generali Quaestoratus Bellici Officio desuper projectum exigentiae, et ab Inclÿta Camera Caesareo-Aulica Assignmentem aeris conductitÿ aequae ac intertentionis suae recipere, ac postmodum suum in Hungariam reditum ad inchoandam quantocÿus in praespecificatis Comitatibus antefatam Militiae conductionem accelerare, ibidemque cum illa ut primum congregata fuerit, adversus seditiosam rebellium faecem, sub ductu Domini Campi-Mareschalli-Locumtenentis Comitum de Schlik, etc. (cui vigore harum debito cum respectu ac obsequio assignatus est) pro voto suo et hactenus in quibusvis turbidis occasionibus demonstrato fideli zelo servitia praestare proficua noverit; *cumque multum ad rem facere videatur Egregium quendam et bonae famae Officiale simul huic conductioni praeficere: gratum omnino et ratum habebit Consilium Aulae Bellicum, si Dominus Comes ad suscipiendam sub sua tamen directione celerem hanc expeditionem disponere Dominum Colonellum Bottÿán, Ejusque opera eatenus uti possit, utpote cui competens muneri ejusdem salarium post habitam eo super declarationem protinus assignabitur. Manetque de reliquo altememorata Majestas eidem gratia sua Caesarea ac Regia benigne propensa.*

Per Imperatorem, ex Consilio Bellico.
Viennae, 6-ta Augusti 1703.

Joannes à Tiell m. p.

Intitulatio: Sacrae Caesareae Regiaeque Hungariae et Bohemiae Majestatis, Domini nostri clementissimi nomine. Ejusdem Consiliario, Camerario et actuali Colonello, Domino

Comiti Stephano Koháry de Csábrág et Szitnya, etc. benigne assignandum. L. S.

Praesentem hanc copiam cum suo vero originali per omnia concordare testor, infrascriptus. Actum Viennae, 5-ta Decembris 1712.

Joannes Michael à Puchperger m. p.

Sacratissimae Caesareae Regiaeque Majesta-

L. S. tis Josephi Primi pyssimae memoriae relictae

Camerae Aulicae Registrator et Taxator.

(Hívelesített és egyszerű másolatok 1712-ből több példányban a hg. Koháry-ház levéltárában Szent-Antalon. »*Ad Militaria.*«)

51.

Leopold rendelete a hadgyűjtés ügyében.

Leopoldus, etc. Reverendissime in Christo Pater, Spectabiles item ac Magnifici, necnon Egregy et Nobiles, fideles Nobis dilecti! Fidelitates Vestrae Ipsimet facile perpendere poterint, quantum non modo Nostro, sed et publici boni servitio intersit, ob Rebellium motus in Superioribus dicti Regni nostri Hungariae Partibus in dies latius serpentes, ambos fideles nostros: Spectabilem ac Magnificum Comitem Stephanum Koháry de Csábrágh, Camerarium et Consiliarium nostrum, necnon Partium dicti Regni nostri Hungariae Antemontanarum Vice-Generalem, necnon Emericum Gombos Generalem-Campi-Vigiliarum-Praefectum, ad celeriter obeundam Militiae Pedestris et Equestris Hungaricae Conscriptionem ys injunctam, cum aere parato aut validis saltem assignationibus, pro illo quidem ad hanc Budensem, pro hoc vero ad Cassoviensem Dicasteriales Commissiones nostras sonantibus ab hinc confestim expedire, ysque exinde nonmodo aes conductitium protinus exolvi facere, sed et stativa Conscriptionis, praefato quidem Comiti Koháry in Neogradiensi, Hontensi et Hovesiensi, memorato vero Emerico Gombos circa Cassoviam et Ónod, in Abaujváriensi ac Borsodiensi Comitatus, cum intertentione competenti a die praesentationis illico assignare.

Quamobrem Reverendissimae Paternitati et Fidelitatibus Vestris harum serie benigne simul ac firmiter praecipientes committimus et mandamus, quatenus acceptis praesentibus,

pro admaturanda hacce Militis Hungarici Conductione, memorato Comiti Stephano Koháry aes conductitium exolvi, stativaeque Congregationis in Comitatus superius nominatis assignari facere modis omnibus velint ac debeant Eadem Reverendissima Paternitas et Fidelitates Vestrae. Quibus in reliquo et gratia et elementia nostra Caesareo-Regia benigne propensi manentes. Datum in Civitate nostra Vienna, Austriae, die 14. Mensis Augusti Anno Domini 1703.

(Egykorú más, gyűjteményemben.)

52.

A határigazítás Bácsú, Kübülkút és Bátorkeszi között újból elrendeltetik.

Leopoldus, etc. Sándor Menyhárt Esztergom vármegyei alispánhoz Kollonics Lipót esztergomi érsek előterjesztésére kiadott pátens-parancsolat. Előadatik benne a már ismételve elrendelt bácsú határigazítási ügy, az 1702. oct. 27-én kelt mandatum szerint; újlag szorosan meghagyja amaz elfoglalt s az érseknek odaítélt területnek Bottyán birtokaitól elkülönítését és az érseki Bácsú falu határához való tetteleges reincorporáltatását, mint a mely — daczára a herezeg-prímás által rég megnyert ebbéli pörnek, — mind mostanáig végre nem hajtatott. Vizsgáld meg tehát a vármegye tagjaival ezen dolgot, és ha az ügy úgy áll, mint nekünk a fentebbiekben előadatott: el ne mulassad azonnal eleget tétetni az Exponens jogos kívánságának. Secus non facturum, etc. Datum Viennae, die 17. Augusti, 1703.

Leopoldus m. p.

P. H.

Lad. Mattyasovszky m. p.

Franciscus Somogy m. p.

(Eredeti nyílt-parancslevél, Leopold s. k. aláírásával, a kir. cúriai levéltárban.)

53.

Bottyán ezredes a Fő-Hadi-Tamácshoz.

Excelsum Consilium Aulico-Bellicum!

Domini Domini et Patroni mili gratiosissimi!

Qualiter Sacratissima Sua Majestas quingentos Equites Hungaricos et trecentos ejusdem Nationis Pedites, sub Ductu

Domini Colonelli Comititis Stephani Koháry quantocius conscribendos, eumque in finem loco aeris Conductitÿ ac pro armis et equis sibi comparandis 9. florenos pro quovis Gregario Equite, pro Pedite vero 3. talleros, e salis proventibus Cassoviae detentis exolvendos et assignandos esse, praedictoque Domino Comiti me, ut Colonellum, cum stipendio Collo-nellatui Militiae Campestris obviente, adjungendum benigne resolvisse humillime intellexi, et siquidem juxta homagialeni demissam obligationem meam Sacratissimae Suae Majestatis servitÿa secundare, subque ductu praedicti Domini Comititis eandem praementionatam Militiam conscribi curare essem quidem omnino paratus: sed praespecificato aere Conductio et quidem Cassoviae detento ac fortassis hactenus per alios etiam erogato, eandem Conscriptionem hoc rerum statu assumere et effectuare haud confiderem;

Eapropter huc adveniando, demisse compareo et supplico Excelsum Consilium Aulico-Bellicum ratione ejusdem Conductionis et simul etiam quoad eandem Militiam deputatae menstruae solutionis infra confiniariam solutionem, Officialium praecipue respectu valde diminutae: dignetur ejusmodi gratiosam reflexionem et dispositionem facere, ut praementionatae Militiae conductio et intertentio effectuari quam celerrime possit et valeat. Quam gratiam humillimis servitÿs meis demereri non intermissurus, gratiosamque resolutionem praestolaturus, hisce permaneo

Excelsi Consilÿ Aulico-Bellici

humillimus servus

Joannes Bottyán m. p.

Kívül: Ad Sacratissimae Caesareae Regieque Majestatis Excelsum Consilium Aulico-Bellicum etc. etc. Dominos Dominos et Patronos mihi gratiosissimos — demissum Memoriale — Introscripti Joannis Bottyán.

(Eredetije a cs. kir. hadi levéltárban Bécsben; egykorú másolatai a hg. Koháry-ház szent-antali levéltárában, és saját kézirat-gyűjteményemben is. Ezek egyikére kívül egykorúlag rájegyezve: »Anno 1703. Die —« Hogy e beadvány Bécsben 1703. augustus vége felé kelt: több egykorú adat, Bottyánnak e napokban a kérdéses ügyben Bécsben létele, valamint a jelen memorialéjára a cs. k. udv. haditanácztól adott és itt mellékelt válasz kelte tanúsítja.) Ú. m.:

Melléklet :

Sacrae Caesaræ Regiæque Majestatis Inclÿti Consilÿ Aulæ Bellici nomine, *Domino Colonello Joanni Bottyán ad ipsius*, ratione quingentorum Equitum et trecentorum Peditum Hungaricorum, sub ductu Domini (Titulus) Comitiss Stephani Koháry quantocius conscribendorum porrectum *Memoriale pro responso hisce intimandum*: Majestatem Suam Sacram oblationem præstandorum denuo fidelium servitiorum campestrium ab ipso factam benigne acceptasse, cumque secundum merita ulterioribus gratÿs suis Caesaris atque Regÿs clementissime complecti ac remunerari propensum esse; Aes vero conductitium Inclÿta Camera Caesareo-Aulica pro moderno mediorum defectu majus suppeditare non posse, cum nec Domino (Titulus) Gombos Militiam Hungaricam paribus Conditionibus conscribenti plus eatenus præstitum fuerit. Interim tamen illud aes conductitium plenam habere securitatem, utpote præmanibus ejusdem (Titulus) Koháry, qui aliquin certam huic æqualem summam Inclÿtae Camerae Caesareo-Aulicæ exolvere obligatus esset, actualiter existens.

Intentionem quod attinet, ea secundum modernum mediorum statum instituta est, quæ præsentì tempore, quo viliori pretio alimenta comparanda venirent, tanto magis sufficiet, cum salarium Confiniorum antehac pro octo duntaxat Mensibus exolutum: hoc vero stipendium ad universos 12. Menses annuatim adauctum fuerit, et taliter licet menstruatim aliquando minus videretur, in toto tamen priorum temporum summam per annualem 12. Mensium integram exolutionem superabit.

Pariter quoad arma necessariae dispositiones jam sunt ordinatae, ut ex Caesaris per Hungariam Armamentariÿs sufficiens provisio procuretur.

Coeterum Caesarium Consilium Aulæ Bellicum plenarie confidit in persona ipsius Colonelli, spe nititur eundem pro cognito suo homagiali fidelitatis zelo, necnon habita bona militari experientia tam in præattactæ Militiæ Hungaricæ conscriptione, quam ejusdem adversus hostes educatione, ac aliorum servitiorum Caesarum bellicorum occurrentÿs incaminato fervore continuaturum, et prout ipsi hisce pro sui

directione committitur, sub ductu (Titulus) Koháry sese apud (Titulus) Schlik pro ulterioribus ordinibus exacte exequentis insinuatorum esse, eaque majori cum fiducia publicam eatenus causam promoturum, quod certus sit summe fatam Suam Majestatem gratys suis Caesareis ac Regys praeclara et generosa ejusdem facinora condigne remunerari suo tempore clementer decrevisse.

Ex Consilio Bellico, Viennae,
30. Augusti 1703.

Collata haec Copia cum suo originali, eidemque per omnia concordat. Viennae, 10. 7-bris 1703.

Joannes Jacobus Schiller,
Cancellariae Aulae Bellicae
Registrator m. p.

(Egykorú másolatai a hg. Koháry-ház levéltárában Szent-Antalon, és egy példánya gyűjteményemben is.)

54.

Koháry és Bottyán hadfogadó pátense.

Nos *Leopoldus* Divina Favente Clementia Electus Romanorum Imperator Semper Augustus, ac Germaniae, Hungariae, Bohemiae, Dalmatiae, Croatiae et Sclavoniae etc. Rex, Archidux Austriae, Dux Burgundiae, Stýriae, Carinthiae, Carniolae et Wirtembergae, Superioris et Inferioris Silesiae, Marchio Moraviae, Superioris et Inferioris Lusatae, Comes Habsburgi, Týrolis et Goritiae, etc. Omnibus et Singulis has Nostras visuris, lecturis aut legi auditoris gratiam Nostram Caesaream ac Regiam et omne bonum Vobis benigne significantes Nos ad suppressendam conglobatorum in partibus Regni Hungariae Superioribus Rebellium colluviem inter caeteras eatenus jam factas dispositiones sub Ductu et directione Spectabilis ac Magnifici Nostri Consiliarý, Camerarý et Supremi Campi-Vigiliarum-Praefecti, Fidelis Nobis dilecti Comitís Stephani Koháry de Chabragh et Sziťnya, etc. per Colonellum Nostrum *Joannem Botthjan* quingentos Equites Hungaricos et trecentos Ejusdem Nationis pedites quantocýus conscribendos et cum agmine sub Camerarý Nostri et Campi-Mareschalli-

Locumtenentis Leopoldi Schlik, Comitis in Passau et Weiskirchen, etc. suprema directione composito, contra nefarios hosce publicae quietis turbatores belligeratum sistendos resolvisse. Proinde Vobis universis ac singulis, cujuscunque gradus, conditionis, dignitatis, ordinis aut praeeminentiae existentibus hisce serio injungimus: ne conscriptionem hanc ullo modo impedire praesumatis, sed pro eo, quo quilibet ad Patriae conservationem ejusque tranquillitatem tuendam et ubi turbata fuit restabiliendam tenetur, obligamine, omni conatu, studio, eoque majori promptitudine promoveatis, quo urgentius rerum circumstantiae, Regnoque imminencia pericula praeprimis id exigunt. Prouti et pro acceleranda dicta conscriptione omnes et singulos, qui sub vexilla antefati Nostri Supremi Campi-Vigiliarum-Praefecti Comitis Koháry etc. se receperint et durante Expeditione Bellica fideliter servierint, securos elementissime reddimus tam ipsos, quam familias eorum a personali quarteriorum onere, caeterisque alias obvenientibus praestationibus personalibus immunes, nec extra Patriam Militiam sequi cogendos fore. In quo benignam Nostram voluntatem et serium Mandatum executuri. Dabantur in Civitate Nostra Viennensi, die trigesima prima Mensis Augusti, Anno Millesimo Septingentesimo Tertio, Regnorum Nostrorum Romani quadragesimo sexto, Hungarici quadragesimo nono. Bohemici vero quadragesimo septimo.

Leopoldus m. p.

P. H.

Eugenius a Sabaudia m. p.

Ad mandatum Sacrae Cacsareae Majestatis proprium:

Johannes a Tiell m. p.

(Nagy regal-velin papirosra díszesen írt eredeti nyiltlevél gyűjteményemben. Mind a három aláírás sajátkezű. Középpütt Leopoldnak ostyába nyomott ép, nagy kerek állami pecsége.)

55.

Gr. Koháry István Náray Lászlónak.

Ajánlom szolgálatomat s Istentől szerencsés sok jókat kívánok Kegyelmednek.

Sub dato 19. praeteriti Mensis Augusti levelemre adott

Kegyelmed válaszából megértettem, hogy az Méltóságos Hadakozó Tanács az magyar vitézlő rendnek fogadására az meny-nyi pénzt rendelt: nem ítéli Kegyelmed, hogy annak azon pénzen elállításában fáradozhasson; — noha, igaz dolog, jobb volna ha többet rendelték volna, avagy hogy rendelnének, de minthogy vannak némelyek olly gondolkodásban: az kik Kegyelmes Urunk ő Főlsége hűségét s gratiáját előtte akarják viselni, — elállhatnak Kegyelmes Urunk ő Főlsége szolgálatjára, annyival is inkább, hogy személyektől való portiófizetéstől mentek lesznek, sőt Kegyelmes Urunk ő Főlsége resolútiója szerint nekik fognak állandóképpen portiókat fizetni. Mellyre nézve Obrster *Bottyán János* Uram ő Kegyelme révén az Méltóságos Hadakozó Tanács parancsolatját, s feljűvén ide: azon fogadandó vitézlő rendnek hogy utánam való főtiszte s Obrstere legyen, resolváltatott, s viseltetvén ő Kegyelme ő Főlsége szolgálatjára való hűségétül, s tekintvén egyszersmind jövőendőbeli ő Főlsége gratiáját is, az mit Isten jóvoltából végbenvihet, igyekezik annak elkövetésére; mellyet hogy ő Kegyelme szorgalmatosságára bíztam, akartam Kegyelmednek értésére adnom, s egyszersmind arra is kérnem Kegyelmedet: úgy is az mennyire az alkalmatosság fogja hozni, Kegyelmes Urunk ő Főlsége híveinek szaporításában ne nehez teljen fáradozni. Kívánom ezek után, jó egészségben éltesse Isten Kegyelmedet!

Viennae, 1. 7-bris, Anno 1703.

Kegyelmednek

szeretettel szolgál

Koháry István.

(Egykorú másolat gyűjteményemben; más példány — mint látszik, fogalmazat, — a hg. Koháry-levéltárban, »*Ad Kuruczonica.*« Kinek szolt e levél? egész bizonynyal nem tudható; azonban *Náray László* őrnagynak alább következő, 1703. sept. 21-ki levelével egybevetve, igen valószínű, hogy *ennek.*)

56.

Koháry István, Bottyán Jánosnak.

Pro acceleratione servitij Suae Majestatis, hogy magunk hátorságosabban való megmaradására nézve is hováhamarébb az 500 lovast és 300 gyalogot elállíthassuk: az minapi

megírt mód szerint pro conductione unius equitis az 6 tallért és pro conductione unius peditis a 3 tallért, minckelőtte az iránt való assignatiómot kezemhez vehessem is; — felvállaltam magam pénzéből annak megadását; melyről Rétey Ferencz és Kis András Uraimékat bizonyossá teheti Kegyelmed. Arra való nézve ő Főlsége pátiens-levelének való-ságos includált egyik párját kezéhez adhatja Kegyelmed ő Kegyelmének, s az másik includált párt pediglen küldje Kis András Uramnak ő Kegyelmének, s mihent leérkezem, hogy azon foglaló-pénzt megadom ő Kegyelmeknek, ezen levelemre nézve assecurálhatja ő Kegyelmeket; sőt, ha lemenetelemre nem várakozhatnának: Kegyelmedet kérem, annyit a mennyivel egyhamarjában ítéli Kegyelmed hogy béérhetik, száz avagy kétszáz forintot, avagy circiter tallért adjon Kegyelmed ő Kegyelmeknek erga eorum quietantiam ezen levelemre, avagy hogy szerezzen. S mivelhogy azon vitézlő rendnek Heves, Nógrád és Hont vármegyékben rendeltetett fogadások és statió-jok, úgy, hogy a die praesentationis elrendelt portióbéli fizetések megjárjon, s arról a Nemes említett Vármegyéknek és Svidler Commissárius Uram ő Kegyelmének is vagy on immár ő Főlségétől való parancsolatjok, s Kegyelmed leveléből megértettem, hogy Szécsént nemcsak tövissel, hanem ugyan fonyott palánkfával is erősítetteti az Nemes Vármegye (Nógrád), — fáradozzon jó idején abban Kegyelmed megírt Nemes Vármegyék vice-ispányai Uraiméknál ő Kegyelmeknél: egy-elsőben Szécsénben miképpen lehessen legalkalmasabban azon vitézlő rendnek magunk javára, Svidler Commissárius Uram ő Kegyelmével egyetértve, csuportra vétele, — melyről egyébaránt az Tekéntetes Nemes Vármegyéket magam is fogom proxime requírálni. Azalatt tanácsosnak ítélném Nemes Honth és Nógrád Vármegyék részéről ha ezen dologban Kovács János Uram ő Kegyelme, Nemes Heves Vármegye részéről más böcsületes emberséges ember, — az kinek is volt immár dolga az Commissáriusokkal, — expedíáltatnék Budára Svidler Commissárius Uramhoz; mert a szegénységnek pusztítása s károsítása nélkül igyekezném teljes tehetségem szerint ezen vitézlő rendnek ő Főlsége szolgálatjára való felállítását végben vinnem. Arra való nézve szükséges, hogy Kegyelmed Rétey Ferencz és Kis

András Uraiméknak eleiben adja: 1. olly emberket fogadjanak, kiknek rendiben való magokviselésérül s annyiivalinkább ő Fölsége szolgálatjában állandó hívségek felől számot adhasanak; 2. az melly katonák hazánkon kívül lévő regimentekben valók: azokban egyet se fogadjanak meg, minthogy az Méltóságos Hadakozó Tanácstúl meg vagy on tiltva; — sőt jobb szeretem, hogy kevesebb száma légyen az katonáknak, mintsem olyanokkal szaporodjék számok, kikkel böcsületet nem vallhatunk; és így ő Kegyelmeők olyanokat fogadjanak, az kikhez bízhatnak, hogy cserben nem hadnak s gyalázatban nem hoznak bennünket. Kérem azért továbbá is Kegyelmedet: mindezekben mint legjobban lehet szorgalmatoskodjék Kegyelmed, mellyet én is igyekeztvén meg szolgálnom Kegyelmednek, ezzel maradok

Kegyelmednek

Viennae, 5. 7-bris

Anno 1703.

szeretettel szolgáló barátja

Koháry István.

P. S. Kis András Uramnak értésére adja azt is Kegyelmed, hogy lévén értesemre még feljövetelemkor: Zsámboky Uram ő Kegyelmével együtt kezdett az katonák fogadásához, — ahhoz való képpest, minthogy Zsámboky Uram ő Kegyelme is reáfelelt, hogy odahagyván az imperiumbéli szolgálatot, kíván hazájában alattam szolgálni ő Fölségének, — szükséges azért Zsámboky Urammal egyetértenyi ő Kegyelmének.

(Egykorú másolata a hg. Koháry-ház szent-antali levéltárában, »*Ad Kuruczonica.*«)

57.

Gr. Koháry István utasítása Bottyán részére, az 500 lovas és 300 gyalog toborzására nézve.

Ad Conductionem 500. Equitum et 300. Peditum juxta benignam Sacratissimae Suae Majestatis resolutionem et Ejusdem Excelsi Consilij Anlico-Bellici decretalem intimationem quam celerrime effectuandam, *Domino Colonello Joanni Bottyán* subsequencia erunt observanda:

Primo. Siquidem Dominus Colonellus nationalium Militum magnam haberet notitiam, adeoque singularem adhibeat

diligentiam in ejusmodi Militum Conductione, qui constanter et fideliter servitia Suae Majestati sint exhibituri.

Secundo. Milites vero ad Regimina Hungarica extra Patriam existentia spectantes, Excelsum Consilium Aulico-Bellicum cum specialiter inhibeat adhibendos esse: ex illis neminem conduci posse certum habeat.

Tertio. Ad accelerandum servitium Suae Majestatis, ut conducendorum Militum praesentatio, postque praesentationem eorundem intertentio et solutio a parte Inclytorum Comitatum et a parte Militiae quam optime institui possit: erit Domino Colonello quam citissime cum Domino Supremo Commissario Svaidler eatenus tractandum et conveniendum.

Quarto. Hinc*) Dominus Colonellus redux, ut pro Supremis Officialibus praedictae nationalis Militiae qualificata subiecta mihi proponat, quatenus Excelsi Consilij Aulico Bellici ad recommendationem meam praenominati Officiales habere possint confirmationem, — erit omnino necessarium.

Quinto. Et ultimo, ratione praemissorum et concomitantum hoc in passu accessoriorum, Dominum Colonellum *juxta dexteritatem et in similibus jam dudum habitam experientiam processurum*, eaque omnia et universa quae pro servitio Sacratissimae Suae Majestatis proficua fuerint, effectuturum et per hoc Caesaream Gratiam demeriturum fore omnino confidit.

Actum Viennae, die 5. 7-bris 1703.

Comes Stephanus Koháry,

P. H. manu aliena.**)

(Egykorú másolat több példányban. a hg. Koháry-ház szent-antali levéltárában. »*Ad Kuruczonica.*« Gyűjteményemben is megvan.)

58.

Náray László a Fő-Hadi-Tanácshoz.

Excelsum Consilium Bellicum!

Domini, Domini Gratissimi!

Demississime Eidem Excelso Consilio Bellico repraesentandum esse duxi, qualiter ego antehac in Regimine Domini

*) T. i. Bécsből, hol az utasítás kelt.

**) Koháry t. i. az egri ostrom óta — jobbkéze szétmarcangoltatván. — nem tudott maga írni.

Colonelli Joannis Bottyán, Officio Supremi-Vigiliarum-Praefecti, seu Obrest-Wacht-Maisteri functus fuerim, ex post vero contra Gallos in Regiminibus Pálffiano et Ebergéniano Capitaneum agendo militaverim, tempore item tumultus Tokaiensis certum numerum Militiae meis proprijs sumptibus assumendo, contra eosdem Rebelles strenue pugnaverim, — in omnibus denique occasionibus et occurrentijs non alium, quam fidelem et utilem Suae Majestatis Sacratissimae vasallum me exhibuerim, quae ulterius quoque pari zelo et devotione continuare intenderem.

Eapropter Eidem Excelso Consilio Bellico supplico demississime, quatenus intuitu tantae fidelitatis, tantorumque meorum utilium servitiorum militarium ab infantia mea praestitorum et deinceps simili devotione et fervore praestandorum, mihi sub Commando Illustrissimi Domini Comitis Koháry conditionem et salarium Supremi-Vigiliarum-Praefecti, seu Obrest-Vach-Masterij conferre et ordinare gratiosissime dignetur. Quam Ejusdem Excelsi Consilij Bellici gratiam ego quoque demissis servitijs, etiam sanguinis profusione contestandis, promereri adnitar.

Ejusdem Excelsi Consilij Bellici

demississimus servus

Ladislau Náraý, ex Najhaizlj.

Kivül: Ad Excelsum Consilium Bellicum, Dominos Dominos Gratiosissimos Demissum Memoriale introscripti Ladislai Náraý.

Hátirati végzés. Supplicant cum responso restituendum Quoniam Dominus Generalis Campi-Vigilium-Praefectus Comes Koháry de Schebrak et Sitnya, omnem super conscriptione militiae suae directionem sibi commissam ipsemet haberet; idcirco sese apud Eundem insinuare noverit, prout et Eundem in hacce conscriptione militari specialem constantis sui feroris zelum sedulo exhibiturum haud dubitatur, utpote cujus suo tempore condigna quoque ratio habebitur.

Ex Consilio Bellico. Viennae, 5. 7-bris 1703.

Joannes á Tiell m. p.

(Egykorú másolat. gyűjteményemben.)

Bottyán elismervénye.

Ego infrascriptus fateor et recognosco vigore praesentium ac notum facio quibus expedit universis. Quod ad conductionem 500 Equitum et 300 Peditum, juxta benignam Sacratissimae Suae Majestatis resolutionem, ejusdemque Excelsi Consilij Aulico Bellici decretalem intimationem Illustrissimo Domino Comiti Stephano Koháry factam, ex assignationis summa ad praementionatam nationalem Militiam deputata, ter mille florenos Rhenenses a praedicto Illustrissimo Domino Comite plenarie perceperim. De quibus 3000 florenis Rhenensibus praevio modo a me plenarie perceptis hasce recognitionales, sigillo meo proprio munitas subscripsi.

Actum Viennae, 6. 7-bris 1703.

L. S. Joannes Bottyán Colonellus, m. p.

Coram me Ladislao Náray m. p.

Kivül: Anno 1703. 6. 7-bris. Paria Quietantiae Colonnelli Joannis Bottyán, super flor. 3000. a Comite Stephano Koháry pro conductione Militum perceptis.

(Eredetije Bécsben a cs. és kir. udv. kamarai levéltárban, 1713. jan. 19-én nygyanonnót kiadott hiteles másolata pedig — melyet én használtam — a hg. Koháry-levéltárban, Szent-Antalon.)

Schveidler cs. főhadbiztos, Kohárynak.

Excellentissime Domine, Domine Comes
et Generalis, mihi colendissime!

Salutem et servitiorum meorum commendationem. Litteras Excellentiae Vestrae sub dato 6. 7-bris emanatas mihi-que sonantes, eo quo decuit honore accepi. Bene disposuit Excellentia Vestra, quod Dominum *Colonellum Bottyán* pro conscriptione conductioneque Militiae expedire dignata fuerit; utinam ad priorem factam intentionem meam jamdudum conscripti et praesentati haberentur, ut servitium Suae Majestatis Sacratissimae pro emolumento promoveri quiret.

Quantum Officij mei interest, omnimode intendam pro conscriptis et praesentatis militibus intentionem et resolutionem in Comitatu Hontensi assignari facere, ita, ut

nullam milites patiantur procrastinationem. Absque autem ulla praesumptiva praescriptione, cum in Inclyto Comitatu Hevessiensis et Neogradiensis insurrecta nefanda rebellio vagaretur: pro commodiori conductione Militiae arbitrarer Comitatus Comaromiensem. Strigoniensem et Albensem aptiores fore; dummodo Excellentia Vestra apud Excelsum Consilium Aulico Bellicum eosdem obtinere valeret, interim conductam Militiam mitto ad Comitatum Hontensem cum assignatione. Quibus in reliquo Excellentiam Vestram foelicissime valere cupiens, et mei cum recommendatione permaneo

Excellentiae Vestrae

Budae, 12. 7-bris 1703.

servus humillimus

Jac. Ant. Schveidler.

P. S. Continuandis novis, quod Dominus Ladislaus Ibrá-nyi rebelles ad hanc partem Tibisci citaverit, inscia ex ratione seu opinione non putarem dispositionem praeoccupandam esse, super quibus interea et eventu ejusdem rei communicationem perscribam, Concludo hasce Litteras, demum rumorem accepi, quod 4000 rebellium ex hac parte Tibisci vagentur et ad Comitatum Neogradiensem sese extendant; ideoque res penes priorem dispositionem permanere debebit.

Hocce momento demum rumorem percepi, quod Losonczini mille existant rebelles pedestris ordinis, expectantes etiam equites, urgent contributiones; abinde quo eorundem intentio tendat? nescitur, ut nonnulli putant, infallibiliter ad Civitates Montanes excursionem probabunt.

(Egykorú másolat, a hg. Koháry-levéltárban.)

61.

Bottyán Kohárynak.

Mint régi nagy jó Uramnak ajánlom kötelességgel alázasat szolgálatom Nagyságodnak.

Kötelességem szerint akarván Nagyságodnak értésére adnom, miben légyen az állapot? én mihent Bécsből házamhoz érkeztem: azonnal Ebeczki István Kapitány Uramért elküldöttem, ki is hozzám gyűvén, egyátalán fogva nem akarta acceptálni, — okát adván, hogy ezelőtt Oberst-Laidinant lévén, kissébségnek tartaná simpliciter kapitánságot magára föl-

vállolni; mindazonáltal ígéretet tett, hogy velem mindenütt kész az ő Főlsége szolgálatjára táborozni. Ez meglévén, az több tisztek fogadásában is eleget fáradoztam, a mint most is szüntelen fáradozom: de még ekkoráig kettőnél többet nem találhattam, mivel igen költségtelenek, hozzá nem készülhetnek, az fizetések is kevesellik. Nyárai Uram is kifogyván az költségből, készülete hozzávaló nem lévén, nehezen resolválta magát, azt is úgy, ha magam pénz dolgából segítséggel lések ő Kegyelmének; az második Sámbocki István Uram. Rétei Uramnak elküldöttem ad interim katona-fogadásra 100 forintot, az is nem tudom bizonyosan, fölvállolja-e, vagy sem? mivel halom, hogy az lábaira rosszúl vagy. Fogadott katonáink lehetnek százig, hajdú is hatvanig való, — de azok is igen fegyveretlenek. Nagyságodot kérem, mivel Magyarországon lévő fegyverházakból az fegyvert megígérték, tovább is urgeálni iránta ne terhelteessék. — Az mi az quártély állapotját illeti: Nyárai Uramot azonnal Nagyságod levelével expedialtam, ki is voltaképen végben vitte az dolgot; értvén ő Kegyelme Budán, hogy Sveidler Uramnak az quártély assignatiója iránt pro nunc nem volna authoritása: az budai dicasteriumnál fölöle tett instantiát, mely dicasterium, annakelőtte is már lévén parancsolatja, Nógrád és Heves vármegyéket pro stationabilibus quarteris assignálta. Mely vármegyékben mivel bizonyosan kurucz-sággal majori ex parte inficiálva vannak: nem látom módját, hogy az militiát secure dislocálhassam; kihez képest jó volna, ha Nagyságod odaföl adlaborálni méltóztatnék más, securusabb vármegyéket assignáltatni. De az menstrualis solutióval az dicasterium nem bíztat, mivel az alatta lévő vármegyéknek quantumjai már mind kiassignáltattanak, hanem Nyitra vármegyét sollitálnunk javallotta: mivel még azon vármegye az quantumból sokat restálna, — mellyet Nagyságod úri dispositiójára hagyok, instálván mindazáltal, hogy azon menstrualis solutióban valami fogatkozás ne légyen, hogy annyival is inkább az katonaságnak jobb kedve légyen az ő Főlsége szolgálatjára. Sveidler Uram ednyihán portiókot ad interim Hont vármegyét ex officio pro stationali quarterio assignálta, — abban is bizonyos nem vagyok: fogja-e acceptálni az Nemes Vármegye, vagy nem? mivel sub jurisdictione dicasterij Poso-

niensis vadnak. Kérem Nagyságodat, mint nagy jó Uramot, quod optimum pro emolumento servitij Suae Majestatis Sacratissimae et pro conservatione militiae videbitur, azon legyen Nagyságod, hogy végben vihessen. Továbbra mit fog Nagyságod nekem parancsolni, mindenekben Nagyságod parancsolatjának magamat accomodálni fogom. Ezek után kívánom, Isten Nagyságodat sokáig szerencsésen hazánk szolgálatjára tartsa és éltesse, maradván

Nagyságodnak

Datum Strigony, 15. 7-bris Anno 1703. alázatos szolgája

Bottyán János m. k.

Külczim: Excellentissimo ac Illustrissimo Domino Domino Comiti Stephano Koháry de Csábrágh et Sztinya, Sacrae Caesareae Regiaeque Majestatis Consiliario, Camerario, necnon Supremo-Vigiliarum-Campi-Praefecto, etc. (titulus cum pleno honore) Domino Domino et Patrono gratiosissimo, Viennae.

P. H.

(Eredetije — ívrét, csak az aláírás sajátkezű, — a hg. Koháry-levéltárban,

»Ad Kuruczonica.«)

62.

Náray László Korponay Jánosnak.

Ajánlom böcsülettel való szolgálatomat

Kegyelmednek.

Isten minden szerencsés jókkal hogy megáldja Kegyelmedet, kívánom. — Böcsülettel vettem az Kegyelmed levelit, mind Méltóságos Generális (Koháry) Uram ő Nagysága levelivel együtt; continentiájokat megértvén, Kegyelmednek bizonyosan írhatok, hogy valóba rossz híreink vadnak, — az mint Óberster Bottyán Uram nékem írott levelinek valóságos más-sából bővebben megértheti Kegyelmed. Ahhoz azt is írhatok, hogy Korpona is oda vagyon, és Léván is immár hogy bent legyen az kurucz, bizonyos híreink gyűttek, — mihez képest Kegyelmed alkalmaztathatja magát. Erre legyünni az paripákkal nem bátorságos, hanem által az Dunákon köll elmenni. Magam is ezen órában a mi kevés katonáim készen lehetnek, Óberster Uram parancsolatja szerint megindulok Komárom felé és onnand Esztergamban.

Az Miltóságos Generális Uramnak ő Nagyságának magam sok dolgaím és nyughatatlanságim miatt most nem írhatok semmit, hanem Isten szerencsésen Esztergamban vezérelvén, mindenekről bővön informálni fogom ő Nagyságát; mindazáltal kérem, Kegyelmed írja meg ezeket az Miltóságos Úrnak mennihamarabb. A mi a katonák fogadása állopotját illeti: móta (így; mióta) Bécsből kigyüttiünk, két napnál tovább nem mulathattam házomnál, hanem az militia dolgában Budára fűrodoztam, a honnand csak tegnapelőtt érkeztem. Katonám elég lett volna, ha ez a rossz hír nem érkezett volna; a kiket fogadtam is, kűszűletlenek lűvűn, hirtelen meg nem indűlhatok vélek. Az esászár pűnzit vissza kűllűtt szednem tűlűk, és Őberster Uram parancsolatja szerint a pűnzt levűnnem, — kirűl, kűrem, ad interim Miltóságos Urat informálni ne terhelteessűk, mivel magam műst nem írhatok, lűvűn mindnyáján itt nagy confusiűban.

Kegyelmednek

Raptim Újvár, 18. 7-bris 1703.

jűakarű szolgájja

Náray Lászlű. m k.

Kűlezűm: Generoso Domino Joanni Korponay, Excelentissimi Generalis Domini Domini Comit̃is Stephani Koháry Bonorum Administratori, etc. Domino mihi observandissimo.

Galántha. P. H.

(Fűlűven, negyedrűtben. Eredeti, sajátkezű. Hg. Koháry-levűltár »Ad Rebellia.«)

Mellűklet:

Párja Őberster Uram nekem irott levelűnek.

Isten áldja meg Kegyelmedet!

Édes Kapitány Uram, az Istenűrt is kűrem Kegyelmedet, hogy az minűmű katonát eddig talált, -- mindgyárt -- vagy sok, vagy kevés, — hozza Esztergamban hozzám, maga is minden eselűdit kűldje Komáromban: mert ez az ország Lűváj mind kurueczzá lett, és az tűbbi is utána megyen; hanem azon katonákkal Kegyelmed valamint s valahogy csak jűttűst gyűjűjűn Esztergamban, s kűlűnben se cselekedűjk. Az esászár pűnzit Kegyelmed a táján lűvű katonáknak ki ne adja egy pűnzt

is, hanem tartsa meg és hozza kezemhez: mert az katonához mindenikhez non est fidendum. Az Istenért is kérem, gyűjjön hozzám, hogy tanácsot tartván, mit cselekedjünk? Én ezen órában Kőbölkútról elszállottam.

Raptim Kőbölkút,
vasárnap, éfél tájban.

Igaz jóakarója
Bottyán János m. k.

(Egykorú másolat ugyanott.)

63.

Bottyán Kohárynak.

Excellentissime Domine, Domine mihi gratiosissime!

Servitiorum meorum commendatione praemissa. Nem kétlem, vagyon Nagyságodnak értésére, hogy a kuruczság épen Léváig penetrált és Korponában benn vagyon, és korponai Commendanttá lett Palásti Ferencz. Naponként nevelkedvén ezen gonosz: semmi securitásunk nincsen kiváltképpen az Dunán túl,*) és innét sem bátorságos. Az mellyekhez bíztam vala: mind kuruczokká lettek, és több tiszteim Nyáray László és Sámbohy István Uraméknál nincsenek; mindenestől az vitézim gyalogokkal együtt talám vannak kétszázon. Ilyen zúrzavaros és fölfordúlt világban kinek merjem kiadni ő Fölsége pénzét? Nagyságod parancsolatjától várok mindazáltal. Az puskákat siettesse, kérem az Istenért is Nagyságodat. Schlik Generális Uramnak ő Excellentiájának is formalibus írtam. Arra vigye Nagyságod dolgunkat, a mi legjobb. Már az qvártélyból kiszorúltunk; hanem hogy jobb szívvel lennének a vitézek: provideálna Nagyságtok az Duna mellett, innét, még lehetne; mert ugyan csak azt köll oltalmaznunk, másunnét el lévén szorítva. Már az Dunán túl egy embert sem küldhetek, az Garan-melléke teli van rakva. Az lévaiak succursust kérnek, kit is in paribus transmittáltam Nagyságodnak, mellyet communicálni Schlik Urammal és az Bellicummal méltóztassék Nagyságod. Budára is hasonlóképen katonákat**) kérnek. Éjjelnappal mellettem lévő tisztekkel fáradozom, hogy hasz-

*) Esztergomtól értve.

**) Huszárokat; katona alatt mindig lovas értendő.

nálhassak ő Főlségének. Lévaiakat adhortáltam, hogy az fidelitást megtartsák; talám csak száz hajdút is küldhetek, ha lehet, hogy annál inkább erőssen tartsák magokat, megírtam nekik, és bízattam.

Kovács János Uram levelét vettem Csábrágból; írtam is jó formán ő Kegyelmének és Rétey Uramnak is, hogy erőssen tartsák magokat, és hogy propter formam fog jönni hat regiment német, és magam is vagy száz hajdúval bízattam hogy segítségre megyek, — csak mindenekben correspondenter legyenek velem és így Nagyságodat is inkább tudósíthassam, és hogy Nagyságod levelét hozzám dirigálják és innét én bizonyos embereim által ő Kegyelmeiket informálhassam. His maneo

Excellentissimae Dominationis Vestrae

Raptim Strigonÿ, 18. 7-bris 1703.

servus obligatissimus

Joannes Bottyán m. p.

Külczim: Excellentissimo Domino Domino Comiti Stephano Koháry de Csábrágh et Szitnya, Sacrae Caesariae Regiaeque Majestatis Consiliario, etc. Camerario et Supremo-Vigiliarum-Praefecto, et Partium Trans-Danubialium Civitatumque Ante-Montanarum Vice-Generali, Domino Domino mihi gratiosissimo. Viennae.

P. H.

(Eredetije — ívrét, csak az aláírás sajátkezű, — a hg. Koháry-ház levéltárában, »Ad Kuruczonica.«)

64.

Kovács János, gr. Koháry Istvánnak.

Ajánlom szolgálatomat Nagyságodnak.

8. praesentis írt Nagyságod levelei, — noha írtam az elmúlt póstán, Esztergamra dirigálván, már két ízben, két rendbéli fasciculusból álló leveleket, hogy Selmeczen által ezentúl nehezen jöhetnek s mehetnek a levelek, — tegnap kezünkhez jutottak; mindazonáltal, mivel azok is lódúlt emberek immár, sőt az mint értettük, bizonyosszámú lovast s gyalogot ígért kuruczoknak Helenpach Uram loco personalis insurrectionis: továbbá is Esztergam felé dirigálván leveleimet, kérttem Commendáns Uramot ő Nagyságát, méltóztassék Nagysá-

god kezéhez promoveálni. Ha azért Nagyságod is arra találná a maga parancsolatit küldeni, méltóztassék requirálni Nagyságod is ő Nagyságát: parancsolna kövesdi s börzsönyi bíráknak életek elvesztése alatt, hogy a mikor ő Nagysága erre felé levelét küldi, általhozzák s innét mindenkor recepissét vigyék, és falurúl falura ne küldjék, — mivel Commendánsoktól ilyenkor jobban fél az szegénység, hogysem földesurátul is. Vagyon ő Nagyságának módja abban, ha akarja. — Azonban Bottyán Obrester Uram is véghez vihetné azt, ha ott vagyon.

Esett értésünkre, hogy ide készülének az ő Fölsége hívsigitul elhajlott szomszéd kurucz atyánkfiai, revocálván Lévatul Ocskai ezerit, más gyalogságot is a ki ez elmúlt napokban Ráhó táján vólt, várván és talám etiam cum gentibus rajtunk jőni akarván, (kirül hic et nunc többet nem írhatunk, ad az Isten időt, hogy szóval is declarálhatom Nagyságodnak,) minket megpróbálni.

Akarván azért mi is megmutatni, hogy nemcsak meg nem ijedtünk tőlök, hanem szívessen az ő Fölsége hívsége mellett megfordúlunk (így), — requiráltuk esztergami Commendáns Uramat ő Nagyságát: méltóztatnék vagy két pattyantúst praevie küldeni; ha Nagyságod is requirálná, jól esnék. Másomnan nem jöhet már most.

Vice-Ispány Uramnak (Balogh Gáspár) jóllehet fia s eselédje itt vagyon: de maga ő Kegyelme nem jött be s kinn rekedett valahol, — hihető, az Asszony után ment Dunántúl. Bárcsak pattyantúsrúl provideált volna ő Kegyelme; ha tudtam volna, magam hozattam volna. Ezzel ajánlom Nagyságod gratiájában magamat.

Nagyságodnak

Csábrágh, 18. 7-bris 1703.

alázatos szolgája

Kovács János m. k.

(A közvetlenül következővel egy ívre írt egykorú másolata Szent-Antaltn.)

Ugyanaz, ugyanannak.

Tegnap is udvarlottam Nagyságodnak, Bottyán János Obrester Uram kezéhez dirigálván leveletem sub volanti, mint-

hogy sokfelé való correspondentiámra nézve nem érkezhettem több írásra, s ő Kegyelme is, — a mint ezen inclusa (nincs itt) nekem szóló levelinek copiájából kitetszik, — az ittvaló dolgokról informatiót kíván. Ezt pedig Selmech felé dirigáltam: minthogy máj napon is békivel hozhatták ide arra küldött Nagyságod leveleit, s megértettem máskint is selmechiek capitulatióját s declarált neutralitását.

Itt únos-úntalan jön s megyen hírmondó, köröskörnyűl falukon s határokon járó kuruczság hírével: de vár alatt egy-személ többszer még nem vólt az ellenség, s kárt sem tehetett még, oda levén ekkoráig is még Léva körül Bori Gábor Uram pompásan Oeskaí ezerivel. Hanem mit írjon Balassa Ádám Uram ő Nagysága (Kékkőről), ezen inclusából (nincs itt) bővebben megértheti Nagyságod.

Érette vannak korponaiak Csábrághért; soha bizony kurucz még mostan nem tódúlt vólna emyire, ha Korponán s Bozókbán fészket nem vert vólna magának. — Ezzel ajánlom Nagyságod gratiájában magamat, maradván

Nagyságodnak

Csábrágh, 20. 7-bris 1703.

alázatos szolgája

Kovács János m. k.

(Egykorú másolata a közvetlenül megelőzővel együtt Szent-Andaltt.)

66.

Bottján Kohárynak.

Ajánlom alázatos szolgálomat Nagyságodnak.

Már két rendbeli levelet is írtam Nagyságodnak, informálván ekkoráig történet dolgokról Nagyságodat. — Nem tudom mire vélni, hogy semmi válaszáat nem vehetem Nagyságodnak. Éjjel-nappal nyughatatlankodom és fáradozom mind tiszteimmal együtt, — mégis ekkoráig alig állíttathattam föl ötven vagy hatvan katonát: mert az egész ország fölzendült, az vég helybeli katonákat sehonnan sem eresztik. Az Dunántúl valók mind oda vannak, és ha ekkoráig az pannicus timor és imitt-amott való hadfogadás híre nem penetrálta volna: talám rosszabbúl volnánk még. Az mely katonákat fogadtam vala is, sokan a pínzt visszaküldötték. — Az Dunán túl az rében sán-

czoltatok harmadnapról fogva Párkánál, hogy excursiókat tévén, az rétől el ne essünk. Pestről írnak és Budáról Com-mendáns és Commissárius Sveidler Uramék, hogy Pestre küld-jek le az katonákból, — de hiszem, itt is az passusokra köll vígyázni, hogy valami módon által ne jőjjön és Dunán innét is valami támadás ne légyen, — mert ha az talál lenni: oleum et operam perdemus. Mi minthogy közölebb lévén az ellenséghez, és mivel az várat éjjelnappal muniáltatjuk, a hol valóban köll az vígyázás: azért valameddig Nagyságod orderét nem látom, sohová nem indulok. Ma estvére, a mi kevés kész katonáim és hajdúim vannak, megmustrálván, az Dunán általküldöttem katonát nro 30, hajdút nro 40. Már az quaterből is kimarad-tunk, az mi kevés népünk vagyon is, mit csinálunk véle? hova accomodáljuk? Ekkoráig itt Esztergamban accomodáltam, — de hiszem lehetetlen, hogy egy helyben continue lehessenek, — hanem erről provideáljon Nagyságod. Amyira vagyok már, hogy nem is tudom, kinek köll hinni? Mindezek iránt Nagy-ságod parancsolatját elvárom: hova és mely felé vegyem ma-gam? avagy csak pro hic et nunc, még többet öszveszerezhetek, megmaradjak? mert valóban fáradozom benne. Pátenseket és affidatiókot a hova illet, mindenfelé küldöttem, hogy az föld-nepe el ne rémüljön, mert oltalmazójok lések. Az lévaiak már is dúlják az falukat Esztergam elein. Az csábrágiakat hajdúk-al bíztatom, és két pattantyúsokat is kérnek; kérem azért Nagyságodat, hogy valahonnét küldjön nekik. Szüntelen jár-nak leveleink. Mit írnak? ex inclusis megértheti Nagyságod.*) A több híreket — tudom — hogy másunnan bőven megírják Nagyságodnak. — Ezek után Isten tartsa Nagyságodat sze-renesessen!

Nagyságodnak

Strigonÿ, 21. 7-bris 1703.

alázatos szolgája

Bottyán János m. k.

P. S. Midőn bépecséltem volna ezen levelet: éppen ak-kor híről jöve, hogy az kuruczok Nyitra felé indulván, Vere-bély táján valami vármegye ellenek támadván, kikben le is

*) Tán a 64. sz. a. levél volt mellékelve.

vagdaltak, és ha az régi lévai, most lett kuruczok nem interponáltak volna magokat, — több esett volna rajtok.

Szólnokot Szikszai János nevő Kapitán megszállotta cum bis mille, Beresényi pedig Bácskára ment rabolni, bizonyos, — úgy értettem.

Schlik Uram ő Excellentiájától még ekkoráig semmi úttal-móddal választot nem vehettem, — informáljon Nagyságod.

Külczim: Excellentissimo Domino, Domino Comiti Stephano Koháry de Csábrágh et Szithna, perpetuo in Murány, Sacrae Caesarcae Regiaeque Majestatis Camerario, Consiliario, necnon Generali-Vigiliarum-Praefecto, etc. Domino Domino mihi gratiosissimo. Viennae. P. H.

(Eredetije — ívrét, csak az aláírás sajátkezű, — a lig. Koháry-levéltárban,

»Ad Kuruczonica.«

67.

Náray László Kohárynak.

Nagyságodnak mint Méltóságos Nagy Jó Uramnak alázatosan szolgálók.

Bécsből die 17. 7-bris datált Nagyságod levelit nagy böcsülettel vettem, melyben mit parancsoljon Nagyságod? megértettem. A mi az katonák fogadását illeti: móta (így) Bécsből házomhoz írkeztem, két napnál tovább nem maradhattam mindenestül házomnál, azt is nem continue, hanem Obrster Uram (Bottyán) ő Kegyelme parancsolatjából militia dolgában Budára, és kétszer ő Kegyelmihez Esztergomban köllött fáradnom, az magam companiám szaporításában nem igen munkálkodhattam, — mindazáltal csak ekkoráig is a kik kezeket, parolájokat adták, lettek volna vagy 40-ig való: de az mostani zúrzavar-időben igen megütköztek, elannyira, hogy sokan erővel visszahozták reám az pínzt, sokan pedig — a kinck még pínzt nem adtam volt is, — noha beiratták magokat: csak egyáltalán fogva el nem akarnak győni; az Újvár várossa is miattok, in praesentia Supremi Belli Commissarij Domini Drisperger, hogy akartam fogatni, reám támadtak és erővel kezemből kivették, azt állítván, hogy itt is köll az városban vagyis várban az ő Fölsége szolgálatja, közel lévén az

ellenség. És így igen keveset e táján bízhatom az katona fogadásához, hacsak meg nem csillapodhatik valamennyire ezen a tájon ez az kurucz hír. Mindinkább most vármegye katonáivá lesznek az katonák, hogysem mint ő Fölsége zászlója alá irattassák magokat. Eddig, csak hirtelen ez a változás e táján ne esett volna még és rémülés az nép között: Komáromból, Újvárból, Nyitrából és itt e tájáról, körülbelöl való helyekről egészen az companiám kitölt volna. Én ugyan örömet tiszta szívből tovább is fáradozom, a mint legjobban lehet, az katona szaporításában, — jöllehet mai napon újonnan Óberster Uram ő Kegyelme parancsolatjára le köll mennem Esztergomban, és nemcsak énnékem: hanem valamennyi készen lehet, valahol az katonaság, oda köll ma s holnap compareálni; ki miképpen s hogy lészen? azontúl Nagyságodnak tudtára adni el nem múlatom vagy én, vagy Óberster Uram.

Korponay János Uramnak megírtam, hogy az lovakkal (Koháry paripái) merre menjen ő Kegyelme Esztergom felé, mert erre nem bátorságos: mivel mihelest Újvárból kimegyen az ember lefelé, igen vígyázva köll járni, — mert az kurucz Léva tájáról föl s alá jár az falukon, — hogy kárt ne valljon.

Semmi ollyas bizonyos hírekkel Nagyságodnak nem udvarolhatok, hanem hogy az bizonyos, hogy Léváig inclusive mind kuruczczá lött az ország, kit — nem kétlem, — másnand is bővebben megértheti Nagyságod. Ezzel ajánlván az Nagyságod úri gratiájában magamat, maradok

Nagyságodnak

Datum Újvár, 21. 7-bris 1703.

alázatos szolgálja

Náray László m. k.

(Eredeti, egészen sajátkezűleg írt levél a hg. Koháry-ház levéltárában.)

68.

Bottycín Kohárynak.

Excellentissime Domine, Domine Patrone mihi gratiosissime!

Humillimorum servitiorum meorum commendationem.
Quos hesterna die milites nro 30. expeditiveram versus Lévam

ad partias, hoc momento, circa horam quintam post meridiem, cum quatuor Rebellibus vivis et vigintitres equis redierunt. Hos autem in pago Szemerén ad Lévam duobus milliaribus distante reperientes, una ferme hora confligebant, ceciderunt laesi et mortui duodecim, reliqui aufugerunt. Fuerunt eorum mo 25. Referunt ultra quinquaginta millia eorum esse. Expost quid inciderit, informabo Excellentiam Vestram. Ex meis nullus cecidit, praeterquam duo equi trajecti eorum. His me gratiae recommendans, maneo

Excellentiae Vestrae

Strigonÿ, raptissime

dje 22. 7-bris 1703.

humillimus servus

Joannes Bottyán m. p.

P. S. Trans Danubium jam nulla securitas datur.

Külezim: Excellentissimo Domino, Domino Comiti Stephano Koháry de Csábrágh et Szithua, perpetuo in Murány, Sacrae Caesariae Regiaeque Majestatis Camerario, Consiliario, necnon Supremo Generali-Vigiliarum-Praefecto, etc. Domino Domino gratiosissimo. Viennae. P. H.

(Eredetiye — ívrét, csak az aláírás sajátkezű, — és egykorú mása is félíven a hg. Koháry-ház levéltárában, »Ad Kuruczonica.«) Ugyan e félíven még a következő két másolat olvasható.

Mellékletek:

I.

Paria Literarum Magnifici Domini Adami
Balassa.

Én tegnapi napon megindulván Esztergam felé Isten engedelmeiből, — de az jó Isten adta, hogy az kuruczságnak kezében nem jutottam: mert Vadkert, Détár, Patak tele vadnak 14. zászló kuruczval, azért vissza költetett térnem; hanem Kegyelmeteknek tudtára adom, hogy jó vigyázással legyen Kegyelmetek. Az derék tábor penig — mondják. — Beresényivel Gyöngyösnél (van). Ha penig Kegyelmeteknek is volna olyas hírei: kérem, adja Kegyelmetek tudtomra, már Kegyelmetek levele engem itt fog érni. — Rákóczit penig Szakmárnál mondják. Úgy tudom, ma lesznek kelletlen vendégeim, — de az jó Istenben kell bíznom. Ezzel Isten oltalmá-

ban ajánlom Kegyelmeteket. — Raptim Kékkő, 19. 7-bris
Anno 1703.

Kegyelmeteknek

szeretettel szolgál

Balassa Ádám.

Titulus: Csábrád várában szorúlt Hont vármegyei Nemes, Nemzetes és Vitézlő N. N. nekem kedves szomszéd Uraiméknak ő Kegyelmeknek adassék. Cito, cito, cito. Citius. Citissime.

II.

Extractus Literarum Capellani Csábrádiensis.

De 15. 7-bris írtam volt Nagyságodnak, hogy Korpona várossában beszállottak az kuruczok 14., Bozókban is másnap, idest die 15. 7-bris bémentek az kuruczok, mellyben az praefectus Géczi Sándor, — az ki Nagyságodtól szállást kért, Szécsényben hogy lakhatna. Ide Csábrád alá is eljött volt egy zászló kurucz, kérni az várat: de Rétei Ferencz Uram kiadta az választot nekik, megmondván, nem adjuk, és ha másszor idegyüttök, hozzátok lövődözünk az ágyúkból! Azóta nem is gyüttek ide; az történt 16. praesentis post prandium. Az hajdúk istállóit is már mind elhányatta Görög György Uram, és körül, az kőfal mellett környöskörül levonják az földet, hogy az kőfal magossabban legyen. Ma reggel Varbórul béhozták az hírt, hogy 12. kuruczok voltak ottan. Vice-Ispány Uram mind- eddig az napig is bé nem gyütt; az mint beszéllek, Esztergomban ment volna, — és az vármegye 30. katonái is kuruczokká löttek. Az lévaiak 17 et 18. rajta voltak: mert az mint az híre vagyon, reájok gyújtották volna az várost, opponálván magokat. Selmeczi Uraimék kifizették magokat ennyehány ezer tallérokkal, kik neutralisták lettenek.

Ezek után Isten áldja meg Nagyságodat jó egészségben sok számos esztendeig! Én pedig maradok

Nagyságodnak

Csábrágban, die 20. 7-bris 1703.

servus obligatissimus

et Capellanus

Pater Innocentius, H. m. p.

P. S. Korponán az kuruczok kapitánya Dúló Adám,
Ebeczky Ádám hadnagya.

69.

Bajtai István Kohárynak.

Kegyelmes Uram!

. . . . Ma vagy holnap, az mint értettem Svaidler Uramtól, Bottyán János Obrster Uram ö Nagysága százegynéhány katonája ide Pestre el fog érkezni. Bizony szükséges is, Kegyelmes Uram: mert ez elmúlt étszaka Szólnok várát kétezer kurucz megvette, az benne lévőket — mind magyart s mind németet — öszvevágott, nyert el 21 ágyút, puskaport s lövészerszámot, 40,000 kősót. Ezt Nagyságod bizonyossan elhiheti: mert ma 12 óra tájban érkezett, csudálatosképen szabadult meg onnét Szólnokból egy német, magyar ruhában, az beszéltette, s másünnét is confirmálták immár, az kiknek postái ott jártak. Czeglédrről, Körösről élést, abrakot, szénát sokat kívánnak; mi lesz az vége? az jó Isten tudja. Innét valóban csak hordozkodnak által Budára, onnét pediglen Bécsben. Az ki Szólnokot megvette, Borbély Baláznak nevezik. Hacsak elejekben nem állanak, — többet is visznek végben. Ezután is ha mi ollyas híreket bizonyossokat fogok érteni, Nagyságodat alázatosan fogom tudósítani. In reliquo méltóságos úri gratiájában ajánlom magamat, és még Isten éltet, maradok

Nagyságodnak

Pest, dje 22. Mensis 7-bris 1703.

alázatos szolgája

Bajtai István m. k.

(Eredetije a hg. Koháry-levéltárban, Szent-Antaltn.)

70.

Bottyán Kohárynak.

Nagyságodnak mint nagy jó Uramnak alázatos kötelességgel szolgálok.

Ezen órában Párkány felől az egész mezőt elfogta volt az lovas kuruczság. lévén vagy tizenhárom zászlóval; egyebet nem cselekedtek, hanem az németeket Párkányban tudakozták

és nemes-embereket, az sörfőzött elvitték magokkal, két szolgáját levágták; az párkányi marhát magam marhájával elővetették volt: de mivel magam által az hajdúsággal mentem az Dunán túl való sánczban, melyet csináltattam, — azontúl az marhát mindenestül fogva visszabocsátották és elhadták; lévén két helyen is az lessek. azonkívül egy Garany mellett, másik az párkányi hegy farkánál: örömetst kicsaltak volna, ha kicsalhattak volna. — Itt valóban az egész ország elbódúlt, már csak mindenfelé szaladnak az emberek, nagy rémülésben nem tudnak mihez kapni. Generális Schlik Uram ő Nagysága parancsolatját vettem, hogy Buda felé menjek az militiával, a mi kevés vagyon. — de ha innend el találok menni és az kuruczság meg találja obloquálni az várat: éppen minden passussa ő Fölsége népének ezen praecludáltatik, félek attúl, hogy az Dunán innend való ország is fölzendül és kuruczczá leszén. Én se tiszteket, se katonaságot, ha duplán fizetek is, nem találok. Ezen órában követet küldtek hozzám, mikor ez levelet írnám: úgy gondolkozzam felőle, hogy valahol az népemet találja, kezeiket elvagdaltják és nyaka csigájánál kihúztatják az nyelvit, hogy az kuruczokat az minap fölvervén, behoztak közülök Esztergomban és a Commendant Uram kezében adtam az várban. Itt a ki ő Fölsége híve, szalad; az parasztság várja, mint az Isten irgalmát. Én ebben zúrzavar időben magamnak is tanácsot adni nem tudok: mert éppen az nagy nyughatatlanságban kifáradtam, mivel ennek a földnek nagyobb részről a népe reám szalad egy-más dolog végett. Édes Nagyságos Uram, énvelem itt több kapitány nincsen, hanem Oberszt-Vaichmeszter Náray Uram, Zsámboky Istvány és Kéry János Uram, — de az katonaság alig ötvenig való vagyon, mivel már kuruczok is lettek közülök. A mi még ő Fölsége pénzé nálam vagyon: ki nem merem adni, mert nem tudom ebben az zúrzavarban kinek hiinni is mostani időben. Nagyságodat kérem alázatosan, mindenekről odaföl informálja az Fölséges Udvar. Az sok külömb-külfömbféle híreket nem győzőm Nagyságodnak megírni. Én életem fottáig több mellettem lévő tisztekkel kész vagyok az ő Fölsége szolgálatjára. Csábrágiak minden órában írnak hozzám; eleget bíztatom őket, hogy ne féljenek, hanem erőssen tartsák magokat; — tovább mi tévő legyenek? Nagysá-

god parancsoljon. Ezzel Isten áldja Nagyságodat, és szerencsésen friss jó egészségben sokáig tartsa, hazánk szolgálatjára! Maradván

Nagyságodnak

Datum Strigony, 25. 7-bris 1703. alázatos szolgálja

Bottyán János m k.

P. S. Mikoron leveletem pecsétöltem, küldöttek követeket hozzám, hogy miképen bánnak mind magammal s mind nípemmel, ha kézben kerölok.

Borítékcím: Excellentissimo ac Illustrissimo Domino Domino Comiti Stephano Koháry de Csábrágh et Szytnya, Sacrae Caesareae Regiaeque Majestatis Consiliario, Cameraario, necnon Supremo-Vigiliarum-Praefecto Generali, etc. Domino Domino gratiosissimo. Viennae, P. H.

(Eredetije — ívrét, csak az aláírás és utóirat sajátkezű, — a hg. Koháryház levéltárában. »Ad Kuruczonica.«)

71.

Gr. Koháry Farkas, gr. Koháry Istvánnak.

Mint édes Bátyám-Uramnak,

kötelességgel szolgálók Kegyelmednek.

Eszterházy Dániel Uram (az idősbik) Bécsben indulván, kívántam ezen alkalmatossággal is Kegyelmednek levelemmel udvarolni. Már aliquantisper csakugyan könnyen innend el nem akarok indulni, és inter spem et metum inkább itt maradok. mivel remíulem: rövidnap Isten erre felé hozza Kegyelmedet Ha ő Fölségének népe érkezik bőven: remíulem, itten is megmaradhatok. Palugyai Uramtól ma hallottam, hogy Szent-Benedeket is megvette az kurucz. Vice-Palatinus Pinyei Uram is itten vagyon feleségestől; azt mondotta, hogy *Bottyán János* Uram 400 emberrel Generális Forgách Simon Uram mellé ment Nyitrához; a györieknek is oda kellett menni. Pozsony vármegye a melly lovasokat állított, azok is Nyitrához fognak menni, a gyalogja pedig a vármegyének innend marad a Vágon.

A szegény csábrádiakról ne feledkezzék Kegyelmed. valami biztatást írjon nekik; bár csak valamely jó hajdú-

legint lehetne beküldeni. Esztergambúl az Commendant vagy Oberster Bottyán Uram még hamarabb beküldhetné (Csábrágba) az Kegyelmed levelét. Igen bánom, hogy Traitler fel nem éri elméjével: valami gyalog postát, parasztembert Varbókról és Csálról küldhetne, a ki által szóval is üzenhetne ember; örömet értésére adnám: hacsak hitelben is, az majorbeli marhámot adná el, mert ha soká léssen az erdőkön, keves remínségem vagyon hozzá, — de levélben nem merem írni neki ezen intimatiómot, mert ha kurucz kézben akad a levél: annálinkább mindjárt oda volna azon majorbeli marha.

Az Atyámfia (neje) ajánlja atyafiságos szolgálatját Kegyelmednek. Én is maradok

Kegyelmednek

Datum Posonÿ.

28. 7-bris 1703.

köteles szolgálja és öcsce

G. Koháry Farkas m. k.

Külezím: Illustrissimo Domino Comiti Domino Stephano Koháry de Csábrád et Szitnya, perpetuo in Murány, Sacratissimae Caesariae Regiaeque Majestatis Consiliario, Camerario, Colonello et Partium Antemontanarum Vice-Generali, necnon Generali-Praefecto-Vigiliarum. Domino Fratri Colendissimo. — Viennae.

P. H.

(Egészen sajátkezűleg írt eredetije a hg. Koháry-levéltárban.)

72.

Bottyán Koháry Istvánnak.

Mint Méltóságos Generális Uramnak

ajánlom alázatos szolgálatomat Nagyságodnak.

Az Nagyságod hozzám küldött levelét az inclusákkal együtt nagy böcsőlettel kezemhez vettem; szintén ugyanakkor nálam lévén az Nagyságod pereszlényi szegín emberei: azon Nagyságod inclusáját Csábrágban magam biztató levelemmel együtt elküldöttem, és írtam, hogy csak erőssen tartsák magokat: minden órában várom az ő Fölsége segítségét, és magam is segítségül megyek nékiek. Az estve későn hozták hírért, hogy Gyöngyös felől érkezett két zászlóalja kurucz Vácra, kik is ott letelepedvén, két hajót elnyertek az Dunán; az kikre én is mindgyárt sietséggel kocsikon küldöttem 42. hajdút, válogatva, — kiknek is parancsoltam, hogy életek föttáig is

menjenek Tótfalunál által az Dunán, és menjenek rajtok, hogy azon hajókat visszanyerhessék; kik mellett is egynehány jó katonaságot küldöttem. Tudom, hogy az hajókat visszahozzák tőlök. És itt Vissegrád előtt, Maros táján, túl az Duna mellett mindenütt elég kurucz vagyon, — meddig múlatnak ott? nem tudom. Én ugyan magam személyem szerint is ezennel kimegyek több lovassal és gyalogsággal Vissegrád felé az Duna mellé, hogy által ne jöhessenek az Dunán.

Itt az darab föld majd mind fölfordúlt, és sivás-rivás, hordozkodás elég vagyon. Irhatom Nagyságodnak, hogy magamnak se éjjel, se nappal egy szempillantásig nyugalom nincsen. Az Istenért, az Istenért is (így) kérem Nagyságodat, hogy mindgyárt menjen maga Nagyságod Schlik Uram ő Excellentiájához és Eugenius herczeghez, hogy sietséggel valami hat vagy hét sajkát küldjenek: mert az dunai passus nagy veszedelemben vagyon. Azonkívül pedig száz hajdúra és száz katonára való puskát Budáról vagy Komáromból mennél hamarább adjanak. Én az katonaságot és hajdúságot be nem mustráltathatom, mert egy szempillantás nincsen. hogy hat vagy hét felé nem volnának kiküldve; hanem ezután is számat adok én róla. Szintén most vettem budai dicasterium parancsolatját cum assignatione quarterj. kiben az vagyon, hogy az lovasokkal Pestre, a gyalogokkal pedig Budára mennék, és már Schlik Uramtól ő Excellentiájától is volt ez iránt parancsolatom, — csakhogy itt való Commendans Uram azt megtudván, nomine Suae Majestatis protestált és ellenzette. Azért kérem Nagyságodat, hogy ez iránt is Eugenius herczegnél intimatiót tenni ne terheltessek Nagyságod: mitévő legyek? minthogy itt szükséges az előbb és most megírt okokra nézve az vígyázás. Az lévai kuruczok többen vannak már három-ezernél. — Mentől hamarább választ várok Nagyságodtól, maradván

Nagyságodnak

Raptissime 29. Sep-
tembris Strigony, 1703.

alázatos szolgája
Bottyán János m. k.

P. S. Mégis kérem az Istenért is Nagyságodat, menjen Eugenius és Schlik Uraimékhoz, mitévő legyek? — mert itt én nem tudok műhez kapui.

Külczim : Excellentissimo ac Illustrissimo Domino Domino Comiti Stephano Koháry de Csábrágh et Sztitnya, perpetuo in Murány, Sacrae Caesareae Regiaeque Majestatis Consiliario, Camerario, necnon Hungaricae Militiae Supremo Generali-Vigiliarum-Praefecto, etc. etc. Domino Domino mihi gratiosissimo. Viennae. Cito, cito, cito, cito, cito, cito. P. H.

(Eredetije — ívrét, csak az aláírás sajátkezű — a hg. Koháry-levéltárban, »Ad Kuruczonica.«)

73.

Ugyanaz, ugyanannak.

Alázatos szolgálatomat ajánlom Nagyságodnak.

Isten kívánta sok jókkal hogy áldja Nagyságodat, kívánom. — Ezen órában jött híre kuruczoknak, az kik Vácra íttetek tegnap, hogy ma Pest alá mentek, és hogy volnának hét- vagy nyolczszázon. Kírem azért az Istenért is Nagyságodat: méltóztassák Nagyságod Generál Slik Uram ő Nagyságától egy bizo *) elköldení énnékem : mitévő legyek? már egyszer írt ő Excellentiája, hogy Megyerre transferáljam az kato hajdúmat, a mint is ma vettem újo let íranta : de ittvaló Commendáns Uram ő Nagysága nomine Suae Majestatis Sacratissimae protestál, hogy el ne menjek és itt Dunákra vígyáztassam ; mely dolog nagy hátramaradásra vagyon az hadfogadásomban : mivel már lött volna 200. katonámmal több. ha bizonyos quartílya volna népemnek.

Esztergam vármegyének nagyobb része, úgymint Dunán túl, már kuruczok protectiója alatt vagyon ; az katonáim magam keről csak nyomorkodnak, és magam tartom szénával. abrakkal lovaikat. Kire való nézve tovább is kírem Nagyságodat: méltóztassák bizonyos parancsolatot extrahálni Méltóságos Generálistól ő Excellentiájától, hogy tudjam mihez tartani magamot.

Váczon valamely böcsületes kanonokot vicariussal (Berkess András) együtt fogtak volt : avval beszílettem magam. mely böcsületes papi ember referálta, hogy bizonyos tiszt kuruczok kezől régi jóakarója lévén, mondotta in confidentia

*) Az itt és alább kipontozott szavak a levélből kiszakadvák.

és hitivel pecsítette, hogy Rákóczi számára való volna már hada másfél-százezeren, — kit én el nem hihetem, de ha fele volna is, sok volna, — és hogy maga Ónodnál volna. Ezen bőcsületes papi embert híkiével vicariussal együtt hadták, úgy, hogy ennyihány akó borát megitták.

Ezzel ajánlván magamat Nagyságod gratiájában, maradok
Nagyságodnak

Raptim Strigonÿ, 29. 7-bris 1703.

kész, kötöles. alázatos szolgája
(*Bottyán János m. k.*)

P. S. Elég dolgom van, fejem sem szabad, mivel nem is tudom hova kapni. Vácson hat németet lödeztik meg, sok lovat, fegyvert elvívén.

Külczim: Excellentissimo Domino Domino Stephano Koháry de Csábrágh et Szitlna. Sacrae Caesareae Regiaeque Majestatis Consiliario, Camerario, Hungaricae Militiae Supremo-Vigiliarum-Praefecto, necnon Incltyti Comitatus Nagy-Honthiensis Supremo ac perpetuo Comiti, (Tit.) Domino Domino et Patrono mihi Colendissimo. Viennae. P. H.

(Eredetije a hg. Koháry-ház levéltárában Szent-Antalon. Aláírása a sietésben elmaradt: de ott vagyon kívül a teljes ép, piros spanyolviasz-pecséten Bottyán czimere, a korona körül a BO. JA. betűkkel, és ott áll szintén kívül a levélre írva meg Koháry István titkára kezével: »1703.

29. 7-bris. *Colonelli Joannis Bottyán.*«)

74.

A cs. k. Fő-Hadi-Tanács Koháry Istvánnak.

Sacrae Caesareae Regiaeque Majestatis Consiliario, Camerario, Generali-Vigiliarum-Praefecto et actuali Colonello Domino Comiti Stephano Koháry de Csábrág et Szitnya, etc. hisce significandum.

Quandoquidem inimicae Rebellium machinationes magis-magisque Danubio appropinquare, ejusque transitum ac intrusionem in citeriores quoque Regni partes minitari audiuntur: eapropter Incltytam Cancellariam Regio-Hungaricam Aulicam Comitatibus Cis-Danubianis praecipere impense abhinc requisitam esse, quatenus ŷ sub ductu Domini Colonelli Comitis Antonÿ Eszterházy, Domini Colonelli Comitis (Fran-

cisci) Botthýán, reliquorumque Officialium, quibus idipsum per eandem Inclytam Cancellariam jam intimatum fuit, ad praepediendum huncce hosti transitum, Strigonium atque Comaromium versus militiam suam armis accinctam expediant.

Cumque e singulari in Ejusdem Domini Comitis magna quippe apud gentem Hungaricam autoritate pollentis Personam collocata fiducia, Militiae istius Comitatus directionem ipsi hisce concedendam Consilium Aulæ Bellicum duxerit: ita Eundem cum vicinis Praesidiariorum Commendantibus (quibus transitus quoscunque tollere, navesque abinde ad fortalitia sua transportari facere commissum extitit) et Domino Generali-Campi-Vigiliarum-Praefecto Comiti (Simoni) de Forgách, etc. debite superinde conventurum, hostemque conjuncta cum ijs opera a dicto Danubÿ transitu utcunque arcere conaturum, indubium relinquitur; quem in finem is quoque cum aliunde stativa congregationis ipsi antehac in utroque Neogradiensi et Hontensi Comitatu assignata ob invasionem eorundem a Rebellibus jam facta, in Strigoniensem atque Comaromiensem transferre, dispositum fuerit Militiam suam per Dominum Colonellum Botthýán aut ipsemet ocus colligendam, Danubÿque securitatem taliter ad Copiarum Germanicarum adventum usque et secuturos novos a Domino Campi-Mareschalli-Locumtenente Comite de Schlik etc. ordines tuendam pro viribus habebit.

Quod porro Ejdem pro notitia, suaeque ulteriori directione indicandum fuit.

Ex Consilio Bellico. Viennae, 30. 7-bris 1703.

Joannes á Tiell m. p.

(Eredetije a hg. Koháry-levéltárban, egykorú másolata gyűjteményemben.)

75.

Ugyanaz, ugyanannak.

Sacrae Caesareae Regiaeque Majestatis Camerario, actuali Colonello. necnon Generali-Campi-Vigiliarum-Praefecto, Domino Comiti Stephano Koháry de Csábrágh et Sztitnya.

Ad bina ejus Memorialia, occasione functionis et praecminentiae militaris sub supremo directione Domini Campi-

Mareschalli-Locumtenentis Comititis a Schlik durante adversus Rebelles expeditione eidem obvenientis, necnon exemptionis Nationalis Militiae a Quarteriorum ac praestationum personalium onere in futurum quoque, sedatis licet modernis Tumultibus extendendae, praesentata, responsi loco significandum. Quoad

Primum. Quemvis Officialem bellicum secundum ancianitatem aut prioritatem suam praestare servitia, inveterati moris esse. Quoad

Secundum. Vero quaesitae exemptionis extensioni annui in praesens laud quamquam posse, sed praetactae Nationalis Militiae servitia praevidue expectanda, eamque alijs postmodum praemijs iisdem adaequatis considerandam fore.

Cum caeteroquin ejusdem Domini Comititis magna quippe apud Regnicolas ac cum primis Militiam fide et auctoritate pollentis Persona apprimè in illis partibus necessaria videatur: idcirco eundem ocius se illuc ad conscriptionem Agminis sui inchoandam recepturum, hostique Danubij transitum medio Comitatus in Cis-Danubianis partibus indictae Insurrectionis inpedire, bonaque cum Generale-Campi-Vigiliarum-Praefecto Domino Comite Forgách, et Domino Campi-Mareschalli-Locumtenente et Commendante Budensi Barone a Pfeffershoven, necnon Domino Colonello Kucklender desuper colenda cointelligentia pro viribus admissurum nequaquam dubitatur, — dum interea ob pericula in utroque Neogradiensi et Honthensi *) Comitatus obversantia, stativa conscriptionis in ijs, ipsi antehac assignata, in Strigoniensem atque Comaromiensem transferre ab hinc jam dispositum fuit.

Quae porro Eidem Domino Generali-Campi-Vigiliarum-Praefecto pro notitia, suaeque ulteriori directione insinuanda fuere.

Ex Consilio Bellico, Viennae, 30. 7-bris 1703.

Joannes a Tiell m. p.

(Egykorú, több példányban meglévő másolat a szent-antali levéltárban,
* *Ad Militaria Comititis Stephani Koháry.*«)

*) Egyik példányban Hont helyett »*Hevesiensi*«.

Kovács János gr. Koháry Istvánnak.

Ajánlom alázatos szolgálatomat Nagyságodnak.

De dato 20. labentis Görögh Uramnak írt Nagyságod levelét velem is közlette ő Kegyelme. — Itt minékünk egyéb híreink nincsenek, hanem, a mint hallik, tegnap egy hete kezdették Tokajt lönni, megegyezvén ebben egynéhány postáknak relatiója, — de az mindenik csak hallomás, egyik sem referál szemmel látott dolgot. Magát Bercsényit referálják, hogy Putnok felé nyomúlna, de az is bizonytalan. Rákóczi hogy Szatthmár alatt volna, a ki ma sincs megvéve. Besztercze és Zólyom meghajlott. Minket már a zólyomi álgyúkkal is iesztenek, lévén — a mint hírelik. — feles gyalogság is ottan, kinek egy része ma Korponához s Bozókhoz — a mint hírül hozták, — érkezett.

Géczy Zsigmond (a ki tegnap ment Korponáról Léva felé 2 szászlőalja kuruczczal) Gács várát, s Dúló Ádám pedig Kékkőt kérte Szitnya még meg nem hajlott, hanem halom, hogy ott lévő puskaapor kedvéért érette lesznek.

4. 8-bris Korponán generalis-congregatio fog tartatni az elpártolt szomszédinktúl, s talám újabb restauratiórúl is gondolkodnak, a mint beszéllik, nem lévén vice-ispánjok s ordinarius notáriussok. Már ezen az földön labancz hírére még a parasztember is támad, s valaki csak fegyverhez nyúlhat — kurucznek mondja magát lenni. Imponáltunk mi is élést a falukra: de alig valamit vehetni rajtok, nem lévén kijáró katonáink, hanem hogy néha-néha Kis András iderándúl.

Nagyságod Bottyán János Obrster Uramnak de dato 26. labentis írt levelével nemcsak itt, hanem Kékkőben és Gácsban lévőket megvigasztaltam, lévén emberem a ki néha-néha Nyitrára is levelemmel elmegyén s hoz onnét is biztatást, — úgy táplálom reménységgel mind ezeket s mind amazokat. Szent-benedekieknek is én írtam alattomban, hogy noha Korpona s Léva Ocskainak megadta magát: erőssen viseljék magokat, nem lévén utánna még akkor gyalogság. Egy szóval, mind fegyverrel s mind correspondentiával kész vagyok s voltam eddig az ő Főlsége hívsége mellett mindeneket elkövetnem.

Azt nem szeretem, hogy Nagyságtok tisztei visszavon-
nak; és jóllehet Nagyságod megparancsolta nemcsak úgy,
mint örökes s örögbik földesura Csábrághnak, hanem úgy is,
mint ő Főlsége Generálissa: mitévők legyenek ő Kegyelme-
k? mindazáltal közönséges jóban nem értenek egyet, egyike a má-
sikát közönséges költségben nem segétvén, hanem legkissebb
expensát is kétfelé osztván. Illyenkor pedig akármellyik expen-
dálna: jövőendőben magok közt tehetnének adjustatiót ő Ke-
gyelmek.

Ezzel ajánlom Nagyságod gratiájában magamat. ma-
radván

Nagyságodnak

Csábrágh, 30. 7-bris 1703.

alázatos szolgája

Kovács János m. k.

(Sajátkezüleg írt eredeti levél a lig. Koháry-archivumban, Szent-
Antalonn.)

77.

Lipót király, Esztergom és Komárom vármegyéknek.

Leopoldus, etc. Reverendi, Honorabiles, Spectabiles ac
Magnifici, necnon Egregj et Nobiles, Prudentes item ac Circum-
specti, fideles Nobis dilecti. Siquidem Fidelis Noster Egregius
Joannes Bottyán Colonellus, qui alias stativa conductionis novae
Militiae Hungaricae Equestris Ordinis in Comitatu Neogra-
diensi ordinata habuit, medio Fidelis itidem Nostri Colonelli et
Commendantis Praesidj Nostri Strigoniensis á Kucklender in
eo perquam humillime supplicasset, ut eadem stativa congre-
gationis ex antelato Neogradiensi Comitatu ad hunc Strigo-
niensem et alterum Comaromiensem Comitatum quantocyus
transferentur.

Cum autem modernis disturbjs eadem conductionis sta-
tiva in praefato Neogradiensi Comitatu amplius secure haberi
nequirent, memoratique Colonelli Bottyán instantia, ob pu-
blici servitj promotionem, admittenda esse dignoscentur;

Eapropter Vobis harum serie firmiter praecipientes com-
mittimus et mandamus, quatenus acceptis praesentibus, deside-
rata modernoque rerum statu summe necessaria, pro praefatae
neoconducendae Militiae nationalis equestris ordinis stativa, Vos

quoque in hocce Comitatu Vestro Strigoniensi quantocyus ordinare, debitasque eatenus dispositiones facere modis omnibus velitis ac debeatis. Secus non facturi. Vobis in reliquo Gratia Nostra Caesareo-Regia benigne propensi manentes. Datum in Castro Nostro Ebersdorff, die 2. Mensis 8-bris Anno 1703.

A fogalmazó névjegyzése: Hochkhoffer m. p.

Alábl: Ad intimationem Consilij Bellici, Comitatus Strigoniensi mandatur, ut Joanni Bottyán Colonello stativa neo-conducendae Militiae nationalis ordinare debeat.

Legalól: In simili Comitatus Comaromiensi.

Kívül, írónnal: Fiat Copia, et detur Domino Blaskovich. quae jam soluta est. — Expeditor.

Transmissae per postam 6. 8-bris 1703.

(Eredeti fogalmazat. félíven, a magy. kir. udv. Cancellária levéltárában.
Nro 2. ex 8-bri 1703.)

78.

Füleki Szücs János kurucz ezredes, az esztergomi vitézlő rendnek.

Szolgálatom ajánlom Kegyelmeteknek.

Nem tudom, mi okra nézve Kegyelmetek ilyl török-módon bánik Kegyelmes Urunk ő Nagysága hívei közül való katonákkal? Itt tetszik ki, hogy Kegyelmetek nem igaz magyari, hanem némettel bagzott vérrel bír! Tovább intem Kegyelmeteket, hogy affélében alábbhagyjon, mert most Kegyelmes Urunk Buda felé indulván az egész armádával: magyarral, lengyelvel és más idegen nemzetekkel együtt is, — ezért félek rajta, hogy Kegyelmetek is úgy ne járják, mint az a szólnoki, egri, váradi és szakmári s több efféle végbeliek jártak, hogy Kegyelmeteknek még az gyermeke valaha meg ne bánja. Azért Kegyelmetek azon rabokat, mellyeket elvitt, békével visszabocsássa és károkat megtérítse.

Hogyha pedig Kegyelmetek Kegyelmes Urunk gratiáját amplectálni akarja: kész vagyok azt is megadni, mivel hogy Kegyelmes Urunk ő Nagysága parancsolatja nálunk vagyon. Akár pedig litre gyűjjön Kegyelmetek hozzám, a hol

híremet hallja, — nem lészen olly hamis hitem, mint a Kegyelmetek katonái közül némellyek vitézinket hamis hittel megcsalták. Ezzel

Kegyelmetek

Költ táborunkban, váczi

mezőben, die 2-da 8-bris

1703.

jóakarója

Füleki Szűcs János

Ezres-Kapitány, Vice-Kapitá-

nyommal együtt *Kecskeméti Jánossal*.

P. S. Kegyelmes Urunk nem azért kötött fegyvert, hogy maga nemzetének vérében fertőztesse kardját, — úgy mi is, — mint Kegyelmetek.

Külczim: Nemes Esztergami Vitézlő Rendnek adassék böcsülettel tulajdon kezében, mint jóakaró vitéz barátinknak. — Esztergamban. P. H.

(Eredetije, in quarto írva, gyűjteményemben.)

79.

Az esztergomi magyar vitézlő rend válasza.

Szolgálatunkat ajánljuk mi is Kegyelmeteknek.

Vettük Kegyelmetek goromba orrú pennával írott levélét, mellynek vastag continentiájára ez választ adtunk. Elsőben is írja Kegyelmetek, hogy török-módon bánunk Kegyelmetek közül elfogott rabokkal. — az ki nem igaz; bár úgy tartaná Kegyelmetek az szegény ártatlan mesterembereinkből álló rabjait, mint mi: mivel az mindennapi portiójok kívül. Méltóságos ittvaló Commendantné Asszonyunk mindennap asztalárúl is küld fölt étkeket; magokat is tudakoztuk: ha úgy van-é bántások, a mint írja Kegyelmetek? arra kértek, hogy ír hassanak: magok is megírnák, hogy beste lélek kurva-fájúl hazudott, valaki azt mondotta Kegyelmeteknek.

Hogy pedig azt írja Kegyelmetek, hogy nem volnánk igaz magyarok, hanem némettel bagzott vérrel bírunk: ez iránt tapogassa Kegyelmetek magok fejét is, — mivel ezen két nemzetség régen conjungáltatott, még Géza ideiben, és a mikor Kegyelmetek Fejedelme megházasodott.

Hogy pedig int Kegyelmetek és fenegetődz, hogy affélekből alább hagyjunk, és tehát armádájával, hogy úgy ne jár-

junk mint a szólnokiak, — attúl ne féltsen Kegyelmetek: mert Esztergam nem Szólnok, és az vak is egyszer talált patkót! Írja azt is Kegyelmetek: vagy mint Eger vára, — talám *Egerek várát* akarta Kegyelmetek írnya? Hogy gyermekeinket is kardra hányatja, — bezeg, ez igazán törökség és pogányság; mindazáltal tudjuk, hogy ló-halált nem bízták ebre.

Mi illeti Kegyelmetek Kegyelmes Urának gratiáját, kire int hogy amplexáljuk: még meg nem bolondúltunk, hogy hitünköt elsőben is megszegjük, melly által Istenünket megbántsuk és az pünkösdi királyságért Kegyelmes Urunkot megvessük, az ki egy Római Császár, sok országokkal bíró és feles kegyelmességgel; ezt sem ész, sem lélekösméret nem hozza magával. Kihezképest inkább mi Kegyelmeteket nemcsak intjük, hanem az élő Istenért is kérjük: fontolja meg ezen levelünköt és térjen vissza régi Kegyelmes Urunkhoz ő Főlségéhez, kihez hit szerint is tartozik Kegyelmetek, — melly iránt gondolkodják Kegyelmetek, adja tudtunkra, ha kíván gratiát Kegyelmetek; talám ő Főlsége még egyszer kegyelmében visszavészi! — Írja, hogy hamishitők volnánk és hitünkkel megcsaltuk volna Kegyelmeteket s katonáit; ez sem igaz, mert *hitre* nem tudjuk ki szóllott volna Kegyelmetekkel, — annyivalinkább is megcsalt volna. Ezzel is maradván

Kegyelmeteknek

Költ Esztergamban.

jóakarói

dje 5-ta 8-bris 1703.

Esztergami Végházban

Kegyelmes Urunk ő Főlsége

Magyar Renden lévő Vitézlő Rend.

Post scriptájokra is ekképen válaszolunk, hogy Kegyelmetek Kegyelmes Ura nem azért kötött fegyvert, hogy maga nemzetinek vériben fertőztesse, mint mi; mi sem kötöttünk nemzetünk ellen: hanem Kegyelmes Urunk ő Főlsége ellen-sége és árolói ellen, — kivel hitünk szerint is tartozunk.

Külczim: Nemzetes és Vitézlő *Füleki Szűcs János*, Méltóságos Felső-Vadászi Rákóczy Ferencz Fejedelem Ezeres-Kapitányának, és *Keckeméthi János* Vicéinek. jóakaró barátainknak ő Kegyelmeknek adassék.

(Egykorú másolata gyűjteményemben.)

Bottýán Kohárgnak.

Raptim Strigoný, 9. 8-bris 1703.

Alázatos szolgálatomat ajánlom Nagyságodnak.

Isten áldja meg Nagyságodat, kívánom. — Az Dunán általjött Vácznál levő kuruczság után küldöttem három zászlóalja katonát. kiket is Ócsánál elérvén az mi katonáink, majd két óráig való harcok után az kuruczságot megindítván, fölverték; az harczon sok elesvén, többet másfélszáz lónál hoztak és ennihán rabot. Más rendbeliek megint. húsz lovas. Veresegyházánál ennihán kuruczot fölvervén, négyet elevenen hoztak és ennihán paripát. Itt Esztergom előtt. az magam faluiban Bénben és Csatán, huszonegy zászlóalja kuruczság várta visszajövet az mi katonáinkat, mellyek közül két zászlóval gyöttek az Ipol-torokhoz közel Tölgyes, nevű falura; én pedig az Dunán százhuszonhét hajdúsággal várván vissza az mieinket kompokkal és hajókkal, Szob nevű faluból kilenc szekeret hajtattván, magam rajtok mentem, — de meg nem várván, elmöntenek előttem. rút ocsmán szitkokkal illetvén, elmöntenek. Eleget húzzuk-vonjuk mindenfelől őket, — tovább sem szűnöm meg rólok. Szintín hozák hírl. hogy Újvárnál mintegy háromezer lívén, Újvárban küldték az tardoskedi pátert, hogy adják föl az várat. Azonban az minűő győri és tatai hajdúság mönt volna Forgách Uram ő Nagyságához Nyitrára: azt mind levágták, 47-et temettek el Újvárban, az többi sebessek lívén, szabadon küldték őket Újvárban, magokat gyógyíttatni. Újvár és Nyitra táját az kuruczság elfogta.

Isten úgy segítjön, egy tikmon-süttig való nyúgodalmam nincsen. épen kifáradtam.

Én az Dunát Váczig és Komáromig megőrzöm, hogy által nem gyömnék.

Már ennihán száz forintot az magamít elköltöttem. Az katonaság több háromezrénél, az hajdúság több kétszázánál. Az Istenért, pénzt küldjön Nagyságod mönnélhamarabb, hogy tizethessek és többet fogadhassek. Az fegyvert mönnélhamarabb assignáljanak valahommat, mivel periculum in mora. Itt.

valóban rosszul van az dolog, sőt jó lilökkel írhatom : ha eddig itt e tájon nem löttem volna : az kuruczság általjött volna, mivel mint az Istent úgy várják az innetső félön. Az sajkák most érköztek ; nem köll féltetni az passust mi tájunkon. — Meg ne ítélje Nagyságod hamar való írásomat !

Alázatos szolgája
Bottyán János m. k.

P. S. Csábrádiakat, gácsiakat, kékkőieket eleget bízatom és az Istenért irok mind az három helyre, hogy visellik magokat és az ő Fölsége hívségében maradjanak meg. — rövidnap magam odamígyök. Majd mindönnap itt vannak nálam az emböreik levelekkel.

Rétei és Kis András Uraimék ennyihány kuruczot fogtak. vágtak és Csábrádban vittek, egy zászlóval együtt. Szintén most hozának az hajdúk két kuruczot Berzszen felől.

Az nagy Istenért kéröm Nagyságodat : mönjön sietséggel az Eugenius hercezhöz, hogy sietséggel adjanak fegyvert Budáról meg Komáromból.

Annai időm ninesen, hogy az katonaságot és hajdúságot bemustrálhatnám : mivel napestig hat, hét s tíz felé is köll az hajdút, katonát küldenöm. Az katonaságnak pedig sem helye, sem quártélyá ; bizony már magam is mind szénámból, abrakomból kifogytam miattok, mivel csoportban köll tartanom, ki az falukra nem küldhetöm.

(Eredetije — negyedrébten, háromnegyed íven, egészen sajátkezűleg írva — a hg. Koháry-levéltárban. A boríték, kétségkívül gr. *Koháry István* czímével, ma már hiányzik.)

81.

Kovács János, Bottyán ezredeshez.

Kötelesen szolgálók az Úrnak !

Istennek hála, nem vagyunk még obsideálva ; de, hogy szerteszélyel ne vólnánk környülvéve, — azt sem írhatni. Bővebben megértheti az Úr ezen annexa, (nincs itt) volanter küldött levelemből. Azonban méltóztassék az Úr ma harmad-napi leveleim kezéhez való menéséről tudósítani.

Bár csak 40. hajdút küldhetne az Úr segítségünkre. —
azontúl kitennék magunkért! Ezzel maradok

Az Úrnak köteles szolgálója
Csábrágh, 13. 8-bris 1703. Kovács János m. k.

P. S. Méltóztassék az Úr Commendáns Urammal is köz-
leni ezen leveleket.

(Sajátkezűleg írott eredeti levél a hg. Koháry-archivumban. Bizonyára Bottyán küldötte meg Koháry Istvánnak, az ezen utóbbinak szóló s hogy ő, Bottyán is elolvashassa, sub volanti küldött, mellékelve volt levelekkel, melyek aztán Bottyán pecsétével lezárva szállítottak tovább Pozsony felé. István grófhhoz.

82.

Zsámboky Nagy István kapitány, Kohárynak.

Méltóságos Generális!

Nékem nagy Kegyelmes Uram!

Tegnap i napon, az midőn Nagyságodtúl eljöttünk, vettük az magunk útját az Ipoly mellé, és ottan mindenképpen tudakozódván az kuruczok felől: de sehol semmi hírt nem kaphattunk, hanem az Iplyon általbocsátottam vólt egynéhány katonákat Hídvégre, — onnét hoztak valamelly (salvo honore írván) disznópásztor-kuruczot egyet; annakutánna magam Vadkert felé ballagván az seregekkel, ismét ugyan Pataknál fogtanak kettőt. Már mostan, ha Isten ő szent Főlsége szándékunkat segíti. vagyunk olyan szándékkal, hogy rövid idő alatt visszatérhesünk, arra pedig, az merre legegészségesebbnek ítéljük lenni.

Már minden bizonynyal írhatom Nagyságodnak, hogy Csábrágot megszállották és most is ottan vadnak, de mennyi számú? — mindedig is végére nem mehettem, hanem mondják, hogy inkább mind gyalogságból állók legyenek, commendójok pedig Géczy Zsigmond; mire mehet ottan? elválik. Tegnap Pásztónál is mintegy négyszázig vóltanak, és ottan kótyavetyéltek. Mi is azoknak példájokat akarnánk elkövetni, túlök valami nyereségekből.

Ezzel, kívánom magamat megtartatni az Nagyságod méltóságos gratiájában, és maradok Nagyságodnak

Datum Vadkert, dje mindenkori aláztos és köteles szolgálója
21. 8-bris Anno 1703. Zsámboky István m. k.

(Egykorú más a hg. Koháry-levéltárban.)

83.

Bottján Kohárynak.

Méltóságos Uram!

Ajánlom Nagyságodnak alázatos szolgálatomat.

Mostanában az előjárójok érkezett az katonaságnak, az kik szerencsésen jártak, hoznak magokkal 21. rabot. Hogy Csábrághoz közelgettek volna: meghallván 'az ott lévő talpas-ság, recipiálta magát Szécsényben, és abban hatták az csábrági ploquadát.

Ezzel maradok

Nagyságodnak

Strigonÿ, 24. 8-bris 1703.

alázatos szolgája

Bottján János m. k.

P. S. Kéröm Nagyságodat, excusáljon Schlik Generális Uram ő Nagysága előtt. hogy ne nehezteljen ő Excellentiája rejám; holnap mind lovassal — noha fáradtak az lovaik — s mind gyaloggal indulok.

Külsőim: Excellentissimo Domino Domino Comiti Domino Stephano Koháry de Csábrágh et Szitnya, perpetuo in Murány, Sacrae Caesareae Regiaeque Majestatis Consiliario, Camerario et Generali-Vigiliarum-Praefecto, etc. Domino Domino mihi gratiosissimo. Ujvarinum vel ubi. Cito. cito, cito.

P. H.

Másik felén, a pecsét alatt: Recommendantur Illustrissimo Domino Commendanti Ujvariensi pro citissima transmissione.

(Eredetije — ívrét, csak az aláírás és utóirat sajátkezű, — a hg. Koháryház levéltárában, »Ad Kuruczonica.«)

84.

Koháry Farkas, Koháry Istvánnak.

Mint édes Bátyám-Uramnak

kötelességgel szolgálók Kegyelmednek.

Kegyelmed 20. praesentis Esztergamból írt levelét bőcsülettel vettem, és mintegy megijedtem és szomorún is értetem a csábrádiak ploquáltatását. Isten confundálja az ellen-

ségnek gonosz intentióját; csak belől a várban ne támadjon valami rebellio és dissensio: még remínség lehet, hogy Isten megoltalmazza a várat.

Gróff Pálffy Miklós Uramnak ő Nagyságának communiáltam azon acclusákat Kegyelmed levelével együtt, és magam is szólottam ő Nagyságával; azt mondotta: immár praevidta azon híreket az esztergami Commendant Uram informatiójából. — mindazonáltal, mivel az militia, mind az vármegye népe Schlik Uram commandója alatt vagyon: azért svadeálná Kegyelmednek, hogy ottan kell repraesentálni a dolgot. Én ugyan Gróff Forgách Simon Uramnak is megküldöttem azon rossz híreket, és kértem, hogy méltóztassék Generális Schlik Uramot ő Excellentiáját kérni: acceleráltassa az Ipoly-melléki földnek az succursust; mivel Gróff Forgách Simon Uramnak egy-két szova in hac materia többet használhat mint másé, lévén commandója ő Kegyelmének is azon körülbelől való vármegyék oltalmára. De úgy látom, ha csak Kegyelmed onnand Esztergam tájáról valami segítséget nem nyújthat Csábrádban, — innend a Vág-mellyékéről késő lesz: mert Generál Schlik Uram, úgy értettem, egy ideig Szerednél subsistál, még több hadat várván maga mellé, és munitiót kíván, hogy vigyenek utánna. Most ugyan kétezer német fegyveres vagyon actualiter véle, egy részét magam is láttam, — szép, fris nép. Kamragróff (Thavonath) Uram is tegnap legyűtt Bécsből és Schlik Uramhoz ment postán; ottan beszélgetvén, megint visszagyűtt ide Pozsonyban, és meglátogattam szállásán; Kegyelmedet kérdezte: hol legyen és mennyi katonája vagyon immár Kegyelmednek? Már innend elválnak, ha Bécsben visszamegyen-e, vagy ha Schlik Uram nem fog késni a Vág mellett, úgy gondolom, együtt ő Excellentiájával fog lemenni a bányavárosok felé.

Adjon Isten vígasztalásunkra való hírt hallanunk! Ezek után recommendálom magamot una cum mihi adjunctis Kegyelmed gratiájában, és maradok

Datum Posony, 25. 8-bris 1703.

Kegyelmednek

köteles szolgálja és ücsese
Gróff Koháry Farkas m. k.

Külső: Illustrissimo Domino Comiti Domino Ste-

phano Koháry de Csábrád et Szitnya. (etc.) Domino Fratri mihi colendissimo. Jaurino, Dorogh, inde Strigonium. P. H.

(Sajátkezűleg írt eredeti levél a hg. Koháry-archivumban.)

85.

B. Kuckländer Ferencz cs. ezredes jelentése.

Gränn, den 26. 8-bris 1703.

Gestern ist unser aussgeschickhtes Hussarn-Partheÿ à 200. Pferd starckh, wider zuruckh alhier angelangt, welche 16. gefangene Rebellen, einen Hatnak, nebst 26. Pferd und andere Beuth nahe herein gebracht, auch bis 15. von denen Rebellen todt geschossen haben. Diss Partheÿ is gegen Hatvan gewesen, und da die Hatwaner Rebellen erfahren, dass einige von ihnen geschlagen worden: seint alle in Hatwan sich befindliche Rebellen durchgangen, und gedachtes Orth Lehr stehen gelassen. Der gefangene Hatnak saget auss, wie dass Er vor den Pertscheni (Bercsényi) aldortherrumb geworben hette, und dass obgemelter Pertschenj mit etlichen Tausent der besten seinen Leithen ehestens sich gegen Erlau einfinden wolte; auch solten schon 40. Fähn über die Theis herÿbergangen sein, umb die Levenzerische Rebellen zu versterckhen, — welches dann umb soviel mehrers zu glauben is, weillen gleich izeo Kundtschafft alhier eingeloffen, dass 17. Fändl von denen Rebellen, welliche aller Ernst zu Lebenz ankommen wehren, auf den Obristen Potian (Bottyán) seiner nacher Neüheüssl angestellten Marsch dreÿ Meil von Grän lauscheten und ihm solches zu verhindern gedachten. Dass sich nun Gatsch auch an die Rebellen ergeben hat, — dass wirdt schon ohne dem bekhandt sein, worbeÿ höchlicher zu bethauren, dass ebenfahls Tschabräk, nach so tapferer Gegenwehr, mit Sturm an die meineidige und gewissenlosse Rebellen übergangen seÿe, wodurch Herrn General Graffen Koharÿ Excellenz vil Tausent Gulden Schaden erlitten habe; der diessfahls alhier angelangte Kundtschaffter sagt auss, dass die Tschäbräckher denen Rebellen den ersten Sturm abgeschlagen hetten, worbeÿ will der Bösswichten gebliben wehren.

(Aláírás nélküli egykorú másolat félíven, gyűjteményemben.)

86.

Bottyán útlevele Grassalkovics János számára.

Praesentium Exhibitorem Egregium Joannem Krasalkovics cum sibi adjunctis, in certis Suae Majestatis Sacratissimae negotijs ad Excellentissimum Dominum Dominum Generalem Comitem a Schlik etc. (Tit.) expeditum esse notum facio. Ob hoc universos et singulos cujuscunque status et conditionis Dominos Officiales requirendos esse volui, quatenus praememoratum Officiale ubique locorum secure, tute et libere ire, redire, morarique permittant. Praesentibus perlectis exhibenti restitutis. Datum in marss ad Soók, dje 30. 8-bris Anno 1703.

Sacrae Caesaræ Regiæque Majestatis utriusque Ordinis Militiae Hungaricae Colonellus:

Joannes Bottyán m. p. P. H.

(Eredetije — féliven, nyílt-levél alakban, sajátkezű aláírással és Bottyán nagybobbik pecsétével, — a hg. Koháry-ház levéltárában.)

87.

Koháry a Fő-Hadi-Tanáchoz.

Ex annexis constat:

Primo. Excelsum Consilium Aulico-Bellicum, siquidem Comitatus Militiae per Comitem Antónium Eszterházy et Comitem Franciscum Bottyány pro servitio Suae Majestatis in Campum educendae directionem quoque mihi commisisset; licet hoc ipso ab eodem Excelso Consilio Aulico-Bellico Joanni quondam (így) Bottyán commissa in conductione Nationalis Militiae ipsemet adlaborare non potuerim: nihilominus ratione ejusdem Militiae per Joannem Bottyán quam celerime conducendae me omnem operam adhibuisse.

Secundo. Dictum Joannem Bottyán mihi perscripsisse ultra 300. Equites et ultra 200. pedites se eotum jam conduxisse: eosdem vero Domino Commissario-Bellico ideo non potuisse praesentare, quod ob hostiles incursiones continuo et quidem una die subinde ad decem quoque loca debeat milites illos conductos contra hostes exmittere.

Tertio. Eundem cum Militia conducta, Rebellium tran-

situm per Danubium, dum etiam sub uno et viginti vexillis fuissent conglobati, non tantum impedivisse, sed etiam expositum pro certo impediturum fore promississe, diversis item vicibus eundem illos partim trucidasse, partim incaptivasse et equos illorum una tantum etiam in partia ultra 150. acquisivisse, ac ideo, quod eadem conducta Militia ubique omni occasione Rebelles hostiliter aggressa fuerit, antesignanos Rebellium de barbarie plusquam Turcica quaerulatos, eoque in passu Literas comminatorias, ad illasque desuper stylo acerbo responsorias expeditas fuisse; quae praemissa Rebelles mihi quoque imputando, aggressi meam et Domini Fratris Comitum Wolffgangi Arcem Csábrágh, meo ejusdemque maximo detrimento per eosdem penitus fuisse expilatam.

Demum praementionatus Joannes Bottyán, una parte suorum Militum et quidem maxime peditum Strigonj relictus, dum post recuperatum Levense Praesidium illuc advenisset, ut conductam et secum adductam Militiam Domino Supremo Bellico Commissario Drisperger praesentaret: me in eo etiam adlaborasse et statim illinc quoque hinc inde commendatam Militiam quod praesentare non potuerit, eatenus ad praedicti Domini Supremi Commissarij recognitionem se provocat.

Comes Stephanus Koháry.

(Eredeti fogalmazata a hg. Koháry-levéltárban, egykorú másolata nálam, mindkettő datum nélkül. Az ezen okmányban előadottak 1703. november elejéig terjednek, azonban magát az okmányt Koháry, 1703-ki adatai alapján, ú. l. csak később, 1711—12-ben szerkesztette, midőn a cs. k. hadi tanácsossal, követelései ügyében perpatvarkodott. Az legalább, hogy az irat elején Bottyán már »néhai«-nak iratik: ily utólagos szerkesztésre látszik mutatni, — viszont azonban öcsését, gr. Koháry Farkast, ki pedig még sokkal előbb elhunyt, nem írja »quondam«-nak. Vagy talán az 1703. nov. 15-ki zólyomi ütközetben megsebesült s Koháryék által a várban hátrahagyott Bottyánról futamodott volna azon hír, hogy meghalt?)

88.

Gr. Bercsényi Miklós, Radvánszky Jánosnak és Ebeczky Tamásnak.

Ajánlom Kegyelmeteknek szolgálatomat.

Levelét Kgyelmeteknek vettem. Kívánságát értem az (zólyomi) ploquadának Nemes Nagy-Hont Vármegye által rendelő

puskások iránt. Meg nem foghatom, micsoda okból ítéli magát insufficiensnek az ottvaló kevészámú ellenség resistentiájára? holott hattam ottan — ha többet nem is, — ötszáz fegyveres embert; Szent-Péteri Uram is, ő Kegyelmeivel lött végezésem szerint addig elhiszem, el nem megyen, míg Kegyelmetek meg nem erősödik. Szemérem lehetne annyi embernek az beszorúltaknak ellent nem állani. Én ugyan írtam Nemes Hont Vármegyének succursus iránt, nem kétlem, effectuáltatni fog az puskások administratiója; addigis Kegyelmetek maga előtt viselvén mind Hazánk szolgálatját, mind magok hazafiúságát: valamellyeket az közjónak előmozdítására jobbnak feltalál, dextere kövesse.

Értem azt, hogy Kegyelmetek az besztercei cameralis-tákat personalis insurrectióra adurgeálja; mivel penig kamarához való kötelelességekre nézve abban magam is lehetetlenséget látok: magok személyekben mentek lehetnek, s ne is háborgassa tovább, — hanem állítson kiki jó, szolgálatra való puskást Kegyelmetek mellé.

Éltesse Isten Kegyelmeteket!

Költ Szent-Keresztnél, 28. 9-bris 1703.

Kegyelmeteknek

jóakarója

G. B. Miklós m. k.

Külczim: Nemzetes Vitézlő Radvánszki János és Ebeczki Tamás jóakaró Urainnak ő Kegyelmeknek adassék, — Zólyom alatt.

P. H.

(Eredeti levél, Beresényi sajátkezű aláírása és közép ostyapecséte alatt, a b. Radvánszky-család levéltárában, Radványtt.)

89.

Gr. Beresényi Miklós, Radvánszky Jánosnak.

Ajánlom szolgálatomat Kegyelmednek.

Si Deus pro nobis, quis contra nos? Dominus est, qui pugnat pro nobis, — legyen áldott szent neve! Major est misericordia Dei, quam iniquitas nostra. Íme, ezen órában hozák előmben bizonyos hírit: az német Tencsenből Morvában ment mind; az magyarság: Koháry Uram Komáromban, Forgách

Uram Győrré, az többi ki szimo, ki tamo. Ordódi eddig benn van az városban Trencsénben; megírtam Károlyi Uramnak: ne késsek utánna az Vágon túl, jó disciplinával. Én Sentéhez megyek; rebus sic stantibus, mivel már Nyitra s Trencsén vármegyék hozzáuk állottak, Pozsony lesz a jel. Lévéában Andrási Miklós Uram Oeskaival bent van ismét. Az Méltóságos Fejedelem is ezen órában írja: Orosz Pál, Bóné András Urammal igen megverték Erdélben (Bonczidánál) az németet, kirül az ő Nagysága saját kezeírásának mássát accludálom. *)

Kegyelmek azért mutassa meg ott (Zólyomvára alatt) is maga dexteritását; dispositióimban semmit el ne hagyjon Kegyelmek. Nem vala ottlétemben creditumom sem az Com-mendant, sem *Bottyán* Uramék előtt. — jobban végezhettek volna; de már semmiképpen többre ne menjen Kegyelmek, az mint instructiójában adtam egészen Kegyelmeknek. *Ugyan csak mint az medvét az lyukból, kívárom közinkben Bottyánt is*; ha ott kell is telelni Kegyelmeknek s mind-azoknak az hadaknak, — ne hagyja Kegyelmek: mert nem segítségül, hanem büntető ostorúl várjon Kegyelmek magához, ha valahogy vígyázatlan vagy rendetlensége miatt Kegyelmeknek confusio lesz ottan. — Ezen írásomat ex superabundanti mutassa meg Kegyelmek az tiszteknek; *vagy életék, fejek*, — *vagy Zólyom a jel!*

Ezzel Istennek ajánlom Kegyelmedet, és maradok

Kegyelmednek

Janovafalva, **) 28. 9-bris 1703.

jóakaró szolgálja

G. B. Miklós m. k.

P. S. Az Ricsán németjét más ízben is széllyelverték, és ugyan szakadozva szaladt az el az ki maradt; Slik azután cum floribus ment el, mint Bajnóczrúl.

(Egészen gr. Bercsényi Miklós sajátkezeivel írt eredeti levél a Radvánszky-család levéltárában Radványban. Radvánszky János, a kinek szolt, ekkor Zólyom-megye alispánja és főkapitánya lévén, mint ilyen, a zólyomi s nógrádi fölkelt nemes és pór hadakból álló zólyomi bloquának parancsnoka vala Ebeczky Tamással, Bezzegh Gáborral és Tolvay Ferenczel, kik azonban alatta állának.)

*) Ma már nincs mellékelve.

**) Nyitrában, Zsámbokrét mellett.

Gr. Beresényi Miklós, Radvánszky Jánosnak.

Ajánlok Kegyelmednek szolgálatomat.

Ezen órában vévén Andrási György Uram levelét, — mit contincál? ím, ez inclusából megértheti.

Azért, az Istenért is, legyen oly vigyázással Kegyelmetek, hogy — szegényvallására Kegyelmeteknek — az meg ne történjen rajtunk. Éltesse Isten Kegyelmedet!

Költ Bajnócz alatt, 30. Novembris 1703.

Kegyelmednek

jóakarója

G. B. Miklós m. k.

P. S. Tudósítson naponként Kegyelmetek: mint vattok? Az bizonyos, hogy az német eloszlott, — egy része bément Morvában, más része Pozsony felé; ha nem állhatja: elliszem, Austriát örzeni s másik Morvát. Én itt az jó üdüt nem töltöm, megyek valamint lehet, ut pedem fingam.

Külszím: Tekéntetes és Nemzetes Radvánszki János Uramnak, Méltóságos Fejedelem egyik Ezeres-Kapitányának, jóakaró Uramnak ő Kegyelmének adassék. — Zólyom alatt levő táborban.

P. H.

Másik felől, Radvánszky kezével: Exhibitae Novizolý, 1. X-bris 1703.

Melléklet:

Alázatos szolgálatomat ajánlom

Méltóságos Generális Uram Nagyságodnak.

Ezen órában érkezett hozzám két szegényember, kik is ez étszaka szöktének Zólyom várából. Feles marhájokat mondják lenni, szénájok semmi síncs. *Értették, hogy Bottyán így-kezik kiszökni: de az német csak fel nem akarja adni,* az mint-hogy tegnap az sindelezetét mind leverette.

Nagyságos Uram, ezek azt beszéllik: a midőn az Garam vize felül lévő földbástyáruól leereszkedtek. — egész Beszterczéig szabadon gyűttek, az mi istrázsáinkra sem akadtak sehol is. Ha csak illy vigyázás lészen, — *szabadon elmehet Bottyán is.* Sőt ha észbe veszi a várbeli nép vigyázatlanságokat, — netalán notabilis confusióban hozza őket.

A mint előbbeni levelemben is megírtam Nagyságodnak : bizony itt is eb-emberek laknak, csak tapasztalom. Isten úgy segíljen, annyiban tartom, mintha rabságban vólnék, s vólna félesztendeje, mióta Nagyságodtúl elmaradtam. Az én Istenem adja, mennélhamaríbb láthassam Nagyságodat friss jó egészségben !

Besztercze, 29. Novembris 1703.

Nagyságodnak

legkisebbik szolgálja, míg él

Andrássi György m. k.

Külczim : Méltóságos Generális Gróff Székessi Bercsényi Miklós nagy jó Uramnak ő Nagyságának alázatosan íráom.
— Szenth-Kereszth. P. H.

(Mindkét levélnek eredetije a Radvánszky-család levéltárában. Bercsényinek csak aláírása és utóírata, Andrássyé pedig egészen sajátkezű.)

91.

Zólyomi capitulatio, I. Követelés.

In obsidione Veterozoliensi, inter Sacratissimae Caesareae Regiaeque Majestatis utriusque Nationis et Ordinis, Germanicam sub Commando Illustrissimorum Dominorum, Commendantis Obrst-Leidinantÿ Petri de Getten, Hungaricam vero Domini Colonelli *Joannis Bottyán* existentem Militiam ab una, — Partibus vero ab altera Celsissimi Principis Domini Francisci Rákóczy de Felső-Vadász, consequenterque Excellentissimi Domini Nicolai Generalis Comitissae Berchény (Titulus) Plenipotentiarium : Perillustrem Dominum Joannem Radvánszky, Actuale Colonellum praelibatorum Dominorum Principis et Generalis (Titulus), necnon huc commendatae Militiae eorundem Supremum Commendantem, super deditione Arcis fienda celebratae Accordae punctualis Recapitulatio, pro dje 6. X-bris Anni 1703. taliter sequitur. Et quidem :

1. Juxta oblationem Excellentissimi Domini Generalis Comitissae Beresény medio Ablegatorum suorum repetitis vicibus factam, nobis cum omnibus rebus, tam Suam Majestatem Sacratissimam, quam et nos concernentibus, quocunque nomine vocitatis, absque omni fienda visitatione et turbatione, liberum

erit cum securitate praestiti salvi conductus, absque omni damno vel Suae Majestatis Sacratissimae modo praevio, vel nostro, abire.

2. Munitionem Caesaream, puta: duo tormenta, nobiscum allata, unum mortarium, cum omnibus accessorjjs, id est globis et pulveribus; vexillis item et timpanis sonantibus pariter allatis et armis utriusque nationis Militiae et Ordinis pedestris, equestris, Germanica et Hungarica libere discedere permittatur.

3. Vulnerati Officiales ita et gregarj omnes et nostrum singuli, absque omni turbatione, laesione et damno. cum omnibus rebus suis, familiaque et adjunctis secum habitis, libere permittuntur.

4. Neminem nostrum, cujuscunque Nationis, Germanicae, aut Hungaricae sit, licebit a nobis transire sibi que adhaerere cogere, aut hic manere debere.

5. Nostri captivi Germani, per nos incaptivati, absque omni quoque impedimento nobiscum etiam libere dimittuntur.

6. Pro maiori securitate nostri, et ne aliquod periculum nobis in via accidat, sufficientem Comitivam praestare; pro nostris item rebus deducendis. ita pro vulneratis et aegrotis sufficiens Forspont, cum provisione sufficienti, per viam proximam usque Strigonium dabitur.

7. Si autem ultra Strigonium etiam Comitiva necessum habuerimus: tali in casu Strigonio Viennam versus, usque ad locum securitatis nos comitari tenebuntur.

8. Antequam nos, omnes et singuli, totaliter exiverimus hinc: nemini, praeter Ablegatos, intrare liceat Arcem.

9. Si quid in his punctis, quod pro bono et commodo nostro deservire posset, omissum esset: hoc in puncto pro recapitulato et comprehenso habere volumus.

10. Captivos abutrinque dimitti quoque (qui ex Regimibz nostris essent) volumus, ubicunque tandem essent. Si quidem Lévac incaptivati hic dimissi tandem essent: ideo et nostros dimittendos fore.

P. H. *Pierre de Guethem m. p.*

Sacrae Caesareae Regiaeque Majestatis Hungaricae Militiae utriusque Ordinis Colonellus:

P. H. *Joannes Bottjân m. p.*

Kívül: In Arce Veterozoliense. Postulata obsessorum,
die 6. X-bris Anno 1703.

(Egész ivre irt eredetije gyűjteményemben. Mindkét aláírás sajátkezű.
Piros gyűrűpecsétekkel, melyek közül Bottyáné később is, — haláláig —
használt ismert kis gyűrűpecséte, a BO. IA. betűkkel a sisakból kiemel-
kedő kardos kar körül.)

92.

Zólyomi capitulatio, II. Válasz.

Resolutio ad postulata Dominorum Obsessorum Arcis Vetero-Zoliensis scripto comprahense.

Ad primum. Domini Obsessi, oblatione Excellentissimi Domini Generalis Bercsényi iterato facta minus contenti, eandem de toto spreverunt, ac ideo eandem sibi competere minus praetendere posse, nec ȳsdem amplius competeret.

Ad 2. Munitio, puta tormenta, mortarium et alia universa in eodem puncto comprahensa permitti non possunt, verum ea omnia manebunt pro Celsissimo Principe ac Domino Domino Francisco Rákóczi, etc.

Ad 3. Quicumque sive Officialium, seu Gregariorum Militum utriusque Nationis ad servitia praetitulati Celsissimi Principis venire voluerit, liberum esto, neque per quemquam detinendi; sicut et captivi Nationis Germanicae, qui servitium dicti Domini Principis amplecti voluissent, immediate dimittantur, Obsidibusque nostris liberi assignentur; huc pertinere etiam

Quartum et 5. postulationis punctum.

Ad 6. Ubi praesens Capitulatio finem sortita fuerit: Comitativa seu securitas non denegabitur ad locum ȳsdem securiorem.

Ad 7. Juxta petitem Comitativa Strygonium, sed non ultra accomodabitur.

Ad 8. Circa ingressum praesidiȳ modus observabitur. si tamen Domini Obsessi sese infra denotatorum punctorum continentȳs accomodaverint.

Ad 9. Non ut plus adhuc in recapitulatione apponere-tur: verum his sat fusis se fatigare non debuissent.

Ad 10. Captivi, si qui reperientur, utriusque Nationis dimittentur.

Quibus ita existentibus, Perillustribus Dominis Officialibus et alijs Obsessis Militibus praescribitur:

1. Ut universi et singuli, praeter duos vel tres primarios Officiales, usque ad crastinum arma deponant, quibus depositis (extra illos, qui servitium suae Celsitudinis Principalis amplectentur, his omnibus arma concedentur,) Deo dante crastina luce exhibunt, adhibita securitate salvi conductus.

2. Tam Milites, quam vero Famulitium in obsidione existens nihil secum efferat, praeter sua propria vestimenta, licet ad exemplum Levense haec quoque merito denegari possent.

De reliquo, si Domini Obsessi in Arce Veterozoliense hanc Amicam Capitulationem amplecti noluerint: Obsides remittant, suos quoque recepturi. Datum in Civitate Veteri-Zoliensis, 6. X-bris 1703.

Kivül: Resolutio Obsidentium ad Postulata Obsessorum, sub Arce Veterozoliense, 6. X-bris 1703.

(Eredeti fogalmazat, gyűjteményemben.)

93.

Zólyomi capitulatio, III.

Ad Rescriptum Dominorum Obsidentium Replica.

1. Nos in omnibus accomodarios velle. Eisdem modo omnes Officiales et Gregarij utriusque Nationis et Ordinis cum armis et rebus nostris proprijs ad nos praecise pertinentibus, ad praedictum Locum mediante salvo conductu, alienis rebus alios absentes concernentibus sub bona fide nostra propalandis, in Arce relinquendis, permittamur.

2. Pro vulneratorum et aegrotorum Officialium et Gregariorum nostrorum libere fienda permissione cum rebus et familia eorundem, praeporrecto puncto ultro quoque inhaeremus. Et quia in 2-do puncto membri ultimi Replica Dominorum Obsidentium contra Jus Gentium et Amicabilem Compositionem, praeter duos vel tres Officiales alijs omnibus Gregarijs et familia inermibus, rebus universis privatis et relictis,

contentisque solum vestimentis exitum adurgerent, — quod non esset (dignum) Militiae, nec Amicabilis Compositionis. Priusquam autem ad illi condescendant, armis suis inhaerere volunt.

P. H. Pierre de Guethem, m. p.

(Egész ívre írott eredetije gyűjteményemben. Piros gyűrűpecséttel és sajátkezű aláírással.)

94.

Zólyomi capitulatio, IV.

Ad Dominorum Obsidentium Replica.

1. Cum aliunde fere omnes ad servitia Celsissimi Principis transeant: qui pauci remanemus, Christianitate ipsa Dominorum Obsidentium hoc secum ferente, pro nobis Officialibus utriusque Nationis saltem currus duos, ita pro vulneratis et aegrotis praeter concessos jam equos, in quibus saltem sua victualia et utensia deducere valeant, dare dignabuntur.

2. Officiales utriusque Nationis, si quam pecuniolam et sumptus proprios habent, (siquid absens haberetur, sub bona fide demonstrandis) liceat secum accipere.

3. Pro Domino Colonello Joanne Bottyán, siquidem valetudinarius esset, dignabuntur currum ipsius proprium cum proprijs sex bobus, et uno secretario, vigiliarum magistro uno, admodum aliorum Officialium, annonaeque magistrum, vexilliferumque cum adjunctis, respectu reiteratae hujus Instantiae, libere etiam permittere.

P. H. Pierre de Guethem, m. p.

*P. H. Joannes Bottyán
Colonellus, m. p.*

(Egész ívre írott eredetije gyűjteményemben. Piros gyűrűpecsétekkel és sajátkezű aláírásokkal.)

95.

Zólyomi capitulatio V.

Ultimaria Cathégorica Resolutio.

Licet ad exemplum Levensium hesternae die insinuatum hic loci quoque Domini Officiales Celsissimi Principis se ex

merito accomodare possint: nihilominus conceditur quidem Perillustri Domino *Joanni Bottyán*, cum duobus ephaebis, equis et armis instructo libere abscedere, sicut et duobus ejusdem Ducibus. vulgo Vajda dictis, similiter solis equo et armis instructis, pariter et Vexillifero. (Szűcs György?)

Reliqui Officiales Germanicae Nationis, et quidem Perillustri Dominus Commendans, cum uno servo, eques et armatus, — reliqui vero usque ad Vexilliferum inclusive, proprijs suis armis contenti sint, abscedendique habeant facultatem. De coetero, qui servitium Celsissimi Principis amplecti voluerint, seu Officiales, seu Gregarj sint: illis omnibus arma relinquuntur, ita, ut statim eo facto sese nobis associent. una cum armis et proprijs suis rebus. Reliqui, arma juxta hesternae die proposita puncta, deponant, qui cum reliquis Dominis Officialibus, salvo conductu adhibito, commitabuntur usque Strigonium.

Currus pro vulneratis quatuor accomodabuntur, nisi sponte et benevole apud nos manere voluerint.

Illustrissimae Dominae Kuklanderianae cum sua Domicilla datur facultas, in suo carpento vel vero scheza abscedendi, proprijs equis currulibus, idque ex discretione sexus et conditionis aestimandi.

Nemo alienas pecunias et res cujuscunque generis, sub animadversione auferre ausit. De proprijs vero sumptus competenter ordinabuntur. Et haec sunt, quae ultimarie Dominis Obsessis concedenda esse decrevimus.

Actum ex Castris Veteri-Zolj positis, die 7. Mensis X-bris Anno 1703.

P. H. *Joannes de Radvány*, m. p.

P. H. *Thomas Ebeczkj*, m. p.

P. H. *Franciscus Tolvaj*, m. p.

P. H. *Emericus Gálfi*, m. p.

P. H. *Andreas Erdödi*, m. p.

P. H. *Georgius Kovács*, m. p.

P. H. *Stephanus Kosovics*, m. p.

Kivül: Ultima Cathégorica Resolutio Obsidentium.

(Egész ívre írt eredetije gyűjteményemben. Az aláírások mind sajátke-zűek, s a megannyi nemesi czímeres piros gyűrűpecsétetek mind épen fennmaradtak.)

*Désházi Tolvaï Ferencz verses-krónikájából, Zólyom-vára
1703-iki ostromáról s feladásáról.*

• • • • •

Dörögnek azonban onnanfelül várbúl,
Puskáznak külsők is keményen várashúl,
Mina is kezdődik város bástyájából —
A melly fundáltaték Ebeczky Tamástúl.

Kilencz napok után ágyúk is hozatnak,
A vár lövésire sánczok fundáltatnak;
Mínát, sánczot látván ellenség hogy ásnak:
Szöktön-szökik várbúl s külsők mind újulnak.

Azért belső kíván tractára fakadni,
Conditiókat küld, — de nagyot kezd kérni:
Minden munitiót ő kíván elvinni
S sok portéka alá vecturát állatni.

Itt *Bottyán János* is benn rekedett vala,
Mert régi nagy vitéz, némettel lovagla:
De Tolvaï Ferencznek tölle lőn parola,
Hogy ez magyar üggyhöz ű szíve meghajla. . .

Ekkor Esztergomban németekkel méne,
Hogy szép portékája s pénze el ne veszne
És hogy Esztergom is magyar kézbe esne,
Dunántúl való nép hogy hozzája gyűlne.

Innét relátiót tenni küldettetnek:
Tolvaï Ferencz, el bé a fejedelemnek,
Bezzegh Gábor penig el fel Bercsényinek. . .
Nyolczvannégy németek Urunké levének, etc.

(*Tolvaï Ferencz* s. k. írott eredeti versezete a b. *Radvánszky-család* levéltárában Radványon; a szerző e verset 1707. január 29-kén kelt levéllel küldé el Murány várából Radvánszky Jánosnak, a kivel együtt vett volt részt Zólyom vára 1703-iki ostromában s megvételeiben.)

Bottyán tábornoki decretuma Rákóczi fejedelemtől.

NOS FRANCISCVS DEI gratia Princeps RÁKÓCZY de Felső-Vadász, Comes de Saáros, Dnx Munkácsiensis et Makovicziensis, Dominus Perpetuus de Saáros-Patak. Tokaj. Regécz, Ecsed. Somlyó, Lednicze. Szerencs, Ónod, (etc.). Universis et Singulis Excercituum Regiminum Nostrorum Colonelis, Vice-Colonellis, Capitaneis, Vigiliarum-Praefectis, Centurionibus, Vexiliferis, Decurionibus, Caeterisque Militibus Gregarijs, ac aliis quorum nimirum interest aut quoquomodo intererit. praesentes hasce nostras visuris. lecturis aut legi auditoris, Fidelibus Nobis dilectis. Salutem et gratiae Nostrae Principalis propensionem. Megtekintvén Tekintetes Nemzetes *Bottyán János Úri Hívünk* eleitül fogva az hadakozásban való szép experienciáját s dexteritássát, remélvén nemkülönben: továbbra is azon experienciája s dexteritása szerint Hozzánk s Nemzetéhez való szeretetét s kötelességét az üdönek s alkalmatosságoknak occurrentiái szerint fogja valósággal bizonygatni. Mellyre nézve kegyelmessen adtuk s engedtük megnevezett Úri Hívünknek, a mint is adjuk s engedjük is ez Pátens-Levelünk által a *Mezei-Generális-Fő-Strázsamesterség méltóságát, tisztét s hivatalját*. Parancsoljuk is említett Generális-Fő-Strázsamester Úri Hívünk directiója alatt lévő s leendő fennevezett hadi fő- s vice-tiszteinknek s hadainknak: a Nemes Ország szolgálatját néző dolgokban említett Generális Úri Hívünket ismervén töllünk praeficiáltatott illy Generális-Fő-Strázsamester Úri Hívünknek lenni, — parancsolatinak s dispositióinak engedelmeskedni s az szerint is a Nemes Ország szolgálatját véghezvinni semmiképpen el ne mulassák. Secus non facturis gratia Nostra propensi manemus. Praesentibus perlectis, exhibenti restitutis. DATVM Ex Castris Nostris ad Tokaj positis, die decima Mensis Decembris ANNO Domini Millesimo Septingentesimo TERTIO.

(Nyíltlevél-alakban igen díszesen és cifrázatos kezdőbetűkkel írt eredeti fogalmazványa a Rákóczi-levéltár Munkácsen maradt részének a kir. kamarai levéltárba került romjai közt, Budán. *Kívül* a fogalmazat hátán Rákóczi-levéltárának egykori rendezési jegye :

»*Bottyán János Uram Generális-Főstrádsamesterségéről való Pá-*
tens. Nro 91.«

E fogalmazvány szövegében Rákóczi sajátkezű igazításai láthatók, melyek közül igen jellemző a fejedelem nemes szerénységére nézve, hogy a bevezetésben eredetileg írva volt »*Fidelitati Nostrae subjectis*« kifejezéseket kitörölte, és helyébe ezt írta: »*Fidelibus Nobis dilectis*; továbbá a záradékban is »a Mi s a Nemes Ország szolgálatját véghez vinni« szók elül »a Mi«-t kitörölé.

Megjegyzendő még e nevezetes nyílt-levélről, melylyel mindjárt Zólyom vára capitulatójakor kínáltatott meg Beresényi által s egyéb fényes ígéretekkel, a még ekkor Leopold iránt hűséget táplált Bottyán, hogy ő az abban felajánlott tábornokságot, úgy az ezzel járó tágas hatalmi kört, katonai köteletségérzetének szigorával visszautasítá, — a mint is *Savoyai Eugen* herczeg jelenti néhány nap múlva, 1703. december 15-kén Leopold császárnak Pozsonyból:

»... Zum Schluss habe Ich von dem *Hungarischen Obristen Boty-
tyán* viel rüembliches zu melden; wie den Er nemblichen von denen
Rebellen, umb sich mit ihnen zu assocïren, sehr inständig wäre sollicitiert,
und Ihm sogar offeriret worden, dass Er der erste nach dem *Berczénj* bey
Ihnen commandiren sollte: allein, er hatte es aus beständige treuen Devo-
tion zu Ewer Kay's. Majestät recusiert, gleich wie es die Gefangenen selb-
sten bestättiget haben. Recommendire also Selbigen zu dero Kay's. und
Königl. Gnaden untherthänigst, umb da auch mehr andere zu einen
gleichmässigen Beständigkeit zu animiren.«

Eredeti fogalmazat az Eugen-acták közt, a cs. és kir. hadi levél-
tárban Bécsben: »*Krieg mit den Rebellen in Hungarn,*« 1703. 12. 6.

Mire vonatkozólag *Leopold császár* Bécsből 1703. dec. 20-kán vá-
laszolja Jenő herczegnek:

»Dass mein Obrister Bottyán die Partie der Rebellen so beständig
abgeschlagen, mithin ein absonderliches Zeichen seiner Treuheit gegeben
hat: solches geraichet Mir zu gnädigsten Wohlgefallen; welches Ewer
Liebden selbigen contestiren, bey nebst auch Mir an die Handt geben
können: wie Sñe glauben, dass selbiger zu consoliren, mithin denen an-
dern Hungarn ein gleichmässiges Zuthuen desto mehrer Lust und Anlass
gegeben werden möge.« Egykorú más, ugyanott; 1703. 12. 23.)

Gr. Beresényi Miklós, Radvánszky Jánosnak.

Szolgálatomat ajánlom Kegyelmednek.

Levelét Kegyelmednek vettem, az zólyomi operatiókról
való tudósítását értem. Nem látom szükségesnek lenni, hogy
Kegyelmednek újabb Instructiómat küldjem, hanem relegál-

ván az előbbénire magamat, Kegyelmed alhoz alkalmaztassa magát. Talán eddig is általesett az ottvaló dolgon Kegyelmed; azért azok az gyalogok, kiket Instructióban adtam vólt, ott maradjanak, az többi pedig a tévő légyen, a mint már Kegyelmednek megmondottam. Tudósítson engem tovább is minden dolgokrúl. Ezek után Isten éltesse Kegyelmedet fris jó egészségben. Költ Sente-várában, 11. X-bris, 1703.

Kegyelmednek

szolgáló jóakarója

G. B. Miklós, m. k.

Külczim: Nemzetes és Vitézlő Radvánszky János, Nemes Zólyom Vármegye Kapitányának, jóakaró Uramnak ő Kegyelmenek adassék. — Zólyom. P. H.

Másik felől, Radvánszky kezével: Exhibitae Novizolý, 22. X-bris 1703.

(Eredetije a b. Radvánszky-család levéltárában. Félív, csak az aláírás sajátkezű. Közép ostyapecsét alatt.)

99.

Gr. Eszterházy Antal cs. kir. ezredes, Zsámboky Nagy István-nak, Bottyán kapitányának.

Isten éltesse Kegyelmedet.

Vettem az Kegyelmed levelét; mit írjon, — megérttettem. Csudálkozom rajta, hogy Kegyelmed illy sokáig maga kedve szerint ide s tova időt tülti, kit másnak nem tulajdoníthatom, csak, hogy az faluzást és szegény-emberek zaklatását katonáival együtt szereti, — a mint is olly híre vagyon közönségessen az országban Kegyelmednek. Arra nízve nem is magamtól irom eztet, hanem szegénységnek és más böcsületes embereknek Kegyelmed excessusiról előttem tett repraesentatiójára. Úgy értem Kegyelmed leveléből is, hogy Kegyelmed elégtelen és incapax alattavalóinak megzabolázására, — kit gyalázat egy tiszt felől supponálni: mivel az olyan, a ki mást commendírozni nem tud, — meg nem érdemlyi az commendót. Én Kegyelmedet commendóm alá bé nem veszem, hanem azt irom Kegyelmednek, hogy azonnal menjen Generális Schlik Uram commen-

dója alá; mert különbet cselekedvén, és itt vármegyémben *)
 zsarolván: fölültetem az vármegyémet s megfogatom Kegyel-
 medet és vasra veretem, a ki eddig is csak meg nem tertént,
 — vigyázzon azért, hogy meg nem terténjék, s magának, nem
 másnak tulajdonítsa azután. Ezzel Isten Kegyelmeddel. Ko-
 máromban, 11. X-bris 1703.

Kegyelmednek

jót kíván

Gróf Eszterházy Antal, m. k.

Külszím: Generoso Domino Stephano Zsámbokj, Perilustris Domini Joannis Bottyán, Suae Majestatis Sacratissimae Caesareae unius Regiminis Equestris Colonelli Capitaneo, etc. Amico mihi observando.

Banna. P. H.

(Eredeti gyűjteményemben. Félíven, negyedrébten; csak az aláírás sajátkezű.)

100.

Zsámboky Nagy István, gr. Koháry Istvánnak.

Méltóságos Generális, nekem Kegyelmes Uramnak
 alázatos szolgálatomat ajánlom Nagyságodnak.

Hogy eddig Nagyságodnak levelem által nem udvarolhattam, gondolván, hogy magam is személyem szerint udvarolhatok Nagyságodnak, kirúl alázatossan követem Nagyságodat. Minthogy pedig én még Zólyom táján az minemű faluban voltunk, azon faluból *Bottyán János* Uram engedelmiből mentem volt bizonyos dolgaim végett Beszterczére azon nap, mely nap Méltóságos Generális (Schlick) Uram ő Excellentiája odament vala, — így esett elszorulásom; másnap, pénteken. Zólyom alatt lévén hatod magammal: a kozákok a hegyeknek hajtottak, úgy, hogy másfél nap alig Körmöczig kifakadtunk. onnand Szent-Kereszt felé vettem útam, minthogy Fő-Ispány Smidek Uram is úgy javasolta; ott hallottam meg, hogy a katonákban sokan Esztergam felé mentek, — kiknek öszveszedésre lerándúltam vala; a kiket öszveszedhettem, azokkal

*) Eszterházy Antal Komárom-megye főispánja volt.

megindúltam volt: de rettenetes rút nép, kimondhatatlanságokat elkövetett rajtam, meg is akarván egyszer ölni. reám támadván és fegyvert húzván ellenem. Az kiket öszveszedtem volt is: étszakának idein hol hús, hol kevesebb viasszaszökött. Egy szóval, azt írhatom Nagyságodnak, hogy semmi lett úttal el nem vihettem őket; mind azt kiáltják: hol az kilencz forint és az hóbeli fizetés? Soha, Kegyelmes Uram, én ilyen rossz népet nem láttam; mert én ezeket mind veréssel, mind pengi szép szóval eleget intem: de semmire nem mehetek velek; ha ma 50 van velem, — holnap reggel csak tized magammal maradok. Ha Bottyán János Obrester Uram eleinte, a mint Nagyságod parancsolta volt, jó rendben vette volna őket: most is jól folynának a dolgok; de ha tudtam volna, hogy Bottyán Uram olyan regulában tartja népit, mint most tudom és hallo, — nem is resolváltam volna magamat; de tekintvén Nagyságodat, azért cselekedtem. Keservessen már most panaszkodhatom Nagyságodnak; szegínylegénységemhez képest meg volt böcsületem, — már most némely emberek utánmam áskálódtak. Méltóságos Eszterhási Uramnak ő Nagyságának pengi, Kegyelmes Uram, ha én valamiben vétettem: kész vagyok satisfactiót adatnom vagy adnom, a mint ím, levelit is ő Nagyságának*) Nagyságodnak megküldöttem. Ha tüzes tolvaj volnék, — úgy érdemlenék ilyen levelet. Isten tudja, mennyi vármegye katonái kőboroltak, tették szerit, mind én nyakamban hányják; jól tudom, mind komáromi lakosok okai. Kihez képest, így lévén az dolog, alázatossan Nagyságodtól búcsúzik. Kegyelmes Uram, azt is hallo, hogy Méltóságos Slik Uram ő Excellentiája rettenetessen neheztel reám; kire nézve kérem az Istenért Nagyságodat: méltóztassék pártomat fogni és kimenteni. — Minthogy pengi a katonák visszamentek és szöktek: én is ma innend visszamegyek; tanáljon Nagyságod valami remediomot a katonaság felől. Esztergamban a várban vitettetem és temleczre hányattam a nyakasában, fogván azon dolgot Commendáns Urammal ő Nagyságával; egyébaránt mégis annyira meg nem bolondúltak volna, ha most is onnand felül nem szöknének: de mind azoktól hallonak hireket. Az

*) Lásd a közvetlenül megelőző levelet.

Istenért kérem Nagyságodat: mennélhamarabb választot méltóztassék adni és Méltóságos Slik Uram ö Excellentiája gratiáját is leküldeni, — mert épen elijesztettek mindenfelől. Esztergami postára méltóztassék Nagyságod a levelet dirigálni. Ezzel kívánom, tanálja Nagyságodat friss jó egészségben ezen levellem. Jauriný, die 12. X-bris, 1703.

Nagyságodnak

alázatos szolgája

Zsámboky Nagy István, m. p.

(Sajátkezűleg írt eredetije a hg. Koháry-levéltárban.)

101.

Gr. Bercsényi Miklós, Radvánszky Jánosnak.

Szolgálatomat ajánlom Kegyelmednek.

Levelét Kegyelmednek vettem. Már ennekelőtte, utóbb költ s nékem küldött leveléből érttettem Zólyomnak föladását, kiből relegálja magát Bezegh (Gábor) Uramra, a kit én mind e mai napig nem láttam; ahhoz képest, hogy lett föladása és miként capitulált Kegyelmetek? — mostani levelében sem írván meg, — nem tudhatom.

Írja Ebeczki (Tamás) Uram, hogy számomra is valamely hintót hagyott Kegyelmetek; nékem sem köll az, a ki nélkül el lehetek. Hallom onnan kijött emberektől, hogy nagyszámú érték volt volna Zólyomban, melyet usque ad ulteriorem dispositionem meg köllött volna tartani, és nem magok közt distrahálni; továbbá is mi szándékom legyen eránta? könnyen csinálhat magának consequentiát. És mivel nevezett Ebeczki Uram maga is azt írja, hogy nem akarna a gyalogság ott maradni: arra való nézve, kívánván egyéberánt a haza mostani szolgálattja másként is: mindjárt, se napot, se órát ne várjon Kegyelmetek, mind lovas és gyalog haddal siessen utánam a táborra jönni; nem is szükség Zólyomban többet hadni hatván gyalognál, a kik az bányavárosokról hordozó arany-, ezüstszerkeket késérhessék; kiknek járandó füzetésekről már szölettem és most is megírtam Srétter János Uramnak: miképp füzetessenek ki? — Értvén Kegyelmed akaratomat: alkal-

maztassa magát minden késedelem nélkül hozzá. Isten éltesse
Kegyelmedet jó egészségben! —

Sente-várában, 15. X-bris 1703.

Kegyelmednek

jóakarója

G. B. Miklós, m. k.

P. S. Nem tudom, mi lehet az, *kit Kegyelmed Zólyom-
váránál nagyobbra böcsül s pennára nem bízhat; *)* azonban
Bezegh Uram késün érkezik véle, — nem jó az!

Külczim: Nemzetes és Vitézlv Radvánczki János Kapi-
tány jóakaró Uramnak ő Kegyelmének adassék. — Zólyom.
P. H.

Másik felől, Radvánszky kezével: Exhibitae Novizolý,
20. X-bris 1703.

(Eredeti levél a b. Radvánszky-család levéltárában. Csak az aláírás és utó-
irat sajátkezű. — Közép ostyapecsét alatt kelt.)

102.

Radvánszky János, gr. Bercsényi Miklósnak.

Méltóságos Generális!

Kegyelmes Uram!

Inkább haláloamat véltem volna, hogysem teljes tehetsé-
gem szerint való éjjeli-nappali munkálkodásimmal, (kikben
hogy életemre sem volt reflexióm, sokan bizonságot tehetnek,) *Nagyságod indignatióját nyerjem, — ki is halállal vetekedő
szívbéli fájdalimra vagy. Bezek Gábor Uram késésérül
való ő Kegyelme alázatos mentségit tudom, méltóztatta Nagy-
ságod meghallgatni. Zólyom várában hogy nagyszámú érték
maradt volna: lelkemre mondom, nem láttam, az egy szaka-
dozott, törödezett öszkeznél, romlott s megfosztatott sészáknál,
szekereknél, — kit is ad ulteriorem Vestrae Excellentiae dis-
positionem megtartanom hogy nem lehetett, csak ez egy ratió-
búl méltóztassa kegyelmessen elítélni: midőn praesidium bekül-
dése után pro recipiendis clavibus magam is a tisztekkal
bémentem a német kimenetekor való nap, s ottan kevésé*

*) Bottyán titkos áthajlásának dolga.

subsistáltam *Bottyán Urammal való dolgom kedvéért*: rajta együtt a hajdúság a vár kapuján, aztot vágta már, se szitokkal, se fenegetéssel, se szép szóval, se semminémő egyéb ratióval nem védhettem szándékjátul, — hanem utóljára erős hittel meg kellett esküdnem, hogy egy pénz-árút sem idegenétek el tőlek az praedábúl; s velem való tisztek is hasonlót cselekedvén, úgy csendesedett. máskint egyaránsú veszedelemben vólt életünk az ellenségéjével. Másnapra kelvén, a vár kapuja előtt vártam seregekkel az németet, s be sem mentem, benn lévén már akkor Ebeczky Tamás Kapitány Uram, hanem kikísérvén *Bottyán Urammal való discursusom* közt a városon a németet, — hogy megtértem, mi karban s dispositióban találtam már azon portékát? tehet bizonságot Administrator Helembach Uram s más külső tisztek, és hogy azután sem distraháltuk magunk közt, hanem a javában Nagyságod számára, — kit egynehányon az hadaknak inculcáltak, — meghagyván, kótyavetyére bocsátották, iránta való minden dispositiómat elfogván; midőn másoktól is megérti Nagyságod, illy hertelen támadt vádlómat meg fogja ösmerni Nagyságod. Kegyelmes Uram, soha particularitásomról s interessatus vóltomról nem incutáltattam; sőt, hogy csak mentsem is az iránt magamot: készebb volnék Istentől adatott kevés jóvacskáimból triplumot vesztenem. Az mivel penig böcsültek meg az hadak: tudom, Nagyságodnak is constál, — én is könnyű szívvel kész vagyok el lennem a nélkül.

A mi Nagyságod után való indulásomat illeti: jóllehet mind az egri s mind penig az murányi híreket utolsó levelemben alázatossan megírtam, de így parancsolván Nagyságod, — igenis, mihelyest indulhat az had, azonnal Isten segítségiből indulok; magam szerint ha parancsolná Nagyságod, ezen órában indulnék, csak contestálhatnám eddig szerencsétlen, de igaz, tökéletes s alázatos engedelmességemet.

(Radvánszky János kezével írott eredeti fogalmazvány, a b. Radvánszky-család levéltárában.)

Rákóczi fejedelem, Radvánszky Jánosnak.

Generose Domine!

Fidelis Nobis benevole!

Salutem et Gratiae nostrae propensionem. Kegyelmed levele mellett Nemzetes Vitézlő Tolvaj Ferencz Hívünk szóval való declaratióját azon zólyomi dolgokról megértettük. A mint-hogy az kívántató dolgokról tettünk is dispositiót. Mellyeket említett Hívünk informatiójából Kegyelmed meg fog érteni. Coeterum praetitulatam Dominationem Vestram benevalere desideramus. Ex Castris ad Tokaj positis, dje 20. IX-bris 1703.

Ejusdem Benevoli:

P. P. Rákóczi, m. p.

Külczim: Generoso Domino Joanni Radvánszky, Militiae Nostrae in Bloquada Csábrágiensis Capitaneo, Fideli Nobis Benevolo. P. H.

Kivül, Radvánszky kezével: Exhibitae Novizolý, die 26. X-bris 1703.

(Eredeti hivatalos levél, a fejedelem s. k. aláírásával és nagy ostyapecsétével, a b. Radvánszky-család levéltárában. A szöveg Pápai János fejedelmi főtitkár kezeírása.)

II. Rákóczi Ferencz fejedelem, Bottyán Jánost dunántúli hadainak tábornokává nevezi ki.

NOS FRANCISCUS Dei gratia PRINCEPS RÁKÓCZY de Felső-Vadász, Comitatus Sárosiensis Supremus ac Perpetuus Comes, etc. Universis et singulis Militiae Nostrae Capitaneis, Ductoribus, Vexilliferis, Vigiliarum Praefectis, Decurionibus, eorumque vices-gerentibus, Equestris item et Pedestris Ordinis Militibus, Fidelibus Nobis sincere dilectis, Salutem et Gratiae Nostrae Principalis propensionem. Megtekintvén kegyelmessen Tekintetes Nemzetes BOTTYÁN JÁNOS etc. Hívünk Hozzánk s édes Nemzetünkhöz igaz magyar vérből származott szeretetit, magunk előtt viselvén: melly szí-

vessen igyekeznék az hadakozásban való érdemes, próbált, dicséretes maga-viselése s experienciája szerint, édes Nemzetünk az idegen német nemzet igája alól való felszabadítására czélozó istenes igyekezetünket minden készséggel elősegélleni és a Dunántúl lévő igaz, maga szabadulását váró s szívessen óhajtó magyarságnak illy közjónak elősegéllésére való összevgyűjtésében hűségét megbizonyítani. Azért *Dunántúl a Mezei Lovas s Gyalog Hadaink Generálisságának tisztit s hivatalját kegyelmessen említett Hívünknek aultuk s engedték*, — az mint-hogy ez Levelünk erejével adjuk s engedjük is. Parancsoljuk azért fenn megnevezett Tiszteinknek s Hadainknak, mind közönségessen s mind személy szerint: tudván s ismervén említett Tekintetes Nemzetes *Bottyán János* Hívünket azon Generálisi hivatalban s Tisztben Tőlünk praeficiáltatott Tisztöknek lenni: Méltóságos Tisztihez s személyéhez illendő authoritássát s becsületit megadni, mindenekben parancsolatitúl s dispositióitúl függeni, s keze alatt levő Hadainkat is a szerint alkalmaztatni s moderálni semmiképen el ne mulassák. Praesentibus perlectis, Exhibenti restitutus. DATUM in Castris Nostris ad Tokaj positis, Die Vigesima Mensis Decembris ANNO Millesimo Septingesimo TERTIO.

F. P. Rákóczi, m. p. P. H.

(Eredeti, regál-papírra, ívszélességben, díszes kezdőbetűkkel és cziírázatokkal írt nyíltlevél, gyűjteményemben, a fejedelem sajátkezű aláírásával és — közepén — nagy kerek, Rákóczi-czímeres és köriratos ostyapecsétével megerősítve. Ellenjegyezve, mint Rákóczi e korbéli kiadványai még általában nincsenek, úgy ez sincs.)

105.

Bottyán János, gr. Koháry Istvánnak.

Mint bizodalmas Uramnak Nagyságodnak ajáulom
köttölességgel való szolgálatomat.

Isten minden kívánta sok jókkal hogy áldja Nagyságodat, szívből kívánom. Nagyságodnak hogy ekkoráig levelimmel nem udvaroltam, követem Nagyságodat; mellynek nem egyéb oka, hanem sok rendbéli unalmas, militiám keről foglatosságim, jóllehet kírtem reá Nagyságod böcsületes szolgálját

Balogh Mihályt, — mely iffiú most is mellettem vagyon, — hogy Nagyságodat mindenekről informálja; ki is — nem kitélem, — Nagyságodat informálta, noha ugyan semmi választ nem vette Nagyságodnak. Kire való nézve mostani alkalmazással Nagyságodnak tultára akartam adni, együtt alázatossan is kírnem Nagyságodat, hogy méltóztassák Nagyságod tovább is dolgainat militia iránt in locis debitis promoteálni, úgymint: azoknak az kiknek fegyverek Zólyomban, Léván és más helyeken kuruczok által elvesztek, — mennélhamarabb adjanak és köldjenek, hogy hovahamarabb helyreállíthassam az előbbenyieket; többet pediglen hogy hozzájok fogadhassam: mennélhamarabb pínzt hogy köldjenek. Azért Nagyságod méltóztassék in locis debitis dolgainat promoteálni, kiről Nagyságodat nagy alázatossan kírem, — hogy hamarabb és szaporább helyre menjen ő Fölsége szolgálátja, mivel periculum in mora. In reliquo me commendans favori et benevolentiae, maeo, — Raptissime Strigonÿ, Die 22. X-bris Anno 1703.

Nagyságodnak

alázatos szolgálója

Bottján János, m. k.

Külczim: Illustrissimo Domino Domino Comiti Stephano Koháry de Csábrágh et Szithnya, Sacrae Caesariae Regiaeque Majestatis Consiliario, Camerario, Actuali Colonnello, Praesidiorum Ante-Montanorum Vice-Generali, Campi-Vigiliarum-Praefecto, Domino Domino et Fautori mihi colendissimo. — Posonÿ vel Viennae. P. H.

(Eredetije — ívrét, csak az aláírás sajátkezű, — a hg. Koháry-ház levéltárában, »Ad Kuruczonica.«)

Gr. Bercsényi Miklós, Radvánszky Jánosnak.

Szolgálatomat ajánlom Kegyelmednek.

Levelit Kegyelmednek vettem. Én Kegyelmedre nem neheztem, mert hűséges firodsági constálván Kegyelmednek előttem: nem haragot, hanem dicséretet, s Isten böldegétván bennünket, jövendöbeli promotiójára való emlékezetet érdemlene; hanem azt írtam vólt Kegyelmednek, hogy akar-

tam volna, ha előbb tudhattam volna a végezést, minekelőtte Esztergamot elérték. — de csak akkor tudtam, midőn már Esztergamban meg is nyugodt Zólyomból kieresztett népség. A többi pedig bagatella lévén, nem volt okom s most is nincsen neheztelésre; más lett volna, ha valamely nagyszámú érték vagy pénz lett volna, melyet a hadak számára szükségesképpen köllött volna fordítanunk.

A mi az egri és muráni dolgokat illeti: attúl nem tarthat Kegyelmed, mert már tettem oly dispositiókat, kiknek engedelmeskedvén, eddig viszont úgy betétedődött kapúja, hogy nemcsak a kicsapásra való szándéka meggátolódott, sőt maga megmarasztása iránt is megvetődik retje (így); másként is, a tisztek vigyázatlansága miatt esett casuson nem méltó megütköznünk, úgy is messze lévén Kegyelmetek vármegyéje: azon várbeliek által történhető kártúl nem félthetem. Most kívánatván Hazánknak egyszer szolgálnunk: éjjelnappal siessen ide a táborra jönni Nemes Vármegyéjével Kegyelmed. Kérem, azokat, kik az puskaport elvitték és a puskaaporos-házot föltörték, kerestesse föl, példájára másoknak exequáltassa. — Kívánván ezzel, Isten éltesse Kegyelmedet jó egészségben.

Kegyelmednek

Szenczi táborban, 26. X-bris 1703.

jóakarója

G. B. Miklós, m. k.

Külczim: Nemzetes és Vitézlő Radvánszky János Uramnak, Nemes Zólyom Vármegye Kapitányának, jóakaró Uramnak ő Kegyelmének adassék. Besztercze. P. H.

Másik felől, Radvánszky kezével: Exhibitae Novizolý 3. Januarij 1704.

(Sajátkezűleg aláírt és Bercsényi közép ostyapecsétével lezárva volt eredeti levél a b. Radvánszky-család levéltárában.)

Savoyai Eugen hadfogadó pátense, Bottyán János részére.

Nos Franciscus Eugenius, Princeps Sabaudiae et Pedemontium, Marchio Saluzzae, Sacrae Caesareae Regiaeque Majestatis Consiliarius intimus, Consilij Aulae Bellici Praeses,

Generalis-Campi-Mareschallus, unius Desultoriorum Regiminis constitutus Colonellus, necnon in Italia ac Regni Hungariae et Transsylvaniae Commendans-Generalis, Aurei Velleris Eques, etc. — Universis et singulis, Illustrissimis, Reverendissimis, Spectabilibus ac Magnificis, Admodum Reverendis, Perillustribus ac Generosis, necnon Prudentibus ac Circumspectis Dominis N. N. N. Supremo et Vice-Comitibus, Iudicium et Jurassoribus, toti denique Universitati Dominorum Praelatorum, Baronum, Magnatum et Nobilium Inclÿti Comitatus *Albensis*, cunctis denique alÿs cujuscunque status, gradus, honoris, conditionis et praecminentiae hominibus praesentium Nostrarum notitiam habituris salutem, quibus vero competit, officiorum Nostrorum oblationem.

Quandoquidem praelibata Sua Majestas Sacratissima, ejusdem Domino *Colonello*, *Domino Joanni Bottyán* certam Militiam Hungaricam equestris ordinis quantocius in Comitibus praecipue Strigoniensi, Wesprimiensi, Pest Pilis et Soldt, Comaromiensi et hoc Albensi conscribendam, eumque in finem viros armis et servitio militari aptos conducendos benigne commisisset et ducti ipsius concedidisset; ac propterea, ut pro moderno in Regno periculoso rerum statu haec conducenda Nationalis Militia citius congregari possit: universos et singulos, quos supra, harum serie amice requirendos duximus, quatenus antelati Domini Colonelli Bottyán et Officiorum ad id per eundem destinatorum functiones sibi in conductione dictae Militiae commissas libere et sine ullo impedimento non solum exequi permetterent, verum etiam eatenus assistere, insuper — si necessitas expostularet, — et vigore harum patentium Nostrarum eosdem requireret, ad confringendam in passibus Danubÿ glaciem et eosdem passus vigilanter custodiens necessariÿs hominibus succurrere, denique de naturali ejusdem tam equestris, quam pedestris Militiae subsistentia et dislocatione omnimode providere, exequentes in eo omnimode altifatae Majestatis Sacratissimae voluntatem atque mandatum. Signatum Posonÿ, die 2-da Mensis Januariÿ, Anno Domini Millesimo Septingentesimo Quarto.

L. S. *Eugenius á Sabaudia*.

(Egykorú másolata gyűjteményekben.)

*A magy.kir. udv. Cancellária a cs.kir. udv. Fő-Hadi-Tanácshoz,
Bottyán fogsága ügyében.*

Sacratissimae Caesareae Regiaeque Majestatis Excelso Consilio Aulae Bellico hisce perquam officiose intimandum. Informari Cancellariam hanc Regio Hungaricam aequè Aulicam, *Egregium Joannem Bottyán Colonellum, per Strigoniensem*, — Wolfgangum vero Wrataricz per Jaurinensem Dominos *Commendants incaptivos esse,*) de praesentique in arresto detineri*, ob quam autem causam? penitus ignoratur, *siquidem nulli ad eosdem arrestatos accessus pateret, tanto minus isdem scribere, innocentiamque suam demonstrare liceret.*

Cum autem notum sit *praefatum Joannem Bottyán Colonellum, a juventute sua semper fidelem fuisse, plurimaeque fidelia sane utilia summe fatae Suae Majestati Sacratissimae et publico Bono contra quoslibet hostes diversis in occasionibus et signanter sub modernis intestinis tumultibus militaria servitia praestitisse*; memoratum vero Wolfgangum Wrataricz penes Augustam Aulam Caesaream Agentem Ungaricum egisse ac quasdam Instantias Civitatis Jaurinensis promovere et cum certis Resolutionibus Jaurinum ad eosdem Principales suos descendisse, hincque fors Eundem Dominum Commendantem se offensum esse praetendere.

Eapropter Excelsum hocce Consilium Aulae Bellicum perquam officiose requiri, quatenus Illustrissimo Domino Comiti Commissario a *Lambergh* ad illas partes descendenti in commissis dare haud graveretur, ut idem Dominus Comes, occasione modernae Commissionalis functionis suae, *horum quoque Arrestatorum negotium revidere, ac pro justitia remedi non intermittat.* — In reliquo Cancellaria haec Regio

*) *Bottyánt* — alkalmasint a Szathmár várából Nagy-Károlyba kikapott s itt b. Károlyi Sándor levelezéseit is zsákmányul ejtett Glöckelsperg cs. tbk. jelentése következtében, az ezen correspondentiák közt talált némely compromittáló iratokból merített gyanúkok alapján, — 1704. ápril 18-án fogatta el Kucklünder esztergomi cs. várparancsnok, mint ez Esztergom városának a budai kir. kamarához írott ekkori leveléből kiderül. (Kir. kamarai levéltár Budán.)

Hungarica Aulica, ad exhibenda supratitulato Consilio Aulæ Bellico quævis grati officij studia semper prompta et parata permanet.

Ex Consilio Cancellariæ Regio
Hungaricæ Aulicæ, Viennæ, 16.
Maj 1704.

A lap szélén a fogalmazó neve: Arbonázt m. p.

Kívül: Consilio Bellico, in negotio Joannis Bottyán Colonnelli et Wolfgangi Vratarics Agentis, hujus quidem Jaurini, illius vero Strigonj, per Locorum Commendantes arrestatorum.

Transmissæ per Calefactorem, 17. Maj 1704.

(Eredeti fogalmazvány, féleven, a magy. kir. udv. Cancellária levéltárában. Nro 27. ex Majo, 1704.)

109.

Bottyán szabadulásáról fogságából.

I.

A Bottyán tábornok özvegye gr. Forgách Juliána, és első nejének örökösei s az oldalági örökösök közötti periratokból.

»... Rerum vero mobilium, per attactum Joannem Bottyán uti praetensive adstrueretur, cum Juditha Lakatos acquistarum sortem, ipsae Dominae Incattae (Jósa Judith és Kata asszonyok) optime scient, quod dum Dominus Generalis Kukulender, sub evoluta Rebellionē eundem Joannem Bottyán sub arresto Viennam expeldivisset (1704. october elején,) in itinere apud Almuís vel Karva profugio se pedes tantummodo cum uno baculo subducens, aliud secum non attulit, quam ipsas vestes supra se habitas; *) omnia mobilia ita et paratam, si

*) Mint Jósa Judith és Kata 1712-iki vallomásaiból kitetszik: Bottyánnak hűn szerető neje, nemsokára férjének szabadulása után, ennek aranyos, ezüstös drága fegyvereit, ékszereit, mindenféle vitézi szerzőségeit, továbbá aranyozott ezüst-tálat, korsóit, pobarait, stb. stb. egy 8—9 akós hordót megtöltve e kincsekkel, titkon kiküldötte Esztergom-ból férje kezeihez. (I. az 1712-ik évnél az oct. 5-iki tanúvallomások közt részletesen.)

quae exstabat, pecuniam apud antelatam priorem Consortem suam Strigonÿ relinquendo, et exposit cum eadem Consorte sua amplius nunquam cohabitando, ast sub Armistitio (1706.) tantundem aliquot horis cum ea colloquendo, cum absque nec permissus fuisset, uti exposit Rákóczianus, ad ullam aliam rerum suorum cum ea communicationem,« etc.

(1712. oct. 2-kán kelt replica, a kir. Curia levéltárában őrzött Bottyáni-örökösödési periratok között.)

II.

Kolinovics Gábor kézirati krónikájából.

». . . . Missi quapropter Beresínus et Carolius cum numerosissimo milite, veniunt Veterosolium . . . Caesarei, absente licet Schlickio, in proelium prodeunt, ast quod potentia hostili non sat opposuissent virium : in Urbem Veterosoliensem facile repelluntur; ubi *Bottyánus* cocles e Caesareo-Regÿs et Ladislaus Ocskayus e Rákóczianis — globis caeteroquin, uti audebatur, impenetrabiles, — monomachia concurrunt, ita, ut hic excepto pectore globo, licet in corpus non penetraverit, tri-duo sanguinem spueret; *Bottyánus* vero, dum equum usitato more circumagit, globo pariter in spina dorsi tactus, sed etiam illaesus, duabus tribusve septimanis equitare nequiret, (1703. nov. — dec); attamen dum postea (1704. apr. 18.) Sacro Sancti Missae Sacrificÿ gratia. Urbem Strigoniensem (értsd a felső várost, vagyis várat). in cujus suburbio domum (a mai városháza) et uxorem habebat, intraret: jussu Kukländeri Praefecti itidem coclitis, captus, custodiae mancipatus; *sed astutia uxoris* (Lakatos Judith.) *paratis interea per notos homines equis et concussis custodibus elapsus, ad Rákóczium deficit, eo ferventior futurus assecla*, quo a Kukländero antea despectuose habitum, *tandem e sola suspicione*, etsi minus fortasse cogitabat de Rákóczio, *custodiae mancipatum*, veteranum etiam contra Gallos in Imperio militem, semet magis laesum meminisset. *Alj aliter narrant*; quos inter, *qui nos in lucem dedit, Georgius Kolinovicsius*, referens se apud Mathiam Kralinovicium, suum ex Helena sorore nepotem, *Plebanum ijs plane diebus in pago Nyerges-Újfalu*, ad secundum Strigonio lapidem, *cum Bottyánus Viennam sub custodia ductus, noctem*

ibidem transigens, suffosso rustici mapalis muro clapsus, apprehensis equis, aut potius cymba piscatoria, trans Danubium effugerit, semetque ad Rákócziim contulerit.» (1704. octóber 10-kén érkezett Selmeezre. 11-kén jelentkezett Beresényinél, a ki őt másnap mutatta be Vilhuyén a fejedelemnek.)

(Gabrielis Kolinovics Senquicziensis Historiarum de Rebus novissimae Confoederationis Vngaricae, Pace, Belloque gestis Libri XII. — A szerző 1728-ban sajtó alá elkészített eredeti, *sajátkezű kézírata* birtokomban, későbbi másolatok a Nemzeti Múzeum kézírattárában.)

110.

Sándor Menyhárt cs. kir. alezredes, gr. Koháry Istvánnak.

Mint Kegyelmes Uramnak Nagyságodnak
ajánlom alázatos szolgálatomat.

Isten minden kívánta jókkal és hosszú élettel áldja meg Nagyságodat. — Hogy tegnap Nagyságtoktól visszaérkeztem volna, vettem ezen includált Sveidler Uram ő Kegyelme levelét. (nincs itt); kérem Nagyságodat alázatossan, méltóztassék Lasztóczy ágens Uramat magához hívadni, és hogy tovább is forgassa az Tekéntetes Regementnek dolgait. Én ugyan e napokban megúrtam vala az Főlséges Bellicumnak, — relegálván bennünköt már két helyre is, úgymint Bartholotj Uramhoz s úgy Sveidler Fő-Commissárius Uramhoz, az kiknek egy pénzük sincs a cassában, — úgy kértem, relegáljanak oly helyre, a hol pénz volna; úgy jött ezen intimatióm.

E mellett minémő híreim érkeztenek, megjövé az explo-
ratorunk, elsőben: Az elmúlt vasárnapon Szent-Péteren látta az tatárokat, az mellyeket az Fejedelem küldött *Bottyán János commendója alá*, — az mellyek most Madaron vannak, úgymint kétszázig. 2-do. Bizonyossan, hogy Újvárt az francziák. kuruczokkal együtt, ágyúkkal erőssen lövik és víjják. 3-tio. Mocsról, Radványról két páhót mindennémő deszkáival s fáival Újvár alá hordották. 4-to. Szent-Péteren látott három ladikot, s hallotta, hogy elég vagyon azokon kívül nálok. 5-to. Nagy hosszú gerendákat is látott, sok szekereken hogy hordják Újvár alá; ki merő, s ki már faragott. 6-to. *Tegnap, úgymint hétfőn, Beresényi Miklós Generális Szent-Péteren bizonyossan Bottyán Jánosnál volt*, honnét ismét ment Újvár alá

az Fejedelemhez. 7-mo. Hallotta azt is: niholt Újvárt megveszik, Komárom városára mennek. 8-vo. Bizonyosan hallotta, hogy rövid időn *Bottyán János és Bercsényi Miklós Generálisok Pozson alá mennek ennéhány ezerrel és az Dunán általmennek.* 9-no. Bizonyosan hallotta Ocskay Lászlót, Morvában ment hétezer emberrel. 10-mo. Bizonyosan azt is beszélték, hogy Németországra, úgymint Austriában mennek és túl a Dunán csak azt hagyják, az ki szükséges léssen.

Kérem Nagyságotat alázatosan: méltóztassék ezen levelemet Cancellarius Urammal ő Nagyságával communicálni, — sietvén az alkalmatosság, ő Nagyságának az kuruczok szándékját meg nem írhattam. Méltóztassék Nagyságod Méltóságos Gróf Lomberch és Czeiller Uraméknak ő Excellenciájoknak alázatos szolgálatomat mondani.

Ezek után éltesse Isten Nagyságotat!

Strigony, 11. Novembris 1704.

Nagyságodnak

alázatos, köteles szolgálja

Sándor Menyhárt m. k.

P. S. Ha Nagyságod parancsolja, hogy tovább is tudósítsam az itt való occurentiákról: kérem. engemet is méltóztassék az odavalókról tudósítani.

Külczim: Excellentissimo Domino, Domino Comiti Stephano Koháry de Csábrágh et Szithnya, Inclyti Comitatus Honthensis Supremo ac perpetuo Comiti, Sacrae Caesareae Regiaeque Majestatis Intimo Consiliario necnon Generali-Vigiliarum-Praefecto, etc. Domino Domino gratiosissimo. Viennae.

P. H.

(Eredeti levél a hg. Koháry-ház levéltárában, »*Ad Kuruczonica.*« *Érsek-Újvárnak*, ezen elsőrangú erősségnek, néhány nap múlva bekövetkezett megvételeiben, nevezetesen az övele régi ismerős városi lakosság vezetői s a várbeli magyar hajdúság titkos megnyerésében, *Bottyánnak* oroszlan-része vala.)

Sándor Menyhárt, Kohárynak.

Mint Kegyelmes Uramnak Nagyságodnak
ajánlom alázatos szolgálatomat.

Isten minden kívánta sok jókkal áldja meg Nagyságodot. Vigesima 2-da praesentis költ levelét Bécsből alázatosan vettem, és Nagyságod fáradságát és gratiáját, hogy méltóztattott az regement mellett szállani, alázatosan köszönöm, kit is tovább ajánlom Nagyságod úri gratiájában. *Való, hogy Botytyán Jánosféle pénzből osztott ittvaló Commendáns Uram négy forintjával mind gyalognak s úgy lovasnak és tiszteknek is:* de nem jutott capitulatio szerint egy hóra is, nekem pedig épen semmi sem. Kire nézve Nagyságodot alázatosan kérem, promoveálja tovább is instantiánkat, mivel éjjel-nappal mind vízen s mind szárazon nyughatatlankodunk ő Főlsége mellett.

Újvárnak elveszése után az Fejedelem minden hadaival már átment az szeredi hídon, Pozson felé; *magát ugyan Botytyán Jánost ötezer emberrrel a Duna mentében hatták vőlt, — de azt is magok után hívták minden népével sietséggel.* Jól-lehet e napokban Paks táján ennehány kurucz átesapott vőlt, és nem vígyázván az istrázsán lévő laidinánt, őt németet vág-tak le, és avval általment.

Ittvaló Generális és Commendáns Uram kedvessen vette Nagyságodtól szép köszöntetését, a ki is viszontan ajánja Nagyságodnak köteles szolgálatját.

Ezek után éltesse Isten Nagyságodat sok számos esztendeig szerencsésen.

Strigonÿ, 26. 9-bris 1704.

Nagyságodnak

alázatos s köteles szolgálója

Sándor Menyhárt m.k.

P. S. Kis András Kapitány Uram a minap is Komáromban recommendáltatott Nagyságod által, kit is minden tehetségemmel el nem mulattam mindenekben megsegíteneni, az egy pénzen kívől, mivel magamnak még semmit sem fizetett ő Főlsége.

Külezim: Excellentissimo Domino, Domino Comiti Domino Stephano Koháry de Csábrágh et Szitnya, Inclyti Comitatus Honthensis Supremo ac perpetuo Comiti, Sacrae Caesariae Regiaeque Majestatis Consiliario Intimo ac Generali-Campi-Vigiliarum-Praefecto, Domino Domino gratiosissimo. Viennae. P. H.

(Sajátkezüleg írt eredeti levél a hg. Koháry-ház levéltárában. »*Ad Kuruczonica.*«).

112.

Sándor Mengyhárt, Kohárynak.

Mint Kegyelmes Uramnak Nagyságodnak
ajánlom alázatos szolgálatomat.

Isten sok szerencsés jókkal áldja meg Nagyságodat, szívből kívánom. — Hogy csehány póstai alkalmatossággal Nagyságodnak írásonnal nem udvarollhattam, alázatosan követem, és kérem Nagyságodat, ne vélje másnak, hanem lévén az regementem gyalog- és lovasból álló: hol sajkára, hol szárazon köll commendéroznom az gyalogságot, úgy az lovasságot is, hol ide, hol amoda, hogy által ne jühessen az kuruczság, — de mégis nem sufficiálván mindenhová. A mint is, míg az sajkásokat Buda felé commendéroztuk volt: *addig negyednap előtt átesúsztatott Bottyán János két zászlóalja lovas kurucz-ságot*, kiknek kapitányjok beszprími Zana, másik pápai Sándor László. Hanem tegnap Isten jóvoltából megszapordtunk egy gyalog- és dragon lovas-compániákkal; itt már annyira nem féltjük, hogy valahol átjöhessenek, hanem Vörös-Marton táján, ha sokára hallad az suceursusnak jövele.

Pozson táján lévő híreket, közelebb lévén oda Nagyságod, tudom jobban meghallja. Azt bánom, hogy Méltóságos Generál Heister Uram corpussától elszakadtam embereimmel; ha talántám megfutamtatná az kurucz-ságot. — nem lészen kinek vigyázni cselédemre és jószágocskámra.

Ezek után éltesse Isten Nagyságodat sokáig szerencsésen!

Strigony, 30. 9-bris 1704.

Nagyságodnak

alázatos, köteles szolgálja

Sándor Mengyhárt m. k.

(Eredeti, sajátkezűleg írt levél a hg. Koháry-ház archívumában. A külcímet tartalmazott második félv le van vágva, — de bizonyos, hogy gr. Koháry Istvánnak szólt.)

113.

Korponay János hadi pénztárnok, Rákóczinak.

Méltóságos Fejedelem!

Kegyelmes Uram!

Vettem az Nagyságod fejedelmi, méltóságos parancsolatját az paksi nyert lovak iránt; kinek is alázatosan kívántam volna engedelmeskednem: de, Kegyelmes Uram, mihelest általhozták őket, mindjárt nagyobb részit Kalocsára vitték, és ott lovatlanok lévén, magok között felosztották. Ha ezután valahonnat afféle lovakat találunk hozni, leszen gondom megvételekre.

Minket valóban megtréfála Hellepront Uram, bizonyos terminust adván egymásnak az földvári németnek megütése iránt; kire való nézve hadtuk Horváth Tamás Kapitány Uramot ide-alatt általmenni bizonyosságú hajdúsággal, úgy, hogy ő Kegyelme egyfelől, mi pedig másfelől üssük meg. Elhúván ő Kegyelme utánnunk várakozni: megütötte egy órával elébb, hogysem mi reáérkeztünk; mi pedig várakozván Hellepront Uramékra: csak akkor indúltunk meg, midőn hallottuk az puskaropogást. Már világos volt, az midőn reáérkeztünk; látván az ellenség, hogy az lovas kevés velünk: az gyalogságot kinyomta az városból, annyira, hogy csak ott köllött hadnunk, néhány jó embereink kárával. Hellepront Uram pedig Székes-Fejérvár alá marha-hajtani ment, s a miatt vallottunk kárt. Nekem is jó paripámot meglővén, csak az nyeret sem hozhatam el. Mindezekről — tudom, — bővebben írt Nagyságodnak Szemere László Uram ő Kegyelme.

Balogh Ádám Uramnak, Kegyelmes Uram, meg nem fizettem, mivel az katonáit elvette Hellepront Uram, igen nagy competentíában lévén egymással. Az kecskemétiak az harmadik angáriára való pínzt meg nem adták, mivel azt mondják: in Januario fog kitelni.

Ezzel ajánlván magamot Nagyságod fejedelmi grátiájában, és maradok életem foddáig

Nagyságodnak

Datum Ex Castris ad Solt
positis, Die 8. X-bris 1704.

alázatos szolgája
Korponaŷ János m. k.

Külszím: Méltóságos Fejedelem Felső-Vadászi Rákóczi
Ferencz Kegyelmes Uramnak ő Nagyságának, alázatosan
adassék. P. H.

(Sajátkezűleg írt eredeti levél, gyűjteményemben.)

114.

Bottyán tábornok Kecskemét városának.

Ez levelem böcsületes Kecskeméth Városának Fő-Bírájának N. N. adassék böcsülettel ő Kegyelmének, Kecskeméthen.

Köszönetem után Isten áldja meg Kegyelmedet! —
Látván ezen levelemet, Kegyelmednek böcsületére parancsolom, hogy ha maga utánnam ide a földvári sánczhoz nem jöhet: bizonyos embereit és ablegátusit küldje sietséggel hozzám Kglmed; se órát, se napot nem várván, mindjárt jöttön jőjenek hozzám, hogy a mit Méltóságos Fejedelem Urunk parancsolt, Kglteknek tudtára és értésére adjam, és voltaképpen informáljam. Magamnak kellett volna azt az darab földet is meglátnom és ott Kglmetek között rendelést tennem: de minthogy más siető és szükséges dolgaim lévén, azért praesentibus mégis parancsolom, hogy Kglhnetek bizonyos emberei által megkeressen, valahol leszek; különben sem cselekedjék Kglmed. Ha az kőrösieknek is Kglmed tudtára adná, hogy hozzám jöhetnének, igen akarnám; — mindazonáltal semmit sem várakozván, eljőjön Kglmetek, mert igen nagy hasznára fog Kglmeteknek lenni. Ezek után maradok,

Datum Kún-Szent-Miklós, Die 13. X-bris Anno 1704.

Kglmednek jóakarója:

Méltóságos Fejedelem Kegyelmes Urunk ő Nagysága
Hadainak Generálissa és Generális-Tábori-Főstrázsamestere

Bottyán János m. k.

(Egykorú másolat Kecskemét város jegyzőkönyvében, 1702—1708-iki
kötet, 345. lap.)

Bottyán tábornok nyíltlevele a ráczokhoz.

Én Bottyán János, Méltóságos Erdélyi Fejedelem Felső-Vadászi Rákóczi Ferencz Kegyelmes Urunk ő Nagysága Istent által magyar Haza mellett fegyvert fogott magyar és rácz hadainak egyik Generálissa és Tábori-Generális-Főstrázsa-mestere. Adom tudtára mindeneknek a kiknek illik, ezen Pátens-Levelemnek rendiben. Mivelhogy nemcsak édes Hazánk fiai, sőt Országunk ellenségi is igazságos fegyverkezésünknek okát megértették bőségesen: arra való nézve Méltóságos Fejedelem Urunk, természet szerint véle származott kegyelmességéből, nemcsak az elpártolt Hazánk lakosinak és fiainak, hanem inkább az egész Dunán túl és innend levő rácz nemzetnek, — valakik tudniillik ennekutánna hadaink ellen való fegyverkezéstől megszűnnek, — az kiadatott Pátenseiben gratiát hirdetni mindazoknak kegyelmessen méltóztatott; minek-okaért kérem, és parancsolatom s tisztem, hivatalom szerint intem is, hogy ezen ő Fejedelemsége utólszor nyújtott kegyelmes gratiáját minden móddal befogadni igyekezzék, valakik ekkoráig Országunktól való hűségének elpártolásában bolyongottak. Kihezképest megírtt rácz nemzetnek adtam olly teljességes hatalmat: valakik jövőendőben szegény Hazánk hajdani dicsősségével és szabadságával élni akarnak, — elkezdett köz-igynek előbb-mozdítása mellett fegyvert fogván és érdemes tiszteket magok közül választván, mentül felessebben Kegyelmes Fejedelem Urunk hűségére, rácz hadainknak számát szaporítsák; mellyeknek mint más, Országunk s szegény Nemzetünk szabadsága mellett fáradozó vitézinknek, hórúl hóra való fizetések fogyatkozás nélkül meg fog járni, — az melly fizetés kezemnél is készen vagyon. Az kik pediglen helységekben gazdálkodások után élni akarnak: jószágokban, házokban, városokban, falukban bízvást visszaszállhassanak és majorkodhassanak, — megengedetett; parancsolván serio minden rendbéli Méltóságos Fejedelem Urunk odaérkezendő híveinek s vitézinek: senki említett, akármelly helységben lakozó rácz nemzetet se házában, se utazásában, akármelly névvel

nevezendő javaiban háborgatni, vagy inkább megkárosítani, súlyos és elkerülhetetlen büntetés alatt ne mérészelje. Más-
képpen cselekedvén, élete fogy el érette. Praesentibus perlectis,
Exhibenti restitutus. Datum ex Castris ad Földvár positis, Die
15. X-bris, Anno Millesimo Septingentesimo Quarto.

Generális Bottyán János m. k. P. H.

(Egykorú másolat Keeskemét város jegyzőkönyvében, 1702—1708-iki
kötet, 347. lap.)

116.

Bottyán tábornok védlevele Dömsöd helység számára.

Én Bottyán János, Méltóságos Erdéli Fejedelem Felső-
Vadászi Rákóczi Ferencz Kegyelmes Urunk ő Nagysága Ha-
dainak edgyik Generálissa s Tábori Generális-Főstrázsames-
tere, adom tudtára mindeneknek, az kiknek illik, ez levelemnek
rendiben. Mivelhogy sokan Hazánk szabadsága mellett fegy-
vert kötött hadak közül kemény Edictumokkal nem gondol-
ván, Hazánk híveinek házokat fölverni s javokat praedálni,
különb-különbféle excessusokat tenni eddig mérészlötték: ezek-
nek azért továbbvaló eltávoztatására nézve vettem specialis
protectióm alá *Dömsöd* helységnek lakosít, — parancsolván
serio minden rendbéli ő Fejedelemsége híveinek s oda érke-
zendő ritézinek: senki a feljülírt dömsödi lakosokat se uta-
zásokban, se residentíájokban háborgatni, 'annál is inkább
lovaikban, marháikban s akármelly néven nevezendő javaikban
megkárosítani ne mérészelje. Máskép, valakik parancsolatom-
mal ellenkezőt cselekesznek, bor, sör, pálinka, részegítő ita-
lokat extorqueálnak, — az kivel nem tartoznak, — az falu
lakosinak adtam olly teljességes hatalmat: közönségesen fel-
támadván fogják meg, s kötözve tiszték eleibe vigyék; súlyos
büntetésemet el nem kerülik, — életek elfogy érette. Praesen-
tibus perlectis Exhibentibus restitutus. Datum Csaba, die 21.
X-bris Anno 1704.

Idem qui supra:

Joannes Bottyán m. p. P. H.

(Eredeti nyiltlevél Dömsöd mezőváros levéltárában. Pest vármegyében.)

Sztarinszky István és Tersztyánszky Ferencz, gr. Erdődy Györgynek.

Excellentissime Domine Comes!

Humillimorum servitiorum, etc. Mi ma egy hete ideérkeztünk; de még mindeddig sem lévén szabadságunk (Heister-től) a kimenetelre *Szomolánva*, a kik is ma negyednapja adták meg (t. i. a várba szorúlt kurucz őrség) magokat, Méltóságos Generálistúl (Heister) válaszunk, hogy a minémű Comendánsot ott hagyott: az praevie az egész várban comprehendálandó mobilisokat, úgy extra Arcem extálandókat is conscribáljon sine nostra interessentia. *) Reméllettük volna, ha átkozott *Vak-Bottyán* a tájára nem penetrált volna, hogy se Uraságnak, se nemességnek, se pediglen szegénységnek (!!) nem lett volna annyi kára.

Még mindeddig az egész infantéria itt Nagy-Szombatban vagyon, cavalléria pedig Vág mellett, körül lévő falukon; még semmi híre nincs Vágon által igyekezetnek.

Caeterum nos Exciae Vrae favoribus et gratijs recommendantes, manemus

Týrnaviae, 10. Januarÿ 1705.

servi humillimi

Stephanus Sztarinszky m. p.

Franciscus Tersztyánszky m. p.

(Eredeti a gr. Erdődy-levéltárban Galgóczon.)

Szemere László dandárnok, a fejedelemnek.

Kegyelmes Uram!

Ngodnak egynehány rendbeli leveleimben jelentettem alázatosan ezen Duna-mellyékének megbódulását, úgy az hadaknak szökését. Legközelebb az rácz ellenségnek németekkel együtt való excursiójára vigyázván Kapitány Nagy Péter

*) Szomolyán vára a labancz gr. Erdődyé volt, s e levélírók az ő tisztei.

Uram, feles katonáit elesábitván Szőnyi Gergely, Lévai János több complex-társaival, elszöktették; az Nemes Ország szolgálta retardáltatik. Az szegény laczháziakon az szerencsétlenség megesett: mindenek felpraedáltatott az ellenségtől. Némediek titkon minemű currenst küldöttek az falukra, alázatosan includálom. — Ajánlom Ngod kegyelmes gratiájában magamot, maradván

Kegyelmes Uram Ngodnak

Solthi sánczban, 17. Ja-

nuarÿ 1705.

alázatos legkissebb szolgája

Szemere László m. k.

Külczim: Méltóságos Fejedelem Felső-Vadászi Rákóczi Ferencz Kegyelmes Uramnak ő Ngának alázatosan íram. Cito, cito, cito, citius, citissime.

P. H.

Túl felén:

Replica. Kglmed levelét vettük. Hogy azon Pest elein lévő falusiak deterresáltassanak az ellenséghez való behódulástól: Kglmed azonnal az németi bírót harmad magával vitesse be fogva az sánczban, tartassa ott továbbvaló parancsolatunkig; hasonlót követvén el azokon is, az kik az ellenséghez behódoltanak. Rövidnap több gyalogság érkezvén Kglmed mellé Nógrád és Hont vármegyékből, azokkal is, *míg újokban Tek. Nzetes Bottyán János Generális-Főstrázsamesterünk odamenvén, ott az haza szolgálatjában jó rendelést téssen, Kglmed az mit elkövetket, kötelessége szerint megszűnés nélkül tegeyen eleget.*

(Eredeti levél, gyűjteményemben. A dátumtalan válaszfoglalmazat *Pápai János* udv. főtitkár kezeirása.)

119.

Rákóczi, id. gr. Barkóczy Ferencznek.

(Instructió a Tisza-Duna-közi hadak fővezényletére.)

Generális-Fő-Strázsamester *Bottyán János* Hívünk lemenvén *Kecskemét felé a ráczságnak hódítására*, — értsen egyet megnevezett Hívünkkel mindenekben ő Kglme.

Datum ex Castello Kis-Tapolcsán, die 13. Mensis Februarij Anno 1705.

F. P. Rákóczi m. p.

P. H.

Joannes Pápai m. p.

(Eredeti, gyűjteményemben.)

120.

Szemere László, a fejedelemlnek.

Méltóságos Fejedelem!

Nekem Kegyelmes Uram!

Ngod kegyelmes resolútiója az vala, hogy az mikor *Generális Bottyán János* Uram ideérkezik, azonnal házamhoz indulhassak. Mely kegyelmes resolútiót megmutatván Generális Uramnak, ő Kglme oly választ adott: nincsen Instructiójában, hogy engemet elbocsásson. Alázatosan kérem Kegyelmes Uram Ngodat: méltóztassék azon kegyelmes resolútióját tovább is confirmálni; dolgaimat rendben vévén, azután is kész leszek Ngod Kegyelmes parancsolatinak engedelmeskednem. Maradván Kegyelmes Uram, Ngodnak

Solthi sánczban, 21. Febr. 1705.

alázatos legkisebb szolgája

Szemere László m. k.

Kívül: Rákóczi czímzete.

Másik felől:

Replica. Kglmed levelét vévén, respectáljuk Kglmednek azon sánczban már alkalmas üdötül fogva való létét, és bizonyos ideig házához is bocsátjuk; a minthogy van is parancsolatja Tek. Nzetes *Bottyán János* Generális-Főstrázsames-terünknek, hogy N. V. Jánosi János Kapitány Hívünket praeficiálván azon sánczban Commendónak míg Kglmed visszatér, Kglmedet onnan bocsássa el. Kglmed azért alkalmaztassa ily dispositiónkhoz magát, és akkoron informálván említett Kapitány Hívünket az ottvaló dolgokról, — amakutána bizonyos ideig házához elmehet.

Expeditum.

(Eredeti levél, gyűjteményemben. A válaszfogalmazat Ráday Pál cancellár kezeírása.)

A fejedelem, Bottyánnak.

Spectabilis ac Generose, Fidelis
Nobis honorande!

Salutem et felices rerum suarum successus. Kglmed levélét vettük. Hogy az Dunán általköltöztetvén hadainkat, ott szerencsésen jártanak, ezen Kglmed industriáját kedvessen vettük; s minthogy már Tekintetes Ngos Károly Sándor Generálisunk általment az Dunán, azon az földön való commendo ő Kglmére bizattatott: *Klmed azért tovább azon részre hadainkat ne küldje,* *) hanem ha valamely oly szükséges dolgok az Dunántúl való föld iránt occurrálnak, recurráljon megnevezett Generálisunkhoz. Mostani erőtlensége miatt Gróff idősbik Barkóczy Ferencz Generálisunk arra az földre le nem mehet; azért az melly dolgok occurrálnak, dependeálván ő Kghmétül, vigye végben. — Az ráczok számára kívántató pénzről mint-hogy Méltóságos Generális Gróff Beresény Miklós Úr s kedves Atyánkfia intimatióknk szerint térszen dispositiót, relegáltuk ő Kglméhez N. Vitézlő Szent-Ivány Raphael Ns. Nagy-Honth vármegyei Kapitányunkat; melly ha eddig nem érkezett is, rövidnap elérkezik, a mint azon resolutiónkat elébbi levelünk-ből is megértette. Micsoda pátenst irattunk az ráczokra, Kglmednek elküldöttük; **) mellynek continentiájához alkalmaztatni kívánván Kglmed is magát: ha azok alatt az napok alatt követjeket küldik hozzánk, Kglmed jó securitással küldje el, melly végre is azon pátenseket jó alkalmatossággal, hogy publicáltathassék köztök, küldje közikben. Holott penig továbbra is követeket hozzánk küldeni nem akarnák azon terminus alatt: sietve Kglmed tudósítson, s úgy Gróff Barkóczy Ferencz Generálisunkat.

Az hídnak csináltatását mindaddig hallaszsa, míg hídmesterünk — kinek is hozzánk jöveteléről parancsoltunk, — egész instructióval oda nem érkezik; mindazonáltal addigis az

*) Erre alább hivatkozás fog történni, azért húztuk alá.

**) Lásd a mellékletet.

kívántató deszkákat s egyéb accessoriumokat Kglmed készíttesse s hordassa a sólthi sánczhoz, hogy omand, az hová az szükség kívánja, transportáltathassék; investigálván s investigáltatván: hol lehetne kevesebb munkával s alkalmatosabb helyen az hidat csináltatni s úgy a sánczot? transmittálja maga opinióját. *) Nem lévén szükséges Buda elein a sánczot erigáltatni, nem is kívánunk. — Kglmed is abban ne munkálkodjék; sőt az melly sánczok kívántatnak: azokat is incsinérünk lemenvén, az hol az szükség fogja kívánni, instructiója szerint erigálja.

Az sajkáknak készíttetésében továbbra is szorgalmatoskodjék; mellyeknek panczoztatására s egyéb kívántató vas-munkának teljesítésére parancsoltunk bizonyosszámú mázsa vasakat odaszállíttatni.

Parancsoltunk Districtuális-Commissáriusunknak, hogy maga substitutusát oda leküldvén, tegyen hadaink alimentációjokrúl fogyatkozás nélkül dispositiót, hová is Kglmed recurráljon. — Az vecsei sáncznak is építtetését hallaszsa Kglmed incsinérünk lemeneteléig. A midőn a szükség kívánja, az sajkák is elkészülnek, — mellyben Kglmed kiváltképpen szorgalmatoskodjék, — sajkára való taraczkokrúl is teszünk dispositiót.

Az szökő s egyéb excessivusok s úgy Nagy Péter dolga iránt kövesse el az mit Edictumunk javall s kedvezés nélkül vitesse is rigorose executióban.

Mivel az tömösvári bassának való írás haszontalan: loboncz lévén, inkább akar kedvezni az német párton lévőknek, ez okból is ad az ráczoknak protectiót, — az oda való írásnak hagyjon békét; azonkívül is rövid időn Constantinápolyban az bassának ezen, Porta akaratja ellen az ráczok manutentiójokban való interessentiáját hathatósan megorvosoljuk.

Az rabok szabadítása Budáról bízattatván Generális Gróff Barkóczy Ferencz Úrra: recurráljon ő Kglméhez s ő Kglmét informálja.

Az melly dolgokat Nemzetes Csajági János Hívünk cse-

*) Így jött aztán létre *Bottgán-vára* Paks fölött, és a balparton az *imsódi* vagy *imsói sáncz*.

lekeszik *): Kglmed parancsolatunkból tudja lenni, azért továbbra is ne impediálja. — Caeterum Eundem benevalere desideramus. Ex Civitate Agriensi, die 2. Mensis Martij Anno 1705.

Ejusdem benevoli:

F. P. Rákóczi m. p.

(Egykorú másolat, gyűjteményemben. Ugyanazon íven olvasható egy, Egerben 1705. martius 1-jén kelt más. rövidebb levele is a fejedelemnek Bottyánhoz, melyben meghagyja neki, hogy »meggondolván Gróff Barkóczy Ferencz Generálisunknak mind *úri személyét* s egyszersmind az hadi dolgokban« szerzett sok tapasztalatait: vele nemcsak egyet értsen, de tőle függjön is. Ez tartalma a levélnek, melynek papírja oly szakadozott, hogy teljes szövegét összeállítani már lehetetlen.)

Melléklet:

Nos FRANCISCUS Dei gratia Princeps RÁKÓCZY de Fölső-Vadász, Comes de Sáros, Dux Munkácsiensis et Makovicziensis, Dominus Perpetuus de Sáros-Patak, Tokaj, Regécz, Ecsed, Somlyó, Lednicze, Szerencs, Ónod, etc. Universis et singulis Nationis Rascianae Supremis et Vice-Officialibus, caeterisque cujuscunque gradus, honoris et conditionis Nationis ejusdem hominibus, praesentium Notitiam habituris, fidelitatem, gratiamque Nostram amplecti volentibus, salutem et gratiae Nostrae Principalis propensionem. A midőn sok ízben kibocsátott pátenseink az egész rácz nemzet előtt nyilván lévén, azokból megértették: minémű igazságos igyekezettel kívánjuk a magyar haza szabadságának helyreállításának munkájával együtt az egész rácz nemzet szabadságának is (melly az német erőszakos birodalma által elrontatván, eltapodtatott) munkáját öszvekötni s együtt is régi kívánatos boldog állapotjára visszahozni s helybenállítani, sokan az rácz nemzet közül nemcsak hűségünkre állani készek voltak: hanem egyszersmind több magyar hadaink közzé a rendes fizetésért állottanak, szívesen is ez ügynek elősegéllésében fegyverekkel szolgálnak.**) És jóllehet a Dunán túl, Dunán innen, már is Tisza-közin lévő

*) Hajdú-ezer gyűjtése a Tisza-Duna között.

**) Ilyenek voltak pl. az egri ráczok és a Draguly Farkas oláh ezredes erdélyi ezredében szolgáló kurucz rácz századok.

rácز nemzet is akarván ez közügynek elősegéllésében való melioratióját jelentgetni, már régtől fogva ellenünk s hadaink ellen való ellenségeskedésétől megszűnt: mindazonáltal, mivel most vagyon ideje, hogy nemcsak ellenségeskedését szüntesse meg, sőt az több rácز nemzetnek dicsíretes példájára, hűségünkre magokat valósággal ajánlván, a kiknek fizetésért az hadakozásra vagyon kedvek, álljanak szolgálatunkra, hadaink között szolgáljanak; a kik pedig magok helyekben gazdálkodni kívánnak, protectiónk alatt magok helyekben maradjanak, melly végre is magok követjeket három hét alatt ide Egerben küldjék Hozzánk. Különben, minthogy valóságos és nemcsak olly kétséges kimenetelű resolutióját s maga alkalmaztatását akarjuk az egész rácز nemzetnek szemlélni: ha három hetek alatt magok követjeket Hozzánk, valóságos hűségeknek megbizonyítására nem küldik, — a minthogy a végre jöttünk erre az földre, hogy ha továbbra is az rácز nemzet valóságos hűségre magát nem ajánlja, — feles hadaink által tűzzel, vassal, fegyverrel magokat, feleségeket s gyermekeket arrúl az földről végképpen elpusztítsuk. Az egész rácز nemzet azért ezen utolsó intésünket gondolja meg és maga követjeit mai naptól fogva három hetek alatt küldje Hozzánk, insinuálván azon követek magokat Tekéntetes Nemzetes *Bottyán János* Generális-Főstrázsamesterünknél, ki is jó bátorsággal hozzánk kísérteti. Datum ex Civitate Episcopali Agriensi, die secunda Mensis Martij Anno Millesimo Septingentesimo Quinto.

F. P. Rákóczi m. p.

P. H.

Joannes Pápai m. p.

(Egykorú másolat, pátens alakban; kívül: »*Ráczok hódoltató Pátense.*«)

A fejedelem, id. gr. Barkóczy Ferencznek.

Illustrissime Dne Comes, etc. Salutem et felices rerum suarum successus. Kglmed levelét vettük; azon szólnoki hadakat Districtuális-Commissáriusunknak, hogy megmustrálja s exolválja, parancsoltunk.

Vagyon parancsolatja Tekintetes Nemzetes *Bottyán Já-*

nos Generális-Főstrázsamesterünknek, hogy keze alatt lévő hadakkal subsistáljon olly közhelyen, hogy az szükség úgy kívánván, budai s pesti ellenség excursiója ellen azon földnek succurrálhasson. — Mivel T. Nztcs Szemere László Brigadérosunk és Korponay János Commissáriusunk kevés ideig házokhoz fordulnak: az (solti) sánczban Nzets Vitézlő Jánosy Jánost, az commissáriusságban pedig Csala Sándort állíttatuk; parancsoltunk is megírt Generálisunknak, hogy maga is odamenván az solthi sánczhoz, állítsa be, és a míg azon új tisztek tisztekben beállanak, kevés ideig (valami confusio az had között is ne következék.) ott subsistáljon. Melly dispositionkat is Kglmed igyekezze effectuáltatni. Caeterum, — etc. — Ex Civitate Agriensi, dje 4. Mensis Martij Anno 1705.

F. P. Rákóczi m. p.

Joannes Pápai m. p.

Külczim: Illrmo Dno Comiti Francisco Barkóczy Seniori de Szala, etc. — Szólnok. P. H.

(Eredeti levél, gyűjteményemben.)

123.

Bottján tábornok a fejedelemnek.

Méltóságos Erdélyi Fejedelem!

Természet szerint jó Kegyelmes Uram!

Nagyságod kegyelmes parancsolatját alázatosan vettem; valamint eddig mindenben kívántam Nagyságod kegyelmes parancsolatit tenni, — úgy ezután is mindenkor a tevő leszek.

Kegyelmes Uram, láttam én az ellenségnek több voltát: de mivel magam is bene-animatus voltam s velem lévő katonaságot és hajdúságot is jól animáltam, — kedvünk lévén. megegyezett akarattból mentünk rajtok; s bizony, meg is vertük volna Isten által: de az katonaság megfutamván, meg nem fordult, Borbély Balázsnak pedig én nem tudom micsoda ijedtséges constitutiója volt, — az faluig ő sem fordult meg; hogy teljességgel vétek nélkül lett volna, nem írhatom: mert engem azzal bízott, hogy ha csak ezer lovas lészen is, — mindjárt általvágja magát rajta az ő katonáival, kihez bízott is, és a végre meghadtam volt, hogy hátunk megé menjen, mikor meg-

fordúl; de abban semmi sem tölt, mert ha az lett volna: im-
mote megtartottam volna az hajdúságot; mivel pedig már
öreg ember és elérte az második gyermekségét, — annak lehet
inkább vétékét tulajdonítani. Bizony, ha láthatná Kegyelmes
Uram Nagyságod, soha nem élt ő olyan disciplinában, mint
én tartom, — tud is félni! — Szabó Máté és Zsámboki Uram
hadai hét zászlóval háltak azon étszaka Szadán és Gödöllőn,
s reggel — az mint hallom, azon szadai, gödöllei emberek
referálják, — Herít *) felé nyomultak bé, noha én Szabó An-
drás Uramat tudósítottam volt: de minekünk bizony nem suc-
curráltak. Azután, midőn már az ellenség bément: Szabó
András Uram mondá, hogy Pest felé mentek ő Kegyelmek is,
de semmit se láttak, — láthattak volna pedig, ha arra lettek
volna: mert az ellenségnek olyan ijedtsége volt, hogy mind
marhát s gabonát az úton, szekerekkel együtt hagyott el.

Alázatosan elküldöttem már listáját kezem alatt lévő
hadaknak Nagyságodhoz. Verebélyi János Urammal is két
zászló alatt talám ötvenig vagy hatvanig való katonaság érke-
zett, kiket is ide az szomszéd faluban szállítottam.

Sohul is ezen vármegyében, Kegyelmes Uram, annyi
széna nincsen, mint czeglédi és körösi pusztákon; úgy, hogy
bizony még az lovas hadak csak kaphatnak mind szénát, mind
szalmát az pusztákról, ha kijárnak foutrászira. Elküldöttem
az szolgabíró után, hogy hozzám jöjjön és velle excurráljak,
nagyobb investigatiónak okáért.

Az budai, pesti ráczság, németség készületit az estvétől
fogva kétszer hozzák. Nagyságodat bő írásommal terhelni nem
akarván: secretárius Pápay (János) Uramnak ő Kegyelmenek
írtam meg pro relatione bővebben, — ő Kegyelmetül méltóz-
tatik Nagyságod bőven megérteni. Ajánlván magamat Nagy-
ságod természeti kegyelmességében, és holtig maradok Nagy-
ságodnak, Kegyelmes Fejedelmeknek.

Kóka, 13. Martÿ 1705.

alázatos engedelmes híve s szolgája
(*Bottyán János.*)

Külczim: Méltóságos Erdélyi Fejedelem Rákóczi Fe-

*) Heréd, Nógrád szélén. Hatvan közelében.

rencz Urunknak, nekem természet szerint való jó Kegyelmes Uramnak ő Nagyságának, alázatosan. Agriae. P. H.

(Eredetije a budai kir. kamarai levéltárban, a Rákóczi-levéltár Munkácson maradt részének romjai között. Az aláírt név még, úgy látszik, a levél fölbontásakor leszakadt, — de rajta van Bottyán címéres pecsétje, s titkárai: Kocsi Cserghő Bálint és Börölei, másként Berelyei Mihály Deák kezeirásait is jól ismervén, melyek egyikével ez a levél is iratott — semmi kétség, hogy Bottyán levele. Erre vall a kelet és tartalom is.)

124.

A fejedelem, id. gr. Barkóczy Ferencznek.

Illustrissime Comes, etc.

Salutem, etc. Kglmed levelét, Tekintetes *Bottyán János* Generális-Strázsamester Úri Hívünk accludált írásival együtt révén, noha az gyakori sok hamis hírekre nézve azon ráczoknak a sólthi sáncz ellen való szándékjokat nem szintén hihetjük: tettünk mindazáltal olly rendelést, hogy az Pest elein lévő gyalogságnak egy része sietve alányomúljon. A mi a por és ólom leküldését illeti: igenis, jól cselekedte Kglmed annak transmissióját; de a mi a taraszkokat nézi, — egyet is azokból ki ne engedjen vinni, történhetvén csakhamar azoknak elveszthetése.

Kglmed, ha egészsége engedi, jöjjön ide hozzánk Egerben. Caeterum, etc.

Agriae, 26. Martÿ 1705.

F. P. Rákóczi m. p.

Külczim: Illrmo Comiti Dno Francisco Barkóczy de Szala Seniori, etc.

Szólnok.

P. H.

Cito, citius, citissime.

(Eredeti, gyűjteményemben. A levél befejezése felé igen elrongyolt.)

125.

»Török András Uram Instructiója.«

Méltóságos Fejedelem Felső-Vadászi Rákóczy Ferencz Kegyelmes Urunk ő Nga parancsolatjából Tekintetes Nemzetes Török András Uramnak (Titulus *) Instructió.

*) Szendrei Török András, a fejedelem udvari vice-marsallja és jászok-kúnok vice-kapitánya volt.

Primo. Isten szent segítségével öt jász zászlóalja katonával minden késedelem nélkül ő Kglme megindúljon és az ő Kglme mellé adjungáltatott francia Brigadéros-Incsenérrel (La Maire) siessen az solthi sánczhoz. Az holott *Generális Bottyán János* Uram felől értekezvén, mind ő Kglmétül s mind pedig vele lévő más, már ezelőtt Egerből elküldött incsenértül (Saint-Just) értekezzék: Solthon alól holott intéztek hídunkra hídnek való helyet és sánczot? Mellyet ezen Brigadéros-Incsenérrel megtekintvén, *Bottyán János Generális Uram* ott prae-vie általköltözzék a Dunán; túl felől, ő Kglmének adattatott instructiója szerint, az mint ezen Incsenér fundálja és intézi, az Dunántúl való földnépével igen serényen és sietve, mentül-hamarébb említett Generális Uram fog erigálni sánczot. Innen pedig Török András Uraméknak az Incsenérek által hasonlóképpen való delineatiója szerint igen-igen hamar és serényen kell erigáltatni.

Secundo. Minthogy az ország szolgálatja azt kívánja, hogy mind az említett sánczok, s mind azok között csinálendő híd igen sietséggel elkészüljön: mind a három városokról s egész Pest vármegyéből, s még az Jászságból, Kúnságból, az földnépe megerőltetésével is annyi embereket hajtasson sereges katonákkal is, hogy minekelőtte az ellenségnek tudtára lenne, addig elkészüljön. E végre alól a solthi sánczon csináltatik az híd, hogy az fák és deszkák beneficio aquae hamarabb leszállítottassanak.

Tertio. Csajághi János Uramat az mellé rendeltetett hajdúsággal hagyja Commendánsnak az solthi sánczban, meghagyván ő Kglmének: in omnem occasionem serény vigyázással s emberkedéssel legyen. Jánossi János Kapitány Uramot maga seregei mellé küldje sietséggel.

Quarto. Az solthi sánczban csak annyi hajdút hagyjon Török András Uram, a mennyi az belső sáncz őltalmazására kívántatik, — a többit elvigye, hogy a híd két sánczát őltalmazhassák s munkáját segítsék is.

Quinto. Kapitány Szűcs János Uramnak ment parancsolatja, hogy a kecskeméti, kőrösi és czeplédi hadakkal olly készülettel legyen, hogy mind a munkások s az hídhoz kívántató matériák hordatásában és compelláltatásában, s mind — a

szükség úgy hozván — az ellenség ellen való operatiókban segítségül legyen; azért Török András Uram correspondáljon ő Kglmével.

Sexto. Cseplész János kis-kúnsági Kapitányt két zászlóalja kún katonákkal (ideértvén a Nagy Péter Kúnságból álló katonáit is) assignálja *Generális Bottyán János* Uram commendója alá: ki is általmenjen ő Kglmével az Dunán.

Septimo. Az melly marhát Kis-Kúnsághoz tartozó Laczháza nevű faluból Kegyelmes Urunk parancsolatjából elhajtatott volt Cseplész Kapitány Uram: azon marha dolgát Török András Uram igazítsa el, oly formán, hogy teljességgel elérhetlenek se maradjanak, de az hadak számára egy részét elvegye ő Kglme.

Octavo. Az említett kis-kúnságiakat conscribáltassa ő Kglme és az viritim való felültetésre minden úton-módon compellálja. A vakmerő refractáriusokat fogassa és az egri tömlöczben küldje, jószágokat confiscálja.

Nono. Az Hatvanban lévő, hídhoz való requisitumokat ő Kglme levitesse, az mint már szekerek is limitáltattak hozzá.

Decimo. A halasiakat Kegyelmes Urunk visszaadta a kis-kúnságiaknak; ő Kglme harmincz katonára való hópénzt, élelét és munkást limitáljon reájok.

Undecimo. Minden dolgok folyamatjáról s accurrentiákról serio és úntalan Kegyelmes Urunkat ő Kglme tudósítsa.

Datum Fénsszaru, die 26. Martij Anno 1705.

(*Ráday Pál* udv. cancellár kezével irt fogalmazat vagy másolat. gyűjteményemben. Mint az irányból látszik, az utasítás alkalmasint ő általa *Ad Mandatum Suae Serenitatis Principalis* adatott volt is ki, a fejedelmi biztосként — főként a jász-kún dolgokért — leküldött Török Andrásnak.)

A fejedelem, id. gr. Barkóczy Ferencznek.

Illrme Comes, etc. Salutem. etc. Vévén az sólthi sáncz Commendánsának levelét. hogy az ellenség álgvűlővésekkel ostromolja őket, — a honnan vesszszük észre ollyatén szándékát, hogy az hajdúságot onnan elszélyesztvén, az sajksás ráczoikat általküldhesse és az hídnak való fákat megégettesse s

azután ha módját látja, az sánczot is megpróbálja. Jóllehet tettünk olly dispositiókat, mellyek által secundáltathatnak: mindazáltal orderünkkel küldöttük N. V. Görgey András és Gynlay János Híveinket, adván tudtára Kglmednek, hogy három taraszkot és (ha még nem küldött volna) port is golyóbi-sokkal sietséggel transmittáljon az sánczban, — a mint is a végre van parancsolatja N. V. Török András Kapitány Hívünknek, hogy az securitásrúl provideálhassanak. Caeterum, etc.

P. S. Három pattantyúst is küldjön Kglmed és a mennyi port elvihetnek magokkal s úgy golyókat is, és nevezet szerint tíz mázsa port, azzal együtt, a kit talán már elküldött volna.

Datum Agriae. 27. Martÿ circa 9-na vespertina. Anno 1705.

Ad officia parati:

F. P. Rákóczi, m. p.

Kívül: Barkóczynek, Szólnok.

(Eredeti. gyűjteményemben.)

127.

A fejedelem, Barkóczynek.

I.

Illrme Comes, etc. Salutem, etc. Kglmed levelét vettük, melyből a Dunántúl való ráczoknak akaratját, mely által N. V. Hellebront János Kapitány Hívünket által kívánták, értettük. Mely miatt is méltán lehetne neheztelésünk Tek. Nztes *Bottyán János* Generális Hívüinkre, hogy jóllehet a Dunántúl való általmenetelre expresse volt ordere: mégis ollyat ír, hogy magunk inhibeáltuk volna attúl, hogy semmi portát által ne küldjön. *) Mellyhez képest Kglmednek intimáljuk, hogy noha újonnan is van ordere említett Generális-Strázsamesterünknek: mindazáltal általmenetelit Kglmed maga is sürgesse.

A mi pengig Hellebront János Kapitány Hívünk egyik seregének elvételét illeti, (mely is ennekelötte Szili György

*) Ha a fejedelem martius 2-iki levelének megjelölt pontját (melyről Rákóczi úgy látszik, megfeledezett) megtekintjük: Bottyánnak szó szerint *igaza vala.*)

Hívünk hadnagysága alatt volt.) vagyon parancsolatja megírtt Generális-Strázsamester Hívünknek, hogy azon sereget adja vissza említett Kapitányunk directiója alá. Caeterum, etc.

Ex Civitate Agriensi, die 28. Martÿ 1705.

Ad officia parati:

F. P. Rákóczi, m. p.

Kírül: Barkóczy ezíme, Szólnok.

II.

Illme Comes. etc. Salutem, etc. Kglmed levelét vettük. Úgy kívánván azért a Nemes Ország szolgálatja: azon Szólnokban lévő, sajkára való három taraczkot késedelem nélkül küldje Tek. Nzetes *Bottyán János* Generális-Főstrázsamesterünk kezéhez Kglmed. Caeterum, etc.

Ex Episc. Civitate Agriensi, dje 31. Martÿ Anno 1705

Ad officia parati:

F. P. Rákóczi, m. p.

Kírül: Barkóczy ezíme, Szólnok.

(Eredetiek, ugyanott.)

128.

Bottyán tábornok Kecskemét, Körös, Czegléd városoknak.

Az böcsületes kecskeméti, körösi és czeplédi Bíráknak ő Kegyelemeknek sietve adassék.

Ezen parancsolatomat vévén kecskeméti, körösi és czeplédi Bírák, parancsolom fejetekre 100. arany bírság alatt, hogy mivel mostan az Tiszántúl való hadak, mellyek Méltóságos Generális Károlyi Sándor Úrammal az Dunántúl voltak, sokan általjöttek s szöktek az Dunán: azért valahol, akár mezőn, akár helységekben tanáljátok, — ha tölem, vagy Károlyi Úramtól passussa nem léssen: fogjátok és rabságban tegyétek. mindaddig tartsátok. míg híremmé nem adjátok és parancsolatomat irántok nem veszitek. Különbet se cselekedjete. Datum Pataj. Die 2. Aprilis 1705.

Generális Bottyán János, m. k.

(Egykorú másolat Kecskemét város jegyzőkönyvében. 1702--1708. kötet, 378. lap.)

Bottyán tábornok Szekeres István alezredesnek.

Par Literarum Magnifici Domini Generalis Joannis Bottyán,
ad Generosum Dominum Joannem (Stephanum) Szekeres ex-
aratarum.

Isten áldja Kegyelmedet Óbers-Lajdinant Uram!

Vévén ezen parancsolatomat, azonnal egy zászlóalja ka-
tonával mőnjön el Kőrőstre és Czeglédre, s hogyha azon hely-
ségek reájok vetett impositiót liszt abrak és vágók aránt nem
praestálták, avagy halogatást tőnnének, úgy az gyalogokat is
ki nem állították: az bírákat fogassa meg, azonnal kocsira
rakatván, hozassa el magával, s az alatt specificált élésnek
fogyatkozás nélkül való praestálását éjjel - nappal sűrgesse.
Nemkülőnben cselekedjék kecskeméthi bíróval is, Kegyelmed-
nek serio parancsolom, — mivel itten feles hadak lévén, élés
dolgából szűkségben vannak; azonkívűl az minemű hatvan akó
bor van Kecskeméthen: azt is parancsolja meg Kglmed, hozas-
sák kecskeméthi bírák, úgy az mi abrakunkat is. Külőnben sem
cselekedvén, éjjel-nappal mindezekkel siessen. — Ezzel Isten
Kglmeddel. Költ Solthon, 2. Aprilis Anno 1705.

Kglmednek jóakarója:

Generális Bottyán János, m. k.

(Egykorú másolat Kecskemét város jegyzőkönyvében, 1702—1708. kötet.
378. lap.)

Kuklinder cs. tábornok Bottyánnak.

Generális Uramnak ajánlom szolgálatomat és Istentől
minden jót kívánom Kegyelmednek.

Csudálkozom rajta, hogy azt írja Kglmed, hogy János
Diákért egy Feldbablt kívánta(-m) volna, holott maga és Kgl-
med jóll reflectálhatja magát, hogy mindenkor Leidenambdot
vagyés Fendrichet kívántam érte; azért ha Kglmedhez való
barátságtól nem véseltetném: nem annám érette, azon Feldbab-
lért, a ki pedég csak egy Korporal. De kívánván tovább és ked-

veskednem véle: csak küldje fel Kglmed azon Feldbablt, hitemre és parolámra fogadván, azonnal kiadom érte azon János Diák nevű attyafiát; hogy pedég azt kívánom, hogy élébb Kglmed küldje fel: azeránt meg nem étél, mert egy Római Császárnak, tudom, nem kíván Kglmed praejudicálni, hogy képét viselvén, ény küldjem elsőben. Másik oka az: tudván azt és Kglmed, hogy étt helyben kell maradnom és engem mindenkör étt megtalálni, — viszont Kglmed pedég commendiroztaték éde-amoda. Hanem ezen két küldett német és rácz rabokért íme. más két kurucz rabot, úgy Váczy János és Marótti Pált, kik ha Kglmednek nem tetszenének: küldje vissza őket, ény és visszaküldem azon érettek étt maradott két rabot, visszabocsátom. E mellett marad még kilencz kurucz rabja Kglmednek itten: azokért és küldjen fel Kglmed az Feldbabeltől két német Knechtet vagyés szolgákat és annyi ráczot hozzájok adván, az kik azon actióban elfogattattanak: hitemre és parolámra írom. mingyákot (így) értek, azaz személyért személyt annyid adok.

Nem tudván egyéb új hérrel kedveskedni Kglmednek, hanem 30. elapsi mensis Kilitti nevű, Fehérvár táján levő falunál megverte Heister Uram Károlit, hogy az hőttek egy mérfélnyére hevernek. — E mellett azon négy ráczért kérem Kegyelmedet, az kiket Zólyomba küldett.

Ezek után éltessen Isten Kglmeded, és engedje hovahamarébb jó barátságban és jó egészségben láthassuk egymást! Esztergom, 3. Aprilis 1705.

Kegyelmednek

jóakaró barátja

F. F. á Kukländer, m. p.

P. S. Az feleségem ajálván Kglmednek böcsülettel szolgálóját, kedvessen veszé, hogy el nem feletkezők Kglmed róla; viszonyt ő és Kglmed feleségének mindenkibe kész kedveskedni és szolgálni. *) Mively pedég Kglmed barátságáért és az ő kéréséért bocsátottam enyhány kurucz rabot el: viszonyt ő és kéré Kglmedet, ha ketti (így) találkoznék, német rabot az ő kéréséért bocsáttassa Kglmed és énéké kezéhez küldeni.

*) Bottyán első neje ekkor Esztergomban betegen feküdt.

Külezim: Tekéntetes Bottyán János, Méltóságos Felső-Vadászé Rákóczy Ferencz Fejedelem egyik Generálissának, p. t. jóakaró régé barátannak.

Kecskeméti. P. H.

(Eredeti levél, úgy látszik, az egész saját keze írása Kukländernek, a ki-
nek nincs is több levele a gr. *Károlyi-levéltárban* ennél az egynél. Egy más,
ifjabb, es. alezredes és huszthi commendáns Kukländernek azonban 1717-
ből sok van.)

131.

A fejedelem utasítása Barkóczy számára.

Instructio

pro Illmo Comite de Szala Francisco Barkóczy Seniore, etc.

Primo. Menjen alá ismét a Tisza-Duna közére s vegye
által a hadak kormányozását.

Secundo. Szüntelen portáztasson Pest felé.

Tertio. Károlyival correspondeáljon, s ha hadat kívánna
Kghmedtől, succurráljon.

Quarto. Pest alatt vigyázásra hagyván Ordódy György
Kapitány Hivünket, »fordúljon alá az solthi sánczhoz,« viz-
sgálja meg az ott lévő hajdúság számát, jó Commendánst ren-
deljen, s élésről gondoskodjék számokra, »csak annyi embert
hagyván benn a sánczban, a mely a helynek szűk volta miatt
mind elégséges légyen, mind penig subsistálhasson; és egy-
szersmind a más szükségéiről is a sáncznak: úgymint lövészer-
számokról s ahhoz tartozandó eszközökről provideáljon.«

Quinto. »Mivel penig az hídhoz való eszközök készen
lévén, egyedül csak annak általkötésétől függ az dolog, adat-
tatván már praevie Tek. *Bottyán János* Generális-Strázsames-
terünknek a Dunántúl való általmenetelre order: moderálja
és moderáltassa úgy a dolgot Kghmed, hogy ha az ellenség a
Dunán túlmaradt hadat (Károlyi hadtörödékeit) nem perse-
quálja. — sürgesse említett Generálisunkat elégséges gyalog-
sággal való általmenetelre; a ki is az hídnak készítettett hely-
nek ellenében sánczot ásatván, magát az ellenség ellen oltal-
mazhassa; holott penig ebben impediáltatnék: ugyanazon
gyalogsággal vagy alól, vagy feljül lopja által magát a Dunán
és praevio modo a Dunaparton sánczot építvén, subsistáljon

mindaddig, míglen alkalmatossága leszen a híd elleniben való helyhez jöni; kit assequálván és a sánczot megkészítvén, hogy a hídnak conservatiója lehessen, igaz hazafiúi szeretetire kényszerítettvén, *ollyatén Generális Cavallérhoz illő vitézséggel* magát az ellenség operatiója ellen viselhesse. Ki iránt is szükséges provisiókat tétessen Kglmed.

Datum Agriae, die 4. Mensis Aprilis Anno Dni 1705.

F. P. Rákóczi, m. p. P. H.

Sigismundus Jánoky, m. p.

Paulus Ráday, m. p.

(Eredeti, gyűjteményemben.)

132.

Bottyán, b. Károlyi Sándornak.

Ájánlom mindenkori kész szolgálatomat
Nagyságodnak.

Isten ő Szent Főlsége engedje ezen húsvéti szent napokat, több következőkkel együtt, öröndetesebb hírekkel érni, el is mulatni, — kívánom Nagyságodnak. — Itten eléggé éjjelnappal szorgosgatom az erősségnek elkészítését, a minthogy jó formában folynak az dolgok körülötte. Vas héával vagyok, az igen szükséges; kérem Nagyságodat, ottan szereztessen két mázsára valót, avagy többet is, Nagyságod — kérem — adja meg az árát és én azonnal Nagyságodnak megtérétem. Azonban, Szólnokban Barkóczi Uramnak, vagy Méltóságos Fejedelemnek írjon Nagyságod: bár csak öt ágyút küldjenek mentülhamarébb.

Kecskeméti bírónak ne terheltelessék Nagyságod parancsolni: az ideküldött száz gyalog munkásnak küldjön kenyeret és élelét.

Ezek után kívánom, találja friss jó egészségben ezen levelem Nagyságodat.

Költ gömlői *) sánczban, die 10. Aprilis 1705.

Nagyságodnak

igaz jóakarója

Bottyán János, m. k.

*) Kömlőd Tolnában, Paks felett. Másként *Bottyánvára*.

U. i. Ma küldöttem portát Földvár alá és hetven hajdút Pécs felé élés hajtására.

Küldzím: Méltóságos Gróff Károlyi Sándor Generális Uramnak ő Nagyságának böcsülettel irám.

P. H.

Kecskemét.

(Eredetije a gr. Károlyi-nemzetség levéltárában Pesten. Csak az aláírás sajátkezű.)

133.

A fejedelem, úl. gr. Barkóczy Ferencznek.

Ihrme Comes, etc. Salutem, etc. Kglmed levelét kedvesen vettük. . . Olly vigyázással tartsa az Halas táján levő hadakat, hogy, ha kívántatik, menten succurrálhassanak Szekeres István és Szabó Máthé Kapitányinknak, túl az Dunán való operatiókban. — Az sáncz (Bottyánvára) erectiójához az incsinér jól kezdett volna, ha Tek. Nztes *Bottyán János* Generális-Főstrázsamesterünk, (holott abban olly derekas experientiáját nem ítéljük lemmi,) confusiót nem tett volna; melly miatt is esett, hogy az incsinér conturbálván magát, onnan eljött. Mindazáltal azon sáncznak rectificatiójára le fogjuk küldeni, Kglmed penig jelentse meg említett Generális-Főstrázsamester Hívünknek: mivel a sáncz körül kívántató munka nem ő Kglmére bízott, hanem az incsinérre, — abban magát ne is elegyítse; az mint ebben vagyon bővebben is parancsolatja.

Az taraczkok iránt is tettünk olly dispositiót, hogy sem abban, sem golyóbis végett fogvatkozás ne essék; ha mindazáltal több kívántatik, Kglmed tudósítson felőle. Az hatvani vastaraczkokat, mivel csak sajkában valók voltak, jól cselekedte megírtt Generális-Főstrázsamesterünk, hogy elvitette; melly iránt hogy fogvatkozás ne légyen: Újvárból fog szállítatni taraczkokat Mlgos Generális Gróff Beresényi Miklós Uram ő Kglme.

Halasi lakosok panaszból értjük azonban: minemű sok károkat vallottak az odaszállított hadak miatt; kik hogy tovább is ottan ne excedáljanak és az szegénység azzal ereje

felett ne terhelteessék: Kglmed mentülhamarább küldje által az többi után. Caeterum, etc.

Agriae, die 18. Aprilis Anno 1705.

F. P. Rákóczi, m. p.

Sigismundus Jánoky, m. p.

Kívül: Barkóczy czíme, Hatvan vel Kecskemét.

(Eredeti, gyűjteményemben.)

134.

A fejedelem id. gr. Barkóczy Ferencznek.

Illrme Comes. etc. Salutem, etc. Midőn éppen az ellenség intercipiált leveleiből értvén, hogy az földvári sánczban lévő praesidiumot az ellenség változtatni és Samarjából bizonyos-számú gabonát az Dunán hajókon Esztergomig levitetni akarna. megírtam volna Mlgos Gróff Beresény Miklós úri kedves Atyánkfia Generálisunknak: ugyanakkor vettük Kglmed levelét, melly által tudósít, hogy már egész Budáig leérkeztek. És noha Kglmed írásából értjük: netalántún lovas had jött volna le, mindazáltal nagy alkalmatlanságára lévén az hajóknak, úgy is igen kevés számú népek kellene lenni, s azért is inkább hiszszük, hogy gyalogság lévén: az földvári sáncznak erősítésére avagy változására megyen. Kihez képest kívántuk intímálnunk Kglmednek: légyen szorgalmatos vigyázással, és észrevévén azon hajóknak lemenetelét, kísértesse elegendő haddal, és ha szükségesnek látja, maga is Kglmed lefordulván, olly alkalmatos helyen vonattasson taraszkokat, hogy az ellenségnek kárt tétethessen, megírván Tek. *Bottgán János* Generális Hívünknek is ezen dolgot, hogy mind az solthi sánczban vigyázással legyenek, mind pedig az hidat mególtalmazhassák. Kire Isten segítse is Kglmeteket!

Datum Agriae, die 24. Aprilis 1705. Benevoli:

F. P. Rákóczi, m. p.

P. S. Vigyáztasson arra is Kglmed, hogy az midőn az változás alkalmatlanságával fel találná magát vonattatni az földvári praesidium, ártasson nekiek Kglmed.

Kívül: Barkóczy czíme, hely megjelölés nélkül.

(Eredeti, gyűjteményemben.)

A fejedelem, gr. Barkóczynek.

Illrme Comes, etc. Salutem, etc. Kglmed leveléből értjük a budai németnek és rácznak kimenetelit; melyet is nem kétljük, tovább is fog serio investigálni Kglmed és bennünket hovahamarébb tudósítani. Irtunk Mlgos Generális Gróff Beresényi Miklós Úrnak, hogy Esztergom eleiről azon Sámboi két seregét bocsássa alá, és hogy az esztergomi hadnak cseledjek iránt is légyen provisió; *) nem kétljük, fogja ő Kglme intimitiónkat effectuálni.

Caeterum, etc.

F. P. Rákóczi, m. p.

Agriae, 29. Aprilis 1705.

Sigismundus Jánoky, m. p.

Joannes Pápai, m. p.

Kivül: Barkóczy ezíme, Hatvan.

(Eredeti, ugyanott.)

Bottyán tábornok ordere a Tisza-Duna közti hadakra.

Kegyelmes Urunk ő Nga minden rendbéli hadi tisztinek és vitézlő rendeknek, valakik Kecskemét, Kőrös és Pest elein akárhol lesznek, mindenféle nemzetből állóknak ezen orderem által serio parancsoltatik:

Látván, vévén, vagy hírét hallván ezen orderemnek, mindgyárt, minden késedelem nélkül erre Pataj és Imsós felé éjjel s nappal siessenek jöni, — úgy kívánván most igen szorosan Hazánk és Kegyelmes Urunk szolgálatja. Melyet sikerre ne véljenek, hogy Hazánkuk kárát magok fogyatkozásából ne okozhassák.

Sietve, Imsós, die 13. Mensis Maj Anno 1705.

Generális Bottyán János, m. k. P. H.

(Egykorú másolat sz. kir. Kecskemét város jegyzőkönyvében, 1702—1708. évi kötet, 402. l.)

*) Zsámboi ezere ugyanis nagy részben esztergomi katonákból állott. Hat századdal maga az ezredes lent volt Bottyán tbk. mellett; 1705. ápril 24-kén Duna-Patajról írt a Fejedelemtnek, mire következett a jelen resolutio.

Bottyán rendelete a három városra.

Kecskeméti, kőrösi és czeeglédi Bírák Uraimék vévén ezen levelemet: azonnal, se órát, se napot nem mulatván, sánczot ásni küldjön Kgltek Kecskemétről száz embert, Kőrösről hatvan embert, Czeeglédről húsz embert. Azok pedig elegendő élést hozzanak magokkal egy egész hétre; hites és igaz embereket rendeljen Kgltek melléjük, — máskint kéntelen lészek száz katonát küldeni Kgltekhez kemény executióra. Különben se cselekedjék Kgltek. Datum Bottyán-vára, Die 15. Maÿ 1705.

Generális Bottyán János m. k. P. H.

(Egykorú másolat Kecskemét város jegyzőkönyvében, 1702—1708-iki kötet, 403. lap.)

Vay Ádám udvari marsall, a fejedelemnek.

Imsósi sánczból, 17. Maÿ 1705.

Kegyelmes Uram!

Tegnap dél tájban ideérkeztem, lábaim fájdalma miatt fel nem mehettem eddig a várban: de az dolgokat s híreket investigálván, hamarjában az mit észrevettem, azokról alázatosan tudósítom.

Bizonyos emberek érkeztek, kik bizonyosan referálják: Simontornyára ment rácz s labancz s német több ezernél, kik háromszáz szekeret éléssel megrakván, tegnapelőtt még helyben voltak; sok emberséges emberektől s magától *Bottyán* Urantól értekeztem, hova céloznak? Ők közönségesen referálják: Székes-Fejérvár felé, s onnan Budára; — probabile, az ott való szükséghez képest, de én Földvárról is gondolkozom: mert onnan mind kiszökött — kik naponként szöknek — németektől s mind máshonnan tudjuk, csak harmadnap i élesek is alig van, s fájok egy csep sincs. Arra nézve az Buday Uram hadát azonnal kezdtem költöztetni, ismét pro supplemento válogatott két egész jász (jász sereget) rendeltem, míg

az többi érkezik, — még az Dunántúl valók, Majos és Deák Ferencz Uramék sem érkezyén el; de egész éjszaka is különösen, csak egy komp lévén, ma estig is költezések megtart. Ezek általmenvén, Szabó Máté, Hellepront, Zsámboki s *maga Bottyán Uram* hadával alkalmas lovast tésznek. De igen sollicitus vagyok: kivel küldjem? Bottyán Uram maga akarna menni, más ninesen, az Dunántúl valókkal maradván Kisfaludi (György) Uram. Balogh Ádám Uramék s némely tisztek alkalmasint contentusok Bottyán Urammal, s kívánják: hadd menjen el (velök), — nagyobb részre az Dunáninnen valók vélle nem contentusok; ha ugyan nem érkezik Kisfaludi Uram: kéntelen leszek elboesátanom.

Alázatossan írhatom magam iránt, Kegyelmes Uram, olyan submissióval vagyom hozzám (Bottyán). — bizony egy köz Kapitánytól nem várhatnék többet; sponte kíván tőlem minden dispositiót s parolát. Arra nézve szomorítani Nagyságod méltóságos levelével nem kívánom, — hacsak okot nem ad reá. Alkalmas szép szóval való praedicatiót tettem, s mindenre offerálja magát. Bizony, csak tudnának vélle bánni, s néha szenyvedni is. — nem volna haszontalan szolgál!... *Igaz, néha indiscrete kemény: de néha bizony okot is adnak reá neki!* Mikor ezt írom, épen érkezik ő Kegyelme; portája érkezett Lovas-Berénybül, referálja bizonyossan: Komáromnál harmadnapja általköltözött az német; jövedele s intentiója melyre lészen? annál jobban vigyáztatok, s tudom, eddig Méltóságos Generális Uram (Bercsényi) Nagyságodnak tudtára adta.

Ráczkövibül ma érkezett egy jó emberem; Budán lévő jó emberem izente: nem régen nagy seditió volt Budán, az militia az tisztekre, az tisztek egymásra támadtak nagy szükség miatt, — talám azokat compescálni vagy pedig próföntolni jű. ha jű, vagy az víz öntötte ki Csallóközbül.

Bottyán Uram conceptusa szerint nem kell már több lovas had oda-által, csak gyalog; igen fél az kenyérbeli fogyatkozástúl. Igaz dolog, nyomorúlt dispositiók voltak eddig. — én bizony nem csudálom, ha haragszik az Commissáriusokra. Alázatossan javallanám. Kegyelmes Uram: Szent-Iványi Raphaél Uramat ezen sánczokban pro Supremo (Commis-

sario) állítanók, mivel resolválta magát : vármegyében nem szolgál; reá is írt Hont vármegye: tartsa dolgát, mert más-ként reguláltatták az vármegyéket.

Az búzának vecturája sokban esik, eddig itt pedig..... (kiszakadt szó helye) nem találni, igen szegény vetések vadnak ezeken az városokon. Valljon, Kegyelmes Uram, nem jó volna-e az három várost abbanhagyni? csak magokra vigyázzanak, mint eddig Szűcs János Uram alatt, s hordanák ingyen az búzát. Várom kegyelmes parancsolatját; még függőben vagyok véllek. Nem ítélném károsnak azt is, Kegyelmes Uram, ha az Commissáriusság minden magazínhoz tíz-tíz béres-szekeret tartana. — méltó ez is consideratióra; az ökörben kárt nem vallanánk: igen drágódik ezen az földön az ökör, 38 és 40 talléron — tudom — adták az kecskemétiék.

Itt az munkás kevés, lassan mégyn az épület. Somodi Péter Commissárius pénze elfogyott. Szabó Máté és Hellepront hadának nem fizethet. — az velem lévő pénzből most fizetek. Majos és Deák Ferencz Uraimék hadainak is, — elérkezvén, — innen kell fizetnem. Már az tatároknak s törököknek megfizettetem. Épületre s egyéb szükségre mi marad? Nagyságod méltóztassék considerálni s succurrálni.

Az budai malmok és kompok ellopását magára vállalja Bottyán Uram: csak az sajkáki készüljenek; vasat kíván sokat. — alázatosan kérem Nagyságodat, méltóztassék küldetni. talám már elérkeztek vélle.

Mennyi gyalogság legyen már itt: im alázatosan extractusban (nincs itt) megküldöttem; még Pest eleiről várok öt zászlót, ha azok is el nem szöktek, mint Bereg és Heves vármegye hajdúi, — kirül méltóztassék Nagyságodnak kegyelmessen parancsolni.

Ha megfizetek Deák Ferencz Uram hadának: talám csak vissza kell bocsátani Pest eleire, Cseplész Jánost pedig az Duna mellé, mert ha ű távozik: oda lesz Szent-Miklós s több Duna-mélyéki faluk.

Bottyán Uram emberei egynehány ezer hajdúval s katonával biztatják hogy szaporodnak, ha csak kevésbé subsistálhatnak is túl.

Kapáink is kevesek vadnak; nem tudom, Szathmári János Uram *) mit gondol?

Ráczkövi emberem az császár (I. Leopold) halálát is referálja. — Budán beszéllek.

Ajánlván magamat fejedelmi kegyelmességében, kívánom: az én Istenem dolgainak kívánt jó végeivel Nagyságodat örvendeztesse, és maradok

Fejedelmi Méltóságának

alázatos, holtig való szolgája

Vaj Ádám m. k.

P. S. Az hídnak még, az sebessén, mintegy haruada híjja; negyednap alatt elkészül.

Kívánván, Kegyelmes Uram, minden dolgoknak helyes- sen végére memnem, informáltattam magamat: Dunántúl való főrendek között micsoda gradus vagyon s competentia lehet? végire mentem; magok között elébbi hadi tisztet autoritását Domonkos Ferencz Uramnál nem tartanak, és (ennek) betegsége miatt praeficiáltatott Kisfaludi György Uram; már mit csináljunk az kettő között? álljon Nagyságod kegyelmességében. Ha ugyan, Kegyelmes Uram, Eszterhás Dániel Uram megyen vélek által: beteges ember lévén az Úr, jó volna egyenessen mellé adjungálni (Domonkost); nagy experienciájú embernek tartják, **) Károlyi Uram is Brigadéros-formában szolgáltatott vélle. Magától ugyan egyéb kedvetlenségét nem értettem, hanem azt szégyenli: minap az melly kegyelmességét mutatta Egerben Nagyságod. — hópénzében tudta Somodi Commissarius Uram, noha olly notatus: Dunántúl már egy holttestet megnyúztak képében. — most is Györött tartják az bűrit.

(Egészen Vaj Ádám saját kezével írott eredetije a Rákóczi-Aspremont-Erődy-levéltárban, Vörösvárt. A fejedelem számára szokásos lapszéli figyelmeztető kivonatokat Beniczky Gáspár ndv. belső titkár készíté.)

*) A vasban dús Gömör vármegyei fiscalis jószágok praefectusa, a ki a Bottyánvári sánczok munkájához szükséges vaseszközök szállításával vala megbízva.

**) Osobánczi, vázsonykői, palotai kapitány volt már a török időkben.

Rákóczi válaszából Vetéssyhez.

Eger. 27-ik Máj 1705.

Vettük Kgl'de dato Bruxelles. 20. Februarii írtt levelét Itt Istennek jóvoltából az ország ügye jó folyamatban van; mert minekutánna az Vágon túl való városokból (Módor, Bazán, Szent-György) az ellenség gyalázatos capitulatio mellett kiment. az Fejérhegy-mellyéki parasztság rajtok ütven: minthogy a capitulatio ellen titkosan fegyvert is vittek magokkal. nyolczszázig valót benne levágott, és ezöltától fogva az Dunán innét való földet szabadossan bírjuk, — sőt annakfelette az Dunán hidat kötvén által s erős sánczokat csináltatván, az hadakozást transferálni resolváltuk; a mint is Gróff Eszterházy Dániel Generálisunkat általküldvén, reménlünk naponként minden jó operatiókot, annyival is inkább. hogy az császár halálával az ellenség dolgainak progressussit kisebbnek lenni ezután általláthatjuk. *Ez napokban Bottyán János Generálisunk az ellenséget, a ki Budára élést akart vinni, Dunántúl megütvén, az egész élést elnyerte, háromszázig valót vágott és nyolczvan rabot hozott, — etc.*

(Eredeti fogalmazata Vörösvártt.)

Vay Ádám a fejedelemlennek.

(Eleje hiányzik.)

.
 értenem, mert búcsúznak, ha fizetéseken feljúl vágójok nem fog járni.

Teleki Mihály Uram levelét vettem Kegyelmes Uram, kéredezik udvarhoz: oly dolgokról kíván relatiót tenni, kit pennára nem bízhat, — ezt is alázatossan jelentem Nagyságodnak.

20. Máj írott kegyelmes levelében méltóztatik kegyelmessen parancsolni, hogy Szent-Iványi Raphaél Uramnál Csajághi (János) Uramnak nagyobb experientiája van, — azért

praeficiáltassék az sánczban; nem érthetem, Kegyelmes Uram: in militaribus, vel in Commissariatu? Én Szent-Iványi Uramat az három sánczban commendáltam pro Summo-Commissario et Iudice Bellico, csak Bottyán Uram itt nem létében substituáltam volt az felső sánczban Szent-Iványi Uramat. Csajághi Uram nem is acceptálná az Commissariatusságot, akar militaris ember lenni, másként is, — úgy látom. — familiájára nézve az Dunántúl igen observálják Csajághit. Örömet ezek iránt is alkalmaztatnám magamat, csak vehessem kegyelmes tetszését s parancsolatját.

Ajánlom tovább magamat fejedelmi kegyelmességében: kívánom, alázatos levelem tanálja szerencsés órában s jó egészségben.

Imsósi sáncz, 29. Maÿ 1705.

Nagyságod Fejedelmi Móltóságának

alázatos igaz szolgálja

Vaÿ Ádám m. k.

E levéltöredék szélein még a következő, némileg az elveszett rész tartahuára is világot vető kivonati jegyzetek olvashatók az előterjesztő udvari titkártól:

»17. *) *Az tatároknak s törököknek kell-e húst adatni?* búcsúzni akarnak, ha fizetéseken kívül vágójok nem leszén.« *A fejedelem e pontra nézve oda jegyzé:* »Ha bőven van; de rossz példa; menjenek!« Ismét:

»18. Teleki Uram oly dolgokról kíván relatiót tenni, melyeket pennára nem bízhat; kéredzik Nagyságod méltóságos udvarához.« Fejedelmi resolutio nines. Tovább:

»19. 20. Maÿ költ Nagyságod kegyelmes parancsolatjából érti, hogy Szent-Iványi Raphaél Uramnál Csajághi Uramnak nagyobb experienciája lévén, praeficiáltassék az sánczban: de nem értheti: in militaribus-é, vagy in Commissariatu?« stb. *Rákóczi megjegyzése e pontra:* »Nem hadnak; Csajági a saúcz oltalmára.«

(Sajátkezűleg írt eredeti levél a R.-A.-E.-levéltárban, Vörösvártt.)

*) E szám, mely a levél extrahált pontjainak számát jelöli, gyaníttatja, hogy annak sokkal tetemesebb része az a mi elveszett vagy még lappang.

Sándor Menyhárt, gr. Koháry Istvánnak.

Nem rég portára küldvén itt való Méltóságos Generális és Commendáns Uram (Kukländer) hetvenöt katonámat át az Dunán, holott visszatértek volna: hat zászlóalja kurucz *) készen várván lesben, kiken is át kölletett magokat verniek, — huszonhatan veszték el; kik közül Győry Kapitány és Madary Hadnagy Uraimék húsz közkatonával Újvárbán raboskodnak, az többiket levágták. Ezen szerencsétlen casus után ki talált menni Kis András Kapitány Uram is Marótra, — ott nyomták meg bizonyos talpasok; de bizonyosan nem tudhatom: ha szántszándékkal-e elfogattatta magát, vagy nem? Kiről semmi bizonyos hírt nem kaphatok: ha raboskodik-e? vagyis kuruczezá lett?

Item, most hogy *Bottyán János Buda alá csapott volna* **) és mifelénk közelgetett volna: megúnván az koplalást, huszonötön katonáim közül hozzája állottak, és sok ki az táborra, ki más végházban vették magokat. Kiről eleget írtam az Főlséges Hadakozó Tanácsnak: de egyebet nem obtineálhattam az egy biztató szónál, kivel az szeginlegúnnek hasa meg nem tölt s így igen kevesen vagyunk. Agárdy Kapitány Uram itt tengődik ugyan még, — de ő Kglmében sem vagyok bizonyos Az gyalogság penig két sajkas-compagniéskából áll: *mert az ketteit e télen, postirungban lévén, Bottyán János egy templomban szorítván négyezred magával, kik is sokára megadván magokat, magához esküdtette, és már ellenünk hadakoznak; s így mezőre való egy sincsen a ki elmehessen.*

Épen most érkezett tatai Commendáns Uram levele, melyben írja, hogy tegnap 9 órakor estve kilencz zászlóval Bezerédy kimutatta magát és odavaló katonáknak 50. lovokat kapták el. E mellett, valami török- és tatárság is ***) ott a tá-

*) Csak *kettő* szokott ott őrt állani, nem hat.

**) Buda ráczvárosát s a Tabánt bevén, feldulatta, 800 ráczot kardra hányatott, — úgy fordúlt aztán Esztergom felé.

***) A b. Andrassy Miklósféle török-tatár csapat.

ján látszott volna: elhiszem inkább, hogy kozákok vagyis oláhok voltak; kiket Isten már idehozván Milgos Kliklispergh (Glöckelsberg) Generális Uramot is, tudom, megzaboláz és meggátolja feljöveteleket. — Ezzel, etc.

Strigonÿ, 6. Junÿ 1705.

Exciádnak

alázatos köteles szolgálja

Sándor Menyhárt m. k.

Kírvül: Koháry czímzete, Viennae.

(Eredeti levél, gyűjteményemben.)

142.

Gr. Eszterházy Dániel a fejedelemnek.

Datum ex Castris ad Földvár positis,
dje 6. Junÿ Anno 1705.

Nagy Méltóságú Fejedelem!

Nekem Kegyelmes Uram!

Hogy eddig alázatos levelemmel nem udvaroltam Ngodnak, oka, hogy bizonyossat írjak, mellyet elkövetnem nem lehetett, míglen valóságosan experiáltam volna. Tegnapelőtt azért mind Udvari Kapitány (Vay Ádám) Uram javallásából s mind peniglen *Generális Botthyán János* Uram ő Kglmek únszolásából Földvart megszállottam, a lovas hadakat két felé: egy részét, kivel magam vagyok, alól, a sexárdi, simontornyai kelők iránt, a más részét peniglen fölül, *Generális Botthyán* Urammal Buda és Fejérvár felől a Dunapartig gyalogságnak egy részével, és ugyanazon gyalogságnak nagyobb részét a Duna szigetjére fölül rendelvén, ezen okokra nézve: Hogy innend alól az mint magam vagyok, az alsó tó mellett, vígyázásban lehessenek, ha mi ellenség vagy Simontornyáról, vagy sexárdi passuson a Duna és Dráva közül valamelly erő érkez-nék is; *Botthyán* Uram peniglen, ha Buda vagy Fejérvár felől ha vizen és szárazon nyomúlna, hogy azoknak obstálhasson; mindketten peniglen egyikünk a másikának succurrálhat. A Duna szigetjére küldetett hajdúság peniglen a sajkás ellen-ségnek vígyázására rendeltetett.

Minekelőttö azért az ímsódi sáncztúl megindúltam

vólna : praemittáltattanak hat sajkán az szegedi és más válogatott hajdúságbeliek a sóti sáncz mellett a Duna szigetjének felső részére ; kik is a midőn helyben érkeztenek vólna : szintég akkoron akara elindulni Budára hat sajka rácz, a kik ugyanonnénd följlül Budárúl jöttek vala holmi pálinkával, dohánynyal és más egyéb élléssel ide Földvára. Kiknek visszatérésben eleiben állván az mi sajkáink a Duna szigetjének felső részén, kemény harcztot tettek egymással, majd másfél óráig szokott kemény álgylövések alatt ; de Istennek neve dícsértessék, a mieinknek kevés károkkal : öt megsebesedettel és egy meghólttal, a ráczságnak peniglen számossan való elveszésével lett meg, — a minthogy tegnapelőtt. idejövetelemkor temettettenek is felessen. Az sajkáik visszaverettetvén, ideresztettenek, a minthogy most is minden készület nélkül az part alatt levegnek, magok az sánczban beszorúlván. Ugyanazon este az álgylúknak és egyéb munitióknak helyt nézésére bemene vala *Bottyán Uram* háromszáz gyaloggal és ennyihán lovassal szintég az barátok residentiájának ellenében, az szőlőhegynek orrában ; kikre is igen kemény lövéseket tévén az ellenség, — mégis Isten jóvoltából semmi károk nem esett, se meg nem sebesedett, békével kijöttek. — Tegnap napon újolag némely gyalogsággal és ennihány lovassal bement vala *Bottyán Uram* az árkoláson belől, az tornyon kívül épített sáncznak megvizsgálására, a hol is kemény, sokáig tartó lövöldözések estenek mindkét részről, mind álgylúból, mind apró puskákból ; de ott is, Istennek legyen hála, semmi kárt nem vallottunk, hanem egy németünknek a kis újját sértette meg egy golyóbis, és azon actióban az ellenség közül négy mindjárt elesett, de mennyi sebesedett ? azt nem tudhatom, hanem egy strázsamester — kit is megajándékozték — az álgylú mellett levő pattyantúsát az ellenségnek az álgylú mellé szörnyű halált löttö. Az sajkás pattyantúsa is tegnapelőtt egy hasonlóképen elveszett. Ezek után a mieink szerencsésen kijöttek ; az ellenség peniglen tegnapi napon mind az felső sánczban hordozóskodott. A rácz egy fal mellé a Duna felől csoportozott, a lovát, marhát a sáncz oldalában legelteti. Még is tegnapelőtt hozának az gyalog németek közül egy rabot, ki is kemény examen után fateálta, hogy a gyalogja a németnek nem több három compá-

niánál, minden compániája ötven személyből álló, a lovassa pedig hetvenből, commandírozottból. A beszorúlt ráczságnak pedig bizonyos számát nem tudhatom.

(A levél többi része elveszett.)

(Eredeti, gyűjteményemben.)

143.

Földvár körül való dolgokról írt Novella.

Anno 1705. Die 7-ma Junij. A lovas német délután circeiter két óra tájba, maga mellé vevén vagy negyven gyalog ráczot, a kapu eleibe kijöttek mintegy négyszáz lépésnyire, és két truppbba állván s az gyalogja az árkokba és halmocskák mellé recipiálván magokat, egy ideig kemény puskázást tettek a vélek ellenkező katonaság ellen; de végtére minden tartózkodás nélkül rajtok menvén a vitézljő rend: nagy szaladásra ejtették az ellenséget, és a külső kapun behajtván őket, egész a sáncznak felvonó-kapujáig mind hátokon puskáztak, és azon is behajtván, bérekesztettek és a két kapu között majd egy óráig rettenetes puskázást s lövéseket tettek mindkét részről egymás ellen; mindazonáltal Isten kegyelméből két hadnagynál és egy szegénylegénynél több nem sebesedett, — azok sem halálosan, és egy hadnagynak a lóva esett el. A németek közül pedig feles sebesek esvén és két ló is: többé ki nem mertenek jönni, s kisebbségére, a sáncz kapuja előtt való strázsaházat megégetvén, a mellette lévő szakállost is kihozták katonáink, — és azzal visszatértenek.

Item — 7-ma Die praesentis. A munitiók a Duna szigetjének felső részein általköltöztenek, hálá Istennek, szerencsésen.

Die 8-va praesentis. Bezerédi (Imre) Uram megérkezvén maga portájával, tölt ily reportumot, hogy Tata várossába voltanak és némely rabokat *) Uram katonái közül kiszabadítottanak, és onnan mentenek szintén a komáromi rév eleibe, az hová azelőtt való napokon két standár német általköltözött vala, — de hírekkel esvén, hogy Tatába volt a porta: minden tartózkodás nélkül visszamentenek.

*) A név kiszakadt.

Die 9-na praesentis, circa horam octavam matutinam, elkészítvén jól a munitiókat, fasínákat és más egyéb requisitumokat: *Bottyán János Generális Uram* a gyalogsággal megindult és nagyobb részivel a hajdúságnak, a váron alól való tó mellett elvivén, az vár háta megé került, — az honnant az hegy alatt annyira bévitte az hadakat, hogy apró puskákkal egymást penetrálhatják; az munitióval penig ugyan az hegy alatt, a megírt tó szélén egy árok mellett megállapodván és a lövéshez kezdvén, — próbáért csakhamar oly operatiót vitt véghez, hogy a sánczon kívül tett két rendbéli árkolásokból csakhamar kilövettenek a németek; mellyeket is az hajdúság mindjárt occupálván, egészen bépuskázták a németet a sánczba, minekutánna a munitiót mindjárt közelébb vitték, azon árkok mellé, — a honnét egész nap tartott számtalan sok és kemény lövéseket tettenek a sáncz ellen, nemkülömben a német is a mieink ellen, — szüntelen egymással, mind öreggel (lövőszerszámmal) mind apróval, de kiváltképpen öreggel. Mindazonáltal Isten kegyelméből egy hajdúknál több el nem esett, és egy pattyantús (így) sebesedett meg, — a németnek penig egy ágyúját ellőtték és egy dragonost lovastúl.

Ex Castris ad Földvár positis, Die 10. Junij Anno. 1705.

(Eredeti fogalmazat, egy ív, in folio, Budán a kir. kamarai levéltár lým-busában. Igen szakadozott.)

144.

Gr. Eszterházy Dániel a fejedelemnek.

Méltóságos Fejedelem!

Nagy Kegyelmes Uram!

Ngodnak tegnapelőtti levelemmel alázatossan udvarolván, az ideig történt operatióinkat detegáltam vala; az időtül fogva végben ment actiókat penig nagy alázatossággal ekképpen írhatom meg. Méltóságos Fő-Generális Gróff Bereséni Miklós Uram levelét vettem tartozó kötelességgel; való dolog az, az ő Nga írásának tenora szerint együnnen s másunnan öszvehánt hadak is vadnak ezen ellenséggel (Glöckelsberg), mindazonáltal a mellett tanúlt, reguláris népe is vagyon, úgy-annyira: szerencse, ha meg nem egyenlődhetnek hadaink szá-

mával, mivel a mely segítségünk érkezett is: zászlóknak száma meglévén, fogyatkozása van a vitézlő rend számának. A mi hadaink Kegyelmes Uram, kiváltképpen a gyalogság, szörnyen confundálta magát, reméntelen bátortalanságban esvén *Generális Bottyán Uram megsebesedésével*; kiket is szép szóval és ajándékkal nehezen lehetne reducálnom. A várat (Bottyán-várat) igen bombardérozzák; az ellenség pedig annyivalinkább megerősödött, hogy elmúlt étszaka és mái napon az vízen lévő gyalog, sajkás erő magát az ellenséggel conjungálta; kik is tudom, Kegyelmes Uram, az vár, sáncz és híd ellen minden ellenséges utakat s módokat elkövetni készséggel vadnak. Én mindezekben Kegyelmes Uram, hazafiúsági teljes készséggel s indúlattal lévén, minden részről ellenség igyekezetit antevertálni kívánom, szükséges dispositiókat is tettem. Az ellenség sajkája 19, öreg hajója 8, apró hajója vagy ladikja ugyan 8, melyekben német és rác had vagyon bérakódva; mindenünnen a praesidiumokból maga hadviselő népeit öszveszedte, faltörő ágyút, két nap és étszaka kemény ostromokat téssen, — mink is utolsó vérünk csejje kifolyásáig oltalmazni az erősséget s édes Hazánkat készek vagyunk. Ezzel Ngod kegyelmességében ajánlván magamat, maradok Ngodnak

Ordasi táborban. die 21. Junj 1705.

legkissebbik alázatos szolgálja

Esterhás Dániel m. k.

Külczim: Az Nagy Méltóságú Erdélyi Fejedelem Felső-Vadászi Rákóczy Ferencz nagy Kegyelmes Urunknak ő Ngának alázatossan írák. — Ibi-ubi. P. H.

(Eredeti levél, gyűjteményemben.)

145.

Csajághy János ezredes, a fejedelemhez.

Méltóságos Fejedelem, jó Kegyelmes Uram!

Nagyságodat akartam alázatosan tudósítani az ittvaló állapotokról. — Általjövén az mi hadunk az Dunán, sokunknak intentiója és akarata ellen, ellenség utánok jött, az felső sánczot pénteken mindjárt formaliter obsideálta, tegnap pedig az batteriáit felcsinálván azon ellenben felül lévő hegyre,

mindjárt keményen löni és bombázni kezdette a felsőt; kiből is többire mind carcassát hány, de ugyan ott tegnap kárt nem tett az mieinkben, hanem ma talán vagy két három hajdút az bomba megért, ki miatt is az hajdúság igen megrémült. Az Színay hajdúi tegnap, az étszaka s ma is leszaladtak a sáncz előtt való hegyről: én — megvallom — fegyverrel űztem vissza, az mint nekik meg is mondtam, hogy ellenség módjára mind tisztit s magokat megöletem, — de most utóljára megízenék, hogy ők — Isten őket úgy segítse! — mind lejönnék; ha én őket öletem, vágatom: ők is azt cselekszik; ha pedig nem resistálhatnak nekem: készebbek lobonczcokká lenni. Arra példát adott nekik Farkas Sándor Uram Főstrázsamestere Durcsányi, ki is ma lobonczczá lőtt, benn lévén Generális Uraimék conferentiáján, mihelyt onnan kijött, mindjárt lobonczczá lőtt.

Ide által is az mi sánczunkat lövi onnand az hegyről az német, sőt ma pumát is vetett messziről: de be nem jött, az Duna innenső partján belől esvén, közel. — Valamit tehetségemmel felértem, mindeneket eddig elkövettem, az utolsó sánczban is egyaránt feljártam s járok is, míg erőm lészen. Tudja Isten, tegnap mind túl s mind innend pattantyúsokat, tiszteteket s közvitézlő rendet is mind praemiáltam, valakik magokat jól viselték, magam pénzt adtam nekik, animáltam, — bizony lelöttem is egynehány rendben az battériákban németeket s egynehányszor kilődeztettem az sánczásókat. Három étszaka már az fejemet le nem tettem, gyalog futok magam mindenfelé, mert egy ember sincs mellettem most az ki segítene, noha elegenden járnak vala ezelőtt.

Az hídnak még eddig nem árthatott az ellenség; ma 16 sajka, hét öreg hajó is lejött épen ide az hajlásra. Az mint masérolt fel az táborhelyre, lehetett hét vagy nyolczszáz az infanteriája.

Én nem tudom, mit gyalázatoskodnak; kesereg az lélek bennem, ki ezeket az consequentiákat így megmondtam az általköltözéskor. Sok emberekben csalatkoztam meg, kiknek is mondtam szemében: miért változott 'el a te orcád? — Én az míg magamat birom, nemcsak hazámért, de Nagyságodért bizony életemet letenni is kész vagyok; mondják meg mások is, mit cselekszem.

De ha Nagyságod kegyelmessen most hamar nem provideál de mediis succursus: az mi operátiónk, félő, hazánkunk nem várt veszedelmét causálja. Sokat nem írok, szólni tudok Nagyságod méltósága előtt, de szólni fognak mások. Én pedig valamíg élek, állhatatossan leszek

Nagyságodnak, Kegyelmes Uramnak,

Imsós, 21. Juny 1705.

alázatos engedelmes szolgája

Csajági János m. k.

(Eredeti s. k. levél, gyűjteményemben.)

146.

Hellepront János ezredes, a fejedelemnek.

Méltóságos Fejedelem!

Nagy jó Kegyelmes Uram!

Sub dato 4. nékem exarált kegyelmes parancsolatját alá-
zatososan vettem Fejedelemségednek az idevaló hírek iránt.
Harmad nap előtt megírtam Esterházy Dániel Uramnak ő
Ngának, hogy a portám meghozta, hogy az német *Bottyán-vá-
rából* felment az sajkákkal együtt, az várban hagyván ennyi-
hány németet, az építteti; *) az tombászokat, szalokat mind
megégettette. Az inntső sánczot (imsódi sáncz) az hajdúim
legelőszer úgy informáltak, hogy elterítették: de ma egy fő-
hadnagyom portárul meggyüvén, referálja, hogy felül valami
keveset ugyan elkotortak és az árka teli van vízzel; annak-
okáért, Fejedelemséged parancsolatja szerint egészen levo-
nyatom az sánczot.

Most megyen öt sajka Eszék tájárul fel az Dunán, már
Bátyának ellenibe vannak, mindenütt titkon az hajdúsággal
kísírtetem: de még sohun sem szállott ki az inntső földre,
hogy valamiként elszoríthatnánk az sajkáktul közzülök. — Ma
Pécs tájárul az deesi, sárközi emberek olyan hírt hoztak, hogy
az pécsi kölhídnál kétezer rácz heverne. Bácskaságrul pedig a

*) A várat ugyanis a kivonúlt kurucz őrseg maga után a híddal
együtt fölégette volt.

melly embereim gyűttek, azok semmi gyülekezetit Bácskaságban az rácoknak nem hallották. Azonban mindenfelé Ngod parancsolatja szerint vígyázással vagyok mind portákkal s mind kémekkel. Ajánlván magamat alázatossan Fejedelemséged gratiájában, maradok

Fejedelemségednek
mint nagy Kegyelmes Uramnak
Datum Kalocsa, die 6. Julj 1705.

alázatos szolgálja
Hellepront János m. k.

Kivül: Rákóczi czímzete.

(Eredeti levél gyűjteményemben. Tiszta oldalán a fejedelemnek Ráday kezével írott fogalmazata van »*Vácznál, 11. Julj 1705.*« kelettel Bercsényihez, melyben a főtábornok utasíttatik. hogy »az *Esztergomból* igaz magyarságoktól viseltetvén, hűségünkre kijött« vitézlő rend házok népe s cselédjek eltartásáról, a megküldött specificatió szerint, az odafel való vármegyékben gondoskodjék. — Ez nyilván Bottyán és Zsámboky kérésére történt: mert földieiket ők hívogatták ki.)

147.

II. Rákóczi Ferencz fejedelem Bottyán János tábornoknak adományozza Szent-Péter és Madar Komárom vármegyei falukat s az érsek-újvári gr. Serényi-féle felházat.

Anno. 1705. 21. Julj, in Castris ad Mocsonok positis.

Tek. Nzetes Bottyán János Generális-Strázsamester Úrnak conferált jószágokrúl való Collationalis.

Fejedelem Felső-Vadászi Rákóczi Ferencz. etc. Adjuk tudtára a kiknek illik, hogy mi, kegyelmes tekintetben véné T. Nzetes Bottyán János Generális-Főstrázsamesterünk hazánk s nemzetünk szolgálatjában eddig is az üdökhöz és alkalmatosságokhoz képest valósággal megbizonyított sokszori dicséretes magaviselését, — mellyet hogy tovább is a Magyar Nemzet mostani közügyéhez való szíves szeretetiből állhatatosan és minden készséggel fogna nyilvánvalóvá tenni. bizonyosan remélvén: erre nézve Nemes Komárom Vármegyében, ugyan Komárom várához tartozandó Szent-Péter nevű falut és Ma-

dart, a melynek egy részét a komáromi jezsuiták, másikat valamely rác, harmadikat pedig ugyan komáromi labancz Hajnal Márton bírt, — nemkülönben ezeken kívül Érsek-Újvárbán a felső-kapunál balkéz felől egy romlott és mostan pusztán álló felház, a mely hajdan Serényi-familiáé volt és azután német commendáns lakott benne, hogyha eddig másnak nem conferáltatott, avagy az ottvaló Kaptány residentiájára nem resoláltatott, mindezeknek igazságosan és eleitől fogva való appertinentiáival együtt adtuk, engedtük és conferáltuk, amint-hogy adjuk, engedjük megírt Generális-Strázsamesterünknek kegyelmesen e Collatiónk erejével, ad ulteriorem Regni dispositionem.

(Eredeti fogalmazat, Rákóczi udvari cancelláriájának 1705—1709-iki kiadványi jegyzőkönyvében. Nemzeti Múzeum, b. *Jeszenák*-gyűjtemény.)

148.

Bottyán a fejedelemnek.

Méltóságos Fejedelem!

Nékem Kegyelmes Uram!

Ezen szempillantásba vettem az aláküldött katonáimtúl ezen Ordódi Uram levelét, mellyet includálván, Fejedelemségednek sietséggel transmittálok. Az mely katonáim szüntín akkor értek oda, mikor már megtért az német, és szemekkel néztek reá az ellenségre, hogy ment, — de ők annyinak nem mondják hogy voltak volna, hanem nyolcz kornétájokat mondják hogy volt mindenestül az németnek, — rác pedig volt lovas, gyalog, ezerig való. Egy német szökött ki közülök, az kit — nem kétlem — rövidnap elküldi Fejedelemségednek Ordódi Uram, ki is úgy referálja, az mint katonáim tüle hallották, hogy nem volt több-számú az német.

Ezzel Isten tartsa Fejedelemségedet nemzetünk s hazánk szerencséjére. — Datum ad Csenke, 31. Julý circa mediam noctis, 1705.

Fejedelemségednek

alázatos szolgálja
Bottyán János, m. k.

Külczim: Méltóságos Választott Erdélyi Fejedelem
Fölső-Vadászi Rákóczi Ferencz nékem Kegyelmes Uramnak
ő Fejedelemségének (Titulus, pleno honore) sietséggel íráom.

Ibi—ubi. P. H.

Mellékletek:

I.

Alázatos szolgálatomat ajánlom

Nagyságodnak.

Két rendbéli Nagyságod úri levelét vöttem, egyiket tegnap, úgy hogy 28. hujus estve tíz óra tájban, — azonnán (így) arra való nézve semmi remora nélkül stafétát ugyan étszakán expediáltam Méltóságos Generális Barkóczi Ferencz Uram ő Nagysága után; ugyan mással Szabó Máté Uram ezerének orderit küldettem Bezerédj Imre Uramnak, minthogy közöl Püspök-Hatvanánál voltanak, hogy térjenek meg pro conjunctione, és az ellenséget praeveniálván, elébb reája üssenek. De ő Kegyelme tévén difficultást, hogy Tamás benne, — vissza nem tért, hanem kívánja Nagyságoddal conjungálni magát. Diák Ferencz Uramnak ésnak,*) Heves, Pest vármegyének és currentaliter ugyanazon órában paraszt-vármegyének tudtára adtam, hogy minden háztúl külemb kenyerrel ma délig legyen Valkónál és egyezzék velem, — de semmisem lött belőle.

Kleklisperg in toto plus minus némettel 1000, ráczczal 1500 kigyövín ma korán reggel, Csabához szállott vala; én ugyan az mennyivel vagyok, — úgy hogy 100. hajdúval és 200. Kundelfinger Uram katonáival, — minthogy semmi segítségem nem gyött, resistáltam volna: de nem vötte felém az útját, hanem Mende völgyén, Szecsőt és Szent-Márton-Kátát megcsapta, azoknak egész marhájakat elhajtotta, szecsei bírót agyonlötte és hét szegín embert megölte, nímellikét megvagdalta, kókai páteren három sebet ejtett, — de ott több kárt nem tett. — Azon kevés níppel mire mehetek? elválík; de hogy az ellenség erős vala és csoportossan tartá magát, semmitsem tehettem nekie, — most is mind utánna vannak, enni-hány felé küldtem az katonáimat. Estve hat óra tájban vissza-

*) Olvashatlan név.

ment, de nem tudhatom: bement-e (Pestre) vagy sem? És így Szent-Lászlóra szállottam, igyenes útja lévén Hatvan felé, tartván attúl, hogy ezen új irruptiót teszen. Hatvan táján az minemő népet esszeszedhettem, táborban őket e táján tartván könnyű lovasat, úgy hogy víkony erővel vagyok; ez az föld penig víkonyan insurgál. Én mindenben miben líszek alkalmatos, — erőmmel, eszemmel kész vagyok fáradoznom. Datum in Szent-László, die 29. Julý, hora 11. nocturna, 1705.

Nagyságodnak

alázatos köteles szolgálja
Ordódi György, m. k.

II.

Anno 1705 die 17. Julý német táborról szökött
 németnek examenje.

Kérdés.

Felelet.

1. Kinek híjják és hová
 való?

1. Plachowszky Mihál; Krakó tájárúl való, lengyel nemes ember.

2. Ki regimentjéből?

2. Tis (Tige) regimentiből való.

3. Honnét és miért szö-
 kett el?

3. Nagy-Magyaránál levő német táborról, azért, hogy italközben összeveszvéen társával, duellumban megölte volna.

4. Mikor és hogyan szökött el?

4. Elmúlt szombaton 12. óra tájban, elaluván az strázsa, az arestumból kiszökvén, az táborból is kilopta magát.

5. Mennyi német vagyis
 másféle nép lehet az azon tá-
 borban?

5. Vannak circiter tizenöt-
 ezeren, az kik között circiter
 háromszáz magyar vagyon.

6. Hány és micsoda regi-
 mentek lehetnek megírt tá-
 borban?

6. Tizenhárom regiment, ki-
 ket ez szerint nevez: Groncz-
 feld, Herbeville, Latúr, vasa-
 sok; Schlick, bavariai, Kracz,
 dragonyosok; Darmstadt, Ku-
 zányi, Hoffkirchen, rajterek;

Kérdés.

7. Micsoda szándékkal vannak?

8. Várnak több segítséget? kiket és honnat?

9. Van-e munitiójuk?

10. Van-e valahol másutt commendírozva hada megírtt commendánsnak?

Felelet.

Tis, Szalm, Hajszter, Firman (Virmond) gyalogok.

7. Nagy - Magyarnál hidat vetettek; más hidjak is készen lévén szekereken, — azt hol akarják csinálni? nem tudhatja, de szándékjuk Érsek-Újvárhoz vagyón.

8. Régen hallatik, hogy dánusok jönnének; de viszont olyat is rebesgetnek, hogy visszatértek volna, — kiket hatezernek mondottak.

9. Az midőn eljött volt, nem volt több nyolcz taraczkánál; de hallotta, hogy harmincz félkartunos ágyút hoztak volna Pozsomban, — az mint is 1-mo egy nappal harmincz pattyantús (így) ment volna érettek; (2-do) hallotta azt is, hogy ötvenig való patyantyantúst vártak volna Bécsből e napokban.

10. Samarja tájékán gyalog circiter ötszáz, azonkívül háromezerig való Komárom tájékán vagyón, az ki az Dunán hidat akar építeni; ezek pedig felölírtt regimentekből commendírozva vannak.

(Mindkét levél eredetije a Rákóczi-Aspremont-Erdődy-levéltárban, vasi Vörösvárott létezik. A tábornokénak csak aláírása, a dandárnoké pedig egészen sajátkezű. A mellékelt vallatás is ugyanott.)

Bottján a fejedelemnek.

Ajánlom alázatos szolgálatomat
Fejedelemségednek.

Isten sok szerencsés jókkal áldja meg Fejedelemségedet. — Már két rendbeli levelet alázatosan íram Fejedelemségednek, egyikére sem vehetem Fejedelemséged válaszát, még két rendbéli követem is oda vagyon; kérem azért alázatosan Fejedelemségedet: az megírt dolgokról engem mennélhamarább informálni méltóztassék, tudhassam, mihez kelletik accomodálnom magamat?

Ezen órában érkezínek bizonyos kémjeim, az ó-budai bírónak követivel együtt, az mely bírónak írtam vala, hogy megvizsgáltatván az Budához gyülekezett labanczságnak erejít, azonnal engem tudósítson felőle; az ki is három darab marhát propter formam duntaxat általküldvén, mindenképpen megkémleltette azon tábort, referálván, hogy a minémő német-ség gyülekezett volt oda: még ekkoráig által nem gyött az Dunán, az ki is tizenhárom kornétából álló, és némely kornéta alatt 50—60. circiter, plures — pauciores fegyverviselők, rác és magyar-labanczon kívül. Nádasdi Tamás pediglen Esztergamhoz, onnan alúl, háromszáz dragonyossal érkezett, az ki is tegnap délután ide általköltezni igyekezett: de kémjeim által az dologról informáltatván és azonnal három sereg katonát eleiben rendelvén, — azonnal visszaczafolt sietséggel minde-nestül azon német-ség. Egygyel-mással hatszázig lehetnek Esztergamnál.

Úgy informáltatom tovább is, hogy harminczkét gyalog Tata várában és nyolczvan lovas városban érkezett volna valahonmat, — mivel az én hajdúim éppen az városban becsaptak e napokban. Dunántúl gyalogság és lovasság alkalmas vagyon, az ki is elégséges operatiókat téssen, ide s tova az falukra nyargalván és az föl s alá való útakra szorgalmasan vígyázván, úgy annyira, hogy se szárazon majd két mértföldnyire, se pediglen az vízen semminémő labancz szabadon nem járhat.

Ez étszaka Esztergam előtt ide Dunán által lévő sánczo-

kat, az kik is eleitől fogvást ártalmunkra voltak. levonyatom Isten segítsége által.

Monastelli és Mindszenti Farkas vagy hatszáz lovas rácszággal Pesten vagyon és futrázsit Dunán innen hord, német pedig ötszázig való reggel, estve, — étszakára pediglen vissza szokott járni.

Ezzel kívánom, édes Hazánk s Nemzetünk javára tartsa és éltesse Isten sokáig Fejedelemségedet, és maradok

Fejedelemségednek, mint Kegyelmes Uramnak,

Datum ex Castris ad veterem

Arcem Csenke nominatam situatis, méltatlan s alázatos
die 1. Mensis Augusti Anno 1705. szolgálja

Bottyán János m. k.

Külczim: Méltóságos Erdélyi Fejedelem Főlső-Vadászi Rákóczi Ferencz Kegyelmes Uramnak ő Fejedelemségének, nékem mindenkoron Kegyelmes Uramnak alázatossan íram.

Ibi-ubi. P. H.

(Eredetije a Rákóczi-Aspremont-Erdődy-levéltárban Vörösvártt. Csak aláírása sajátkezű.)

150.

Bottyán Károlyi Sándornak.

Isten áldja meg Nagyságodat!

Akarám Ngodnak tudtára adnom, hogy szintén ezen órában jött meg azon portám, melyet tegnap estve küldöttem Párkányhoz; kik azt referálják, hogy midőn az hajnalesillag följött volna: szintén akkor érkeztek Esztergamhoz az hídhajók négy sajkával együtt, és Esztergamon alól megszállottak, onnét megint nappal, mintegy nyolcz óra tájban megindultak alá Buda felé; azon portás katonáim reá néztek valamig igye-
nesen mentek a Duna-hosszatt, és egy hajó sem maradt ott, — mind elvitték. A tábor penig mintegy fertály mérföldre Esztergamhoz, keresztül az Strázsahegynek szállott. Merre fog menni? Holnap tudósítani fogom Ngodat.

Egyéb puskapor itt nincsen, hanem az kit ma hoztak, az ágyúporon kívül, kinek íme felét elküldöttem. és egy láda golyóbist.

A Gödén hada erővel néki ment a Garamnak, senki meg nem állíthatta, se nem téríthette, mivel a kapitányjok hátra maradván, nem tartóztathatta. Azért azon gyalog-tiszteket mind arestáltassa Ngod és büntesse. Kérem Ngodat szeretettel, azon emberséges embert küldje vissza: még ma megmustrálhatja az hadát, — holnap mindjárt visszakésértetem. Azon Gödén hajdúi Kéménden kamaráknak neki esvén: egy szegény asszon könyörögvén, tartotta az ajtót, — állallótték a kezét; kamarákat, házakat, pallásokat föltörtek, dúltak. Sírva e végett futott hozzám a népség. Valami kalapos tiszt van köztök: a fogja tudni, ki lötte által az asszony kezét? *Az Istenért is kérem: ne szenvedje Ngod, mert ha megbünteti, — az Isten is megöldje Ngodat.* Quia bonis nocet: quisquis pepercerit malis, etc. Iterato is alázatosan kérem Ngodat, küldje el azon comissáriust. — In reliquo éltesse Isten Ngodat.

Datum ad Kéménd, 3. Augusti 1705.

Nagyságodnak

mindenkor köteles szolgája

Bottyán János m. k.

Külczim: Méltóságos Fő-Generális Károlyi Sándor Uramnak ő Nagyságának böcsülettel íram. Ibi ubi. P. H.

(Eredetije a gr. Károlyi-levéltárban Budapesten. Csak aláírása sajátkezű.)

151.

Bottyán Károlynak.

Ajánlom Nagyságodnak kész köteles szolgálatomat. Vetem az Ngod levelét, melyben mit parancsoljon, voltaképpen értem; én ugyan az Ngod parancsolatja szerint az hova kívánja, örömost compareálnék: de Méltóságos Fejedelem Urunk azt írja, hogy mindaddig helyben legyek, míg ő Fejedelemsége újabb parancsolatját nem részem. Más az, hogy itt feles hajdú és katonaság volt mellettem, kinek nagyobb részét ide s tova az Dunántúl elküldöztem; Szekeres Uram és Fördös Mihál Uraimék is szintén most költöztek által, mivel az mely német Esztergam előtt volt hatszázig való: az Dunántúl való kurucok után indult, kik Grác és Sopron táján sok károkat tettek, most penig az Balaton mellé tértek. Említett Szekeres

Kapitány Uramat és Fördös Mihály Hadnagyot azoknak segítségére küldöttem: mert az elmúlt étszaka jöttek által hozzám mintegy kilenczen, kik még Ngodtúl maradtak el. Bezerédi Imre Kapitány Uramnak is három compániát magam regimentemből küldöttem Szili Györggyel, Szalkai Dömötörrel és Szent-Páli Hadnagy Uraimékkal segítségre, — kik mai napig is oda vannak. Mi itt szabad passuson vagyunk, azt is kell oltalmazni, hogy az kiket általküldöttem, oda ne rekedjenek. Hanem ha azoknak hallhatja híreket: parancsolja Ngod, hogy menjenek Ngod mellé, — az derekas három compánia.

Itt se az Dunán, se szárazon két-három mérföldig az labanczok nem lehettek tőlünk föl s alá járni.

Kérem az iránt Ngod ne nehezteljen reám, hanem írjon Kegyelmes Urunknak az iránt; ha ő Fejedelemsége parancsolja: örömet elmegyek Ngod mellé. — Ezzel Isten tartsa Ngodat jó egészséggben.

Datum Csenkevár, 4. Augusti 1705.

Maradok Ngodnak

alázatos szolgája

Bottyán János m. k.

Külczim: Tekéntetes Nagyságos Károlyi Sándor Fő-Generális Úrnak, nékem bizodalmas nagy jó Uramnak ő Nagyságának alázatosan íram. Hatvan, vel ubi. P. H.

A másik oldalon: Falusi bírák sietséggel küldjék fejek vesztése alatt kézhez. Börzsöni bíró küldje Nógrádra, onnét Hatvan felé sietséggel vigyék.

Bottyán János m. k.

(Eredetije, sajátkezűleg aláírva, a gr. Károlyi-család levéltárában.)

Az mostani zúrzavar által minémű veszedelmekre és utolsó pusztulásokra jutott légyen ezen Magyarország: maga Kglmetek tapasztalhatóképpen megsejmelheti és látja is. És jöllehet ez ilyen romlásban Kglmes Urunknak ő Felségének semmi gyönyörködése nincsen, úgy engemet is mellettem lévő

hadakkal nem a végre bocsátott, hogy én az országot nagyobb-nagyobb veszedelemre és pusztulásra hozzam, avvagy *Vak-Botytynának* halhatatlan tyramusságát s kegyetlenségét elkövessem; látván mindazonáltal mindenfelől az megátalkodott fejeknek istentelenségét: kéntelenéttetem a minapában azon commendérozott seregek által az legközelebb való vakmerő helységeken példát statuálni és az által Kglmeteket is a többi között maga felkent, koronás királyának hűségire megintennem. Mivel pedig ekkoráig való várakozásomra egyetlenegy emberit sem láttam ahhoz képpest ezen írásom által akarám Kglteknek értésére adnom és atyai s keresztényi módon megintennem, hogy valamely helység mától fogvást legfeljebb negyednapig maga embereit ide hozzám nem küldi, — az olyanokkal valamint megesküdt ellenséggel fogok bánni. népit kicsinytől fogva nagyig eltörlöm, mezei gabonáját, lakóhelyit eligettetem, marháját és minden jószágát elpraedáltatom. Ellenben, valamely hely magát béjelenti: sem életiben, sem jószágában nem leszen legkisebbik kára, hanem bízvást maga házához szálljon és mezei munkájához lásson békével. A minthogy a minap is valaminemű kára esett a szeesői templomnak és plebánusnak: nemcsak mindenekről eleget tészek, hanem valakik azt elkövették, halálos büntetéssel megbüntettem. Hogy pedig a kuruczok részéről is a helyeknek semmi bántása ne legyen: annak sem vagyok ellene, hogy a mivel adóztak eddig Rákóczy részére, szabadossan oda is hóduljanak. Ezt hozván magával Kegyelmes Urunk ő Felsége parancsolatja. Költ Pest mellett lévő táboromban, 4. Augusti 1705.

Kegyelmes Urunk ő Felsége
Hadi-Mareschallusának Locum-
tenense és Obristerje:

P. H. J. Ditrich de Glöckelsberg, m. p.

Küldzém: Jász-berényi, felszarú, árokszállási, apáthi és több jászszágbéli bírácoknak, esküdteknek és lakosoknak közön-ségessen adassék.

Cito, cito, citius, citius, citissime, citissime.

Másik felől, Károlyi Sándor kezeirésével: »Ezen kívül három expedáltatott: egy csabai, péczeli, gombai, üllői, monori,

pándi, sági, bicskei, szecsei, süli, úri, kókai, dányi, valkói, szent-lászlói, turai, baghi, aszódi, gödöllyei, hévízi falukra, kik mind puszták, (azaz. hogy a lakosság elmenekült belőlök, a németek elül;) *másik* zsámboki, tót-almási, szent-lőrincz-kátai, nagy-kátai és szent-márton-kátaiaknak, — ezek is mind puszták; *3-dik*: ócsai, szent-miklósi, szabadszállási, fülepszállási és kúnoknak, — mind puszták.«

(Eredeti, Glöckelsberg által s. k. aláírt és czímerpecsétével megpecsételt példány, gyűjteményemben. Nyilván Károlyi kuruczai fogták fel, a többi három példánnyal egyetemben.)

153.

Bottyán Károlynak.

Nagyságodnak mint nagy jó Uramnak
ajánlom kész köteles szolgálatomat.

Nagy böcsülettel vettem az Ngod levelét, melyben mit írjon, értettem. — Panaszolkodik Ngod. hogy nékem három vagy négy rendbéli leveleket küldött legyen, és hogy egyikre sem vehetett választot; de, Isten úgy áldjon meg, hogy mihelt kezemhez vettem és elolvastam, azontúl mindenikre adtam választ, falusiaknak fejekre s életekre megparancsolván: vigyék éjjel-nappal Ngod után; — és íme, ez mostanira is irok.

Én örömet az Ngod parancsolatjára az mellettem lévő corpussal compareálnék: de nem merem ezt a földet Kegyelmes Urunk ő Fejedelemsége híre nélkül úgy hagyni, — mivel ő Fejedelemsége minap küldött kegyelmes parancsolatja azt tartja, hogy egy nyommá se menjek ebből az helyből, míglen újabb parancsolatját nem veszem. Más az, hogy nagyobb részét az hajdúknak és katonaságnak általküldöztem az Dunán, széllel, — úgy annyira, hogy talán nincs több négyszáz lovasnál és háromszáz gyalognál mellettem. Az elmúlt étszaka meghozták ugyan az hírit, hogy kiindult az német Pestről Hatvan felé, és Palota nevű pusztá falunál első státiót tartván, — nem tudom, tovább eddig ment-é, vagy sem? én mindazonáltal Kegyelmes Urunk parancsolatjától függök; ha ő Fejedelemsége parancsolja: örömet, jó szívvel kész lészek ezen kevés néppel is éjjel-nappal sietséggel mennem. Írja Ngod. hogy az

mellette lévők igen elszíllodtak; lám megmondottam volt Ngodnak, hogy ölesse, vágassa, akasztassa az hóhár-lelküket minden kegyelem nélkül: mert addig nem is fogadnak szót, míg magokon nem tanulnak.

Esztergam alól 6. praesentis minden jószágokat elhajtattam; lovaknak sokát, ökröket, teheneket, jubokat, — még az sörtéseket is mind elhajtották, egész az kapuig, valamit találtak. Ugyanazon nap küldöttem Szekeres István Óbers-Laidinont Uramat mintegy kétszázad magával Győr felé. — De caetero kívánom, találja ez levelem Ngodat jó egészségben. Datum in Karva, 7. Augusti 1705.

Nagyságodnak alázatos szolgálja
Bottyán János, m. k.

Külczim: Tekéntetes és Nagyságos *Károlyi Sándor*, Méltóságos Fejedelem Felső-Vadászi Rákóczi Ferencz Kegyelmes Urunk ő Fejedelemsége egyik Fő-Generálisának, nekem nagy jó Uramnak ő Ngának. Hatvan, vel ubi. P. H.

A másik oldalon: Falusi bírák! ezen leveletem éjjelnappal vigyétek sietséggel, — életetek, fejetek vesztese alatt Hatvan felé.
Generális Bottyán János, m. k.

(Eredetije a gr. Károlyi-levéltárban.)

154.

Bottyán Károlynak.

Ajánlom kötelességgel való szolgálatomat Ngodnak. Isten minden szerencsés sok jókkal áldja meg Ngodat. Vénén Méltóságos Fejedelem Kegyelmes Urunk orderjét, ezen órában hadakkal együtt Újvár felé indulok, — mivel a német Gútánál hidat csinálván: nem tudatik, hová szándékozik? Kérem azért Ngodat, mennél jobban vigyáztasson ezen Dunán innend lévő tartományra, — a mint nem is kétlem, hogy az iránt expressus pósta által nem vette volna avvagy fogja venni Kegyelmes Urunk orderét. — Ezzel maradok

Nagyságodnak mint nagy jó Uramnak
Datum ex Castris ad Csenke köteles szolgálja
metatis, 22. Augusti 1705. *Bottyán János, m. k.*

Külczim: Méltóságos Fő-Generális *Károlyi* Sándor,
 énnékem nagy jó Uramnak ő Nagyságának sietséggel irám.
 Ibi-ubi. P. H.

(Eredetije a gr. Károlyi-levéltárban.)

155.

Baranyay Ferencz ezredes a fejedelemnek.

Méltóságos Fejedelem!

Jó Kegyelmes Uram!

Mlgod parancsolatja szerint, Méltóságos *Generális Boty-
 tyán János* Uram ezere és Géczy Gábor Uram ő Kglme ezere
 mellett én is az én ezeremmel itt lévén, ezen elmaradott három
 compagniam is, a kik galgóczi istrázsán valának, Mlgod paran-
 csolatiból hozzám érkeztének.« Ezen három századát is kéri
 megmustráltatni és kifizettetni, »hogy úgy de pleno ezerem
 kifizettessék.«

Kegyelmes Uramnak	alázatos
Datum ex Castris ad Madar	legkisebbik szolgája
positis, dje 25. Augusti 1705.	<i>Baranyay Ferencz</i> , m. k.

Kívül: Rákóczi ezíme, Nyitra.

(Eredeti levél, gyűjteményemben.)

156.

Bottyán Károlynak.

Isten áldja meg Nagyságodat!

Mostanában hozták hírül az marusiak, hogy ott Vise-
 grád és Marus táján kiszállottak volt a német hajók, melyek
 többen voltak majd száznál. A tábor peng Vörösvár felé nyo-
 műlt, — de mindenek azt referálják, hogy van közel száz sebes
 köztök, és sokan meg is holtak, kik a lövöldözésben elestek.
Szekeres István Uram után is mentek: de azok mindenütt mel-
 lettek nyargalódván, semmitsem félnek tőlek, Győr elein Ig-
 mándnál, sőt hetet levágtak a németekben s ötöt elevenen
 fogtak.

Én innét az Duna mellé holnap bé fogok nyomúlni, mi-
 vel itt semmi futrázsit nem kaphatunk.

Nagyságod Urunknak szóló levelit elküldöttem. Ngodat kérem alázatosan, hogy az mely szegénység hozzám folyamodván, Ngod után igazítottam, — kiknek a csordából marhájakat elhajtották, kamorájokat fölverték a Ngod hátramaradott lézengő katonái, és minden falun két, három, négy forintot is vontak, és némelyeknek szekerek is oda vagyon, — azért Nagyságod téríttesse meg szegényeknek károkat, és jószágokat visszaadassa. Bizony volt már tizenöt rendbéli ember nálam, kik panaszolkodtak, hogy marhájakat, szekereket és egyébféle jószágokat elhajtották. *Azért alázatosan kérem Nagyságodat, adassa vissza, — bizony az Isten is megáldja Ngodat!* In reliquo éltesse Isten Ngodat sokáig.

Datum ad Kéménd, 1. Septembris 1705.

Nagyságodnak

köteles szolgája
Bottján János, m. k.

P. S. Szintén hogy ez levelemet pöcsételni akartam: futa hozzám egy leándi jobbágyom, panaszolkodván, hogy Ngod egy hadnagya heted magával odaérkezett, tettetvén magát, hogy ő Kegyelmes Urunktól jön, kocsit kért, és kocsit mindjárt adván, azt mondá: nem kell nékem kocsi, hanem adjatok hét forintot; azok hirtelenséggel meg nem adhatván, — elvitték egyik lovát a jobbágyomnak. Kérem azért is Ngodat, adassa vissza, és több erre a földre való szegényeknek legyen patrocíniummal.

Külczim: Méltóságos Fő-Generális Károlyi Sándor Uramnak ő Ngának alázatosan írák. Ibi-ubi. P. H.

(Eredetije a gr. Károlyi-levéltárban.)

157.

Bottján Rákóczinak.

Méltóságos Fejedelem!

Nékem Kegyelmes Uram!

Vettem az Fejedelemséged kegyelmes parancsolatját nagy alázatosan, mellyben méltóztatik parancsolni Fejedelemséged, hogy az mellettem lévő haddal nyomúljak Generális

Károli Sándor Uram ő Nga után. Én az szerint ezen órában megindulok. Kegyelmes Uram, alázatossan követem Fejedelemségedet, eddig sem őriztem én két-három falut, mert szalagvárda sohasem voltam, hanem erre az egész tartományra vigyáztam, mivel mikor ideérkeztem: az egész Ipol, Garam-melléke, Esztergam eleje és nagyobb részént Újvár tája mind pusztán volt, sohol Szent-Péteren kívül több ép falu nem találtatott. Én Fejedelemséged kegyes ordere szerint jártam el dolgainban, az minthogy ennyihány rendbéli parancsolatjából Fejedelemségednek megbizonyítom, hogy Fejedelemséged parancsolatja szerint vigyáztam Komárom és Esztergam eleire, és itt szintén közép iránt voltam. Az minthogy ártottam is az ellenségnek, melyet a túlsó fél megbizonyíthat, hogy több száznál a ki sebes és holt esett közülök az kétszer való lövéseimmel.

Alázatossan kérem Fejedelemségedet, hogy az regementemre való három hóbeli fizetést méltóztassék megparancsolni, hogy adják meg, és a mellé a mundért; mivel úgy gondolom, hogy olly katonaság ez, hogy ha mellettek lehetek: az hol szükséges, — az jobb ezerek közül nem lesznek legutólsók.

Az német tábor Ó-Budán alól, mindjárt Sýcambriához szállott; a hídnak még nem hallottam hírit, ha már csinálják-e, vagy sem?

Én itt Esztergam elein az regementemből két compániát vigyázásra hagyok: mert mihelyen innét kiindulok, — ezek a faluk mindjárt megfutamodnak, mivel német és ráczság maradt Esztergamnál.

Ezek után tartsa és éltesse Isten Fejedelemségedet sokkalig szerencsésen, szibül kívánom.

Költ kéméndi táborban, 2. 7-bris 1705.

Fejedelemségednek

alázatos és engedelmes szolgálja

Bottyán János m. k.

Külczim: Méltóságos Választott Erdélyi Fejedelem Felső-Vadászi Rákóczi Ferencz, bizodalmas nagy jó Kegyelmes Uramnak ő Fejedelemségének.

Nitriæ.

P. H.

(Eredetije, sajátkezű aláírással, a budai kir. kamarai levéltár Munkácsról odakerült rendezetlen részében.)

Károlyi Bottyánnak.

Ajánlom szolgálatomat Kegyelmednek.

Kglmed leveleit és hírekről való tudósításit kedvesen vettem. Immár az német Budához érkezett, az hidat is keményen kötteti; ha az szél nem impediálta volna, kész is volna.

Kglmed panaszait eléggé exquirálok: de sohol nyomában nem igazodhatni, hadnagyaim pedig ki-ki serege előtt volt, recognoscálhatom; hanemha indulásom örvével más katona követte volna el. Az szekereket pedig nagy igygyel-bajjal váltván fel, elbocsátottam mai napon, — más dologban is kívánván Kglmednek szolgálhom. Maradok

Kglmednek

Gúta, die 2. 7-bris 1705.

jóakarója

Károlyi Sándor m. k.

Külczim: Tekintetes Nemzetes Bottyán János, Kegyelmes Urunk Generálisának, jóakaró Uramnak ő Kglménék.

Kéménd.

P. H.

Cito, cito, cito,

citius, citius, citius.

(Sajátkezűleg írt eredeti levél, gyűjteményemben.)

Bottyán Károlynak.

Isten áldja meg Nagyságodat!

Én mostanában vettem az Méltóságos Fejedelem orderét az iránt, hogy Ngod után indulván, hovahamarébb megegyezzek Ngoddal. Azért már ma rendben hozván itt a dolgot, utánna Ngodnak holnap idején-korán megindulok, és azon leszek, hogy harmadnap megegyezzek Ngoddal, — mindaddig is sietek, míg bé nem érem Ngodat. Hanem azon kérem Ngodat, hogy az ott körülbelől levő hadakat hovahamarébb szedje addig össze Ngod.

Úgy értettem, hogy a német tábor Ó-Budához szállott volna; még a hídnak semmi csináltatása nem hallatik. Egyéb

új hírek mostan itt nem folynak. — In reliquo kívánom, éltesse Isten Ngodat sokáig jó egészségben.

Datum kéméndi táborban, 7. 7-bris 1705.

Nagyságodnak

köteles szolgálja

Bottyán János m. k.

Külczim: Méltóságos Fő-Generális Károli Sándor bizodalmas nagy jó Uramnak ő Ngának böcsülettel íram.

Ibi-ubi. P. H.

(Eredetije, sajátkezűleg aláírva. a gr. Károlyi-család levéltárában)

160.

Károlyi utasítása Bezerédyék számára.

Instructio pro Generoso Emerico Bezerédi. Adamo Balogh de Bér et Stephano Szekeres Colonellis Suae Serenitatis Principalis Francisci Rákóczi de Felső-Vadász, etc.

1-mo. Elsőben is maga két compániáját és ugyan az Hel-lepront ezereféle seregeket — kik már Balogh Ádám Uramnak assignáltattak — maga mellé vevén Kegyelmed (Bezerédy), igyekezzék azon, hogy mentülhamarább az Dunán valahol általkaphasson; holott is az hajóknak túl való elrejtésével legyen azon, hogy titkos passussa lehessen által az Dunán, ha csak lehetségesnek látja.

2-do. Általmenetelekor mindjártást informáljon Kegyel-med, és admaturálja úgy útját, hogy mentülhamarább megírt Kapitány Uraimékkal conjungálhassa magát.

3-tio. Mellyet is ha Isten szerencsésen megenged Ke-gyelmednek: újabb-újabb híreknek újításával nagyobb-nagyobb lármákat csinálván, neveim alatt való pátensimet*) Nemes Vármegyéknek in universum mundum bocsássa el; magam is azon igyekezem, mentülhamarább Kegyelmeteket secundáljam és vele magamat conjungáljam.

*) Károlyi ezen, a Dunán túli vármegyéket fegyverre s a nevezett három kapitányhoz esatlakozásra szólító és saját, számos haddal leendő általmenetelét is ígérő nyíltlevelének (kelt ugyanott, 1705. sept. 12.) egy-korú mása szintén mellékelve van.

4-to. Azalatt is Kegyelmetek egymás között mindenekben jól egyetértsen, az competentianak és egymás nem értésnek békét hagyjon; ha kik medio tempore megírt Kapitány Uraimék mellől félrevonták volna magokat, gyűjtse össze, és minden tehetségével azon legyen, hogy mentülhamarább menél nagyobb corpust erigálhasson és congerálhasson.

5-to. Melylyel is — mivel ezen megáltalkodott nemzet már az Dunán túl való földdel keveset gondol — minden tehetségével azon legyen Kegyelmetek, hogy nem az magyar nemzetet aggraválja: hanem az Lajta-mellyékét, Austriát és Bécs elejét sarkalja.

6-to. Holott is ha Isten notabilis szerencsével megáldaná: sem vára, sem helye nem lévén az rabok tartásának s úgy szintén bátorságos általhozatásának, — azzal magát ne terhelje; hanem, ha magyar olyan találkozik, akármi renden való, ki az haza szolgálatját amplexálná, azon Kegyelmetek kapdoshat és magához kapcsolhatja.

7-mo. Szarczoltatásokat, szegény-ember nyomorgatásit — úgyis tudom — Kegyelmetek eltávoztatja; mindazáltal alatta-valóinak is semmi lött-képen meg ne engedje, renitensekből példát is statuálván.

8-co. Egyebekben is, Edictumunk szerént, valakik miben aztat általhágják, adatik Kegyelmeteknek plenaria facultás azoknak büntetésére, — kit maga authoritásának megtartásával el is kövessen.

9-no. Az mennyire az idő s az hadakozásnak folyása engedi: minden mediunnokkal igyekezzék azon Kegyelmetek, hogy bizonyos correspondentiára való alkalmatosságot szerezzen, és azt szüntelen folytatni el ne mülassa Kegyelmes Urunkkal.

10-mo. Hogyha pedig az ellenségnek ereje miá, avagy a földnépének ellenkezése miá, kit nem remélek, subsistentiája Kegyelmeteknek nem lehetne Dunántúl: köteleztetik és kényszerítettetik Kegyelmetek, hiti, hazájához s nemzetéhez való kötelessége mellé valahogy s valamint általjöni egész corpusával, kiben nem is kételkedem.

11-mo. Azalatt maga ezerének itten maradandó részét Nemzetes Vitézlő Kókai Márton Vice-Kapitányának gondviselése alá bizza és assignálja.

12-mo. Mindeneket az ember pennára fel nem tehet s elméjére is — kivált jövődöket — nem vehet; hanem azért adott Isten okosságot, hogy ő szent vezérléséből azzal élhet. Azért valamit Kegyelmetek egyenlő értelemmel hazánk, nemzetünk s Kegyelmes Urunk szolgálatjának előmenetelire alkalmatossabbat felgondolhat és elkövetésére módot talál: biztatatik eddigis megtapasztolt dexteritására és industriájára. — kiből hogy Isten szerencsésen vezérelje, kívánom. Datum in Castris ad Új-Palánk positis, 12. 7-bris 1705.

Kegyelmes Urunk ő Nagysága
Mezei Hadainak Generális-Marschal-
lussa s Tiszántúl lévő Földnek Fő-
Commendója :

Károlyi Sándor m. k.

Mivel Kegyelmes Urunk ő Nagysága kegyelmes parancsolatjából Nemzetes Vitézlő Bezerédi Imre Ezeres-Kapitány Uramat bizonyosszámú hadakkal előre kelletett expediálum : azért ő Nagysága kegyelmes resolútiójából praesentibus intímáltatik Nemzetes és Vitézlő Balogh Ádám és Szekeres István Kapitány Uraiméknak, hogy valahol s valamennyid magokkal lesznek, — azonnal megnevezett Kapitány Urammal magokat addigis. míg magam felérek, conjungálják, s ha szintén némellyek félrevonták volna is magokat : újobban gyűjtsék öszve s többeket is alliciálni magok mellé igyekezzenek; az gyűlölséges competentíát egymás között minden módon távoztassa el Kegyelmetek, hanem szép egyességet tartván, hazánk s nemzetünk dolgait megnevezett Kapitány Uram által transmittált instructióm szerint szolgáltatassák, — ki is biztatatik dexterításokra. Datum in Új-Palánk, die 12. 7-bris 1705. *)

Kegyelmes Urunk ő Nagysága
Mezei Hadainak Generális-Marschal-
lussa s Tiszántúl lévő Földnek Gene-
rális Fő-Commendója :

Károlyi Sándor m. k.

*) Hogy ezen, a mellékelt nyíltleveleknél is használt *új-palánki* (Tolna m.) dátum a nagyobb hatás kedvéért (mintha t. i. a Dunán már maga Károlyi is általköltözött volna) *költött* volt, s e kiadványok tulajdonkép a *halvani táboron, sept. 9-én* keltek : világosan bizonyítja Károlyi

Kivül: Instructio Generosorum Emerici Bezerédi, Adami Balogh et Stephani Szekeres Colonellorum.

(Károlyi Sándor s. k. írását utánzó egykorú más. gyűjteményemben.)

161.

Bottján a fejedelemnek.

Méltóságos Fejedelem!

Nékem Kegyelmes Uram!

Tótfalusi Nagyházú János tisztartó bizonyosan mondja, hogy közöttök járt Pesten innen az német tábornak, mely — úgy lovok, azt mint magok — igen vesznek; s mégis Fejedelemséged kétségben vészi általjövetelek felül való alázatos informatiómat, — holott Fejedelemségednek közülök németeket is küldöttem rabúl, pro majori rei veritate.

Nállam is vala bizonyos pósta Tótfalubúl, ki mint szemmel látott dolgot beszéli, hogy Pálfi János két lovas és egy gyalog regementtel ment volna az veresvári úton Esztergom felé. Én tartok, ne valamint hátunk megett általcsapó szándéka fog lenni. Hírlelik azt is Kegyelmes Uram, hogy az Pestnél fekvő németsegnak teljes szándéka volna az Duna mellett alámenni. Fejedelemségedet alázatosan kérem, ne legyen vétségül ezen szóm, — de mivel tartok azon, hogy ha beveheti magát Szakmár felé, ez ősszel ki sem jön: talám jó volna az gyalogságot, melynél (= mennél) több szekérre tenni és azon németsegen rajtamennünk. Való ugyan, Kegyelmes Uram, hogy azon Nagyházú János az lovas regementet is mondja, hogy nyolcz volna, az gyalogságot is nyolcz regimentnek mondja: de némely zászló alatt huszonöt, némely alatt harmincz, legfeljebb ötven, — úgy hogy circiter tízezer ha fog ienni, nem több.

Sándornak a hatvani táborról 1705. sept. 10-én d. e. 10 órakor a fejedelemhez sajátkezűleg írott s szintén birtokomban levő eredeti levelének c pontja:

»Bezerédit innét maga Dunántúl való két compániájával és Balogh Ádám elmaradott seregével minemű instructióval, orderrel és pátensekkel expedialtam *tegnap*: Nagyságodnak praesentibus annexis alázatosan includáлом.«

Hat compagniam mostan is portán vagyón, mi hírt fog-
nak hozni: azonnal fogom Fejedelemségedet alázatosan in-
formálnom. Továbbvaló kegyelmes parancsolatját alázatosan
elvárván, maradok

Sub dato 19. 7-bris 1705.
in Castris ad Kövesd positis
Fejedelemségednek

alázatos szolgálja, híve
Bottyán János m. k.

P. S. Az német táborról fogattam el két kocsiszt, kik
beszéllik, hogy ma vagy holnap lenne Duna mellett aláindulása
az németségnek, — nem különbet mond az tótfalusi póstám is.

Külczim: Méltóságos Erdéli Fejedelem Felső-Vadászi
Rákóczi Ferencz nékem jó Kegyelmes Uramnak ő Nagyságá-
nak alázatosan írák. Szécsén. Cito, cito, cito. Citius, citius,
citius. Citissime, citissime, citissime. P. H.

(Eredeti — ma már az elfakultság miatt igen nehezen olvasható levél,
sajátkezűleg aláírva, a Rákóczi-levéltár romjai között, a kir. kamarai
archivumban Budán.)

162.

Károlyi Sándor Bottyánnak.

Szolgálok Kglmednek.

Mindenfelől való portásim confirmálják az németnek
indulását. Deák Ferencz minden sátorait, táborát Csaba és
Keresztúr között kinézte; azért én holnap jó reggel feléje
indúlok, hanem Kglmed Kegyelmes Urunk dispositiója sze-
rént Mlgos Generális Barkóczy Uramhoz — ki itten marad,
— szálljon helyemben, tovább várván Kegyelmes Urunk dis-
positiójátúl.

Hatvan, die 19. 7-bris 10.
órakor estve, 1705.

Kegyelmednek jóakarója
Károlyi Sándor m. k.

Külczim: Tekintetes Nemzetes Vitézlő Bottyán János
Generális jóakaró Uramnak ő Kglménék.

P. H. Kövesdi táboron.

(Eredeti s. k., a Rákóczi-levéltárban Vörösvárott.)

163.

Bottján a kecskeméti, körösi, czeplédi bíráknak.

Kecskeméti, körösi, czeplédi Bírák-Uraméknak adassék.

Kecskeméti, körösi és czeplédi Bírák! Ezen parancsolatomat vévén Kgltek, valamint életeknek és jószágának örül: úgyvalamennyi katona ott az városokon vagyon, küldje ki Kglmetek; a kik pedig eljönni nem akarnak, — kötözve hozza ki Kgltek. Kiváltképpen Illosvai Imre Kapitány Uram katonáit ott lappangani hallom; hanem a felebb megírt büntetés alatt kiküldjék, vagy pedig kötözve kihozzák ide holnap estvére. Maradván Kegyelmeteknek jóakarója

Generális Bottján János m. k.

(Egykorú másolat Kecskemét sz. k. város jegyzőkönyvében, 1702—1708-diki kötet, 453. lap. Kelte e rendeletnek a bejegyzés sorozatához képest 1705. szeptember 20-ára esik.)

164.

Bottján Károlynak.

Ajánlom szolgálatomat Ngodnak.

Vettem böcsülettel Ngod levelit. Én ideérkeztem baghi mezőre hat regiment lovassal, Eszterházy Antal Uram ő Nga pedig az gyalogsággal Barkóczy Uram ő Ngához ment Hatvanhoz.

Azért kérem az Istenért is Ngodat, tudósítson: mitévő legyen virradtára? Mert az gyalogság nincsen velem, hanem Barkóczy Urammal vagyon; hanem itt most várom Ngod tudósítását. Ezzel tartsa Isten Ngodat jó egészségben!

Datum baghi mezőn, dje 22. 7-bris 1705.

Nagyságodnak

szolgája

Bottján János m. k.

Külczim: Méltóságos Fő-Generális Károlyi Sándor Uram ő Ngának adassék. — Kókai mezőn. P. H.

(Eredeti levél, a gr. Károlyi-levéltárban.)

Károlyi Bottyánnak.

Mivelhogy Kegyelmes Urunk ő Nga kegyelmes parancsolatja szerint egy corpushban nem jártathatni ezen hadat, hanem egynehány felé szaggatván, az németet szüntelen infestálni és csípdezni szükséges:

Azért Tekintetes és Nemzetes *Bottyán János Generális Uramnak* commandója alá maga ezere, Bezerédi Uramé, Eszterház Dániel Uramé, Gunderfingeré, Budai István Generális Uramé és ugyan az jászoké, kúnágbeliekkel Cseplési (Cseplész) alatt s az szegedi had adattatnak, oly véggel tudniillik:

1-mo. Valamerre ezen német tábor fordul: mindenütt környöskörül infestáltassa véllek. csípdesse minden lépten, kivált futrázsolásában.

2-do. Étszakának idején is, ha valami olly alkalmatos síkon találna megszállani, igyekezzék ő Kglme azon, hogy Hazájáért, maga böcsületiért nevezetes próbát tehessen, ezer vagy kétezer emberrel megcsapatván táborát, strázsáit behajtogattatván.

3-tio. Mellesleg s előtte is járva, hahogy az bácskasági rácznak bizonyos hollétét hallja, — kinek gyülekezetinek bizonyos híre vagyon, — az német mellett menjen el és verje széjjel Isten segítségéből aztat, hogy könnyű hada ne szaporodhasson.

4-to. Ha az német ezen városokrúl elmegyen: Kglmed nagy vigyázással legyen reájok, hogy tábora után semmi élést ne vigyenek; ha vinnének penig, rajta kapván, — mindene az vitézljő rendé leszen nyereségül.

5-to. Az szegedi hadat is igyekezzék Kglmed hova-hamarabb keze alá venni.

6-to. Mindennap kétszer tudósítsa Kglmed az Méltóságos Fejedelmet hollétéről, progressussáról, városokrúl, német factióirúl és az szegedi hadról is, — tovább várván Kegyelmes Urunk dispositióitúl, úgy, hogy ha mit ezen városok felől és az Tisza-oldalon levő falukról fog ő Nga parancsolni, mindazokban ahhoz alkuhaztassa magát.

Ezeket kívül is biztattnak mindenek Kglmednek dexterítésára: valamint árthat ellenségének, — ártson! Nekem irandó leveleit pedig csak Szólnokhoz expediálja. — Datum in Castris ad Campum Törtel positis, die 25. 7-bris 1705.

Kegyelmes Urunk ő Nga
egyik Generálissa :

Károlyi Sándor m. k.

P. S. Mivel Ngod magárúl nem írt Bottyánról: hová tegyem? Azért, Kegyelmes Uram, adtam ezen Commandót neki; másként is, örökké csak : *rajta!* Most előtte leszen.

(Károlyi Sándor saját kezével írott másolat, gyűjteményemben. Hogy a fejedelem számára készült, mutatja az *utóirat.*)

166.

Bottyán Károlyinak.

Ajánlom szolgálatomat Ngodnak.

Vettem Ngod levelét becsületesen. Azt gondoltam, Ngod eddig általment a Tiszán: mert eddig tudósítottam volna Ngodat. — A német mégeddig benn van Kőrösön; mikor, s hová indul? mégeddig senki nem tudhatja. Szorgalmatosan vigyáztatok reájok; mihelt fog indulni, fogom mindjárt tudósítanom felőle Ngodat.

Kérem az Istenért Ngodat: a kenyeret mentülhamarabb küldje, mert az éhség miatt semmiképpen subsistentiánk nem lehet. A nyereségből énnekem is semmit nem adtak, — hanem a cselédim hoztak egy rossz konyha-kocsit s a van nálam, több egy sincs; hanem küldöttem négy kocsit oda, egyiket maga számára elfoghatja Ngod, — az seregé még az is. Flinták itt nincsenek, hanem dragonyok; a lovak is bágyadt, rosszak; egyéb portékát kótyavetyére hánták, elkapdosták, mivel a katonaság ruhátlan, — de csak közönségesek voltak.

Ma commendéroztam mintegy egy ezer hadat a kecskeméti útra; még Szekeres Uram is oda van.

Mikor éppen ezen leveletem írtam volna: szaladt ki Kőrösről mintegy harmadfél száz ménesbeli ló, kiknek nyakokon kötelek voltak; a mint gondolom, csak szegény-embereké voltak. Jöttek utánna mintegy három compánia német: de

éppen a városig hajtották őket a katonák, és el is nyerték a lovakot.

Jóllehet nyavalyás állapottal vagyok : mindazonáltal tehetségem szerint azont cselekedendő vagyok, a mi legjobb. — Ezzel tartsa Isten szerencsésen, jó egészségben Ngodat!

Datum in Castris ad Törtely positis, 1705 dje 26. 7-bris.

Nagyságodnak

jóakarója, szolgálja

Bottyán János m. k.

Külczim: Méltóságos Generális Károly Sándor Uramnak ő Ngának (Titulus) íram, nagy becsülettel. Szólnok, vel ibi-ubi.

P. H.

(Eredetije a gr. Károlyi-levéltárban.)

167.

Bottyán Károlynak.

Méltóságos Generális Uram!

Ngodat kérem azon szeretettel, hogy az mellettem levő militia számára mentül több kenyeret — ha mindjárt hatezer lehetne is — küldjön Ngod mentülhamarább : mert addig innet sem egyfelé, sem másfelé nem indulhatok ezen kenyeretlen militiával, — mert éhen is, szomjan is meghalnak ezen az pusztaságon. hacsak valami provisio jóformán nem lészen irántok; most is felnek is nem jutott kenyér, csaknem éhen elvesznek szegények. Azért éjjel és nappal — parancsoljon Ngod, hadd siessenek. Addig el nem is indulok. Az német most is helyben vagyon Kőrösön. — Ezzel maradok

Nagyságodnak

köteles szolgálja

Datum Abony, die 27. 7-bris

Bottyán János m. k.

Anno 1705.

Külczim: Méltóságos Generális Károly Sándor Uramnak ő Ngának (Titulus) íram nagy becsülettel. Szólnokban.

P. H.

(Eredetije a gr. Károlyi-levéltárban.)

Bottyán Károlynak.

Alázatos szolgálatomat ajánlom Ngodnak.

Isten áldja meg Ngodat kívánt jókkal! — Vettem az Ngod levelét nagy böcsülettel, melyben írja : hogy én annyit lamentálódok. azt csudálja Ngod. De én inkább csudálkozom rajta, hogy azt írhatja Ngod; mivel az katonaság az éhség miatt elszéledt, — kiknek bizony nehéz is üres hassal éjjelnappal portázni, strázsálni, itt pedig az pusztaságban semmi élést nem kaphatni. Hogy pedig Ngod írja, hogy az marhákat és ökröket levagdalták volna katonáim, — hírem nincs benne, és hazud a lélek beste-lélek kurafi, valaki referálta Ngodnak! Mert akárki sem keményebb büntetője az ollyatén marhabajtóknak s vágóknak, mint én. Az Ngod hadából eleget előtaláltam, kik eloszlottak, azt mondták, hogy az éhség miatt maradtak el.

Hogy Szekeres Uram relatiójából érti Ngod, hogy ha oda nem farsangolt volna az had, lehetett volna valami operatiót tenni; — hiszem ő maga Szekeres volt oda, ő előlle vitték be az kenyeret!

Én estve, minekelőtte még Ngod parancsolatja megérkezett volna, elküldöttem Dobis Istvánt, Kókait minden hadával és másokat is; még Kőrösnél meg akartam üttetni, — de igen szoros helyen volt, nem volt semmi mód benne.

Hogy az had ne oszoljék, írja Ngod; bizony akárki sem tartja az hadat oly stricte, mint én, nem is bünteti s akasztja jobban. Sőt az magam regimentje nemhogy oszolnék: de a ki eddig széllal volt is, mind helyre, zászló alá jött, — hanem az más had széled.

Hogy ezen leveletem akartam elvégezni: jöttek hozzám emberek, kik azt referálják, hogy az német Borbály felé kijár futrázsira. de egyszer-egyszer több megy az ezernél is ki, — fél miúlta levagdaltuk, kevesen kimenni. *Szekeres István Uramat elküldöm még ma az étszaka, kecskeméti németnek fölverésére.* Isten mit ad ő Szent Fölsége, elválik. — Palkovics Comi-

missáriusnak hírét sem hallottam. In reliquo kívánom, tartsa és éltesse Isten Ngodat sokáig szerencsésen.

Datum 28. Septembris, Anno 1705.

Nagyságodnak

alázatos szolgája

Bottyán János m. k.

Külczim: Méltóságos Fő-Generális Károly Sándor bizodalmas nagy Uramnak ő Ngának alázatosson íram. P. H.

(Eredetije a gr. Károlyi-levéltárban.)

169.

Bottyán Károlynak.

Isten áldja meg Ngodat.

Három rendbéli portám már harmadnaptúl fogva oda vagyon: egy rendbéli Dobis Istvánnal, másik Gunderfinder Kapitány Urammal, harmadik egy kecskeméti hadnagygyal, — kik hihető hogy azért vannak oly sokáig, hogy semmit nem kaphatnak, semmi nélkül penig el nem akarnak jönni.

Én az víznek szüksége miatt az Tarna mellé szálllok, Rékas nevű faluhoz: mert sok alávaló lovas is vagyon az hadban, és sebesek is vannak.

Ímé Nagyságos Uram, küldök Ngod hadainak tizenöt szekér kenyeret. Ímé, az kocsit is elküldöttem Ngodnak; ha valami borraivalót küldene Ngod a katonáknak: tudom. jó néven veszik.

Hallom, hogy a Ngod portája szerencsétlenül járt; kérem, tudósítson Ngod: mint s hogy esett a dolog? Az én katonáimban, hálá Istennek, még egy sem esett el. Én ha mily híreim léznek, tudósítani Ngodat mindenekről el nem múlatom. Ezzel Isten tartsa meg Ngodat sokáig, jó egészségben.

Datum ad Abony, 2. 8-bris 1705.

Nagyságodnak

alázatos szolgája

Bottyán János m. k.

Külczim: Méltóságos Fő-Generális Károlyi Sándor Uramnak ő Ngának. Szólnok. P. H.

(Eredetije a gr. Károlyi-levéltárban.)

Károlyi Sándor informatiója Bottyán számára.

Informatio pro Spectabili ac Generoso Domino Joanne Bottyán, Suae Serenitatis Principalis Supremo-Generali-Vigiliarum-Praefecto.

1-mo. Mivel bizonyossan constál az ellenségnek Csongrádhoz való lemenetele, de bizonytalan, ha Szegedhez fog-e alámenni? vagyis ott kötni által az Tiszát? azért mindgyárást indítson portást, az ki ma még csalhatatlanúl Csongrádra menjen és Kglmednek vissza bizonyost hozzon az ellenségről.

2-do. Kglmed penig maga is az quártélyozásnak békit hagyjon, hanem még ma Alpáron alól menjen, bizonyos helyre, hogy Csongrádon innen csak egy mélyföldnyivel essék, az hová az elbocsátott portássa az ellenségről bizonyos relatiót még az íel (éjjel) meghozván, — az mi legjobb, azt kövesse el és engemet mindgyárt, még az íel tudósítson: ha az ellenség Csongrádnál subsistált-e? vagy hidat köt. felől-é, vagy alól az Körösön? vagy Szeged felé ment le?

3-tio. Kenyere mostan az hadnak elég vagyon; útjában lévő Tisza-melléki faluknak parancsoljon, hogy vigyenek utána; Gőcze Gábor Commissárius mellette lészen Kglmednek: Kecskemétről, Körösről s Czeglédtről provideálhat mind húsból, kenyérből.

4-to. Ha az ellenség Szeged felé nyomakodik: Kglmed portássa által előtte, hátúl* és oldalt, a mennyire tehetség engedi, csapdossa és csípdesse, s valamit árthat neki, az szerint ártson.

5-to. Táborának szállására legnagyobb vígyázással legyen, s mivelhogy az étszakai lármák őnéki nagy confusiójára vadnak: hahogy szállása alkalmas helyen, síkon találna történni, notabilis csapást tegyen íel rajta; holott szoros és erős helyekre szállana is: tehát estve, éféiben és hajnalban, ha csak puskázás által is lármákat csináljon néki, — hadd átkozza Kglmedet!

6-to. Ha Isten szerencsét mutat: az eleven rabban Kglmed ne gyönyörködjék, nehéz lévén a pusztán hordozni.

7-mo. Ha kik szököttek találatnak : az élő Istenért. meg ne ölesse Kglmed szokott kegyetlensége szerint, hanem kísértesse Szólnokban.

8-vo. Holott az német Csongrádnál költezik által: Kegyelmed is azon haddal azonnal Kécskénél költezzék által, úgy. hogy én eleiben, Kglmed oldalt és utánna essünk.

9-no. Hasonlóképen ha Szegednél kél az német: Kglmed Csongrádnál keljen által ilyenessen Vásárhelynek, holott én teszek intertentióról dispositiókat.

10-mo. Hahogy az úsztatásban vagy költezésben módja nem lenne az hadnak: Kglmed in tempore innit vitesse le az két kompot vagyis hidast, oda, az hová kívántatik, — azon általköltezhetik.

11-mo. Hogyha pedig Bercsényi Uram opiniója szerint az német által Földvár felé indulna, vagyis vissza, bányavárosok felé: Kglmed azonnal ő Ngát, magamot is iel-nappal tudósítson és maga mindenütt nyomában legyen s csapdossa.

12-mo. Zana György Uramot küldje az három városra: az mely kétszáz katonájok volt, azokat hajtsa össze és vigye Kglmedhez s legyen fejek továbbvaló dispositióig.

Én Kglmed mellett egy diákomot hagyom, kit számon veszek vissza: az által mindennap kétszer írjon Kglmed nékem, Bercsényi Uramnak egyszer, — akár legyen valami híre, akár ne; csak monda-mondával magát se, engem se terhelje, hanem szemmel látott bizonyos indulásáról vagy létéről tudósítson az ellenségnek.

Caetera committuntur et recommendantur dexteritati ex amore erga patriam innatam. — Datum in Castris ad Szólnok positis, die 4. 8-bris 1705.

Kegyelmes Urunk egyik Generálissa:

Károlyi Sándor m. k.

P. S. Az szegedi hadat Csongrádon alól Szeged felé szüintelen jártassa Kglmed, hogy az rácznak valami híret avagy felnyomulását hallván, corpussával együtt conjunctióját praepediálhassa.

(Károlyi s. k. aláírásával hitelesített másolat, gyűjteményemben.)

Béri Balogh Ádám ezredes, gr. Eszterházy Antalnak.

Méltóságos Generális, nekem jó Kegyelmes Uram !

Én az estve ide Szent-Györgyre érkezvén, mivel az táboron mind az abrak, széna, s mind az kenyér szűk: itt maradtam az katonasággal, hogy egy kevés abrakot szerezhsek; de ezen órában megindulok, úgy, hogy virradtig *Bottyán Uram* ő Nga táborára érkezhsek, mivel ennehány rendbeli katonáktól, kik most mind azon táborról gyűttenek, értettem, hogy korán ma az tábor általmégyen az Tiszán: mivel az német is bizonyossan az Tisza mellé ment Alpárhoz s onnan Csongrádhoz s ott akar áltolköltözni, az minthogy már némely része áltol is ment volna az németnek. Mellyet ha Isten reá segít, még ma, vagy ha ma napvilággal nem lehetne, még az éjjel voltaképpen megnézem magam német uramot, mit csinál? hol költözik-e, vagy mit akar? Ha én is úgy nem járnék mint Illosvai és Bóné Uram szegén portássaí, kikben ennehányot elfogdoztanak az rácz loboncok.

Nem kétlem, lehet már Ngodnak értésére, hogy kőrösi és kecskeméti ármányosokban már ennehányot Károlyi Uram ő Nga megfogatott s kőrösi vice-ispánt is, ki is legnagyobb árúlnak hirdettetik; az ki is már azúta is, miúta tülök a német elment, akart tízezer kenyeret s bizonyos szekér árpát abraknak utánnok küldenyi, maga kínálván az németeket véle. Kinek is levelét intercipiálván, úgy fogattatott meg. Mellyet M. Generális Károlyi Sándor Uram már karóra ítéltetett; maga azon reménkeszik az eb, hogy az két fülét messék el in exemplum aliorum s ne öljék meg; de úgy hallom, Károlyi Uram ő Nga megesküdött, hogy soha meg nem grátiáz nekie, hanem karóban vonyatja, — kire is az Isten segille reájo, hadd tanuljanak más sok átkozott ármányosok is rajta; kit ha el nem követ Ngatok: ne búsuljanak rajta, hogy Tiszántúl is clegen ne cselekedjenek úgy, mint kőrösiek, kecskemétiék cselekedtenek. Elég példát adtak bizonyáro ezek az egész országnak, hacsak meg nem orvosoltatik most in tempore. Az kecskeméti főármányosokat, úgymint az főbírákot nem kaphatták,

mivel elvitték német uraimék magokkal zálognak — úgy hal-
lom, — azon summa pénzért, a melyet ígértek nekik s még
meg nem adhatták.

Semmi egyéb új hírt nem írhatván Ngodnak, otromba
írásomról követem Ngodat, — de nem tehetek róla: mi-
vel csak szalmavilágnál íram. Kívánván ezek után, etc.

Raptim Szent-György, 4. Octobris

éféltájban. 1705.

Ngodnak

alázatos szegén szolgálja

Béri Balogh Ádám m. k.

Kívül: Gr. Eszterházy Antal tábornok czíme, Ecséd,
vel ibi-ubi. P. H.

(Eredeti levél, gyűjteményemben.)

172.

Bottyán Rákócziának.

Méltóságos Fejedelem!

Nékem Kegyelmes Uram!

Kegyelmes Uram, szintin ezen szempillantásban érkezett
meg egy rendbéli portám. ki azt referálja, hogy Csongrádtúl
megindulván a német, Szeged felé nyomakodik, ki felől mindnyá-
jan hirtelik, hogy ha Szegednél által nem megyen: tehát az Du-
nán Vörösmartnál költözik által, az mely helység Hala-
son alól négy mérföldnyire esik, és onnét íri mindjárt Pécs
tartományját. Mi Istennek hála, mindennap csípjük, húzzuk,
vágjuk, — az minthogy ma is hajnal előtt megütötték portá-
sim és derekassan puskáztak, nappal is mind rajtok voltak és
most is mindenütt nyomában és mellesleg járnak. Azon né-
metnek mind népe s mind lova mennél kövérebb: annál inkább
vész, döglik, minden táborhelyén iszonyú sok marad el. Én pe-
nig. Kegyelmes Uram, az Dunáig, valamerre fog menni. min-
denütt nyomában lések, — ha pedig általmegyén is. tehát —
ha Fejedelemségednek tetszik, — oda is utánna megyek, vagy
népet küldök utánna, — de egyáltalán fogva húzásátúl-vonyá-
sátúl meg nem szűnöm.

Én itt vagyok az magam regementemmel tizenkét zász-

lóval, mivel két zászlót Szalkaival Esztergam előtt hattam, — az hajdúvárosiakkal, kiknek nagyobb része elszökött, — az jászokkal, azok is csak széll-el-járnak, — Szabó Máté ezerefélével háromszázzal, — Baronyai három- vagy négyszázad magával vagyon: de fele sincsen, kiknek kellene lenni.

In reliquo kívánom, éltesse Isten Fejedelemségedet sokáig. Hazánk oltalmára.

Datum ad Kécske, 6. 8-bris 1705.

Fejedelemségednek

alázatos és engedelmes szolgálja

Bottyán János m. k.

Külczim: Méltóságos Választott Erdélyi Fejedelem Felső-Vadászi Rákóczi Ferencz Kegyelmes Uramnak ő Fejedelemségének. Szécsén, vel ubi.

P. H.

Más oldalon, a pecsét körül: Postarum Magistri Agriensi staffetaliter promovenda specialiter recommendantur. Cito, cito, cito. Citius, citius, citius. Citissime, citissime, citissime.

(Eredetije, sajátkezüleg aláírva, a R.-A.-E.-levéltárban Vörösvártt.)

173.

Bottyán Károlynak.

Méltóságos Generális Uram,

Nékem jó Uram!

Szintén ez órában érkeztek egy rendbéli portásim, kik is mintegy harmincz s negyven lovasbúl álló voltak, az tábor szélét megcsapták, mintegy két s háromszázig való marhát hajtottak el túllök s egy németet is fogtak, mely németet examinálván, vallja, hogy rebesgetnék magok között, hogy Csongrádnál akarna hidat általvetni, — de még nem vetették, — s Erdély felé szándékoznék. De én annak hitelt nem adhatok: mivel máshonnan azt is értettem, hogy Veresmartnál készítenének hidat az Dunán s ott akarna általkötözni, jóllehet bizonyosan nem tudom. — mindazonáltal ennek inkább hitelt adhatok.

Mostan is vagyon kétezerig való portásom kinn, kik is mint járjanak s mint sem, arról is Ngodat tudósítani el nem

múlatom. Ezzel kívánom, Ngodat találja ezen levelen szerencsésen. Maradván

Datum in Castris ad Kécske positis, die 6. 8-bris. 1705.

Nagyságodnak

jóakarója, szolgája

Bottyán János m. k.

Külezim: Illustrissimo Domino, Domino Alexandro Károlyi, Suae Serenitatis Principalis Generali-Campi-Marschallo, et Inelyti Comitatus Szatlmáriensis Supremo ac Perpetuo Comiti, Domino Domino mihi colendissimo. Túr, vel ibi-ubi.

P. H.

(Eredetije a gr. Károlyi-levéltárban.)

174.

Bottyán Károlynak.

Méltóságos Generális,

Nékem jó Uram!

Ezen órában érkezett emberem, ki is referálja, hogy az német Csongrádtúl bizonyosan elment. Szeged felé vette útját; ki is úgy hiszem, hogy Veresmartnál (az mint ma reggel is megírtam Ngodnak) fog általköltözni a Dunán. Portásaim és ugyan magam ezerem utánna vagyon; magam is ezen órában fogok utánna indulni. Az éjjel is portásaim rája ütöttek, sokáig is puskáztak vele, úgy ma is. — Ezzel maradok

Datum in Castris ad Kécske positis, dje 6. 8-bris. 1705.

Nagyságodnak

jóakaró szolgája

Bottyán János m. k.

P. S. Valamely felé fordul az ellenség, éjjel-nappal utánna lesek és rája csapok szüntelen éjtszaka, úgy nappal is. Ngod Szegedig késérgettesse túl az Tiszán az ellenséget, — én innét rajta leszek éjjelnappal.

Külezim: Excellmo Domino, Domino Alexandro Károlyi, Suae Serenitatis Principalis Generali-Campi-Marschallo et Inelyti Comitatus Szakmáriensis Supremo Comiti, Domino et Fratri mihi colendissimo. Túr, vel ibi-ubi. Cito, cito, cito, citissime.

P. H.

(Eredetije a gr. Károlyi-levéltárban.)

Bottyán Károlynak.

Mint Kedves Öcsém-Uramnak.

ajánlom kötelességgel való szolgálatomat Ngodnak.

Nagyságodnak de dato 6. praesentis Túrúról írott második levelét is mai napon vettem. Én csudálkozom rajta, már egynéhány rendbéli levelemben megírtam Ngodnak az németnek Csongrádtól való Szeged felé megmozdulását és szüntelen való portáimnak rajtok-levését és csípdezését. — hogy eddig is Ngod ezek iránt leveleimet nem vette. Mostan is két rendbéli portásom utánna vagyon, és szüntelen csapdossák és fogyatják. Én el nem hitethetem magammal, hogy az Tiszán által merjen menni, mind az feljebb megírt okra nézve, — hogy tudniillik mind éjjel s nappal portásaim rajta vannak s csípdesik, az minthogy az más éjjel is (Szegedi) Kis Miska egynéhányad magával az strázsájok között bélopván magát, egynéhányot levágott közüllök, — s mind penig az sok betegek és lovaknak megdöglése miatt. Én mindazonáltal, ha az Tiszán általköltözni fog az német: magam általmehetek utánna: de az Dunántúl való hadat soha által nem vihetem. mert fizetetlenek és rongyosok. Én ugyan megvetem minden mesterségemet, ha az német által talál menni: az Dunántúl való hadat is általviszem. az hajdúvárosiakat penig holnap elindítom Ngod után, kik közül is már sokan elszöktek ruhátalanságok miatt. Azt is írhatom Ngodnak, hogy hallottam olyat is, hogy Veresmartnál csinálnak hidat számára. s ott akarna általköltözni az Dunán.

Az mi az kenyér dolgát illeti. írhatom Ngodnak: nem-hogy az Tiszán által vihetnék kenyeret. — de már két napja mióta itt sincsen az hadaknak egy falat kenyerek is, úgy hú-sok s abrakok. Ezzel maradok

Alpári táboron, dje 7. 8-bris 1705.

Nagyságodnak

jóakaró szolgálja s bátyja

Bottyán János m. k.

P. S. Jó Fiam lévén Nagyságod, bár közelebb járna hozzám, mivel csak az orromban az harangozó-pénz; mégis talám valami köröm-fáradék jutna abból az panaszos Szent-Péterbül. *)

Külsőim: Méltóságos Generális Károlyi Sándor Uramnak ő Ngának, Kedves Öcsém-Uramnak adassék. Túr vel ibibi. Cito, cito, cito, citissime. P. H.

(Eredetije a gr. Károlyi-levéltárban.)

176.

Bottýán a fejedelemnek.

Fejedelemségednek mint Kegyelmes Uramnak
ajánlom alázatos szolgálatomat.

Szükségesképpen tudósítom Fejedelemségedet az németnek motusirúl, ki is már szintin Szegedhez szállott, az hol — az mint beszílik — vagy egy hétig fog rostochot tartani. De az hídesinálás felől semmi bizonyost nem írhatok; ugyan még eddig a kik onnét gyűnek s mennek, mind azt referálják, hogy még semmit sem csinált és el sem kezdte a hídesinálást; ki mihelyen és mely órában megindul s merre fordul, — azontúl tudtára adom Fejedelemségednek. Az portásim szüntelen utánna és körülle forgódnak, már négyszer csapták meg ét-szaka: de hogy szekerekkel igen békeríti magát, sebtést rajta nem mehettek, hanem az strázsákat béverték és le is vagdaltak. Mindennap, hála Istennek, húzzuk-vonjuk őket, az minthogy tegnap is két német rabot és egy magyart fogtak, ennyihányat közülök levagdaltak, lovakat mintegy tizenhetet jót vagy húszat hoztak, kik jóllehet hogy jó húsban látszanak, de egészségtelenek és hamar eldöglenek. Azon német már úgy megrémült, hogy napestig ott lesvén az porta, — mégis csak egy sem jön ki; még a szalma is jól esik néki, ha kaphatja, mivel megparancsoltam, hogy ott közel az körülbelől lévő helyeken portásim égessék meg a szénát, valahol találják. Azon németeket megexamináltam, kik is fateálták, hogy az közönséges nép között hallották, hogy Erdélbe akarna bémenni azon német

*) Az imént adományban kapott Komárom-vármegyei falu.

tábor, de a tisztektől nem hallották; azt is fateálják, hogy a nép igen betegszik és a lovok igen döglik, — az minthogy onnét is kitetszik, hogy valamelyeket ide közinkbe hoztak, fele is elveszett és mindennap vesz.

Én mivel már Csongrádon alól se szénát, se abrakot, se kenyeret nem kaphatok, az népnek ruhátlansága miatt is kényszeríttem egy kevés ideig Kecskemétre bészállanom, és onnét portáztatok, míg a német Szeged körül lészen.

Ezzel kívánom, ezen levelem találja Fejedelemségedet kívánt frís jó egészségben. — Datum ex Castris ad Csongrád positis, 9. 8-bris Anno 1705.

Fejedelemségednek

alázatos és engedelmes szolgája

Bottyán János, m. k.

P. S. Én beteges állapottal lévén, gyakran az ágyat nyomom. — A regementem fizetése és mundérungja hogy úgy protraháltatik, nem tudom Kegyelmes Uram, mitől vagy? holott a téssen és eddigis tett a mit tett; noha szegények, ruhátlanságokra nézve is mindeddig híven szolgáltak: mégis mintha legalábbvalók volnának, mindenben hátramaradnak, noha már kétszer is requiráltam Generális Bercsényi Uramat ő Ngát.

Külczim: Méltóságos Erdélyi Fejedelem Főlső-Vadászi Rákóczi Ferencz Kegyelmes Uramnak ő Fejedelemségének alázatossan íram.

Ibi-ubi. P. H.

(Eredetije a R.-A.-E.-leváltárban Vörösvártt. Csak az aláírás sajátkezű.)

177.

Ugyanaz, ugyanannak.

Méltóságos Fejedelem!

Nekem Kegyelmes Uram!

Ezen órában hozták hírül mind az parasztemberek s mind némely rendbéli portásim, hogy az német Gyű névő falunál az Tisza partját mind az két felől levonta és megegyenesítette, az hídlábokat már egy darabka helyen leverette; mivel hajója elég nem lévén, azért az szélit lábokra veri. Innét con-

jiciálhatjuk, hogy minden kétség nélkül általkötvén a Tiszát, — valamerre elmégyen, és az mint az tegnap fogott német rabok vallják, kétség ha Erdély felé nem mégyen, — vagy viheti végben szándékát, vagy sem.

Én örökké portáztatok rajtok, csak egy óráig sem tágitok rajtok, mindennap hoznak, vágnak németet, az lova penig mód nélkül döglük: mert csak Csongrádtúl fogva az másik statióig elhagyott közel kétszáz lovat.

Ha azon nímet által talál menni: én is azontúl általme-gyek és mindenütt hátán megyek az mellettem lévő hadakkal.

In reliquo éltesse Isten Nagyságodat sokáig jó egészség-ben, Hazánk javára.

Datum ex Castris ad Csongrád positis, dje 9. 8-bris 1705.

Fejedelemséged

alázatos és engedelmes szolgálja

Bottyán János, m. k.

Külczim: Méltóságos Választott Erdélyi Fejedelem Fölső-Vadászi Rákóczi Ferencz Kegyelmes Uramnak ő Feje-delemségének.

Ibi-ubi. P. H.

(Eredetije a R.-A.-E.-levéltárban Vörösvártt. Csak az aláírás sajátkezű.)

178.

Bottyán Károlynak.

Mint Kedves Öcsém-Uramnak

ajánlom kész szolgálatomat Ngodnak.

Tegnap este egy rendbéli portásom megérkezvén, három rabot hozott: két németet s egy magyar legént; egynehányot le is vágtak, lovakat is mintegy tizenkettőig hoztak.

Az rabokat examinálván: hogyha van-e szándékja által-menni az Tiszán, vagy sem az németnek? Kik is vallják, hogy a tisztektől ugyan nem értették: de az mint magok között közönségessen hirdetik, szándékok vagyon általmenni az Ti-szán; az minthogy Slik Generális Csongrádon maga házait elbontván, szálakot csináltatott belőlle, s azon által akarnak hidat kötni Szegednél az Tiszán. — de mégeddig azon hídkö-tésben nem kezdettek. Vallják azt is, hogy tegnapelőtt este mintegy tizenöt zászlóalja rácz az szigetről érkezett volna az

némethez: de mindössze is az tizenöt zászló alatt is alig volt háromszáz. Kenyerek pedig igen szűkön vagyon, mivel az mennyi kenyeret sütöttek Kecskeméten és Kőrösön: csak két nap érték bé vele; hanem az minemű gabonát azon városokon kiosztottak compániákra: aztat Csongrádon megsüttetvén, azzal vannak már mostan.

Portásim újonnan elmentek; ha mint járnak, Ngodat tudósítani azonnal el nem múlatom. Én magam beteges állapottal lévén, az ágyat nyomom. Tovább Ngod jóakaratiába ajánlván magamat, maradok

Nagyságodnak

Alpári tábor, dje 9. 8-bris Anno 1705.

jóakaró atyjafia s bátyja

Bottyán János, m. k.

P. S. Ha az német az Tiszán általkötvén az hidat. által készül költözni: az egész hadat mindjárt általküldöm; de magam — hacsak jobb egészségem nem leszen, — által nem mehetek. Én mindeddig sem mustramestert, sem az regimentem számára való pénzt nem láttam: nem tudom, mit tegyek velek? mivel igen ruházatlanok.

Külezim: Méltóságos Generális Tekintetes és Nagyságos Károlyi Sándor Kedves Öcsém-Uramnak adassék. Túr. vel ibi-ubi. P. H.

(Eredetije a gr. Károlyi-levéltárban.)

179.

Ugyanaz, ugyanannak.

Méltóságos Fő-Generális!

Nekem jó Kegyelmes Uram!

Szintén ezen órában értettem mind kémeimtől s mind pedig portásaimtól, hogy az németek Győ nevű falunál az Tisza partját mindkét felül levágták; lévén pedig az hajójok kevés számmal, az szélén lábra fogják az hidat építeni. Ha ők általmennek: én is azonnal által fogok menni, mind az hadakkal együtt; való, hogy igen beteges állapottal lévén. az ágyat

nyomom. — Mostan is ugyan kétezer katonám vagy on por-
tára. De reliquo Isten szerencsésen éltesse Ngodat! Maradván
Sub dato in Castris ad Alpár positus, die 9. 8-bris 1705.

Nagyságodnak

alázatos szolgája

Bottyán János, m. k.

Külczim: Méltóságos Fő-Generális Károli Sándor, Kegyelmes Urunk ő Nga egyik Fő-Commandírozó Generálissának. (Titulus.) nékem nagy jó Kegyelmes Uramnak ő Ngának alázatossan írák. Ibi-ubi. P. H.

(Eredetije a gr. Károlyi-levéltárban.)

180.

A fejedelem Bottyánnak.

Mint hogy Kecskemét várossa lakossi sok rendbéli parancsolatinkkal nem gondolván, sőt nemzetséges igaz ügyünkhöz való természeti kötelességeket is megtagadván, az ellenségnek meghódoltanak s azzal az Hazánk szabadsága dolgainak folyásában nem kevés akadályt tettenek; minekelőtte ezen cselekedeteknek nagyobb büntetését vennék: addigis assignálnatnak Tekintetes Nemzetes *Bottyán János* Generális-Főstrázsamesterünk regimentjének egészen való megruháztatására; melyre nézve parancsoltatik nekik, az említett regimentet megírt Generális-Főstrázsamesterünk specificatiója szerint minden késedelem nélkül ruházzák meg, — különben az ellen is ha cselekesznek. szófogadatlan hazafiúságtalanságoknak példás jutalmát fogják okvetetlen tapasztalni. — Datum Agriae, die 11-a mensis 8-bris Anno 1705.

F. P. Rákóczi, m. p. L. S.

Paulus Ráday, m. p.

(Egykorú másolat, *Bottyán János* tábornok s. k. aláírásával és gyűrűpecsétével megerősítve, sz. kir. Kecskemét város levéltárában.)

Kivonatok Károlyi Sándor leveleiből a fejedelemhez.

Datum in Hatvan, die 1. Augusti, hora 7-ma post meridiem, 1705.

Ezen órában érkeztem ide szerencsésen Ordódyt. Szabó Máthét kevesed magokkal találtam; holnap kiszállanak az jászok, circiter 600-an. Gyöngyös városát, Heves vármegyét is ültetem, — Deák Ferencz alig vagyon háromszázad magával Sárinál, azt is idehozom. *Bottyán Uram* hadához nem bízhatom, mivel azt írja, hogy Dunán általküldötte az hadát, — azt is jól eselekedte ugyan

Hatvan, 3. Augusti mane, hora 7-ma, 1705.

. . . . Generális Gróff Barkóczy Ferencz Uram Kecskeméten vagyon, még most is semmi hadat össze nem vehet. . . . *Bottyán Uramnak* is írtam már három ízben, de még sem jön; most értem: egy hadnagya jön három sereggel. . . .

Ex Castris ad Szent-György, 7. Augusti 1705, hora 10-ma matutina. (Gr. Barkóczy Ferenczczel együtt aláírt levél.)

Az ki-expediált derék portásunk megérkezett, színtén Pest előtt volt, de senki ellene nem jött ki s nem is lőtt reája. Az ellenség (Glöckelsberg tbk.) általköltözött és túl vagyon tábora, de nem nagy. Azonban ezen órában érkezék Kecskemét felől bizonyos hírünk, hogy tegnapi napon 15 sajka s öreg hajók mentenek le az Dunán, lovas pedig az szárazon túl az parton, s hogy már az solti sánczot lövik is; kinek recognitiójára Balogh Ádám Kapitány azonnal indult ugyan Solt felé, actu pedig Szűcs János Kapitányt Deák Ferenczczel küldjük kecskeméti, kőrösi vitézlő rendnek felszedésére viritim, s mivel Szegednél is az egész Maros-mellyéki ráczságnak általköltözése iterato confirmáltatik: arra való vígyázást is megparancsoltuk. . . . *Bottyán Uramnak* is staffetaliter írtunk egynehányszor, — csak nem jön. . . . Tiszántúl való had elindult ötezer.

Karva, die 29. Augusti hora 6. mane. 1705.

Már Ngodnak semmi kétsége ne legyen benne: mert az egész tábor (Herbeville) mind lovas, gyalog és szekerei Neszmilyen alól és egész Almástúl fogva feküdt; az éjjel eleget álgúzók. — minden tüzeit el kénytelenítette oltani, mindaddig lövöldöztük, ő egyet sem lőtt, hihető, még az hajói le nem érkeztenek volt, három sajkanál még több le nem jött, az ágyúk vontatója is csak ökör. Eleiben Karvához jöttünk (*Bottyánnal*,) megpróbáljuk itt is, legalább boszontjuk, ha egyebet nem tehetünk; ő is hajnal után mindjárt indult; ha csak valamerre nem csap: harmadnap múlva Budán leszen. s vagy az pesti mezőre száll. vagy az Duna mellett megyen alá. . . .

Muzslai táboron, die 31. Augusti 1705.

. . . . Tegnap napon az német tábor itten rostogot tartván, az Generálisok Esztergomban mulattanak, s ugyan tegnap az táborra vissza kijöttek. Az éjjel egész az hajnalesillag feljövéséig mind takarodott az hajója aláfelé; most reggel maga is egész táborostúl megindult s aláfelé masérol. . . . portásim vadnak vigyázására, magam is szintén mostan indúlok, *Bottyán Uramot* Esztergom felé bocsátom, magam Berzseny felé indúlok; ha az német Esztergomnál subsistál: azonnal újokban megegyezek *Bottyán Urammal*; holott Buda eleire (t. i. nyomúl,) sietek. Ha Ngtok késik: ezen német maga szándékát igen hamar végben viszi, mert egész erővel s készüllettel vagyon, mi penig nem fogunk resistálhatni. — *Bottyán Uramnak* is irattam, hogy nyomúljon mellesleg vele Pest elejére.

Muzslai táboron, die 31. Augusti 1705.

Én *Bottyán Uramnak* nem látom itten semmi szükségét; hanem Ngod kegyelmes parancsolatja ellen nem mertem levinni magammal; hanem Ngod méltóztassék valakit ideparancsolni valami kevés haddal, úgy *Bottyán Uramnak* írni hogy az alatta levő hadakkal jöjjön utánam.

Pásztó, die 31. Augusti 1705. hora 3. pomeridiana.

Épen indulásomkor veszem alázatossággal Ngod kegyelmes levelét. — Igenis, méltó Kegyes Uram Beresényi Uramat siettetni s úgy az több hadakat is megindítani: mert

noha bizonyos az ellenségnek szándéka, mindazáltal változható, s arra nézve én is már ma tovább nem merek menni. Most az ellenség Esztergomon felől szállott meg s minden hajói s hídja azon váron alól vagyon csoportban. *Bottján Uramot* hadtam maga s Géczy és Baranyay ezerével Kéméndnél, magam pedig még Esztergomot az ellenség meg nem haladja. itten az Ipoly mellett leszek. Azalatt Pest eleire reiterálok praemittált dispositióimat és parancsolatimat. Ha az ellenség ugyan csak lejön s Ngod utána nyomakodik: *Bottján Uramot el ne hagyja magátúl, megtapasztalja Ngod, mennyi hasznót fogjuk venni! . . .* Actu expediálok Pest eleire, az Rákos körül való mezőket mind megégetem, hogy Pest alá szállván is: futrázsa ne lehessen; még Csaba, Keresztúr körül is elköveitem. — jobb. fenevadak lakják hazánkat, mint német. az eb!

*Pásztói táboron, die 31. Augusti 1705.
hora 7. nocturna.*

Mai napon három levelem expediíója után, karvai levelemre való kegyelmes válaszát épen most veszem Ngodnak; elgondolhatja Ngod, hogy járnak az levelek! Mivel már az hajókat és hidat Esztergomtól lebocsátotta az német, ámbár maga nem messze is feküdjék ottan, — ugyan csak utána fog menni és már itten nem fog próbálni; mennyi hadat fog pedig itt hagyni? *Bottján* Uramnak constálni fog holnap. Azért Ngod annyira disponálhat, s *Bottján* lehajtson utánam. Én holnap már csak elmegyek előre, dispositióimnak folytatására.

Kókai mezőn, 2. 7-bris 8. órakor este, 1705.

Az német ma napestig helyben maradt, tábori körül strázsám; holnap megvállik, merre megyen? Holnap, Isten segítségével azon leszek, körülvegyem. Ha Szeged felé talál menni: az Tiszán Szólnoknál általmenjek-e? Ngod resolútióját elvárom; melly ha leszen: *Bottján* hadd jöjjön utánam, szorongassa innét, én túl impediálok az aradi ráczot fegyverrel, az élését táborának tűzzel. — Ezen órában vettem Szűcs János levelét: az városok (Kecskemét, Kőrös, Czegléd) csakugyan nem bontakoznak; s noha tegnap Kárándyt úgy bocsátám, hogy égesse porrá mind az hármot, — mindazáltal actu expe-

diálom orderemet, hogy csak rajta! Tudom, el sem múlatja. Vőtek-é benne? nem tudom; bocsássa meg az Isten! . . . Most veszem *Bottján* izenetét, és hogy az gyalog is Hatvanhoz jőne, de nem jó: mert harcolni nem hasznos, megtudván, együtt reánk jön; hanem megírtam: maradjon helyben, lovon tegyük el az mit tehetünk, azt is szaggatva, hogy ne hurezollhassa mindenét. Égetek előtte, körül ösztönözöm, ha mód adatik: étszaka próbálok, de nappal nem, — hadd menjen valahova szereti!

Izsaszegh, hora 9-na vespertina 17. 7-bris 1705.

Mai napon írott levelem után 9. óra tájban az midőn indúltam volna Pest alá: útamban két felől is érkezett hírem, hogy az német az éjjel általjöött táborostól. . . . Útamat continuáltam és circiter 5. óra tájban délután odaérkezvén, valóságosan tapasztaltam: Pesten felől az Duna-parton. Buda álgyni alatt fekszik; öt katonát (csalogatni) egész strázsájáig beküldöttem, de senki ki nem jött, — azzal fordúltam. Ezen passust is megvizsgálni Kárándyt válogatott katonákkal visszaküldtem, hogy az étszaka strázsáját verjék fel, talám nyelvet kaphatunk.

Hatvani táboron, 19. 7-bris 1705.

Tegnap érkeztén meg estve felé Pest eleiről, találtam Ngodnak három rendbeli kegyelmes válaszát, kikhez mindekben kívánom magamot alkalmaztatnom. — Az németnek általszállásában semmi kétség nem lehet: az futrázsra tegnap egész az Rákosig volt, de kívül rajta majd egymást éri az fennálló hada truppokban. Vígázással vagyok, — ha indulását értem, Ngdat éjjelnappal tudósítom. — Az három városiak nálam lévén, Ngod parancsolatja szerint meghagytam nekik: mindjára menjenek el városokból; Szűcs Jánosnak is: compellálja őket. — Bezerédy Uram szerencsésen általment (a Dunán,) bizonyosan írhatom Ngodnak. *Bottjánvárát* és az földvári sánczot az német fölégette s ottan hagyta, az ki benne volt. Pétervárad felé ment.

Hatvani táboron, 19. 7-bris 1705. hora 3. pomer.

Ezen órában érkezék hírem, hogy az német tábor egész erejével megindúlt volna ma Csabaj felé, kit eddig *Bottján táboráról* hallhatott is Ngod, mivel közelebb vagyok; de lévén

arra strázsáim, még confirmatioja nincsen; ha confirmáltatik, azonnal utána indulok. Az jász ezer arra vagyon, Deák Ferencz igen szépen vagyon hat sereggel. Nyúzó most küldtem oda ezerestül. Ezen pillanatban izeni Deák Ferencz, hogy az egész tábora az Rákos mellé jött, szekereivel együtt, és 10. óra tájban egy compánia jöven fel az hegyre, tüzet vetett; újabb portást küldött, már annak hírét várom: mert tegnap is mintha egész tábora volt volna, úgy jött futrázsra.

Hatrani táboron, 19. 7-bris 1705. hora 10. vesp.

Deák Ferencz Uram ezen órában érkezék, ki is bizonyosan confirmálja, hogy az német tábor Csaba és Keresztúr közé szállott, — sátorait és minden alkalmatosságát látta. Onnat merre fordúl? portásim meg hozzák, oda lévén Nyúzó maga ezerével és az szegedi had, s ugyan az jászok az Jászság felől. Én mindazáltal holnap az Tiszántúl való haddal nyomára kerülök, az mire Isten segít, el nem múlatom. *Bottyán* Uramnak írok, hogy azon táborral szálljon ide Barkóczy Ferencz Uram mellé. — tovább álljon Ngodon, mit fog parancsolni?

Kókai mezőn, 21. 7-bris hora 11. ante mer. 1705.

Reggel munkában voltunk a némettel Gombánál, rabot fogtunk, de kilátott egészen bennünket; 10,000 embert az erdőkön három felé szakasztván, más oldalára is küldöttem. Itten Kókán negyvenig való németre akadván, azokat Istenhez bocsátottuk, rabul is fogdosván el benne. — Kárándy Czegléd, Körös, Kecskemét pusztítására ment. A német ma rozstokol, már holnap elválik, merre indul: Hatvannak-é? Keeskemétnek-é? Én nappal csapdosom, éjjel ha módom leszen benne, fölverem: ez az éjjel is meglőtt volna, ha oly erős helyen nem lesz vala. Gyalognak itten semmi haszna nincs. — Most újabban 11 rabot hozának, Ngodnak udvarlok vélek.

Kóka, 22. 7-bris 8. órákor reggel, 1705.

Ezen órában érkezék strázsám: az német megindult egyenesen Tápió-Szent-Mártonnak, Abony felé. Magam innét az Tápión, túl penig Bóné követi, hátul, nyomán is szorongatjuk még, ha lehet. Az egész erőt ki nem mutatom, hogy félni ne tudjon s rendelje úgy hálását mint eddig, levetkeződve. Ha-

csak mód adatik, tudván minden observatióit. corpust tartván, hat s hétezer embert reászánok étszakára. Isten ad módot és kívánt szerencsét!

Törtéti puszta, 25. 7-bris 1705. reggel.

Tegnap setét, esős, ködös időben későn indulván meg az német Czeglédttől, . . . magam utána indulván, Kőröshöz ment; holott is, estve lévén s elsetétedvén, mivel az város alá az híd és szőlők közé szoros helyre vette magát: egyebet nem tehettem, hanem strázsáját puskáztattam be. Azalatt az hadat meg akarván szállitanom: találtam itten az pusztán Szücs Jánost az többi hadakkal. Az kőrösiek kibontakoztanak, de tegnap mind visszaszállottanak; Kecskemét nem akart kibontakozni sehogysem, s az midőn parancsolatom szerint gyűjtogatni akartak volna az katonák: fegyverrel az hadra reátámadtanak, kettőt az Gundelfingerében meg is lötenek; és így meg nem égethették egészen, hanem mintegy harmadát. — Már ma az német Kőrösön az süttetés kedvéért rosztogolni fog, az miben árthatunk neki, el nem míveljük. És így Szeged felé vevén útját: Ngod kegyelmes utóbbi parancsolatja szerint Csáky Mihály Uramot Ebeczky Uram ezerével Vác felé visszaboecáttottam, Bottyánt pedig maga ezerével, Bezerédyvel, az jársággal, Baranyayéval, Buday István Uraméval, Gundelfingerével és Cseplészével bocsátom az német esípdézésre és infestálására egész Szegedig, olly instructióval, hogy mivel az bácskai rácznak gyülekezeti bizonyos: arra is vigyázzanak s ha valahol létét hallják, az német mellett elmenvén, aztat verjék széjjel. Az szegedi had eselédjét felrakta volt Kecskeméten, az Duna felé vitte, hogy háta megett az németnek felhozza: de híreket sohol nem hallottam; orderében hagytam Bottyámat, hogy Ngodat indósítsa irántok. — Én Nyúzóth Kaszás ezerével s Hosszayval Csongrád felé indítom, magam Szücs Jánossal, Bónéval, Bessenyeivel, Kárándyval, Semnyeyvel Szőlőkknál megyek által, az Kőrösön hidat vetek s azon három ezerrel Vásárhelynél megegyezek, s ha még ráczt Tökölyi által nem gyűtt az Tiszán Szegedhez, tehát rajta megyek; onnat felfordulok az Maros mellett, ha lehet azon (ráczt) sánczokat porrá teszem egész Aradig, annak várossát is megpróbálom. Mezőben a takarmányt az német előtt mind porrá teszem, s azzal

Jenő felé fordulván, ottan az feketetői és gyantai szoros útakat bevágattatom utánam s Váradhoz megyek, conjungálom magamat Gyürky Pál Urammal. — Már Ngod *Bottyán* Uram iránt ez szerént conformálhatja dispositióit, úgy az Váradhoz küldendő hajdúságot.

Bottyánnak instructióban hagytam, hogy az német kimenvén az városokrúl, azután élest ne engedjen vinni nekik.

Szólnoki táboron, 27. 7-bris 1705.

Mivel még tegnap is Kőrösön mulatott az ellenség: azért én is itten temporizálok még ma, elvárom merre fordul? . . . Schlick táborának szállása tiszta három egész lineában fekszik; az elsőnek is az közepi gyalog, előtte az álgú; az második lineának is közepi gyalog, két szárnya mindkettőnek lovas. Az harmadik lineájának közepi szekér, két szárnya lovas. Az prejtsofja (Bereitschaft) minden compániából nro 5; már 11 (lovas) régimentből computálva, teszen circiter 660-at; azon kívül minden regimentből egy compánia vagyon a strázsán, az prájsofja penig az első lineája előtt, bal s jobb szárnya előtt s közepe előtt áll a strázsákon belől lóháton egész éjfélig, akkori doboláskor bemegyén, abrakol s újonnan egy óra múlva helyében áll. Spánisi rejter penig sohol sínes, csak az álgú előtt s egy darabon az gyalogja előtt az első lineában. És így, Kegyelmes Uram, csak szállana sík mezőben: mindenfelől rajta mehetnének azon, — csak fognók egy szívvel-lélekkel; de ki nem lát setétben, ki attúl fél, hogy ló esik véle, ki attúl, hogy egy mást ölik meg, s nem considerálja, hogy azon veszedelnek nappal is mind megeshetnek. Ez veszt minket, — mert bizony Isten, nem menne ez az német soha ki Magyarországból; noha még így is nehezen hiszem, hogy valaha Bécsét lássa!

Szólnok, 28. 7-bris 1705.

Valamíg Szeged felé meneteliben bizonyos nem leszek az ellenségnek: addig által nem megyek az Tiszán; azalatt imét is mindennap fogytja Isten az németet, ma is Pikó Deméék alkalmasint lecsapdostanak benne, szekeret is 12-öt nyertek tőlök; *Bottyán apám* portási sem jártanak haszontalan. Most megint négy felé hocsátottam. — Nyúzó azt írja, hogy

ráczt Tökölyi Aradon vagyon, s ő actu Csauád felé megyen próbálni; bezzeg jó helyen vagyon: mert német uramnak az correspondentiája is praeccludáltatott.

Szólnoki táboron, 29. 7-bris 1705.

Az német táborát bizonyos emberemmel megjártattam: de szoros helyen lévén, nem lehetséges egyebet tennünk, hanem az strázsák behajtását, kit minden éjjel végben viszünk portások által; nappal pedig — Istennek hála — mindennap hualdogál. Mostan Kecskemétre küldöttem expressusomat, szándékának kitanúlására; — holnap aligha meg nem indul valamely felé.

Szólnok, die 30. 7-bris 1705.

Az emberem megérkezék Kecskemétről; referálja, hogy az németsegre azelőtt való éjjel kiküldötte nek vala (*Bottyn*) Szekerest, ki is az szelmalmoknál felvervén őket, az ráczságnak minden lovait elnyerte, az németekkel is tovább másfél óráig viaskodván, felest ejtett el, s tegnap az németek mind az templom belső kerítésében recipiálták magokat. S már tegnap Kecskeméten az sok szekér étellel, árpával, mind meg volt rakva, úgy, hogy ma meginduljanak vissza Kőröshöz; az útja ugyan el vagyon állva és lesekkel megrakva, — elvállik, mit ad Isten! Ha bemehet Kőrösre: csak elhiszem, holnap megindul valamely felé.

Szólnoki táboron, 30. 7-bris 9. órakor estve, 1705.

29. hujus irott Ngod kegyelmes resolútióját alázatossággal vettem; csak az tött dispositió érkezzék, rajtam semmi benne el nem múlik. — Glikelsberg lévén Kecskeméten: táborát miképen verettem fel Szekeresékkal, elfogatott relatióját includáltam, — kiben is valóban szépíti az dolgot! Mint mehetett tegnap Kőrösre? nem tudom: volt ugyan 3000 emberem arra vígyázóban, s ma újabban Bóné Andrást Szűcs János apámmal 2000-el expediáltam. Tegnap portán vészett egy jó hadnagyom, még annál több senki.

Szólnoki táboron, 2. 8-bris 1705.

Kecskemétről most jöve egy katona, ki referálja: két (német) kapitány vészett az minapi lármán s közönséges is

feles: Bónóék penig nyertenek is, vesztek is, de tűrhető. Két- s háromezer jár már futrázsra. Nyúzó az Maros mellől feljött; az rácság élés alá hajt szekeret, mind lovassa, gyalogja készül, — most is elmúlatjuk reávenni, de bizony megbánjuk, mint az én Gyula alúl való eljövetelemet!

Szólnoki táboron, 2. 8-bris estve 10. órákor, 1705.

Ezelőtt két órával már expediáltam levelemet, s most újra akarám alázatosan informálnom Ngodat, hogy az német egész erejével mai napon bizonyosan megindúlt s egyenesen Alpárra ment az Tisza mellé, melly ezen alól négy mélyfölddel vagyon, azon alól penig hozzá Csongrád két mélyföld. Már Alpárnál vet-e hidat, vagy Csongrádnál? nem tudhatom, azért annak vizsgálására bocsátottam két rendbeli portásomat, harmadik penig Kókay maga ezerével (a jász huszár-ezred) nyomában vagyon, holnap penig *Bottyánt* mellette való corpussal utána eresztem; magam itten subsistálok, míg onnat alább nem megyen. Nyúzóék ottan lévén Tiszántúl Alpárral általellenben: committáltam portázását és ugyan Vásárhely s Makó felé. Magam penig, ha azt várom, hogy az ellenség egész Szegedig menjen: azután post festum leszen az Maros-mellyéki operatio: utána is haszontalan megyek: mert az Tiszának vetvén hátát, már notabilis csapást rajta nem próbálhatok, és így *Bottyánt* jó formában hagyván s úgy Szólnokot és Túr, magam általmegyek s valamit előtte eltehetek, elteszek, s talám Isten az ráczot is horgomra keríti. — Az Arad tájéki rácz készületi confirmáltatik, sőt az szegedi commendáns is hordókra vereti az lisztet. Ha sokat múlatozunk, míg észreveszszük magunkat: ez az német armáda Erdélyben toppan! . . . Kőrös, Kecskemét, Kegyelmes Uram, prae manibus vadinak. tán meg is szánták bűnöket; Ngod előtt alázatosan instálok: az kik távulról nézték, ne hízzanak vélek! Lehet büntetések: de olly idő fordulhat, hogy még az pusztában bujdosó magyaroknak kéntelenségből sok hasznára lehetnek. Ezzel, Kegyelmes Uram, pártjokat nem fogom; vétkeztek, de nem mindnyájan, — azért büntetést is nem mindnyájan érdemelhetnek; karóztassék fel mindenik városból kettő-három, —

elég példa legyen,*) pro ulterio is tanulnak s hasznunkra is lesznek. Álljon Ngod kegyelmes gratiájában!

Bottyán, Kegyelmes Uram, valóságos hogy rest az írásban: de szorgos az szolgálatban! Az mit elmúlattott, végben vittem s őróla is Ngodat tudósítottam szüntelen.

Szólnoiki tábor, die 3. 8-bris 1705. napszállatkor.

Ezen órában érkezék portásom relatiója, kiből confir-máltatik az ellenségnek nemcsak Alpárhoz való menetele, hanem ma Csongrádhoz való indulása, — egyenesen ottan ngrik által, és így az sok tartózkodás miatt épen megelőz s mind Körös-Maros közit praeripialja. Én azért, vagy vétek, vagy sem, csak megyek tatármódra; Bottyánt idehagyom; ő sem tehet semmit már innét, általjőjjön-e? nem tudom; választ várni nehéz. káros és veszedelmes. Kecskemét, Körös még emberét sem küldte, német elmenetele után is. Kérem Ngodat: ne bossásson ostort ezen áruló kutyákra, — talám Isten megtart szolgálatjokra!

Tári tábor, 4. 8-bris 1705. este.

Én ma Szólnok várát jó instructióval hagyván, úgy *Bottyánt* az német után expediálván. — magam indultam meg 11. órakor délelőtt s érkeztem ide délután 5 órakor, s útbamban jövének Nyúzó katonái, kik referálják, hogy Makót minden jószágával az török [földre] általszállították, Vásárhelyt, Mindszentet és Szentest penig mindenével Csongrádon felül az Körösön békével általhozták kár nélkül, — az német is szintén akkor szállott Csongrádra, az Tiszának túlsó part-jára; mai portásom szemével látta, hogy az Tiszapartban sütőkemenczéket vájtának, — és az mint az prófontház vagyon: annak irányában akar hidat általvetni; és így Arad felé nem megyen, hanem vagy Debreczennek az Kúnság felé, — de nagy pusztaság: se víz, se széna nem reménlhető. — hanem az Körös mellett megyen fel egész Szeghalomig, oda az Berettyó három mélyföld. Való, itten is sohol sem leszen szénája: de vize egész Váradig leszen Csongrádtól fogva: penig egész

*) A fejedelem irtózáván ilyen kegyetlenségtől, irgalmasabb büntetést gondolt ki: *Bottyán* tábornok huszárezredét ruháztatta meg új montourral, az engedetlen városok rovására.

Váradig mind pusztán és síkon fog menni, — akkorra kellene az ember, mert csak ezek ki is fáradnak Kegyelmes Uram, az éjjeli-nappali portázás miá. — Mostan három emberem is nagyon az táborán, portásim mindkét felől; ha meg hozzák, hogy fog ottan késni: egy éjjel rajta megyek innét három álgyúval s az midőn fogom lövetni, túl *Bottyánnal* megesapatom az egész táborát, — talám valami confusiót tehetünk neki!

Túri tábor, 6. 8-bris éjjélkor, 1705.

Ezen órában érkezik portásom Csongrád eleiről: ma jókor az német tábor maga helyét meggyújtván, Szeged felé aláment. Szegedről jött emberek referálják, hogy Tápénál igyekezik hidat kötni, az aradi rácز penig még nem conjungálta vele magát; hanem Szegeden sok lisztet vervén hordóra, és Vásárhelyről és több helyekről akarnak búzáat beszállítani. Azért, már az Körösön hidam meglévén, holnap háromezer embert általindítok Palocsayval, s mihelyt az kenyér elérkezik: azonnal magam indúlok utánok, s az mit tehetek, teszek. — Az többi Generálisoknak is mindezeket megírtam. *Bottyán* túl alkalmasint sarkalja az németet: sok puskázást hallottának portásim ma is.

Ezen német szaladását nem tulajdoníthatom Isten után egyébként, hanem az pusztaságnak, és hogy mindenütt előtte termék. Komáromnál is, Esztergomnál is általjött volna: de féltében ment Budához, hogy *Bottyánnal* előtte voltunk. Mostan is Szólnokra akart jönni, Csongrádnál is általjönni: de nemhogy azt fel merte volna tenni, de még éjjélre se mert dobolni, mint mi Jézust harmadnapig kiáltani. Úr-Isten, szégyenítsd meg! Irom *Bottyánnak*: rajta, rajta, rajta! Mert készen vagyon Szent-Péter mind ezen, mind más világban. *) Bár Beresényi Uram is Ocskayval rajta! etc. Most vagyon ideje.

Túri táboron, 7. 8-bris 1705.

Az németnek Szeged felé való menetele bizonyos, azért Szűcs János apámat hat napi kenyérrel Szeged eleire, Maros és Tisza közzé elbocsátám. — *Bottyán* írja, hogy az német

*) *Bottyán* hősiességéért Rákócztól *Szent-Péter* és Madar Komárom vármegyei falukat kapván, — innét a szójátékos czélzat a földi Szent-Péterre.

Veresmartnál hidat vetett át az Dunán s oly hiszemben vagyon apám (t. i. Bottyán,) hogy azon megyen vissza. Tegnap por-tánk is, az *Bottyán* corpussárul való, 300 marháját hajtotta el s az németekben is jól lecsapott; most is 2000 ember danol-dogál körülötte. — Hogyha már Maros mellé veszi magát, s nem az Vaskapunak talál menni, hanem Váradnak: Várad és Jenő között lehetne gyaloggal jó operatiókat tenni, de in tempore kellene hozzá látni.

Tári táboron, 10. 8-bris 1705.

Szücs Jánosék Csanád alatt egynehány ráczot levágván, csak visszatértenek, igen meghajtott lovakkal. Semmi bizonyos hírt nem hoztak, nagy bosszúságomra; mire nézve kénytelenít-tettem Nyúzótt vagy század magával alábocsátanom az Tisza felé, ugyan ötet vissza is várom. Addig ezeknek lovok is vala-mit pihenhet, s próbálhatok. — *Bottyán János* Uram azt írja, hogy ha az német általjön az Tiszán: instructiója szerint ő is kész általjönni: de az Dunántúl való had (Bezerédy, Balogh Ádám, Szekeres István) csak resolválta magát, hogy által nem jön. Így értvén Ngod az dolgot: általláthatja, hogy ha (az német armáda) az Maros mellé veszi magát, minékünk rajta sohol semmi próbát nem lehet tennünk, ha Erdély felé megyen, egész addig, — hanem, ha Várad felé fordúl: ottan lehet mind lovassal, mind gyaloggal vesztegetnünk. Csekély elmém szerint tehát Békésnél, Sarkadnál s itten strázsát hagy-rán, ezen haddal mennék Várad felé, készítenők el az hajdú-ságnak próbáló helyeit s vágatnók be Erdélynek is mindenütt passusait, etc. . . . Noha Ngod írja, hogy vagyon az passusokra gondja, — megengedem: de nem minden parancsolatnak látom effectussát; kérem Ngodat: legyünk szorgalmatosabbak, késő in confusionem munkálódni! Csak gyalogom legyen: az váradi utakat én magamra vállalom *Bottyán apámmal*.

Bottyánnak adott instructiónak párját Ngodnak meg-küldöttem vala; abból megérthette Ngod, hogy még tülem úgy disponáltatott, hogy az német általjövetelével általjöjjön: de már egynehány levele vagyon, kiben írja, hogy az Dunántúl való had és maga ezere (az is dunántúli volt) által nem akar jöni, hacsak fizetése, mündérungja meg nem lesz, de maga

eljön; most utóbb pedig azt írja, hogy ágyban fekszik, beteg, s maga sem jöhet. Ilyen az világ, és olyan az magyar! Kérem azért Ngodat: legyen provisió pénzből: ne esküdjem annyit hamisan nekik! Az többi hadak is most télire fognak fizetést kívánni.

Mos érkezik levelem, hogy még tegnap nem volt hídjá, hanem Tápénál készíti, kedden pedig az Bácskaságról 15 zászlóalja rácz jött hozzá, ki is 400-ból álló ha volt mindössze. Kenyér szűkön vagyon közöttük.

Tári táboron, 11. 8-bris este, 1705.

Ezen órában veszem körösi ember informatiójából, ki az német táboráról jött ki, hogy az gyalogja az németnek általjött az Tiszán, az hat nagy öreg-ágyút pedig Szegedben vitte be: az hídjá meg nem bírja, mert az hajói is kicsinyek és kevés lévén, az két szélit lábokra csuáltatta és az Tisza partját két felől bevágatta. Holnap magam is indulok.

*Tári táborról való indulásomban, 12. 8-bris 1705.
reggel 8. órakor.*

Ez órában veszem Bottyán levelét. Felette csudálkozom Ngod orderén, hogy ha általjön az német az Tiszán: ő Kghne hét ezerrel menjen által az Dunán. Alkalmasint általlátom az conceptust Kegyelmes Uram, — de egy Istenem, nem nyerünk benne! Bár csak addig tartózkodnék, míg Ngodnak udvarolhatok; remélem, csekély opiniómat helyben hagyná Ngod. Holott pedig, ha csak meglesz, assecurálom Ngodat: az idevaló hadban is elég megyen el, nem lévén oda semmi ellenség (?); másik az: ki commandérozza? Bottyán írja: beteg, nem mehet, s ha mehetne is, tapasztalta Ngod: nem kicsiny csunkulás bétezer ember! Ngod az erdélyi sok hadban ne bízzék: mert pulvis et umbra sumus, — ez pedig Dunántúl akármit csináljon: nem ad okot ennek az németnek visszatérésére, hanem többnek procuratiójára. Ha udvarolhatnék, többet mondhatnék Ngodnak, kiről alázatosan követem.

(Eredeti. s. k. írt levelek a Rákóczi-levéltárban, Vörösvárt.)

182.

Bottgán Károlynak.

Mint Kedves Öcsém-Uramnak

ajánlom kész szolgálatomat Ngodnak.

Ngod 11. praesentis költ levelét ma reggel elvettem, continentiaját megértettem. Én már mind Kegyelmes Urunknak ő Ngának, s mind pedig Méltóságos Gróff Berchényi Miklós Uramnak két rendbéli ordineit is vettem, melyben, ha az német az Tiszán általköltözik, kegyelmessen parancsolják, hogy bizonyos hét regimenttel Pest eleire visszamenjek, s ottan alkalmas helyet keresvén, az Dunán általköltözzem, — melyet magam is szívesen bánom: mivel inkább akartam volna Ngoddal együtt járni, de ő Ngok kegyelmes parancsolatjoknak obtemperálnom kellettén, nem tehetek róla.

Én nem csudálkozhatom eleget rajta, hogy már harmadnapja, hogy az német általköltözött az Tiszán, — melyet tegnapi levelemben Ngodnak megírtam. *) — s még Ngod portási meg nem vitték lúrt. Megbocsásson Ngod: de az tisztekkel erősebben kellene bánni az ilyen vígyázatlanság és szófogadatlanságért, mert Ngod nehezen mehet előre dolgában. Én, megvallom, ha az én tisztem ezt elkövetné: másoknak példájokra tisztibül is kivettetném. Kérem is Ngodat, jól vígyáztasson, mert — az mint értettem, — Debreczenbe és Hajdúvárosokra igyekezik az német. Mostan Szentá és Martonyos felé azon ráczoknak, úgy bácskaiaknak is distrahálásokra magam ezeremet másokkal együtt elküldöttem. Én csak az ágyat nyomom egészségtelenségem miatt. — Ezzel maradok Nagyságodnak jóakaró bátyja

Alpári tábor, die 12. 8-bris 1705.

Bottgán János m. k.

P. S. Én, ha Ngod el lehet Daczó László nélkül, csak megtartom magam mellett; melyről is Ngod válaszát elvárván, megszolgálni el nem is mulatom.

Külczim: Méltóságos Generális Tekintetes és Nagyságos Károly Sándor Uram, Kedves Öcsém-Uramnak ő Ngának. Thúr. Cito. Cito. Cito. Cito. Cito. Citissime. Citissime. Citissime. Citissime.

P. H.

*) Ezen levél a gr. Károlyiak levéltárában ma már nincs meg.

A másik oldalon: Ezen levelet falusi bírák fejek s jószágok elvesztése alatt küldjék sietséggel.

(Eredetije a gr. Károlyi-levéltárban.)

183.

Bottján Károlynak.

Mint Kedves Öcsém-Uramnak

ajánlom szolgálatomat Nagyságodnak.

A német után mai napon Deák Ferencz Uramat ezereztől Csongrád felé, — hogy ott általköltözzön az Tiszán — elküldöttem; ki is mai nap reggel odaérkezvén, hozták bizonyossan hírről ő Kegyelemének, hogy az német ez elmúlt éjjel Szentesen hált, és onnan bizonyossan nem az Maros mellett sem egy. sem másfelé nem szándékozik: hanem vagy Szarvasnál, vagy Szent-Andrásnál általköltözzvén az Körösön, egyenessen Thúr felé megyen. s onnan Debreczennek szándékozik, Karczag-Újszállás felé; kit ha tud-e Ngod. vagy sem? kétséges lévén, akartam Ngodnak tudtára adnom, hogy Ngod annyival is inkább jól vigyáztathasson azon passusokra és szándékát ezen ellenségnek gátolhassa. Kérem Ngodat az Istenért, módot látván benne: éjjel üttesse meg az táborát, valamint szintén én inment (Csongrádnál) megittettem. Melyben szerencsés progressust kívánván Ngodnak, maradok

Datum Kecskemét, dje 13. 8-bris 1705.

Nagyságodnak

jóakaró szolgálja, bátyja

Bottján János m. k.

Külczim: Méltóságos Generális Tekintetes és Nagyságos Károlyi Sándor Kedves Öcsém-Uram ő Ngának. — Túr.

Cito, cito, cito, citissime, citissime, citissime. P. H.

(Eredetije a gr. Károlyi-levéltárban.)

184.

Ugyanaz, ugyanannak.

Mint Kedves Öcsém-Uramnak

ajánlom szolgálatomat Ngodnak.

Én eleget töröm mind éjjel s mind nappal elnémet, hogy minódon s miformán ezen németnek feltett szándékát meg-

gátolhatnánk? — de egyebet s jobb módot is fel nem találhatok, (melyre kérem is az nagy Istenért Ngodat.) hogy éjjel vagy ezer s két ezer gyalogsággal és annyi lovassal megüttesse az táborát, — hiszem Istent, hogy minden bizonynyal confundáltatnak, melyet Gombos Imre és Petrovai Uraimék is megizentek az gyűvi praedicator által, igenis svadeálták; *) mert máskint, Istenemre mondhatom, (adja Isten ugyan, hogy hazudjak benne!) de által s meg által gázolja országunkat, ha így eleit nem vesszük.

A szegedieket én portára küldöttem, kik még most is oda vannak; hanem mihent megérkeznek. azonnal Ngod után küldöm.

Én itten Kecskeméten orvosoltatom magamat. Az alattam való regimenteket orderem szerint mind eloszlattam. kit Tiszán által, kit máshová elküldöttem, csak az magaméval maradtam. — Ezzel maradok

Nagyságodnak

Kecskemét, 14. 8-bris 1705.

jóakaró szolgálja, bátyja

Bottyán János m. k.

Külczim: Méltóságos Generális Tekintetes és Ngos Károlyi Sándor Uramnak. Kedves Öcsém-Uramnak ő Ngának. Thúr, vel ibi ubi. P. H.

(Eredetije a gr. Károlyi-levéltárban)

185.

Bottyán Rákóczinak.

Méltóságos Fejedelem!

Nékem jó Kegyelmes Uram!

Fejedelemséged Egerből undecima praesentis emanált nékem szőlő levelét, ma reggel alázatosan vettem, — melyből értettem Ngodnak szőlő alázatos leveleim megadását, kiknek is continentiájokból az németnek Szeged felé való menetelinek s úgy az Tiszán által való hídesinálásának tudósítását vette.

*) Petrovay László Pest-Pilis megyei labancz alispán volt, Gombos Imre pedig cs. kir. tábornok, szolgálaton kívül. de a császáriakkal, — Bottyánnak régi ezredes-társa.

Én jóllehet azt is más rendbéli levelemben, hogy az német bizonyossan általköltözött az Tiszán. Ngodnak tudtára adtam mindjárt, mely is eddig Ngodnál bizonyossan tudva lehet, nem kétlem, másoktól is. Azonban értem azt is Ngod méltóságos leveléből, hogy Ngod úgy informáltatott, hogy Kecskemétre egész hadaimmal bészállottam volna; melyre is írhatom Fejedelemségednek, hogy mihent az német általköltözött az Tiszán Osongrádnál: mindjárt az magam ezerét né-mely szegedi katonákkal, mintegy tizenkét zászlóval, Martonos, Senta, Kanizsa és Beese felé commendéroztam, az német mellett levő ráczságnak distrahálására; az kik még mai napig is oda vannak. *Én pedig beteges állapottal lévén az lövések miatt:*)* magam gyógyításom miatt, száz lóval — kiknek is az lovok sebessék lévén — 13. praesentis jöttem bé Kecskemétre. A többi hadat pedig kit az Tiszán által, kit Pest eleire, Méltóságos Generális Bercsényi Miklós Uram ő Nga ordere szerint elküldöttem.

Tovább írhatom Ngodnak alázatossan azt is, hogy egy rendbéli portásimat Szeged felé küldöttem az Bácskára, kik is jól alá lévén az Bácskaságra: Péter-Váradjáról Szegedre jövő rácz kocsikat felverték, az ráczokat levágták, rabúl is egynehányat hoztak; hármát azok közül meghagyattam, az többit pedig ittben levágtattam. Hiszem Istent, hogy mostani portásim többet is hoznak, — kirúl is Ngodat alázatossan tudósítani el nem mulatom.

Fejedelemséged parancsolja azt is, hogy Kecskemétről hadaimat kivívén, az mezőre szállítsam; melyre alázatossan kérem Ngodat, hogy harmad-negyednapig itten lételemet ne neheztelje: mivel magam is beteges lévén, az hadamnak is az sok portázásban lovai eltűrosodtak. *Hogy pedig az katonáim részesekedjenek: szemérem (szégyen) volna az énnékem, melylyet el sem szenvednék; az minthogy az városban meghagytam: egy csöpp bort se adjanak az katonaságnak. Sőt az népemet mindenütt tiltom az részségtől.*

Az Dunántúl való menetelem iránt Ngod méltóságos orderét Berthóti István Uram által elvárom.

*) Bottyán-vára alatt júniusban kapott sebei újultak volt ki.

E mellett Fejedelemségednek az regimentemnek felruházása iránt Keckskemét várossára kiadott assignatióját alázatosan vettem, s köszönöm is Ngod gratiáját; de minthogy az városban semmi posztó nincsen s abát is az egész városban négy bálnál többet nem találhattak, — azért felének sem lészen elegendő.

Minthogy pedig, Kegyelmes Uram, az egész hadaknak innen kellett lenni az élés iránt való provisió-tételnek, melyet is praestáltak s most is praestálnak, Prinyi Miklós Uram ő Nga pedig egynehányot az tanácsbeliek közül megfogattatván, Szólnokban vitette: kérem alázatosan Ngodat, továbbvaló Ngod dispositiójáig bocsáttassa el őket, mivel az mint értem, kibontakoztak volt az városból, ki is mentek, de az katonaság fosztogatni kezdvén őket, — úgy maradtak meg.

Tovább, az minémű gulya és ménes volt itt Keckskemét körül: Gőcze Gábor nevű Commissárius mind Heveshez hajtatta, — nem tudom, ki parancsolatjából? Mindezeket, kérem alázatosan Ngodat, szabadítsa kezekhez, mindenkor Ngod kezében levén üstökök. — Ezzel várván tudósítását, maradok

Jó Kegyelmes Uramnak Nagyságodnak

Keckskemét, 15. 8-bris 1705.

alázatos szolgája

Bottján János m. k.

P. S. Alázatosan kérem Fejedelemségedet, megbocsáson, — méltóztassék parancsolni stricte az hadak között: hogy az futrázsiájának az strázsáját, — ki is ezer emberből szokott ordinarie állani, — aztán éjjel az brájszoffját (Bereitschaft,) ki is az strázsza után áll, üssék meg az németnek; hiszem Istent, hogy rövid idő alatt nyaka szakad! Az négy kartaon-ágyúját *) az mint bizonyosan referálták kik az táborárúl jöttek. — Szegeden hagyta; nincsen semmi öreg-álgójuk.

(Eredetije a gr. Károlyi-levéltárban.)

186.

Ugyanaz, ugyanannak.

Méltóságos Fejedelem!

Nékem jó Kegyelmes Uram!

Eunkeelőtteni levelemben megírtam vala alázatosan Fejedelemségednek, hogy az németnek az Tiszán által való

*) Carthame: 36—48 fontos tömör golyókat lövő öreg-ágyú, faltörő ágyú.

menetele után mindjárt magam regimentemet Martonos, Kanizsa és Szentá felé commendéroztam, — kik is immár, szerencsésen járván, visszafordultak; sok ráczokat vagdaltak s rabúl is hoztanak, Péter-Váradjárúl is németek ott lévén, azokat is mind levagdalták, ökröt, más szarvasmarhát is felest hajtottak. Az vitélő rend közül — Istennek légyen hála! — egy ember kár sem esett, hanem sebben egynehányan estenek, de az sem halálos.

Tovább is Fejedelemséged parancsolatjához alkalmaztatom magamat, mindenben tisztem s szolgálatom szerint eljárni el nem múlatom. — Hanem Kegyelmes Uram, Kecskemét várossa elégtelen lévén az egész regimentem mündérungjának megadására, mivel semminemű posztót nem kaplatnak itten, mindazonáltal az mit el nem múlatom; híja lévén pedig némely részinek, Fő-Generális Berchényi Miklós Uramat ő Ngát fogom requirálni. — Ezzel maradok

Jó Kegyelmes Uram Ngodnak

Kecskemét, dje 16. 8-bris 1705.

alázatos szolgálja

Bottyán János m. k.

Külczim: Méltóságos Fejedelem Felső-Vadászi Rákóczy Ferencz kiváltképpen való nagy jó Kegyelmes Uramnak ő Ngának alázatossan írák. — Ibi-ubi. P. H.

Más oldalon: Városi és falusi bírák! Ezen levelet sietséggel küldjétek falurúl falura, jószágtok, fejetek elvesztése alatt.

(Eredetije a gr. Károlyi-levéltárban. Igen szakadozott, s egy helyütt e miatt olvashatlan.)

187.

Bottyán Károlynak.

Mint Kedves Öcsém-Uramnak

ajánlom kész szolgálatomat Nagyságodnak.

Szintén ezen órában érkezett meg magam regementem Halasra, — mellyet Martonos, Kanizsa és Szentá felé portára küldöttem volt; igen szerencsésen jártak, sok ráczot vágtak, rabúl is hoztak, marhát is felest hajtottak, és Péter-Váradjárúl némely németek jövék, azokat is levagdalták. Egy ember kár sem esett az katonáim között, hanem egynehányot sebesítettek

meg közölök. — Tovább is ha mi occurrentiáim lesznek, Ngodat tudósítani el nem múlatom, — hanem Ngodat is kérem, hasonlót elkövetvén, engemet az ellenség dolgárúl s hol lételérül tudósítson.

Ezzel maradok, sub dato 16. 8-bris 1705. Kecskemét,
Nagyságodnak jóakaró szolgája s bátyja

Bottyán János m. k.

Külczim: Méltóságos Generális Károlyi Sándor nagy jóakaró Öcsém-Uramnak ő Ngának. — Ibi-ubi. P. H.

A másik oldalon, kívül: Városi, falusi bírák! Ezen levelet falurúl falura sietséggel, jószágtok és életetek elvesztése alatt küldjétek.

(Eredetije a gr. Károlyi-levéltárban. Csak aláírása sajátkezü.)

188.

Bottyán Rákóczinak.

Méltóságos Fejedelem!

Jó Kegyelmes Uram!

Fejedelemséged sub dato 15. praesentis Szerencsrül írott méltóságos levelét alázatos kötelességgel vettem. Én, Kegyelmes Uram, az mint már ennekelőtteni levelemben is Ngodnak alázatossan megírtam, Méltóságos Gróff Fő-Generális Berchényi Miklós Uram ő Nga ordere s úgy Ngod kegyelmes parancsolatja szerint, a német általköltöztvén az Tiszán, kit Tiszántúl az német után, kit Berthóthi István Uram ő Kglme mellé az hadak között, kit pedig Pest eleire commendéroztam, — csak éppen magam ezeremmel maradtam, az kik is még Bácskaságon az ráczságot üldözik. Balogh Ádám Uram ezerinek, Kegyelmes Uram, hírét sem hallom; Bezerédy Imre ezere pedig, — az ki is Szabó Mátéjé volt — mind eloszlott, most küldöttem hadnagyokat öszvegyűjtésekre. Ezen két ezer Méltóságos Gróff Fő-Generális Berchényi Miklós Uram ő Nga ordere szerint Dunán által való menetelemre commendéroztatott ezerem mellé: de ezek közül egyik sincsen itten.

Minthogy pedig, Kegyelmes Uram, Ngod újabb parancsolatja érkezett, hogy kivévén magam ezeremet, az többi hadat Méltóságos Generális Károlyi Sándor Uram ő Nga corpussá-

hoz küldjem : irtam ezentúl mindenfelé, az kik még innen-által maradtanak, hogy minden késedelem nélkül Ngod parancsolatja szerint menjenek az Tiszán által és Károlyi Uram ő Nga corpussával conjungálják magokat. — Ezzel maradok

Jó Kegyelmes Uramnak

Nagyságodnak

alázatos szolgálja

Kecskemét, dje 17. 8-bris 1705.

Bottyán János m. k.

Külezim : Méltóságos Fejedelem Felső-Vadászi Rákóczi Ferencz kiváltképpen való jó Kegyelmes Uramnak ő Ngának alázatossan íram. — Szerencs.

P. H.

(Eredetije a Rákóczi-Aspremont-Erdődy-levéltárban Vörösvártt.)

189.

Bottyán ajánlja a nagy-kőrösieket a fejedelemnek.

Méltóságos Fejedelem!

Nékem jó Kegyelmes Uram!

Ezen belől megírtt Kőrös várossa lakossai mirül instáljanak. Fejedelemséged ruminálván dolgokat, alázatossan recommendálok : méltóztassék kegyes gratiáját hozzájok mutatni. Actum in Oppido Kecskeméth, die 18. 8-bris Anno 1705.

Generális Bottyán János m. k.

(Ezen ajánlat sajátkezüleg aláírva vezetett az emberséges érületű tábornok részéről a nagy-kőrösieknék egy hódolatteljes kérvényére, melyet ezek Rákóczi fejedelemhez a Herbeville cs. tábornagy hadseregének bevéásáraért reájok szabott s Bottyán által végrehajtatni rendelt büntetés elengedéséért esedezve nyújtottak be. Eredetije Nagy-Kőrös város levéltárában.)

190.

Bottyán Rákóczinak.

Méltóságos Fejedelem!

Nekem jó Kegyelmes Uram!

Fejedelemséged sub dato 18. praesentis Nyíretházáról emanált levelét alázatossan vettem. Én alázatossan követem Fejedelemségedet, — de szüntelen Fejedelemségedet mindenkrül leveleim által tudósítottam, Szólnoknak dirigálván; de hogy az posta későn jár, — nem tehetek rúlla.

Én, Kegyelmes Uram, mihent az német általment az

Tiszán, mindjárt Gundelfinger és Deák Ferencz Kapitány Uramék ezreit nyomában küldöttem az németnek, az hajdúvárosiakat pedig még ezek előtt Méltóságos Generális Károlyi Sándor Uram ő Nga mellé küldöttem. Ezek pedig itten maradván, úgymint: magam ezere, Balogh Ádámé, Dunántúl valók és az jázság, kit is Méltóságos Fő-Generális Berchény Miklós Uram ő Nagysága ordere szerint ilyformán commendéroztam, tudni illik: Dunántúl valókat Berthóti István Uram mellé küldöttem, hogy Méltóságos Fő-Generális Berchény Uram ő Ngához fölmenjenek; az jázságot Pest eleire; magam ezerem. Balogh Ádámé és Bezerédi Imre Kapitány Uramék ezreit itt hadtam. — mely igen keves, — kikkel is az Dunán által fogok menni, már az hajókat is elkészíttettem. Az mi az Bácskaságnak felterését illeti: már magam ezeremmel végben vittem, az minthogy már iránta való tudósításomat eddig vehette Fejedelemséged. Barkóczi Uram ő Nagysága ezrinek hírit sem hallom. — de mindazonáltal felkerestetvén, Nagyságod parancsolatja szerint az Tiszán általküldöm; úgy szintén Priny Miklós Brigadéros Uram ő Nga hajdúi felől is semmit sem tudok, hol legyenek? mindazonáltal özvehajtatván, azokat is ő Nga után általküldöm. Magam pedig az Dunán általkelvén, egész Bécsig valamit elkövethetek, elkövetek, — csakhogy pénz nélkül igen szűkölködik az hadam.

Ezzel Nagyságod gratiájába ajánlván magamat, maradok,
Költ Kecskemét, 20. 8-bris. 1705.

Fejedelemségednek engedelmes, alázatos szolgálja
Bottyán János m. k.

Külczim. Méltóságos Fejedelem Felső-Vadászi Rákóczi Ferencz, kiváltképen való jó Kegyelmes Uramnak ő Nagyságának alázatossan íram. — Ibi ubi. P. H.

(Eredetije — ívrét, csak az aláírás sajátkezű — gyűjteményemben. Botyán nagyobb peeséte rajta, ostyába nyomva.)

191.

Tatai vitézek válasza Bottyánhoz.

Szolgálunk Nagyságodnak.

Vöttük az Nagyságod méltóságos levelit illendő böcsülettel; azért értjük Nagyságod mit írjon minekünk, hogy Mál-

tóságos Urunk és Fejedelmünk hűségére mink lovas-sereggel kijöjjünk. Azért, tudván vagyon Nagyságod előtt, hogy német őrzi az kaput. — ilyen titkos dolgot penig mindeneknek tudtára mink sem adhatunk, most penig ki nem bocsájtanak seregestül. Hogy peniglen az várban bemehetnénk, az német iránt az mit ír Nagyságod, véghez vihetnénk, — mód abban nincsen; hanem kérjük Nagyságodat, az hadakkal jöjjön Nagyságod ide: mink is azon hitünk szörént felelünk Nagyságodnak, hogy Urunknak s Fejedelmünknek, Országunknak s mind Nagyságodnak igaz hívei leszünk s vagyunk. Arra is kérjük Nagyságodat, hogy ha az Nagyságod hadai kapukra jönek: azért ember-veszedelem az mi seregünkben is ne legyen, s mink is azon lárna alatt magunkat kiveszszük. Hogyha peniglen az lárna alatt beeresztenének az várban bennünket: tehát gondját viselnénk az németnek. Azonban az jószágocskáink iránt valami dűlás ne legyen, arra is igen kérjük Nagyságodat. Ha peniglen az Nagyságod vitézi bejőnek: az lűvés fent essék, hogy az alatt az kapura mehessünk, — mink magunk leütjük az lakatot.

Maradunk Nagyságodnak alázatos szolgálai:

Tatae, 1705. 24. Octobris.

Zámbó János, Szendi Mártouy,
Kalagj Mihály, Kis Gergely, m. k.

Külcím: Ezen levelünk Méltóságos Fejedelem Urunknak egyik Fő-Generálissának Bottyán János Urunknak ő Nagyságának (adassék) illendő becsülettel. P. H.

Más kézzel, egykorú rájegyzés: Tatai vitéz s lakos labanczok Bottyán János Generál Uramnak módot mutatnak: mi módon eshetnének kurneczokká?

(Eredetije gyűjteményemben.)

192.

Bottyán Rákóczinak.

Méltóságos Fejedelem!

Nékem érdemem felett való nagy jó Kegyelmes Uram!

Fejedelemségednek nagy alázatossan akarám értésére adnom, hogy már elkészítettem az hajóimat és kompjaimat.

az hajdúság által tegnap Solt felé indítottam, — az minthogy magam is utánna hétfőn az egész mellettém lévő lovas haddal elmegyek. Eddig, hogy ennyit váraoztam. nem egyéb volt az oka, hanem kompjaim el nem készülvén, az után váraoztam. Hogy pedig eddig az üdőig az had híjában ne heverjen: másodszor is Ngod kegyelmes parancsolatja szerint Rácországára küldöttem az hadamat. ki is egész péterváradi sánczig bényargalván, feles rácokat vágtak s egy álgýújokat is elnyertek, szarvasmarhát, juhot sokat hajtottak, — egy szóval, egész péterváradi sánczig az körül s belől lévő helységeket s úgy mindennémű jószágokat porrá tették. — Tovább Ngodnak azt is írhatom alázatossan, hogy ennekelőtte negyednapjával mintegy hatvanig való hajdút küldöttem Solt felé, kik is bizonyos két sajján lévő rácra az szárazon találtak, felest az mieink közülök megsebesítettek. hármát le is vágtak, — az többi pedig sajkára kapdosván, úgy salválták magokat. Tovább is ha mi occurentiák lesznek. Ngodat tudósítani mindenekről volta-keppen el nem mulatom. — Ezzel Fejedelemséged gratiájában ajánlván magamat, maradok,

Kecskeméth, dje ultima 8-bris Anno 1705.

Fejedelemségednek

alázatos engedelmes szolgája

Bottyán János m. k.

P. S. Én, Kegyelmes Uram, az mint előbbeni levelemben megírtam, földvári sánczot fogom renoválni, ha úgy tetszik Fejedelemségednek.

Külcím: Méltóságos Fejedelem Felső-Vadászi *Rákóczy Ferencz* jó Kegyelmes Uramnak ő Ngának alázatossan íram.
Ibi-nbi. P. H.

Más oldalon, kívül: Ezen levelet városi és falusi bírák és posták sietséggel fejetek s jószágtok vesztése alatt küldjétek el.

Generális Bottyán János m. k.

(Eredetije a gr. Károlyi-levéltárban.)

Bottján gr. Eszterházy Antalnak.

Méltóságos Gróff Generális Uramnak Nagyságodnak
ajánlom mindenkori kész köteles szolgálatomat.

Ngodat alázatosan követem, hogy eddig is Ngodnak nem írhattam; oka az volt, hogy Kegyelmes Urunk ő Nagysága kegyelmes parancsolatjából az Dunán által való menésben szorgalmatosan munkálódtam éjjel és nappal. Már most Istenek hála, jó két kompot csináltattam és egy hajót, a melyeken mellettem lévő hadakkal együtt becsületessen által-költözhetem. Már is előre Horváth Tamás hajdúk Kapitányját kétszázad magával az Duna mellé küldöttem, hogy ottan jó vígyázással legyenek: mivel valami maródi németek az Dunán szándékoztak menni Eszékre, — ottan immár Földvár táján az új kompokkal és hajókkal készen várja Horváth Tamás Kapitány.

Magam is holnapi napon Isten segítségével által szándéko-zom megindúlnom az lovas hadakkal, és ha Istentől leszen engedve, Bécs táját meg akarom látogatnom rövidnap, és minden kigondolható és végbenvihető dolgokat elkövetnem. — Még feljebb is újságúl írhatom Ngodnak, hogy már két ízben portássaim egész Bácskaságot annyira megrablották és ége-téssel megpusztították s marháikat mindenestől elhajtották, hogy annak semmiek nem maradott meg, az búzájok is mind megégett; magok közül az kik megmaradtak, azok is kik Du-nántúl Péter-Váradja tájára, kik az Tiszántúl az török földre szaladtak; nemcsak azok, de még az ráczevi szigetségből és Szent-Endre, Pomáz és Kálóz tájárúl, úgy az Tabánból is mind az víz hátán s mind szárazon szaladnak Eszék felé alá.

Az mellett alázatosan merészlettem Ngodat búsítanom: azt a tökéletlen Dobis Istvánt Ngod hívatván maga eleiben, ottan arestáltassa meg, — mivel hírem és engedelmem nélkül az katonaságnak nyereségből álló feles pézivel elszökött, úgy annyira, hogy negyven legénnek pézit felszedte és elszökött vele, úgy más hadak pézivel is csak elszökött. Azért Ngod azon régen szokott rossz cselekedetiért fogassa meg és mind-

addig tartassa, míglen azon seregekkel számot nem vet és magamért is hat ökrömnek az árárúl (keresztül-húzva) és kétszáz juhaimnak az árokrúl eleget nem téssen, ki ne bocsáttassa.

Az odavaló hírekről és az labanczoknak ott az táján lételekről tudósítson Ngod: én is Dunántúl való általunk követendő operatiókról is fogom Ngodat tudósítanom, — ajánlván magamat az Ngod gratiájában, s maradván

Nagyságodnak

mindenkori kész köteles

Datum Kecskemét,

szolgája s bátyja

dje 31. 8-bris Anno 1705.

Bottyán János m. k.

Külczim: Méltóságos Generális Gróff Galánthai *Eszterhás Antal* Uramnak ő Ngának. Tiszántúl levő táboron, ibi-ubi.

P. H.

A másik oldalon: Ezen levelet falusi bírák fejeknek, jószágoknak elvesztése alatt sietséggel küldjék el.

Generális Bottyán János m. k.

(Eredetije a gr. Károlyi-levéltárban.)

194.

Bottyán Károlyi Sándornak.

Mint Kedves Öcsém-Uramnak

ajánlom kész szolgálatomat Nagyságodnak.

Én már az kompjaimat itten Kecskeméten elkészíttettem, az minthogy tegnap Horváth Tamás Kapitány Uram általment vagy kétszáz gyaloggal, úgy szintén három álgút is Solt felé indítottam, — magam is holnap egész hadammal elindulok és földvári sánczot renováltatni fogom az szabad passusnak kedvéért.

Én miolta itten vagyok, már másodszer küldöttem az Bácskaságra, kit is hadaimmal egész pétervárad sánczig mindennemű javaiból elpusztítottam, szarvasmarháit, juhait, lovait egészen elhajtattam, magokban sokat levágattam, — az többi között egy álgút is hoztak portásim, — és egész életemet, jószágokat, úgy falujokat porrá égettetem. Tovább írhatom Nagyságodnak új hírül, hogy az minémű beteges németek

maradtanak volt Pesten és Budán, mostan Eszék felé mennek; úgy szintén az ráczság az Duna mellett lévő falukról, úgy az Tabánbúl is erőssen szökik, — kinek is jó vigyázását az Duna mellett, míg odaérek, committáltam Horváth Tanás Uramnak.

Kérem azonban Nagyságodat, az németnek hol és miként létéről tudósítson; magam is, Isten általvivén az Dunán, Nagyságodat onnan tudósítani el nem mulatom. — Az Nagyságod ezeremre kiadatott fizetést igen köszönöm, melyet kívánom is Nagyságodnak megszolgálnom. Az mint is maradok

Kecskemét, dje 31. 8-bris Anno 1705.

Nagyságodnak

jóakaró atyjafia, bátyja

Bottyán János m. k.

Külczim: Méltóságos Generális, Tekintetes és Nagyságos Károlyi Sándor Kedves Öcsém-Uramnak ő Nagyságának. — Piskolt, vel ibi-ubi. P. H.

Kívül, a másik oldalon: Városi és falusi bírák! Ez levelet sietséggel, fejetek és jószágtok elvesztése alatt küldjétek.

Generális Bottyán János m. k.

(Eredetije a gr. Károlyi-levéltárban.)

195.

Bottyán rendelete a kecskeméti harminczadosra.

Kegyelmed kecskeméti Contra *) Uram, vévén ezen írsomat: az ittvaló Bírák a minémű abákat az török kereskedőktől vettek Kegyelmes Urunk ő Fejedelemsége parancsolatja szerint regimentem ruházatjára, — minthogy azon vásárlás az Nemes Ország hadai szükségére lészen: azért Kglmed azon abák iránt megírtt Bíráktól semminémű harminczadot ne exígjjon. Kiben különbet se cselekedjék. Ezen parancsolatommal illendő helyen számot adhat Kgld. Actum Kecskemetini, die 1. 9-bris 1705.

Az feljebb megírtt vásárlásban annyi abának kell lenni, mellyből nyolczszáz-kilenczvenhárom közkatonának való köpönyeg, dolmány és nadrág, azon kívül ötvenhét tisztviselőknék való köpönyegek kitellessenek. Anno et die ut supra.

Generális Bottyán János m. k. P. H.

*) Ellenőr, a harminczadnál.

Recognoscálo, hogy ezen pár az originálissal conveniál de puncto ad punctum. Kecskeméth, Die 24. 9-bris 1705.

Sammel Rádi, Contra in Filiali Kecskeméth, m. p. P. H.

(Egykorú, hitelesített másolat Kecskemét város levéltárában.)

196.

Bottyán elismervénye, Kecskemét városának.

Hogy az kecskeméti bíraktól s lakosoktól hadaim számára hatvan vég abát százhusz dolmány helyett acceptáltam légyen, praesentibus recognoscálo; kirül quietáltatnak. Kecskeméten, die 2. 9-bris Anno 1705.

Generális Bottyán János m. k.

(Eredetije Kecskemét város levéltárában.)

197.

Bottyán rendeleto, ragadomány visszaadása iránt.

Anno 1705. die 2. 9-bris szabadszállási Balogh Mihályné Méltóságos Generális Bottyán János Úrtól extrahálván parancsolatot, Csampai György által elhajtott tehenek iránt, hogy satisfactio impendáltassék, sequitur in hunc modum:

Levellem mutató szegény nyomorúlt Instáns Asszony valahol megismeri maga tehenét, mellyet Csampai György elhajtott: parancsoltatik városi és falusi bírának, hogy azon tehenet mind eddig való jövedésestől adassa meg, — különben sem cselekedvén. Datum in Oppido Kecskemét, die 2-da 9-bris 1705.

Generális Bottyán János m. k. P. H.

(Egykorú másolat Kecskemét város jegyzőkönyvében, 1702—1708-iki kötet, 454. lap.)

198.

Bottyán tábornok ordere, Zana ezredes számára.

Nemzetes Vitézlő Zana György Fő-Kapitány Uramnak ő Kglmének.

Praesentibus parancsoltatik Nemzetes Vitézlő Zana György Fő-Kapitány Uramnak ő Kglmének, hogy itt marad-

ván, czeplédi, kőrösi és kecskeméti katonákat öszveszedje, valamellyeket valahol talál, és contrahálja egy corpusban, úgy a szegedieket is, kik itthom maradtak. Bort senkinek se adasson; valahol pedig ő Kglme kaphat lézzengő, passus nélkül járókat: fogassa és tömlőczre rakassa. Parancsoltatik pedig minden Vitézlő és Városi Rendnek: ő Kglmét Fő-Kapitánynak ismervén, úgy obtemperáljon mindenben, valamintha magam jelen volnék; mert valakik refractáriusok lesznek: Kegyelmes Urunk kiadott Edictuma szerint kemény büntetésemet el nem kerülők. Praesentibus perlectis. Exhibenti restituis. Datum Kecskemét, 3. 9-bris 1705.

Méltóságos Fejedelem Felső-Vadászi
Rákóczy Ferencz Kegyelmes Urunk
egyik Commendérozó-Generálissa:

Bottján János m. k. P. H.

(Egykorú másolata Kecskemét város jegyzőkönyvében, 1702—1708-iki kötet, 456. lap.)

199.

Bottján újabb elismervénye, Kecskemét városának.

Q u i e t a n t i a.

Hogy Kecskeméth városa Bírái Kglmes Urunk ő Fejedelemsége méltóságos parancsolatja szerint büntetésül reájok vetett és regimentem számára praestálandó ruhákban, a Die 26-ta Mensis 8-bris usque ad 3-am 9-bris Anni 1705. inclusive, diversis vicibus készszen 68 köpönyegeket, in paratis pedig fejezpénzül fizettek 200. köpönyegekért 592. Rh. forintot, in toto 268 köpönyegeket és 174 dolmányokat rite administraltak. Mellyekről praesentibus általam quietáltatnak. Actum Kecskeméthini, Die 3-tia 9-bris 1705.

Generális Bottján János m. k. P. H.

(Predetije Kecskemét város levéltárában.)

200.

Rákóczi büntetést szab Kecskemét városára.

Paria Gratosarum Commissionum Suae Serenitatis Principalis, per Excellentissimum Dominum Generalem Joannem Bottyán nobiscum communicatarum hujusmodi tenoris essent:

Minthogy Kecskemét várossa lakossi sok rendbéli parancsolatinkkal nem gondolván, sőt nemzetséges igaz ügyünkhöz való természeti kötelességeket is megtagadván, az ellenségnek meghódúltanak s azzal az Hazánk szabadsága dolgainak folyásában nem kevés akadályt tettenek; minekelőtte ezen cselekedeteknek nagyobb büntetését vennék: addigis assignálnak Tekintetes Nemzetes Bottyán János Generális-Fő-Strázsamesterünk regimentjének egészen való megruháztatására. Melyre nézve parancsoltatik nékiek: az említett regiment megírtt Generális-Strázsamesterünk specificatioja szerint minden késedelem nélkül ruházzák meg; — különben ez iránt is ha cselekesznek, szófogadatlan hazafiúságtalanságoknak példás jutalmát fogják okvetetlen magokon tapasztalni. Datum Agriae. die 11-a Mensis 8-bris Anno 1705.

F. P. Rákóczi. m. p. L. S.

Paulus Ráday m. p.

*Quod haec paria concordent cum originalibus,
hoc ipsum attestor. Die 3. 9-bris 1705.*

Generális Joannes Bottyán m. p. P. H.

(Bottyán János eredeti aláírásával s pecsétével hitelesített másolat, Kecskemét város levéltárában.)

201.

Bottyán a kecskeméti városhírnök.

Kecskeméti Bíró! Látván ezen kezem írását, adjon Kegyelmeöd Mihál deáknénak *) három mérő lisztöt, azon liszt-

*) Valószínűleg egyik hadi titkárának Börölyei Mihály Deáknak nejét és Kecskeméten hátrahagyott családját értette és segélyezte itt a tábornok.

ből, möllyet ide Földvár-ra köllének adni, és azon három mérő lisztöt fogja (ki), avagy is amyi híjával küldje ide; mönnél hamarabb adja meg, és fát is vitessön házához nekijök.

Solt, die 13. 9-bris 1705.

Generális Bottyán János, m. k.

(Eredeti, egészen Bottyán kezével írva, Kecskemét város levéltárában; bal felőli alsó szegletén a negyedrétben levő levelének, a felhajlított papíros közé ostyára nyomott gyűrű-pecsét.)

202.

Bottyán a kecskeméti bírónak és tanácsnak.

Adjon Isten minden jót!

Már egynehányszor megmondottam, hogy a katonaságnak semmit se adjon Kglmetek, hanem inkább kiűzze s kergetse őket az városból; hanem Zana György Kapitány Urammal maradjon mintegy tizenhárom katona, és azoknak tartozik gazdálkodással, — az többit egyáltaljában üzzék ki az városból. Az minémű elmaradott mündérung vagyon még ottan: elkészülvén, csak maradjanak ottan, továbbvaló dispositiómig. Ezzel maradok

Solt, die 13. 9-bris 1705.

jóakarója

Kglmetek

Bottyán János, m. k.

P. S Az Protectionális-hoz alkalmaztassa magát Kglmetek.

Külczim: Adassék ez levelem Kecskeméth város Bírójának és Tanácsnak. P. H.

(Eredeti Kecskemét város levéltárában.)

203.

Bottyán a kún-halasi városbírónak.

Halasi Bíró! Látván ezen parancsolatomat, vagy harmincz mérő lisztet ötödnapi hozzatok és háromszáz kenyertet ide Földvár-hoz; a söt kit elköltötök a kenyérbe, itt a Commisárius megadja. Különbet se cselekedjete!

Datum Solth, 13. 9-bris 1705.

Generális.

Külczim: Halasi Bírónak adassék sietséggel.

Halas.

P. H.

(Eredetije Kis-Kún-Halas város levéltárában, Bottyán kezével írva.)

204.

Ugyanaz, a kecskeméti bírónak.

Kecskeméti Bíró! Látván ezen parancsolatomat, Petróczi János nevű salagvárdának, ki Sáriban salvagvárdiáskodik, egy dolmánt és egy köpönyeget adj, — kirúl quietáltassa véle magát Kegyelmed. Datum Földvár, die 14. Novembris 1705.

P. H. *Generális Bottyán János*, m. k.

(Eredetije Kecskemét város levéltárában.)

205.

Bottyán gr. Bercsényi Miklósnak.

Méltóságos Fő-Generális!

Nekem nagy jó Uram!

Már Isten engedelmeiből valami nagy igygyel s bajjal egészen általköltezkedtem az Dunán, és Földvárban Horváth Tamás Kapitány Uramat hadtam bizonyosságú hajdúsággal, melyet is erőssen építtetek mostan is, — immár feles szekereket, munkás gyalog-embereket küldöttem az ittvaló helységekből, provisiót is az hajdúság számára tétettem. Magam penig ide Keresztúrra, Fejérvár eleire az több hadakkal gyöttem, s innen egyenesen Tata felé veszem útamat, megpróbálom, — talám Isten azt is kezünkben adja! Simontornyán penig magam regimentemből Szili György hadnagyomat compániástúl hadtam, az táján lévő helységeknek meghóldítására; úgy szintén az szegszárdi hajdúságot is ott hadtam, kinek is hópénzének megfizetésére négyszáz forintokat magam pénzem-ből küldöttem. Földvárnak is építésére száz forintokat adtam.

Pécs és Szigetvár tájára Szekeres Kapitány Uramat magam regimentemmel az ottvaló helységeknek meghóldítására elküldöttem, ki is mentülhamarább utánnam Tata felé elgyün. Az Pest-vármegyei és jázsághbeli gyalogságnak hírét sem hallom, — én nem tudom, hol vannak? Hancu kérem

Nagyságodat: valami hajdúságot Földvárhoz küldene Nagyságod többet, mivel Siklós várában, Pécsre és Simontornyára szükségesképpen kell hajdúságot helyheztetnem. Ezzel maradok Keresztúr, dje 16. 9-bris 1705.

Nagyságodnak

alázatos szolgája

Bottyán János, m. k.

Külczim: Méltóságos Gróff Székesi Berchényi Miklós Magyarországi Fő-Generálisnak, nagy jó Uramnak ő Nagyságának. Ibi-ubi. P. H.

(Eredetije, sajátkezű aláírással, a budai kir. kamarai levéltárban, az Ungvárt elkobzott gr. Beresényi-archivumnak oda jutott maradványai közt.)

206.

Bottyán pátens-parancsolatja Zala és Somogy vármegyékre.

Az minden Fejedelmek Fejedelme és Hadaknak Fővezére, a nagyhatalmú Úr-Isten, jóllehet a mi Kegyelmes Fejedelmünk fegyverével reánk és Hazánk ellen küzködő hitetlen német ellenséget már sok ízben megtörte és nagyszámú hadait sokszor diadalmunk alá vetette: de legközelebb mostanság maga fölfuvalkodottságából az Tiszán általköltözése után Isten annyira confundálta, hogy reméltelen mind Erdélyben bemenetele, s mind a mi nagyobb, csak egy emberének is erre a földre valamikor visszatérése. Tetszett azért ez jó alkalmatossággal Kegyelmes Urunknak ő Nagyságának engemet eny nyihány ezerből álló lovas és gyalog hadakkal és sok böcsületes úri tisztekkel erre a földre előre általküldeni, s úgy Méltóságos Fő-Generális Székesi Gróff Beresényi Miklós Uramat ő Nagyságát utánnam nagy erővel expediálni; melly kitetszik az ő Nagysága erre a földre küldött méltóságos pátenséből, mellynek is merituma alkalmasint csak az, hogy valaki hazájának igaz fia, fegyvert fogjon és országunk szabadságáért igazán hadakozó, Kegyelmetekhez expediált tiszteinkkel hadban szálljon. Mivel annakokáért sok hasznos szolgálatiért méltónak ítélte Kegyelmes Urunk ő Nagysága Nemzetes Vitózló Kisfaludy László Uramot az Ezeres-Fő-Kapitánságra, mellyet ő Nagysága maga kegyelmes decretumával is confirmálván, méltóztatott megböcsülni; küldöttem azért ő Kegyelmét Ke-

gyelmelekhez arra a végre, hogy valakiket fegyverhez és hadakozásra alkalmas embereknek ítél és talál lenni Nemes Szala és Somogy Vármegyékben, mindazokat maga ezerének fölszámolására és országunk szolgálatjára fölszedje és arra rendelt tisztei által fölszedethesse. Az végházokat peniglen, kik annakelőtt is országunk oltalmában nagyobbbrészfül ő Kegyelmével vitézkedtenek, zászlókat emelni kényszerítsen. Intimálom azért a Nemes Vármegyéknek és végházoknak, hogy ő Kegyelme mellé sörényen fölüljenek, és valahova ő Kegyelme kívánja, Hazánk szolgálatjára magával odajőjenek; sőt ha talám némelyek az előljáró hadakkal fölülhí kényszerítetttenek is, ha kik vagy a végházbéliek közül, vagy a vármegyékből és nemességtől valók, kik azelőtt föntírt Kapitány Uram zászlója alatt vitézkedtenek és most más tisztek által fölszedettének: azok is megírt Kapitány Uram ezerében visszajőjenek, és Tiszt Uraimék is, kikkel illetin katonaság találtatik, minden difficultás nélkül ő Kegyelméhez visszabocsássák. Elliszem azért, kiki maga hazafiúságát ezen alkalmatossággal contestálni kívánván, ezen pátensemmel és fenntírt Kapitány Urammal semmiben ellenkező nem lészen. Datum Seregéles, 16. 9-bris Anno 1705.

Méltóságos Fejedelem Felső-Vadászi Rákóczi Ferencz Kegyelmes Urunk Tábori-Generális-Főstrázsamestere és Dunáninnét commandírozott Hadainak és Földnek Fő-Commandója:

Bottyán János, m. k. P. H.

(Eredeti nyílt-levél Bottyán tábornok sajátkezű aláírásával s pecsétével néhai Zádor György hétszemélynök úr hátrahagyott kéziratgyűjteményében.)

207.

Bottyán tábornok nyílt-parancsa a túl a dunai vármegyékre, városokra és lakosságra.

Én Bottyán János, Méltóságos Választott Erdélyi Fejedelem Felső-Vadászi Rákóczy Ferencz Kegyelmes Urunk ő Nagysága lovas és gyalog hadainak egyik Fő-Generálissa, — adom tudtára mindeneknek. Minthogy Isten jóvoltából nemzetünk által a labancz ellenség Dunántúl megrontatott és meg-

szégyenítettet, mostan pedig hadammal Simon-Tornya véghe-lyet is fölök recuperáltam, nekik nem kevés veszedelmekkel; azért is még továbbvaló szegény Hazánknek segítségére min-den hadaimmal Vas és Sopron vármegyékre indúlok, — onnét Isten által tovább. Parancsoltatik minden helybéli lakosoknak, városiaknak és falubelieknek, fő-, nemes- és paraszt-renden lévőeknek, hogy senki házából és jószágától sohoá ne távozzék, hanem kiki az maga házában maradjon; egyébaránt az ollyat tővőknek, nemkülönb mint ellenség javai elprédáltatnak.

Azonban vice-ispán és szolgabíró Uraiméknak jószágok vesztése alatt intimáltatik, hogy ezen pátensemét látván és hallván: tízezer lovas és gyalog emberre való elegendő provi-siót rendeljenek Csepreghez, és az hol hadaimmal való meg-szállásomat értik, azonnal oda administráltassák. Kiben is ha valami fogyatkozás lesz, és az Vármegyéknek az iránt károk következik, — nem egyébnek, hanem a tisztek gondviseletlen-ségének tulajdonítsák. Imé, akarám pátensemvel tudtára ad-nom a Nemes Vármegyéknek.

Actum ex Castris ad Gyarmat positis, Die 18. Novem-bris Anno 1705.

Bottyán János, m. k. P. H.

(Egykorú másolata Hevenessy kéziratgyűjteményében, IV. k. 47. l.; ké-sőbbkori mása a m. t. Akadémia kézirtattárában, Podhrazky-gyűjtemény.)

208.

Bottyán tábornok újabb nyílt-parancsa, ugyanazokhoz.

(Német fordításban.)

Ich *Johann von Bottyán*, der löblichen Confoederirten Hungarischen Ständen, wie auch Ihro Hochfürstlichen Durch-lauht Francisco Rákóczi von Fölső-Vadász aus Siebenbürgen, meines Gnädigsten Herrn, General-Feldwachtmeister, Obrister über ein Regiment zu Pferd, und Districts der Donau Com-mandirender General. Thue hiemit zu wissen, allen und jeden wes Standes und Würden, adelichen und unadelichen des be-trängten Vaterlandes Inwohnern liegenden Marktflecken mei-nen Gruss. Und thue zu wissen, dass demnach Gott der All-mächtige, unsere gerechten Waffen wider den Feind so weit gesegnet hat, dass Ihro hochgräfliche Excellenz Herr Graf

Nicolaus Beresényi von Székes, der löblichen Confoederirten Hungarischen Ständen, wie auch Ihro hochgemelter Fürstliche Durchlaucht Francisci Rákóczi Senator und mit Ihm ertheilter Vollmacht Commandirender Generalissimus, rathsam erachtet hat, denen diesseits der Donau liegenden Gespanschaften und getreuen Landes Inwohnern, der Zeit unter dem feindlichen Joch seufzenden zu Hülff zu kommen, ihnen zu Ergreifung der rechtmässigen Waffen wider die druckende ausländische ungerechte Gewalt Luft zu machen und zur Eintretung in die hohe Verbündniß so zu Wiederbringung der uralten Landes-Freyheiten aufgerichtet. Gelegenheit zu geben: Mich neben anderen Generalen und Obristen mit einer considerablen Armee und einer vollständiger Artollerie, — welche Kraft und Würkung die widerspänstige Städt und Schlösser, als des lieben Vaterlands Verräther, wider die mit Feuer und Schwerd unablässig zu agiren mit Gottes Hülfe spühren werden, — hieher geschickt habe, mit scharfer Ordre seines zu den armen Landmanns tragenden und zur Verscho-nung auch Erhaltung derselben gerichteten Liebe gemäss, dass Ich, wie auch alle bey dieser Armee commandirende hohe und niedrige Officiers eine scharfe Kriegszucht und Disciplin halten können, er möge von Adel oder Unadel, von Ungarischer, Deutscher, Croatischer oder andern Nation seyn, wenn er nur ruhig im Lande wohnet und keine Waffen wider uns ergreift, ohne Unterschied kein Leid zu fügen zu lassen, auch alle Handlungen mit den Protectional-Brifen aufzuheben und generaliter der ganzen Soldadesca anzubefehlen, damit alle im Königreich Hungarn liegende offene Plätze, sie mögen Nation seyn immer was sie wollen, ausgenommen die sich verschliessen oder gar die Waffen wider uns ergreifen, (welche hiemit zu Feinden erklärt sind) nicht als Feinde, sondern als Freunde und unsere liebe Ladsleut zu erachten; weilen man keine Waffen wider die deutsche, croatische oder andere Nation, die vermög der ungarischen Rechte im Lande geruhig zu wohnen gelitten, — sondern wider der Oesterreichischer, uns hart drückender Joch ergriffen hat:

Also warne alle und jede obbemeldte, damit ein jeder ruhig in seinem Haus verbleibe, weder sich noch seine Sachen

in verschlossene und feindliche Oerter begeben, vielweniger wider uns die Waffen ergreife, keine Victualien und Kundschaften den Feinden überbringe, oder Correspondenz mit Ihnen pflege, sondern sich ein aufrichtiges Landskind erweise; wohlbedenkend, dass das unbarmherzig regirende Haus Oesterreich mit Auflagen oder unerträglichen so genannte Portionen und Monath-Geldern, auch anderer wider Rechte des Königreichs laufenden, des armen Landmannes Haab und Guth Aussägung der Auflagen und unerträglichen Proceuren keinen Unterschied zwischen Ungarn, Deutschen und andern Nationen gemacht, sondern einen und andern ohne Unterschied hergenommen; welche gewaltsame Regierung reife Überlegung ohne Zweifel alle zu wirken und zur Wiederbringung der Freyheiten billig aufmuntern wird, versichernd anbey alle und jede obangezogene, sowohl adeliche als unadeliche, dass Ich so viel als möglich eine gute Disciplin und Kriegszucht zu halten werde, auch alle Excessen, so vor mir oder den commandirenden Officieren bey Zeiten eingebracht werden, dergestalt abhelfen und die boshaftigen Excedenten strafen werde, damit jedermann mein Commando beliebig mache; wie auch Ihro Excellenz, titulirter Herr Generalissimus Bercsényi, der aus einer angebohrnen Liebe zu dem armen Landmann, Vaterlande und Söhne, sucht dasselbe nicht nur im Flur zu setzen, sondern auch soviel immer möglich, schadlos zu halten, sich eifrigst bemühet und über das genaue Obsicht hat, dass Er vor meinen Thun und Lassen Red und Antwort geben könne.

Damit sich nun die Oerter und derselben Inwohner zu richten wissen: so haben sie zu vernehmen, dass alle Protectional-Brief, wie gemeldet aufgehoben und sie von niemand gelöst noch ausgetheilt werden sollen, indeme solche im Königreich Hungarn nicht von Nöthen sind. Was aber in des Feind liegende offene und keine Waffen ergreifende Oerter anlangt: denen wird man auf ihr Begehren, gegen bevorgehende Huldigung, den gegenwärtigen Protectional-Brief aus Christlicher Liebe nicht versagen, welches ihnen mit nächsten zu wissen gemacht wird. Es soll auch keiner keinen Generalen, Obristen, noch andern Officier Wein, Geld oder Gaben, unter Praetext

es mag immer was es Nahmen haben wolle, zu geben schuldig sein; hat auch keine Privat-Persohn solche zu fordern oder zu erpressen die Macht. Alle die Güter, so fiscalisch sind, oder denen sogenannten Lobonzen zugehören, sollen von Niemanden distrahirt, sondern zur Verpflegung der Militz und Verschonung des armen Landmannes angewendet werden. — Es sollen auch keine Auflagen an Verpflegung der Militz, noch auf Jemand andern, ohne der dazu deputirten Herren und Kriegs-Commissariat Befehl (denen zu gehorchen) gereicht werden; ohne, wo die Militz hinkomme, so sollen sie die Oerter mässig, doch ohne Trunk, welches niemand zu begehren hat, verpflegen, bis auf weitere Ordnung, dass nämlich die hiesige Militz kann eingerichtet werden. So aber welche Officiere oder Gemeine wider dieses Patent handeln, einige Protection ums Geld ertheilen, Gelder erpressen, oder Pferd, Vieh, Kleider, oder anderes weg zu nehmen sich unterstünden: so soll man solche, soferne man sie nicht handfest machen und ergreifen kann, — welches bei Verübung der Gewalt allen und jeden erlaubt, — und sollen solche als Rauber zu mir oder den nächst commandirenden Officier gebracht und mit Pferd und Gewehr zu gebührender Straf eingehändigt werden. — fleissig aufmerken: wer und aus was für einem Regiment sie seynd? und mir, wie auch denen Herrn Deputirten und Kriegs-Commissariat, aber zur Erstattung des Schadens bey des Excedenten Monath-Sold beyzubringen. Hingegen wird allen Richtern und Einwohnern ernstlich befohlen, Gegenwärtiges ihm so viel als möglich exploriren, hin und herab zu schreiben, damit überall Kunde werde, abzuschicken, damit jedweder, wo es hingeschickt, sich gegen ihm verantworten könne, bey Leib- und Lebens-Straf wider die, so solches verhalten wollten, oder bevor es überall publicirt wurde, zum Feinde überbrächten. Gegeben zu Paapa, den 9-ten Decembris 1705.

Idem qui semper:*)

Johannes von Bottyán, m. p.

Commandirender General der Confoederirten Ungarischen Ständen disseits der Donau. P. H.

*) Így; tán a leíró krónikás tollhíbjából. Idem qui *supra* helyett.

(E nyílt-parancs magyar nyelvű eredetijét a túl a dunai municipiumok levéltáraiban hiába kerestem. A jelen, az eredetinek szellemét úgy látszik csak némileg visszaadó fordítás, *Ritter János György* sopronyi polgár egykorú krónikájában maradt fevn.)

209.

Bottgán a sopronyi cs. parancsnokot a város megadására hívja fel.

Datum Harka, die 25. Decembris 1705.

Illustrissime Domine Commendans!
in licitis mihi observandissime!

Salutem et benevolentiae meae propensionem. Praesentibus denuo intimandum duxi Illustrissimae Dominationi Vestrae. ne tam praeclara Civitas in favillas redigatur, pereatque tantae effusione sanguinis etiam horrendo periculo: submittat Urbem; ad fidem polliceor Christianam, cupientes abire intactos, incolumesque me dimissurum, comitivas me quoque daturum.

Rusticum cum Literis ex Keresztúr intromissum cum praesentium latore dimittat, quia hoc est contra Jus Gentium detinere Legatos. Praeterea nullum speret Illustrissima Dominationo succursum. Ego Deum testor, ab obsidione hujus Urbis non recedam, si se non dederint, donec solo acquabitor; et certo certius sibi persvasum habeat sequenti nocte igne ferroque omnia deleturum. — His maneo

Praetitulatae

Dominationis Vestrae

ad serviendum paratus

Generalis Commendans:

Joannes Bottgán, m. p.

P. S. Sacratissima Sua Majestas Caesarea, Principalis Suae Dominationis, credo, quod tam clemens Princeps sit: videns tantum periculum Civitatis et hominum, si se subdiderit, — non imputabit errori, sed prudentiae.

Külezim: Illustrissimo Domino Domino N. N. (Libero Baroni a' Weitersheim) Caesarae Regiaeque Majestatis Quar-nisonis Soproniensis Supremo-Commendant, Domino in licitis mihi observandissimo.

Válasz e levélre :

Illustrissime Domine Generalis!

Ex quo Sacratissimae Suae Caesareae Regiaeque Majestati, Domino Domino meo clementissimo, pro defendendo peculio liberae Regiaeque Civitatis Soproniensis, contra hostes suos Commendantem me designare clementissime placuisset: idecirco, si Illustrissima Dominatio Vestra semet hostem altae titulatae Sacratissimae Suae Majestatis porro ostenderit, — experietur me Ejusdem Mandatum Caesareum Regium omnino exequuturum. Quibus maneo

Illustrissimae Dominationis Vestrae

ad servitia paratus
von Weitersheim, m. p.

(Ritter János György sopronyi polgár egykorúlag írt krónikájának szövegébe iktatva.)

210.

A brucki esetről.

Mi alól megírtak recognoscáljuk virtute praesentium, hogy a midőn in Anno jam transacto praeterito 1705. circa 25. Mensis Decembris N. Vzlő Balogh Ádám Kapitány Urammal kétezeren Kűszög tájárúl Pruk mellett portáztunk volna, Mlgos Pálfi János lovas horvátjait Minczdorfon fölvertük és levagdaltuk volna: azon harczon N. és Vzlő Czompó István Főhadnagy Uram zászlótartója Sándor István az ellenség miatt általlövetett és mindazúlta Egerben nyomorogván ekkoráig sebe miatt, se a Nemes Országnak nem szolgálhat, se maga életét, se feles cselédjét nem táplálhatja; kit is, ekképen megnyomorodván, Főlséged kegyelmes patrocíniumja alá méltán commendálhatjuk.

Datum Agriae, die 19. Maÿ 1708.

Kovács János Főhadnagy, m. k. P. H.

Tüzes János zászlótartó, m. k. P. H.

Mészáros Mártony strázsamester, m. k. P. H.

(Eredeti, gyűjteményemben.)

Bottyán János Károlyi Sándornak.

Mint Kedves Fiam-Uramnak

ajánlom kész szolgálatomat Ngodnak.

Jóllehet már ennekelőtte is megírtam vala Ngodnak, hogy Isten ő Szent Felsége általhozván szerencsésen az Dunán, Földvárát jó passusnak kedvéért megépíttettem, Simontornyát, Pápát, Kapuvárat, Kőszögöt. — kikben német praesidium volt. — úgy szintén Borostyán-várát is szerencsésen megvettem. Pálfi penig Pukban lévén, künnlévő horvátjait Balogh Ádám és Szekeres Kapitány Uramék alkalmasint lecsapdosták, magát penig bennszorították, kin is actu gyalogsággal és hajdúsággal megyek.

Sopron felől azt írhatom, hogy magát fel nem akarván adni: mind külső s belső városának nagyobb részit bombák által megégettem. Mostan penig ezzel az kárral még egy kevés ideig gondolkozásra való időt adtam nékik, — rövidnap meg más módját keresem fel.

Itten, hálá Istennek, szép csendességben vagyon ez az darab föld. és mind Kegyelmes Urunk hűségére hajlott; az katonaság is jó disciplinában tartatik, semmi húzást s vonyást nem követ el, *az mint is engemet nem kártévő: hanem jótévő Jánosnak hínak.* *)

Tovább kérem Ngodat, hogy az odavaló német armáda felől engemet is tudósítson Ngod, mert ha nem tudósít: mágam is Ngodról elfelejtkezem. — Ezzel kívánom, ezen levelem találja jó egészségben Ngodat; maradván

Datum Harka, dje 27. X-bris Anno 1705.

Ngodnak

igaz jóakarója s apja

Bottyán János, m. k.

P. S. Én Pápán, bezzeg Édes Fiam, csak alighogy el nem rúgtam az patkót: mivel az vállamat, fejemet és orcámat csak alighogy el nem vitte az kartács. Az testamentomtételen sem lehetett volna Ngod jelen! . . .

*) Tréfás czérlat *Károlyira*, a kit a túl a dunaiak, garázdálkodó katonáiért, *Kártévő Sándornak* neveztek volt el.

Külczim : Méltóságos Generális Károlyi Sándor Kedves Fiam-Uramnak ő Ngának. Tiszántúl. Ibi-ubi. P. H.

Más oldalon, későbbi írás : »N. b. Ez volt az a híres *Vak-Bottgán*.«

(Eredetije. sajátkezű utóirattal és aláírással a gr. Károlyi-levéltárban.)

212.

Bottgán Veszprém vármegyének.

Tekintetes Nemes Vármegye!

Nagyságtok Kegyelmetek levelét magok becsületes deputatus követjei által becsülettel vettem. kívánságát az Nemes Vármegyének megértettem, — melyre is miként resolváltam? az Nemes Vármegye maga becsületes követjei relatiójából bőven megértheti. Tovább is parancsolván. az Nemes Vármegyének szolgálnom el nem mulatom. Az mint is maradok

Datum Harka, dje 27. X-bris 1705.

A Tekintetes Nemes Vármegyének igaz jóakarója

Bottgán János, m. k.

Külczim : Illustrissimis, Reverendissimis, Admodum Reverendis, Spectabilibus ac Magnificis, Perillustribus, Generosis, Nobilibus item et Egregijs Dominis N. N. Supremo et Vice-Comitibus, Judlium, Jurassorum, toti denique Universitatis Dominorum Praelatorum, Dominorum Magnatum et Nobilium Inclyti Comitatus *Veszprimiensis*, Dominis mihi observandissimis.

P. H.

(Eredetije — csak az aláírás sajátkezű, — a kir. kamarai levéltárban Budán. Acta Neoregestrata, fasc. 51. nro 1. Ifj. Acsády Pálnak, id. Acsády Pál Veszprém vármegyei 1704—1706-iki alispán fiának a kir. kamarához 1709-ben benyújtott folyamodványához mellékelve. A folyamodvány magánérdekű.)

213.

Bottgán Rákóczinak.

Méltóságos Fejedelem. nékem kiváltképen való nagy jó Kegyelmes Uram!

Én Istennek engedelméből Soprony alól vissza már Simontornyára érkeztem, honnan is egyenessen az Dráván által-

sietek az ráczságnak megholdítására: már egynehány rácz együtt mellém, bizonyos Bosó nevű szigetvári kapitánt is ez elmúlt napokban Fejérvár alatt lévő portásim elfogván, hozzám hozták, ki is mellénk állván, pómázi, szent-endrei, kálózi és több helységi ráczságnak kezességire és ez eránt adott kemény levelekre kibocsátván, erőssen megesküdtettem s magam mellé vettem, — úgy hiszem, mivel majd ez vólt az elejek az itt való ráczságnak, többen is fognak hozzája gyönni, az mint is már Pómázrúl, Szent-Endrérúl, Kálóizrúl egynehányan is gyűttek.

Itten, hála Istennek, ezen az földön, valahol járok, az egész község úgy várt, mint az Messiást az zsidók, — az mint is szívessen látván, egészen felköltének és felültének mellettünk, Fejedelemséged hívségére.

Tovább pedig akarám Fejedelemségednek alázatosan ezt is insinualnom, egyszersmind kérnem is, hogy mivel Méltóságos Fő-Generális Székési Gróff Bercsény Miklós Uram ő Nagysága intimatiójából Földvárnál az Dunán által hidat kelletik csináltatnom: bizonyos miskólczi fél Deák István főhadnagyomat arra küldöttem az nékem assignált Nemes Vármegyékre deszka, fenyő, vas és egyéb szükséges requisitumoknak öszveszerzésére és végbenvitelére; kire nézve Fejedelemségedet is alázatosan kérem, hogy azon vármegyékre méltóztassék újonnan parancsolni, hogy mintegy hatszázig való hosszú deszkát, négyszáz vastag fenyőt talpagnak, húsz öreg vasmacskát, valami tizenöt darab kötelet az tombácznak megtartására, — ki is legyen huszonöt ölnyi hosszú — mentülhamarább ide Földvárhoz szolgáltatassák, hogy az üdő megengedvén és az Dunából az fagy elmenvén, mindgyárt az híd csináltatásához kezdhessek.

Írhatom azt is Fejedelemségednek, hogy az midőu az Bakonyon alágýíttem volna: az tatai sereg egészen, mind hadnagyostúl, zászlóstúl, Fejedelemséged hűségére és az ország szolgálatjára kigyűvén, mellettem vannak; ki is igen jó katonaság.

Mint hogy pedig hallottam, hogy Fejérvár mind szénából s abrakból és más egyéb provisióból igen megszőkölködött légyen: mindkét felől bloquáltattam, Somogyi Ádám Kapitány Uram ezrét mintegy hat zászlóig itten hadtam, mivel

Hellepront János Commissárius Uram is nem igen bíztatja az hadakat élés dolgából Simontornya és Pécs tartománya felé; magam pedig arra menek, — ha mi operatióim lesznek: azonnal Fejedelemségedet tudósítani szorgalmatoskodom.

Mivel pedig mind Siklósra s mind földvári sánczban álgýú és puska kelletik: kérem alázatosan Fejedelemségedet, küldjön mind puskaport s mind pedig valami jó öreg taraczkot négyet.

Ezzel kívánom, ezen levelem találja Fejedelemségedet friss jó egészségben, s maradok

Datum Tácz, dje 2. Februarý 1706.

Fejedelemséged alázatos engedelmes szolgálója
Bottyán János m. k.

P. S. Noha mindennap az követjeim az Dráva mellé járnak: az ellenségnek semmi gyülekezeti nem hallok. — Szintén ez éjjel verettem fel Fejérvár várossát, az minthogy feles ráczot s németet is vagdaltak le az benn lévő fegyveres nép közül.

Külezim: Méltóságos Erdély és Magyarország Conföderált Nemes Statusi Vezérő-Fejedelmének, kiváltképpen való nagy jó Kegyelmes Uramnak ő Nagyságának alázatosan írák. Ibi-ubi.

P. H.

(Eredetije — ívrét, csak az aláírás sajátkezű, — gyűjteményemben. Bottyán nagyobb ostyapecséte rajta.)

214.

Bottyán Károlynak.

Mint Kedves Fiam-Uramnak

ajánlom mindenkor kész köteles szolgálatomat Ngodnak.

Ngod levelét Krajnay Mihály adjutantja által kötelességgel vettem; mellyben írja Ngod, hogy az szerencsének lovai elragadván, magamat elbízta, s az idevaló állapotokról nem tudósítom Ngodat. Én míg Soprony táján voltam, az idevaló dolgoknak folytatásáról gyakran írtam, — de nem tehetek róla, hogy Ngodnak kezéhez leveleimet nem szolgáltaták.

Írhatom Ngodnak: általgyűvetelemkor az Dunán legelsőbben Simontornyát vérrel megvettem; onnan egyenesen

felmenvén, Pápa várát is Isten szerencsésen, ostrom után per accordam kezünkben adta; — *holott is kartácsesal hozzám lévő'n, három helyütt esett rajtam az lövés, csak egy kicsiny híja volt, hogy el nem rúgtam az patkót*; az benuváló németnek nagyobb része Kegyelmes Urunk hűségére hajlott, Tullio Miglio nevű commendáns is benne elesett. Onnan Kapuvár felé mentem; hasonlóképpen Kapuvárt feladták, — ott is nagyobb része az németnek mellénk állott. Másfelől pedig Csáky Mihály és Ebeczky Uramék felmenvén, Köszögnek is mind várát, várossát megvették per accordam. Magam pedig onnan egyenesen Ruzsitra mentem, s ott az jó ruszti borban Ngodért is ittam. Tovább pedig Sopront megszállván, mind külső s belső várossát tüzzel megemésztettem, bumbával pedig nagyobb részt az házaknak öszverontattam, — holott is egész éjjel közöttük nagy sírások, kiáltások voltak: — mindazonáltal, faltörő álgúink nem lévén, ezzel az nagy kárral bloquádában hagytam. Magam pedig vissza Pécs felé tértem, az ráczságnak megholdítására. Prucknál, oda-fel, Pálfynak az ráczait fellevertem, holott is feles nyereségek voltak az katonáknak. Most újonnan is Pálfy öt s hatszáz lóval lévén, minthogy már ez is többed magával valahol reá áradván: Andrásy Pál és Ebeczky István Uramék felverték, — Pálfy is csak alig szabadhatott. Babócsay Ferenczet is Isten Pápa vára megvétele alkalmatosságával kezemben adta, meg is arestáltattam volt: de Méltóságos Generális Beresényi Miklós Uram általgúyévén Ruzsitra, felszabadította s előbbeni gratiájában bévette, — már most újonnan kurucz.

Itt az egész föld mind mellénk állott; az egész tatai sereg, mind hadnagyostúl, zászlóstúl hozzáuk gyűtt, — ki is igen jó katonaság. Bolfort (Wohlfart) Győrről egynehányad magával mellém gyűtt.

Most útamban Fejérvár rácz várossát az más éjjel fellevertem, holott is feles németet és ráczot is kinn szorítván, lecsapdostak; holott is megértvén, hogy Fejérvárban kevés széna s abrakbéli provisio és más élés iránt is vagyon: azt is bloquádában hagytam.

Én Rácországrúl visszatérvén, Földvárnál az híd csináltatásához kezdek. — Ngodat kérem, hogy az erdélyi állapo-

tokról Ngod is tudósítson, — mert másként, mint szófogadatlan fiat, kitagadom az fiúságból. — Ezzel maradok

Datum Tácz, dje 3. Februarii, 1706.

Ngodnak, mint engedett mostoha-fiamnak,

jóakaró szolgáló apja

Bottyán János m. k.

Külczim : Méltóságos Generális Károlyi Sándor Uramnak, nékem Kedves Fiam-Uramnak ő Ngának. — Erdélyben levő magyar táborban. P. H.

A másik oldalon : Debreczeni bíró, jóakaró Uram, ezen levelemet küldje Erdélyben. — Generális *Bottyán János m. k.* Szólnok. — Debreczen.

(Eredetije a gr. Károlyi-levéltárban.)

215.

Bottyán Kecskemét városának.

Isten áldja meg Kglmeteket!

Én Istennek hála, ide Földvárban érkeztem jó egészségben, az hadaimat pedig az Sió vize mentiben, Simontornyától fogvást az Balatonyig dislocáltam és ott hadtam; az ellenség (Herberstein gróf, bródi cs. tábornok) pedig az Sió vizén által nem mert jünni, — hanem visszafordult; azért nem kell semmit is tartani. Én mindenemet elvesztettem az ellenség miatt; *) hanem ha az város valami czetből s vajból, úgy más egyéb konyháravalóból, fejér lisztből és borból gazdálkodna, — igen kedvesen venném s meg is szolgálnám az városnak, és jövődében is valamiben az Nemes Tanács requírálni fog, olybá tartsa, mintha már készen volna. — Ezen leveleimet Kegyelmes Urunknak, úgy Fő-Generális Uraméknak ő Nagyságoknak sietséggel küldje Kglmetek. Ezzel maradok,

Földvár, die 19. Februarj 1706.

Kglmeteknek

jóakarója

Bottyán János m. k.

Külczim : Adassék ez levelem Kecskeméti Bírónak és Tanácsnak ő Kglmeknek közönségessen. P. H.

(Eredetije Bottyán János saját aláírásával, Kecskemét város levéltárában.)

*) Az igali sánczban (febr. 14.) vagy Bottyán-várában veszték oda társzekerei.

Bottyán a fejedelemnek.

Méltóságos Fejedelem!

Jó Kegyelmes Uram!

Fejedelemséged levelemre tett méltóságos válaszát szintén ez órában nagy alázatossággal vettem. — Itten Kegyelmes Uram, mostan nem szükség az segítség, mivel az minémű ráczság az Dráván általesapott volt reám: az a Sió vizin által nem mervén gyünni: újonnan visszafordúlt s az Dráván általment. Mindazonáltal, ha az szükség úgy hozná magával, — Csajágghy János Kapitány Uram itten lévén Kecskemét táján: ő Kegyelmevel lévő hadakkal segíthetem magamat.

Én az magam *tizenkilencz zászlóból álló regimentemet*,*) együtt Balogh Ádám Kapitány Uramat két zászlójával — mivel az többi zászlóit Méltóságos Fő-Generális Berchényi Miklós Uram ő Nga odafel Austriában parancsolta maradni, Balaton táján dislocáltam, — magam pedig ide Földvárra gyüttem, az várnak és hídnak reparációjára nézve. Szintén tegnap praesideáltam jobban Simontornyát, több hajdúságot küldvén belé. Pécs és Szigetvár felé pedig két rendbéli portát küldöttem, hogy hasonlót kövessenek el rajtok, valamint az odavaló ráczság az idevaló helységeken. Mindaddig, jó Kegyelmes Uram, meg nem hajlik azon ráczság, míg az Rácországot meg nem törjük: mivel az német igen eláltatta őket, hogy holtig való szabadságban hadja, és megmaradnak. Itten nem régen Fejérvár alatt levő portám egy bizonyos Bosó nevű híres rácz kapitánt elfogtak, ki is már Fejedelemséged s Hazánk szolgálatjára megesküdvén, egynéhányad magával mellettem vagyon s naponként szaporodnak.

Csáky Mihály Uram ő Nga írja, hogy onnanfeljúl Baváriából gyünne négy regiment német Pálffinak succursussára: erre nézve az hadakkal itten Fejérvár körül detineáljam magamat, hogy az midőn az szükség úgy hozná magával, conjungálhassuk magunkat; de én azt nehezen hihetem, — mindazon-

*) Ezen, Bottyán dunántúli diadalai alatt túlságosan felszaporodott huszárezredből aztán hét század mászóvá osztatott be.

által Fejedelemséged jobban tudhatja mindnyájunknál. Tovább akarám azt is Fejedelemségednek értésére adnom: mivel az Tisza-melléki ráczság, úgymint martonosi, szentai és kanizsai, gyakorta erre Kecskemét felé és itt körülbelől lévő helységekre kicsap és az szegénységet pusztítja, ha Fejedelemségednek úgy tetszenék: méltóztatnék vagy nékem vagy Csajághy János Kapitány Uramnak parancsolni, hogy valami ezer gyaloggal és ezer lovassal s mint két taraczkkal azon Tisza-mellyéki ráczságra mehetnének, — melyet Méltóságos Fő-Generális Berchényi Miklós ő Ngának is megírtam, de ő Nga távullyabb lévén túllem: tudom, Fejedelemséged ez iránt való kegyelmes válaszát hamarább vehetem. — Az had iránt ha Fejedelemséged nem provideál is: itten Csajághy János Kapitány Urammal lészen annyira való; Nemes Beszprém Vármegyéből is fogok provideálni, hogy erre az operatióra elégséges lészen. — Ezzel alázatosan elvárom mentülhamarább Fejedelemséged kegyelmes válaszát, maradván Fejedelemségednek

Jó Kegyelmes Uramnak

Földvár, die 24. Februarj Anno 1706.

alázatos engedelmes szolgálja

Bottyán János m. k.

P. S. Alázatosan kéröm Fejedelemségedöt: az ráczok dolgáról ne nehezteljen Fejedelemséged mönnélhamarébb tudósítani; hiszem Istent, az Tisza-melléki ráczokat öszvetörhetni.

Az Dunán innét lévő vármegyékből váltig szaporodik az gyalogság, úgy az lovas is.

(A kir. kamarai levéltárban lévő eredetiről. Az utóirat sajátkezű.)

217.

Laky István főhadnagy Bottyánnak.

Nagyságodnak mint Kegyelmes Uramnak
ajánlom kötelességgel való szolgálatomat.

Mivelhogy Ngod parancsolatja és ordere szerint a Duna mellé vettem útamat, a holott is megszállottam az előbbeni táborhelyre: míglen Ngod orderit nem veszem, vígyázásban itt leszek. Esztergamból ebeki némely emberek kijövéen, beszélvén vélek: Nádasdi az ő hadaival elment, nem tudják, melly

felé. Szabó Mátyás Uram ő Kglme levelit is vettem; az Aszszony ő Nga igen nehezen vagyon, nem is reménlhetik, azon nyavalyájából hogy fölgyógyúlhasson. *) Ngodat mit parancsolván, míglen orderit nem veszem, itt leszek vígyázásban, maradván Ngodnak alázatos szolgálai, több tisztekkel együtt:

*Laky István m. k. **)*

Külczim: Tekéntetes és Nagyságos Bottyán János Úrnak. Méltóságos Fejedelem Kegyelmes Urunk mezei hadai között egyik Generálissának, nekem Kegyelmes Uramnak ő Nagyságának alázatossan íram. — Ibi-ubi. P. H.

(Eredeti levél. Kis gyűrűpecsét, durva metszetű, — piros spanyolviaszba nyomva. A paizsban görbe kardot tartó kétfarkú tigris, a korona fölött 3 szál strucz toll és L. I.)

218.

Bottyán bizonyítványa neszmélyi Kovács János részére.

Én Bottyán János, Méltóságos Erdély és Magyarország Confoederált Nemes Statusi Választott Fejedelme Felső-Vadászi Rákóczi Ferencz Kegyelmes Urunk ő Nagysága Generális-Fő-Strázsamestere és Dunán innen lévő bizonyos-számú hadaknak Commendérozó-Generálissa. Adom tudtára mindeneknek ez levelemnek rendiben. Mivelhogy ezen szegény neszmélyi Kovács János, Méltóságos Generális Károlyi Sándor Uram ő Nagysága az Dunán elsőben való általjövetelekor édes Magyar Hazánk és Országunk szolgálatjában lévén, Kis-Martony táján öt sebben esvén, elannyira elnyomorodott, hogy más móddal kenyerét keresni elégtelen, hacsak magunk, keresztényi szeretettől viseltetvén, alamizsnával nem segítjük. Azért valakit praesentibus requirál: kérek minden keresztényi embereket, segíteni alamizsnájával ne terheltezzék. Mely keresztényi jó-

*) Bottyán első neje, Ns. Lakatos Judith értetik, kinek végrendelete 1706. február 28-án kelt; de csak az év második felében húnyt el: a fegyverszünet alatt férje őt még pár órára meglátogatta beteg ágyánál. — Szabó Mátyás Bottyán egyik mostoha-leányának volt férje.

**) Laky István Bottyán saját huszárezredének egyik századosa — az öreg tábornoknak kedves, hű tisztje — volt.

téteményét kinek-kinck az Isten is megjutalmaztatja. Actum Földvár, dje 14. Máj 1706.

Bottyán János m. k. P. H.

(Eredetije gyűjteményemben. Egész ívre, széltében, pápens-alakban írva, s belől alól középben Bottyán nagyobb ostyapecsétével és sajátkezű aláírásával megerősítve. Mellékelve van pedig neszméli Kovács Jánosnak a fejedelemhez segedelemadásért benyújtott könyörgő leveléhez, — melyre Rákóczi s. k. aláírása alatt következő hátirati választ adott :

460. Kovács János.

Lévén már az illy állapotokban districtualis-commissariusiunknak és fizetőmestereinknek instructiójok: mitévők legyenek? — azokhoz recurráljon. Datum ex Castris Nostris ad Újvár positis, Die 30. Julij Anno 1706.

F. P. Rákóczi m. p.

Sigismundus Jánoky m. p.

Franciscus Aszalay m. p.

(Eredeti, ugyanott.)

219.

Bottyán b. Nehem péterváradí cs. vezénylő-tábornoknak.

Excellentissime Domine Generalis!

Minime mihi dubium est, quin Exciae Vrae sit a Sua Matte Caesarea, vel a Celsissimo Bellico Consilio notificatum a Sua Mattis Caesareae et Confoederatorum Hungarorum partibus mutuo consensu pactum a decima Mensis Máj, usque ad ultimum diem affuturi mensis Junij Armistitium pacifice utrinque servandum; quod equidem ex nostrae parte secundum puncta Armistitij Posonij conclusa et extradata, inviolate observatum est, nec quidquam hostilitatis aut machinationis vel excursionis a termino illo a nobis patratum experti sunt Caesareani; quod tamen Caesareanos Rascianos singulis diebus experimur violasse, et profecto nisi intuitus pacti Armistitij nos cohiberet: crebriores nostras excursiones hactenus sensissent Bácskam inhabitantes Rasciani, quos propter atrocem crudelitatem erga rusticam et imbellem pagorum plebem exercitam, ad internecionem usque persecuti fuisset: sed pacti Armistitij memores, illud etiam lacesciti, violare noluimus. Porro cum videamus quotidie ipsos Rascianos sine ullo respectu et intuitu induciarum hincinde in pagis grassari, pecora

abigere, homines innocentes et inermes rusticos pagorum inhabitatores trucidare, — protestemur sollemniter: si haec retaliare necessitabimur, causa rupturi Armistitiŕ nos nequaquam erimus. Et nisi Vra Excia Rascianos directioni suae subiacentes cohibuerit ab excursionibus, pecoraque ex pago Pataj dicto 20. hujus Mensis abacta restitui, aut quoquomodo satisfieri miseris Pataiensibus super damnis ipsis illatis curaverit, — ad altiores instantias recurrere cogemur. Quamobrem hisce rogatam praevie Exciam Vram duxi, quatenus pecora illa, a Rascianis sub Armistitio abrepta praefatis Pataiensibus incolis intuitu Armistitiŕ restitui curare et imposterum durantibus inducŕs eosdem ab excursionibus fideliter retrahere dignabitur; ne porrigatur causa rumpendi Armistitiŕ nobis, quod lucusque pacifice servavimus nos, Rasciani autem multis vicibus jam violarunt. — Quibus maneo,

Datum Földvár, die 22. Maŕ 1706.

Exciae Vrae supratitulatae

servus ad licita paratissimus

Joannes Bottyán m. p.

(Egykorú másolat, von der Lancken eszéki cs. vezénylő tábornoknak — kihez a péterváradí tbk. b. Nehem távollétében került — Eszékről 1706. május 31-kén Savoyai Eugen hghez intézett leveléhez csatolva. Cs. k. hadi levéltár Bécsben, 1706. fasc. 5. nro ad 14.)

220.

Gr. Bercsényi Miklós, Bottyánnak.

Bottyán János Generális Uram ordine.

Tekéntetes Nemzetes és Vitézlő Generális-Strázsamester Bottyán János Uramnak ő Kghmének praesentibus intimáltik. Hogy e mostani armistitiumnak és azon közben az megleendő békesség tractájának ideje fölött is kívánván az Méltóságos Fejedelem pro omni rerum eventu Hazánk szabadulásának további munkája folytatásáról elégséges dispositiókat tenni: tetszett ő Ngának Kghmedet is az Tisza Duna közé való földre bizonyos és mind alább specificálandó regimentekből álló corpusnak directiójára rendölni. A mint hogy is vévén említett Generális Uram ezen intimatiómat, menjen késedelem nélkül az Tisza Duna közé való földre s nevezet szerint Kees-

kemét tájára, az hol T. N. és V. Generális-Strázsamester Buday István Uramtól ezen accludált s ő Kglmének a végre szóló levelem megadásával kezére vétén a commandót, fogja tudni azon földnek conservatióját az ellenség motusira való vígyázásokkal munkálódni. Mely végre assignáltatnak keze s commandója alá ezen regimentek, úgymint : maga ezere ő Kglmének (Bolfort Ádám vice-colonellus commandója alatt;) Balogh Ádám, Deák Ferencz, az Nemes Jászság (Szent-Miklóssy János vice-colonellus commandója alatt,) Nyúzó Mihály seregei Szegedy Kiss Mihály Főstrázsamester commandója alatt, és Guldenfinger János ezerekes lovas Kapitány Uramék ő Kglmek ezerei, nemkülönben Kecskemét. Kőrös és Czegléd mező-városok 9 seregből álló gyalog hada is.

Tudni fogja azért Generális Uram az megnevezett hadakat nemcsak jó rendben tartani : de azon földön a rácság ellen kívántató vígyázásoknak circumstantiájára maga dispositióit elrendolni; kikkel is az armistitiumot meg kelletik tartani, semmi hostilitással és okkal nem provocálván azon ráczokat az armistitiumnak felbontására és az ellen való cselekedetekre, hanemha az rácság adna arra okot motussával. kinek is, jó vígyázással lévén, obviálni kívántatik és az történhető kártól oltalmazkodni, — kit is ő Kglmének dexteritására az földnek ösmerettségéhez képpest is bízok.

Kiváltképpen való reflexiója legyen peniglen Generális Uramnak Erdélyből kijönni igyekező ellenségre; kinek is mihelyest érthetni mozdulását és azután közelítését: fogja venni tudósítasomat, mit kölessék cselekednie? Azalatt olykor contrahálja hadát, vígyázván minden igyekezetire, hogy valóságosan informálhasson mindenekről. Egyébaránt ez elmúlt télen Rusztról költ s ő Kglmének azon földre való menetele okáért adott intimatoriámban elég bőven emlékeztem az erdélyi ellenség kijövele körül való dispositióimról, melyre magamat ezen írással is provocálom.

Hogy azonban tudhassa az szükséges communicatiót Generális Uram: adom értésére, hogy az hadaknak egyik, úgymint generális corpora Karvánál lészen; *) másika Csík-

*) Ez maga Beresényi, mint fővezér, commandója alatt.

várnál Gróff Eszterház Dániel Generális Uram commandója alatt, az hová Földvár is applicáltatott, (dunai átkelés). Harmadik corpus a Rábaközön, Generális Andrási István Uram keze alatt. Incumbálni fog Generális Uramnak az ellenség motusiról megírt corpusoknál commandírozó Generális Urakat mindenkor sietve tudósítani. Immediate való dependentiáját pediglen a Méltóságos Fejedelem után directe éntőlem lenni, azért is minden reportumokat énhozzám tenni Generális Uram is fogja tudni. És hogy az hadaknak alimentatiójáról tétessenek alkalmatossabban provisiók: szükséges azoknak effectivus statussát Méltóságos Generális-Commissárius Gróff Csáky István Urammal ő Kglmével in tempore communicálni.

Újvár, 8. Junj 1706.

(Bercsényi cancelláriáján készült eredeti fogalmazat.)

221.

Esztergomi Szentes Istvánt, Bottyán sebesült hajdúját a fejedelem segélyezi.

Az Méltóságos Választott Vezérlő Erdéli és Magyarországi Fejedelemhez Rákóczy Ferencz Kegyelmes Uramhoz és ő Fejedelemségihez alázatos Instantiám, — Introscripti.

Méltóságos Fejedelem!

Nékem Kegyelmes Uram!

Nagy-alázatossan kinszeríttetem folyamodnom Vezérlő Fejedelemségedhez ez könyörgő alázatos supplicatióm által, én alól megírtt, Bottyán János ő Nagysága ezeréből lévő és Szetey Mihál hadnagysága alól való szegény hajdú; hogy engem, szegényt, a kinek Esztergam alatt elmúlt esztendőben még fárságban az ellenségtől lövés esett az lábamon, — méltóztasson kegyelmessen meghallgatni. Minthogy az labanczsággal akkoron lévén ütközetünk, Bottyán Urunk Generális jelen lévén, és ott én sebben esvén Méltóságos Fejedelemséged hűsége mellett, és hogy hasznomat sem veheti már a sereg: azért semminémő fizetése sem nincs; úgy annyira vagyok, hogy a kenyérnek szűkit látom, mert semminémő eledelemre való nem jár itt az várban, én pedig nem dolgozhatok paraszti munkát

az bénaságom és sebem miatt; mert az idevaló újvári Praefectus Uram csak kimondotta, hogy semmit sem fog fizetni és ételemre valót sem adatni. Tehát én hová legyek s hogy éljek? Mert esztergambéli házamból is kibontakoztam, minde nem ott veszett a mi kevesem volt, és szegény s Isten nyomórúltja vagyok már; máshoz folyamodni Isten után pedig nem tudok már, hanem egyedől csak Vezérlő-Fejedelemségedhez: mert hatod magammal vagyok apró cselédemmel, és hogy tápláljam őket s magamat? Erre való nézve nagy-alázatossan könyörgök Méltóságos Fejedelemségednek és kérem az Christus szent vére hullásáért, a Boldog Szűzért és minden Szentek esedezésekért: méltóztasson rajtam Vezérlő-Fejedelemséged megkönyörülni és megsegíteni. Mely Vezérlő Fejedelemséged kegyelmes gratiáját megszolgálni el nem múlatom imádságim által.

Méltóságos Fejedelemségedtől kegyelmes választ váró

Esztergami Szentes István,
Bottyán Urunk sebes hajdúja.

Hátrati végzés:

48. Szentes István.

Tiszteinel insinuálja magát elbocsáttatása végett. Udvari-Commissáriusunk pedig adjon számára hat Rhénes forintot.

Datum in É.-Újvár, Die 17. Junj Anno 1706.

Ad Mandatum Suae Serenitatis

Principalis proprium: *Franciscus Aszalay m. p.*

(Eredetije gyűjteményemben. A záradékolás és aláírás Aszalay udv. tanácsitkár s. k. írása.)

222.

B. Globitz szegedi cs. parancsnok levele.

Litterae Baronis a Globiz ad P. Joannem Nagy,
Superiorem castrensem.

Reverende in Christo Pater, Domine mihi observandissime!

Binas eiusdem exaratas recepissem accuso, tanto gratiores, quum valetudinis et superioratus castrensis me certiores redderent, gratulor ex corde. Hisce diebus R. Guardianus huius pro visitatione Salvum Conductum R. P. Mednyánszki sollicitabat, permutatio ut fieri possit, quem denegare tempore

armistitii volebam. — Csajági cum Hajdonibus Pestiensis Comitatus Földvarinum movit. Palocsai cum suis et eiusdem Comitatus equitibus inter Kecskemét et Sz.-Lőrincz haeret, Jazýges et Cumani ad Sz.-Miklós, Budai István Zolnokini ut Vice-Generalis constitutus est. Quiete nunc vivimus, quousque? Deus scit. Res Hispaniarum et in inferiori Germania non secundum Gallicas intentiones cedentes, fors et Hungaricas in melius trahent, ut componantur, aut vi adigantur ad obsequium. Calores nimii gramina exurunt et segetibus minus proficui sunt; alibi tamen copiosiores sunt pluviae. *Botjanius* Danubium ponte sternere adlaborat, pro navibus tabulata undecunque adveluntur et ferramenta necessaria. — Optimum et constantem adprecans sanitatem, permance Reverentiae Vestrae

Szegedini. 18. Junij 1706. obligatissimus et addictissimus servitor

B. á Globiz m. p.

(Historia Domus Conventus *Gyöngyösiensis*, Ordinis S. Francisci. Tom. I. pag. 157. *Egykorú másolat.*)

223.

Kivonatok

gr. Eszterházy Antal tábori könyvéből.

1706. 31. Julij. Generál-Főstrázsamester Bottyán János Úrnak. Dobrokánál lévő hadaival az ellenséggel való conjunctióját (Pálffy horvát bánnak) ne engedvén, minden kigondolható móddal üsse meg, valahol találalandja.

Item. Fő-Colonellus és Brigadéros Kisfaludy György Uram conjungálván magát Bottyán János és Kisfaludy László Uraimékkal: az ellenséget conjungálni semmiképen ne engedjék, valahol érik: verekedjenek meg vele.

Item. Fő-Colonellus Kisfaludy László Uram conjungálja magát Generális Bottyán János Urammal és Kisfaludy György Brigadéros Urammal: üssék meg az ellenséget; arról teendő genuina informatió éjjel-nappal folyjon.

Eadem. Bezerédy Imre Brigadéros Uramnak, hogy peracta actione sibi commissa, Szekeres István Uramat küldje Dobroka felé Méltóságos Generális Uram után.

1. *Augusti.* Generális Bottyán János Úrnak, hogy az ellenséggel ha módját látja, verekedjék meg, mindazáltal az ötszáz hajdúkkal, melyek kocsikon expedáltattak, előbb egyezzék meg.

Item, hasonlót Kapitány Bolford Ádám (Bottyán ezredének *commendans-colonellusa*) Uramnak.

(Nemzeti Múzeum.)

224.

Bezerédy Imre, b. Andrássy Istvánnak.

Méltóságos Generális!

Nagy jó Uram!

Nagyságod nékem Csornáról mai napon datált úri levelet szokott kötelességgel vettem, annak *continentiáját* értvén de mivel már eddig halladott azon minapi vígezésünk: azért Nagyságod tovább is azon hajdúságot csak hagyja helyben, — nem szükséges hogy eljőjjön, már az ellenség közt is alkalmazni elmenvén az hírei gyülekezetünknek; s azonban Méltóságos Generális Eszterházy Antal Uram ő Nagysága parancsolatját is vettem, hogy egy próbát tévén Szekeres Urammal: azonnal visszabocsássam ő Nagysága *corpusához*, mely is az sok idevaló kicommendérozott katonaság által igen megszakadozott. Kivel is azért még az étszaka Isten segítségéből kívánok próbálni, hogyha mi formán valami kárt tehetnénk az ellenségben; másként nem vélem már, hogy sok *effectussa* legyen az egy lovassággal, — mindazonáltal megpróbálom, és vagy leszen, vagy sem: azonnal említett Méltóságos Generális Uram ő Nagysága parancsolatja szerint visszabocsátom az ő Nagysága *corpusához*.

Azonban szintin ezen órában lévén nálom Kis Gergel Kapitány Uram, ki is semmi katonaságot nem hozván, hanem inkább visszasietett hadaihoz, lévén sokféle híre az ráczságnak, hogy már Szent-Gotthart s Fölöstöm táján volna, — az mint-hogy bizonyos leveleket is communicált ő Kegyelme velem, kikben hasonlót írtak, s omnénd pedig Körmendnek szándékoskodnék, még ra; *) jól emlékezhetik Nagyságod,

*) Kiszakadt szó, talán: Kapuvárra? (V. ö. az utóirattal.) Általában az egész levél már igen szétmállott és nedvességtől rongált.

midőn asztal fölött valék Nagyságtokkal: akkor is azt mondtam, hogy arra fogja útját venni ha kijön, — de nem akarván némelyek szómnak hitelt adni, — alkalmasint reá térnek. Azért én is említett Kapitány Uramat nem kívántam tartóztatni, hanem inkább magam is jóvállottam, hogy mentül jobban siessen ő Kegyelme seregéhez, és minden ottvaló occurrentiákról hovahamarébb voltaképpen tudósítson. Kinek is mihamar tudósítását veszem, — nemcsak az ott lévő dolgokról, de ittvaló intervenientiákról is kívánom Nagyságodat kötelelő szerint tudósítanom. Az mint maradok is

Jó Uramnak Nagyságodnak

Malomháza, 2. Auguszt 1706.

igaz kötelelességgel való kész szolgálja

Bezerédj Imre m. k.

P. S. Nagyságod ír nékem Bottyán Uram felől, hogy tudósítsam. Én semmi hírt nem hallottam, túl vagy-e, vagy alá? Ezen intentionk hic et nunc müljk, — talám majd utóbb jobb mód adatik; ezekre az hírekre való nízve tanácsossabb abban hadnyi. Megmondtam Kapuvárott asztal fölött, hogy Pálfi Szent-Gothárdnak és Körmeneknek fog jőnyi.

Külczim: Méltóságos Generális Szent-Királyi Andrásy István Uramnak, Kegyelmes Urunk ő Nagysága Fő-Strázsa-mesterének és egy reguláris gyalog regiment Obresterjének etc., nagy jó Uramnak ő Nagyságának kötelelességgel íram. — Csorna.

P. H.

(Eredetije gyűjteményemben. Csak az aláírás sajátkezű.)

225.

Darvas Mihály főhadi biztos, Károlyi Sándornak.

... Most jött Aranyassy István Commissarius Uram (Duna-) Földvártúl, bizonyossan beszéli, hogy *Generális Bottyán Uram* az rácz- vagy horvátságot Regedénél (Radkersburg, Stjriában) igen öszverontotta, kik a némettel conjungálni akarták magokat. Az Isten áldjon meg tovább is bennünket!

Csász, 14. Auguszt 1706.

(Eredeti levél a gr. Károlyi-levéltárban.)

Bottyán Károlyi Sándornak.

Mint jóakaró Uramnak,
ajánlom kész köteles szolgálatomat Ngodnak.

Én Istennek segedelméből tegnap napon rajtamenvén háromezred magammal az armistitium alatt erigált lineán, — — szerencsésen occupáltam: mellyen is az Fertőtől fogva Sopronyig hat erős sáncz volt, gyaloggal megrakva; ennek hármát erős ostrommal, vérrel megvévén, — mind halomban rakattam az népit; hármát pedig hitre feladván, kettejéből rabságra hajtattam, az egyikéből pedig fegyver nélkül az accorda és capitulatio szerint Sopronyban békésértettem, — az lovassát pedig — ki is ráczból és németből álló volt, — egész az sopronyi kapuig vágtuk. Esett el az ellenségben több négyszáznál, rabúl pedig száznégyet hoztunk; az mieinkből alig esett négy vagy öt. Egy szóval, az mieink oly vitézül viselték magokat, hogy minden tartózkodás nélkül rajta-mentek, — az minthogy még ilyen erős ostromot nem emlékezem, hogy láttam volna, mint ezek tettenek. Az sánczok erős palezátákkal voltak környülvéve. Hiszem Istent, nemsokára újabb hírekkel is kedveskedhetem Ngodnak; kérem szeretettel Ngodat, engemet is az odavaló occurrentiákról tudósítani ne terheltelessék. — Az feljül megírt lineát fasinggal (Faschine) béhányatván, nagy erős ostrommal kellett megvennünk, mivel az német előnkben állott volt, — mellyben is igen kevés ment el.

Ezzel Ngodnak jóakarójában ajánlván magamat,
Datum ex Catris ad Szent-Miklós positis,
dje 19. Augusti 1706.

Ngodnak

szolgáló jóakarója
Bottyán János m. k.

P. S. Ördög volt, nem fiú, az ki oly hamar megtagadja az apját, mint Nagyságod, hogy semmiről sem tudósítja!

Külczim: Méltóságos Generális Károlyi Sándor Uramnak, Kegyelmes Urunk ő Nga mezei hadai Generális-Marschallussának, jó Uramnak ő Ngának, Tiszántúl, vel Erdély.

P. H.

(Eredetije a gr. Károlyi-levéltárban. Utóirata és aláírása sajátkezű.)

Gr. Eszterházy Antal Rákócziinak.

Datum ex Castris ad Szent-Miklós
positis, die 18. Augusti circa hora 10.
nocturna 1706.

.... A midőn sűrű portáim és kémeim által megvizsgáltattam volna ezen soproni lineát, az kinek defensiójára rendeltetett 800 lovas és 400 gyalog horvát s rác, azonkívül 300 dragonos és egy bataglion német muskatéros, a mellett Balf-tól fogva Sopronig derék reguláris hat reduttákkal megerősítvén az lineát, kiknek mindenikében 50, 40, 30 muskatéros és rác volt rendeltetve, ahhoz tartozandó tisztekkel, — egyátalt vévén magammak 4000 lovast és 1000 gyalogot, annak ostromlására s meghódítására indúlván Bottyán János és Bezerédy Uraimékkal: mai napon Isten kegyelméből, viradtára 4 s. 5 óra között meg is próbáltattam, magam is jelen lévén az ostromon. Reménségen kívül az Úr-Isten megáldott bennünket; legelsőben is az Balfnál lévő reduttát megvévén, az egész hadakkal általmentünk a lineán; a mely reduttában 60 gyalog német és rác találkoztván, mind egy lábíg egy halomban rakván, derék kapitány-emberrel Salmis regimentjéből valóval együtt, az ki Commendáns volt ottan, — azután csakhamar az lovas hadnak egy részével Sopronhoz közel lévő táborára az ellenségnek érkezvén, azt is de toto et insigne felfervén, sok szép nyereséggel járt az had, s circiter százig valót le is vagdaltak; s hacsak az várost hamar nem érte volna az ellenség: nehezen ment volna hírmondó is közülok. Az többi részével pediglen az hadnak, hajdúimmal együtt az többi redoutták körül operáltattam, úgyannyira, hogy hármát vérrel vévén meg, egy lábíg levagdaltatván az bennevalókat, két sánczban lévők pedig rab-ságban adván magokat, mintegy hatvanig való, — azokat magammal idehoztam az táboromra. Az egyik sáncz, az ki leg-erősebb volt s legszámossabb nép is lévén benne, — annak ostromlása sok népünknek veszedelme nélkül meg nem lehetett volna: accordára accedáltak, fegyver nélkül kísértetvén mintegy 30-ig való népit Sopronban, az többi 40-ig való, kuruc-zokká lettenek. Az ellenségből 400-nál több esett el, csak az

kit én olvastam is testeket; az mieinkbül pediglen egy hadnagy és három zászlótartó s 15 közkatona, hajdú, az ki megholt, húszig való sebes.

Már most, Kegyelmes Uram, felesszámú parasztember kapásokat hajtattván az lineára: Isten kegyelmébül akár Bécsig lehet operálódnom, szabadon járhatván az lineán; mind lerongáltattam nagyobb részit az lineának.

In Castris ad Nagy-Mihály positis

21. Aug. hora 3. p. m. 1706.

. . . . Az német tábora igen megrémült, meghallván ezen Sopron tájékán lévő kemény operatiómat; annyira, hogy az nagy rémülésben Sopron városa sem találja helyét, magok hirdetvén, hogy csak városi ember is több holt meg száznál; rácz, horvát és német eirciter ötszázig valónak hirdetik az kik elvesztek. A ki még életben volt is rácz, egészen mind az hegyekben szaladt, egy sem tért vissza, fentszóval kiáltván: Haide Domu! Az linea is tárva-nyitva lévén, már is öt zászlóalja katonája Bezerédy Uramnak alkalmasint Bécs körül nyargalódozott tegnapi napon; úgy hiszem, csak holnap is meg fognak az tüzek látszani. Az soproni bíró tegnap ment Bécs felé succursust kérni és az tragoediát repraesentálni, — egész Austria megbotránkozott az lineának elnyerésén.

(Eredeti levelek a Rákóczi-levéltárban Vörösvártt)

228.

Mercurius Veridicus ex Hungaria.

Ex Castris ad Strigonium positis.

19. Augusti 1706.

Hodie, die plane in vesperam inclinate, accurrit nuncius ex fortalicio Karva, in rippa Danubij sito et hinc milliari Hungarico distante, adferens hostem quasi tribus millibus constantem, e sua progressum linea Comarominum velle tendere, exinde secundo Danubio Strigonio jam agonizanti velle succurrere. Quare Generalis-Adjutantius Suae Serenitatis, nocte profunda ordines transfert Excellentissimo Domino Generali Antonio Eszterházy, de repellendis conatibus hostium, qui inde nondum redux, in dies speratur certior a quaevis allaturus de conatibus hostium.

Die 20. Augusti.

Hic dum de conatibus répellendis hostium sollicite laboratur et cogitatur : prima luce accurrit insperate curíus ab Excellmo Duo Grali Antonio Eszterházy ; qui digna et oculata fide refert, quod *die 18. Augusti Generalis Joannes Bottyán transgressus lineam, quam alteram Trojam hostis esse putabat, unum corpus hostile securum et nil mali suspicans, tertia plane vigilia aggressus est. Et dum inter spem et metum anceps de victoria deliberat, hostemque mox victum fundit, mox victorem pugnans fugit : E. D. Gralis Antonius Eszterházy auxilia adfert signa ; cuius adventus hostem fudit, loco movit, adeo, ut consulturus salutis suo, magna cum confusione et strage suorum, in septem Reduttas se receperit. Sed frustra ; ubi salutem speravit : periculum exstitit ; nam duabus Reduttis insperato assultu occupatis, hostem nostri fuderunt, vix uno eorum superstite. Ex duabus Reduttis hostis, majoris securitatis causa, animadvertens tunc rem suam agi, paries dum proximus ardet, in posteriores duas Reduttas se transtulit ; sed et ibi modica quies et nulla securitas. Miles noster indecorem putans victum hostem in hoc modico triumphare, victoriam ultra promovit. Hostis dum effrenatum nostrorum vidit impetum, — candida vela erexit et ad gratiam disgratiamque capitulavit.*

Equites hostes, nostri ad portas Sopronienses usque pulsos et cedebant, et capiebant. Pedites, qui vivi in manus nostrorum devenerunt, instar pecorum in captivitatem abigebant. Arma multa, varia tŷmpaña, vexilla acquisita, qualibet hora huc expectamus ; reliqua quam plurima, utpote pecora et alia suppellectilia, praedae militi victori cesserunt.

Ebergínus usque in portam Soproniensem pulsus, si non de equo desiliens, fuga se salvasset, vivus etiam in potestatem nostrorum devenisset. Duo praeclari Comitum in hoc conflictu desiderati sunt, quorum nomina, ut et specificata strages hostium, proxima expectatur posta, quoniam curíus praesens propter nimiam festinationem omnium, genuinam noticiam et relationem de praesenti adportare non potuit.

Dominus Colonellus Bezerédy cum selectis tribus mil-

libus equitum, finito hoc actu victorioso, progressus in Austriam, ferro flammaque cuncta vastat.

Die 20. Augusti.

Sopronio appulit in occulto fidedignus homo, qui refert, quod se ibidem existente, venerit quidam homo Vienna, formalibus hac referens: Vos chari Sopronienses, nulla amplius auxilia Vienna sperate, et huic praesidiario vestro selectioni ex parte in Italiam eandem est, quoniam Caesarea Armada notabilem et vix recuperabilem de recenti stragem ibidem passa est. Eugenius ex vulnere ultimum obiit diem, cui in locum successit Guido Starnberg. Trans-Danubium circa Pruk existens Joannes Pálffy supremum commando tenet.

Die 25. Augusti.

Excellmi Dni Grales Serenissimo valedicunt, seque juxta determinationem Consilij, ad sua munia et stationes transferunt. Hodie sub occasum solis redijt Adjutantius ab E. D. Grale Antonio Eszterházy, qui confirmans praeclaram nuperrimam victoriam, dicit nihil deesse militi nostro, praeter commodam occasionem, qua opportune hostem aggredi possit. Hostis a linea sua recedens, ad Németh-Jandorff heri castra posuerat, qua intentione et conatu? ignoratur. Nostri magna cum aviditate subsequentes eum, heri apud Libiny-Szent-Miklós pedem fixerant. De ulterioribus conatibus et actionibus utriusque partis breve tempus plura nos docebit.

Die 26. Augusti.

Verificatur ulterius quoque securitatis suae consulentem hostem semper supra progredi et nunc ad Pruk castra posuisse. E. D. Gralis Antonius Eszterházy, justa causa suorumque speciali resolutione froctus, ulterius hostem sequi non desistit, hodie una milliari distans ab eo, omnimode quaerit opportunum locum aggrediendi eum, quod ille hucusque omnimode evitavit, locando sese in loca arcta et vix non inaccessibilia.

(Eredeti fogalmazat a Rákóczi-levéltárban Vörösvártt.)

Bezerédy Imre gr. Eszterházy Antalnak.

Méltóságos Fő-Generális!

Jó Kegyelmes Uram!

Én tegnapi, Nagyságodnak írott levelem szerint elmentem velem lévő lovassággal Austriában, de nem arra a passusra, melyet a minapában elhányattam, Sopron felé, — hanem Orbak (Purbach? Rohrbach?) felé, az hova is praevie elküldöttem zászlóstúl katonaságomat, hogy ott lévő erős, bévágott sánczot bontsák föl; kik is odaérkezvén: mihelen azon pór-nímetek, kik strázsálták az sánczot, meglátták volna, azonnal elszaladtak, ezek pedig mindjárt néki fogván, utat nyitottak; s azonban magam is odaérkezvén, szerencsésen általméntünk, úgy, hogy ha híremmé lett volna az macezi sánczban lévő lovas nímet, — egészen elfoghattam volna, de észrevén, Fraknóban recipiálták magokat; lészen gondom reájok ennek után, de félek, hogy ki nem jön többé. S vettem útam Fraknó mellett el. Német-Újhelnek, az hol is általmenvén az Lajtán, fordúltunk Újhely előtt, onnénd Podennak (Baden) mentünk Bécs felé, úgy, hogy egy óráig való föld voltunk Bécs-től. De mivel pódenyi helységei igen puskázván az katonaságra, — azért az is neki keseredvén, elígettik; más ígetist nem tettek, mivel igen meg volt tiltva. Nyereségünk lett ugyan mi kevés, mivel az Lajtán innénd semmi marhát sem engedtem elhajtani; úgy öregeztül-apróstúl valami háromszáz darabig nyertünk. Egyéb kárt nem vallottunk, hanem az magam katonáim közül kettőt s Nagyságod katonái közül egyet lúttak meg, de egyik sem halálos, s azonban Nagyságod ezeriből egy lovat.

Megvallo, Méltóságos Generális Uram, hogy igen megfáradtak volt már az lovaink: *mivel egy étetéssel huszonnégy óra alatt jártunk húsz mérföldet össze.* Már innénd szálllok az hadakkal Pulákra,*) az hol is meg fogjuk egy kevésé nyúgasztalni lovainkat. Más semmi ollyas híreit nem hallottam

*) September 8-kán csakugyan Alsó-Puláról ír Svetics András kőszegi bírónak. (Eredeti levél Kőszeg sz. kir. város levéltárában.)

azon az földön az ellenségnek, hogy valahonnénd várhatnánk: hanem, hogy az parasztságot erővel hajtják s szedik össze minden ötödik háztól az sáncznak strázsálására, — de az sem akar semmi úttal is előállani, látván, hogy előbb reguláris nép lévén mellette, meg nem tarthatta: annál inkább az meg nem tarthatja; rövidnap léssen gondom, hogy több heleken is elhányattassam, — csak az lovaink nyugodjanak egy kevésbé, mert nagy hajtás lévén ez egyszerre. Ha azonban mi olyas occurrentiám érkeznék, — azonnal fogom Nagyságodat aláztossan tudósítanom; ki is az minthogy maradok

Jó Kegyelmes Uramnak Nagyságodnak

Raidingk, 1. 7-bris 1706.

alázatos szolgája

Bezerédy Imre m. k.

P. S. Az trombitát Nagyságod gratiájából elvárom.

Külszím: Méltóságos Generál-Feldt-Marschal Fraknai Gróf Eszterházy Antal Úrnak, jó Kegyelmes Uramnak ő Nagyságának aláztossan írák. Ibi-ubi. P. H.

(Eredetije a gr. Károlyi-levéltárban.)

230.

Gr. Eszterházy Antal Bottyánnak.

Jóakaró Bátyám-Uramnak

szolgálok Kegyelmednek.

Kegyelmes Urunk ő Nagysága parancsolatját szintin útamban, alázatos, tartozó obligatióval vévén, melyben kegyelmessen parancsolja ő Nagysága, hogy útját Kegyelmed az conjunctióra hováhamarább admaturálván, — az mint nem kétlem, eddig is vette legyen Kegyelmed kegyelmes parancsolatját Urunknak, meg is közelítvén táborát ő Nagysága Méltóságának. *) Magam is Isten jóvoltából corpusostúl Banához

*) Bottyán ekkor a következő táborral indult volt az Esztergomot vívó Rákóczi mellé, illetőleg Komárom elé. a fejedelmet gr. Starhemberg Guido es. tábornagy kicsapásaitól fedezni, — úgymint 1. lovas had: Bottyán saját huszárezrede, Szalay Pálé, b. Perényi Farkasé (Goda-féle győri huszárok), b. Petrőczy Istváné és Berthóty Istváné: 2. gyalog ezerek: Csajághy Jánosé, Színay Mihályé, Horváth Tamásé. E nyolcz ezreddel Bottyán tábornok sept. 4-kén indult Libény-Szent-Miklóstól, s 5-kén

érkezvén: mivel bizonyosan nem constatálván az ellenségnek tétovázó motussa, vagy stratagemaliter practicálandó fortélyja előtttem, melly felé szándékozó diversióját folytassa? mindaddig az praespecificált helyen subsistálnom determinálván, valamig újjobban Kegyelmes Urunk parancsolatja nem superveniál, vagy az ellenségnek Esztergam succursussát, vagyis teljességes másfelül való irruptióját nem értendem, — megértvén, olytáin alkalmas helyen lévén: azonnal mindenfelé az ellenséget impediálnom reáérkezhetem. A mellett igen kedves dolgot cselekedni Kegyelmed, hogyha még az ítszaka Szerdahelyről hozott reportumát tudtomra adná Kegyelmed, nemkülönben más occurrentiákat, vagy az németnek bizonyos hollétét velem communicálni nem terheltevé Kegyelmed. — az mint-hogy solemnisissime recommendálok is dexteritásában Kegyelmednek. Maradván

Kegyelmednek

Költ banai táborban köteles szolgája s öcsese
7. 7-bris 1706. *G. Eszterházy Antal m. k.*

P. S. Bogyai Miklós Uram által informáltatom, hogy Kegyelmed bizonyos kémet is fogott lígyen, az melynél talán levelek is lehettek, — azokat tudom, Urunkhoz küldöttö Kegyelmed; azon leveleknek tenorját és circumstantiáját is értésemre adni ne terheltezzék Kegyelmed. — Ezen Meltóságos Fejedelemnek szőlő levelet sietséggel küldje Kegyelmed Urunkhoz, — úgy, hogy holnap estvére minden bizonynyal reá válaszom lehessen.

Tegnap i napon, Győr mellett elmeneteli alkalmatossá-gával Kegyelmednek, — a mint informáltatom, — szántásról circiter 80. marhákat elhajtattott, azért, hogy Győrhöz közel szántottak légyen; melly marhák majd csaknem mind job-bágyim részekre valók, az kik azonkívül is igaz magyarsá-gomért egyébaránt megmondhatatlan károkat szennyvedtenek. Minthogy pedig az vetésnek folytatásában — habár lobonc

Győr-Szent-Ivánhoz, 6-kán Ácshez, és 7-kén Komárom elé Szönyhöz érkezett, honnét a gyalogságot Almás, Neszmély felé közvetlenül az esztergomi táborra vala küldendő. (Eszterházy Antal 1706. sept. 4-iki levelének melléklete: »Universalis systemája az hadaknak,« etc. *Eredeti, Főrösvártt.*)

földén is — semmi kárát (?) nem collimálhatom az Hazának, sőt in futurum subsistentiája iránt Isten kegyelmességéből nagyobb használotját, ezek is nem tapasztaltatván az szántáson kívül valami olly ellenünk czélozó practicában s csalárd-ságban: Kegyelmedet kérem, sine omni defectu az elvitt 80. marhákat visszaadatni ne terheltecsék, — tekintvén nekem is qua földesúrnak nagy káromat ebben forogni; mert egyéb-aránt, ha ezvel kedveskedik káromra az katonaságnak Kegyel-med: nem lévén satisfactióm, — tudom megelégtítenem maga-mat s embereimet a maga Kegyelmed jószágából, könnyen föltalálható móddal. Reméulem azért, ebben Kegyelmed nem kíván velem izetlenkedni.

Külczim: Tekéntetes Nemzetes és Vitézlő Bothyán János Generális-Fő-Strázsamester jóakaró Bátyám-Uramnak ő Kegyelmének íráom sietséggel. Cito, cito, cito. Citissime, citissime, citissime. Cito, cito, cito. Citissime, citissime, citissime. Ibi-ubi. P. H.

(Sajátkezűleg aláírt eredeti levél Vörösvártt, a Rákóczi-levéltárban, Antal úr ez időbeli levelei csomagában. Hihető, Bottyán küldé meg a fejedelem-nek, az ellenséges vár környékén tilalom ellenére vetések alá szántók elnyert marhái dolgának eldöntése végett.)

231.

Gr. Eszterházy Antal Rákóczinak.)*

Ex Castris ad Bénypositis, dje 2. 8-bris 1706.

.....Az Dunántúl való corpsnak absolute legkissebb hírét sem hallom; hanem Kegyelmes Uram, ha Nagyságodnak csekély opiniómmal nem vétenék, alázatossan kérném, mint Kegyelmes Uramat: *Bottyán János* Uramat Nagyságod által-commendírozni méltóztatnék; lévén ő Kegyelme az hadi experi-entiában híres s nevezetes ember: azon föld nem kevésé consoláltatnék, az hadak is jobban az ő Kegyelme praesentiá-jára nézve conserváltatnának. Ámbár általmenjen is Milgos

*) Eszterházy Antal 1706. ősszel írt levelei telided teli vannak Bottyánra vonatkozó érdekes adatokkal, melyekből csak e néhányat adjuk, teljes közölletésükig.

Eszterház Dániel Uram ő Kegyelme, a ki magának sok scrupulusokat fog csinálni, — azon darab földnek teendő operatiói által nem sokat fog használhatni, a kit egészségtelensége sem enged, akármit akarná is az dolgokat folytatni. Hogyha azért Bottyán Uram oda commendíroztatnék: per hazard menne, habilisabb lévén, mindeneknek jobban invigilálhatna.

Bényi táboron, 6. 8-bris 1706.

.... Már az ellenség hozzáfogott derekasan az operatiókhoz: három felől impetálja lövéssel az várat (Esztergomot.) Szent-Tamás hegyéről, Szent-György mezejéről és a városi malomtól, a honnan bombardéozza is.... A Dunapartra vont álgúival már is annyira impediálta a communicatiót, hogy nappal nem is continuáltathatik, hanem csak étszaka folytatjuk. A várban másbúl nem, hanem puskaporbúl lészen legelőbb fogatkozások, mivel már is úják, hogy nincsen 80. mázsánál több, mely a sok szükséges lövések miatt hány napra való legyen? bölcsen elítélheti Ngod. Pattantyúsok híjjával is vadnak. Vagy ezer hajdúra is igen nagy szükségem volna, notabilis operatiót tehetnék vélek. innen lármát csinálván, túl Bonafous Uram kiüthetne a quardizommal s tehetne alkalmas esapást, mint is már egy ízben ráütvén az apossákra: túl az egész tábor succursusra jött, hátúl Szekeres Uram rácsapván táborhelyére, — alkalmas rémülést tött az kétféle megütés közöttök; hasonlót tehetnénk most is, csak hajdúm volna. — Mindezeket Kegyelmes Uram a midőn fontolnám, látom, hogy semmi mód nincsen egyéb Esztergomnak megtartásában, hanem ha Ngod kegyelmesen placidálná: én ezen mellettem levő hadacskával Söprűsnél általköltözném a Dunán s egy étszaka megütném az ellenséget; kérem is Ngodat: engedtessek meg általmenni, bárcsak Bottyán János Uram ordereztessek melém és parancsoljon Ngod Forgách Uramnak, hogy a maga corpussábúl ezer lovast s annyi gyalogot adna, — maga bár látna ő Kglme dolgához, (a pozsonyi hadművelet.) Veszedelemben látván a túlsó földet forogni: nem látok annak megcsendesítésében ennél egyéb módot, mert bizony Andrássy (István) Uram nem capabilis olly notabilis munkára. Utolsó extremitásig kész leszek magam fáradoznom: csak Bottyán

Uram jöjjön mellém és Forgách Uram corpussából két regiment. Elvárom kegyelmes parancsolatját sietve Ngodnak.

Ex Castris ad Bény positis. dje 10. 8-bris 1706.

... Esztergom vára elveszett ... Megvallom, Kegyelmes Uram, talám soha ilyen búban nem voltam; de oka semminek nem vagyok, — másoktól is meg fogja érteni Nagyságod. Adta volna Isten, hogy *Bottyán Uram* lett volna Commendáns: mert csak egyszeri bemenetelével is sok jó hasznót tett, keménkedését mutatván.

Érsek-Újvár iránt is így gondolkodtam Kegyelmes Uram, ha Nagyságod kegyelmessége is jónak ítéli: *Bottyán Uramat* méltóztatnék Fő-Commendánsnak Nagyságod belétenni, kinek is nagy kedve vagyon; s melléje válogatott, commendírozva való hajdúságot Róth, Fodor és Révay Gáspár ezeréből, — hiszem Istent, jól folynának az dolgok! ... Mert ha Ebeczky (Imre) Uramra leszen bízva: már is sokféle nyavalyáiról panaszkodván, — bizony, féltem Újvárt!

Újvár, 15. 9-bris 1706.

Tegnapi napon az (karvai) passusnak conservatiójára rendelt hajdúink, mintegy kétszázig való, akarván az Dunántúl Esztergom kir. városát megpróbálni: szerencsésen jártak, harminczig való ráczot vágtanak le és esztergomi Commendáns includált leveleit is intercipiálták, visszatérvén egy hajdúnak megsebesedésével; több kár nem esett benne. Most veszem újban Horváth Zsigmond Uram levelét, az ki jelen volt az Hannibál Haisterrel lévő harczon; minémű particularításokról ír, méltóztassék megérteni includált leveléből. Úgy hiszem. Kegyelmes Uram, megérdemli az a Te Deum Laudamust; talám nem veszem neheztelését Ngodnak, hogyha itt is Újvárban meg fogom tartanom cum solemnitate. Az élő Istenért kérem alázatosan Ngodat: *küldjék által Bottyánt; bár csak kétezer hajdúsága lehetne Bottyánnak: nevezetes állapotokat vihetne végben és azon földnek kiváltképen való conservációjá következne; mert most is írják, hogy bárcsak Bottyán János menne által: nagy reménységgel volna azon föld, de ha ebben fogytatkozás leszen. félő, hogy az nagy competentia miatt ne*

periclitáltassék azon föld. Én ugyan említettem Bottyán János Uramnak, — de úgy látom: Ngod kegyelmes parancsolatjátúl várna és kétezer hajdút kívánna elébb maga mellé.

(Eredeti levelek, a Rákóczi-levéltárban Vörösvártt.)

232.

Bottyán a fejedelemnek.

Méltóságos Fejedelem!

Nékem Kegyelmes Uram!

Isten áldja meg Fejedelemségedet! — Én Kegyelmes Uram, Istennek hálá, könnyebben lívín, tegnap érkeztem bé ide Érsek-Újvárba és ma idején-korán mentem Gúttához, onnét kímeket küldvín az Csallóközben levő nímet tábornak exploratiójára; mellyet kímjeim megjárván, azt referálják, hogy Némánál fekszik és a Szigetközre hidat akar általvetni, s azon mégyen fel Pozsony felé, — de nagy hire vagyon azon nímet táborban, hogy Leopoldváráat fogja megsegíteni és provisióval megrakni.

Eszterházi Antal Uram ő Nagysága ma Nyitrához szállott mellette levő kevés haddal, az én regimentem penig Esztergam elein vagyon, — de annak is vagy négyszáza túl a Dunán szorúlt. Azért, Kegyelmes Uram, Csenkinél vagy Karvánál jó volna valamelly sánczot újobban csinálni és valamelly hajókat, ladikokat csináltatni, hogy lehetne valamelly passusunk által, mert már mind oda vannak a passusok. Nyerges-újfalu sánczokat penig a nímet földig ruinálta, — igen hasznos volna penig az túl lívőket megbátorítani: mert mindgyárt jobban fognak bízni, ha valahol bizonyos passusunk líszen s általjárhatunk. Tovább mitívő ligyek? Fejedelemséged kegyelmes parancsolatját s válaszát elvárom. — Ezzel éltesse Isten Fejedelemségedet sokáig, jó egészségben.

Datum Újvár, dje 19. Octobris Anno 1706.

Fejedelemségednek mint Kegyelmes Uramnak

alázatos és engedelmes szolgája

Bottyán János, m. k.

P. S. Az Dunántúl lívő kuruczságban semmi kár sem esett; jóllehet Pálfi Uram másfél regimenttel Fejérvár felé

volt: de egy kuruczot sem talált, se nem látott, — melyet bizonyossan komáromi katonák nekem megízentik.

Külszím: Méltóságos Erdély- és Magyarország Conföderált Nemes Statusi Választott Vezérő-Fejedelme, Felső-Vadászi Rákóczi Ferencz Kegyelmes Uramnak ő Fejedelemségének, alázatossan. — Ibi-ubi.

Cito, cito, cito, cito. Citius, citius, citius, citius, citius. Citissime, citissime, citissime, citissime, citissime. P. H.

(Eredetije gyűjteményemben. Ívrét, csak az aláírás sajátkezű. Gyászpecsét alatt; elhunyt első nejét gyászolta.)

233.

Bezerédy Imre gr. Eszterházy Antalnak, 1706. october végén.

Méltóságos Fő-Generális!

Jó Kegyelmes Uram!

Szokott alázatos kötelességem szerint akarám Excellentiádat az itt lévő állapotokról tudósítanom. — Mi valóban elhagyattatva vagyunk, mint atya nélkül való fiak, mivel Méltóságos Generális Andrásy István Uram ő Nagysága magát Sümegre recipiálta. Azonban nem kétlem, vagyon már értésére Excellentiádnak, hogy Starombergh (Guido) Rábaközben beérkezett, trombitaszóval Kapuvárt megvette s úgy hasonlóképpen Keszőt, nem lévén munitiója s gyalogja. Mivel, midőn látta Cziráky Uram, hogy mégyn az ellenség közel Kapuvárhoz, s megfuvaltatván az trombitát, azon megijede, s akaratja ellen az várból kétszer az pattyantások hozzájuk lövén, őket azért árestomban hányatta, s maga kimenvén eleibek, földá az várot s azonnal egy hadnagyát maga ugyan Cziráky Uram elküldötte Ebergényihez: hogy az várot megadta, s küldjön qvardizont, — a mint be is vitte tegnapelőtt. Én merem irnom Excellentiádnak: Sümeg is hasonlóképpen fog lenni; ne több, bár csak kétezerig való ellenség menjen alája, — bizony, földadják. Keszőt ugyan pusztán hadta, hanem az munitiókat és provisiót kivitte. Kapuvárnak földadása miatt magam is elég kárt vallék: három rézálgým ott vesztenek. Nem tudom azért, Méltóságtok mint gondolkodik rólunk, hacsak több hadat nem fog általküldeni. Én ugyan minden tehetségemmel.

a mi tőlem lehetséges hazánk mellett szolgálnom, fáradságot nem is kímélem, de az itt levő hadakat szánom, nem anyyra ugyan az Dunán-innend valókat: mivel ha szükség hozza, ki bujdosni fog, ki pedig parasztemberré leszen. — de az Dunántúl valóknak máskint vagyon dolgok, tartok attúl: egykor fölkelvén, magamat hadnak; a minthogy már is eredeznek az tisztek, magok között öszvegyülvén, tanácsot tartanak. Én, ha csak szintén mint az nyúlát úgy nem üznek, által nem megyek az Dunán, — hanem az mellettem lévőkkal úgy igyekezem, hogy vétsek ellenségemnek; ha pedig Méltóságatok az ideig több hadat nem küld: általfagyván az Duna, ha más mód nem lehet az dologban, akkor kényszerítetem általmenmem. Mindezekre hováhamarább várván Excellentiád válaszáat, és maradok jó Kegyelmes Uramnak

Excellentiádnak
Ság, die . . . (üres hely).

igaz alázatos szolgálja
Bezerédj Imre, m. k.

P. S. Adom azonban Excellentiádnak alázatossan tudtára, hogy . . . Starombergh egész táborostúl megindulván (Kapuvártúl), szállott Csornához, a holott is nem sokáig mulatván, általment az Jenden. Ebergényi is azalatt elérkezett Kapuvárhoz s az gvardizont is bevitte, az népét pedig, tizenkét százig való lovas nímetet, szállétotta Kapuvár előtt lévő Vitynyéd névű faluban; kit is én hogy megértvén: innend Ságrúl tegnap étszaka megindulván az magam hiremmel, hét óraker reggel rajta ütöttünk s az strázsákat levagdaltuk, a ki nem volt az tábortúl tovább vagy huszonöt lépésnél . . . de mivel magát árokkal és azon föllúl fával besánczolta, — hogy hirtelen rajtok nem mehettünk az kerítés miatt, recorigálván magát, derekassan puskázni kezdvén el, köllött előlök nyomakodnunk. Én úgy értem, olly szándékkal vagyon Ebergényi, hogy Sárvárnak vegye útját s Haiszterrel magát conjungálja.

Azonban, Kegyelmes Uram, én ordereztem Kisfaludy László Uramat, — Andrásy István Generális Uram ő Nagysága contraordert küldött. A midőn legszükségesebb volna az nép és Isten által talám hasznos operatiókat tehetnénk: akkor contraorderez ő Nagysága; valóban könnyű állapot lévén az ő Nagysága dolga: az várbúl, öt-hat mérföldnyire orderez, s a

midőn az ellenséggel próbákat köllene tennünk. — tunc sumus inter pocula. s nékem egyedül magamnak köll mindenféle számarkodnom. (Így: tán gúnyból.) Somogyi Ádám. Balogh. Bertódi és Szekeres Uraiméknak semmi híreket nem hallom . . . nem tudom. Andrásy Uram orderezte-é valahová. vagyis pedig az Bakon körül tartózkodnak?

Excellentiád már bölesen considerálhatja: minémű állapottal vagyon az had ezen a földön, hacsak más rendben nem vétetődik. . . . Most is én mind csoportban akarnám. hogy lennének az hadak, — de ha így commendéroztatnak, nem lehetek róla. Méltóságtok azért ezt considerálván. minémű állapottal vagyunk: kérem alázatossan. orvosolja. mivel mindenféle egyedül magam, s én is kifárodván, az had jobban megoszlik. — Generál-Adjutant Palásti (Imre) Uram Excellentiádnak bővebben relatiót tehet az itt lévő dolgokról.

(Eredetije gyűjteményemben. Csak az aláírás sajátkezű.)

234.

Bottjón Rákóczinak.

Méltóságos Fejedelem!

Nékem Kegyelmes Uram!

Ezen órában érkezett hozzám Újvárbá Nemzetes Vitézlő Babócsay Ferencz Uram bizonyos relatiókkal Méltóságos Generális Forgács Simon és Eszterházi Antal Uraiméktól ő Nagyságoktól, hogy az Dunántúl lévő hadaknak valamely segítségével lennénk. Én jóllehet ennekelötte is sokszor keményen megparancsoltam Szluha Ferencz Praefectus Uramnak, úgy ittvaló Commendáns Uramnak, hogy hajókat, ladikokat és valamely kompokat sietve csináltassanak, kikkel ha szükséges lenne, a túl lévő hadakat salválhatnánk. — de sem parancsollattal, sem intéssel s kéréssel nem gondolván ő Kegyelmek, éppen semmit sem csináltattak. Azért kellett magamnak szinte most Galgóc eleiről befordulnom, hogy sietséggel ragasztassak valamely kompot.

Kegyelmes Uram, Karvánál is kelletik valamely sánzcsockát vettetni és hajdúsággal munjálni. hogy, ha pericu-

lumba volnának a túl lévő hadak, hordhatnánk által bátorságossan őket.

A német tegnap Pozsommál általmenvén az Dunán, Köpcesénen innét az Kis-Duna mellé szállott.

Én penig most is az lábaimra igen nyavalyássan vagyok, — mindazonáltal, az mit véghez vihetek Hazánk javára Fejedelemséged hűségén, véghez viinni el nem múlatom. Ezzel Fejedelemséged gratiájában ajánlván magamat, maradok

Újvár, 4. 9-bris Anno 1706.

Fejedelemségednek

alázatos és engedelmes szolgálja

Bottyán János, m. k.

Külczim : Méltóságos Erdély- és Magyarország Conföderált Statusi Választott Vezérő Fejedelme Felső-Vadászi Rákóczi Ferencz Kegyelmes Urunknak ő Fejedelemségének alázatossan, sietséggel. Ibi-ubi. P. H.

(Eredetije, sajátkezűleg aláírva, a budai kir. kamarai levéltárban.)

235.

Bottyán Rákóczinak.

Méltóságos Fejedelem !

Nékem kiváltképen való jó Kegyelmes Uram !

Fejedelemségednek akarám alázatossan értésére adnom : Méltóságos Generális Gróff Eszterhás Antal Uram ő Nga ordine és dispositiójából Galgóczrúl visszatérvén, katonáink tizenegy hajót nyertenek Komáromnál az Dunán, magam is Újvárban ötöt csináltattam, az mint is securitást akarván az Dumántúl való hadaknak csinálhuom : azon hajókat négyszázig való hajdúsággal s három taraczkkal Karvához vitetvén, ottan passust csináltam, az mint is már szabadossan általjárhatnak az mieink. Ímé, Szekeres István Fő-Kapitány Uram minémű levelet küldött : pro informatione Fejedelemségednek praesentibus includálva megküldöttem. *) Parragh Gergely és Balogh András névű, regimentembéli két hadnagyaim compániástúl oda-

*) Ma már nincs mellékelve.

által szorúlván az Dunán: összeverték magokat és egy portát tévén Pécsen túl, majd kétezerig való marhát nyertek, Pécsnél harmincz németet lecsapdostak, ráczot is egyannyit. Szilý György nevű hadnagyomat most általküldöttem, hogy regimentbéli katonaságot öszveszedvén, (kik is Esztergamból portára általmenvén, odaszorúltak) általhozza magával. Esztergamban kétszázig való maródi németnél több nem maradt, és másfélszázig való ráczság lovas, de még csak szalmájok sincesen lovaiknak, az falukat is egész Bieskéig Esztergam körül mind elpusztítottam, s nem tudom, miként subsistálhatnak?

Én itten az Duna mellett vígyázásban vagyok, hanem Fejedelemséged kegyelmes parancsolatját: mitévő legyek? tovább is elvárom, s Fejedelemségednek kegyelmes gratiájában ajánlván magamat, maradok

Fejedelemségednek

Jó Kegyelmes Uramnak

Karva, dje 11. 9-bris

Anno 1706.

alázatos engedelmes

szolgája

Bottyán János, m. k.

Külczim: Méltóságos Erdély- és Magyarországi Confoederált Nemes Statusi Fejedelem Felső-Vadászi Rákóczi Ferencz érdemem felett való nagy jó Kegyelmes Uramnak ő Nagyságának alázatosan irám. Ibi-ubi. P. H. (Gyászpecsét).

Másik felén, kívül: Stafeta urgentissima ad Suam Srenitatem promovenda. Cito, cito, cito, cito, cito. Citius, citius. Citissime, citissime, citissime, citissime, citissime, citissime, citissime. — Datum Érsek-Újvár, 11. 9-bris 1706.

(Eredetije, sajátkezű aláírással a budai kir. kamarai levéltárban.)

236.

Bottyán a fejedelemnek.

Méltóságos Fejedelem!

Nékem Kegyelmes Uram!

Alázatosan és kötelessen szolgálók Fejedelemségednek. Kegyelmes Uram, minthogy Méltóságos Generális Eszterházy Antal Uram ő Nagysága, Fejedelemséged parancsolatja szerint az Fejérhegyek alá, Szomolyán tájára indúlt és ezen

Dunamelléki s Újvár-vidéki commandót reám hatta ő Nagysága, serio intimálván, hogy az Dunántúl lévő hadaknak írjak és hordassam által, — mivel pedig semmi szoros periculumba lenni magokat nem jelentik se nem írják: én Fejedelemséged kegyelmes parancsolatja nélkül nem merem általköltöztetni és őket orderezni. Mellyre nézve kérem alázatossan Fejedelemségedet, mint Kegyelmes Uramat, méltóztassék parancsolni: mitévő legyek azon Dunántúl lévő hadak iránt? Az minthogy alázatossan el is várom Fejedelemséged kegyes resolútióját.

Ezzel Fejedelemséged gratiájában ajálván magamat, maradok. sub dato Karva. 12. Novembris Anno 1706.

Fejedelemségednek alázatos és engedelmes szolgája
Bottyán János, m. k.

Külczim: Serenissimo Sacri Romani Imperij et Electo Transylvaniae Principi Francisco Rákóczi de Felső-Vadász, (Tit. plen. hon.) Domino meo clementissimo. Ibi-ubi. Cito, cito, cito, cito, citius, citissime. P. H.

(Eredetije gyűjteményemben. Ívrét, csak az aláírás sajátkezü; gyászpeccsét alatt, Bottyán kisebb gyűrűpecsége.)

237.

A fejedelem Bottyánnak.

Die 14. 9-bris 1706. Lörinczítül.

Generális Bottyán János Úrnak.

Karvától 12. praesentis írt levelét vévén és egyszersmind Grófi Eszterházi Antal Generál-Marschal tudósítása is érkezvén, értjük a Dunántúl való hadaknak állapotjokat; a kik mivel — a mint látjuk — tovább is szándékoznak az ellenség ellen operálni és mindeddig is a Dunán által való jövetel iránt Kglmed írása szerint nem insinuálták magokat: szükségesbnek látjuk, hogy azon földnek bátorítására való nézve Kglb bizonyos haddal általmenvén, tenne egy fordulást; a mint is ez iránt említett Generál-Marschal Úrnak committálván, a minémű dispositióval fogja általbocsátani KglDET: igaz hazafisága szerint igyekezzék effectuálni és ebbéli intenciumukat nemzeti ügyünk javára secundálni. Mellynek alkalmas-

ságával adjon módot Tek. Ngos Andrászi István és Pál Generalisinknak, hogy személyekben való általjövetelek (mindazáltal minden láрма-okadás nélkül) facilitáltassék; holott pedig a dolog úgy kívánná: a több hadaknak is általköltözéseket serényen secundálja Kglld. Coeterum, etc.

(A fejedelmi cancellárián készült eredeti kivonat vagy másolat, Rákóczi 1706—1709-iki, még kiadatlan leveleskönyvében. Nemzeti Múzeum, *b. Jeszendék-gyűjtemény.*)

238.

Bottyán Nógrád vármegyének.

Tekintetes Nemes Vármegye!

Kötelessen szolgálók Nagyságtoknak s Kegyelmeteknek.
— Akarám az Tekintetes Nemes Vármegyét praesentibus requirálhom: mivel nemes-oroszi lakosok panaszolkodnak, hogy katonáik az én regementemben lévén, szintün úgy adtraháltatnak mindenekre és personalis insurrectióra is adigáltatnak, — holott Kegyelmes Urunk exemptionalis Protectiója nálok vagyon; kihez képest kérem az Tekintetes Nemes Vármegyét, hogy azon helységet tekintetben és kímállisben vévén, az kik itt mellettem vannak, vagy az kik helett zsoldos-katona vagyon: az ollyaténokat ne aggraválja és a vármegyéhez ne adigálja, sőt akármelly impositióktól immunitálja, hogy annál is inkább jobb kedvek légyen az hadakozásra. — Az kik pedig csak otthon hevernek és nem hadakoznak, se magok helett embert nem állítanak, — azokkal szabadon disponálhat a Tekintetes Nemes Vármegye, én irántok nem interponálom magamat. Mely hozzám megmutatandó jóakaratóért én más dolgokban, adadó alkalmatossággal száz annyit igyekezem szolgálai.

Ezzel maradok,

Datum Bátor-Keszi, 21. Novembris Anno 1706.

Nagyságtoknak s Kegyelmeteknek köteles szolgálja

Bottyán János, m. k.

Külczim: Illustrissimis. Reverendissimis, Admodum Reverendis. Spectabilibus ac Magnificis. Generosis Dominis Egregiis item et Nobilibus N. N. Supremo et Vice-Comitibus,

Judlium et Jurassoribus, toti denique Universitati Domino-
rum Praelatorum, Baronum, Magnatum et Nobilium Incltyti
Comitatus Neogradiensis, Dominis Dominis mihi observandis-
simis, colendissimis. P. H.

(Nógrád vármegye levéltárában levő eredetiről.)

239.

A fejedelem Bottyánnak.

Die 1. X-bris 1706. Rozsnórúl.

Generális Bottyán Jánosnak rescribáltatott.

Mind az hadak szükségéről, mind a gyalogság rendelé-
séről s mind penig az excessusok megorvoslása iránt való dol-
gok eligazítása a Commendérozó-Generálisnak incumbál; Kglđ
ott repraesentálja mindazokat, annyivalinkább már Méltóságos
Fő-Generális Gróff Beresényi Miklós Úr az egész hadak iránt
való állapotok elrendelésére odamenvén: ő Kglme dispositió-
kat téssen mindazokrúl, csak Kglđ ő Kglmének ne múlassa el
értésére adni. Coeterum, etc.

(A fejedelmi cancellárián készült kivonat vagy másolat, Rákóczi 1706—
1709-iki még kiadatlan levelezési prothocollumába iktatva. Nemzeti Mú-
zeum, b. Jeszenák-gyűjtemény.)

240.

Bottyán Rákóczinak.

Méltóságos Fejedelem!

Kegyelmes Uram!

Alázatossan és engedelmissen szolgálók Fejedelemséged-
nek. Kegyelmes Uram, nem egyébért kívántam Fejedelemsé-
gedet ez alázatos instantiámmal megtalálhom, hanem értvén
Nemzetes Vitézlő Horváth Tamás gyalog Fő-Kapitány Uram
ő Kegyelme Fejedelemséged előtt való bévádoltatását az
iránt, hogy ő lett volna oka Esztergam várának feladásának,
— az melyben ártatlan; mivel az obsidiókor, hogy az curáról
visszatértem, Fejedelemséged parancsolatja szerint mind azon
nyavalyás állapotomban is, két hajdúnak vállára támaszkodván,
bévitettem magamat, és ottbenn is maradtam volna, de némelly

hajdúk admoneáltak, hogy az Istenért ottbenn ne maradjak: mert a német hajdúk és némelly rosszak megfognak s megkö-
töztvén, labancz-kézben adnak. Már akkor láttam magam is az
nagy confusiót; Bonefuss Commendáns Uram nem is úgy szól-
lott, a mint kellett volna: hanem csak mint afféle félemllett,
csak szuszogott. Az palotás vörös hajdúk is felzendülvén, hogy
az fegyvert lerakják, kik közül hármot vagy négyet in flagranti
agyba-főbe is vertem; Osajághi Uram hajdúi szintén úgy már
nagyobb részént meghasonlottak volt: egyedül Horváth Tamás
Uram fogta jobban az dolgot, hogy csak halálig tartsák a vá-
rot! Az minthogy jó lélekkel mondom, hogy semminek nem
oka. Azért alázatossan könyörgök iránta Fejedelemségednek:
megelégedvén eddig való árestomával, méltóztassék elbocsát-
tatni és előbbeni hivataljába s tisztibe restituálván ő Kglmét
mint Fejedelemséged igaz hű szolgáját, kegyes gratiájában
bévenni és conserválni. Kegyelmes Uram! bár sok volna olyan
hadi ember és igaz magyar hazafia, mint Horváth Tamás
Uram, mellyet eleitől fogva magam experiáltam. Sőt, ha maga
ő Kglme lett volna magyar hajdúsággal, báresak ötszázzal:
olly opinióban vagyok, hogy mindeddig is megtartotta volna
a várot.

Iterato is kérem Fejedelemségedet, méltóztassék annyi
kegyes gratiáját hozzám megmutatni, hogy ezen alázatos kö-
nyörgő instantiám ne légyen haszontalan Fejedelemséged előtt,
hanem tegyen annyi könyörületességet: méltóztassék ő Kegyel-
mét feszabadíttatni. Melly kegyelmes gratiáját Fejedelemsé-
gednek igyekeziünk alázatossan mind én s mind arestáns Ka-
pitány Uram életünk fogytáig megszolgálni. — Ezzel Fejede-
lemséged gratiájában ajánlván magamat, maradok

Fejedelemségednek	
mint Kegyelmes Uramnak	alázatos engedelmes
Karva, 1. X-bris 1706.	szolgája
	<i>Bottyán János, m. k.</i>

(Eredetije a Rákóczi-Aspremont-levéltárban Vörösvártt.)

Bottyán gr. Forgách Simonnének.

Méltóságos Gróffné-Asszonyom!

Ajánlom becsülettel kötöles szolgálatomat Nagyságodnak.

Tavarnokról emanált Nagyságod úri levelét vettem, mit írjon. megértettem, Méltóságos Gróff és Fő-Generális Úrnak való kemény arestumárúl, mellyen igen compatiálhatok ő Nagyságának; jól írja Nagyságod, hogy ma ő Nagyságának, holnap nékem, — az világnak szerencséje úgy szokott járni.

Nékem nem constált ezen kemény arestumna Méltóságos Úrnak másképpen, hanem ezen Nagyságod úri leveliből értettem. Megtudván ő Nagysága állapotját az Udvartúl: az én víkon tehetségem szerint Méltóságos Vezérlő-Fejedelem Kegyelmes Urunknál, — ha szintég valami animadversiója is vagyon, a mint elhihető, — munkálkodni fogok több hadi tisztársaimmal, hogy Méltóságos Fejedelem Kegyelmes Urunk szíve meglágyuljon; kegyes Urunk lévén: hívei esedezése gondolom nem lészen ő Nagysága előtt megvető.

Ezek után kívánván Méltóságos Gróff és Fő-Generális Uramnak fölszabadulását, az által Nagyságodnak megvígasztalást, — maradok

Nagyságodnak becsülettel való kötölös szolgája
Bátor-Keszin, 6. X-bris 1706. *Bottyán János m. k.*

Külczim: Méltóságos Gróff Eszterhás Ágnes Asszonnak, Méltóságos Gémessi Gróff Forgács Simon Fő-Generális Uram ő Nagysága Kedves Hitvestársának ő Nagyságának becsülettel való kötölösséggel íram. — Tavarnok, avagy a hol.

(Fekete gyűrűpecsét.) Cito, cito, cito. Citius. Citissime, citissime. — Cito, cito. Citius, citius. Citissime, citissime.

Recommendantur pro celerrima transmissione Generoso Domino Thomae Ebeczky Commendantui Praesidj Nittriensis.

Másik felől, Forgáchné rájegyzése: Generális Bottyán János Uram levele. Praesentatae in Gács, 21. X-bris 1706.

(Bottyán által sajátkezűleg aláírt eredetije a gr. Forgách-család központi levéltára CC. jegyű codexébe kötve.)

Bezerédj Imre a fejedelemnek.

Méltóságos Fejedelem!

Kegyelmes nagy jó Uram!

Nem akarám elmúlatnom, hogy Fejedelemsígedet ez alkalmatossággal — szokott kötelességem szerint — ez levelem által meg ne udvarlanám, egyszersmind itt lévő occurrentiákról is ne tudósítanám.

Fejedelemsíged 11. mensis 9-bris Ecsedről datált levelet 25. eiusdem nagy alázatossággal vettem; melyben mit méltóztatik Fejedelemséged nékem parancsolni, értem, s kívánok is az szerint éjjel-nappal teljes tehetséggel az haza dolgaiban collaborálnom és fárodoznom.

Itt lévő nímét ellenség Kűszegtől alájjüvén Sárvárhoz. ott semmit nem kívín, fölnyomakodott az Rábo mellett Körmend felé, ott az rácszágot elbocsátván magátúl, (ki is Stýriának egyenesen bément hazája felé) az nímét pediglen visszament Kűszeghez, hagyván ottan háromszáz lovast és nígyszáz gyalogot, az többi pediglen nyomakodott Sopronhoz; onnand hová veszi útját? nem tudhatom. Megvallom, Kegyelmes Fejedelem, míg itt forgolódott, eleget nyughatatlankodtam körülöttö, — az minthogy némely heleken alkalmas csapásokat is tettem rajta. Kűszeget pediglen igen kezdette sánczolni; ha mast Fejedelemsíged hevenyiben ennyihán száz hajdút méltóztatnik expediáltotnyi segítségünkre, — könnyen inpediálhottánk.

Megvallom, Kegyelmes Fejedelem, miúta az ezerem kezem alatt vagyon, oly víkony állópottal nem volt, mint mast; mert Haiszter megverésekor felessen sebben estenek, sokan pediglen gyaloggá maradtanak, s úgy azúlta való erős szolgálat miatt is sokaknak lovaik kifárodtanak; nemkülönben az többi itt lévő hadak is igen megszálltedenek. Az mi kevés nípem együtt volt, azokat szállítottam Kűszeg vidékire egy kis nyúgovásra, magam is mast nyomadokom ennyihán száz hajdúval és két taraczkkal Kűszeg felé; ha egyebet víghez nem vühetek is, — csak az ílisit is fogom inpediálnom. Kírem azért Fejedelemsígedet nagy alázotossan tovább is: ezen darab-országot ne hagyja Fejedelemsíged árvául, m éltóztassák mentülham

rőbb segítséget küldeni. Bár csak öt vagy hatszáz dragonyos írkeznük előre, kivel az itt lívő irreguláris nípét megerősíthetném; igen akarnám, mikor azon dragonyosok continuo mellett maradhatnak, — assecurálom Fejedelemségedet, hogy némelykor hasznosabb operatiókat tennék, küszegi nímeknek pediglen lívín kevés ílíse: Isten által rövid időn azt is kikoplaltathatnám, azután ez darab földet is jobban fölszabadíthatnánk és conserválhatnánk.

Ezzel ajánlván Fejedelemséged kegyelmes gratiájában tovább is magamat, íltesse Isten Fejedelemségedet szegény hazánk szerencséire! Maradok

Datum Jánosháza, die 13. X-bris 1706.

Fejedelemségednek

alázotos igaz szolgája

Bezerédj Imre m. k.

Külczim: Az Nagyméltóságú Vezérő Erdélyi Fejedelem Főlső-Vadászi Rákóczy Ferencz Kegyelmes nagy jó Uramnak ő Fejedelemségének nagy alázotossággal. Ibi-ubi. P. H.

(Eredetije gyűjteményemben. Csak aláírása sajátkezű.)

243.

Ugyanaz, ugyanannak.

Méltóságos Fejedelem!

Kegyelmes nagy jó Uram!

Nem kítlem, Jánosházáról datált leveletem — mellet Kis Pál Főstrázsamester Uram által expediáltam lígyen, — már vette Fejedelemséged, melben szokott köteletségem szerint minden itt lívő occurrentiákról és fogyatkozott állopotunkról nagy-alázotossan informáltam Fejedelemségedet. Megvallom Kegyelmes Fejedelem, miúlta az magam ezere kezem alatt vagyom — kiben minden remínsígemet vetettem, — oly fogyatkozott állopottal vagyom, meg nem mondhatok; nem tudom, ég nyelte-e el, vagy föld? gondolnám, — mivel Dunántúl való volt nagyobb része és már rígen cselédjeket nem látták, — sokan talám által is mentenek. Annakokáért alázotossan instállok Fejedelemséged előtt: ezen darab földet és kevés hadainkat inconsolate ne hagyja Fejedelemséged, hanem horáhamarébb succursust küldeni méltóztassák Fejedelemséged. Megvallom

Kegyelmes Fejedelem, mikor ez az itt lívó ellenség megszag-gatta volt magát: ha nípem lett volna. Isten által bizony alkal-mas operatiókat tettem volna. Istennek hála, kárt még ekkoráig nem igen vallottunk, — hanem az midőn Kűszeget az ilistül impediáltottam volna: Berthótý (Zsigmond) Uramat ítszaka viletlenül megütvin, két emberit és harminczig való lovat ott költetett hadnyi; Kisfaludi László Uramnak is három compá-niája lívín ű Kegyelmmivel, mind az három zászlójokat elhad-ták, — emberek ugyan egynél több és tizenkít lovaknál el nem maradott. Ha ott maradtak volna hová én szállítottam őket. az sem történt volna ű Kegyelmecken.

Én az hadakat viszont csoportoztatom és gyűjtöm; ha többen volnának kik ebben fáradoznánk: talám gyakortább lenne effectussa dolgainknak, — de én egy ember lívín, jól tudja Fejedelemsíged maga is, mindenekre nem írek s nem is írhetek; mindazonáltal itt lívó lovas és gyalog hadakat újob-ban rendben vívin, fogok bizonyos operatiót tennem, remílle. Isten által leszen effectussa dolgomnak. Az nagy Istenért kirem Fejedelemsígedet tovább is: méltóztassík segítsíget küldenyi; előre bár csak hatszáz dragonyost és annyi gyalogságot kül-dene Fejedelemsíged, — itt nálunk mast volna ideje opera-tióink foltatásának. Ezzel ajánlom Fejedelemsíged kegyelmes gratiájában magamat; maradok míg élek,

Datum Nagy-Geresd, die 17. X-bris 1706.

Fejedelemsígednek

holtig való szegíny, alázatos szolgálja

Bezerédj Imre m. k.

Külczim: Az Nagyméltóságú Válosztott Erdilyi Fejede-lem Fölső-Vadászi Rákóczý Ferencz Kegyelmes nagy jó Uram-nak ű Fejedelemsígeinek nagy alázotossan írá. Ibi-ubi. P. H.

(Eredetije gyűjteményemben. Csak az aláírás sajátkezű.)

244.

Bottyán a fejedelemnek.

Méltóságos Fejedelem!

Nekem érdemem felett való jó Kegyelmes Uram!

Nem kétlem, tegnapi ráczokkal való actusomat — kit is Isten engedelmebül szerencsésen végbenvittem. — Méltóságos

Grófi Székesi Bercsényi Miklós Fő-Generális Uram ő Nagysága megírta Fejedelemségednek. Most újonnan is harmadfél százig való lovas rácz Győrről kiszökvén, reggel utánok küldöttem; az mint is béervén, szerencsésen levagdalták, alig salváltak közzüllők magokat harminczan, kik Fejérvárra szaladtak. Még Győrről maradott háromszázig való rácz, — azokra is jól vigyáztatok. hiszem, hogy Isten azokat is kezünkben adja.

Én eddig is az feljebb való hadak közzé mentem volna: de ezeknek hírit hallván, hogy szökni akarnak, — mind ezeket lestem. Holnap mindazonáltal innen megindúlok s Pápára megyek s onnan penig Kőszög felé, az többi hadak közzé.

Tegnap az Dunán az gyalogja Győről Komáromban gyűtt, azokat is az Duna partjáról egész Komáromig lövöldöztettem. Jóna János Vice-Kapitány az mai harczon elesett, egy közlegénnyel, — de több az mieink közzül meg nem holt, hanem az két harczon esett kilenczig való sebben; az ráczok közzül is esett négyszázig való el azon két harczon. Tovább is mit ad Isten, azon leszek, hogy Fejedelemségednek szolgálataiban contentuma légyen.

Ezzel Fejedelemséged kegyes gratiájában ajánlván magamat, maradok

Császár, dje 25. X-bris Anno 1706.

Fejedelemségednek

jó Kegyelmes Uramnak

alázatos engedelmes szolgálja

Bottyán János m. k.

Külczim: Méltóságos Erdély és Magyarország Confoederált Nemes Statusi Vezérő Fejedelme Felső-Vadászi Rákóczi Ferencz érdemem felett való nagy jó Kegyelmes Uramnak ő Fejedelemségének alázatossan íram. P. H. Stapheta urgentissima. Cito, cito, cito, cito, cito, citissime. Cito, cito, cito, cito, cito, citissime.

(Eredetije gyűjteményemben. Ívrét, sajátkezű aláírás és gyászpecsét alatt.)

245.

Bezerédy Imre a fejedelemnek.

Kegyelmes Fejedelem!

Már mindenkori tartozó alázatos kötelességem szerint két ízbeli leveleim által is ez Dunán innend való állapotokról

tudósítottam Fejedelemsígedet, kiválképpen pedig azúlta, mi-
 últa már Heistert *) általvittik volna, — mindazonáltal, hogy
 tovább is köteletségemnek correspondeáljak : ez mostanyi
 occurrentiákról is alázatossan kívántam Fejedelemsíged infor-
 málnom. Mert jóllehet mi mindeddig is teljes bizodalommal
 lévén, hogy ezen Dunán innend megromlott szegény hazánkra
 érkezzenek valami hadak által, mellyekkel nemcsak offensive,
 de defensive is (így) lehessünk az ellenség ellen : mindazonáltal
 mind azon bizadalom alatt is Méltóságos Generális Uraimék-
 kal coadlaboráltunk, hogy bizonyosságú hadakat öszveszed-
 hessünk, mivel az ellenségnek teljes szándéka az vala, hogy
 csak az Rábán innend való földről is kiszoríthasson bennün-
 ket, — mellyet ugyan minden tehetségünkkel nem kívántunk
 engednyi s azért egy másfélezer hajdúságot innend való lovas
 ezerekkel alkalmasint egy corpusban vévén, voltunk mindeddig
 is ha nem defensive, csak offensive is, (így, mint fölebb, ismét
 megfordítva,) elannyira, hogy midőn Kűszög tájékára nyoma-
 kodtunk volna : ott, nem tudom mitől viseltetvén azon Kűszö-
 gön lívó német, — ki is Ebergéný commendója alatt lívín, hét-
 száz lovasbúl s négyszáz gyalogbúl állott, s már az mit taval
 Kűszögnek megvértelivel elrontottunk, alkalmasint annak ut-
 czáit fölsánczolta s megpaleszálta, magának nagyobb fortifica-
 tiójáért, mindazokat hirtelen elhagyván, — alattomban elment
 az többi corpushoz Nyékre s Keresztúrra, mely helységeket
 hasonlóképpen sánczolja, de mi okra nézve ? nem tudatik ; mert
 jóllehet azon helységekből parasztembereket is fogunk el, — de
 semmi szándékát nem tudhatjuk ; s azért, netalántán hasonlót
 kövessen kit Kűszögön, s magát alattomban (kit eddig meg-
 kíméllett s eztet mindeniből kiemíszlette) lineán túl, Sopronon
 felül való földre vegye quártélban, mely nekünk is alkalmas-
 sabb lenne, csak bizonyosságú hadak érkeznének. — mert,
 az mint íram, ezen lineán innend való districtus úgyannyira
 elpusztúlt annak sok ígetise s pusztítása miatt, hogy nehéz
 subsistentiával lehetnek az hadak. Kérem azért alázatossan
 Fejedelemsíged, vívén maga kegyes atyai gratiájában ezen meg-
 romlott földöt is, s küldjön bizonyosságú hadakat, mellyekkel
 ezen darab földöt necsak fölszabadíthassuk : hanem annak föl-

*) A Győrvárnál elfogott es. altábornagyot.

din, úgymint az lineán túl, mellyet tellességgel magáinak tart, tőli quártélunkat vehessük.

Azonban már előbb is alázatosan instáltam Fejedelemsígednek regimentem általbocsátása eránt; megvallom, nem kívánnám, csak méltó okait ne látnám: de már másfél esztendőül fogva által nem liven, elkedvetlenedik, — az minthogy már alig vagyok ötszázod magammal, s némely zászlókat le is költetett vennem, hogy elmentek. Azért tovább is alázatosan kérem Fejedelemsíged: méltóztassák általbocsátanyi csak két holnapra is, mert azzal ők is jobb szívet vévén, annál nagyobb örömmel s hovahamarébb öszveállván, — általjönnek, s azalatt más hadakat általküldenyi. Mely kegyelmes gratiáját midőn elvárom s ajánlom is mindenkor abban magamat, maradok

Fejedelemsígednek

Kűszög, 25. X-bris 1706.

Érdemetlen alázatos szolgája

Bezerédj Imre m. k.

P. S. Kegyelmes Fejedelem! Minthogy Isten Kűszögöt újonnan kezünkben adta: mi azért Dunán innend valók, kicsintül fogva nagyig azt végeztük, hogy nagyobb kárainkat eltávoztassuk, annak bástyait egészen elhányotjuk: mivel az nímet már parolájával is megcsalt,*) s valamikor az Rába felé veszi marsát, mindenkor itt subsistál egynéhány napig, semmit sem tartván; s hacsak erős gvarnizont nem teszünk belé, meg sem tarthatjuk. Elvárom azért Fejedelemsíged válaszat: mitévők legyünk? mert én in instanti el akartam hányatni, de Méltóságos Generális Andrásy Pál Uram ő Nagysága ellent állott.

(Eredetije gyűjteményemben. Csak aláírása sajátkezű.)

246.

Bezerédj Imre Károlyi Sándornak.

Méltóságos Fő-Generális!

Nagy jó Uram!

Nem akartam elmúlatni, hogy Nagyságodat idevaló occurrentiákrúl ne tudósítanám kötelességem szerint, jöllehet

*) A mennyiben Kűszög városa mindkét részről helyőrség nélkül tartandó szabad kereskedelmi emporiumnak decretáltatott volt 1706. derekán.

már elfelejtett szolgálja vagyok Nagyságodnak, mert legkissebb parancsolatját nem vehetem.

Mi ugyan még tőngödjünk; az német ki akart rekeszteni Rábán innend való földről: de azon voltunk ugyan több itt lévő Méltóságos Generális Uraimékkal, hogy végben nem vihette, mert öszveszedtünk valami másfélezer hajdúságot, az innend való lovas ezerekkel egy corpusban, és Kűszög tájékára nyomakodtunk, az hol is Ebergényi lévén úgy hétszáz német lovassal s négyszáz gyaloggal s erőssen sánczoltatta magát; megértvén ottlétünket, — alattomban elment s Nyékre s Keresztúrra szállott, azt hasonlóképpen sánczoltatja, de reméllem, onnénd is elmegyen alattomban és Sopronon felül, az lineánál fogja magát kvártélyban venni, mellyet nem igen akar-nánk, — mert inkább magunk akarnánk azt is elfoglalni, csak hadakat küldjenek által; mellyek eránt mind az Méltóságos Fejedelemnek, Méltóságos Beresényi és Eszterhás Antal Uraiméknak is írtam, hogy küldjenek bizonyosszámú hadat, kikkel azon földöt occupálhassuk: mivel az lineán innend való (Soprony vármegyei) földöt egészen elpusztította az sok ígétessel s pusztítással. Nagyságodat is kérem alázatossan: méltóztassék adlaborálni, hogy jűjjenek hadak által hovahamarébb, — és engemet, régi szolgálját, az odavaló állapotokrúl tudósítson, kit én viszontag kívánok elkövetnem.

Az flinta most is megvagyon, de Krajnay Uram (Károlyi hadsegéde) nem jött érette; én arrúl nem tehetek, hogy kézhez nem jutott mindeddig is, — de Isten jó alkalmatosságot adván, meglészen.

Ezzel ajánlom magamat Nagyságod előbbeni gratiájában, s maradok

Nagyságodnak

Kűszög, 25. X-bris 1706.

kész köteles szolgálja

Bezerédj Imre m. k.

(Sajátkezűleg aláírt eredetije a gr. Károlyi-levéltárban. B. Károlyi Sándorhoz szolt.)

Bezerédy a fejedelemnek.

Méltóságos Fejedelem!

Természet szerént való Kegyelmes Uram!

Szokott alázatos kötelességem szerént akarván levelemmel udvarolnom és némel ezen a földön levő occurrentiákrúl nagy alázatossan Fejedelemségedet tudósítanom; nem kiétlem, két-három ízbéli alázatos udvarló leveleimet eddig vette Fejedelemséged, kikben is némel dolgokrúl írtam vala.

Istennek szent neve dicsértessék, mi ezen a földön az hadakat már alkalmas rendben vettük és öszveszedtük. Gyalogságunk vagyon kétezerig, s az lovas hadak is mindennap szaporodnak, négyezerig már öszvecsoportoztunk. Mel gyülekezetiunket megértvén Kűszög tujján lévő ellenség, (Ebergényű Uram maga, háromszáz gyalog némettel és hatszáz lovas némettel benn volt az városban,) nem tudatik, féltében-e, avagy más valamel okbúl? estve későn kiment az városbúl Sopron felé, s mostan már Nyéken, Keresztűrott és némel kastélocskákban, úgymint Sopron elején Széplakon, lákompaki várban és Kaboldban szállótotta meg népét, — nem kiétlem, jól tudja Fejedelemséged is; azon helségeket ha ugyan tovább is bírhatja az ellenség: valóban, alkalmas földceskét és fiscalitásokat foglal el túlünk. Mi ugyan, hogy az német Kűszögbűl kiment, mindjárast beszállottunk az városban s quardizont háromszázig való hajdúságot tettünk bé: de, Kegyelmes Fejedelem, azon itt levő quardizon, — mi úgy ítélünk, — talám nem volna semmire is szükséges, jobb volna más operatiókra azon hajdúságot fordétanunk; hanem mi ezen a földön levők úgy gondolkodtunk, hogy az városnak bástyáját három vagy négy helen elhányatjuk, hogy ha szintín az ellenség ezután bėjönne is: erőt magának az bástyákkal ne vegyen, hanem mind mi s mind a más fél egyik az másik előtt kimehessen. Mindezeket akarván nagy alázatossan tudtára adnunk Fejedelemségednek, s várván ezek iránt hovúhamarébb kegyelmes parancsolatját. Azonban kérjük alázatossággal Fejedelemségedet: tovább is ezen megromlott földhöz míltóztassék kegyelmes atyai gratiáját mutatni s hadakat általküldeni, hogy azon elfoglalt darab

tartománt occupálhassuk az ellenségtől; azokat szerencsésen visszavévén, olly készülettel jönének az hadak, hogy Sopront obsideálhatnánk és magunkévá tennénk, — a kin ez a föld újonnan consoláltatnék: mivel nagy tartomány szabadúlna kezünkben, egészen Bécs és Újhel felé szabad passusunk lehetne. Derekas faltörő-álgyük nem kívántatnának annyira, — bár csak olyanokat hoznának magokkal, hogy két arasznyi szílességű fákat rontana.

Mindezek iránt várván alázatossan Fejedelemséged kegyelmes parancsolatjátúl, és maradván természet szerint való nagy jó Uramnak

Fejedelemségednek

Küszög. die 31. X-bris 1706.

legkissebbik alázatos szolgálja

Bezerédj Imre m. k.

P. S. Szintín hogy ezen leveletem akarván expedíálnom: érkeztenek voluntér-hadnagyim. kiket ezelőtt harmadnappal küldöttem vala vagy harmincz voluntér katonáimmal azon Sopron és Nyék között lévő ellenségnek vizsgálására, kik is lesben állván, rájok menvén tizenkét lovas német, azok közül levagdaltak, hármot pedig rabúl hoztak, mel rabok referálják, hogy várnak Sopronhoz onnénd felül háromezerig való népet, de még Bécsben nem érkeztenek, Imperiumbúl jönnek alá s olly szándékkal is vagy az német, hogy azon városokból és kastélokbul kivigye az népét s Buda felé menjen téli quártélban, — mindazonáltal bizonyosan nem tudják, hanem ők így értették.

Azonban recommendálván alázatossan ezeremet Fejedelemségednek, — már másfél esztendeje múlt a Dunán innend velem szenvednek, — már rész szerint el is kedvetlenedtek; hogy mind ez ideig hazájokban nem mehettek: annyira megoszlottak, hogy némel zászlóim üressen vadnak. Kérem azért alázatossággal Fejedelemségedet, hadd mehessenek által az Dunán, hogy öszveszedhessék tiszteim az katonákat, miltóztatnék kegyelmes gratiáját mutatni s más ezeret pro interim lehetnek küldeni. Vice-Kapitányom Kókay Márton Uram annyira elbetegesedvén, hogy éppen nem bírja magát, — kénytelen által köll bocsátanom.

(Eredetije gyűjteményemben. Csak aláírása sajátkezű.)

248.

Szekeres István ezredes a fejedelemnek.

Méltóságos Vezérő-Fejedelem!

Nékem Kegyelmes Uram!

.

Itt most semmi új hírek nincsenek, hanem Lánzsér alatt lévő Derecske nevű faluban lévén czeremmel, az hová is Nyék egy mérőföld, — az hol az német magát bésánczolta, — onnan reám jöven feles német: azon feljebb megírt faluból kinyomott ugyan, de semmit nem nyert, mivel egyszer a faluból visszahajtottuk; egy katonámmal a ló elesvén, minden ruhájából kifosztották; újobban rajtok menvén, visszanyertük, holott is egy granatíros-laidinantot agyonlőttünk, három halálos sebekben esett, egyet rabul fogtunk, mivel igen sebes volt, azt is le kellett vágnunk. — *Bottyán János* Generális Uram még ide (Kűszeg tájára) nem érkezett, — az hadai nem messze vadtak hozzánk.

Tegnap Kűszegen létemben Andrási Pál Uramtól ő Ngától kérvén portát a lineán által, mely is megengedtetett, — kivévén az ezerből a jó paripás katonáimat és ha lehet az német háta megé menvén, az Lajtaig elnégyek; az hová is ma fogok megindulni.

Ezek után, etc.

Fejedelemséged

Datum Frankó, die 13. alázatos kötelességgel való szolgája
 Januarj 1707. *Szekeres István m. k.*

Kívül: Rákóczi czímzete.

(Eredeti levél, gyűjteményemben.)

249.

Bezerédy Imre dandárnok a fejedelemnek.

Kegyelmes Fejedelem!

Reménlem vala, hogy előbbi leveletem, kivel alázatosan akarván udvarolnom, vette Fejedelemséged: de szintin általküldendő követünk közel lévén az Dunához, — érkezik Méltóságos Generális Botthián János Uram ő Nagysága: se leve-

lekkel, se más módon, — nem tudom, mire nézve? — által nem bocsátotta, csak elcsudálkoztam, hogy levelemet kezemhez viszhazozták; hanem kényteleníttettem magam embereimmet expedíálnom, azon előbbi levelemet is elküldöttem, hogy megértse Fejedelemséged: akkorban, a midőn költenek, miben voltak az dolgok? — Írhatom tovább is Fejedelemségednek: ezen a földön, leginkább Sopronyon innend egyikét mérföldnyire, valóban kezd az német regnálni. Nyéken, Keresztúrott, Harkáltn, lákompaki, széplaki és kaboldi várokban vagyom, s erőssen sánczoltatja magát s provisiót vet az falukra, s bár szintin praestálják is, nem tekéntvén azt: kiütvén, rútúl rabol. Aminthogy Kövesdet — a ki igen derék helség volt — elégette s minden javait elvitte s marháit elhajtotta, s az szegénséget rútúl kínoztta, úgy, hogy némelleket az asszonyemberek közül fölkötévén gúzsra, úgy perzselte; a mi pedig nagyobb, (Fejedelemséged nagy-alázatossan követem) a férfiúnak szemérmes-testét elhatszván, meg költetett abban halnyi.

Ezen istentelen týranuismust hallván: mi is Méltóságos Generális Andrási Pál Urammal ú Nagyságával egyetértvén s az ezerekkel magunkat conjungálván, — előbb ugyan vagy egy héttel Sopron városnak faluira parancsolatot küldöttünk, hogy nekünk contribuáljanak, de abból semmi sem tölt, — étszakán megindúlván magam és Kisfaludi György Uram ezerével Kopházához, Sopron elejére: azon falut, azért, hogy nem akarnak contribuálni nekünk, elraboltattam. Onnénd Szekeres Uramat általküldvén az lineán. Nagy-Martont is fölégette úgy szintén azon lárma alatt Szegedy Ignác kapitán-lajdinántomat kétszázad magával Sopronyon föllül, által az reduták között Klimpára commendéroztam, — azt is egészlen fölégettük, s onnénd megírtt kapitán-lajdinántom jó nyereséggel visszatérvén, tizenöt szekereket nyert, a kik Sopronban provisiót vittének volna. Magam pedig ugyanazon étszakán, hajnal előtt két óra tájban, ezeremmel és azon két compánia drago nyosokkal — kikkel szintén azelőtt való nap conjungálván magamat velek — érkeztem Harkához; ott lévén alkalmas corpusha az németnek, derekassan sokáig puskázván vélek, — de hirtelen rendben vévén mind az lovassa s mind az gyalogja magát, semmit nem operálhattunk, hanem egynihány legént

gyalog szállétván, az végső házat meggyújtván, az parasztság reáesvén, eloltották az tüzet. Onnénd el kölletett gyónunk. Egyéb kárunk mindezen actusinkon nem esett, hanem két katonánk sebesedvén, s két lovat meglöttek. Hogy pedig ezen helségeket elégettük, a mint íráim Fejedelemségednek, az német által elkövetett tyranismusnak reffaucsolására nézve, mind pedig hogy nekünk contribuálni nem akarnak, s máskint is már ellenségünknek tartották magokat. — a minthogy némel házoktól katonáink három-négy puskákat is hoztanak ki. Az étszakán pedig az keresztttúri német kiütvén Kis-Baromra és Lígvándra. — mel faluk egy német mér földnyire vadnak Nyéktől és Keresztttúrtól — egyéb kárt ugyan nem tett, hanem egy-nihány köből abrakot vitt el az lovak hátán; ezt megértvén, sietséggel az hadakkal utána indulván: mivel itt kinn semmit nem késett, be nem érhattük.

Akarám azért tovább is Fejedelemségedet nagy-alázatossan kérnem: tekéntetben vévén ezen majd csaknem utolsó romlásra közelgető földünket, miltóztassék kegyelmes gratiáját mutatni, bárcsak mostanában kétezer gyalogságot általküldeni, — hacsak Révay Uram más jó ezerrel győne is által; lovas hadunk, Istennek hála, alkalmasint vagyon, assecurálom Fejedelemségedet: ha gyalogságunk érkezik, az némettől azon elfoglalt heleket rövid időn kezünkhöz szabadétjük. Várván mindezekre Méltóságtok kegyelmes resolutióját.

Azonban írtam vala előbbeni levelemben is regementem iránt Fejedelemségednek: másfél esztendőttől fogva az Dunán innend szenvednek; azért, hogy sok ideig eselédjeket és jószágokat nem láthatják, — éppen elkedvetlenedtek és sokan az Dunán már által is szöktek. Sincere írhatom Fejedelemségednek, hogy az hét Dunántúl való compániáimban nincsen kétszáz katonám, s most is mindúntalan únszolnak, kénszerétvén az általbocsátásra. Kókay Márton Uram Vice-Kapitányom pedig már alkalmas időttől fogva nehéz betegségben vagyon, annyira, hogy se kezeit, se lábait nem bírhatja; ő Kegyelme is instál, hogy általmehessen. Kírem azért nagy-alázatossan Fejedelemségedet: considerálván ő Kegyelmének s úgy egész regementemnek ennyi időttől fogva Dunán innend való szenvedését és sok ízbéli hívséges szolgálatját, — hadd mehessenek

által; bár csak két holnapig való maradások lehetne hazájokban, — azalatt a több általszökött katonaságot is öszveszedvén: kiszek lesznek mindenkor által, valamikor orderezem őket. Én ugyan, Kegyelmes Fejedelem, ne okoztassam: ha regimentem által nem mehet, jobban meg tanál oszolni. Azonban a prima Martÿ az elmúlt esztendőbéli tizenegy hóra való fizetése regimentemnek restál; miltóztassék Fejedelemséged kegyelmessen kifizettetni, hogy annyival is inkább jobb kedvet vehessen magának az katonaság az szolgálatra. Reménlem, mind ennyi alázatos instantiáimat kegyelmessen effectusban venni miltóztatik Fejedelemséged.

Esett az is, Kegyelmes Fejedelem értésemre, — a kit bizon szívem fájdalmával értek, — hogy voluntír-tiszteim (kik is írhatom, expertus katona-emberek) és katonáim (felől) némel nem jóakaróim és irigyim által Fejedelemséged sinistre informáltatott, hogy excedáltak és némelleknek károkat tettek volna; ki ha megbizonyodik, — magam kész vagyok refundálnom. Nagy-alázatossan kérem azért Fejedelemségedet: ez illetin sinistra informatióknak hitelt nem adván, miltóztassék inkább őket kegyelmes gratiájában venni és mellettem tovább is engedni: mivel ezen a földön lévő sok úri tisztek contestálhatják, hogy azon egynihán voluntér-tiszteim és katonáim több hasznot tesznek hazánk szolgálatajában, hogysen némel regimentbeli három compániák.

Mindezeket nagy-alázatossan akarván Fejedelemségednek értésére adnom, s várván kegyelmes válaszáat, és maradok természet szerint való nagy Kegyelmes Uramnak

Fejedelmi Méltóságodnak

Küszög, dje 18. Janнарÿ

holtig való legkissebbik alázatos szolgálája

Anno 1707.

Bezerédÿ Imre m. k.

Másik oldalán a fejedelmi válasz fogalmazata:

Replica. Rosnaviae, 30. Jan. 1707.

Három rendbeli leveleit is vettük e napokban Kegyelmednek, melyekből az occurrentiákat megértvén: mivel már praevie is tettünk alkalmas dispositiókat, — nem kétljük, rövid napok alatt Méltóságos Gróff Eszterházi Antal Generális

Úrnak azok kiadattatván, tudva lesznek Kegyelmed előtt is; mellyek annak rendi szerint való folytatásában tudván, Kegyelmed is minden industriát elkövet, — ő Kegyelmére rege-
gáljuk Kegyelmedet. Coeterum, etc.

Expeditae L. F. m. p. et prothocollatae.

(Eredetije gyűjteményemben. Csupán aláírása sajátkezű. A fejedelmi vá-
lasz-fogalmazat Aszalay Ferencz udvari tanácsitkár írása.)

250.

Bezerédy Károlynak.

Méltóságos Generális!

Mindenkori nagy jó Uram!

Már ennyihán ízben is írtam vala Nagyságodnak, egy-
szersmind — tartozó kötelességem szerint — itt lévő occur-
rentiákról is tudósítottam: de semmi válaszat Nagyságodnak
nem vehettem; holott Nagyságod a midőn Erdélben lett volna,
akkor mind olyan messzi földről is méltóztatott tudósítani, —
de látom, már most Nagyságod rólam, szegény szolgájáról,
íppen elfelejtkezett. Akarám azért tovább is ez levelem által
megudvarlanom Nagyságodat.

Itt lévő ellenség pediglen Széplak, Keresztúr, Nyék,
Kabold és lákompaki várakban vagyon, a holott is erőssen
bésánczolta magát, és gyakorta kiütvén az lineán innend, ré-
szünkről való helységeket igen pusztítja, — az minthogy csak
mostanában is Német-Kövesd nevű falut fölégette és minde-
niből fölrahlotta, az asszonyembereket pediglen mezítelen
hagyván, mindenekből kifosztotta, az férfiakat, kiket kapha-
tott, kegyetlenül megkinozta, az mi legnagyobb: némellyeknek
az szemérmes testit kimetszette, s meg köllött halni. — Ezen
istentelenségeket akarván revancsolnunk: egyetértvén Méltó-
ságos Andrássy Pál Generális Urammal, conjungálván maga-
mat az ezerekkel, elmentem Soprony eleihez, a hol is kopházi
falut — ki is az reájok vetett impositát hadaink számára nem
akarná praestálni — földülattam; némelly háztúl négy-öt pus-
kát is hoztanak ki katonáim. Azon lárma alatt küldvén Szegedi
Ignác kapitán-lajdinantomat kétszáz lóval az sopronyi redut-

ták között által, a ki is Klimpa nevű falut fölégette és tizenhat szekeret, — kik Sopronban provisiót akartanak vinni, — elnyert; onnan szép nyereséggel visszatért. Másfelől pediglen Szekeres Uramat commendérozván által az lincán: ő Kegyelme is Nagy-Martont fölégette. Mindezeket, Istennek hála, két ember kárával végbenvittük, — azok sem holtak meg, hanem ki fognak gyógyulni. Nem kicsin lármát csináltunk német uramnak; bár csak kétezer gyalogunk volna: hiszem Istent, azon elfoglalt heleket rövid időn visszavennénk tülö.

Ezeket akarám alázatos kötelességem szerint Nagyságodnak tudtára adnom. Magamat pediglen gratiájában ajánlom, — az mint is maradok

Datum Küsszeg, die 18. Januarj 1707.

Jó Uramnak, Nagyságodnak

kötelességgel való igaz szolgálja

Bezerédj Imre, m. k.

P. S. Valóban kívánnánk már egyszer Nagyságodat ezen az mi megromlott földünkön látni; kíváltképpen ha jó kedvem vagyon, az jó községi bort valóban meghúzom húsz-harmincz kortyával az Nagyságod egészségiért.

Az flinta most is megvagyon Nagyságod szolgálatjára; csak volna bizonyos alkalmatosságom, elküldeném Nagyságodnak.

(Eredetije a gr. Károlyi-levéltárban.)

251.

»Néhai Szombathelyen lakozó posztócsináló levagdalásáról való Inquisitió.«

Anno Domini 1707. Die 22. Januarj. *Méltóságos Botytyán János Commendérozó-Generális Uram ö Nga parancsolatjából* N. V. Csákány Mihál szombatheli bíró Uram peragáltatta ezen inquisitiót, azon város tanácsi, úgymint Szombatheli Mihál, Újlaki György, Gotthárd Mihál s Cser György Uraimék jelenlétekben, ez alább írt Deutrum szerint, az mint következik:

De Eo Utrum.

Primo. Tudja-e, látta-e, vagy hallotta-e a tanú, hogy az elmúlt 1706. esztendőbeli karácson havának hetedik napján Potyondi nevű tisztbeli katona, itt Szombathelyen lakozó néhai posztócsinálót megfogatta-e s megvagdalta-e itt a szombathelyi piarezon, s azon vagdalás után circiter hatod napra megholt azon posztócsináló?

Primus Fatens Prudens ac Circumspectus Stephanus Ondódy, Annorum 65, juratus, examinatus, fassus est: Akkor házánál nem lévén, ő nem látta a dolgokat, csak másoktól hallotta.

2-da Fatens Honesta Mulier Elizabetha Farkas, Consors Prudentis ac Circumspecti Pauli Inczédi, Sabariae degens, Annorum circiter 26, jur. exam. fassa est: Ezen Fatens ott lakván a piarezon, látta, hogy pórúzon hozták föl-utca felül a posztócsinálót, és mondotta neki a katona: Majd az akasztófához viszlek s fejedet veszem! Kire a posztócsináló a földre esapván magát, s a lóval is ráhághatott a katona, de nem költ föl, s úgy vagdalta a katona a földön. De a katonát nem ismerte ezen Fatens, ki légyen? Plebánus Uramat látta, hogy eleget kérte a katonát s intette, hogy ne cselekedje!

3-tia Fatens Honesta Mulier Susanna Czalmár, Consors Georgy Sütő Civis Sabariensis, Annorum cir. 25., jur. exam., fassa est: Ezen Fatens midőn a lármát hallotta, kifutott az utcára, — már akkor le volt vagdalva a posztócsináló, s látta, hogy Potyondinak a mezételen szablya a kezében volt még s Plebánus Uram a lovának fékszárát fogván, mondotta neki: Miért cselekszed ezt, ha Isten fia vagy? hiszem keresztyén vagy; elrontod a várost is! Arra felelt Potyondi: Sok kárt tett ez a városnak s még a gyermekei gyermekeinek is!

4-tus Fatens Prudens ac Circumspectus Joannes Kutassy aliter Csizmazia, exterioris ordinis Senator Oppidi Sabariensis, Annorum cir. 40, ad eandem fidem, qua Oppido adstrictus, examinatus, fassus est: Ezen Fátens látta, hogy Potyondi mezételen szablyával együtt föl-utca felül vágatva, lovon, s a piarezon megállván, csak vagdalta a lórúl a földön az embert; s odamenvén osztán a Fátens, látta, hogy a posztócsináló a kit vagdalt, a fején, kezein látta is a vagdalásokat; és midőn a Fátens odaközelített: Széles Zsiga puskát fogott

hozzá, s elszidván a Fátens, mondotta: Ne gyűj, mert mindgyárt meghalsz! S úgy vitték be a posztócsinálót Inczédi házához, és egynehány nap múlva megholt azon posztócsináló.

5-ta Fatens Honesta Mulier Helena Vörösvirághos, Consors Prud. ac Circ. Stephani Ondódi, Sabariae degens, Annorum cir. 32. jur., exam. fassa est: A midőn a vagdalás meglett, azután jött az utczára a Fátens és Széles Zsigát látta ott s puszkát is látott a kezében s más egy katonát is látott ott, s úgy mondták, hogy Potyondi, és hogy az vagdalta le az posztócsinálót.

6-tus Fatens Prudens ac Strenuus Stephanus Kereskényi. Juratus Satrapa Oppidi Sabariensis, Annorum cir. 45. ad fidem qua dicto Officio obstrictus, examinatus, fassus est: Jelen volt s látta ezen Fátens, midőn egy katona, kit Széles Zsigának mondtak, pórázon hozván azon néhai posztócsinálót, más egy katona, vörösben, kit Potyondinak mondtak, utánna jövéen föl-utczárul lovon: a piarczon úgy vagdalta azon posztócsinálót; kit Tisztelendő Szabó István Plebánus Uram is eleget kért s intett, hogy ne cselekedje; s látta is ott a piarczon sárossan és a sebekben fekvő posztócsinálót, ki azután circiter 6-od napra meg is holt.

Actum Sabariae, Die et Anno ut supra.

P. H.

Per me Georgium Cser, Oppidi
Sabariensis Juratum Notarium
m. p.

(Eredeti. Szombathely város ostyapecsétével megerősített példány, gyűjteményemben.)

252.

Bezerédy Károlynak.

Méltóságos Generális!

Régi nagy jó Uram!

Szokott obligatióm szerint akarám tovább is Nagyságotat levelem által alázatosan megudvarlanom, egyszersmind ittlevő occurentiákról is tudósítanom.

Az ellenség most is, — valamint Nagyságodnak előbbeni levelemben megírtam, — Széplak, Keresztúr, Nyék, Lákompak

és kaboldi várokbau vagyon, ellene éjjelnappal szüntelen portáinkat folytatjuk. Elkezdé ugyan az minap az égetést, rablást és az szegénységen való istentelen nagy crudelitást, — de én is azon rossz cselekedetiért Sopronyhoz tartozandó két helységet fölégetttem és az engedetlenségért fölraboltattam, kit német uram nem kiesin despectusnak is tartott. Sopronyi városiak, — mondhatnám, az Generálisság consensussából — mintegy könyörgőképpen láttató levelet írtak ki hozzánk, hogy az égetéstül supersedeáljunk; az minthogy az ellenség semmi excursiót azúlta nem is tett, excusálván levelekben magokat azon, hogy nem az Generálisság parancsolatjából lett azon égetés: hanem csak némelly rossz szoldatt követte el legyen. Mindazonáltal én mast újobban kétezered magammal bécsapván Stýriában, — Harpergtól fogva egész Purg hóig gréczi Regium jószágát mind fölégetttem és raboltattam; a hol is semmi egyéb ellenség az egy pórságon kívül nem találtatott, — hanem Purgóhoz közel lévén postérumbau Haister vörös-regementjebeli Kengyel *) Ádám nevű kapitány egy compánia ráczezal, kire is katonáim reáütvén, megúzték, harminczig valót le is vágtanak és hármat rabúl hoztanak portásim, Kengyel Ádám pediglen csak negyed-magával alig vühette bé az zászlóját Harpergh nevű városban. Onnand alkalmas nyereséggel szerencsésen megtértem; egy részit az hadaknak hagytam vígyázóképpen Lápincs mellett, nagyobb részit pediglen az többivel együtt szállítottam az ellenség eleibe, — ki ellen is (csak nagyobb ereje ne legyen, vagy Nagyságtok az erdélyi németet ne bocsássa által) megtartjuk ezen darab földet; de, az mint hallom, — mivel csak közhír nálunk, — az erdélyi német nemcsak megindúlt: de az előjárója már Pest elein is vagyon, általlátom, hogy teljes szándoka, hogy erre az földre általjuhessen és magát az ittlévővel conjungálhassa; ki ha úgy lesz, — lehetetlen substistálnunk és ezen darab földet conserválunk. Azért Nagyságtok tovább is méltóztassék ezen szegény darab-országunkat megsegíteni és jó hírekkel consolálni. — Sok ízbéli leveleimuck semmi válaszát nem vehettem; kérem Nagyságotat, méltóztassék válaszolni és ottlévő occurren-

*) Így; alkalmasint valami német névből elkunyezositva.

tiákról engem, régi szegény szolgáját tudósítani. Azonban maradok míg élek

Jó Uramnak, Nagyságodnak

Datum Kűszeg, 27. Januárj 1707.

kötelességgel való igaz szolgája

Bezerédj Imre, m. k.

P. S. Kedves régi jó Méltóságos Uram! Miért köllött az átkozott németet erre az mi földünkre bocsátani?... Ítélje már meg Nagyságod, mi formán lesz nekünk dolgunk. Bárcsak most hozná Isten Nagyságodat erre az mi megromlott földünkre által, — hűtömre irom Nagyságodnak, talám úgy tet-szenék, hogy akkor újúlna meg szívem egyszer! *Az öreg após* (Bottyán) *vagyjon nálunk*. Inkább szeretném fele jószágomnál, ha túl volnék most az Dunán: mert igen simpliciter folynak dolgaink. Isten hozza Nagyságodat!...

(Eredetije a gr. Károlyi-levéltárban. Az utóirat sajátkezű. — Károlyi Sándorhoz szólt.)

253.

Bottyán menetlevele a kőszegi követek számára.

Levellem praesentáló szabad királyi Kűszög városa kö-vetjéi: Tisztelendő Páter Apátúr Ujváry Gergely Uram, tár-sával együtt, az én engedelmemből mennek Sopronban, szük-séges dolgok végett. Intimálom azért és egyszersmind paran-csolom minden renden lévő Kegyelmes Urunk ő Fejedelemsége hadi tiszteinek, híveinek és vitézinek közönségessen: ismervén az én engedelmemből menni, — békével bocsássák és bocsát-tassák, személlyekben megháborgatni, — vagy mellettek lévő jószágokban megkárosítani ne merészeljék, sőt útjokat minde-nekben secundálni el ne mülássák, hogy annál hamarébb visz-szatérhessenek. Praesentibus perlectis, Exhibenti restitutus. Datum Sabariae, Dje 3. Februárj 1707.

Generális Bottyán János, m. k. P. H.

(Eredeti nyíltlevél Kőszeg városa levéltárában, sajátkezűleg aláírva.)

Bezerédy Imre Károlyi Sándornak.

Méltóságos Generális!

Mindenkori nagy jó Uram!

Már száma nélkül leveleim által, tartozó kötelességem szerint udvarlottam Nagyságodnak, egyszersmind itt lévő occurrentiákról is alázatosan tudósítottam; de sajnálkodom szívem szerint, hogy Nagyságod egyik levelémre sem méltóztatott válaszolni. Nem tudom, mitől érdemlettem, hogy Nagyságod talám régi igaz szolgáljáról ennyire elfelejtkezett; — de én mind ennyi dolgaim folytatási között is akarván tartozó kötelességemnek eleget tennem: tovább is itt lévő occurrentiákról alázatosan tudósítom Nagyságodat.

Soprony táján lévő ellenség most is in loco vagyon; az erdélyi német is már Budára s főlebb is penetrált, — hogy nem tudta Nagyságtok az Tisza vagy az Duna víziben ölni!... már az is minket fog persequálni és szegény földünket pusztítani. Valóban szívünk szerint, valamint Isten angyalát várnánk Nagyságodat, hogy ezen csaknem árvául hagyatott szegény pusztá földünk és nemzetünk Nagyságod praesentiájával consoláltatnék. El is várjuk mentülhamarőbb Nagyságodat. Hozza Isten közinkbe szerencsésen!

Maradok míg élek, jó Uramnak Nagyságodnak

kötelességgel való igaz szolgálja

Bezerédj Imre, m. k.

P. H. Itt az az híre, hogy Dunántúl elúnta Nagyságtok Kegyelmetek az németet tartani, már mivéllönk fogja tartatni, quasi vero nem volt volna kit tartanunk! Itt az sopronyi német ki-kiesap s fölveri az falukat; én is Soprony fölé föl-föl-esapatok, Klimpát földúlattam és föl is égettettem; most újokban Medgyest verettem föl.

Külezim: Méltóságos Generális Nagy-Károlyi Károlyi Sándor etc., kiváltképpen való nagy jó Uramnak ő Nagyságának, tartozó kötelességgel íram. — Dunántúl, ibi-ubi. P. H.

(Eredetije a gr. Károlyi-levéltárban. Kelte hiányzik, de tartalma kétségetelenül teszi, hogy 1707-iki február első felében Kőszegen íratott. Károlyi

Sándor is rájegyzé kívül az 1707. évet.)

1707. február közepén kelt dunántúli levelek kivonatai.

Somodi Ádám Uram de dato Sóly (Veszprém vm.) 15. Febr. Particuláris szerencsés progressusirúl. Rabutin adjutántjának megölésérül (ez Csíkvárnál esett el,) tudósít. Miólta Debreczenből kijött a német: olly kárt nem vallott népiben. mint Dunántúl. Horvátország felé volna szándékja, — noha Simontornyát emlegeti. Csíkvári passust nem kevés kárával, sokára, álgúkkal kinyomván mieinket, megvette, armadástúl szállott Polgárdira és Fülére, besánczolván magát.

Bottyán, 16. Febr. Particularitásokrúl és Veszprém felé való hadak csoportozásárúl, odamenetelirúl. A német körül lévő regimentek: Balogh Ádámé. Szekeres Istváné, Somody Ádámé, Kisfaludy Lászlóé. Bottyán Uramé, Rétey György commandírozottakkal. Török István ezere Győr elein; Bezeredy Kis Gergellel, Goda Istvánnal Kőszeg táján.

Balogh Ádám. Az ellenségnek bizonyossan Simontornya felé való nyomulásárúl.

Nagy János, (Győri.) Az elfogott rabok relatiójához képest motusát hirellik az ellenségnek Szigetvár felé, az hol e télen meg kívánna nyúgodni s úgy jövő tavasszal, ráczokkal megszaporodván, operatiókhöz kezdeni.

(Eszterházy Antal cancelláriáján készült egykorú extractusok, főliven. gyűjteményemben.)

Bottyán, gr. Eszterházy Antalnak.

Méltóságos Generális, nagy jó Uram!

Ajánlom alázatos szolgálatomat Nagyságodnak. Köbülkútrúl 12. praesentis datált Nagyságod levelét alázatosan vettem, melyben kellek értenem Karácsony Mihálynak, szántszándékkal való gyilkos hadnagynak, Nagyságodtúl lett gratiáját és életben megtartása iránt nékem szóló Nagyságod parancsolatját, — az ki jöllehet nem méltó életre, sőt megérdemlené hogy keze-lába elsőben elvágattatnék s úgy Isten s világ törvénye szerint vitétnék feje; mindazonáltal Nagyságod paran-

esolatjára eleresztetem, csak az megsértődött félt contentálja és engesztelje; — azután adjon számot Istennek az, a ki oka büntetetlenségének; csak azt sajnálom, hogy eddigis nem exequáltattam.

A mi pedig a post scriptában feltett feddést illeti, hol Nagyságod óhajtvá exclamál, hogy Dunán innét rosszúl folynak a dispositiók: való, hogy midőn általjöttem, rosszúl folytak, mivel mindenek confuse voltak; vélném, most rendben vadnak mindenek.

Csudálkozom azon, hogy Nagyságod azzal úntat, hogy elbújtunk az ellenség előtt, melly miatt hirünket sem hallja; nem tudom, micsoda ember tudta Nagyságodat informálni és engemet vádolni Nagyságod előtt, hogy elbújunk az ellenség előtt, — az Isten büntetése megérheti az olly czinkost! *Soha, Istennek hála, ellenségem előtt elbújni nem szoktam, sőt gyermekségmentül fográst ellenség körül forgottam; — még azt soha senki sem hánta szememre, kívül Nagyságod úntat, és ha Nagyságod nem úntatna is, — tudnám én az dolgot, ha módját s alkalmatosságát látnám: de nem akarnám az népet olly farkas-kaszára vetni, mint Koronczónál történt!*

Hogy pedig Rétei György Uram olly jól viselte magát, azon örülök, sőt kívánom, adjon Isten ezereket ollyakat s még jobbakat is ő Kegyelmenél! *Hiszem, én is első általjövetelemtől levágaték csakhamar ötszáz ennyihány ráczt, — azt csak semminek állítván, Rétei Uram mind többet cselekedett, hogy egy kevésse megpiszkálta a ráczokat s ennyihány lovat elhoztak katonái; hiszem, ha Nagyságodnak tetszik, constituálja ő Kegyelmét commendónak, — nem controvertálom, sőt megköszönöm. Én sem hevertem csak egy nap is hijában, miúlta általjöttem, hanem előbb-odább alkalmatosságát kerestem: mi módon árthatnék az ellenségnek? Az minthogy hol egyszer s hol másszor portásim vagdaltak és fogtak is ellenséget. Megvallom, hogy soha semmiféle ember annyit nem pirongatott, mint Nagyságod; nem csudálnám, ha csak mostani volnék, — mert ha egy ember végben viszi hivatalját: énrajtam sem mulik el. — Erről az földről miképpen kellessék Nagyságod parancsolatja szerint a vármegyéknek gondolkodni: én nekiek manifestáltam, cavillatiójokért Nagyságodtól leendő büntetése-*

ket is elejekben adtam, magam is minden módon vigyázok, ha valakit affélét tapasztalhatok: keményen és exemplariter megbüntetni el nem múlatom.

Én, ha Nagyságod nem kérne s moneálna is, hűségem s kötelességem szerint iparkodnám: mert magam is tudom azt, hogy a lassúságok hamar periculáltathatják az embert; — mindazonáltal, adjon Isten sörényebb commendókat nálomnál ezereket!

Nem tudom, mi szükség azon három ezer dragonos hadat Bezerédi Uramhoz küldeni; hiszem, ide alá vagy az ellenségnek a dereka, nem oda fel. Bezerédi Uram is csak Kűszögön fűtözik s vagyon véle három lovas regiment, azonkívül az gyalogság mind mellette vagy, kivel megállhat az előtte levő ellenségnek. Én Nagyságod gratiájában ajálván magamat, maradok sub dato Papae, 17. Februarý 1707.

Nagyságodnak

alázatos szolgálja

Bottýán János, m. k.

P. S. Alázatosan kéröm Nagyságodat, ne higgyön mindönn hamis ember szavának: mert valami meglehet tőlem. — Isten úgy segéljön, szívvel-lélekkel örömetest elkövetem.

Edes Nagyságos Uram, az nímét még maig is Fehérvár és Simonytornya között vagy, Tácson. Enyingen és Polgárdin, de az porták mindennap rajta csiripelnek, és fogják, vágják. Ha az Dunántúl jött hadakat az többivel eszrevehetöm: ha látom módját, az egyik faluban lívót megütöm; de soha nem tanulhatom meg szándékját, noha már spijonokat is küldöttem, s onnít is jöttek; négy taraczk van vele s két mozsár. Simontornyát levéllel tentálja Rabatin; megírtam Horvát Ferencz ottvaló Kapitány Uramnak: ha föladja per accordam. — mindjárt karóban huzatom, mivel ha úgy lenne: az egész hadakkal segítségire mígyök, hitemmel fogadtam neki.

Édes Nagyságos Uram, az nagy Istenírt kérem: mönnél több gyalogságot lehet, küldjön sietsíggel Nagyságod; mert az sok járásban az katonának az lova, szénának, abraknak szükségé miatt igön elfáradott. — Arról is mönnélhamarabb tudósítson Nagyságod: hahogy megütközzem-e velek, vagy csak kemény portázást tetessek? Mönnélhamarabb elvárva Nagyságod tudósítását, valamöly felé mígyön, éjjel-nappal rajta líszek.

(Eredetije gyűjteményemben. Egész ivre in folio van írva és az egész utóirat s az aláírás sajátkezű. A cím a borítékkal együtt ma már nincs meg, de semmi kétség, hogy a levél gr. Eszterházy Antal dunántúli főkapitányhoz szólt, ki azt aztán eredetiben beküldötte Rákóczinak vagy Beresényinek, kinek hadi irodáján belőle a lap szélére a szokásos kivonat elkészítettén, e fölé e cím iratott: »Mélt. Gr. Eszterházy Antal Úrnak,« — szólt t. i. az extrahált levél.)

257.

Bezerédy, gr. Eszterházy Antalnak.

Méltóságos Felt-Marschall!

Kiválkíppen való nagy Kegyelmes Uram!

Excellentiád 20. praesentis Érsek-Újvárrúl nékem írott méltóságos úri levelit 26. hujus nagy-alázotossan vettem, melben mit írjon Excellentiád, értem. Hogy leveleim oly kison penetrálnak Excellentiádhoz, — én oka nem vagyok; azt akar-nám, hogy minden harmadnapon Excellentiádnak levelemmel alázotossan udvarolhatnék, s reciproce én is Excellentiád méltóságos levelit vehetném.

Az általköltöztetett succursus. nem kitélem. Bottyán Uram mellé már elérkezett; de mégeddig semmi ollast nem hallottam, hogy ű Nagysága mind azon succursussal is az áltolköltözött ellenség körül valami próbát tett volna. — az egy portázással ugyan szüntelen fogyasztják, — noha azon *erdélyi német már szintén Tapolczára penetrált*. Valóban, ezen darab föld nem kicsin confusióban vagyok. Én Nagy János Uramat az dragonyosokkal együtt mindekkoráig nem láttam, nem tudom. Bottyán János Uram hol tartóztatja ű Kegyelmit. Én igen kevesed magammal vagyok; tudja Excellentiád, gyakorta instáltam, hogy Excellentiátok Dunán túl való ezerembéli katonaságot (mivel már másfél esztendeje, hogy cselédjeket és esekély gazdaságokat nem látták) méltóztatnák általbocsáttatni, — mivel Excellentiátok szabadságot nem adott nékiek az által való menetelre: úgy is nagyobb részent már elszöktenek s actu is szöknek hol tűz, hol hús; Dunán túl való hét zászlóm alatt mindenestül sincsen kétszáz lovas; a tisztek ugyan megvadnak, — de az zászlókat kintelenítetttem letétetnyi; és újonnan, az elmúlt armistitium alkalmatosságával recrutázto-

tott katonáim is éppen elkedvetlenedtek: mert semmi fűzetések és mondúrjok mind ekkoráig s úgy egész ezeremnek s magamnak is már egész esztendeje nem volt. Azért Excellentiátokat nagy-alázotossan kérem: mentülhamarább méltóztassék az fűzetést s úgy az mondúrt is transmittálni. Excellentiád maga is jól tudja, hogy egy ezer Dunán innend annyit nem szolgált és tentált az ellenség körül, mint az én ezerem; azért remíllelem, Excellentiád eztet considerálván, kegyelmes atyai gratiáját fogja hozzája mutatni.

Én Soprony elein lévő darab földet mindekkoráig az ellenség ellen — ki Soprony elein sokszor megírtt helységeben volt s actu is vagyon, — megoltalmaztam: mert semmiképpen ollas próbát tennyi nem merészelt. Én pediglen az elmúlt napokban egy portát tevén Soprony elein mellettem lévő hadakkal, hoztam rabot, Darmstat regementjiből való németet tizenkettőt, ennyihányot pediglen lecsapdostanak katonáim. Az idegen országból segítségünkre érkezett három lovas regementen igen örülök; engedje Isten, hogy rövidnap láthossuk őket itten, Excellentiád méltóságos úri praesentiájával együtt, — szívből kívánjuk! Remíllelem, az itt bennünket körülvevő ellenség is meghallván az újonnan általköltözendő, idegen országból segítségünkre érkezett hadaknak hírit, jobban fog tartanyi azoktól, mint mitőlünk szegény magyaroktól, s magam is örömet akarnám: látnám, ha ollan emberek-é, mint az kuruczok? Én pediglen mindaddig itt Soprony elein fogok subsistálnom, míglen az ellenségnek hozzám közel való elközelítést nem értem.

Minímű három ezer hajdúság általköltöztetése eránt mit írjon Excellentiád, — értem; bár itt is volnának már, azt akarnám; remíllelem Isten által, az ellenségben hamarébb kárt tehetnünk. Ezzel ajánlom magam Excellentiád kegyelmes gratiájában. Maradok, míg élek

Nagy Kegyelmes Uramnak

Excellentiádnak

Uray-Újfalu, dje 27.

alázotos szolgája

Februárj 1707.

Bezerédj Imre m. k.

P. S. Megvallom Kegyelmes Uram, ha Bottyán Uram ő Nagysága parancsolatját fogadtam volna: már rígen német

bírná Rábán inned az Soprony elein való darab földet; két-három parancsolatját is vettem, hogy hagyjam itt. — de megírtam ő Nagyságának, hogy nem tudom ki tanácsából essék; ha ezt az darab helet elhadtam volna: annyivalinkább szüvet vett volna Soprony elein való lobonez, az ki is áll legalább jó háromezerből az lovassa, gyalogja több ezerből. Én pedig többed magammal nem vagyok nyolez-kilencz százod magammal, — de az dragonyossaimtól félnek az németek.

Külezim: Miltóságos Felt-Marschall Fraknai Gróff Eszterháas Antal etc. Kegyelmes nagy jó Uramnak ő Excellentiájának nagy-alázotosan íráom. — Érsek-Újvár. P. H.

(Eredetije gyűjteményemben. Csak az utóirat és aláírás sajátkezű.)

258.

1707. február végén s martius 1-jén kelt dunántúli levelek kivonatai.

Pápán, 27. Febr. Nagy János. Rabutin corpussa Vázsonhoz szállván: dragonyossait gyalog szállítván, déltől fogva egész estig puskáztak véle, az Fordrupjait egész corpussáig visszanyomták. Gorsomál az Rábán talált általköltezést, sok lovának kárával (Starhemberg Miksa). de az is híjában; hírét hallván mieinknek Árpáson, — meg nem várt, Kapuvár felé sietett felmenni; mi hadunk kevés számmal érkezhetvén lovok abraktalanok voltok miatt utánna: két salvét egymásnak adásával, mindakét részről egynehány ember elvesztésével meglett az dolog. Nagy nyomorúságban vannak abrak, kenyér szűk volta miatt. 1. Hadakozásnak fundamentuma: magazinum sohol sincs, melly miatt kész oszlása az hadaknak. 2. A munitióból kifogyott az had, ki miatt az ellenségnek mindenfelől nem felelhetnek, kiért oszlik is az had. Azon kevés erővel nem resistálhatnak. 3. Az vármegyék hadai vázsoni próbának alkalmatosságával eloszlottak. Mezzei ezerek dolga is hasonló: cselődemet kell (az ellenség elül) eltakarítanom. etc. Azon dragonyos hadunk fölöttébb strapazíroztatván egyedül, igen megkedvetlenedett. *Occurrentiák:* Rabutin Csobánczot ostrommal aggreálván, 300. embere kárával Tapoleza felé recedált, most sem tudják szándékjait. Német Bellicumnak (felfogott orderek) az a szándékja, hogy a Kemenyes alá fölesalhasson

s az passusokrúl kiszoríthasson. Ecles rácznak gyülekezetit hirdetik.

Papae, 28. Febr. Palkovics Ferencz. Valamerre ment az Rabutin: egynehány mélföldnyire elszállott az ellenség előtt az föld népe. Lassan-lassan el *) Rabutin Csobáncz alatt 52 tisztit. 300 gregáriussát elvesztette, Csobáncz vára alúl gyalázatossan elnyomúlt Keszthely felé. Semmit nem félnek tüle. Ollyat is írnak: egész Horvátország ereje jönné rajtuk, de az csak popule-hír. Sömeg várában Domonkos Uramat Bottyán orderezte.

Papae, 1. Martj, Bottyán János. Nyúlason, Szent-Péteren két mundíros regiment bésánczolva vagyon. libén-szent-niklósi kastélyban is. Szigetközben sárga német 7 compánia. A ki Árpáshoz gyűtt: avval megharczolván. 25-öt vágott, Kapuvárhoz nyomták. Sárga német Szent-Miklóson, Széplakon és a táján subsistálnak. — Portái mindenkor szerenecséssen járnak. Balogh Ádám dícséretessen viseli magát.

*Más levélnek extractussából, **) die 1. Martj.* Halljuk itt is, hogy odaalá Balaton mellett Kenesénél volt actiójok kuruczoknak Rabutinnal; Győrről írják, hogy önekiek ex certa relatione innotescált, hogy Balogh Ádám reütett a németekre és 100 gyalogot, 50 lovast vágott; a sebeseket Veszprémbe vitték. — Pálfi János in procinctu van Horvátországban. elviszi gróffnét is magával, gyermekeit itten hagyja.

(Eszterházy Antal irodáján készült egykorú extractusok. egy íven, gyűjteményemben.)

259.

Bottyán, gr. Eszterházy Antalnak.

Méltóságos Generális, nagy jó Uram!

Szolgalok Nagyságodnak. — A többi között írja Nagyságod méltóságos levelében, hogy csudálkozik: mind ennyi tudósításim között is nem írok az németnek constitutiójárúl, — az mellyrül jóllehet ennyihánszor írtam: mindazonáltal ex superabundanti írhatom Nagyságodnak, hogy az Nyúlason

*) Egy szó olvashatlanúl elmosódott.

**) Ez valami félfogott labancz levél kivonatának látszik.

Szent-Péteren és más két faluba kék mundéros regiment bé-sánczolva vagyon, úgy libén-szent-miklósi kastélba vannak Szigetközbe a sárga német 7. compánia; *a ki Árpáshoz jött volt, azzal megharczolván, 25-ig valót elejtván benne, föl nyom-tak Kapuvárhoz;* azonban a sárga német Szent-Miklóson, Széplakon, Balfon, Sopron tájékán, Keresztúrba, Nyíken, Kabódba és Lánzsérba subsistálnak, többekkel együtt. *Az erdéli német armáda Tapolecza és Sümeg között szállott meg, Csobáncz vára alól gyalázatos elmenése után;* onnét merre veszi útját? — bizonytalan, — ha tudnám bizonyosan, hogy *Sümeget megszállja: magam előre bémennék és megtartanám.* Az portáim éjjel-nappal körülötte egymást írik és inkább mindenkor szerencsésen járnak, az németet húzzák, fogyasztják és mortificálják; mert már is annyira jutott azon német, hogy az armádától két-három hold hosszányira ki sem mér memi. *) De bezzeg, az mi hadaink lovai is igen megtikkadtak, sokan csak hajtogatják lovaikat, lovatlan katona is sok vagyon, kiknek lovaikat az ellenség rész szerint ellődözte, rész szerint elúnván a sok járáskelést és csatázást, eldöglöttek; a széna, abrak is szűk, nincs mivel gyarapítani. És noha az ellenségnek színtűn a közepette, mindenfelől környűlvetetvén vagyunk: mégsem tartok attúl, hogy kinyomjon, csak más requisitum megvolna; még német uram oda nem mehetett, az lová akarta, hanem csak az lová lehetett, — mert szüntelen rajta csiripel az had, csak egy hajtásnyira sem mehet az armádától, hogy el nem kapnák vagy ölnék az mieink. Bezerédit az Rába mellé commendéroztam, Kis Gergelt az Lápincs mellé. Az magunk dragonosai közül egy compánia pro laib-gvardia velem vagyon, a többit az hadak után commendéroztam. Balogh Ádám Uram valóba dícsíretessen viseli magát az sok portázással, úgy Moyses és Istók mostoháim, **) és némelly hadnagy emberséges emberek. Iterato is kérem Nagyságodot, hogy el se múlassa, vagy háromezer gyalogot küldjön által: hiszem Istent, meg-

*) E pont a lapszélén egykorúlag megnobabénéztetett, úgy látszik Eszterházy Antal által.

**) Szabó Mózsas ekkori őrnagyot, később alezredest és Horváth István őrnagyot, saját és Somogyi Ádám ezredében vitézkedő mostoha-unokáit — első nejétől — érti.

tartom vélek ezen földet, és ha mi koplalunk, — ők is koplal-
 janak; máskint is, jobban élél az gyalog, mint az lovas; az
 Dunán innét lévő vármegyék gyalogsági is örömostebben elő-
 állanak: mert ezek az gyalogok magokban keveset végben
 visznek. A Somogyságról gondolkoztam élést provideálni.
*Minthogy ez a föld úgy óhajtott és örömost lát, — noha bete-
 ges állapottal vagyok: még egy csep vérembe tart, itt nem ha-
 gyom szegényeket.* Ez a föld ugyan teljességgel olly confusióba
 nines, az mint talám Nagyságod érti. Noha az faluk elfutottak
 nagyobb részint: de kenyeret mégis jobban kaphatni, mint szé-
 nát és abrakot, — és a vármegye hadai hogy eloszlottak mind.
 Az mit Nagyságod ír és parancsol: azt én már régen elkövet-
 tem, és ha egy tud az hadi operatióhoz, — én vagyok az másik.
 Mihelyen az hajdúság érkezik: ezen vármegyék hadai is mind-
 gyárt szívessebben előállanak az haza szolgálatjára. — csak
 küldje Nagyságod éjjel-nappal sietséggel előre a mennyi lehet,
 az többi utánna következhetik. Édes Nagyságos Uram, vala-
 mint Isten adta legjobban tudnom, az Nagyságod parancso-
 latja szerint véghez vinnem bizony el nem mulatom. Ezzel
 éltesse Isten szerencsésen Nagyságodat. — Datum Papae, dje
 1. Martý 1707.

Nagyságodnak

alázatos szolgája

Bottyán János m. k.

P. S. Ezután is tudósítani Nagyságodat el nem mula-
 tom. Mivelhogy még egyszer is sem Fő-Generális Uram ő
 Nagyságának, sem Kegyelmes Uruknak nem írhattam: ké-
 röm, ezen levelemet ne neheztelje elküldeni.

(Eredetije, egész ívre in folio írva, gyűjteményemben. Csak az aláírás és
 az utóirat sajátkezű.)

260.

Béri Balogh Ádám, gr. Eszterházy Antalnak.

Méltóságos Generális!

Nékem kiváltképpen való jó Kegyelmes Uram!

Mivelhogy derekas notabilis actiónk az ellenséggel nem
 történt, az kiről Nagyságodat tudósíthattam volna: azért még
 ekkoráig sűrűbben nem kívántam Nagyságodat tudósítanom.

Csobáncz vára eránt való dícsíretes jó magaviselések eránt az mi benne lévőinknek mivel praevie Nagyságodat Rétely György Uram tudósította: azért az eránt nem is írtam Nagyságodnak; annakelőtte pediglen, még az Mezőföldön commorált volt az ellenség: mindennapi éjjeli és nappali firodságunk után való esapdozását az ellenségnek és benne teendő károkat is megírtam volt Nagyságodnak. — nem kétlem, vette Nagyságod leveletem. Hogy pediglen most continuáljuk minden napon és minden ítszakán: adom azt is értésére Nagyságodnak. Mi, Istennek neve dícsírtessék, most is minden nap és minden éjjel derekasson húzzuk és fogyasztjuk őket; noha, — megvallom Kegyelmes Uram. — kevés-keves káraink nekünk is minden napon törtínnék katonáinkban. Én kíváltképpen legszerenesétlenebb vagyok: mert ezerembeli katonáimból majd mind az jova-jova hull el; most is, hogy Csobáncz és Tapoleza alá ment: egy főhadnagyom Tapolezán, egy vice-hadnagyom Csobánczban, harmadik meg Túrjén, mind derék, vitéz embereim elvesztenek. Úgy látom, Kegyelmes Uram, ez az én szegény nyomorúlt ezerecském kísón compleáltatik, hanem inkább lassacska egészen elfoddogál. — de nem tehetek róla; legyen úgy, mint Istennek tetszik! Ajánlom mindazonáltal tovább is Nagyságod gratiájában magamat, kérem, maga szép, úri ajánlása szerint ne felejtkezzik meg rúlam: valahonénd méltóztassék ezeremet compleáltatni, hogy legyen kívül szolgálatot tennem. Egyébaránt, ha nem lesznek embereim és katonáim az kikkel szolgálatot tehessek, — egyszer csak azt veszi Nagyságod észre, hogy ezen kevés katonáimat itt hagyván, Nagyságod udvarlásán termem.

Szintig ma vágtanak újobban katonáink három rendbeli portán mintegy százig valót le, azokból fogtanak is el, az kik is azt referálják, hogy az mint az tiszteik számban vették népeket: az múlt az Dunán áltolgyíttének, ezernél több veszett el népekben. Ma mind azt gondoltuk, hogy az hamislölkű Kanizsa felé menjen: mivel tegnap Szent-Gróthnál lévő hídon az egész cavaleriáját áltolküldötte, — de ugyan meg ma hajnal előtt mind vissza, áltolhozta és egyenessen vette útját Peresztégnek; azt gondoltuk, hogy Peresztégnek és Rumnak veszi útját: de meg szintig Peresztéghez közel az Farkas

erdeire csalt vetett és gyűtt Jánosházának. Én magam vagy háromszáz lóval. Kisfaludi László Urammal eleit kerültem volt Hosszúfalunak, hogy az előjáró ráczságot megüthessem, — az minthogy eleiket kerülvén, meg is lestük, reájok is ütöttünk : de voltak ezerig valók, kit meg sem gondoltunk volna, hogy annyian legyenek ; kikre reájok ütvén, keményen megpuskázván ugyan velek, de semmit nem tehattunk nekik. két katonánk kárával ott kölletett hadnunk. Mégeddig. Kegyelmes Uram, ugyan mindennap tettünk kevés-keves károkat benne ; de, az mint halljuk, értésünkre esett, hogy Quido Starnberghel akarja magát conjungálni, — az minthogy már az merre indúlt. áltol is látjuk, hogy betellessíti ; ezután kevesebb kárt tehetünk nekik, csak magunk maradassunk meg hadainkkal miattok, mivel az hadaknak kenyér, szína és abrak miatt nem lehet subsistentiájok, mivelhogy mindenütt az legnagyobb heleket és jóvát-jóvát az heleknek elígette és elpusztította, porrá, hamuvá tette. Még Kemenes-alja eddig intacte volt : de bizonyosan áltolláttam, ezen órában megszállván Jánosházát, hogy holnap belebb jövé, ezt is porrá, hamuvá teszi ; magok Rábán túl quártélokban szállván, Quido Starnbergh népivel együtt megegyezvén s onnénd áltol bennünket kitolván, — subsistentiánk soholt innend nem lehet ; ha szintig nem persequál is bennünket, de az szükség miatt nem hiszem, Kegyelmes Uram, hogy hadaink subsistálhassanak.

Adom azt is értésére Nagyságodnak, hogy Rabutínt és Karafát Isten ítétséért úgy megbüntette, hogy Tűrjén tegnapelőtt 18. paripájok Rabutínnak és Karafának minden szerzősámostól és fegyverestől egészen megégett ; — melyet elsőben egy német rab referálván, nem akartuk hidni ; ma Kisfaludi Urammal s több tiszt Uraimékkal áltolgyüvén Tűrjén, megnéztük, — valamint referálta, úgy taláztatott, sőt nem 18. hanem 20-nál is többet láttunk testi szemeinkkel az két udvarokon egymás mellett, az kik megégtének. Mellyeket akarván Nagyságodnak tudtára adnom, kívánom, Isten sok számos esztendőig szerencsésen éltesse Nagyságodat.

Datum Alsó-Mesterin, die 3. Martý 1707.

Nagyságodnak

alázatos szolgálja

B. B. Ádám m. k.

P. S. Quidon Starabergh és Elbergínyi megegyezvén Rabutinna, és az egész hadakkal indultak Sárvárnak; melyek után én és Bezerédi Imre Öcsém-Uram egy erős portával megindulván, — először jól succedált az dolog: mind vágunk s mind fogtunk németeket; de megsokasodván az ellenség, oly dühösséggel rajtunk gyűtt, — miúlta Kegyelmes Uram hadakozom, nem láttam, hogy az német úgy rajta menjen, mint most. Öcsém-Uram alól elesett az lova, magát megfogták, párduezbürit, m esizmáit, karabínyát, söveget forgóstúl mind le magárúl; meglátván laib-compániabéli zászlótartóm. maga is Öcsém-Uram segítséget híván, egy kerten azontúl ketteit az németnek az kóplával áltol madikat Rétei György Uram strázsamestere lütte agyon, — így mentették meg az ellenség kezébül és ezen szerencsétlenségbül, hogy ott nem veszett.

Külczim: Méltóságos Galánthai Gróff Eszterhás Antal Uramnak ő Nagyságának, Kegyelmes Urunk ő Nagysága Campi-Marsallus-Locumtenensének és Commendérozó Fő-Generálissának, nekem kiváltképpen való jó Kegyelmes Uramnak ő Nagyságának alázatossan adassék. — Érsek-Újvár. P. H. (Balogh Ádám sajátkezével írott eredeti levél, gyűjteményemben. Az utóirat, — mint a tartalomból, úgy a más, sötétebb tentából is látszik, — a szöveggel nem egyszerre, hanem később, tán mart. 5-ike estvéjén, az elbeszélt esata után íratott. A benne előforduló kipontozott helyek a levél sarkára esvén, evvel együtt laszakadtak, — különben Rétey György mart. 7-ikén és Bezerédy mart. 9-kén kelt alábbi leveleiből könnyen kiegészíthetők.)

261.

Palkovich Ferencz főhadbíztos, gr. Eszterházy Antalnak.

Méltóságos Gróff és Fő-Generális!

Nékem Kegyelmes jó Uram!

Vettem 2. praesentis Újvárban emanált Ngod úri levelit, melynek minden continentiait jól megértettem; tovább is a miben hites kötölösségem Hazáunhoz fog mutatni jónak lenni, vagy elkövetem, vagy kinek illik megjelentem alázatossan.

Az német, Rabuthin armádája, Sárvárnál általment, a táján tegnap Bezerédj Uram hadai Balogh Ádám Uram ha-

daival összevegyezvén, viriliter aggrediáltak az ellenséget, elannyira, hogy kevés hía volt, Bezerédj Uram lova elesvén az harczon, hogy ott nem nyomták az labanczok. Németben feles veszett, de mieink közül hírlelik csak még, hogy Balogh Ádám Uram Fő-Strázsamesterit elfogták volna, — de nem verificáltak még. Gondolom, hogy az német Répceze vize mellett Soprony felé veszi lineán belül útját : mert a mi Isten áldásából jó viselő kuruczainktól nincs nyúgodalma.

Abrakban nagy defectusunk és sóban vagyon. Az minémő ezer tallért assignálni méltóztatott Ngod Generális Bottyán János Uramnak ő Ngának, — nehezen tellik ki az oeconomica deputatiótól.

Csobáncz várának öszverontotta igen az kapuját német, — úgy öszvebummázta az fedelét : nem ártana azon Csobáncz várát reparáltatni és non per modum formalis praesidj, hanem csak quasi locus conservatorius, egy jó Commendant negyven hajdúval, vagy két taraczk-álgyúval locáltatnék.

Simontornyai Commendánst mást köllének tenni, a ki magis illuminatus volna és ex sua industria Somogy és Baranya vármegye lakossival reparáltatná azon Simontornya várát ; mert a mint Dallosháza volt : én ott megdupláztattam az sánczot, — onnénd álgyúval nem impetálhatja, az irruens sturmától sem tarthat, mert ellenségnek nincsen placza. Prófuntházat is kettőt köllének építtetni, nem abban az romlott várban, hanem Dallosházánál is hadd lenne ; nehezen hiszem, hogy Dallosházában bumát bévethetne, — egy Simontornya-Partium forma állapotunk lehetne.

Most minden órában várjuk *Generális Bottyán Uram ő Nga menyasszon-kisasszonyát*, (gr. Forgách Juliánát;) talám általgyüvetelivel cessál az impedimentum által való kívánsága iránt. *)

Okos ember lehet Rabutin : de ebben teljes okosságát nem mutatta, hogy Pápának nem gyütt ; mert ha erre gyütt volna : vivendi modum praepediálta volna nekünk ; de, lévén

*) A móringlevél, melylyel Bottyán bátorkeszi-i urodalmából Köbölkút és Kis-Gyarmat nevű falukat inscribálta nevének 6000. frtban özvegysege esetére, 1707. martius 12-kén Pápán kelt. (Kir. curiai levéltárbeli periratok.)

sok malom is beneficium és mindenféle alkalmatosság, — jól adta Isten, hogy erre Rabutimnak útja nem esett.

Az kurucz katonáinknak ha eselédje valahol in tuto lett volna: vólt és tétetődött kár németben, — de lármára nézve sok derék katona-ember eselédje conservatiója kedviért zászlók alatt nem lehetett. Erre hasznosabb állapotot nem tanácslanám, hanem amplum spatiumja lévén Tihannak, natura loci fortis, csak egy felül köllönük ásást tenni és az Balaton vizét összevenni, et taliquali cautela marháival, jószágival kuruczaink eselédjeik olyan láрма idejében elérhetnének.

Lengyel Miklós Uram nem tudom, ki akaratiájából vagy engedelmeiből? Szalonok várában feleségét, gyermekeit és minden értékít bévitte; az az ember csak cavillál az maga Confoederatióban (így;) nem köllönék egyéb, hanem pajkoskodó viseléséért menyországban küldeni, avagy magát is felesége után beküldeni. Újváry Ferencz Uram, Sólomváry Uram is magok értékét, feleségét, gyermekét Vázsonban küldvén, megváratták Rabutint ottan, Zichy Imréné Asszony ő Nga protectiójából. Gondolom, ha úgy latra vetnénk az Confoederatióknak szüzességét mint a Vesta Dea szűzeknek Istenaszszonya, — ezen Uramék sem hozhatnának Balatom viziből mostan vizet Pápára!

Követem ezen hosszú írásomról Ngodat alázatosan; ajánlván magamot kegyes úri gratiájában, maradok

Nagyságodnak

Papae, 6. Martÿ 1707.

alázatos szolgája

Palkovich Ferencz m. k.

(Eredeti levél a gr. Károlyi-család levéltárában.)

Török István senátor és ezredes, Beresényinek.

Méltóságos Fő-Generális, Jó Kegyelmes Uram!

Rozsnyóról (a kormánytanács üléseiről) általjöven az Dunán Ngotok parancsolatja szerint, az Dunán innénd való megszomorodott és elréműlt földet elengedendő segítség felől minden Nemes Vármegyékben assecurálván, bízattam minden igaz confoederatusokat; az minthogy azon bizodalmaktól

s igaz hazafiúságoktól viseltetvén: sok szép, dícséretes, ellenségi ellen tett actusokkal dicsekedhetnék ezen föld. Az többi között, megpusztult s majd minden hadi szükséges provisió nélkül hagyatott Csobáncz várában futott egynéhány ember olly dextere és resolute viselte magát, hogy ngysszázat az ellenségből — porok elfogyván — kövekkel öltének meg, kiknek számok között ötven tisztviselők valának; melly actus nem utolsó, némelly circumstantiákra nézve, Hajszter veszedelme (győrvári diadal) után.

De megvallom, diffidentiaja nagy vagy onnek az földnek: minthogy az sok biztatás után, segítségre azon nagy erő ellen két regimentnél (ügymint Nagy János és Rêthei György Uram) több nem jövő által, és így eleiben nem állhatván: valamerre az nímet ment, olly megsirathatatlan pusztítást, rablást tett, mellyhez hasonlót még nem értünk. Ebbéli nagy szomorúságokat nem kevésbbé öregbíti az vörös-pénznek kedvetlen circulatioja s az fejrnek totalis abrogatioja; holott az szegény embernek ha még volna valamicskêje, az kit az ellenségtől megmenthetett röjtögetésivel: erőszakossan elvészik túlló. Az tisztviselő urak, fő- s némely rendek semmieket csak árruban sem bocsátják, nemhogy eladnák, — egyedül csak az szegénységet húzzuk s vonjuk, nyomorgatjuk, ő túllók erővel elvonván az mjét látják, érette; majd már egy köből gabonát, egy funt húst, egy ital bort nem találnyi, hanem mindent — az mint följobb is íram, — kemény executiókkal, extorsiókkal az szegénységtől préselünk ki. Az vitézlő rend sem talál maga ruházatjára, betegségének gyógyíttatására rajta (t. i. a rézpénzen) semmit is; tudok már sokakat, hogy fejérruhájáért, lábbeliért fegyverét adta. Mellyért minden excessusokat, istentelen praedálásokat követtek; annyira vagy on az dolog, Kegyelmes Uram, hogy ha erdön vagy szekérháton az szegény futott ember holmiére talál, és már az ellenség ellen megmaradott volna is, — az katonaság praedálja. Mellyből minémű gonosz következhetik? Ngod bölcsen megítélheti; én bizony félek azon, hogy egy non putaram jön vagy lészen belőlő. Ezt praeve költetett Ngodnak alázatossan megírnom, kívín: méltóztassék az Istenért is Ngod tempestive, még kísön nem lészen, olly mediumról gondolkodnyi, hogy az megkeseredett népnek men-

túlhamaróbb kívánt consolatiója lehessen. Ajánlván ezzel Ngod grátiájában alázatossan magamat, maradok

Jó Kegyelmes Uramnak

Nagyságodnak

Datum Papae, dje 7. Martý 1707. alázatos szolgája

Telekesi Török István m. k.

Midőn leveletem pöcsételni akarnám, jövő hírünk, hogy Rabutin tegnap Sárvárnál általmenvén az Rábán, ott conjungálta magát Max Storumberggel és Ebergényivel; onnénd hová mennek, vagy mi tivők lesznek? még nem tudjuk. — Tegnap kapuvári gvarnizon közül valókat kinnszorítván az városon katonáim, tizennégyet levágtanak és kettőt most hoztak közülök ide.

(Eredeti, sajátkezűleg írt levél, gyűjteményemben.)

263.

Réthey György ezredes gr. Eszterházy Antalnak.

Méltóságos Generális!

Nékem nagy jó Kegyelmes Uram!

Hogy eddig itt lévő occurrentiákrúl Nagyságodat nem tudósíthattam: oka a szüntelen német körül való lételem. A mely minapában Nagyságod kegyelmes levele hozzám érkezett, azon levélben írja Nagyságod: ha a patensek a vice-ispánok kezekben deveniáltak-é, vagy sem? és ellenség keziben nem akadtak-é? Én ugyan mind a patenseket s mind azon leveleket kiket Nagyságod énnékem committált, kinek-kinek elküldöttem: de deveniált-é a patens Nemes Komárom vármegyei vice-ispán kezéhez, vagy sem? nem tudom; de a többi patensek kinek-kinek megadattanak, s úgy Győry Mihály Hadnagy Uram is azokat a leveleket kiket Nagyságod néki committált, in locis debitis assignált.

A midőn Csobáncz várátúl a német megindúlt erre Sümeg felé: az erdőkön együtt is, másutt is csípkedvén, alkalmasint — ha többet, bizony kevesebbet nem — kétszáz emberét elvesztette; itt addig tekergett, addig csavargott, hogy a hol látott és ismért valami jó helyeeskét, egészen elpusztította; már útját vette egészen Imperium felé, a minthogy már egy

része bagázsijának a Rábán is általköltözött. Abban bizonyossak vagyunk, hogy — valahányat fogtunk, mind azt beszéllik, — legalább aratásig való quártélt ígért nekik a császár, sok fáradságok után. Ebergéný is mintegy kétezred magával, magát Ság táján conjungálta; mi ugyan a két had között lévén immár vagy háromezeren: Bezerédy Uram bizonyosan meg nem üzente, hogy mennyire való legyen? már ő Kegyelme az Rábán túl puskázván sokat vélek, — mert ha megüzente volna és rúla el nem állott volna: voltam olyan gondolattal, akkori conjunctiójának nyaka szakadott volna. Igaz dolog ugyan, hogy mireánk abrupte jöven az erdőben a hol voltunk, előtte szintén meg nem szaladtunk: de a had csak megpozsdúlván, mezőre kellett mennünk és ott magunkat ki-rendelnünk. Onnan az ellenség szájából — mivel Rabutin Ságón és Ság körül való falukon, Ebergéný pedig Mesteri körül lévén, majd mintegy körben voltunk — kölletett mennünk a Rába mellé; ott Balogh Ádám Uram, Bezerédy Uram conferálván, mintegy tizenkétszáz emberrel bémentenek, jóllehet én magam ott nem voltam, a hadakkal kellett maradnom; — ő Kegyelme Sitke tájékán az ellenséggel keményen megpuskázván, annyira volt Bezerédy Uram is, hogy már mintegy hat dragonyos fosztogatni is kezdette, a minthogy párducz-bőrit, forgóját, mentéjét, csizmáját, lódingját le is vívén ő Kegyelme-ről, kiáltani talált: *Segítsetek fiaim, én vagyok Bezerédy!*... S úgy meghallván Balogh Ádám Uram egyik zászló-tartója és az én strázsamesterem, rajtok menvén, — ott mindjárt in isto actu egyik egyik németet, másik másikat megölvén, magát Bezerédy Uramot megszabadították; közel lévén Jeszenszky Ferencz Kapitány Uram oda: ő Kegyelme maga lova farára felvívén, s úgy hozta a seregek köziben. Már látván, hogy ott az erőssökön semmit sem tehetünk, a had is annyira elkedvetlenedett: mert tizenkét nap is nem lívén kenyere és abrakja, kíntelenítettünk egy kevésbé erre fordúlni, a hol a katonaságnak lehessen valami subsistentiája.

Már ittvaló maradásomnak semmi hasznát nem látván, a minthogy ezen német el fog menni: kérem alázatosan Nagyságotat, míltóztasson minket is valami nyűgodalomra vitetni; mert ezen a földön bár csak az itt való had élhetne el, mert

írhatom Kegyelmes Uram Nagyságodnak: miolta ideáltal vagyunk, nem hiszem hogy ordinarie három — négy abrakot adtak volna lovamnak, — hanem erővel kell vennem. Más-kint bizony a katonáim is felessen boeskorban járnak, sem ruhájok, sem pénzük. Hahogy pedig továbbvaló ittlétemet parancsolja Nagyságtok: kérem alázatossan Nagyságodat, vagy kit hórá való fejér-pénzt méltóztasson Nagyságod küldeni, mert itt a veres-pénzen semmit sem vehetünk, a hol valami van is, tagadják; s úgy, tudom, a hadnak is jobb kedve leszen az ittvaló maradáshoz, ha magát megruházhatja, mert, Isten látja, olly rongyos, hogy a teste is kinn van; más-kint, ha Nagyságod meg nem ruházza, — kintelenítettnek erővel menni, kit magam is nehezen szenyvednék. Maradván

Nagyságodnak

Sümög, 7. Martý 1707.

mindenkori alázatos szolgálja

Rétei György m. k.

(Eredetije gyűjteményemben. Csak az aláírás sajátkezű. Külcíme a borítókkal elveszett, de semmi kétség, hogy Eszterházy Antalnak szólt.)

264.

Bottján Eszterházyanak.

Méltóságos Generális Uram!

Adom tudtára Ngodnak, hogy küldvén bizonyos portát az német tábor recognitiójára, kinek is reportumát íme in inclusis *) Ngdnak elküldtem. Hanem azon kérem tovább is Ngdat, hogy *hovahamarébb küldjön által háromezer gyalogot*: ettől az némettől éppen semmit sem fogok tartani. Mivel pedig sokan a rabok közül fateálják, hogy ezen németiségnek egy része Pozsonnál általmenvén, Leopoldot éléssel fogja megsegíteni, — kinek ha megengedi az túl levő militia: *a kenyér is kár leszen neki*. Azon is kérem Ngdat, hogy az gyalogsággal valamelly jó két mozsárt, hozzá kívántató bombákkal küldjön által; ha verifeáltatni fog a németnek általmenetele: *azonnal Tatát és Fejérvárt lábáról elütni fogom tentálni*, — mert igen nagy kárúra vagyon az országnak. Ez a német való-

*) Ma már nincs mellékelve.

ban megnyomorodott, lovai semmire valók, mivel a táborátúl nem mér messze kimenni.

Balogh Ádám Uramat valóban sajnálom, hogy halálos betegségben vagyon, — *a kinek nem volt mássa az sörény portázásokban.* Bezerédi Uram is igen nagy szerencsén maradt meg, hogy el nem vitte az német: mivel már kézben is volt, és meg is fosztották; ha szerencsére meg nem fordultak volna mellette: éppen már elvitték volna, némelly helytelen praecipitantiája miatt.

Most semmi ollyas occurrentiáim nincsenek, kikkel Ngodnak complaceálhatnak; hanem az mint az inclusából kitetszik: *Rabutin armádája Sárváron innét, az Kemenes alatt subsistál.* Az mi hadaink Készthely, Sümeg, Pápa körül, az provisió szűk volta miatt subsistálnak, az porták mindazonáltal szüntelen járnak. *Balogh Ádám Uram Oberst-Bachtmasterét levágták. Istennek minden napján kétszer-háromszor redütnék portáim az ellenségre; sebes katonáink ugyan circiter 300-ig való vagyon, de az kiket megöltek volna: alig találjuk negyvennek.* — Minémő hírek folyjanak Szigetvár felől: íme, azt is in inclusis megküldöttem, (nincs meg); kinek is bizonyos recognitiójára *magam regimentemből aláküldöttem négy compániát.* *Rabutin armádája* ha szintin Austriában vagy Stýriában, vagy akárhová fog nyomúlni: nyomába lészek. *Az szénából, abrakból éppen kifottunk, de magunknak kenyerünk ugyan vagyon.* Ha az Nyulasról kinyomhatnánk a németet: ott lenne elegendő abrak, széna, — melly könnyen végben menne, *csak gyalogunk volna.* — Ezzel Ngod gratiájában ajánlván magamat, maradok

Sub dato Papae, 8. Martý Anno 1707.

Nagyságodnak

alázatos szolgája
Bottyán János m. k.

Külczim: Méltóságos Gróff Fraknai Esterházi Antal Generális-Mezői-Mareschallus bizodalmas nagy jó patronus Uramnak ő Ngának, kötelességgel. — Érsek-Újvár. — Cito. cito, cito, cito. Citius, citius, citius, citius. Citissime, citissime. citissime, citissime.

P. H.

Másik felől, a pecsét mellett: Stapheta urgentissima.

Etteji pósta Csirma (?) Gergely, ezen Excellentiás
 küldje et expedi

(Bottyán) János m. k. *)

(Eredetije sajátkezüleg aláírva a kir. kamarai levéltárban.)

265.

Bezerédy gr. Bercsényi Miklósnak.

Méltóságos Fő-Generális!

Jó Kegyelmes Uram!

Nem akarám elmúlatnom, hogy szolgálai kötelességem szerint alázatosan ne tudósítanám Excellentiádat az ittvaló occurrentiákról. — Az erdélyi nímet már nemcsak az Dunán által: de az Rábán túl is penetrált egísz corpusával *Sárvárhoz*, előbb az itt lévő nímettel, úgymint *Starnbergh s Ebergénivel Kemenes alatt conjungálván magát*; az hol is feles segíségeket porrá tévén, — eleget iparkodtam, hogy némely segíségeket megmentsünk; az minthogy, midőn *Sághrál* — kit is elígetvén — *Gércze felé s onnénd Sárvárhoz ment volna*: akkor Balogh Ádám Urammal mintegy négy- vagy ötszáz lóval rajtok ütvén az hátolán, és az megtérvén, egy-két óráig puskáztak velünk s tartóztattak, csak azért, hogy magát squadronban vehesse, — mely úgy is lőn; mert egy másfélezerig rőndben vévén magát, hogy néküink kevés voltunkat látták, rajtuk hajtottak, elannyira, hogy az minémő rabokat már fogtuk volna az puskázásban, — azokat is le kölletett vágnyi, mivel hátot kölletett adnunk. Engemet pedig elszorítván az nímetek, mivel az katonaságot akartam biztatnyi, hogy fordúlna, de senki sem fordúlván öt dragonosnál több, azok is elhagyván, elfogtanak, és mind paripám-, szerszám-, forgóm-, párduezbőröm-, mentím-, esizmámbúl már kifosztottak, s hogy kéznél már fogva vittek volna, — akkor jüvén egy zászlótartó, egy katona s egy dragonos, kiket is biztatván, hogy segíllenek: ottan Isten megmutatván irgalmasságát, agyonlőtték azon nímetet, én pedig azon magas kerten öt-hatszáz nímet közül kiugrottam s gyalog elszaladtam. Megvallom Kegyelmes Uram, már annyi károkat vallok, hogy majd csak paripát sem vehetek: mert semmi

*) A kipontozott helyek még a fölszakasztáskor letéptettek.

refusióm ninesen mind annyi kárainért; valaminthogy midőn tavál az rabok eránt fáradoztam volna, — kit Excellentiád is jól tud, — akkor rajtam ütven Völcesejnél Heister, mindene-met elvitte, mely eránt ugyan tett vala Excellentiád scripto tenus ajánlást, hogy leszen refusióm: de hogy túl valik az Dunán, említettem Excellentiádnak s előhoztam ajánlását s gratiáját, — akkor még neheztelő szovát vévén, hogy kívánom előhozni is; és így ha semmi refusióm nem leszen annyi kárainért, hogy lehessen subsistálnom? mert lovat sem vehetek. Kérem azért alázatossan Excellentiádat: vegye méltó respectusban ennyi sok ízbéli kárait, és gratiáját mutatván, lehessen mi kevés refusióm.

Merre fog pedig indulni ezen ním? nem tudatik. — Azonban, mivel az Dunán túl lévő katonaságom igen elszéledett s általment, úgy annyira, hogy már strázsát sem állíthattam, sőt nímely zászlókat le is költetett vennem: azért kintelenítetttem Bottyán Uram ő Nagysága engedelmeiből Dunán túl lívő tiszt Uraimékat általbocsátani egy kevés ideig, hogy annálhamarább az elszéledett katonaságot öszveszedvén, általjöjenek; azok, tudom, sörénkedni, s gondolom, ha Excellentiád fogja parancsolni: három-nígy hét alatt is általjönnék, mert már éppen csak az tisztek maradtak volt; az minthogy több tiszt Uraimék közül specialiter recommendálok Excellentiádnak Túri István Hadnagy Uramat, ki is hasonlóképpen feles károkat vallván, méltóztassák kegyes gratiáját mutatni és valami kevés jószágot conferálni, — kit is vagy maga, vagy embere által fog Excellentiádnak alázatossan repraesentálni, micsoda jószág legyen? Bízván azért Excellentiád kegyes gratiájában, kiben is midőn magamat ajánlom, maradok

Jó Kegyhnes Uramnak Excellentiádnak

Papa, 9. Martj 1707.

alázatos szolgálja

Bezerédj Imre m. k.

(Eredetije gyűjteményemben. Csupán aláírása sajátkezű. Külcíme a boricékkal elveszett, de úgy látszik, Bercesényihez vala intézve.)

Bezerédy Eszterháznak.

Méltóságos Generál-Feldt-Marschal!

Jó Kegyelmes Uram!

Nem kétlem, vette eddig Excellentiád az itt lévő occurrentiákról tudósító leveletem, melyben is mind az nimet hollítit, s mind magam szerencsétlen esetemet bővebben megírtam; akarván azért tovább is alázatosan Excellentiádat informálnom. Az erdélyi nimet már Sárvárnál vagyok, egy része pedig Szombathely felé; Starnbergh s Ebergéný Kapuvárott, — azok Csornára akarnak mennyi quártélban, vagyis csak szállóképpen, s netalántán eo fine, hogy Rábaközt elvegye tőlünk, — mely nem lehetetlen, mert az mint az constitutiók vadnak, nekem nem igen tetszenek: mivel Bottyán Urammal ő Nagyságával nem lehet vígezni, azt állítván ő Nagysága, hogy competálok vele, kitől ugyan Isten őjjon, mert ugyancsak ittlévő Commendóm, nem kívánok legkisebb competentiát is; az minthogy még az dragonosokat is, úgymint Nagy János Uramat, nem resolválta, hogy hozzám jöjenek, sőt még azt mondotta, hogy bízvást megírjam Excellentiádnak: *ha egy szer órert küld is Dunántúl, — nem cselekszi, mert ő Nagysága itt lévén, Excellentiád pedig túl, s nem kívánja hogy onnénd commendórozza*; hanem, ha innénd lészen Excellentiád, kíván engedelmeskedni. Azért én nem tudom hova folyamodnom; mert Excellentiád parancsolatinak kívánnék utolsó csöp véremig engedelmeskednem. — de itt ellenközöt tartván, mit tegyek? mivel az ezerem is elszíledvén, mert az Dunántúl való eloszlottak, úgy annyira, hogy egy zászló alatt hol hat — nyolcz s tíz maradott, s azért levívén az zászlókat is, mivel sem strázsát nem állhattak az tisztek, azért Bottyán Uram engedelmiből általbocsátottam, hogy az hadakat öszveszedjék — Az mostanyi dispositiók sem szintén tetszenek: mivel Bottyán Uram az Nyulasra akar mennyi; való ugyan, hogy szerzhetünk provisiót az katonaságnak: de avval többet veszünk, mert az Rábán túl való földet elfoglalják, — jöllehet most is magam négy zászlóm vagyok oda, mivel nem akarnám hadnyi, s azok iparkoznak s fognak is, s maga is az nimet

szökött: de avval meg nem tarhatuyi; hanem inkább — attúl tartok. — hogy így lívín az dispositiók: mind Rábán túl s mind Rába-közi földet elvegye, s ha az Nyulásra megyünk is, onnénd kinyom, azután netalántán körben vegyen. mert ráczsága is szaporodik. Én ugyan valamint eddig, úgy ezután is kívánom csekil szolgáltatomat contestálnom, — de, hogy competá-lódjam, Isten őjjon, hanem inkább megvonyom magamat s nyugszom.

Ezeket akarván szolgálai kötelességem szerint Excellentiádnak repraesentálnom s magamat gratiájában ajánlanom, maradok

Excellentiádnak

alázatos szolgálja

Papae, 11. Martý 1707.

Bezerédj Imre, m. k.

Külczim: Méltóságos Generál-Feldt-Marschal Fraknói Gróff Eszterház Antal etc. jó Kegyelmes Uramnak ő Excellentiájának alázatossan íram.

Dunán túl, ibi-ubi. — Érsek-Újvár.

P. H.

Kívül, másik felén, póstai jegyzések: Ezen Méltóságos Generális Eszterházi Antal ő Excellentiájának szóló levelet póstamestör és veredárius Uraimék sietséggel küldjék, mert országos dologban jár. Papae, die 11. Martý estve 3. óraker expediáltam staphetaliter.

Volt Patonán, melyet 6. óraker estve 11. Martý elküldöttem.

Volt 14. Martý 9. óraker reggel Etén, az órába lóháton elküldöttem Kocsra.

(Eredetije gyűjteményemben. Csak aláírása sajátkezű.)

267.

Somogyi Ádám ezredes, gr. Eszterházy Antalnak.

Méltóságos Fő-Generális!

Nekem jó Kegyelmes Uram!

Akarám Exciádnak ezen alkalmatossággal tudtára adnom, hogy az egész hadak provisió dolgából destituáltattanak. Éppenséggel nem tudom, mihez kapjunk; már az egész hadak is kifárodta az dologból az szüntelen való munka, fárodtság

és portázás miatt: holott hat héttől fogva nem volt nyúgodal-
munk, — volt olly hét, kenyeret sem látott az katona. Mi is
voltunk Kegyelmes Uram nyomorúságban, — de ő (t. i. a
német) sem vett pénzen az nyughatatlanságban! Már által-
menűn az Rábán, egy része Stýriának tendál; az erősebb
része, — az mint közhírrel hallatik, — igyekezik Leopoldot
megsegíteni, kire illik hogy Exciád szorgalmatossan vígyáz-
tasson.

Mai napig sem szűnnek az mieink az portázásától. Tegnapelőtt is hoztak Pápárhoz Méltóságos Generálishoz (*Bottyán*) tizenhét rabot; minden rabtól adott ő Nga discretiót három-három forint fehérpénzt, — tovább is megígérte ő Nga, az kik hoznak. Már annyi az rabunk: nem is tudjuk hova tenni, mert mindennap hordják. Újabbán Méltóságos Generális háromezer emberből álló portát bocsátott utánno. Nagyobb része pedig az ellenségnek Kapuvárhoz gyűtt, ki is kemény portát küldvén, az árpási hidat egészen elrontatta, az készítőit pedig fölégettette, reménlem: securitást akarván ezzel magának csinálni, mivel az Jendnek igyekezik föl Óvárhoz, mert minden éleést az Nyulásról oda takartatott.

Méltóságos Generálisnak olly szándéka volna, hogy Tatt elütné lábárúl; kihez képest Exciád küldjön (Érsek-Újvárból) egy pár mozsárt cum toto apparatu, ha tanácsosnak itéli.

Az Méltóságos Generálissal idegyüttünk Szent-Mártonyban: mivel Györhöz is hallatott valamely sárga német gyüvése. — Actum Szent-Mártony, dje 14. Martÿ Anno 1707.

Excellentiádnak igaz köteles szolgálja
Somogy Ádám, m. k.

Kívül: Eszterházy Antal czímzete.

(Eredeti s. k. levél gyűjteményemben.)

268.

Bezerédy Imre, gr. Eszterházy Antalnak.

Méltóságos Generális, kiváltképpen való
nagy jó Kegyelmes Uram !

Tartozó kötelességem szerint kívántam Exciádat az idevaló occurrentiákról alázatosan tudósítanom. Írhatom egy szó-

val, hogy az mi kis Rábán föllül való országuuk éppen most vagy on utolsó romlásban: mind Rabutin s mind pedig Staremberg armádája egészen ott quártélyoz, kiéli mindenbül, hacsak Ngtok oda-által valami operatiókhoz nem fog, melyekre nízve köllessék az armádát inmed revocálni.

Szintin most veszem Patybül Eszterházi Lászlóné Asszonyom levelét, melyet Exciádnak inclusive megküldöttem, — abbül voltakíppen megértheti Exciád nyomorúságunkat.

Nagy János Urammal minémő dragonyosokat commendózt Exciád által, hogy commendóm alá gyűjenek: azokat (az mint már előbb is megírtam volt Exciádnak) Bottyán Uram maga mellett tartóztatta s elannyira elhurezolta haszontalanúl. (??) hogy már merőn maródiak; sőt iterato való kérésemre azt felelte: Hogyha Ngod egy szekér ordert küld, — még sem pareál; hanem, ha Ngod commendérozni akarja: gyűjön által az Dunán s itt commendérozza. — Hiszem Istent, ha annak ideiben oldalam mellé vehettem volna őket: tehettem volna olly operatiót vélek, hogy nem könnyen conjungálta volna Ebergényi magát Rabutinnal, s bizony magamon sem esett volna azon szerencsétlenség. Maga ezerét mindenha maga mellett nyúgosztalja,*) s az többi hadat rendkívül elhurezolja, — s ez az egész operatió! Most is az új Dominát kísérgeti Szent-Márton felé.***) Megvallom, oly kedvetlen vagyok az sok rendetlenségekre nízve, hogy éppen semmi kedvem nincs. Nagy János Urammal commendérozott dragonyosok közül csak az elmúlt étszaka is tizenhat és egy strázsamester szökött bé Győrben.

Már kéredzettem Bottyán Uramtól az Ngod udvarlására Újvárbán, de nem bocsát; egyébaránt (hacsak tovább is így folynak nálunk az dolgok,) vagy bocsát, vagy sem, — fogom magam s általmegyek az Exciád udvarlására s jobban informálok Exciádat szóval az ittvaló dolgainkról.

*) E vád teljességgel nem áll; Bottyán ezere ott küzdött minde-nütt az ellenség előtt, Fejérvártól kezdve; csupán az ú. n. »Leib-Compagnia«-t tartá főhadí szállásán a tbk. testőrségül, sőt olykor azt is fel-váltá egy század dragonyossal.

**) Bottyán nem nejét kísérgetni ment volt oda: hanem mint Somogyi Ádám megírta, az ellenség miatt. Egyébiránt Bezerédynek ez

Méltóságos Generális Uram! tudja Exciád, mennyi károkat vallottam; *) most volna egyszer szükséges az segítség. Kérem Exciádat, ha az párduezbűr büves volna Exciád körül, — küldjön egyet számomra. Továbbá Exciád gratiájában ajánl-ván magamat, maradok

Pápán, dje 15. Martÿ Anno 1707.

Excellentiádnak legkissebbik alázatos szolgája
Bezerédy Imre, m. k.

P. S. Tegnap fogtak katonáim két kémét az Kemenes alatt, Fodor Uram ezeréből való hajdúk voltak, loboneczézá lettek s Ebergényitől küldettek az Kemenes alá. Egyiket ma itt, másikat holnap Kemenes alatt vonyatom karóban.

P. S. Az delineált operatiót Kegyelmes Uram, alázatos-san vettem; de inkább nagyobb örömmel érteném, ha hallanám az kemény lövéseket, az ki által is megromlott földünkről távoznék mostanyi kölletlen vendég. Az dobost Exciád meg-únta, valóban nyughatatlan vagyok miatta. Cziráky Uram eze-rének itt híre sines, azért én nem tudom, miből segítsem, más-kint is az magyar ő alá bizony nem áll, — én bizony megint visszaküldöm.

Kívül: Mlgos Fraknai Gróff Eszterházi Antal Generál-Feldmarschalk Uramnak ő Excjának alázatos kötelelességgel adassék, — Érsek-Újvárbán. P. H.

(Eredeti, csak az aláírás és második utóirat sajátkezű. Gyűjteményemben.)

Melléklet:

Gr. Eszterházy Lászlóné levele Bezerédyhez.

Mint kedves Öcsém-Uramnak
ajánlom szolgálatomat Kglmednek.

Nem akartam elmúlatnom, hogy az idevaló hirekről ne tudóséтанam Kglmedet. Valóban édes Öcsém-Uram. most va-gyon az ittvaló armáda miatt ez a föld utolsó romlásban;

időbeli levelei — melyeket később maga is megbánt és írásban vissza-vont — telvék ilyes alaptalan, személyes ambícióból származott vádakkal.

*) T. i. az imént, a sitkei esatánál, a hol lovát, nyergét elnyerték. ezüstlánczos párduezbőrét levonták, sőt magát is elfogván. — alig szaba-díthatták ki a segítségére jövő katonák. (L. főlebb.)

csak ott jár, valahol szereti, — bezzeg nem érzik most Kglmedet, *) nincs kinek csípkedni! Tegnap itt voltak nálom eléd Stornbergh, Ebergény és Czikkin (Sickingen) Generálisok, az kelőket járták meg, onnand fölül hoztak magokkal pór németet, kik fölássák és sánczolják az Rábán lévő kelőket. Keresztúrról az gyalogságot is mind lehozták, ma osztják el őket quártélyra. Úgy mondják, Lakon (Répeze-Lak) lesznek az Generálisok, — de félek rajta: nékem is ne jusson benne!

Rabutín most is Szombathelyen vagyok; minémű három-ezer dánus volt véle, az elmúlt étszaka Acsádon háltak, fölmentek Soprony felé; azok valamit kaptak, mindent elvittek. Karafa Szent-Gothárd felé commendéroztatott, úgy mondják, valami ráczok elejében ment; azok az ráczok elérkezvén, által fognak portázni (a Rábán.) Szegedy Bálint Uramnak (cseszeki kurucz várparancsnok) írt Ebergény Uram, hogy jöjjön meg: mert ha meg nem jön, földiből hányatják el az kastélyját. Egy részint ugyan őérette jöttek hozzám. az volt köztük a hír, hogy nálom volna, eleget is szabódtam iránta, hogy én bizony nem tudom, hol van? Tallián (Sándor) Uramnak szolgálatomat; az ő Kglme kastélyjában negyednapja hogy Orzethi van, — jó gazdája vagyok, ma kezdi csépletni az asztagjait. Pásztorynak szállottam: szolgáljon ő Kglmének; azt felelte, hogy lehetetlen. Az birkáit Ivánban hajtattam, magaméval együtt. Ezzel maradok

Patty, 14. Martý 1707.

Kegyelmednek

igaz atyjafia

Szent-Györgyi Horváth Kathó, m. k.

P. S. Menyemasszonnak ajánlom szolgálatomat, az ő Kglme fia frissen vagyok. Tudja-é Kglmed, Karafa vette meg Kglmed (Sitkénél elnyert) lovát negyven forinton? Kisfaludy Györgyné ángyom is itt van nálom, — ajánlja szolgálatját Kglmeteknek.

Szintén hogy pöcsétöltetni akartam volna leveletem: az eblölkü, nagyhasú Tolnay (Dániel, sopronyi labancz alispán) 100 cséplőt küldött a gabonámra. Csak kiljebb volna az majom: Isten meg ne áldjon, ha mindgyárt meg nem gyűjtatnám

*) Bezerédy volt ugyanis a Rábán túli dandárnok.

az asztagaimat, — ne lenne se önéki, se énnékem! Nem tudom, mit akarnak? számtalan sok ásós, kapás *német* (kitörülve s helyébe írva: *magyar*) van a kastélyom előtt, — azok is csak szintén most érkeztek ide. Az Isten ne adott volna az világra, hogysen ilyen bával élek!

Kívül: Teként. Nemzetes Bezerédy Imre kedves Öcsém-Uramnak, Pápára. (Eredeti.) P. H.

269.

Bottyán bizonyítványa Zólyomy János hadnagy részére.

Hogy Tekintetes Nemzetes Vitézlő Kisfaludy László Obrster Uram Vice-Hadnagya Zólyomi János, magam parancsolatjából ment Igmándra strázsúra Gvido Starembergnek Budáról való visszajövetelére és ott vitézmódon esett ennihán katonáival az német fogságában, és azon alkalmatossággal minden lovait, fegyverét is elvesztette, — praesentibus recognoscálom, recommendálnom is kívánom Nagyságtoknak. Mellyről adtam ezen attestatiómat.

Pápán, 29. Martý 1707.

Generális Bottyán János, m. k. P. H.

Méltóságos Fő-Generálisság előtt
feljebbírt vice-hadnagynak szerencsétlen casussát recognoscállom és alázatosan recommendállom is.

Korvínj János

Fő-Hadi-Mustramester, m. k.

(Sajátkezűleg aláírt és alsó jobbsarkán a tábornok pecsétével megerősített eredeti bizonyáglevél, félíven, a kir. kamarai levéltárban Budán).

A föntebbi bizonyítvány, illetőleg ajánlat, a következő kérvény mellett találtatik:

Az Méltóságos Fő-Generális Székesi Gróff Bercsényi Miklós Kegyelmes Uram ő Excellentiájához alázatos és könyörgő Instantia.

Méltóságos Fő-Generális!

Nékem nagy jó Kegyelmes Uram!

Excellentiádat Isten szerencsésen tartsa, igaz szívűl kívánom.

Kegyelmes Uram, Méltóságos Fő-Generális Kegyelmes Uram, haza szabadsága keresése mellett elviselhetetlen kárait, raboskodásom miatt elégtelen vagyok magam javaimból lábra állanom. Azért Excellentiádhoz alázatosan folyamodtam, és kegyes atyai, magyar vér szerető gratiájából minden jót várok. Melly kegyes gratiájáért Excellentiádnak Isten előtt buzgón imádkoznom nem szűnöm.

Választ és gratiáját várván Excellentiádnak, maradok
 Excellentiád legkissebbik híve
 Dunántúl való hadai között Tekintetes Nemzetes Vitézlő
 Kisfaludy László ezerében
 Vice-Hadnagy:
 Zólyomi János, m. k.

(Eredeti kérvény, ugyanott. Határirati végzés nincs rajta.)

270.

Csajághy János ezredes, Károlyi Sándornak.

I.

..... Az mi Dunántúl való hadaink igen jól viselik magokat: az két armáda (Rabutin, Starhemberg) sem expugnálhatja; azok is már néki szoknak. — Az Rábaközt mondják, hogy az passusokat mind bevágatja az német s sánczokat csináltat. Bottyán Uram Pápa tájékán volt felesed magával. Etc.

Datum Gyöngyös, die 17. Aprilis 1707.

Csajági János, m. k.

II.

Az Dunántúl (-ról) most jött szintín emberem. Az németiség az Rábán túl és az egész Nyulason inquantirizálta magát, az mi hadaink pedig mindenütt innend vadnak. Generális Bottyán Uram Pápán quártélyoz, — az némettől nem félnek; Fejérvárt is derekassan bloquálták, már ki nem jár onnand az ellenség, Nádasdy is *) kiment onnand Rabutinál, megúnván az koplalást.

Gyöngyös, 21. Aprilis 1707. *Csajági János, m. k.*

*) Az 1671-ben lefejezett gr. Nádasdy Ferencz országbírónak labancz tábornokká lett és igen elnémetesedett hasonnevé fia, a ki később, 1707. oct. 2-kán a Soprony alatt vívott csatában Bottyán ellen vezényelt.

(Csajághy János eredeti leveleiből, a gr. Károlyi-levéltárban. Ő maga is túl a dunai ember lévén: folyton kapott onnét tudósításokat testvérétől Ferencztől s más főtisztektől.)

271.

Bottyán tábornok a Közép-Duna melléki lakossághoz.

Isten mindnyájunkkal!

Vettem leveleteket Duna-mellyéki lakosok közönségesen, értem nyomorúságos állapototok iránt való panasztokat; a minémű húzást-vonyást követnek rajtatok, én aztot most nem remediálhatom, hanem kérlek és hagyom s parancsolom, hogy gyűjtek áltol Földvára minden ingóságokkal és Földváratt lakjatok, onnét hiszem, megmunkálhotjátok szöleiteket, földteiteket; talám az Isten jobbra fordítja majd aratás felé, béta-karhatjátok vetéseket, szénátokat és egyéb afféle jószágokat. Már ennekelötte is megparancsoltam, hogy gyűjtek el onnéd, de semmisen lett belőle; arra nézve több parancsolatot ne várjotok, hanem gyűjtek Földvára és ott lakjatok, mivel Földvár körül valami had is lészen, jobban megmaradhattok. De ha ott maradtok: bizony a rácz miatt meg nem maradhattok, hanem egészen elpusztítanak, felpraedálnak benneteket a ráczok. Azért halogatás és késedelem nélkül gyűjtek Földvára. Hogy pedig Nagy Péter Kapitány Uram ott vagyon: hadd légyen, vigyázzon tovább is ott. — Datum Papae, Die 26. Aprilis 1707.

Maradok

jóakarótok

Bottyán János, m. k.

Külczim: Adassék ezen levelem Duna-mellyéki lakosoknak közönségesen, sietséggel.

Duna-mellyékire.

P. H.

(Eredetije Pest vármegye levéltárában, félívre in folio írva. Csak az aláírás sajátkezű.)

Szent-Györgyi Horváth Zsigmond főhadbíztos, Bercsényinek.

Kegyelmes Uram!

Teplíczerül írott Ngod levelét aláztatossan vettem. Való dolog, elannyira megbomlott folyása az vörös-pénznek, hogy meg nem írhatom; de ha Ngod méltóztatik az idevaló hadak számára mündiert requisitumokkal együtt küldeni és azt kiosztatni, — elfelejtik az feír-pénzt kérni. Én tegnap ideérkezvén, megjelentettem Méltóságos Generális Uramnak ő Ngának (Bottyánnak,) hogy csuportra vegye az hadakat és úgy füveltesen; assecuráltam, hogy Májust kivöszöm az intertentióbúl és kiadatam az húst, kenyeret és sôt. Úgy rendelte ugyan ő Nga, hogy ad primum Maÿ Balogh Ádám, Kisfaludy László és György Uraimék ezere az Szala vize mellett Szent-Gróthoz szálljon, maga ezere penig, úgy Bezerédy, Somody Ferencz (tollhiba, *Ádám* helyett), Goda Uraimék ezerei az Rába mellé, Malomsok tájára. Az hajdúság pedig (Somlyó-) Vásárhelyen maradjon. Azért kérem aláztatossan Ngodat: ezalatt parancsoljon az újvári prófuntházbúl lisztet általhozatni, mert szűkséget látunk és eloszlik az katonaság, — bizony nem verhetni csuportra azután.

Ezzel Ngod gratiájában ajánlom magamat és maradok Ngodnak mint jó Kegyelmes Uramnak

Pápa, 28. Aprilis 1707.

holtig való aláztatos

igaz szolgálja

Horváth Zsigmond, m. k.

(Eredeti levél, gyűjteményemben.)

A csobánczi kapitány és tisztartó jutalma.

Én Székessi Gróff Bercsény Miklós Nemes, Ungh Vármegyének Fő-Ispányja, Felséges Erdélyi és Magyarországi Vezérlő-Fejedelem Felső-Vadászi Rákóczy Ferencz Kegyelmes Urunk (Titulus) és az Magyar Haza szabadságáért öszveszövetkezett Nemes Magyarország s minden hadainak Fő-Generálissa. Adom tudtára mindeneknek az kiknek illik, hogy te-

kintve N. és V. Száz Márton Csobáncz-vári Commendáns-Kapitánynak s Dóczy Péter azon dominiumbéli tisztartónak ő Kglmeknek érdemes hazafiúságára, mellytől viseltetve, az elmúlt téli időkben, férgetővén az helynek és benn lévő praesidiumnak gyengébb voltát: mindazáltal Rabutinnak kevéskedő ereit nemesak bátran az várban bévárták, — de az várat Hazánkunknak nem kevés hasznára s azon környéknek jeles megvígáztatására s emolumentumára, az ellenségnek megszígyonításával, alóla való káros elszállásáig s egész végig, felültitult Felséges Fejedelem és Hazánk hűségében dicsíretessen megtartották. Melly Hazánkhoz megmutatott igaz hűvségek és magok dicsíretessen viselések jutalmazására, az Felséges Fejedelem ratificatiójáig, azon várhoz közöl lévő »Feir-malom« névű malom, az Badacsony-hegyén lévő tarka barátok (cisterciták) szőleivel, fiscalis jussal adatott és assignáltatott kezekhez ő Kglmeknek, s ennekfölötte az magok azon hegyen mostan lévő szőlejek is obveniálandó dízsmátul és hegyvámátul fölszabadítottatott s immunitáltatott. Kihez való képpest az Felséges Fejedelem hűvségében lévő tiszteknek s rendeknek közönségessen intimáltatik, és az kiknek illik, parancsoltatik: megírt jóknak szabados usussában megnevezett Száz Márton Commendáns és Dóczy Pétert, ő Kglmeket, ő Fejedelemsége további rendeléséig semmiképpen ne turbálhassák, háborgassák s ne is turbálják vagy turbáltassák semmiképpen. Mellyről ezen írásommal s pecsétemmel erősített levelemet is kiadtam ő Kglmeknek. — Érsek-Újvár, dje 4. Máj 1707.

G. B. Miklós, m. k. P. H.

(Eredeti, s. k. aláírt és Bercsényi nagy kerek ostyapecsétével megerősített nyílt-levél, gyűjteményemben.)

Grajner Antal alezreles, Eszterházy Antalnak.

Méltóságos Fő-Generális, etc.

Már a németnek mintegy obiter a mustrája Pruk táján meglett, mint is a Starenberg Bécsben ment föl, az iránt teendő relatióval Bellicumhoz. Mely Starenbergnek a gyalogja majori ex parte Rajkán vagyon, de Köpesénhez induland; mint is

Rabutin corpora egész az Starenberg lovasával Prinkhelynél fekszik, Körtvélyesen fölül, in partibus maritimis Regni et Austriae, Köpcsénhez két mélföld, a hová az egész német armáda fog csoportozni azon köpcsényi mezőre. Már is az Pálffy azon Prinkhelynél lívó Rabutin corpusához commemorálta az kevés általhozott ráczát és horvátját, maga Pozsonban vagyon. ott fogja megvárni az Köpcsénhez gyülekezendő tábor; holott kevés óráiglan subsistálván, azon tábor in duas classes azontúl szakadván, Starenberg (kinek ma várták Bécsből lejövetelét) az ő corpusával Bazíny felé veszi útját, először is Leopoldnak megproviántírozására. s onnét a szegény bányák prophetisáltatnak; Rabutin pedig Győr felé, Duna mellett való úton Erdélyben ásétozik. Nem tudom. ez hol eszik ebédet e jövő vasárnap? de Starenberg Uram bizonyossan Szeredben szándékozik érní. mivel holnap, a mint assecuráltatik, meginduland. Mennyi regiment ezen német, hány Generálisa vagyon, hány standárja? két rendbeli általboesátott emberim relatiótól odavesztek, vagy kézben akadtak, vagy egész német armádának Köpcsénhez való gyülekezetit várják? nem tudom mire vélní, mindazonáltal már is másokat utánnok subordinálván, vagyon álmatlan gondom az nem jó szomszédokra.

Rác Miska akarván szigetközi németre általesapni, ma mene által.

Isten engedje, maholnap, mutato sydere jobbat itten értvén, jobbat is írhasak Ngódnak! Magamat ajánlván, etc.

Somorja, 24. Maÿ 1707. *Grajner Antal*, m. k.

(Eredeti, gyűjteményemben.)

275.

Bezerédj Imre, gr. Eszterházy Antalnak.

Méltóságos Generál-Feldt-Marschal!

Nagy jó Kegyelmes Uram!

Szokott alázatos kötelességem szerint kívánván levelemmel alázatossan udvarolnom, s az idevaló occurentiákról tudósítanom Excellentiádat. Az német az Rábán föllül még most is öt- vagy hatezerig való subsistál. jóllehet ugyan, az napokban némel helekrül egynihány százig való az ráczsággal együtt fölment, a minthogy egy étszakán Frankón meghálván, remén-

lem, Sopronnak költetett mennyi; úgy vagyon a hire — a mint némel relatiókból értem, — ugyan csak Köpcsénhez akarja maga corpussát gyülekeztetni, s az Rába-melléki passusokon kétezerig valót fog hadni, kikkel is Ebergénj Uram leszen commendó.

Én ide Hosszú-Peresztéghez szállottam némel hadakkal táborban, nem tovább, csak egy kis mérföldecske Rum ide, a hol a németnek az Rába passussán egy rendbéli corpusa vagyon, ki is áll ezerig való lovasbúl és hatszázig való gyalogságbúl; már három, négy ízben akarván rajtok próbát tennünk: de az Rába vize fölötte igen megárodott, annyira, hogy által nem mehettünk, hanem — reménlem — két nap alatt meg fog apadni, Isten jóvoltából fogok operatiót tennem.

Előbbi leveleimben is alázatosan kértem vala Excellentiádat, hogy az ideáltal való dragonyosok számára miltóztatott volna mundért és csizmákat általküldetni, mivel annyira vadnak: majd némelnek az ruhájo nyakából kiszakad s együnhányon mezételen lábbal kénytelenéttetnek nyomni az kengyelt. Azonban, a mint látom, Excellentiád sok ízbeli szép bízattási és ajánlási mind az fizetés, mind pedig az succursus általküldése iránt, megváltoztanak, sőt némel része az ezüstpíznnek is talám egészen kongó fog lenni, noha az ide-által való hadak nagy óhajással várták mind ez ideig, sok bízattásunkra nézve. Miltóságtok lássa ugyan, mit cselekszik, — de azzal nemhogy szaporétanánk az ország szolgálatját, inkább az hadakat fogyasztjuk; mi tiszték ez iránt ne okoztassunk. Én ugyan, igaz lélekkel irom Excellentiádnak, az magam részemről bizon nem gondolok véle, ha soha egy pínzt nem fizetnek, — tartozván azonkívül is hazámért s böcsületemért szolgálnom; de az sok szegínlegén, a ki eddig jó szívvel szolgált, megkedvetlenedik, mivel se mundírja, se kispénzbeli fizetése. Kérem azért nagy-alázatosan Excellentiádat: ezen injuriáimat meg- orvosolván, miltóztassék irántok kegyelmes dispositiót tenni. Várván Excellentiád válaszat, és maradok

Jó Kegyelmes Uramnak Excellentiádnak

In Castris ad Hosszú-Peresztég positis, 27. Mař 1707.

mindenkori alázatos
szolgája
Bezerédj Imre, m. k.

P. S. Kis Gergel Kapitán Uram is itt velem lévén, — Excellentiád minapi méltóságos levelében tett volt ű Kegyelme felől emlékezetet, hogy el nem feledkezett Excellentiád, — nagy alázatossan köszöni mutatandó kegyelmes gratiáját, s tovább is ajánlja Excellentiád úri affectiójában magát, s én is alázatossan recommendálván : ne feledkezzék Excellentiád, mutaván ű Kegyelméhez kegyelmes gratiáját. Azonban az ő Kegyelme katonái is mundértalanok, azok pedig mind leginkább az Rábán föllül valók s hazájoktól elrekesztettenek, — méltó tekintetben venni őket; ez iránt is kérjük alázatossan Méltóságokat, méltóztassék dispositiót tenni.

Külczim : Méltóságos Generál-Feldt-Marschal Fraknai Gróff Esterházy Antal etc. nagy jó Kegyelmes Uramnak ő Excellentiájának, szokott alázatossággal íram. — Dunántúl, ibi-ubi. P. H.

(Eredetije, gyűjteményemben. Csak az aláírás ssjátkező.)

276.

Nomina Exulantium Trans-Danubianorum.

A Dunántúl való tiszteknek és főrendeknek specificatiójok, kik actu cselédjeket által akarják a Dunáninnéd költöztetni :

1. Török István Senator és Colonellus Uram.
2. Horváth Zsigmond Hadi-Commissárius Uram.
3. Kisfaludy György Brigadéros és Fő-Colonellus Uram.
4. Domokos Ferencz Brigadéros és Colonellus Uram.
5. Balogh Ádám Fő-Colonellus Uram. Jóllehet Pest vármegyében adattatott vala némely jószág ő Kglmének : mindazáltal az teljességgel elpusztult, zsellérségben a felesége gyermekivel együtt Szécsénben nyomorog.
6. Kisfaludy László Colonellus Uram.
7. Bezerédy János (alispán) Uram.
8. Luka Benedek Uram ; veszprémi és annak districtusának Colonellusa volt.
9. Horváth Ferencz simontornyai Kapitány Uram.
10. Domokos Sámuel Fő-Strázsamester Uram.
11. Bartha István actualis Fő-Strázsamester Uram.

12. Egerváry István Uram.

13. Szelestey György Uram.

14. Ordódy Imréné Vice-Kapitánné Asszonyom, kinek az Ura Haister harczán (Győr várnál, 1706. nov. 2—3.) vészett el.

15. Jóna János özvegye, kinek is az Ura Méltóságos Generális Esterhás Antal Uram ő Nga Vice-Kapitánja lévén, Mór nál a rácok ellen (1706. dec. 25.) vészett el.

16. Tassy Péter özvegye, ki is Csanádnál az elhunyt télen, Károlyi Uram alkalmatosságával vészett el; maradott három árvája nékie.

17. Ispánky István Fő-Hadnagy Uram, Mlgos Generális Esterhás Antal Uram ő Nga ezerében.

18. Szobotin Zsigmond, örebbik (így) Barkóczy Ferencz Uram ő Nga adjutanja lévél. (Így.)

19. Kárlóczy Imre Uram, ki is minden jószágát bent-hatta Fejérvárban, külső jószágá is elpraedaltatott az ellenségtől.

20. Sall Joseph, kinek jószágá Rabutin által funditus elégettetett, felesége is azon occasióval megholt, árvái maradtak.

21. Csepreghy István Fő-Hadnagy Uram.

22. Cseitey János Uram.

23. Csajághy Ferencz Uram ő Kghne (volt simontornyai kapitány) Dunántúl kívánna accomodáltatni.

24. Armpruszter János Mustramester Uram özvegye, árváival együtt, túl a Dunán kíván accomodáltatni.

(1707. május hó.)

(Egykorú másolat, gyűjteményemben. Ezen és általában a még őket követett dunántúli családok — pl. Sándor László ezredesé, Móry István ezredes özvegye, stb. — subsistentiájára az ónodi gyűlés az ekkor az ország kincstára által bírt lévai, szűnyai és csábrági uradalmakat rendelé, Barsban s Hontban.)

Bottgún salva-guardia engedélye Dömsöd számára.

Engedtem meg Solt vármegyében lévő dömsödi lakosoknak, az ellenségnek történhető excursióitól való bátorságosabb megmaradásoknak okáért, hogy magok helységébe Budá-

rúl, vagy akármelly labancz helyről, német vagy labancz salvagvardiát kihozván, szabadon magok között tarthassák, tovább való resolútiómig.

Intimálom azért s egyszersmind generálisi autoritásomból parancsolom minden odaérkezendő Kegyelmes Fejedelem Urunk ő Felsége hadi tiszteinek, híveinek és vitézeinek, kiket penig illet, officiose is requirálok: ismervén az én engedelmemből labancz vagy német salvagvardiát tartani, — szabadon hagyják mind kihozni, s mind ott helységekben lenni, személyében, úgy véle lévő javaiban vagy fegyvereiben megkárosítani ne praesumálják, sőtinkább mindenekben manuteneálni igyekezzenek, különben sem cselekedvén. — Actum Papae. Die 4. Junij 1707. *Generális Bottyán János, m. k.*

(Eredeti, sajátkezüleg aláírt nyíltlevél Dömsöd mezőváros levéltárában.)

278.

Bezerédy Eszterházy Antalnak.

Méltóságos Generál-Felt-Marschall!

Nagy-alázatossan szolgálok Excellentiádnak.

Az Rábo foltában lévő német egiszlen elment, az passusokat és eleitől fogva csinált sánczoit pusztán hatta, fölnyomakodott Kúszeg felé. Én is mellettem levő hadakkal most indúlok Dobrokárul Kemenes-allára, és fogok intai pusztátáján szállonom; ott két-három napig subsistálván, — alatt bizonyossabbat hallván az ellenség felől, — általnyomakodom az Rábán és az túlsó földet fogom újonnan az igaz hűtre hódítanom. Hallom, Bottyán Uram írta volna Excellentiádnak, hogy Dunán innend mindenestül sem volnánk többén kétezernél, — de nem (igaz, kitörülve), mert csak én is magam corpusával vagyok effective negyedfél-ezred magammal, ü Nagysága is lehet annyival, ha jó rendben akarja hadait venni. Ezeket akarám Excellentiádnak nagy-alázotosan tudtára adnom; tovább is, ha mi ollas interveniál, alázotos kötelességgel értetem mindenekről Excellentiádat.

Datum ex Castris ad Dobroka positis, dje 4. Junij 1707.

Jó Kegyelmes Uramnak
Excellentiádnak

alázotos igaz szolgája
Bezerédy Imre, m. k.

P. S. Kis Gergely Uram nagy-alázotossan köszönteti Excellentiádat s ajánlo magát tovább is ü Kegyelme Excellentiád kegyelmes gratiájában.

Külezim: Méltóságos Generál-Felt-Marschall Fraknai Gróff Eszterhás Antal etc. jó Kegyelmes Uramnak ő Excellentiájának nagy-alázotossan íráom. — Dunántúl, ibi-ubi. P. H.

Másik felén: Recommendáltatik pápai Póstamester Uramnak az általküldise mentülhamaríbb.

(Eredetije gyűjteményemben. Csak aláírása sajátkezű.)

279.

Somogyi Ádám ezredes, Eszterháznak.

Méltóságos Fő-Generális. etc.

.
Akarám praesentibus requirálnom Exciádat: minthogy az múlt *januáriusnak 14-dik napján*, akkorbeli Vígyázó Mátyás Uram zászlótartója Velenczey János, — mely compánia Exciád parancsolatjából N. V. Tersztyánszky Uramnak assignáltatott, — *Fehérvár alatt bizonyos actióban rabbá esvén más más katonáinkkal együtt*, mostan szabadúlt ki; mely helyett Tersztyánszky Uram az üdő alatt azon compániában más zászlótartót constituált. Azért ezen megírt Velenczey János accommodatiójában más módot nem találván: volentér-vicehadnagyak mustráltattam be, — magát is Exciádhoz expediáltam. *) Kérem Exciádat: ennyi ideig való szenvedését méltó tekintetben vévén, fizetésében és meglovasításában segítse elő dolgát.

Más egyéb új híreket nem tudok Exciádnak írnom: hanem itt Lében-Szent-Miklóson bennszorétván az németet (a várkastélyban,) környülvétettük hajdúsággal; hacsak segítsége nem érkezik, — kiveszszük Isten által belőle!

Magam mintegy ezer lóval föl voltam az Nyulasra, egészen meghódétottam, egész az lineáig és az Lajtaig, még az Lajtán belől is kívánnak hódúlni. Az Nyulason semmi né-

*) Somogyi Ádám ugyanazon huszárezrednek volt vezénylő-ezredese és Tersztyánszky István alezredese, a melynek gr. Eszterházy Antal tábornok tulajdonosa volt.

met nincs, az ki volt: Óvárban recipiálta magát; hanem ma gyűtt az hire: az ki az Rába mellett Patty táján volt corpussa az ellenségnek, — az felnyomúlván Sopronynak, azon corpus Rákos felé az Fertő mellett most nyomakodnék, oly intentióval: vagy ezen szent-miklósi németet kívánná megsegéteni, vagy pedig az Dunán általment némettel conjungálja magát; az kettő közül infallibiliter egyik meglészen.

Ma újabban recognitionalis portára expediálom egyuehány zászlóval Tersztyánszky Uramat.

Maradván Exciáduak

In Castris ad Fehértó positis,
dje 14. Junj Anno 1707.

mindenkori igaz kész
köteles szolgálja
Somogy Ádám, m. k.

Kívül: Eszterházy Antal czímzete, sok cito-val.

(Eredeti levél, gyűjteményemben.)

280.

Bottján a fejedelemnek.

Felséges Fejedelem!

Nékem is jó Kegyelmes Uram!

Tartozó alázatos engedelmességgel szolgállok Felségednek. Igaz kötelességemnek kívánván megfelelnem, az idevaló occurrentiákrúl nagy alázatossan akartam informálnom Felségedet. A mint az ellenségnek elsőbb motusát észrevettem: két brigádában szállítottam Dunán innét való hadakat, — egyikkel magam szállottam a Nyulas-szélre, másikat Rábán túl küldöttem Bezerédi Imre Brigadéros Urammal; melly motusinkat jóllehet igyekeztem, hogy magunk hírével lenne: mindazáltal praevie észrevévén az ellenség, a nyulasi Óvárban, a Rábán túl való penig sopronyi lineán belől recipiálták magokat, mellynek is nem kicsiny a híre, hogy Rust felé nyomakodjék s azután penig Pozsonnál kívánna Dunán általmenni; mellyet mind öszveszámlálván is, nem téssen többet circiter három-ezernél. Horvátországi segítséggel keményen bíztatja magát, hallik is, hogy már actu kétezer horvátság a Lápincs mellé szállott volna, kiknek is excursiójokra vígyázóban hattam Kis

Gergely Kapitány Uramat. Csakhogy hadi operatióinknak nem kiesinyhátramaradást okoz a puskapornak defectusa; közepin lévén mindenfelől az ellenségnek, többire egy nap sincsen, melyben hadi operatiók ne volnának vagy együtt, vagy másutt; *jóllehet éjjel-nappal készítettetem Palotán, Simontornyán a port, -- de az semmiképpen el nem győzi, ezért is kéntelenítetttem az praesidiumokat is üresíttetnem; ha midőn operatióink nem szintén kedvünk szerint folynának is: ez a notabilis defectus lehetne az oka. Egymást érő leveleimben sollicitálom Méltóságos Antal Úrnál ő Nagyságánál megorvoslását: de mindeddig is semmi effectusát nem láthattam.*

A veres-pénznek cursusa itt teljességgel expirált, ezért is kellett a *fiscalításokra s a vármegyékre is vékony fejérpénzbéli impositát tennem*, úgy, hogy egy legjobb falura hét s nyolcz forint obveniáljon; mellyet is, hogy annyivalisinkább édesedjék a katonaság: minden lovas némettől (t. i. elfogásátúl) három forintot, gyalogtól kettőt fizetek. Sebesseink gyakran esnek; mivel labancz helyekről hordják a szereket: fejérpénzzel kelletik contentálnom, — másként is semmi bellica cassa nem lévén mellettem. Révai Gáspár Uram ő Kegyelme hajdúsága is többire majd mezítláb jöven által a Dunán s a fizetésnek hosszas időre való terjedése miatt extremitásra jutván, felessen kezdetek szökni; kiknek is hogy annyivalisinkább kedveket reparálhassam: közel nyolezadfél száz forintot fejérpénzül, fizetések defalcatiójában adtam. Mindezeket Kegyelmes Uram bölcsen megítilheti Felséged, honnét teljenek ki?

Cartella szerint ezen a földön egy-két esztendőül fogva raboskodó katonáink is mindeddig meg nem szabadúlhattak, — hanem magam nyúlván szabadulásokhoz, már nagyobb részent kiszabadítottam. Nyavalyás Horváth Tamás is szintén Egerből expediálta hozzám emberét, hogy intercedáljak érte; írhatom jó lélekkel felőle: igaz magyar s nem rossz hazafia, én láttam s tudom sok próbáit; sőt Esztergomban guardizonul létében is talám nemannyira okoztathatik, mint más. — kinek is bémenetelemkor egyéb vétkét nem experiáltam, hanem hogy öreg szóval mondotta a militia előtt a puskapornak defectusát. Kiért is nagy alázatossan könyörgök Felségednek, hadd szabadúlhasson nyavalyás, és hogy restituáltassék előbbeni tiszt.

Ezen órában hozák hírül, hogy Bécs felől érkezett volna recruta, kinek is kétezer a híre: de a mint kitanúltam, nem több négy-ötszáznál; Rajka és Bezeny tájára szállván, úgy foly a híre, kívánna megegyezni a többivel, Sopronnál a ki vagyon, s úgy indúlnának Pozsony felé.

Ezzel ajánlom Felséged atyai kegyes affectiójában magamat. Maradok

Jó Kegyelmes Uramnak

Felségednek

Lébeni táborból, 15. Juny

Anno 1707.

alázatos igaz híve

s méltatlan szolgálója

Bottyán János m. k.

P. S. Alázatosan instálok Felségednél szegín Horvát Tamás szabadulását.

(Eredetije gyűjteményemben. Ívrét, csak az aláírás és az utóirat sajátkezű.)

281.

Bottyán gr. Beresényi Miklós fővezérnek.

Méltóságos Fő-Generális!

Kegyelmes Uram!

Alázatos kész szolgálatomat ajálván Excellentiádnak, tartozó obligatióm szerint kívántam az idevaló constitutiókról Excellentiádat újbban informálnom.

Én ezelőtt ennyihány napokkal magam regimentemmel, Somogyi Ádám, Török István, Révay Gáspár Colonellus Uramék ezereivel és Balogh Ádám Uram három compániájával Líbenhez, a Nyulasnak szíltre kiszállottam; innét portáim szintin az Lajtáig, nizsideri lineákon fölül járnak. Jöllehet itt a Nyulason két vagy három helységben subsistáló németekre hiremmel együtt akarván ütnöm. — mindazonáltal olly titkon nem mehettem, hogy ott érhettem volna; kik is észrevévén jöveveletemet, étszaka Óvárra recipiálták magokat.

Az másik brigáda, melly Bezerédi Imre Uram, két Kisfaludi, Goda István Colonellus Uramék lovas ezereikből és Móri István, Enyedi András, úgy némelly felszedett vármegye gyalogságából áll, említett Bezerédi Imre Brigadéros Urammal túl az Rábán. Lózs és Szent-Miklós tájára, közel Sopronhoz nyomúlván az német után, ki is mintegy háromezerig való

lévén, az sopronyi lineákon föllül recipiálta magát; hallatik, hogy az is Köpcsénhez kívánczik szállani, mely ha verificáltatik; az lineákban maradókat, valamint taval, úgy az idén is attentálni fogom.

Horvátországban öszvegyülekezvén kétezerig való horvát, hogy kijött volna az Lápines vize mellé, sok és gyakor relatiókból világossan constál; kinek is eleiben Kis Gergely Urammal alkalmas portát rendeltem; ha kiljebb nyomúl, mindigárt rajtamenvén, remélem, Isten által úgy szégyent vall, mint taval Hajsterrel kijövő horvátság.

Alázatosan azt is jelentem Excellentiádnak, hogy mi itt az ellenségnek közepette lévén, az mindennapi puskázásokban s csatázásokban puskapor és golyóbis kívántatik; az mi Csesznekbe és Sümegbe volt, kintelenítetttem az hadakra kiosztatnom, — már penig azon praesidiumok exhauriáltatván, hacsak által nem szállíttatik, nagy defectus az iránt leszén; requiráltam volt ennyihánszor Generális Antal Urat ő Nagyságát: de semmi effectussát nem látom. Kérem azért alázatosan Excellentiádat: porbúl, golyobishúl és egyéb kívántató lövő-szerszámbúl méltóztassék ezen földnek succurrálni, és megparancsolni, hogy szállítsanak Újvárbúl hováhamarébb.

Valamint ennekelötte, úgy most is portásim kevés nap vagyon, hogy az ellenségen csiripelvén, nem vágnak és fognak; magátúl is majd mindennap szökik közinkbe, — az minthogy alkalmas rabjaink vannak már az praesidiumokban. Elúnván Sárvárban raboskodó magyarjainknak a cartella szeriut való kiszabadulásokat, mivel némellyek esztendeig is ott tartattak, most negyvenhat kurucz rabért annyi számú német rabot adtam bé.

Egerben árestomba lévő szegény Horváth Tamás expressus emberét küldvén hozzám, instál szabadulása végett; könyörgök az okáért Excellentiádnak: nyavalyásnak eddigvaló sanyarúságával megelégedvén, kegyes gratiáját hozzája mutatni és kiszabadítani méltóztassék, — emlékezzék meg solti sánczban az egész német tábornak bátran bévárásáról és derekasan való magaviseléséről. Én tudom, Kegyelmes Uram, hogy semmiben másban nem vétett, hanem midőn az esztergami obsidiókor mindannyi beteges állapotomban is bémenvén, az

belől levőket megtekintettem: akkor fenszóval találta mondani, hogy az porunk elfogyott; másként mind maga s mind hajdúi legjobban viselték magokat azon obsidióban, — kit is mindeddig egy igaz magyarnak ismértem lenni; kár azt az embert úgy hevertetni, mert jó lélekkel mondom: szolgálatra való s jobban is megérdemel egy főkapitányságot sokaknál. Azért iterato is alázatosan instálok Excellentiádnak: kegyelmes gratiájában legyen foganatos ezen alázatos instantiám, bocsáttassa el és előbbi kapitányi functiójában restituálni s abban kegyelmessen conserválni méltóztassék. Ugyanott Egerben raboskodó nyavalyás szegény Korponai Kis Andrásnak szabadulását is alázatosan recommendálok Excellentiádnak; nem kétlem, alkalmasint megadózott cselekedetiért, — Excellentiád gratiájából legyen néki is kiszabadulása, hadd szolgáljon az országnak.

Révay Gáspár Uram hajdúinak rongyosságát és lábbelitlen voltát és ez iránt való gyakor szökését látván: kintelenítetttem az vármegyékből és némelly fiscalitásokból kiszednem valamelly pénzt, mellyből is azon ezernek pro futura defalcatione fejrépénzt adtem hétszázharmincznégy forintokat, az mint a quietantiából ki fog tetszeni. Reménlem, az iránt nem mégyen panasz ellenem Excellentiád eleibe.

Csernel János Uram sem az Nemes Vármegye (Vas) consensusából, sem az Dunán innét lévő föld ablegatiójában nem küldetett: hanem csak maga opiniójától viseltetvén, az ország gyűlésére compareált; az kinek Excellentiád hitelt adni ne méltóztassék, mert inkább hiszem, maga privatumát keresi. Ezzel Excellentiád kegyelmes gratiájában magamat recommendálván, kívánom, éltesse Isten sokáig Excellentiádat nemzetünk s hazánk oltalmára. Maradván utolsó vérem kiontásáig

Excellentiádnak

mint Kegyes Uramnak

Ex Castris ad Libén positis,

dje 15. Junj 1707.

alázatos, engedelmes. militan szolgálja

Bottyán János m. k.

P. S. Szint most hozák hírül, hogy Bécs felől érkezett volna kétezerig való recruta, mely is Rajka és Bezenye táján megszállván, által az Dunán a derék corpushoz siet, melynek

az jövő évszakán való megcsapására actu rendeltem egy erős portát. Sopronyi lineákon föllül lévő háromezernek is kétezerét úgy hozták hírül, hogy Köpcsénhez sietvén, minden bizonynyal által akar menni succursusra a többinek. Egy ezer penig az lineákban fog maradni, kit is minden úton-módon infestálni el nem mulatok.

Az előbbi panaszom iránt még sem obtineálhattam Excel-lentiád előtt satisfactiót, kiben vádoltattam, hogy az vármegyét megróván, tartottam ki lakadalmi solennitásomat; melly iránt kérem alázatossan Nagyságodat, ha más satisfactióm nem léssen is: csak azon vádlót miltóztassék manifestálni.

Az estve jött hozzám Óvárrúl két derék német lovastúl, fegyverestül, szökésképpen.

(Eredetije — ívrét, csak az aláírás sajátkezű, — gyűjteményemben.)

282.

Gr. Bercsényi Miklós, Szemere Lászlónak.

Nemzetes Vitézlő Szemere László Brigadiros Uramnak ő Kglmének praesentibus intimáltatik. Azt kívánván az Hazának szorgos szolgálatja s operatióknak rendi, hogy az *földvári passus* mentül alkalmatossabban és mennél előbb reparáltatnék; ahhoz képpest ő Kglme ezen orderem vétele után minden időhálladék nélkül az lovas hadak közül az maga és Bessenyei Uram regementit, gyalog hadak közül peniglen Csajághi Uram regementjének a felét Horváth Tamás Oberst-Laidinant Urammal fölvévén: mindazon hadakkal menjen az Duna mellékére és azon passusnak reparációját szorgalmazza. Hogy azonban onnan (Kecskemétről) való elmenetelével az városok is gondviseletlenül ne maradjanak: emlétett Brigadiros Uram orderi rendölése által az városokban hagyja Sötér Tamás Uramot keze alatt levő egész ezerrel, és az ellenség motussira, Szeged felé kiváltképpen, vígyázzon az városokrúl úgy, hogy teljes informatióval mihez magát alkalmaztassa, tudhassa. — Mi illeti Pest eleinek dolgát: szükséges, hogy az egész jász ezerrel orderezzé Kapitány Szent-Miklósi Uramot kiszállani mezőre Kátákhoz, kinek is incumbálni fog ottan Buda s Pest felé serény vígyázással lenni, hogy az Haza szolgálatja semmiképpen kárt vagy fogyatkozást ne szenvedjen.

Az hadaknak subsistentiáját úgy fogja alkalmaztatni Brigadiros Uram, hogy az mint mostani helyekben: úgy ott is provideáltassanak és mennyire lehet, provisiójok fegyver után is az Ráczságrúl kiteljen.

Az földvári sánczot penig formaliter ha nem is: az mennyire lehet, reparáltatni igyekezzük; de abban nem is kell fárodni, hogy hidat vessenek: hanem csak kompokot s hajókat valamennyét az Duna foltában alább s feljebb kaphat, összeszereztesse és azokat hol együtt. hol másutt, az hol legalkalmatossabbnak fog tetszeni, jó oltalom alatt tartsa, s az ellenségnek minden motussira vigyázzon kemény portáztatási által.

Ónodnál, 21. Juny Anno 1707.

Alól: Szemere Uram ordere.

(Bercsényi által sajátkezűleg javított eredeti fogalmazat, gyűjteményemben.)

283.

Bottyán tábornok Pest vármegye alispánjának.

Jóakaró Vice-Ispány Uramnak
szolgálók Kegyelmednek.

Minthogy tótfalusi sziget a Dunán innét vagyon, más-ként is az Dunán innendi hadak provisióból inséget látnak és szenvednek, az fejérvári blokada pedig absolute nem subsistálhat, ha onnét nem él; — kihez képest akarám Kegyelmedet requirálnom, hogy azon tótfalusi szigetet a túlsó félre contribuálni ne attrahálja se attrahálni ne engedje: mivel magam sem engedem oda által impositákat praestálni, valamíg Felséges Fejedelem Kegyelmes Urunk az iránt való specialis commissióját nem látom. Tudván pedig azt, hogy ő Fejedelemsége sem kívánja az Dunán innét levő hadaknak élésből való rövidségeket, hanemha (mit) Kegyelmed ekkoráig praetendált azon szigetbelieken, ennekutánna supersedeáljon, hacsak Kegyelmes Urunk parancsolatját nem producálhatja. Ezzel maradok
Datum in Castris ad Libén-Szent-
Miklós positis, 24. Juny Anno 1707.

Kegyelmednek

jóakarója

Bottyán János m. k.

Quod praesentes Paria in omnibus punctis et clausulis cum veris suis Originalibus comportata consentiunt, praesentibus attestor.

Michaël Tergenyey, I. Cottuum
Pest Pilis et Sólth Notarius, m. p.

Kívül: Nemzetes Vitézlő Pataky Gáspár, Nemes Pest.
Pilis és Solth uniált vármegyék Vice-Ispányjának, jóakaró
Uramnak ő Kegyelmének. Kőrös, vel ubi.

(Egykorú mása — féleven — gyűjteményemben.)

284.

Bottyán nyílt-parancsa a dunántúli községekhez.

Patentes Bottyány Coclitis ad Judices et Incolae locorum Trans-Danubianorum, die 26.
Junj. (1707.)

Oppidum et pagorum Judices ac Incolae, Deus sit cum omnibus. Siquidem Serenissimi Principis Domini Domini Nostri Clementissimi arma viresque Deus ter optimus maximus Divina sua Clementia in statum feliciorum dudum attolleret et miserae Nationis Ungaricae conatus ac fatigia promoveret, ubi corsum vergentem et in Gentis Ungarae convulsionem viribus ac marte desudantem Nationem Germanicam, Superis permittentibus non modicum belli, potentiaeque suae defluxum experiri et perpeti accidit. In Hispaniis namque duo regna ditioni suae subiecta cum exercitu 40 millium amisit, per gloriosa Regis Galliae arma concusso; qui Rex Christianissimus imperialem lineam, conciso caesareo milite et Würtembergae Ducatum occupavit, imo Bavariae Duci cum 40 millium appropinquat; Svecus toto suo apparatu consurrexerit cum Augusto Saxoniae Poloniae Rege, nec secus Supremus Gallorum Generalis Villars Ulmam celebrem Urbem obsedit, qua de causa Bavariae Ducatus antea invitatus Domus Austriae juri parere coactus, id temporis adversus Caesarem fortissima inducit arma, adeo, ut Lincensium plurimos terror Viennam fugaverit. E quibus felicibus novis non aliud conjiciendum, quam quod Germanus Caesar jam spe sua dejectus, pro dura in Ungaros Tyrannide promeritam a Deo suo capiti poenam ex-

pectet; sunt tamen adhuc nonnulli Incolae, qui abjecta debita Patriae fidelitate et obligamine, magis de inimici contra Ungaram Nationem vergentibus moliminibus ac structuris sibi gratulantur, dum neque falcaturam aliquam, foenique collectionem facere volunt, quin potius per id penes Ungaram Gentem desudanti Militiae alimenta malitiose imminuere ac subtrahere conantur. Talibus igitur et universaliter in plagis hisce meridionalibus Trans-Danubianis, omnibus Incolis demandatur, quatenus singula possessio propria prata falcari et gramen in cumulos redigi curet; quod si vero misera plebs praedialia quaedam prata et in Bakony falcari solita spatia per Dominos Terrestres amplius non falcanda adverteret, libere falcet, omnes enim Locorum Incolae ab Inclyto Regno pro foeno condecens pretium accipient; nec secus segetes quoque suas demeti curent, nam alias quoque publicatum exstitit per Inclytos Comitatus, ut singulus Judex Nobilium investigari et lustrari faciat suum Processum, et si quam possessionem praemissis obnoxiam comperierit non falcantem, neque solito more componentem: talis possessionis Judex primarius tertio se omni seposita benignitate et gratia suspendetur, veluti Regni ruina et Patriae pestis. Prouti et de pago in pagum praesentes meas currenter ire demando, quibus per omnes Comitatus Processus deportatis, superinscribatur: per quos et quali sit executi tempore, — tandemque in originalibus ad me remittantur.

Ex Castris ad Lében-Szent-Miklós positis, 26. Junj Anno 1707.

Serenissimi Transsylvaniae Principis et Confoederatorum Regni Ungariae Statuum Ducis Domini Domini Clementissimi Copiarum et Exercituum in Partibus Trans-Danubianis Militantium Commendans-Generalis:

Joannes Bottyán m. p. P. H.

(Senkvicz Kolinovics Gábornak a múlt század elejéről való kézirat-másolataiból. Nemzeti Múzeum kéziratára, hung. in folio nro 311.)

285.

Bottyán nyíltparancsa a dunántúli alispánok s szolgabírákhoz.

Patentes Bottyánŷ ad Vice-Comites et Judlium
Trans-Danubianos, die 26. Junŷ, (1707.)

Domini Vice-Comites et Judices Nobilium, benevoli! De quibus informari cuperem Inclytos Comitatus, ex acclusis currentibus percipient Dominationes Vestrae; quapropter illico Vice-Comites et Judices Nobilium peragrent cum hisce sui Processus Pagos, accurateque dispiciant eos, qui contra mandatum currentium peccarint: sine mora ejusmodi colonos ad me mittant Dominationes Vestrae; secus ipsaemet acerbiora media contra se experientur, quas certe in vinculis Muránium mittam et Serenissimo Principi Confoederatisque Ungariae Statibus hujusmodi Patriae desertores repraesentabo, unde non aliud expectandum, quam quod Túrócziensis Comitatus Vice-Comes recens in Ónodiensi Regni Conventu poenae genus sustulit, — cui Dominationum Vestrarum aliquem obnoxium reddi non opto. Post quod maneo

Ex Castris ad Lében-Szent-Miklós positis, 26. Junŷ 1707.

Dominationum Vestrarum

servire paratus

Joannes Bottyán m. p.

(Kolinovics Gábor kézirat-másolataiból, Nemzeti Múzeum kéziratára u. o. Semmi kétség, hogy mind ezen comitiva, mind a megelőző nyíltlevél Bottyán által magyar nyelven adatott ki, s csak Kolinovics fordította le később — rossz szokása szerint — latinra.)

286.

Bottyán Bercsényinek.

Méltóságos Fő-Generális!

Jó Kegyelmes Uram!

Alázatosan adom tudtára Excellentiádnak az ide-által mesterkedő ellenségnek motussát. Kegyelmes Uram, esztergami, budai rácz öszvevervén magát, szekerek közt Fejérvárrá ment mintegy hatszázig való, és két compánia német; maga mellé vevén fejérvári lovas és gyalog ráczot is, három taraczkal Palota alá ment, az várost többül kiégette: *de az várost*

kilenczven emberrel Domokos Ferencz Uram megtartotta. Onnét Csíkvárnak vette útját; az, mivel gyöngé erővel vagyon, nem vélném, hogy megvárná; kinek is, tudom, má vagy holnap elválnék dolga. Azon budai ráczság és német Fejérvárt marhával és éléssel most megsegíti: mert az szegénységet mindenéből kipusztítja, valamerre mégyen. Az minémő német az Nyuláról alájött volt az Rábeczáig: megint retirálta magát Óvárra, onnét portáz, az mi portáink is szüntelen körülötte forgolódnak. Az németnek másik corpuša most is Sopronon alól, Perezsteg táján vagyon, kivel is Pálfiyal és Draskovicscsal kijött ráczság, 16 zászlóalja conjungálta magát, az kire Bezerédi Uram maga brigádájával vigyáz; Pálfi maga Bécsben hallatik lenni. Még, Istennek lála, semmi erőt nem vehetett rajtunk az előttünk lévő ellenség: sőtinkább mi egymást érő porták által jobban szorongatjuk és csapdozzuk őket. Hogy pedig ezen földet mindenfelől jobban oltalmazhassuk tovább is: kérem alázatossan Excellentiádat, egy regement dragonost általküldeni méltóztassék, kikkel puskapor és golyóbis is szállíttathatik által; reménlem azoknak succursusával olly hasznos operatiókat tennem, kikkel Excellentiád is contentus leszen.

Miúlta az fejérpénznek szabad folyását megengedtem minden bővebb közöttünk, az német is szaporábban szökök hozzánk, Kegyelmes Urunk hűségére.

Mindezekről alázatossan kívántam Excellentiádat tudósítanom igaz kötelességem szerint, kívánván: éltesse Isten Excellentiádat sokáig, nemzetünk javára. — Ezzel Excellentiád kegyelmes gratiájában ajánlván magamat, maradok

Excellentiádnak

Ex Castris ad Libény-Szent-
Miklós positis, 3. Julý 1707.

mindenkori alázatos
érdemetlen szolgálja

Bottyán János m. k.

P. S. Moyses fiamat, *) Somodi Ádám ezerebéli Főstrázsamestert, ki eddig Komárom előtt vígyázott öt compániával, sietséggel küldöttem Szekeres Uramnak succursusra; azonban a Sio mellett lévő végházaknak: Simontornyára, Fokra és Hidvégre (is) írtam, hogy mind concurrálván, impediálják és

*) Mostoha-unokáját, Szabó Mózeszt érti.

ha módját látják, üssük meg; reménlem, nem is megyen azon ellenség Budára békével.

Külezim: Méltóságos Székesi Gróff Bercsényi Miklós Erdély- és Magyarországi Confoederált Statusi Fő-Generális, Intimus Senator Úr, jó Kegyelmes Uramnak ő Excellentiájának, alázatos engedelmességgel. Ibi-ubi. P. H.

(Sajátkezűleg aláírt eredetije a kir. kamara levéltárában Budán.)

287.

Bezerédy a fejedelemelek.

Serenissime Princeps!

Domine Domine naturaliter Clementissime!

Salutem ac humillimorum servitiorum meorum in gratiam Suae Serenitatis Principalis demississima subiectione praemissa. Méltóságos Generál-Feldt-Marschal Fraknai Gróff Eszterhás Antal Uramnak ő Excellentiájának az idevaló inter-venientiákat szüntelen egymást érő leveleimben megírtam; nem kiétlem, ő Excellentiája ezek iránt fejedelmi Felségedet bűven informálta legyen. — Ezen Dunán innend való, majd utolsó romlásra jutott földünknek az ellenség nagyobb részét, főképpen az Rábán föllül levő tartományokat alkalmasint elrontotta, a mint alkalmas ideig az Rába passussait occupálván, általnyomott bennünket; mindazonáltal annak conservatiójára elégtelen lévén, ellene tett úntalan való actusinkat nem szenvedhetvén, conferálta corpussát Sopronhoz közel. Pálffi Uram kijövéen Horvátországból *háromezere*l magával: azon corpusnak conjunctiójára Ebergény Uramat sopronyi lineák őrzésére hadta, Prait és, Prajner dragonyos két regementjeikkel és három- vagy négyszáz ráczsággal, *maga pedig vagy hatezer emberrel actu Győr tájjékán vagy*on; onnénd mel felé veszi marschát? nem értettem, mindazonáltal vagyon oly hire, hogy ismét erre visszajönni szándékoznék. Melre nézve nagyalázatossan folyamodván fejedelmi Felségedhez: miltóztassék ezen elhagyatott, szegín földünkhöz tovább is szokott atyai kegyelmes gratiáját mutatni, és bennünket hozzánk küldendő elégséges succursussal consolálni. Jóllehet ugyan, említett Méltóságos Generál-Feldt-Marschal Gróff Eszterhás Antal

Úrnál ő Excellentiájánál leveleimben ez iránt sokszor instáltam: mindazonáltal ekkoráig még instantiáimnak effectussa nem experiáltatott. Tudom azért, szívében szállván fejedelmi Főlséged s hazánknak romlását considerálván, — mindezeknek megorvoslásirúl kegyelmessen parancsolni miltóztatik.

Reménlem azonban, Felséges Fejedelem, kegyessen emlekezik fejedelmi Felséged Kűszeg váraasi plebánus Tisztelendő Újváry Gergel Uram tett előbbeni alázatos instantiáira, amplectálván fejedelmi Felséged kegyelmes gratiáját; nagy-alázatosan kérem azért fejedelmi Felségedet: tekintvén ő Kegyelmenek elejétől fogva való igaz magyar hazafiúságát s hívsége mellett majd csaknem rabságba jutott ügyét, — mivel *azelőtt két esztendővel* fejedelmi Felséged vitézi Láimon (*Lehmann*) testének hogy egy fertál-részét elhozták (Német-Újhely kapuja elől) Kűszögre, az ű Kegyelme házához vivén, böcsületessen eltemettette; kit megtudván az ellenség: nagy galibában forogván, csaknem rabságra jutott iránta. A mint maga is alázatosan udvarolván ű Kegyelme levele által, bizodalmassan instál fejedelmi Felséged előtt: Szala vármegyében szalavári apátúrsághoz tartozandó jószágokat — másként is igen csekél állopot lévén, — ű Kegyelmenek kegyelmessen conferálni miltóztassék. Mel iránt is fejedelmi Felséged kívánt kegyes resolutióját alázatosan várván s holtig is megszolgálni kívánom. Tudom, fejedelmi Felséged előtt constál hívséges szolgálatom mellett éjjeli-nappali nyughatatlan fáradságom, melyet tovább is, utólsó csep vérem kiontásáig kívánok contestálnom. Bizván azért fejedelmi Felséged kegyes atyai gratiájában, nagy-alázatosan kirem: rúlam, legkissebbik alázatos szolgálcskájárúl ne feledkezzik, sőt mindenkor kegyelmessen megemlékezni miltóztassék. His dum me demississime in gratiam Suae Serenitatis recomendo, maneo

Serenitatis Principalis Vestrae

Kűszeg, dje 17. Julý Anni 1707.

humillimus perpetuoque fidelis cliens

Emericus Bezerédj m. p.

(Eredetije gyűjteményemben. Csupán az aláírás sajátkezű.)

288.

Pápay Gáspár, Rákóczi nándor-fejérvári követe, gr. Eszterházy Antalnak.

.... Írhatom Ngodnak bizonyossan, hogy az Száva-Dráva mellyéki és egész szerémségi ráczokat akarván egybengyűjteni az bródi, eszéki és az péterváradíni Commendánsok: igaz, hogy Eszék tájára gyülekeztenek vala is öszve, — de ily hír érvén őket, hogy az franczia ellen akarnák vinni: mind egyig elosztottanak, és most már mindenféle executióval keresik és gyűjtenék öszve; de úgysem mehetnek semmire, — mind az erdőket vették az nyakokban.

Az német követet várják ide, hogy új határt csináljanak, malecontentusok lévén az törökök az mostani határral.

Ezzel Ngodat, etc.

Nándor-Albac, 24. Julý 1707.

Pápai Gáspár m. k.

(Eredeti levél, gyűjteményemben; tulajdonkép Halil nevű temesvári török s Hajvász és Radivoj nevű nándor-fejérvári kereskedők ügyében — kik is Pápa táján, *Bottyán* tbk. mellett valának hír szerint, — íratott volt e levél, a nándor-fejérvári szerdár kértére.)

289.

Bezerédy Eszterházy Antalnak.

Méltóságos Generál-Feldt-Marschall!

Nékem jó Kegyelmes Uram!

Itt livő occurrentiák tudósításával akarván tovább is Excellentiádat szokott obligatióm szerint nagy-alázatossan megudvarlonom. Nem kítlem, vagyon Excellentiádnak már értísire, hogy *Pálffy Fejérvár prófontérozását vígben vivín, megtért, és szállott Liben-Szent-Miklóshoz, — az minthogy actu is ott vagyon*; én pediglen ide Pápára jöttem, voltam oll szándékkal, hogy Excellentiád udvarlására általrándulok az Dunán és otton nímely állopotokrúl ore tenus búvebben fogom informálnom Excellentiádat: de mivel Pálffy is megtért, nem tudván szándékát néki, hova légyen? más az, hogy nímellyek tiszteim közül is igen megszomorodtak eljövetelemről, — harmadik az, hogy *Bottyán* Uram is gátolódott útamban, hogy pediglen ollas

— quod non putaram — szerencsétlenség történjék azalatt. megtartózkodtam s mindezekre nízve útam differáltam, noha szükségképpen kívántatott volna általmennem és némely dolgokat Exciádnak declarálnom. Ez mast ha elmúlt is, mihlen Isten egy kis csöndesülést ad: Excellentiádat meg fogom udvarolnom s szándíkomat vígben vünnöm. Mert, Kegyelmes Uram, ha én olykor az ország hasznára valamiben akarnék is operálódnyi: némelyek gátolása miatt abban nem procedálhotok; ha pediglen valami hasznos, dolgainkat elővitethető tanácsomat adom is, — nem fogadják, sütt még másra magyarázzák. Azomban, Kegyelmes Uram, az én corpusom egészen az magam regimentjiből áll, Kisfaludy Uram hadai egészen mind elszíledtek. *Sokszor megírtam Excellentiádnak, hogy az aratásnak és egyéb takarulásnak idein, Dunán innend lévő némely hadaknak semmi szolgálatját nem vehetjük.* Azért bár csak egy jó lovas-regementet Dunán túl valókból küldene Excellentiád által, hogy annyival is inkább dolgainkat jobban folytathatnánk. Bár csak Berthóty Zsigmond Uramat ezerestül küldeni mellém Excellentiád, hogy continuo mellettem lehetne maradása ű Kegyelminek, — minthogy corpusom annyira megerőtlenedett: kintelenítetttem Ebergényi corpora ellen Soprony vármegyéből kinyomakodnom. *Mihelen kijöttem: azonnal az ellenség is kicsapott és négy—öt falut az linián innend föl-rablott.* Míglen Kisfaludy Uram hadai el nem szíledtek melőlem: addig mégis annyira kormányoztam az dolgot, hogy azon darab föld az ellenség miatt semmi kárt nem vallott; mast sem vallott volna, ha Kisfaludy Uraimék hadai mellettem maradtak volna.

Azomban, Kegyelmes Uram, akarám ezt is Excellentiádnak nagy-alázotossan detegálnom: regimentembéli, Dunán túl való tiszt Uraimék nagy panaszkodva jelentik előttem, hogy az ország bizonyos pénzbeli quantumot vetett volna föl, a kiből ű reájok is feles esett lígyen, melynek praestatiójára otthon lívő feleségik elítelenek; azért méltóztassik Excellentiád eleitől fogvást azon tiszteimnek kiváltképpen Dunán innend számónélkül tett sok szíp szolgálotjokat és állondóságokat kegyelmessen considerálnyi és oly dispositiót tétetni. hogy sokszor említett tiszteimnek otthon lívő feleségek s cselédjek eximáltas-

sanak azon quantumból reájok esendő portiónak praestatiójából. Meghallván emlétett tiszteim ezeránt vélek tett kegyelmessígit Excellentiádnak, — kítszerte nagyobb kedvek leszen, mint eddig volt, sütt magam is hozzájuk mutatott atyai szíp kegyelmessígit nagy-alázotossan meg fogom köszönnöm Excellentiádnak. Ezt is akarám Excellentiádnak nagy-alázotossan megjelentenem: mivel regementemnek nagyobb része már tizenhét holnaptúl fogva semmi füzetist nem vett: ha sokszor holmi kevés nyeresíggel és szép szóval nem tápláltam volna, elszíldett volna; azért méltóztassík Excellentiád mind mondúr s mind pénzbeli füzetisek eránt oly dispositiót tétetnyi, hogy mentülhamarébb Excellentiád kegyelmes gratiája által vehesík restálondó füzetiseknek csak egy ríszt is, az mondúrral együtt kezekhez.

Azomban, ez elmúlt napokban *tívin két ízbeli portát csakhamar egymásután*, első Stýriában, adván útamat az linián által elsőben is Nagy-Martonnak, hogy ottlívő ráczságot kicsalhassam, — de semmiképpen ki nem csalhatván, mentem Stýriának, Svarczenpach város felé, a hol még ekkoráig soha kurucz nem volt; maga az császár azon városbélieknek százötven musquatért küldött. Istennek hálá, minden kár nélkül, szerencsésen fölverettem. az fegyveres pórságban felesset lecsapdoztanak katonáim; öt avagy hat szakállost is, — kikkel ezelőtt sokszor katonáimat megtérítették és az kapu fölül lövődöztenek, — elhozattam. Nyeresíg igen víkony volt, *mivel Nagy-Martonnál tettem elsőben is lármát, azt meghallván, s úgy szintin míglen az sánczot levonyattam, azalatt mind marhájakat és egyéb hunvalójokat eltakarították.* Onnand megtérvin, vettem útamat az Lápincs felé, akarván az stýriai passuson lívő ellensígit is megütnöm; de az midőn Őrhöz érkeztem volna étszakának idein, éjfil után kít óra tájban, megszállítottam az katonaságot az kertek alatt: bé találván egy az többi katonáim közül mennyi az faluban, — egy compánia lovas nímét már ott volt, kiknek kezekben esvín említett katonám, az midőn hurezolták volna az faluban: kirángotja magát az kezekbül, elszaladott, köpönyegjét és fegyverit elnyervin túlő; és az midőn az palánkon általugrott volna, úgy vagy öt puskát is süttötek hozzája, de mivel igen sötít volt, nem talál-

ták. Erre nízve mindjárt én is az mellettem lívő dragonyosokkal avancsíroztam; az ellenség rendben vívin magát az Pinkva partján, salvét ad reánk, — én is hasonlóképpen ű reá. Ez így lívín kétszer egymásután, nem állhatta, hanem általverődvin az Pinkva vizin, csalt vetett; némely voluntér-katonáim és több zászlók alatt lívők is ennyihányon nyomábon akadván, meglódúlt. ötvenötig valót levertenek az lovakról és kilenczet rabúl hoztának. Azalatt magam is mindenütt nyomábon secundáltam őket; sokan az ellenség közül az sötítben le is ugradoztanak az lovakról az erdőn, és úgy salváltak magokat. Az kapitányjokat is szintén az határnál már elfogták katonáim: de az gyalog pórság feles lívín, elpuskázták katonáimat s így menekedett meg, az parókáját és fegyverit is mind elhánta. Azon füst alatt bécsapván Stájerországban, a hol még kurucz nem volt (?) egy jó diversiót tívín, megtértem; háromszázig való szarvasmarhát, egy-annyi juhot és lovat is valamennyit hajtottanak katonáim. Istennek hála, egy emberemnél több el nem veszett, kettő pediglen sebben, és három ló. Az ígetíst el nem követtetem. Várván az megírtt ellenség maga conjunctiójára Purghóban lívő Holý névű kapitánt is háromszázod magával: de mivel essős üdő lívín akkor, el nem jött vala; derekassan megverekedtem volna víle. Így is nem kevés consolatiójára esett ezen casus azon darab földnek, mert valamennyi portát azelőtt a tájikára küldöttem, — két mélyföldig is meghajtotta katonáimat.

Azomban, Kegyelmes Uram, mely gyakorta írja és bíztat Excellentiád bennünket, hogy bizonyosan által fog júnyi; azért méltóztassík Excellentiád már egyszer maga úri praesentiájával ezen szegíny, csaknem árvául hagyott földünket megvígasztalni; elvárván nagy-alázotossan Excellentiádat, hozza Isten szerencsissen közinkben! Maradok, míg élek

Pápa, 2. Augsti 1707.

Jó Kegyelmes Uramnak Excellentiádnak

alázatos szolgálja

Bezerédj Imre m. k.

P. S. Kegyelmes Uram, kérem nagy-alázotossan Exciádat: gondolkodik jó formában erről az mi nyomorúlt, elhagyott hazánkról, és minden jó dispositiót tenni; most kívánta-

tik az jó dispositió-títel, míg meleggel portázhatunk, nem majd az télre, — akkor kevesebb nípellel is vígben vihetjük operatióinkat, mert az nímét is télen bebújik az melegre, nem tolja ki annyira az órát, mint most. Úgy értem mások által távúadon, hogy Excellentiád általjövételiből semmi nem liszen, inkább értem más Generális Uraiméknak általjövő szándikát; lásso Nagyságtok, mit cselekszik; tarthatjuk is. el is vesztethők, vagyis ronthatjuk az földet. Írnék, de nem fog az pennám, magam. Én javallanám: ha Excellentiád maga személye szerint által nem gyön, mivel az föld csínyját, legfőképpen Bakony, Vértes, Somogy, Győr, Fehérvár vidéket, ezeket egy szóval Babócsay Ferencz Uram igen tudja, ha Miltóságtoknak úgy fogna tetszeni, győző által, commendírozna ezen az alsó vidéken öt—hat regimentet. Azalatt, ha Miltóságtoknak úgy tetszik s érdemesnek ítélni, miltóztassik Nagyságtok oly dispositiót tenni, hogy én bizonyos regimentekkel Rábán fölől, Soprony és Vas vármegyében, úgymint Lápincs, Soprony és Ráboköz tájékán, egy szóval, mely felé szökség hozza magával Rábán fölől commendírozzak és legyenek vígyázással a mint ott legjobban szökségesebb, mivel az ellenségnek akármikor is eredeti s indulatja onnád származik, vagy Lápincs, vagyis Bécs s Soprony felől. Ha Miltóságtoknak az dispositiók így fognak tetszeni: kérem, miltóztassik Nagyságtok Berthóty Zsigmond Uramat ezerestől áltolködenyi; a mellett Miltóságtok kegyelmes gratiájából hadd lenne mellettem continuo legalább háromszáz jó dragonyos, magam ezere, Goda hada, az ki is áll három—négyszáz lovasból; a midőn nem kívántatik Lápincs mellékin az had: Kis Gergöl, Kisfaludy György Uram ezerivel lehetne mellettem, és Török István Uramé, — az többi lenne Babócsay Uram mellett, a mi had Miltóságtok gratiájából lenne ezen az földön, s lennénk két corpusban; a midőn énnékem köllenék az succursus: secundálna másik fél, — ha másik félnek köllenék: én secundálnám, s ha ide-alá Fehérvár vidékin az vígyázás nem lenne szükséges: az más fél corpus mehetne Nyulasnak és onnád Bécs felé foltatnyi az portákat. Eleitől fogvást ebben fáradoztam, s javallottam Apámnak is (*Bottyán* értetik), hogy mentől nagyobb distractiókat tehetünk az ellenségnek, azon legyünk, — de szóm soha foganatos lóvin, nem

tehetek róla. Én ugyan nagy fáradtsággal végben vittem, mind Austriában, mind Stjóriában tettem lármákat: mert Pozsonyig s egész Bécsig is kilövettem az álgyúkat, Lajtán túl nyargalódzottak az katonáim, Nyulas felől az lőniút levonyattam nagy darabon *), nízsidei, prukki, parndorfi marhákat elhajtottam, nem kevés lármákat csináltam az napokban Austriában úgy Stjóriában; több is lehetett volna efféle, ha jók volnánk.

Mivel személyem szerint nem udvarolhattam Excellentiádnak, nem informálhattam magam: így kívánván gyarló elmémet adnom; tetszik Excellentiádnak? — igen akarnám: nem tetszik? — álljon Miltóságtok bölcs elméin.

Talián Ádám Uram minemő levéllel kívánván Excellentiádnak udvarolni, magam is recommendálok, mivel úntalan szolgál az hazáinak, mellettem gyakran s mindenfelé fárodott, portákra is; kérem, méltóztassék instantiája szerint gratiáját mutatni.

Kírem, ezeket csekél elmím szerint hogy írák, — Miltóságtok előtt meg ne ítéltessem.

(Eredeti levél, két egész ív teleírva, gyűjteményemben. Az aláíráson kívül az utóirat sajátkeze írása Bezerédynek.)

290.

*Pálóczi Horváth György hadi főpénztárnok
és b. Löffelholtz cs. tbk. levele.*

... Egyéb híreket nem írhatok Kglmednek, hanem az német (Starhemberg Guido) még is Leopoldnál fekszik; egy kevésé ugyan közeljebb szállott. Pálffi Uram is corpussával söprösi rév eleiben szállott. Intercipiált, németbül magyarra fordított, Pálffi Uramnak, midőn Székesfehérvár felé ment volt, Győr alatt maradt infanteriabeli Generál-Vact-Master levelének párját *Dunántúl való hirekrül* includálok: azalatt míg odajárt Pálffi, micsoda operatiót tettek az mieink, — sőt

*) A császáriak t. i. a Dunától a Fertőig is építettek volt az 1706-iki fegyverszünet alatt a kurucok becsapásai elhárítására védsánczokat, melyek Petronellától kezdődven, Rohrau mellett el, Parndorfnak húzódtak és Nezsidernél végződtek. Romjaik még ma is láthatók.

Bezerédi Uram Stýria szélén, Sopronyon felül egy kis várat is vett meg s fel is verte; az igaz, Austriát alkalmasint felgázolták hamarjában! Kire nézve visszatérvén Pálfinak is egész corpussa, Óvárhoz közelebb szállott.

Léva, 2. Augusti 1707.

Pálóczi Horváth György, m. k.

(Eredeti levél, gyűjteményemben. Polthári Soós Pál zsarnóczai tisztartónak szolt.)

Melléklet:

Excellentia! Méltóságos Imperialis Gróff!

Kegyelmes, nékem parancsoló Generalis de Cavalleria!

Evvel tudósétem alázatossan, hogy tegnap mind az óvári Commendánstól, mind az oda-commendírozott Rith-Majstertől tudóséttattam, hogy az ellenség nemcsak általment az lineán: hanem prukiaknak, pahrendorfiaknak 1175 és más sok falusiaknak minden marháikat elvitte és az lineát circiter 100 lépésnyire elterétette. Tegnap 7 óraker Gáthán és Landorfban commorált az ellenség; hogy Bezerédi Uram az egész corpusával lött volna. Azért emlétett Commendáns Uram succursust kért tőlem, hogy az commendója alá adattatokat (így) erőséthesse, másként nemcsak az Nyulas mezejéig: hanem Austria is nagyobb károkat szenved. — Exciád tudja, ebben mi tiyő légyek? Mindazáltal, hogy énrajtan el ne múljk: Hauptman Muhlont és Rit-Majster Rothevillet proportionaliter azokból az kik commendírozottak alattam vannak, tegnap estve Óvárra küldettem.

Tegnap Bécsből az ordinaria és az által egy levél az Bellicumtól és az egyik ő Excjától Marschallus Gróff Rabutin Uramtól érkezett; mellyekben egyéb nincs, hanem hogy Exciád az commtitált expeditiót *) tehetsége szerint admaturálja: mivel Marschallus Uram ő Excja éppen csak annak végben való vitelire várakozik. Emlétett ő Excja Marschallus Uram ír nékem 2 levelet, hogy mihelyest Exciád visszajön: 200 lovasok expediáltassanak Óvárra, hogy azok és az már Óvárrott lévő 120 lovasokkal egy

*) A Bottyán által már húzamos idő óta szorosan ostromzárolt. kiéheztetett Székes-Fehérvár császári őrségének élelemmel megsegítése, felváltása. (L. fölebb.)

más, még Bécsben lévő, ezen corpushoz sietve commendíroz-tathassanak. (Így.)

Egyébről nem tudóséthatom, hanem hogy tegnap 4 re-bellis zászlók mutogatták magokat, és az futrázsi annyira deficiál, hogy nem tudom miképpen tovább, leginkább az abrak nélkül az cavalléria subsistálni fog. És mivel az hús igen szűk és drága, pénz is igen kevés vagy, — azért mérészlem kírni Exciádat: emlékezzék az itt hagyottakra és egy darab húst hozzon azoknak magával. — Ezzel gratiájában ajánlván ma-gamot, kötölös reverentia mellett maradok

Excellentiádnak

Költ Gyúr mellett lévő táborban,

19. Julý 1707.

legengedelmessebb

szolgája

Georgius a Leffelholtz, m. p.

P. S. Noha minden tehetségemmel allaborálom és fára-dok is az ellenség felől valamit experiálni, — semmi Kuncsof-tot (Kundschaft) nem vehettem.

(Egykorú másolat ugyanott.)

291.

Bottyán Bercsényinek.

Méltóságos Fő-Generális, Locumtenens !

Jó Kegyelmes Uram !

Az mint egymást érő leveleimben alázatossan tudósítot-tam Excellentiádat az Dunáninnét lévő ellenségnek intentuma felől: most újban is írhatom bizonyosan Excellentiádnak, hogy Budáról az hajókat, vasmacskákat, hídhoz való appa-mentumokat és pallókat alászállíttatta Péter-Váradjához ; ez a német okvetetlen, ott általkötvén az hidat, Erdélbe szándé-kozik ; még ugyan az Rábczán föllül subsistál, de minden órán készül. Mi, Istennek hála, itt mellette lévén, mindennap csíp-dezzük ; tegnap öt derék németet hoztak katonáim, ma megint négyet, s alkalmasint le is csapdoztak benne. Tovább is jó vígyázással lévén, minden motusiról tudósítanom Excellentiá-

dot el nem múlatom. — In reliquo Excellentiád gratiájában ajánlván magamat, kívánom, éltesse Isten Excellentiádat.

Datum görzsöni táborból, 5. Augusti 1707.

Excellentiádnak

mint Kegyelmes Uramnak alázatos érdemetlen szolgálja

Bottyán János, m. k.

P. S. Tiszteletes Páter Póka Dominicanus Ráczkeiből actu érkezvén, szemeivel látta az hídnak alászállítását.

Én ezen németet éjjel eddig megcsaptam volna: ha olly árkos és vizes helyre nem szállott volna, — de nem lehet hozzá férni.

Felséged Fejedelem Kegyelmes Urunk hollétét nem tudom, azért nem kétlem, ezen levelemet ő Felségével Excellentiád committálja. Bezerédi Imre Uram hadának eloszlását ezen inclusából *) Excellentiád megértheti; én ugyan ma küldöttem ki Pulai György Hadi Fő-Porkolábot az Miklós mesterrel és egy pappal, hogy valakit hol talál igaz passus nélkül, exequáltassa. — Kegyelmes Uram, az én regimentem mindenkor helyt áll: mégis semmi respectus nincs reá; azért kérem alázatosan Excellentiádat: méltóztassék fizetésérül gondolkodni, már régtől fogvást nem vett hópénzt. — Excellentiád egy levelemre sem ad választ, hogy mégis vigasztalna; mert ha csak láthatom is Excellentiád levelét, könnyebb a szívemnek.

Tudtára adom Excellentiádnak, *hogy én Dunáninnét az egész dézmákat, mind fiscalításban s mind egyéb dominiu-
mokban elfoglaltattam az ország szükségére: mert tavas is úgy kifogytunk volt már az élésből, hogy éhel is csak meg nem holtunk.*

Külczim: Méltóságos Székesi Gróff Bercsényi Miklós Erdély- és Magyarország Statusi Fő-Generálissának, Fölséges Fejedelem Kegyelmes Urunk Locumtenensének, Kegyelmes Uramnak ő Excellentiájának, igaz kötelességgel. Ibi-ubi. P. H.

Stapheta Urgentissima.

(Sajátkezűleg aláírt eredetije a kir. kamarai levéltárban.)

*) Nincs itt; de Bezerédy aug. 2-iki leveléből tartalma sejtethető.

Bottyán gr. Eszterházy Antalnak.

Méltóságos Generális, nekem jó Uram!

Kötelessen szolgállok Nagyságodnak. Jóllehet Bezerédi Imre Brigadéros Uram mellé több katonaságot adtam, mint magam mellett hadtam: mégis hadának eloszlása végett mit írjon? — ezen inclusájából *) megértheti Nagyságod. Elsőben is Goda Uram regementét applicáltam volt ő Kegyelme mellé: de azt is eloszlattván, csak a tisztek jöttek hozzám; azt újobban compellálván, odaküldöttem. Stjria és Sopron tájékarúl gyakran ő Kegyelme olly lármáskodásokat téssen, kiknek végeire menvén, — azután semmi sincs az dologban, az mint az mostani stjriaiak motussában is semmi sincs. Két Kisfaludi Uraimék ezerei olly complete voltak: de ő Kegyelme eleregette, — mégis nékem panaszkodik; most ugyan Pulait magam laib-compániámmal és az Miklós mesterrel kiküldöttem afféle szélledőknek persecutiójára, — már is jobban csoportozik az had. Azon ő Kegyelme mellé applicált brigáda sem oszlott volna annyira meg, ha ő Kegyelme véle continuuskodott volna: de ott hagyván indisposite, maga is Pápán mulatott. Most pedig én hogy magamat hadból exhaustáljam, — az nem lehet; itt két mérföldnire lévén előttem az ellenség, jobban kívántatik az erő, noha magam is vékony erővel vagyok: mert Balogh Ádám Uram ezerében nincs több másfélszáznál, Somogyi Ádám Uram ezere hasonlóképpen megritkúlt. Pető György katonái is ha egy nap öszvegyűlnek, — megint mindgyárt elszílednek, igen állhatatlanok. Az egy magam regementemet hogy stricte tartom, egy sem superálja, sőt ha az nem volna: az tábor is üres volna gyakrabban, — noha abból is három compániát tartok az Mezőföldön, ott lévő szegénységnek conservatiójára.

Ezen Pálfi mellett lévő horvátságot megcsapattam volna: de étszakára mindenkor szekerekkel muniálja magát; az strázsáját ennyihánszor behajtották már portásim. Rabokat kevés nap vagyon hogy nem hoznának, — már magyar rabjainkat mind kiszabadítottam erga commutationem mindenfelől, még is feles rabok vannak kezem között.

*) Ma már nincs mellékelve.

Ezen órában érkezett Nagyságod leveléből értem, hogy parancsolja Nagyságod Szekeres István Uramnak Somogyi Ádám Uram ezerével való felváltását az fejérvári bloquadában, Szekerest pedig Tata eleiben rendeljem; ha úgy kell meglenni: hát itt kivel legyek? Nem marad egyéb az magam regementemnél. Török István Uramé is csak vagyon az mint vagyon, ahhoz semmit sem bízom. — Kérem alázatosan Nagyságodat, hogy az minémő kevés substantiám az eb szájából megmaradott, hogy újebben oda ne essék: Újvárból Péter Újvári Mihály káplán Uram által kiküldöm, — ő Kegyelme mellé ne terheltessek Nagyságod valamelly confuérozó katonákat adni, úgy az feleségem mellé, — hadd álljanak félre, ha periculum volna Újvár táján; melly ebbéli jóakarattját én is megszolgálnom igyekezem. Hogyha pedig éppen verificáltatnék Újvárnak megszállása: kérem, ne terheltessek Nagyságod engem általbocsátani, — hadd operálódhatnám én is a német körül, több emberséges emberekkel; a mit tehetnék, el nem múlték rajtam.

Szintén ezen szempillantásban érkezett Ráboközből egy böcsületes páter, ki most jött Pálfitúl, Pálfinak szájából hallotta, hogy két-három nap alatt megindulván, Buda felé megyen; már Rabutin is ott vagyon véle Libénnél. Ezzel éltesse Isten Nagyságodat! Datum Görzsönnél lévő táborból, 10. Aug. 1707.

Nagyságodnak

alázatos szolgálja
Bottyán János, m. k.

P. S. Elvárom az Nagyságod úri válaszát általmenetelen iránt; Bezerédi Uram itt maradhat commendónak.

Külcím: Méltóságos Galántai Gróff Eszterházi Antal Generális-Mezei-Marschallus, Senator Úr és Dunán innét lévő Fő-Generális nékem jó Patronus Uramnak ő Nagyságának, Újvár. P. H.

Másik felől: Stapheta urgentissima.

Bottyán János, m. k.

(Eredetije — ívrét, csak az aláírás sajátkezü, — gyűjteményemben.)

*Vas vármegye utasítása
Bottyánhoz küldött követei számára.*

Instructio pro Perill. ac Generosis Dominis *Josepho Horváth de Szent-György* Vice-Comite et *Emerico Bús* Judicium Inelyti Comitatus Castriferrei, veluti ad Excellentissimum Dominum Generalem *Johannem Bottyán* Ablegatis.

Primo. Repraesentálni Méltóságas Generális Úrnak ő Ngának, hogy majd másfél esztendőül fogvást úntalan fáradott azon a Nemes Vármegye, hogy az 800 zsoldossát *) mind az portás. úgy nemes urak részéről fölállétsa és az dominiumok részéről is; de mitül esett. hogy azon móddal azon 800 zsoldosnak állítása megcsorbúlt? követ atyánkfiai tudván jól: ő Kglmek declarálni el ne múlassák említett Generális Uramnak. A minthogy ettől lett az is, hogy a nemességet, a kik zsoldost állítottak, agiliseket, libertinusokat és robotos jobbágyokat is, a kik a portió vagy a hadak tartása alatt voltak, erőhatalommal megfogták, kötözték, és fölültetvén elvitték s compániákra osztották. Ezek miatt az hajdúságnak előállítása is **) vonyódott és az hadak számára fölvetett impositáknak is administratiója nehezebben mehetett öszvő. Ha azért lehet mód benne és megorvosoltathatnék, hogy az 8 száz zsoldosok csak maradnának meg és azokat T. N. V. Kisfaludy György Kapitány Uram állétaná elő: az erővel elvitt nemesség, agilis, libertinus és polgárság menjen vissza. Ha pedig ott meg nem orvosoltathatik: említett Generális Uram mutatna módot benne. hol lehetne orvossága?

Secundo. Adlaboráljanak azon ő Kglmek, hogy Pulyay György Fő-Hadi-Porkoláb Uram mostani terhes executiója megszűnnék; mindazonáltal, ha a csavargó katonaságnak járására és kóborlására nézve szükséges volna maradása: kevesebb számú vitézekkel járna, a fölösleg való pedig revocáltatnék.

Tertio. Igen súlyos, hogy kilencz szekér Gencsről, Hőgyészből, Szergenből és Pór-Magasiból hajtatott el: mindazon-

*) Kisfaludy György (Kiss Gergely) huszárezrede.

**) B. Cziráky László (Benkő Ferencz) gyalogezrede.

által, ha az szükség úgy kívánta, — annak ninesen regulája. Requiráltassék azon Generális Uram ő Nga: ha ezután valami olyan szorgos szekerezés gyönuő, Kemenes alatt lévén fő- és vice-szolgabírák Uraim, méltóztassék requirálni és azok által limitáltatni az ilyen szükséges szekereket.

Quarto. Minthogy ezen Vas vármegyének ezen vármegyében levő corpust köll tartani: requiráltassék ő Nga, hogy a Kemenes-allya ne oneráltassék más vármegyében (lévő) ő Nga hadaival; Szala vármegyéből méltóztatnék provideáltatni s az ott alatt való vármegyéből.

Quinto. Minémű kóborlások, járások-kelések vagyon a katonaságnak éjjel-nappal, melylyel a mezőkön cséplik a gabonát, falukon terhelik étel-ital adással a szegénységet; tartatnék a katonaság zászlók alatt, — ne engednék Tiszt Uraimék kibocsátani és elszélledve lenni. *)

Actum Sabariae, in partiali Congregatione nostra, die 10. Augusti 1707.

(Eredeti fogalmazat, félíven.)

294.

Bottyán nemesi fölkelést hirdet.

(Rendelet a sopronyi alispánra.)

Krakai táborban, 16. Augusti 1707.

Jóakaró Vice-Ispán Uramnak

ajánlom szolgálatomat Kegyelmednek.

Az ellenség Pápa tájára való érkezésével, tudom, a földnépe nem kevésbé consternáltatott, sok pusztítása s égetése után. Már viszont megtér Győr felé, s indulófélben vagyon erdélyi útjára. Azért Kegyelmed az egész helységekre in gremio sui küldje ki primo et ante omnia currensét: az szegénység csak lásson a maga dolgához s takarodásához.

Most mutatá ki Pálffy foga fejrét, midőn egymástérő leveleiben, a midőn senki nem kényszerítette, és esküvel is men-

*) Épen ezért küldözte a tábornok saját testőrszázadával üldözősükre s zászlók alá kergetésére Pulyayt, »Miklós mester«-rel a hóhérral együtt. De e keménykedés meg, mint a 2-ik pont mutatja, a vármegyének nem tetszett; mézes-kaláccsal pedig azt az előbbi lágy commandók alatt kóborláshoz szokott féktelen hadat a táborra nem esalhatta.

tette magát, hogy az ő hada positive és ex ordinibus nem égett: hanem a mi történik, per modum excessus történik; melynek mostani cselekedeti világos ellenkező bizonyság, — elhitesse a lelkével. Ha tudom revancsolni: bizony ezerszerre revancsolom. Hogy azért ezen dolog annál jobban procedáljon: míg magam is jobb rendelést teszek a mezei hadak közt, Kegyelmed ex officii sibi incumbenti minden nemességet — senkit ki nem vévén — donatim et viritim insurgáltasson; hogy mást statuáljon valaki maga helyett, absolute meg nem engedem, s olyan assignatióval és készüllettel, hogy két hét alatt Isten által leendő hadi operatiók után, parolámra fogadom, azonnal visszabocsáttatnak, és hogy nem ellenségre, hanem praedára, szabad nyereségre vitetnek. Ebben pedig Kegyelmed semmit ne kételkedjék, hanem valamint böcsületét szereti, Urához, véréhez s édes Hazájához köteles: olyan szorgalmas legyen ennek effectuatiójához; másként, ha Kegyelmed vagy processualis szolgabírái vétsége miatt az ország szolgálatja notabilis defectust szenved: kénteleníttetem kedvetlen mediumhoz nyúlván, vasra veretnem s általküldenem Újvárbán Kegyelmeteket, — melyet nem vélem, hogy Kegyelmetek akármelyik is — tapasztalt igaz hazafiúságát tudván, — magára várjon. Csak vehessem pedig proxime tudósítását Kegyelmednek: miképen kívánják a Nemes Vármegyéek effectuálni nemesi szabadságuk mellett egyedül a közönséges jóra czélozó haza-szolgálatját? — teljes instructióval expedíálom Pulyai György porkolábomat a compulsióra per fas et nefas, és a kit renitensnek comperiál lenni: mind jószága felprédáltatik, sőt élete is periclitáltatik, annyira, hogy renitens nemes Uraiméknak váltságon marad az ízi szájokban. — In reliquo maradok

Kegyelmednek

szolgáló jóakarója

Bottyán János, m. k. P. H.

Titulus: Tekintetes Nemzeti Vitézlő (Felső-Büki) Nagy Mihály, Nemes Sopron Vármegye ordinárius Vice-Ispányjának, jóakaró Uramnak ő Kegyelmének sietve íráom.

(Egykorú mása Hevenessy kézír. gyűjt. IV. k. 52. l.)

Bottyán Bercsényinek.

Méltóságos Fő-Generális és Locumtenens!

Kegyelmes Uram!

Tartozó kötelességgel szolgálók Excellentiádnak. — Malom-Sok táján lévén táborban, az ellenség Lébennél: egy étszaka megindulván, rajtunk jött mintegy négyezer némettel s mellette lévő ráczczal; jó vigyázást tartván a Rába passusin, jövetelét jó idején észrevettem, — bagácsiát és gyalogságot sietséggel elküldvén: az lovas hadakkal előljáróját bevártuk az ellenségnek, alkalmas harcztól állottunk, az ellenségnek nem kicsiny kárára, s feles rabokat ezenkívül el is fogtunk. Érkeztén azonban a derék truppok, kevés kárral előtte szépen elnyomakodtunk. Pápa alatt két nap s két étszaka subsistálván, az egész várost, malmokat s cirscumjacens falukat felégette, s a mi javait kaphatta, eltakarította, s klastromokat is felverte. Volt ezen dolog 14. praesentis, — jóllehet Pálfi Uram, a mikor senkisémet kényszerítette is, gyakran s majd egymást érő leveleiben esküvéssel is bizonyította, hogy ő sohol positive et ex ordinibus semmitsem égettet, hanem per excessus történik a mi történik, — mostani cselekedeti megmutatja már! Én ezt régen jövendőlttem, Kegyelmes Uram, sőt cum protestatione is sokszor írtam Excellentiádnak: mihelyt reánk felesedik az ellenség, — azonnal így járunk, mert bizony még most is vékony erővel vagyunk, és hacsak nem gondolkodik Excellentiád erről a darab földről: bizony, mostani kevés hadainkat is a fizetlenség s ruhátlanság miatt félttem — megvallom — az eloszlastól, s következhető non putaramtúl félttem ezen darab földet is. Már megtért ismét Győr felé, gazdag praedájával; hová s merre vészi útját? Csak egy kevés időt várok én is, most az Nemes Vármegyéket is actu insurgáltatom, — ha meg tudom adni, bizony duplázva is megadom a revancsot: *a minthogy csak már is commendéroztam feles lovas hadakat a Lajtamellyéki faluknak s malmoknak öszveégetésére; teljes reménységgel vagyok, hogy rövidnap alatt az ellenség távozásával mind Austriában, mind Muraközben hasonlót követek el. Ba-*

gácsiáját még annakelőtte Győr felé indította; úgy hiszem, maga sem késik soká, (félvén, hogy az időből is kireked,) hanem a mint közönségesen foly a hire, erdélyi útjára indul, — melyet micsoda modalitással effectuáljon? én nem capiálhatom.

Mindezek így lévén, Kegyelmes Uram, ha molestus nem volnék, Excellentiádnak még most is javallanám én csak néhány száz számból álló dragonyosnak általszállítását is, — bizony, sokat vihetnénk végben; álljon mindazáltal Excellentiád böles dispositiójában. Ezzel ajánlom tovább is Excellentiád gratiájában magamat, s maradok

Jó Kegyelmes Uramnak

Excellentiádnak

alázatos köteles

Krakkói táborban, 17. Augusti 1707.

szolgája

Bottyán János, m. k.

P. S. Az nagy Istenért kérem Nagyságodat, ocsódjik Nagyságod az Dunáu-innét való földről: mert ha még az német egy diversiót tiszön, — féltém ezen földet non putaremtől. Az egy magam ezere hogy még vagyon, annak is elig hía vagyon; de Bezerédi három ezerből álló hada mind egyig az tisztekkel és zászlókkal széltment, csak az Dunántúl való katonaság vagyon vele, — mind volentírrá lőtt és szíllel az Lápincs tájján prédál. Én kit kapathatok, az ki érdemes rejá, törvény szerint bánom velök. *Mivel az hadak eloszlottak: most az vármegyéket ültetném föl, ha összevehetném.* Az nagy Istenért kérem Nagyságodat: valami fehérpénzt küldjön által, bár csak 2000 forintot egy hóra; talám itt is telik valami az deputatiótól.

Külczim: Méltóságos Székessi Gróff Bercsényi Miklós, Felséges Fejedelem és a Nemes Haza szabadságáért Confoederált Statusok Senatora, Fő-Generális és Locumtenens jó Kegyelmes Uramnak ő Excellentiájának, tartozó igaz kötelességgel írák. Dunántúl, ubi, ibi. Cito, cito, cito, citius, citius, citissime.

P. H.

Stapheta urgentissima.

Bottyán János, m. k.

(Eredetije — egész ívre in folio, az aláírás és utóírat a tábornok saját kezével írva, — gyűjteményemben.)

B. Révay Gábor ezredes, gr. Eszterházy Antalnak.

Méltóságos Generális és Gróff!

Nékem érdemem fellül való Kegyelmes Uram!

Nem kétlem, Exciád választ adó levelemre való választomat nem vötte volna, hogy tudnyaillik regimentemnek miben légyen dolga? Továbbá is azért Exciádnál alázatos instantiámat újítom, noha jóllehet azonkívül is már voltaképpen constál Ngodnak: minémű ruhátalan és már telles kilencz holnaptúl fogvást semmi fizetést nem vött légyen regimentem, — azon megígért mundért, ki Újvárbán vagyon, méltóztatnék Ngod általszolgáltatni, mivel naprúl-napra consolálom őket idejöveteleivel; hogy azért biztatásommal ne disgustáltassék és utóljára talán el is ne oszoljék: kérem Exciádat, remediálja, ha oly hertelen nem is — mivel, mint hallom, mincsenek hajók (kompok, Karvánál) az Dunán; — pro interim bár csak a kiknek legszükségesebb volna, adattatnék ki ruházatjuk itt; e felől méltóztatnék Exciád Generális Uramnak (Bottyán.) úgy Horváth Zsigmond Uramnak írnya: tennének dispositiót.

A mellett nem kétlem, Exciádnak hogy elégféleképpen nem constálna az elmúlt vasárnap az német armadáának egész erejével inopinate való reánk jövele; de mégis, Istennek hála, az egész infantériával, úgy bagázsiával elnyomódtunk előtte, míg az katonaság (= lovasság) puskázott véle. ellenség közül többeknek, mint az mieinknek elesésével. Tovább még Isten tudja, mit rendel velünk? Az egész molnákat (= malmokat) specia-liter penig Pápát elégette (Rabutin s Pálffy.) Talián Sándor Uram és Botkáné Asszonyom házán kívül; az klastromoknak fölverése után penig elment.

Ezeket alázatosan Exciádnak akartam tudtára adnom, magamat penig úri gratiájában ajánlanom. Maradván

Excellentiádnak

Ex Castris ad Karakó locatis,

dje 17. Augsti 1707.

alázatos szolgája

Révay Gáspár, m. k.

P. S. Egy szóval Kegyelmes Uram, megvallom, hogy olyan vakmerűképpen bevártuk az ellenséget, hogy magok is

csudálták resolúciónkat; de az katonaság, átkozott, az midűn csendessen elűtte nyomúlui köllött volna: inkább elszéledett, annyira, hogy csak Isten tudja, mikor öszvecsuportozhatik csak annyira is, a mennyire volt? És így Exciátoknak méltán gondolkodni köll ezen földnek subsistentiájáról s jó forma succursusnak által való küldéséről: mert az idevaló némely hadhoz másképp nem sokat bízhatunk;*) az mint ezen órában gyűtt Pápáról Tersztyánszky, Exciád Oberst-Lajdinontja, referálván, hogy a midűn pápai katonaság utolsó ruinájakat látták volna, — publice az utcán levetették zászlójokat, nagy zúgolóddással és átkokkal mondván, hogy soha többé nem kurucoskodnak, s azzal el is széledtek, zászlójokat az utcán elvetve elhagyván, kéntelenített említett Kapitány Uram csak közlegényekkel fölvetni az utcáról az zászlót, úgy hozta el magával.

Ezek Kegyelmes Uram, bücsen általláthatja Exciád, micsuda indiciumok legyenek s micsuda állapotban vagyunk ezen az földben. Brigadíros Bezerédy Uram ő Kglme hada is mennyire elszéledett: Exciád kezéhez transmittált panaszoló sáját leveliből, — melyet ennekelőtte is már megküldette Exciádnak Generális Bottyán Uram, — bücsen általláthatja; és így magam szegény fejem ezen kis hajdúsággal fötröngők valamintere.

Szintin ezen órában veszem Exciád levelét, melyben méltóztatik parancsolni, hogy az elküldett mundérung eleiben 16. szekérrel elégséges confuit küldjek; kit szívesen megeselekedném: de mostan történt confusiókra való nézve, úgy látom, továbbra köll haladnia.

Pro ultima consolatione Exciádnak azt is írhatom, hogy az egész Exciád Pápan lévő asztagjait is porrá tették, malomokkal együtt.**)

(Eredeti levél, gyűjteményemben; csak az utóirat sajátkezű.)

*) Révay Gáspár nem túl a dunai: hanem túróczy fi volt, ezrede is fölvidéki; mely helyett viszont Fodor László dunántúli gyalog-ezere hadakozott volt ez évben Dunáninnen.

**) Pápanak földesura ugyanis gr. Eszterházy Antal volt, fivéreivel.

Szekeres István ezredes, gr. Eszterházy Antalnak.

Méltóságos Fő-Generális, etc.

Nem kétlem, másként is lehet tudtára Ngodnak, mindazonáltal bizonyossan írhatom: már ma két napja, hogy Rabutin egész corpussával általjött (a Rábán) Győrnél és ma Győr és Komáromnak fele-útjában az Duna mellett Czenczóhoz*) szállott; gondolnám, ha nem siet, holnap rosztogot tart, — holott marsút siettet: negyednap alatt Budához mehet, a hol is már a híd hajói kettőnként össze vannak kötve. Jóllehet Komárom még előtte vagyon: de ott semmi olly készületit nem hallottam; ha holnap marsol, Komárom alúl egy mérfölddel érhet.

Nem kétlem, Pápa várasának és körüle lévő malmoknak Pálffy által való fölégettetését és a tájján lévő némely faluknak. jószágoknak fölpraedálását mások által is érthette Ngod.

Én is itten az ezerrel együtt, Buda és Fehérvár között lévő ploquádában noha emberbéli kárt hétnél az egész tavasztól fogva többet nem vallottam még ekkoráig: mindazonáltal sebessek most is ugyan felessek vannak; lovak iránt pedig az két vár alá való portázás miatt feles kárt vallottunk. — Ezzel ajánlván magamat Ngod gratiájában, maradok

Ngodnak

Datum Lovas-Berén. dje

alázatos szolgálja

19. Augusti 1707.

Szekeres István, m. k.

P. S. Hogy bizonyossabbat ír hassak Ngodnak: leveletem egy kevésé tartóztattam és az hireknek valóságossabbban megértésére Szendi Márton főhadnagyomat egynehány katonáimmal fölcommendőztam; ki is mit írjon: ezen accludált levelébül méltóztassék Ngod megérteni; de minden szándékát Erdély felé mondják lenni (Rabutinnak;) a mint a mely curenseket az falukra kiküld s katonáim elfogják: Budához feles szénát parancsol hordatni, noha ugyan erőssen tilalmazom

*) Bakony-folyás, mely Ács alatt ömlik a Dunába.

s Buda felé portázó katonáim által is, hogy bé ne engedjék vinni, keményen parancsolom.

(Eredeti, gyűjteményemben. Az utóirat ú. l. aug. 20. este, vagy inkább 21-kén kelt.)

Melléklet:

Ajánlom szolgálatomat Kglmednek
jóakaró Oberster Uram!

Én az német lejövetelinek hírét jóllehet még Csákvárott meghallottam: de mindazáltal, hogy bizonyossabbat tudhassak, bementem szintén az szőnyi halmokig és magam szemeimmel néztem, hogy megszállott Szőny és az komáromi rév között az Cironiában. (Így.) Azért még inkább egy napon várakozom, hogy láthassam: merre leszen indulása holnap, avagy rosztogot fog tartani? Azt is bizonyossan referálják, hogy Pálfi visszament az rácsággal Óvár felé, hogy igyekeznék Bezerédi Uramra. Ezzel, etc.

Datum Kocs, die 20. Augusti 1707.

Szendi Mártony, m. k.

Kívül: Szekeres István ezredes czímzete, s hogy a környei bíró lovas által küldje Csákvárra.

(Eredeti, ugyanott.)

298.

Groczy István alezredes levele.

. . . . Mi illeti hírek dolgát: Bottyán János Uram ő Nga Dunántúl való földén szerencsésen járt, az Rabutin németjeiben alkalmasint lecsapdozott s elevenen is fogott; revancsolni akarván (Rabutin,) Pápa felé ment és felégette Pápát; onnan Tatához szállott, hová szándékozik? Isten tudja; de a mint hallatik, Erdély felé akarja venni útját. Starembergh (Guido) általjött volt az Vágon erős portával, de ismét visszament Leopoldhoz.

Raptim Érsek-Újvár, dje 22. Augusti 1707.

Groczy István, m. k.

Kívül: Polthári Sóss Pálnak, Zsarnóczán.

(Eredeti, gyűjteményemben.)

Bottyán védlevele Szombathely város számára.

Én *Bottyán János*, Főlséges Erdély- és Magyarország Confoederált Statusi Vezérő-Fejedelme Főlső-Vadászi Rákóczy Ferencz Kegyelmes Urunk Generális-Mezci-Strázsames-tere, egy Lovas Ezernek Colonellussa, mostani Dunán-innét lévő egész Lovas s Gyalog Hadainak Commendérozó-Generálissa. Tekintvén ezen Nemes *Szombathely* Városának az Ország Hadai hasznára czélozó sok rendbéli beneficiumát, melly Város máskínt is a sebeseknek és betegeknek merő receptaculumja, azért is kívánom ezt speciális respectusban tartanom és conserválnom, hogy annálisinkább az militiának jó subsistentiája ezen az földön lehessen. Az minthogy hozzátartozandó szőlő-hegyeket és egész határt protectióm alá vévén, adván az egész városiaknak olly hatalmat és szabadságot, hogy az ollyatín vitézeket, kik modo violento aut furtivo szőlőhegyekre vagy akármmelly tilalmas helyekre irrumpálnának, megfoghassák, meg is verhessék ha excessuson találják, — bátor passusok légyen is. Azonban valakiknek Generálistúl, Brigadérostúl vagy Óberstertúl passusok nem leend, (Hadnagyok és egyéb alacson Tisztek passussa nem suffragál) azoknak se szállást, annyivalisinkább gazdálkodást praestálni ne tartozzanak; az hatalmaskodók, morgók és háborgók ellen Városostúl feltámodván, verjék ki az Városrúl. vagy megfoghván, tegyék az toronyba, azután Hadi Tisztinek insinuálják. Mindazonáltal midőn az Magazinumnak és Commissáriatusnak defectussa volna: tali in casu a sebeseknek és betegeknek, erga imputationem impositarum, intertentióval legyenek, valamit erogálnak summába beadván, mellyet is in defalcationem tartozzék a Commissáriatus bévennyi. Intimáltatik azért minden ideérkezendő Kegyelmes Urunk Hiveinek, Hadi Tiszteinek és akármmelly fegyverviselőinek, hogy ezen Várost föllülírt modalitas szerint respectusban tartván, semmi illegalitást elkövetni ne merészeljenek, az Edictum szerint való kemén büntetés alatt. Praesentibus Perlectis, Exhibenti Restitutis. — Datum Sabariae, 3. Septembris Anno 1707.

Bottyán János, m. k. P. H.

(Eredeti nyílt-levél, egész ívre írva, ékes czifrázatokkal, s a tábornok s. k. aláírásával s pecsétével megerősítve, Szombathely város levéltárában, fasc. XIV. nro. 422.)

300.

Bezerédy Eszterházy Antalnak.

Méltóságos Generál-Feldt-Marschal!

Kiváltképpen való nagy jó Kegyelmes Uram!

Tót-Kesziről 18. Augusti datált, nékem szőlő Excellentiád úri méltóságos levelét. tartozó és szokott igaz alázatossággal vettem. Hogy pedig Excellentiád csudálja, egynehány ízbéli levelére választ nem adok: nem egyébnek, hanem úntalan való sok distractiómnak tulajdonéthatni. Máskint is, Kegyelmes Uram. megvallom, mióta Kenesei Uram tőlünk elment, Excellentiádnak két levelénél többet nem vettem; hogy azért kísédelmessen válaszolok, alázatossan bocsánatot várok.

Az idevaló occurrentiákat a mi illeti: nem kiétlem, rész szerént azokról alkalmasint informatus Excellentiád. Ebergény Uram Sopron elején vagyon maga corpussával, Pálffi Uram pedig Óvárban, hatszáz némettel s ezerig való ráczsággal, — kinek is a napokban minemő levelét vettem alázatos, kötelességem szerént akarván értésére adnom Excellentiádnak, megküldöttem. Az operatiókat tehetségünk szerént folytatjuk; két ízben lévén Staërországban, először nagy darab tartománt följárván, elrablottuk: de az égetést azon úttal meg nem engedtem. Hanem most újobban, Pálffi Uram példamutatásából, Pápának és több heleknek fölégetésekért erős portával becsapván újobban: negyven- vagy ötvenig való falukat fölégettünk. Nyereség igen csekél volt: mivel előre hírt vittek nekik, hogy erős portával készülünk. Ezeknek előtte pedig, szintin Nagy-Boldogasszon napján, vagy háromszázad magammal indúltam Kabold felé, a hová akkor szándékozott az ellenség kiütni; tovább étszakátul fogva tizenkét óráig ott várokoztam Kabold tájján lesben, — de ki nem jött; onnénd magam híremmel mentem Sopron alá, s előre martalékban volentírjeimet más. jó paripás katonasággal beküldvén, kik is szintén a mint Soprony előtt a hol a linea vagyon, onnénd elkapván egynehány

pár ökröket, midőn azokat erőssen hajtánák ki, — az prattschaftban lévő német az magyar lobonezokkal és ráczsággal utánnok indulván, szintin a mint magam Harkál nívő faluhoz közel lesben állván dandárral, addig vártuk hogy hajtásák; kifiztén egyszersmind rajtok, visszafordétván, a kit maga az német megvall: száznégysz német s rácz esett el, egy lajdinont és két kornéttás. Azonban az táborban lévő német is hamar érkezhén succursussára, s egész táborával secundálta, — szintin éppen Német-Keresztúron alól, csaknem nagy-baromi erdőig jött utámnunk. Istennek hála, közülünk több kár nem esett, hanem három közlegént, — kik közül egyik Excellentiád regimentjében való dragonyos volt, — azonban magam regementéből egy vice-hadnagyot öltek. Minthogy pedig akkor nagy melegség s az sok lövöldözés miatt por és füst lévén, az lovak igen megbágyadtak, a minthogy Horváth István nevű főhadnagyom jól viselvén magát, sokat forgolódott és puskázott, annyira, hogy jó paripája alatta megtikkadván, magam vezetéket küldöttem alája, kit is csak nem régen vettem, s mind ezüstös szerszámban lévén, — az is újobban elállván alatta, keresztúri erdőszélen leugrott róla, paripámat azon szerszámosztól s rajta lévő pár pisztolostól az ellenség elnyerte; megvallom, igen kedves paripám volt, — de mégis, annyira nem bánom, mint az szerszámot, mivel igen katonás, úri szerszám volt.

Pálfi Uram levelit a kit megküldöttem Excellentiádnak, azt magam levelemre válaszolta, midőn Pápát eligettik volna, Bottka Ferenczné uapam-asszon kárvallási iránt írtam vala. Azon levelet Excellentiád jól megfontolván, considerálhatja: a mint Generális Bottyán Uramot describálja, mennyit tart tüle az ellenség. Én igaz lélekkel írom Excellentiádnak: keserves szívvel nézem s óhajtván értem s tudom ezen a földön miatta lévő sok fogyatkozásokat, — kit hogy hízelkedésből avagy talám irégysegből írnék Excellentiádnak, nagy-alázatossan kérem, azt ne vélje; tudom, rövidnap mások is hasonlót fognak írni Excellentiádnak. A mint Pálfi Uram írja, igazán: csak magát szerető s pénzt öszveszerző, s nem hazánk hasznát kereső. Ha akarta volna úgy, mint én, s az hadakat hejában mellette heverni nem hadta volna s most is nem hadná, — eddig bizony akár Sopronyon föllül lakhatnánk; de, Kegyelmes

Uram, semmit éppen nem vihettek végben véle, mivel nékem Sopron elején magam kevés népemmel köll ötöt strázsálnom. Száma nélkül kírtem: adjon népet mellém, ha magának kedve nincsen is az eljövételre. hadd vihessen valamit végben, — de soha reá nem vehetem. Az hadakat heverteti, ezt pedig az vitézlő rend megúnván, elkedvetlenedik, s örömet győnének, nem bocsátja. Szemben velem szépen beszél, hátom mögött kisebbét, vagy levele által gyaláz. kit keserves szívvel köll szenvednem; némel hazug tisztek — a többi közül Kisfaludi László — utánnam árúlkodván hazudoznak, a ki iránt írt volt egyszer már néki Excellentiád: akkor egy kevésbé megszűnt, most ismét kezddi. Noha, a kit mind Isten s világ jól tud, mennyi szolgálatot s hasznót teszek ezen a földön. — mégis olyanoktól kölletik szenvednem! Ha Bottyán Uram mit ír Excellentiádnak maga mehetségére: ne higgye, mert ő tette Pápa tájjékát s több heleket majd koldulásra jutókká, s Pápa elégetését ű okozza. (Így).

Kihez képest kérem alázatossan Excellentiádat: ezekről másképpen gondolkodni miltóztassék, s az én directióm alá egy brigádát, a ki jó lovas- s gyalog-ezerekből állana, rendeltetni, hogy azokkal tovább is hadd mutathassam igaz vérségbeli hazafiúságomat s teendő hasznos operatióimat. Azonban, ha ugyan csak továbbra is Bottyán Uram innend lészen, s azt meg nem orvosolja Miltóságtok: valamikor parancsolja, én innend erről a földről kész vagyok általmennem a Dunán s szolgálatot tennem, hogysem itt az ű commandója (alatt) gyalázattal lennem többé. Azírt vagy ötöt amoveálja innend Meltóságtok, — vagy nekem parancsoljon az általmenetelre; más-kint is, lássa mit cselekszik Meltóságtok velem, nem bánom, ha vasra veret is: de én, Isten engem úgy segéllen! általmegyek, semhogy én innend, ő tüle dependeáljak s commandója alatt legyek; mivel én a kisebbséget nem szoktam, bennem lívén a nemes vér, s emberek között tanúltam s nem a Bakonban, mint valaki. Írhatnék eleget, de ezzel nem kívánom mostan molestálnom Excellentiádat. Ha Excellentiád csak egy maga szolgálját küldi is által commandónak, — inkább dependeálok tüle, hogysem mint ettől! Én azért, jó Kegyelmes Uram, consolatiómra való hováhamarébb válaszáat elvárom

Excellentiádnak; de midőn nékem miltóztatik levelít küldeni: Bottyán Uram leveleivel ne dirigáltassa Excellentiád, mivel szokása szerint mindenkor fölszakasztja leveleimet,*) a mint most is Excellentiád levelít fölszakasztotta kit nékem írt, s Méltóságos Székesi Gróff Bercsény Miklós Fő-Generális Uram ő Excellentiája felőlem Excellentiádnak írott levelének párja küldése iránt emlékezik Excellentiád, — azt is Bottyán Uram elszaggatta s kezemben nem adta. Már elítélheti Excellentiád, minémő irigység ez tüle.

Excellentiád méltóságos gratiája által az »Barna« lovat kezemhez hozták, melyet nagy niven révén, alázatosan köszönök, kívánván Excellentiád kegyelmes gratiáját alázatosan megszolgálnom. Azonban a midőn Excellentiád úri dexteritásában ajánlván magamat s mindenekről resolútióját alázatosan várván, maradok

kiváltképpen való jó Kegyelmes Uramnak

Excellentiádnak

Kúszeg, die 6. 7-bris 1707.

igaz, alázatos szolgálja

Bezerédj Imre, m. k.

P. S. Kegyelmes Uram, kérem az Istenírt Excellentiádat: vagy engem, vagy Bottyán Uramat vigye el erről a földről, mert elig volt már sok töríssem, szenvedíssem vile; soha még árestomban nem voltam magam rossz viselisse miatt, — de, Isten úgy segítlen! inkább szenvedek árestomot, hogysen ill gyalázatosan szolgáljak vile; volna kölömb ember, könnyebben szenvedním; máskint is, jól gondolja meg Nagyságod, mit szolgált, vagy mit vitt ezen az földön vígben? — hűtömré irom, nem erre a földre való ember! Az Protocolum Kisfaludi Lászlót is, kérem, tanítsa meg Nagyságod: mert eb a lölköm, ha egyszer le nem vágom; gaz ember ellensígre, — de

*) A levelek fölbontását épen *Eszterházy Antal* szokta volt a legnagyobb mértékben gyakorolni, még magának a fejedelemnek és Bercsényinek szólókét is; különben, azon időben általában rendes és bevett szokás volt s a vezénylő tábornokok jogai közé tartozott alárendeltjeik leveleit felbontani, és saját belátásuk szerint közhez adadni. Ekként Bottyán csak jogíval élt, midőn az ellene alattomban vádaskodó Bezerédj levelezéseit átvizsgálta, — ha átvizsgálta.

embernek háto mögött ezinkoskodnyi derik ember; az ezerit majd elolvasztja, s majd készakartva rebellissé is teszi. Ha pedig Excellentiátok Bottyán Uramat el nem viszi: rendöljön Excellentiád magános brigádát nékem, kivel úntalan legyek és commendírozzam, — ne köllessik orcám pirulásával utána járnom. Kegyelmes Uram, az Istenem úgy áldjon meg, nékem nem köll az haszon: de valóban köll az böcsület és előmenetel, kiben nem is kitélkezem, látván Excellentiátok érdememet, s érdmem szerint fog — tudom — promoteálni;*) a mint is tovább is Excellentiád kegyelmes atyai gratiájában ajánlom magamat s elvárom hovahamarabb való kegyelmes válaszat; mert ha Excellentiád nem fog consolálni, — én bizonyára áltolmegyek, ha vasra veret is Nagyságtok, szabad velem, legyen az jutalma annakutána igaz szolgálatomnak. B. I.

(Eredeti levél, — két ív, jóformán tele írva, — gyűjteményemben. Az aláíráson kívül az egész P. S. sajátkezű.)

301.

Ugyanaz, ugyanannak.

Méltóságos Generál-Feld-Marschal!

Mindenkori jó Kegyelmes Uram!

Küszögrül quinta praesentis expedíáltam Excellentiád-nak szöllő leveletemet, kit is Tekintetes Somogyi Ádám vice-hadnagyára Pápai Szabó Istránra bíztam vala, hogy maga Excellentiád kezében fogja adni; mindazonáltal abban kételkedvén, s nem lívén bizonyos benne: veszi-é Excellentiád, vagy sem? a mel is ha eltévednék s mások föl találnák szakasztani, megvallom Kegyelmes Uram, nagy dolognál jobban sajnálnám. Kívántam azért újban ex superabundanti alázatos kötelességem szerint udvarolnom Excellentiádnak, kiben hogy eddigis negligens voltam, nem egyébnék, hanem sok distractióimnak tu-

*) Az elbizakodott, véghetlenül hiú, erőszakosságig nagyravágyó fiatal hős tehát — kit egy év múlva bűnös ambíciója a vérpadra vitt, — már ekkor a tábornoki rang után sóvárgott. Egyébiránt, hogy ő haszon után ne törekedett volna: élénken megczáfolják Kőszegen történt elfogatásakor eldobzott tömérdek összegyűjtött kincsei, és hogy Heisternek odaigérté lelkét, hitét, becsületét 2000 aranyért.

lajdonéthatni. — s miúta pedig Kenesey Uram túlünk elmene: két levelénél többet nem vettem Excellentiádnak, — mindazonáltal arrúl alázatosan követem Excellentiádat.

Az idevaló occurrentiákat a mi illeti: úgy tudom, informatus alkalmasint Excellentiád. Pálffi Uram most is Óvárnál, Ebergéný Sopronnál magok corpussával subsistálnak. Az operatiókat tehetségem szerént én, Kegyelmes Uram, kívánnám folytatnom. Staërországbán hamar egymásután kétszer benn lévén: először nagy darab tractust elrabolván, az égetés azon úttal meg nem engedtetett. Most másodsor ismít Pápának is több heleknek elígetésekért másfelől erős portával becsapván: vagy ötvenig való heleket elégettünk. Az előbb pedig Sopronnál Ebergéný népét lesre kivévén, a kit a német maga sem tagad: száznégyszáz elveszett közfűlök. Mi, Istennek hálá, több kárt nem vallottunk, hanem egy vice-hadnagyom, két közlegén s Excellentiád egy dragonyosa estek el. Egy vachtmeister hetel magával hoztunk el rabúl. Nagy por, meleg és lövöldözés miátt füst lévén. — lovaink igen megbádgdyodtak, alkalmas lovakat, hogy elállottak, el köllött hadnunk. Horvát István főhadnagyom maga jó viselését mutatván, alóla az sok forgolódásban lova elállott; magam paripámat küldöttem alája, végre az is meglankadván, — el köllött hadni. A ki igen kedves paripám volt; de mégis a mennyire a paripát, nagyobbban sajnálom az rajta lévő ezüstös szerszámot: mivel valóban, igen katonás, úri szerszám volt.

Előbbi levelemben Pálffi Uram levelét, kit Bottka Ferenczné napam-asszon kárvallási iránt ír, in originalibus includálván *) megküldöttem. Minémő stýlussal describálja Bottyán János Generális Uramat, — ha azon leveletem vette Excellentiád, — megértheti. Kegyelmes Uram, én, megvallom, nem keves búval élek s töltöm időmet: midőn — a kit Istenemmel bizonyítok, — igaz szívvel kívánnék szolgálhom hazámnak, s abban nem magam, hanem más akaratjából fogyatkozásnak kölletik talám lenni. Elítélheti Excellentiád, mit tart s mennyire böcsüllí az ellenség Bottyán Uramat, s neveti hogy com-

*) Ma már nincs meg. Különben e levél, a ravasz Pálfiyától, ki Bezerédy nagyravágását és hevesességét jól ismerte, kétségkívül czélzatosan iratott, hogy közte és Bottyán közt viszályt idézzon elő.

mandója alatt költetik lennem. Hányszor és száma nélkül kértém: adjon mellém succursust: eddig régen, — ha jól akarta volna, — bizon Sopronyon föllül lakhatnánk. Instáltam, bár ha maga nem gyön is: csak egy jó ezeret adjon mellém, — de soha reá nem vehetem, s semmit vele végben nem vihetik. Mi hasznót tett pedig miúta innend van? semmi nem látszik, sőt kárt, az operatióknak nem foltatásával s úntalan egy helben való heverésével, eleget tett; azt pedig az vitézlő rend is megúnja; azok örömost gyónének, de nem bocsátja. Igazán írja Pálffi Uram: nem egyéb Bottyán Uram, hanem magát szerető és minden tehetségével csak a pínzt öszveszerző, s nem az haza szolgálatjában hasznót kereső. Hogy pedig ezeket megírom: alázatossan kérem Excellentiádat, irigységnek ne ítélje, mert soha mások után való árúlkodás szokásom nem volt; de ha mit országunk kárára látok s nyilván tudok, — nehéz szívvel szenvedem. Isten látja, mindenekben complaceálnom neki kívánnék: mégis, ha szemben velem szépen szól, hátom mögött mások előtt, avagy levele által gyaláz és kissebbét. Kisfaludi László Uram sok hazugságival s tanácsával él. Mi. Kegyelmes Uram, én böcsületemért s előmenetelemért, s nem fizetésért szolgálom Fölséges Urunkat; a kissebbséget s gyalázatot viselnem nem szoktam, bennem lévén az igaz magyar s nemesi vér, s emberek között is tanultam s nem a Bakonban, — mint valaki. Azért kérem alázatossan Excellentiádat, ezekről máskint gondolkodjék s tegyen más commandót; tudom, ugyan csak rövidnap is mások is fognak illen formában írni Excellentiádnak. Ha úgy tetszenék, javallanám Méltóságos Andrásy Pál Uramat által hozzánk commandónak küldeni, avagy commandóm alá egy brigádát, egynéhány lovas- és gyalog-ezerekből állót adni. Vagyis, ha ugyan csak Bottyán Uramat innend nem amoveálja Méltóságtok: nekem parancsoljon az Dunán általmenetelem iránt, kész vagyok túl is hazám szolgálatjában mindenekeket tehetségem szerint elkövetnem; de én többé a kit (így) voltam, commandója alatt nem leszek, mivel meg nem érdemli, tüle jó ember dependeáljon. Máskint is, lássa Méltóságtok, velem mit cselekszik, — de én, Isten engem úgy segíllen, ha vasra veret is, általmegyek! Sok írássommal ezek iránt nem terhellem Excellentiádat. megértheti

büven. Midőn azért ezeknek megorvoslásáról Excellentiád vizsgáló jó választát sietve várnám, maradok

Jó Kegyelmes Uramnak, Excellentiádnak

Alsó-Pulya, dje 7. 7-bris 1707. alázatos szolgája

Bezerédj Imre, m. k.

P. S. Jóllehet ugyan, Excellentiád utóbbi levelében írja, hogy a mennyire lehet, alkalmaztassam magamat Bottyán Uramhoz; mi okért írja Excellentiád s mire értsem, igen jól tudom. Kegyelmes Uram, eléggé voltam már azon, mindenekben kedveztem néki, — de haszontalan; mennél jobban járok utánna s kedvít keresem, annál rosszabb. Tovább is azért kérem Excellentiádat: vagy ötet amandálja, — vagy én bizony általmegyek s egyáltalában tovább commandója alatt nem lések. Soha még illen gyalázatossan nem commendéroztam, mint mostan; csak egyedül a magam ezeremmel köll lennem strázsán itten Sopron elején; a kit egy kapitánnak (ezredesnek) köllene végben vinni: azt köll cselekednem. Én azt gondoltam Kegyelmes Uram, hogy Isten által ezután már mind föllebb s nem alább száll dolgom. Vagyis miltóztassék Miltóságatok nékem külömb (külön) commandót adni: ne köllessék tüle koldúlnom, s meglássuk osztán, ha én az én keves commandómmal viszik-e kevesebbet végben, — avagy ő az nagy corpussal teszen több operatiót! Ha ide Sopron elejére mást bocsátok is, haszontalan; az elmúlt napokban egy kevésbé innend eltávoztam, Miltóságatok udvarlására akarván általmennem; csak Pápáig mentem: azonnal az ellenségnek mindenütt currense járt, s kiütvén, egynéhány falukat elrablott. Akkor az ellenség között olyan hír volt, hogy Miltóságatok engem maga citált volna által, — a kinek is örülni látszott.

(Eredetije gyűjteményemben, csak az aláírás sajátkezű.)

302.

Bottyán János gr. Eszterházy Antalnak.

Méltóságos Generális, jó Uram!

Alázatos szolgálatomat ajánlom Ngodnak. — Hogy Stj-riából szerencsésen *visszatértünk*:*) az ellenségnek derekas

*) Tehát személyesen ott járt maga Bottyán is a hadakkal, nemcsak Bezerédj.

motussátul nem is tartván Rabutin általmenetele után, — észre sem vettük Gvido Storembergnek általjövételét, hanem csak akkor tudtuk meg, midőn Soprontúl megindulván, minden tartózkodás nélkül circiter ötezer emberrel Csepreghez szállott. Onnét az Rábához szándékozik, mivel az sárvári hidat is keményen csináltatja; minden intentuma neki, hogy ezen földet vagy meghódítsa, vagy elpusztítsa. Kérem azért az Istenért Ngodat, hogy ocsódjék és Karvánál valamely passust erigáltatván, succursust küldeni méltóztassék: mert ezen Dunáninnét lévő had partim az fizetlenség miatt annyira elszomorodott és kedvetlenedett, hogy majd nem is bízhatom hozzá, mert az mint látom, ezen confusióra nézve is igen hajlandó az császár devotiójára, — már is megoszlott és szilledett, s nincs is az az ember, a ki megtarthassa. Stýria felől is referálják, hogy Holi stájerországi commendó feles stýrusokkal nyomakodik ki Magyarországra.

Ha azért Ngod nem succurrál: certo certius ezen Dunáninnét lévő földet most elveszesztjük, — de nem tudom, mikor recuperáljuk? Az ellenség Rábán túl lévő motussát és bővebb intentumát ezen inclusából *) voltaképpen kitanúlhatja. — Elvárom alázatosan Ngod vígasztaló resolútióját. In reliquo kívánom: ezen levelem találja Ngodat frís jó egészségben!

Maradván

Datum Árpásnál lévő táborból 12. 7-bris 1707.

Nagyságodnak

alázatos szolgálja

Bottyán János, m. k.

Külczim: Méltóságos Fraknai Gróf Esterházi Antal Generális - Mezei - Marschallus, Senator Úr és Dunán-inneti Fő-Generális bizodalmas jó Uramnak ő Nagyságának, sietséggel. — Ibi-ubi. P. H.

(*Eredeti, a kir. kamarai levéltárban.*)

*) Ma már hiányzik.

Terstyánszky István gr. Eszterházy Antalnak.

Nagy jó Kegyelmes Uram!

Stýriából kijövetelünk alkalmatosságával az Tek. Regiment fizetése s mundérungjáért listáknak általküldése iránt való parancsolatját Exciádnak aláztatossan vettük; azonnal kértük Somogy Ádám Oberster Uramat közönségessen, hogy menjen által Exciád udvarlására, — de mind ekkoráig sem resolválta ő Kglme magát; nem tudjuk, mi találta? mert éppen semmihez nincsen ő Kglmének kedve. Én ugyan szívem szerint mindjárt mentem volna által Exciád udvarlására: de azon útunkban megbetegedvén, az harmadnapi hideg mind ekkoráig gyötrött. — hozattam magamat az szent-lászlói fürdőben s ott curáltatván, már Istennek hála, jobban vagyok, a mint holnap táborunk felé meg is indulok.

Negyednapja, Rábán túl Középső-Pulyánban Godát vígyázatlanságok s részegségek miatt Ebergény fölverette fényes nappal, — többet hatvan vagy hetven katonánál vesztett el, két zászlót, azonkívül feles lovat; a többi katonái pedig már az Bakont őrzik. Tegnapra verradóra pedig Kapuvár tájékán hét zászlóból álló portánkat Pálffi fölverte, a Rábán való két hidainkat elnyerte; feles katona esett el, kinek még számát nem tudhatjuk, Hőgyész Ádám is szegény, elveszett, s egész táborunkat megfutamtatta.*) De ugyan megént visszament Rábaközben Pálffi egész hadaival s Kapuvár tájékán campéroz, az hidakat pedig elhányatta. Bezerédy Uramat is az Rábán általnyomták volt: de tegnap megént Rumnál általment maga corpussával (brigádájával) ő Kglme. Gvido (Starhemberg) hallatik, hogy Kőszeghez szállott volna, onnéd Sopronban venné magát.

Itt Kegyelmes Uram, sokan csak az magok privatumokat keresik; a minapiban is fölültették az vármegyéket, egy hétig campérozta: azután két-két forintért visszabocsátották

*) Ezek mind vagy teljesen koholt, (Bottyánt Eszterházy előtt compomittálni akaró,) vagy roppantúl túlzott hírek. Így pl. *Hőgyész Ádámnak* (Bottyán tbk. híres huszárezrede vitéz őrnagyának) semmi baja sem történt s még 1709-ben is vezényelvé ezt az ezredet.

őket. *) Több is vagy on ölég itten illy állapot. Kegyelmes Uram. Az labancz végheleket is bloquádával tartjuk, — a mellett fizetésért mindeneket bé engednek vinni; **) csak az Űr-Isten adná, hogy Exciád méltóztatnék inquiráltatni az ollyan eselekedetekért, — ölég jönne ki mindenfelől! ***)

Még az Tek. Regementet (t. i. Antal úrét) sem vehetük össze, most is négy felé vagyunk; öleget instáltam Generális Uramnál ő Ngánál, Exciád parancsolatjából, hogy együtt lehessünk és böcsületet vallhassunk, — de csak azt adta választúl: hogy őnéki most senki nem parancsol az Dunán innéd; ha Exciája általjön: úgy commendérozson, a mint tetszik, — ő Nga most itt a Fő-Commandó! Ily böcsületes válosztokkal bocsát el ő Nga maga elől. †) Már csak megvonjuk Kegyelmes Uram. előtte magunkat. mert semmi böcsületünk nincsen előtte. sem az T. Regementnek; illy szókkal is illetett bennünket: hogy egész regemetünkért két compániáját maga regementéből nem adná. Arra bőven megadtam ő Ngának az választ: két hétig sem voltam előtte. — Ajánlván Exciád kegyelmes gratiájában mindnyájan magunkat, maradok

Exciájának

Datum Szent-László. (Veszprém alázatos, legkisebbik
m.) die 13. 7-bris 1707. szolgája

Terstyánszky István, m. k.

(Eredeti levél, gyűjteményemben.)

*) A vármegyei nemesség, mint Bottyán aug. 16-iki leveléből látuk, két hétre volt insurgáltatva, a hadak összegyűléséig; s miután ezek hamarabb összevgyűlének: a haza kívánczó nemesek a második hetet megváltották, mint ez általános szokás volt országszerte az egész insurrectiót illetleg is; az illy módon begyűlt pénzekből aztán a hadi cassa a hátrálékos zsoldú katonaságnak fizetett, a mennyire telt.

**) Gyanúsító célzás a sopronyiaknak, győrieknek, esztergomi- és budaiaknak bizonyos pénzváltságért megengedett leszüretelhetésre; mely összegek szintén, szigorú számadás mellett, a hadi pénztárba folytak be, s onnét a hadak fizetésére osztattak ki.

***) Inquiráltatott, — de bezzeg, semmi sem jött ki egyéb a legönzéstelenebb eljárásnál, és annál, hogy szegény Eszterházyt Bottyán mellett tartott besúgó (kiknek egyike volt Terstyánszky is) rútúl felültették.

†) Katonai, vezényleti szempontból tökéletes igaza is volt.

A fejedelem Bottyánnak.

Die 15. 7-bris 1707. Terebes.

Tek. Nzetes Bottyán János Úrnak.

Engörli Musztafa és Újvári Musztafa kereskedő törökök Nándor-Fejérvártt lakozó Hadzi Membet és Hadzi Ali kereskedő törököktől ezerhétszáz tallér ára portékát elhozván, ez ideig is nem tettek contentumot; — úgy informáltatunk a nándor-fejérvári szerdár leveléből, hogy Pápa tájékán lemnének. Azért Kglmed kerestesse fel és a pénzt fizettesse meg vellek; ha pedig meg nem fizethetnék: adja őket levelünk megadó töröknek kezébe, tévén jó dispositiót bátorságos elvitetésekről; és ha fel nem találtathatnának: írja meg a szerdárnak, hogy Kglmed eljárta a dologba, de fel nem találtathatta, és hogy tovább is fogja vígyáztatni.

Die 16. Ezen Commissió corrigáltatott így: Hogy azon törököket kerestesse fel és fogattassa meg, és valamelly kíséretet rendelvén melléjek, jószágokkal együtt hováhamarébb küldje ide, jó vígyázást tétetvén reájok, úgy mindazonáltal, hogy magok portékája alá fogadandó vecturáért, ha egyéb alkalmatosságok nincsen, magok fizessenek.

(A fejedelmi cancellárián készült kivonat, Rákóczi még kiadatlan 1706—1709-iki leveles-könyvébe iktatva. Nemzeti Múzeum, *b. Tessenák-gyűjtemény.*)

Szent-Györgyi Horváth Zsigmond főhadbiztos gr. Eszterházy Dánielnek.

Méltóságos Generális Uramnak Ngodnak
alázatosan szolgálok.

... Ez a föld, kiváltképpen pedig a Rábán túl való, nagy nyomorúságban vagyon. Rezenter az elmúlt héten is az ellenség Quido Starembeggel, — ki bizonyos commendérozott néppel jött vala Sopronyhoz, — Pálffy Uram s Ebergéni, úgy Nádasdi Ferencz Urammal kiütvén, egy része Csepregnek, más része Kőszögnek s Szombathelynek: Kőszög, hogy az fölége-

téstül megszabadult, négyszáz aranyat fizetett; Szombathely penig fölpraedáltatott ugyan Nádasdi Ferencz Uram által: de el nem vihetvén a praedát, — kétezer forintban váltották vissza. Melly ellenség Sárvárig penetrált, azután Pálffy Uram s Ebergéni, Generál Prajner (Breuner) Uram visszatértek Sopronyhoz, Quido Staremborg Uram penig Csánig revén útját, Rábaközben Csornához szállott; homéjd hová szándékozik? nem tudhatjuk. — In reliquo, éltesse Isten Ngodat szerencsésen sokáig, — kívánván, maradok

Ngodnak

Simegh, 16. 7-bris 1707.

alázatos szolgálja

Horváth Zsigmond m. k.

P. S. Peresznyén*) Ngodnak nem esett mégis kára most. Szüret Isten jóvoltából jó leszén. Most itt a vörös pénz nem folyván: jó lenne mind borait és gabonáját frissen eladatni; ha mit parancsol Ngod, az tévő leszék.

(Eredeti levél, a gr. Eszterházy Dániel-féle ág levéltárában, Pozsonyban.)

306.

Bottján Eszterházy Antalnak.

Méltóságos Generális!

Nagy Jó Uram!

Alázatossan szolgállok Ngodnak. — Vörösegyházárúl 30 Augusti datált Ngod levelét ma, tartozó engedelmességgel revén, mit méltóztatik írni, értem; de azon Ngod levelét az hadi tiszteteknek, amnyivalisinkább az köz militiának vulgálni nem is merem: mert bétöltek már afféle bíztatásokkal és *heábaló írásokkal*, tudván, hogy csak szóval tartanak bennünket, reménséggel, nem valóval táplálnak bennünket, — de az nem elég az militiának!

Már ennekutánna akárminthogy subsistálhatok: de többé succursust nem kérek, ha mindgyárt az egész földet elburítja is az ellenség; az mi kevés stabilis militia vagyón mellettem: azzal hol defensive, s hol offensive forgatom magamat, az míg lehet. Akkori succursus-kívánásomnak is **) oka volt, hogy Storemborg általjövén az Dunán, Sopron felől Szombat-

*) Dániel úr Soprony vármegyei jószágán.

**) L. megelőző levelét.

hely és Sárvárig circiter ötezerez magával excurrált; az Rábán alól ugyan nem jött, hanem Rábaköznek által, ki az Jendén, és megint vissza, által az Dunán ment, — mi végre? nem tudom. Az ő általjövetelét pedig okozta, hogy *én Stjriában bémenvén, sok számtalan falukat égettünk Pápa elégetéséért*, azonkívül az Lajtán Harrachnak sok ezerekből álló malmát felégettettem, az mellett *több malmokat és falukat Austriában*. De ő ez mostani útjában és fordulásában sohol semmit sem égetett, hanem valamerre ment, az falukat felpraedálta és dúlta.

Én, Nagyságos Uram, valamint Isten adta tudnom, az militiát bízattni az fizetés végett el nem múlatom, és azon igyekezem, hogy az elszíledteket megint csoportra verhessem; noha az ellenség nem tett semmi derekas csapást is rajtunk, sőt mi *tíz-husz annyit elhúzdaltunk és csépdeztünk benne, s napról napra is impetáljuk*, és az rabok szaporodnak.

Adhatom tudtára Ngodnak, hogy *valamennyi magyar rabok* Dunán-innét lévő császár praesidiumaiban voltak: mindenünnét *erga commutationem kiszabadítottam*, — mégis feles rabjaink lévén Sümegen és Csesznekbe, nem tudom, vélek mit tegyek, az praesidiumot kenyérből csak megszűkítik; azért az Istenért kérem Ngodat, méltóztassék oly dispositiót tenni, hogy az karvai passus újobban erigáltassék: lehessen modalitás az rabok általküldésében és az általjárásban. Ha Ngodnak úgy tetszenék: inkább magam innét applicálnék oda valamelly hajdúságot, mivel Móri István Uram ezere már effectivus statusban vagyon, Benkő Ferencz Uramé is alkalmasint szaporodik, rövidnap — reménlem — az is compleáltatik. De valóba, az kenyérnek szűke vagyon köztünk pápai magazinumnak ruinálásával és az commissáriusok gondviseletlensége miatt. Most azon leszek, hogy az Nyulasra bészállhassak rövidnap alatt. Elvárom én is alázatossan az általment német iránt való tudósítását, — tudhassam én is: in quibus terminis légyen állopotja azon ellenségnek? — In reliquo Ngod úri gratiájában ajánlván magamat, — kívánom: éltesse Isten Nagyságodat sokáig szerencsésen. Maradván, sub dato ex Castris ad fluvium Bitva positis, dje 17. Septembris 1707.

Nagyságodnak

alázatos kész szolgálja

Bottyán János m. k.

P. S. Kéröm Ngodat alázatossan, ha olykor bűmban vagy hertelenségből valamit találok írnya, megbocsásson; jó lilökkal írom: soha annyi búval nem voltam, — de valamit Isten adott tudnom, országunk hasznára s javára bizon éjjel-nappal szorgalmatoskodván, elkövetöm. Én sem Fő-Generális Gróff Bercsényi Uram ő Excellentiájának nem írhatok, sem Urunk ő Főlségének: mivel nem tudom, hol és merre lígyenek, hanem kéröm, leveleimöt küldjö az hová illik. Mégis alázatossan kérem Ngodat: Kegyelmes Urunk ő Főlségénél instáljon, hogy az Dunán-innet lévő fiscalitasbeli proventust adja az itt való militia számára, mivel ezek élnek-halnak az itt való földért.

(Eredetije a kir. kamarai levéltárban Budán. Az utóirat és aláírás sajátkezü. A levél boritéka elveszett, hanem kívül, hátulsó üres lapjára reá van írva: »*Generális Bottyán Uram reportunai, sub 12. et 17. 7-bris 1707.*« A 302. sz. alatti levél ugyanis szintén ez utóbbiba van beletéve. Bizonyos tehát, hogy ezen utóbbi is Eszterházy Antalnak szólt, de bizonyos ez azért is, mivel Eszterházy Antal táborozott augusztus végén Vörösegyházánál.)

307.

Bottyán a győrieknek.

Ezen subsequáló conditiók alatt győri lakos Uraiméknak ő Kegyelmeknek engedtem meg a szüretelést és mustjok betakarítását:

Primo. Mivel a szüret hordó nélkül végben nem lehet, az hordókhoz pedig abrincs kívántatik: annakokáért győri lakos Uraimék számára Confoederátus Uraimék faluirúl fognak vinni abrincsoakat; lészen hadi tisztem, ki előtt pénzekért eleget vehetnek a győri kapu előtt, semmi jobblágyokat nem tudván ittkinn birtokunk alatt győri Uraiméknak.

2-do. A mi a szőlőben lévő gyümölcsöket illeti: azokat is minden exactió nélkül beszédhetik, magok vinczellérjei, vagy fejércselédjei által.

3-tio. A szőlőnek vesztegetése, pazarlása és mostolása az egész hegyeken, melyeket győri külső és belső városi lakosok bírnak, tiltatik; a ki az ilyekben kárt tenne commendóm alatt lévők közül, hadi törvényünk súlyjával (mely conformis országunk törvényéhez) megbüntettetjük; meg sem engedem, hogy vinczellérektől és más győri lakosoktól a kenyeret violen-

ter elvegyék; kemény orderemet veszi e felől, úgy mások felől Győr táján lévő commendáns hadi mezei tisztem.

4-to. Szüretet pedig Szent-Mihály vagy Szent-Ferencz nap után elkezdhetik, két vagy három hétig végben vihethvén, végben is vigyék, azután pedig cessálni fog kijárások; azalatt mindazonáltal a gazdák cselédjekkel együtt szüretelendő és dézmálendő szőlejekben kijárhatnak: de minden edényeknek kihordását, béhordását, mustnak bétakarítását vagy magok marháján végezzük, vagy pedig ittkinn pénzen fogadjanak, mert jobbágyai ha lehettek volna is, (ob non Confoederationem) ittkinn nincsenek győri Uraiméknak. Tápi, sági, töltéstavai, csepi promontoriomok lévén confoederátus hadi tiszt Uraiméknak exarendálva: azok győri Uraiméknak nem adatnak; komáromi lakosoknak, és a kik de actuali habitatione nincsenek Győrött, hanem másutt laknak, azoknak is a szüret nem engedtetik; ha ittkinn találtatnak: mint ellenségünkkel procedáltatok az olyanokkal.

5-to. Már említett győri lakos Uraiméknak nem arestáltatik se mustjok, se marhájok, sem pedig magok, helyes fundamentom nélkül, hanem az adósok megarestáltatnak, ha erga liquidationem et requisitionem nem akarnának contentatiót tenni commendóm alatt lévőeknek.

6-to. A mi illeti Nemes győri Káptalant, úgy más Urakat és Rendeket: azok magok dézmáit, nonáit — fegyveres kuruczokon kívül, mert azok nem adnak — szabadon és háborgatás nélkül beszédhetik és szállíthatják, de saját, vagy pénzen fogadandó szekereiken.

7-mo. Hogy semminémű confusio a szüretelésben ne emergáljon: megszűnnek commendóm alatt lévő hadaim portákat, irruptiókat Győr alatt tenni, sőt azon promontoriomokban is szüretelő és dézmát kilenczedelő győrieiket nem fogják bántani; de hasonló reciprocatio légyen, hogy győri garnizon, se pedig Főlséges Császár hadai, akármelyik, kárt és confusiót ottan ne tegyenek, a szüretelő confoederatus hadi embereinket, istrázsáinkat és tisztviselőinket senki ne bántsa és meg ne károsítsa s rabságra ne vigye azon szüretelő idő alatt.

8-vo. A mi az alkubúl emergált summát illeti, úgymint kétezeröttszáz ötven forintot, id est, 2550 Rhenenses: azokból

előre ezerötszáz forintot győri Uraimék tegyenek le, és más hátramaradandó summát tartozni fognak post absolutam vindemiam absque omni mora megfizetni, elégséges cautelát is itt-kinn hagyni. Ha kinek kárt tesznek azon hadaim: megbizonyítván, igazságos satisfactiót adminisztrálok győri Uraiméknak.

9-no. Dilucidáltatik itten, hogy kik szüretelhetnek, dézmálhatnak, kilenczedölhetnek, úgymint: Méltóságos Kalocsai Érsek Szécsényi Pál Uram ő Nagysága, Nemes győri Káptalan, Péter Jézsuita Uraimék, és győri külső, belső városokban lakozó főrend, nemes, militáris, és nemtelen személyek, az ő jövedelmeket beszédhetik Nemes Győrvármegyében, úgymint: szabadhegyi, szent-mártoni, méfői, csanaki, három nyúli, két baráti, écsi, ravazdii, szemerei, kis-péczi, föl-péczi, nyalkai, kajári, pázmányi (pázmándi) hegyeken, promontoriumokon találandó jövedelmeket mustból és nem másból. Az mely állapotokra pedig ennekelőtte adtam protectiómat: ennek alkalmazásával nem annihilálok. sőtinkább serio parancsolom minden tisztviselő Uraiméknak, mind pedig közönséges vitézeknek, hogy ezen alkumhoz alkalmaztassék magokat. — Költ móríczhidai táborban, 22. Septembris 1707.

Bottyán János m. k. P. H.

(Egykorú másolat Győr vármegye levéltárában.)

308.

Bottyán Eszterházy Antalnak.

Méltóságos Generális, jó Uram!

Alázatosan szolgállok Nagyságodnak. Bizonyossan adom tudtára Nagyságodnak, hogy Rábaközből felnyomúlván és Bezéredi Urammal conjungálván magamat, Sopron alá egy diversiót tettem az egész innét lévő haddal. Martalékot béküldvén, magam az dandárral és cemeteriumban s házokban elrakott hajdúsággal Német-Keresztúrott lévén: midőn az martalék az hátán szintin az város végéig hozta az soproni rácz- és horvát-ságot, — ott megfordítván, az némettől egészen elszorítottuk és levágtuk, alig szaladt hat vagy hét el közülök; *az ráczságot mindinkább levagdaltuk, hanem az horvátokban alkalmas tiszteket fogdoztunk, kiknek specificatiójokat, ime, Nagyságodnak*

megküldöttem. *) Végére az katonaság megszállodván, mintegy regimentre való német truppossan utánunk nyomakodott, ki elől is el kellett mennünk: *mert az nyereséggel megszállodt hadat nem lehetett hirtelen csoportra verni.* Azután a német Keresztúrba elrakott hajdúságra menvén: *de az hajdúság kimpuskázta, és végére megbízzván az hajdú magát, két zászlóval az mezőre is kiment és sok kárt tett az németben;* de az német újebben rajta fordúlván, mintegy tízig valót az hajdúban elejtett és két zászlót elnyert, az laib-companiámbéli zászlótartómat is zászlóstúl elnyerték, — de ember-kárt nem vallottunk, hanem az katonaságból mintegy négy vagy ötöt, az hajdúkból talám tizet hattunk el; hanem Móri István gyalog Colonellus Uram is incaute igen kimenvén az mezőre orderem ellen, ott veszett, az testét ugyan elhoztuk. Az németekben derék emberek veszték el az ellenkezésben, kik kijöttek az truppok közül. — Önnét, separálván magamat, nyomúltam az *Rába mellé Újfaluhoz, olly szándékkal, hogy Rábaközbe béménjek, ha a vizek megapadnak.* Igazán írhatom Nagyságodnak, olly árvizek vannak most itt, hogy merő vízözön; mindenek azt mondják, hogy sok esztendőktől fogvást nem emlékeznek illy nagy árvizekről; nem is csuda, mert éjjel-nappal ugyan szakad le a sok eső, — egy nap sínes, hogy nem esnék. Ha az idő felderül: már könnyebb mód leszen Austriában portáznunk, — az rácz és horvát már nem igen áll előnkben. Rábaközben bémenvén, Óvár körül is Pálfi mellett livő ráczokkal is kívánok rövidnap úgy procedálnom, mint Nádasdi Ferenczezel livőkkel Sopronnál procedáltam.

Azt is írhatom Nagyságodnak, hogy kenyérnek nem annyira, mint szénának és abraknak szűke vagyon ezen a földön; nem is tudom, hogy telelhet ki az militia. — Minthogy pedig Nagyságod Újvárott livő boraimat eladatni nem engedte: tehát ne terheltelessék az árrát megadni. *Én minden bizonynyal három vagy négyszáz hajdút, Nagyságod instructiója szerint, haramiaformában karvai rév iránt az hegyekben fogok szállítanom;* — minthogy pedig a feleségem is által fog jöni annak alkalmatosságával: magam is talám közelebb megyek az révhez és

*) Ma már nincs mellékelve.

dispositióban hagyom, csak Nagyságod adja praevis értésemre: azon dragonosok mikor állíttatnak azon karvai rév securitására? hogy az communicatio sörínyebben folyhasson, melly valóba szükséges is.

In reliquo Nagyságod úri gratiájában tovább is ajánlván magamat, kívánom, Isten tegye szerencséssé Nagyságod operatióit és életét. Maradván

Datum ex Castris ad Újfalu *)

positis, dje 6. 8-bris 1707.

Nagyságodnak

alázatos szolgája

Bottyán János m. k.

P. S. Kérem Nagyságodat, az passus felől Karvánál tudósítson mönnülhamarabb: én magam is odafordúlok, mivel az feleségömet által akarom hozatni.

Az rabokot azonnal küldöm. mivel feles; most is igen szaporodnak.

(Eredetije, mely gr. Eszterházy Antal tábornagy- és dunántúli főkapitánynak szólt, gyűjteményemben. Ívrét, az aláírás és utóirat Bottyán maga kezeirása.)

309.

Bottyán Vitnyédy Péternek.

Isten áldja Kegyelmedet!

Vénen Kegyelmed ezen parancsolatomat, valamint maga böcsületit s életit szereti: mindjára környül lévő falukról parancsoltasson tizenhat cséplőt, Kemény-Egerszegen lévő fiscalis gabonát, úgymint Palotai Sámuel asztagját csépöltesse el, és ide Újfaluba a Staab számára hozattassa ide. Egyéberánt ha ezen parancsolatomat elmúlítja: azonnal vásra verettetem Kegyelmedet, Sümeg várában küldöm. Kiben különbet se cselekedjen. — Datum Újfalu, 6. 8-bris 1707.

Generális Bottyán János m. k.

Külczim: Nemzetes Vitézlő Vitnédy Péter jóakaró barátomnak adassék.

P. H.

(Sajátkezűleg aláírt eredeti levél t. Vitnyédy József úr birtokában, Vasvármegyében, Vathon.)

*) Uray-Újfalu, Vasvármegyében, Sárvár mellett.

B. Révay Gáspár gr. Eszterházy Antalnak.

Méltóságos Dunán-innénd lévő Fő-Generális!

Nekem érdemem fellül való Kegyelmes Uram!

Excellentiád Generális Bottyán János Sógor Uramnak írott leveléből érttettem, hogy az karvai passus újonnan ad priorem statum reducáltatnék, mellynek is megszállása után Excellentiádtól bizonyos dragonyos trupok is commendíroztatnak által. Kire nézve kérem Excellentiádat alázatossan: méltóztassék Vice-Kapitány és több ott lévő tiszteimnek serio megparancsolni, hogy azon alkalmatosságtúl, vélek lévő mundérunggal általjutvendő ezerembéli hajdúimmal el ne maradnának, — innénd is nem lészen az elejbeik commendírozandó hajdúságból semmi fogyatkozás, s ha az Dunához érkeznek, tudósítatik Excellentiád róla.

Secunda hujus Soprony alatt próbát tévén, az ellenség commendírozott mindjárt ellenünk 200-ig való horvát- és ráczságot, úgy mintegy 40-ig való voluntírt is, — mellyeket ki is hozott szépen az portánk; azután az lesünk rajtaütvén, abban csak igen kevés ment el. Az után mindjárt maga Gróff Nádasdy commendírozott német truppokat, kik előtt az katonaság megszaladván, magamnak is körösz túri ezinterimben köllött magamat népemmel együtt recipiálnom, — holott valóban nem kevés meleget köllött szenvednünk: mert az egész várast reánk gyútván, magam is csak alig vihetttem el az leplet; mégis, Istennek hála, ugyan több népemben nem veszett: 1 főhadnagy, 1 vice és egy zászlótartómnál több s circiter 12 közlegény; kik között Móri Istvány (óberster) Uram is vitézül kimúlt. — Már egyszer is, másszor is, Kegyelmes Uram, az ezerem alkalmasínt elfogyott; hanem kérem Excellentiádat alázatossan: méltóztatnék Gróff Bercsény Miklós Főbb-Generális Uram ő Excellentiáját informálni, vagy maga is modalityást mutatni, hogy hounénd köllessík recrutáznom? s ha az Nemes Vármegyék fogják továbbá is adni? ez eránt elvárom Excellentiád úri választját; és ezek után Excellentiád úri gratiájában ajánlván magamat, maradok

Excellentiádnak
Újfalui táborban, 6. 8-bris 1707.

alázatos szolgája
Révay Gáspár m. k.

Külczim: Méltóságos Dunán-innénd lévő Fő-Generális Fraknai Gróff Eszterhás Antal Mezei-Marschallus etc. nekem érdemem fellül való jó Kegyelmes Uramnak ő Excellentiájának alázatossan ajánlom. — Dunántúl, ibi-ubi. P. H.

(Eredetije gyűjteményemben. Egészen s. k.)

311.

Korvinyi János főmustramester, Eszterházy Antalnak.

Szombathely, dje 10. Octobris, 1707.

Méltóságos Generál-Felt-Marschal!

Kegyelmes régi nagy jó Uram!

Szerencsés hosszú életet kívánok Excellentiádnak. — A minapiban Nagy-Szőllősrül, (Veszprém m.) kötelessége szerint tisztemnek, Excellentiádot tudósítottam vólt Bottyán János Generális és Bezerédy Imre Brigadérus Uraimék között extraordinarie interveniált differentia felől alázatossan; ki is. — ha sokáig durált volna némelyeknek fundamentum nélkül való irégysége és onnan való szándékja, — éppen Excellentiád és több Méltóságink előtt nagy kétséget és apprehensiót okozhatott volna; mindazáltal énuékem ex officio incumbálván hic et nunc ezen az földön affélékre kiváltképen vígyáznom: midőn annak fundamentumit ab utrinque experiáltam volna, — észre vettem bizonyossan, hogy, ha ellenkező ember okot nem fabricált volna: azon két fő-tiszt között semmi ollyas inconvenientia nem esett volna meg. Pro fundamento Révay Gáspár és Somody Ádám Uraimot experiáltam magok relatióiból bizonyossan, hogy Bezerédy Uram ellen épen semmi redolentiájok nincsen; kinek nagyobb elhitelére minémő »*Recognitió*«-t ő Nagyságától s ő Kegyelmetül vettem: ímé, Excellentiádnak includálva megküldöttem,*) — egész maximáját a dolognak onnan világossan észreveheti Excellentiád, és tapasztalhatja, hogy nyilván praepostere informáltatott ezeknek részéről Excellentiád. *A mi nagyobb peng: Bottyán Uram ő Nagysága in instanti, mindjárt az én jelenlétemben csakhamar előbbeni szép correspondentiát amice amplectált Bezerédy Urammal, — s ő Kegyelme is (Bezerédy) ő Nagysága commandóságát illendőképen*

*) L. a mellékletet.

recognoscálván, submittálta magát, sőt azon submissióját dícséretessen és hasznossan meg is bizonyította noviter lött sopronyi actuson, mellynek kimenetele hogy nem dissensio miatt károssan, hanem inkább szép correspondentia között s általa — Isten után — hasznossan lött: tudom, Excellentiádnak már tudtára vagyon. Ád az Úr-Isten többet is ollyat! — Még e héten Bezerédy Uramhoz megyek, corpussának expeditiójára. Azonban ajánlom Excellentiád régi nagy jó kegyelmességében magamot, s maradok

Excellentiád

alázatos szolgája, míg él:

Korvinyi János m. k.

Külezim: Méltóságos Fraknoi Gróff és Mezei-Generál-Felt-Marschal Eszterházy Antal, régi Kegyelmes Nagy Uramnak ő Excjának alázatossan íram. — Dunántúl, a táboron. P. H.

Másik felől, egykorú kivonat: 10. 8-bris 1707. Szombat-hely. Korvinyi írja: Jóllehet nagy disconvenientia az rossz hizedők miatt származott volt Bottyán János és Bezerédi Imre közt: de ő Kegyelme tisztí szerint complanálta őket, s már Bottyán Uramat Bezerédi Uram commendójának tartja, a mint Sopronnál nagy hasznukra megmutatta.

(Eredeti levél, gyűjteményemben, csak az aláírás sajátkezű.)

Melléklet:

Mi ide alább megírtt Colonellusok recognoscáljuk prae-sentibus. Hogy Tekéntetes Nemzetes Vitézlő *Bezerédy Imre* Brigadéros Colonellus Uram írván valamely levelet *Méltóságos Generalis Bottyán János Úrnak*, melyben generalibus terminis láttattunk laedáltatni, kit resentiscálván, közönségesen appraehendáltunk; de medio tempore megírtt Brigadéros Uram magát explicálván előttünk, detegálta és azon generalis injuriosus terminust világosságra hozta: kire értette, kire nem? Melly ő Kegyelme expectoratiójával syncere és candide az dolognak megvilágosításával mi is cum satisfactione contentáltattunk. Kirül is adtuk ezen Recognitionkat, pöcsétünkkel és subscriptionkkal megerősítvén. Actum Geresd, dje 11. 8-bris Anno 1707.

Révay Gáspár m. k. P. H.

Somogyi Ádám m. k. P. H.

(Félívre írt eredetije gyűjteményemben. Mindkét aláírás sajátkezű. A piros spanyolviaszba nyomott gyűrűpecsétök épek.)

312.

Bezerédy Imre Eszterházy Antalnak.

Méltóságos Generál-Feldt-Marschal!

Mindenkori nagy jó Kegyelmes Uram!

Érsek-Újvárról quarta praesentis datált nekem szőlő Excellentiád méltóságos úri levelét tartozó igaz alázatossággal vettem, melben nímél jóakaróim informatiójára való reám neheztelését keservessen értvín, szívem fájdalmával olvasom, mindazonáltal mindenekben vígasztal ártatlanságom; tudván pedig, Excellentiád olly nagy Kegyelmes Uram: nékem is injuriáimat — csak személlem szerint alázatossan Excellentiád előtt detegálhatnám — reflexióban venné, és ezen neheztelésében megengesztelődni miltóztatnék. Emlékeztetem alázatossan Excellentiádat, egynihány levelemmel udvarolván, jelenttem sok elszenvedhetetlen injuriáimat, miket köllessék szenvednem, tudniillik: nem szemben, hanem hátam mögött kisebbét, s utánam áskálódván; látván tehetségem szerint való mindenkori hív szolgálatomat, hogy valaki azt úgy végben nem viheti, vagy talám nem is akarja, — hát miért köll alám árkot ásni? Isten bizonságom, Kegyelmes Uram, senkinek útját gonoszúl áttállépnem soha nem kívántam, sőt elejétől fogva tülem kitelhetőképben az haza szolgálatjában úgy alkalmaztattam magamat, hogy abban fogyatkozás ne találtassék annak idejében, s commandóm előtt járnom nem kívántam s nem is kívánok; de, hogy most ezen casus Generális Bottyán Urammal köztünk így történt: ne egyébnek, hanem tulajdonétsa Excellentiád a nyilvánvaló irígységnek. Én, a mint előbbi leveleimben is alázatossan megírtam Excellentiádnak, *nem okoztam Generális Uramat*, hanem azon confusiónak okát. Való dolog, rendetlen állapot volt ezen viszhavonyás (így), *a kit magam is sajnáltam s most is sajnálok*, — de, hogy Excellentiád ebben az interessentiád okozza: igaz hűtömmel vallom Kegyelmes Uram, az én részemről nem okoztathatik, mert Isten s világ tudja, interessatus ember nem voltam, sőt hogy némeleket láttam azoknak lenni, nehezen szenvedvén; azért ha írtam s hazánk szolgálatjában (talám ebből fogyatkozás is kö-

vetkezett volna) szóllottam, — ím, majd igazmondásomért betörök fejem; noha, Isten úgy áldjon meg, nem szóllottam s ennyire nem is kívántam fakadnom az interessentiák iránt: de, hogy látván böcsületemnek kissebbedését, azért megszóllalván — kelni kezdett volt *dühös nevem*. Jól emlékezhetik Excellentiád, egy korban már egy ember miként kezde utánnam áskálódni: de Excellentiád hozzám, érdemetlen alázatos szolgálójához (a kiért Isten áldja Excellentiádat!) miltóztatott olly kegyelmes úri gratiáját mutatni, midőn nékem híremmé sem volt, azt azon elkezdett árulkodásiban megzabolázta, — most újokban ismét elkezd; főképpen hogy most gratiáját tapasztalván Excellentiádnak, annyivalinkább megbízván magát, régi szokása szerint árulkodik utánnam. A mel is fölötte úntalan búval emészti s keseréti szívemet, s tartok attúl, Kegyelmes Uram, minthogy az elszenvedhetetlen keserűség, böcsületemben való miltatlan sérelem, vagy mel nagyon emész, (kitül Isten ójjon!) másra ne fakadjunk olly helen való öszvetalálkozásunkban.

Írja Excellentiád maga méltóságos levelében, hogy sokszor Generális Bottyán Uram minémő rendetlenül írt Excellentiádnak, — elszenvedte; mi köztünk pedig sokkal külömben vagyon. Igaz dolog, Kegyelmes Uram, én Excellentiád érdemetlen, alázatos szolgálja Brigadéros lévén s Bottyán Uram Generális: hogy nálomnál nem föllebbvaló, azt nem reprobálom, *s mindenkben kívánok s kívántam is dependenter engedelmeskednem*; de írhatnék én is hasonlót: Brigadéros — úgy tetszik — egy Kapitánnál (= ezredesnél) föllebb; ha én tartozom föllebbvaló tisztemtül dependenter lenni: hát annak idejében Kisfaludi László Uram miért nem tartoznék tülem is, s mit competál velem? Ez ugyan mind hagyján, bár csak böcsületem ne sirtetődjék, maradjon kiki maga tisztiben, nem bánom. Sokat írhatnék bizon, de abban hagyom. Látom Kegyelmes Uram, némel ember nem bánná, ha az háztúl elvesznék is, — de Isten meg szokta tartani az igazakat! Én pedig elejétül fogva mindenkor bíztam, mint édes Atyámban, Excellentiád kegyelmes úri gratiájában, mellet is sokszor vettem; talám eddigis, ha maga kegyelmes gratiájával nem vígasztalt volna, — az irigység elvesztett volna. Lám, *miúlta Kisfaludi*

László Uram közülünk elmene: Generális Urammal szép egyezéssel comportáltuk magunkat, — mintha soha egymásra nem is nehezteltünk volna, s mindenekben úgy alkalmaztattuk, hogy panasz egy féltől sem lehet s az haza szolgálatjában is lehetőképpen nincsen fogyatkozás. A mi pedig az én levelemet illeti, melyet Generális Uramnak írtam vala s Kisfaludi László Uram Excellentiád kezéhez vitte: megvallom. Kegyelmes Uram, nem kívántam olly tenorral írnom, hogy in communi értsem abban Tiszt Uraimékat, Isten bizonságom, nem, — hanem értettem azon valamel gaz tanácsot; a mint is némel Tiszt Uraimék. kik akkor Generális Urammal voltak, nekem azt midőn ob- jiciálták: azon levelemnek rapturája meglévén, olvasták, s megértették, hogy nem éntülem, hanem azon levél stýlussában a deáktól esett ollyan error. A mint is magokban szállván, ezt általlátták; akkor pedig lévén együtt Generális Urammal Révay, Somogy, Kisfaludi László és néhai Moóry Uraimék: Kisfaludi László Uram legföllebb fogta ezen dolgot, a többi nem is vették magokra s annyira nem is apprehendálták, sőt akaratjokban sem volt, hogy Kisfaludi László Uramat ellenem agálni Méltóságtokhoz átalküldjék, — Révay Uram, Somogy Ádám és Istenben elnyúgodott Moóry Uraimék azonnal abból kimosdottak. És így nemhogy szolgálatot nem kívánnának velem tenni: de szintín olly jóakarók vagyunk, valamint azelőtt. A mint is Kisfaludi László Uramnak talám kedve szerént esett, hogy jelenléte nélkül, közakarattal tettünk Sopron alatt egy próbát, mel iránt is alázatos kötelességem szerént azonnal tudósétottam Excellentiádat; reménlem, eddig vette leveletem. — A mel próbánk is, Istennek hála, szerencséssebben, hogysem szerencsétlenül ment végben, — annivalinkább olly jóakaróm lett Generális (Bottyán) Uram valamint azelőtt, s szükségnek idején szüntelen inkább együtt voltunk. A ki legnagyobb, azon nyereségben lévén alkalmas paripák, a többi közül Obrszt-Lajdinánt Freibergheknek egy lovát elnyervén, melyet is a seregtől hogy én pénzen kértem: Generális Uram nem pénzemért, hanem ingyen kívánta, hogy a sereg nekem adja; mindazonáltal én úgy a seregtől nem kívántam, hanem száz tallért adtam érte. Megvallom, Kegyelmes Uram, valóban úri paripa; tudom, vadnak Excellentiádnak is paripái, s nem is azért dí-

csérem, hogy enyím: de *merném Felséges Urunknak is praesentálni; igaz angliai ló, egy szóval: nem egyéb a jónál.* — ki is Excellentiád szolgálatjára leszen, s azon igyekezem: hováhamarőbb magam udvarolván, alázatosan praesentálhassam.

Hogy pedig bizonyossabban mostani actualis jó correspondentiánkat elhitesse magával Excellentiád: ezen Generális Uram nekem küldött leveléből*) világossan kitetszik s általértheti Excellentiád, a mellet is inclusive kívántam alázatosan megküldenem.

Lévén azonban egy pár igen szép kerecseny-tollaím, melleteket is csak mostanában hoztak számomra Bécsből, — úgy tudom, Excellentiádnak is fognak tetszeni, a míg magam szemlélyemben udvarolhatok, kívántam expressus emberem által alázatosan praesentálnom. Ajánlván azonban Excellentiád miltóságos úri gratiájában magamat, s várván mindenekben vigasztaló kegyelmes resolútióját, és maradok

Jó Kegyelmes Uramnak, Excellentiádnak

Nagy-Geresd, 13. 8-bris 1707.

igaz alázatos szolgája

Bezerédj Imre m. k.

Hátlapján, kivonatilag: 13. 8-bris 1707. Nagy-Geresd. Bezerédi az visszavonyások eránt mentegeti magát, melyet mond, hogy történt az deák értetlenségéből, nem az ő akaratjából, az kit is mások észrevettek, hanem az egy Kisfaludi László controvertálja; kire is nézve ne rosszabb következék, Generális Eszterházi Uram obviálja; másként, Bottyán Uramval jó értelemben van, az mint leveléből is kitetszik. Kerecsen-tollat küldött.

(Eredeti levél, másfél íven, gyűjteményemben. Csak aláírása sajátkezű. A kívül látható kivonat valószínűleg Bercsényi hadi cancelláriáján készült, kihez Eszterházy Antal Bezerédy ezen levelét is, mint a megelőzőket, eredetiben beküldötte.)

*) Bottyánnak itt csatolva volt levele ma már nincs mellékelve, s lihető: elveszett, mint Bezerédy érintett jelentése is az oct. 2-iki sopronyi esatáról.

*Bottyán Szluha Ferencznek. *)*

Nagy jóakaró Praefectus Uramnak,
szolgálok Kegyelmednek.

Kegyelmed újabban írott leveléből értem, hogy császár auditora ugyancsak praetendálja Vilson János aradi Commendáns fiát, kinek újabb keresetire irok Sümegbe, Csobánczba és Csesznekbe Commendáns Uraimékhoz, hogy az ott való rabok között hűt szerint keressék fel. Az innét levő egész rabokat is rövidnap által fogom küldeni, — akkor maga is investigálhatja Kglmed.

Hogy az ellenség motusirúl s Locumtenens Uram ő Excellentiájának követekkel való jó válaszszal megérkezéséről tudósít: igen kedvesen veszem. Nem kétlem, vagyon értésére Kglmednek is, hogy *mi is Sopronnál 339. horvátot, 60. németet levágván, derék tisztet fogtunk*, kiknek íme specificatiojokat megküldöttem. *Azon csatán Bulacski, karlóczyi generáliságból való Vice-Colonellus elveszett több főtisztekkel együtt, — német sok esett sebbe, kiket az hajdúság lüdzött.*

Örülök azon, hogy az magát elbizó esztergami labanczoknak megütötték az órrát, és az istentelen Iliának elfogatásán, mivel annakelőtte fogva lévén: azt fogadta hitire, lelkére, hogy ellenünk soha többé fegyvert nem fog, hanem alá; mégyen Rácországra, — kit is az Isten bűne szerint büntette hanem Kglmed ötet stricte, vasban, belincsben tartassa, csigáztassa, — és akármelly rabon ki ne adja: *hadd szenvedjen a kutya, mert gonosz a szegénységre!* — Azonban minémő két győri katonát — Járkít és Tökölit — általküldöttem: megszabadulni ne engedje Kegyelmed semmi úttal-móddal.

Az mi pedig esztergami lakosok szegénységhez való kegyetlenségét illeti: tegnap voltak nálom Esztergam városiak ketten, mivel az oeconomicalis Administratio szőlőhegyek szabad megszedése végett *600 frtokban megalkudván*, — annak felét hozták meg s az többit is meghozzák, — azok hitekre be-

*) Szluha Ferencz érsek-újvári praefectus, rab-kicsérélő biztos.
»Cartellae Commissarius« vala: azért ír neki a foglyokról Bottyán.

szélték, hogy az városiak se ki nem járnak, se az szegénységet nem háborgatják; hanem Kegyelmed kitanúlván Iliától: kik legyenek azok? és írja meg, azon lések, hováhamarább rajtok küldhessek. Azt is adom Kglmednek tudtára, hogy némelykor császár praesidiumabéli concivisek, mesterlegények és tábori szolgálk elfogatnak, úgy markotányosok: kikért fegyverviselőt nem adnak in ordine Cartellae; ha veheti Kglmed valami hasznokat, adja tudtomra, mert actu is vannak affélék kéznél circiter 9, kik némellyek hamburgiak (Hainburg), győriek, és szintén Linzből való mészároslegény is vagyon köztők, kik hajókon gyakran járnak és fegyverben találtatnak, magokat penig mentik, hogy ők nem soldatok.

Tovább is kérem Kglmedet, ne terheltelessék az túl levő dolgok állapotjáról tudósítani, én is innét reciprocálom; maradván,

Datum Papae, dje 17. 8-bris Anno 1707.

Kegyelmednek

szolgáló jóakarója
Bottyán János m. k.

Alól: Szluha Ferencz Uramnak.

(Eredetije a gr. Károlyi-levéltárban. Csak aláírása sajátkezű.)

314.

Csajághy János, Károlyi Sándornak.

.....
Csepreg és Kőszeg tájékán az mi Dunántúl valóink most szép actust vittek végben: Nádasdyt megverték, — horvát és német több veszett háromszáznál, rabot száznál többet fogtak, többire mind Officéreket; Nádasdy elszaladott. — Ugyanitt Nógrádnál (?) az esztergamiakat s budaiakat levagdalták, nem sok szaladott el benne, — ötvent elevenen fogtak el benne, kétszáznál többet levágtak.

Pásztó, dje 18. 8-bris 1707.

(Eredeti levél a gr. Károlyi-család levéltárában.)

Bottyán, gr. Bercsényi Miklósnak.

Méltóságos Fő-Generális és Locumtenens!

Kegyelmes Uram!

Alázatos engedelmességgel szolgálok Excellentiádnak.
— Nem kétlem, tudva vagyon Excellentiád méltósága előtt ennekelőtte is tett sok rendbéli alázatos instantiáim s méltó panaszim; mindazonáltal újonnan is kívántam nagy alázatosan recens memoriájában hoznom Excellentiádnak magamat s az változó idő miatt erőtlenedő állapotomat; mert jó lélekkel írhatom Excellentiádnak: annyira vagyok most is, a rettenetes dagadások miatt alig állhatok lábaimra. Ezenkívül Méltóságos Generális Eszterházi Antal Uram ő Nagysága is, néhány rendbéli leveleiben is (a kit bizony nem érdemlettem volna) olyan keményen ír s pirongatózik, hogy én a közönséges haza java félretételével csak magam privatumomat fűzöm-fűzöm, — holott pedig dum et quando fog requiráltatni: kész vagyok magamról számot adnom, sok becsületes úri tisztekkel meg is bizonyítanom, hogy valamit hazám s nemzetem szolgálatjára hasznosnak s előmenetelesnek láttam lenni, bizony serénységgel elkövettem. Én is, Kegyelmes Uram, szeretem becsüLETEMET; de bizony erre való nézve is annyira megkedvetlenedtem ettől a galyibás commandótól, hogy többire csak álmos szemmel kell néznem a dolgokat is. Mindezeket bölcsen considerálván Excellentiád, Kegyelmes Uram, járúljon hozzám méltóságos úri gratiája Excellentiádnak, Isten hírvél hadd valedicálhaszak már egyszer valaha ennek a galyibás commandónak; bizony nem azért kívánom, hogy subdiceáljak s az heverőknek kenyerét egyem: mert utolsó vérem cseppjéig oly híven, mint kezdettem, kívánok édes hazámnak szolgálnom, — csakhogy ezt a galyibás állapotot hadd próbálja más is, mert egyáltalában én tovább nem viselhetem. Kírúl Excellentiád további resolútióját elvárván, maradok

Jó Kegyelmes Uramnak

Excellentiádnak

Papae, 21. 8-bris 1707.

méltatlan köteles szolgálja

Bottyán János m. k.

Külczim: Méltóságos Székesi Gróf Beresényi Miklós, Erdély- és Magyarországi Fő-Generális, Locumtenens és Senator, Nemes Ungh Vármegye Örökös-Főispánja, érdemem felett való jó Kegyelmes Uramnak ő Excellentiájának, tartozó alázatos engedelmességgel íráom. P. H.

(Eredetije — ívrét, csak az aláírás sajátkezű, — gyűjteményemben.)

316.

A Győr-városi lakosok Bottján tábornokhoz.

Minden illendő dolgokban kész szolgálatunk ajánlása után.

Isten minden kívánt jókkal áldja Nagyságodat. Minekutánna hosszas és költséges fáradozásunk után nagy nehezen vihettük végben, hogy szüretelésünk eránt Nagyságtokkal Kegyelmetekkel alkudhassunk: miként s hogyan contraháltunk legyen követjeink által, — közöttünk emergált contractusunk világossan megmutatja: melynek ereje által jóllehet Nagyságod, úgy mint *Dunán-innét Commendérozó Generális*, protectiója alá vett volt szüretelésünkben, assecurálván *generálisi parolája alatt bennünket*, hogy senkitül háborgatásunk és kárvallásunk nem okoztatik, holott penig ellenkező állapot történnék: igazságos satisfactiót fog administrálni kárvallott embereinknek. Mindazonáltal, nem tudjuk mitül viseltetvén Tekintetes Nemzetes Fodor László Oberster Uram, hogy minapiban az maga és Méltóságos Fraknai Gróf Eszterházi Antal Uram ő Excellentiája hadaival a Dunán általjött volna: nem gondolván közöttünk interveniált alkukkal, Nagyságod protectiójával és generálisi parolájával, melyek ő Kegyelmének nyilván constáltak, mivel mind Florián Péter és Selymeczi János Hadnagy Uramék, mind penig Komáromi István külső*) Vice-Ispán Uram eleiben menvén, értésére adták ő Kegyelmének: sőt, hogy az Nagyságodnak becselenségére s egész magyar nemzet csúfjára és kissebbségére praevaricálhassa: eltökéllett szándékkal szőlőhegyeink alá szállott, s négy nap ott temporizálván, népét szabadon bocsátotta az hegyeken, egynehány gazdának szőlejeket commandója alatt megszedték, mustjokat

*) Azaz: kurucz részről való, ellentétben a várba szorúlt labancz alispánnal.

megitták, elhordották. Végtére, hogy elindultak: hordóstúl is vitette el önnön maga ő Kegyelme, — melly kárvallás, csak könnyen számlálván, hatszáz akóra extendáltatik.

Minthogy penig a mostani szűk időben ez elszenvedhetetlen állapot, — más az, hogy Nagyságod authoritása és generálisi parolája ez eránt nem kicsinynyé sérült meg, sőt egész nemzetségünknek kimondhatatlan kissebbségére következett, mivel teli torokkal azt kiáltja a németiség, hogy sohol még paroláját és fogadását meg nem tartotta a kuruczság, más az: egyik a másikatúl se nem függ, se nem hallgat, hanem minden tisztecske generálisi authoritást vindicál magának, nem tudja: mellyik legyen szolgál, mellyik legyen úr közöttök?

Annakokáért szeretettel kérjük Nagyságodat: találjon valami módot benne, hogy parolájának megcsorbúlása helyreálljon s egész nemzetünknek inurált becstelensége megtérítessék, s végtére szegény kárvallott gazdáknak satisfactiójuk légyen. Mink ugyan, a mi részünkrül, a mivel restálni fogunk, megadni s contractusunkat adimpleálni el nem múlatjuk; teljes reménységgel vagyunk, hogy Nagyságod a kárvallottakat consolálni fogja. Többirül tartsa Isten és éltesse Isten Nagyságodat friss egészségekben. Maradunk

Nagyságodnak illendő dolgokban kész szolgálí
Győrött, 21. 8-bris 1707. Győri szőlősgazdák és lakosok
közönségessen, m. k.

Külczim: Tekintetes és Nagyságos Bottyán János Uramnak, Méltóságos Fejedelem Felső-Vadászi Rákóczy Ferencz és Confoederált Magyar Statusok Dunán-innend levő Hadait Commendérozó Generálissának, illendő dolgokban jóakaró Urunknak adassék. — Ibi-ubi. P. H.

(Egykorú másolat, Bottyán tábornok titkárai vagy tábori íródeákjai egyikének kezével írva.)

317.

Bottyán Beresénjinek.

Méltóságos Fő-Generális és Locumtenens!

Kegyelmes Uram!

Alázatos kötelességgel szolgálók Excellentiádnak. Unghvárrúl 8. praesentis datált méltóságos levelét Excellentiádnak

ezen órában annyivalisinkább nagyobb örömmel vettem, hogy értettem már szerencsés visszatérésével Excellentiádnak *) lengyelországi dolgainknak kívánt rendben való menetelit, — mellynek is hogy Isten adja naponként való előmenetelit, szívem szerint kívánom. Valóban nagy kívánsággal kívánta s óhajtással várta már régtől fogva ezen darab föld közelítését Excellentiádnak, hogy házánál kevés pihenése után felső corpushoz készül indulni; csak méltóságos írása is nagy consolationokra vagyon: mennyivelinkább ha halljuk szerencsés jövetelit Excellentiádnak! Az idő alatt is penig, országos sok gondjai között is kíván értekezni Excellentiád Dunán-innét levő hadak operatióiról; kiről is alázatosan de recentioribus így informálhatom Excellentiádat.

Rabbutínnak tőlünk távozásával mindgyárt conjungálván magamat Brigadéros Bezerédj Imre Urammal, Soprony alá unitis viribus becsapván, *Isten szép szerencsét adott, melylyet is hogy már ne hallott volna Excellentiád, nem kétlem: mindazáltal annak modalitassát talám ki nem tanulhatta. A leshelyekre jó idején bérendelvén a militiát, nem sok idő alatt kijövéen feles némettség: úgy mint martalékot előtte bocsátott öt zászlóalja horvátságot; kit is elszorítván dandárjától, — csak egy tyúkmon-sültig azon kár nélkül átalestünk; derekasabb főtiszteik életben megtartattak, kiknek is nevek specifi-catióját jóllehet már elébbi levelemben is megírtam: mindazáltal ha netalántán az eltévedt volna is, hogy tudhassa Excellentiád, ebben is includáltam. **) Legfőebb tisztek penig, a ki többire vice-generalatusságot viselt közöttök, Budaeski nevű, a forgolódásban elesett; paripáját egy pár ezüst s aranyos karvassal Excellentiád számára tartok. Azon rab-tisztekben némellyeket több rabokkal együtt Méltóságos Generális Eszterházi Antal Uram ő Nagysága intimatiójából Dunántúl mostanában küldtem által, — némellyek közülök halálos betegségben estenek, még azokat megtartóztattam. Az véle lévő németséggel annakutánna sok ellenkezést tévén, — szokása szerint truppossan lassan-lassan bemarsolt Soprony felé.*

*) Varsóból, Péter czártól.

**) Ma már itt sincs mellékelve.

Önnét való visszatérésem után, a rettenetes, mindennapi essőkkel mind Rába, Rábeza annyira megáradtak, hogy mind e mai napig kezem-lábom annyira meg vagyon kötve, hogy fél-nyommá sem mehetek, nemhogy operatiót tethetnék. Feltett czélom biz a volt, hogy még Austriában is beugrassak: de ez mostani vizek árja azt interrumpálta; azt merik felőle mondani: soha nem érték olyan áradását. Hidam készszen vagyon a Rábán, — felé sem mehetni; a rétek úgy elomlottak a víz miatt: annyi hely nincs, hol egy-két compánia beérné véle; a mi kevés szénát a szegénység takarhatott, egészen elomlott, — kihezképest most actu is nem campérozhatok. Mihelyt Isten csak valamit is szünteti a vizeket: azonnal portaképpen, valamerre lesz, csapást tések.

De bizony, Kegyelmes Uram, nem kicsiny hátramaradást okoz ezen a földön az hadaknak, fizetésnek hosszas időre való terjedése miatt lett kedvetlensége; mert jó lélekkel írhatom Excellentiádnak, hogy ha eddig az iminnét-amonnét való kevés impositákból nem tápláltam volna s magam reménséget nem nyújtottam volna az innét való hadaknak: bizony, talám csak egyedül maradtam volna, s ezáltal következhető non putaram is ha érte volna ezen földet, könnyen számot adhattam volna. Tovább is az haza javát kívánván e szerint munkálódnunk: egybenhivatván mind hadi, mind penig dicasterialis Főtiszt Uramékat, — közönséges, egyező akaratból resolváltatott, hogy Isten kegyelméből a szüret közelítvén: mind győri, mind sopronyi s mind más aprólékos hegyek fructussát hogy betakaríthassák az ellenkezők, — vélek megalkudjunk s azon pénzt az ittvaló fiscalítások proventusival együtt compilálván, hacsak egy havi fizetést is nyújtsunk az egész hadaknak. A győri szőlők eránt a Dicasterium accordált huszonötszáz forintokban; nem tudom mitől viseltetvén Méltóságos Generális Eszterházi Antal Uram ő Nagysága: maga dragonos regementje mellé adjungálván Fodor László Uramét, olyan instructióval expedíálta által, hogy egész szüretjeket impediálják, szintén akkor lévén magam a sopronyi actuson, nyavalyásokat in opere találták, harmadnapig lakván a hegy alatt a két regement; hogy parolánkat ő Nagysága violálta s mennyi károkat tettek s miképpen csúfoljon az ellenség is bennünket. — hozzám kül-

dött győriek levelek valóságos párjából *) megértheti Excellentiád; melyet in originali küldtem volna: de pro ulteri mei directione kívánok conserválnom. Melly dologért is, Kegyelmes Uram, ettől a galyibás tisztemtől bizony, annyira megidegenedtem, hogy többire álmos szemmel kell néznem a dolgokat. Azért is, Kegyelmes Uram, Isten hírvél hadd valedicaljak már egyszer valaha ennek a commandónak; egyáltalában tovább én nem viselhetem, hadd próbálja más is! Ha ez a galyiba a nyakamon nem lesz is: nem eszem én a heverőknek kenyerét, — kész vagyok utolsó vérem kiomlásáig édes hazám mellett szolgálnom. Ezzel ajánlom Excellentiád úri affectiójában magamat; maradok

Jó Kegyelmes Uramnak
Excellentiádnak

Datum Szent-László, dje 27.

méltatlan. köteles szolgálja

8-bris 1707.

Bottján János m. k.

P. S. Horváth Zsigmond Fő-Commissárius Uram a fiscalításokat nagyobb részént ezen a földön kiárendálta; az arendátorok már a szegénységet annyira húzzák-vonják, hogy egy falun két-háromszáz forintot kérnek: én megparancsoltam, *semmit se adjanak addig, míg Excellentiád resolútiója nem jő.*

(Eredetije egész íven, in folio írva, gyűjteményemben. Csak az aláírás sajátkezű.)

318.

Bottján a fejedelemnek.

Felséges Fejedelem!

Érdemem felett való Kegyelmes Uram!

Homagialis obligatióm szerint, in quibus terminis legyenek az idevaló constitutiók? kívántam alázatosan informálnom Felségedet méltatlan írásom által. Isten kegyelméből minekelőtte végeződne szerencsésen e nyári campánia: eltökéllett szándékkal voltam azon, hogy Rabbutin tőlünk távozásával egészen az innét levő hadakat a Nyulas mezejére fordítsam s onnét Austriában is beugrassak; a minthogy szándékom

*) Lásd a megelőző számot.

eddig régen succedált volna is Isten által, — ha az mindennapi essők miatt a vizek árja annyira meg nem nevelkedett volna, hogy éppen sohová sem mozdúlhatok; hidam készszen vagyon, felé sem mehetni; — mihelyt csak valamit szűnnek is a vizek, azon lészek, feltett szándékomat effectuálhassam.

Pálfi Uram maga a horvátsággal már régúltá Óvárótt continuuskodik. Történt a napokban, hogy feles elszökött horvátjainak utánna indulván, úgy megszalasztották: ha erősségben nem retirálta volna magát, meg is ölték volna. Sopronynál vagyon Nádasdi Uram a német hadakkal, kik ellen is vagyon commendérozva Bezerédj Imre Uram egy dragonyos regementtel. Gyalog regementeknek már semmi hasznuokat sem vehetni a ruhátalanság miatt.

Venczel János komáromi harminczados (a ki ezelőtt a bórzsönyi hegyekben is bányát talált) néhány ízben is már requirált mind levele, mind embere által: adjak engedelmet néki, hogy Budán feljűl, Pilis vármegyében kereshessen bányát; mivel nem engemet illető állapot, — resolútióját Felségedtűl alázatossan elvárom.

A Tekintetes Commissariátusság ezen a földön levő fiscalításokat nagyobb részént kiárendálta; azok az árendátorok penig húzzák-vonják az szegénységet, csak egy nyomorúlt falun is két- s háromszáz forintot praetendálnak. További Felséged dispositiójáig senkinek semmit sem engedek venni.

Értettem ezenkívűl, hogy Felséged természeti született kegyelmességébűl cseszneki egész dominiumot conferálta Senator Telekesi Török István Uramnak ő Kegyelmének. Sok érdemes hazafiak, a kik éjjel-nappal az haza szabadságát kívánják munkálódni s készszek vérekkal is pecsétleni, — a sok időtűl fogva való fizetetlenség miatt annyira megkedvetlenedtek, hogy naponként csak üresedni látjuk a zászlókat. Ehhez képest, hogy a vitézlő rend kedve reparáltassék: közönséges consensusbűl az említett dominiumnak némelly része proven-tussa hogy percipiáltassék a Tekintetes Commissariátusságtűl, magamat immittáltam; mert — salvo honore — írhatom Felségednek, hogy purepute csak a sertésekbűl való proventusa is többre extendáltatik kétezzer forintnál. Ezenkívűl gyóriek s úgy sopronyiak is magok szüretjeknek betakarítása felől is

accordálván a Tekintetes Commissariatussággal bizonyos summa pénzben, azért, hogy azon proventus a fiscalítások proven-
tusival compiláltatván, az hadak közé kiosztassék: mégis, nem
tudom mitül viseltetvén Méltóságos Marschallus Gróff Eszter-
házi Antal Uram ő Nga, szintén a midőn szüretjek állana az
győrieknek, általcommendérozott két regimentet a Dunán olly
instructióval, hogy azon győrieket szüretlésekben ne csak impe-
diálják, hanem hogy egészen accordánkat is violálják; a mint-
hogy harmadnapig ott lévén azon had, elszenvedhetetlen káro-
kat inferáltak nékiek, s parolánkat idegen nemzet előtt is
prostituálták; sok kárvallásokért satisfactiót tőlünk méltán
kívánnak. — Ezzel ajánlom tovább is Felséged kegyelmes gra-
tiájában magamat, és maradok

Érdemem felett való jó Kegyelmes Uramnak

Felségednek alázatos igaz híve s méltatlan szolgálója

Bottyán János, m. k.

P. S. Felségös Uram, ezön négy horvát rab kapitányok
hitekkal mondják, hogy soha annyi tehetsége nem lészön Pálfi
Jánosnak, hogy az horvátot többet kihozza Horvátországból.

(Eredetije gyűjteményemben. Ívrét, az aláírás és utóirat a tábornok sa-
játkező írása. Datuma elmaradt, de tán egy napon kelt a megelőzővel,
mely Bercsényinek szól, vagy kevéssel utána.)

319.

A fejedelem, Bottyánnak.

11. 9-bris 1707. Sáros-Patak.

Generális Bottyán Jánosnak.

Kglmed leveléből értjük, hogy Venczel János Budán
feljűl lévő pilisi hegyekben akarna bányákat keresni; kit is
relegálván Méltóságos Székessi Gróff Bercsényi Miklós Locum-
tenens és Fő-Generalis úri kedves Atyánkfőára, — a midőn
annakokáért ezentűl fog requiráltatni azon hegyeken kere-
sendő bányák mivolta felől: említett Úrhoz szabadossan uta-
síthatja Kglmed azon személyt. Coeterum, etc.

(A fejedelmi cancellárián készült kivonat vagy másolat, Rákóczi 1706 —
1709-iki még kiadatlan leveles-könyvében. Nemzeti Múzeum, b. *Jeszenák-
gyűjtemény.*)

Bezerédj Imre Korvinyi Jánosnak.

Jó Uramnak ajánlom köteles szolgálatomat

Kegyelmednek.

Én tegnapi napon Derecskírúl mellettem livő hadakkal megindúltam, estve egy keveset etetvín Ghalstetten, onnand vettem útamát Stýriának; hajnalkorra az Lápines vize mellí írkezwín, Graffendorfnál az Lápineson általesaptam Stýriában. a hol is egy compánia nímet és annyi rácz livín, Isten segít-sígíbüil nagyobb részint mind levágtuk, igen kevés szaladott el közüllök; visszajövet pediglen Eckeschoknál (?) akartam által-jűnyi: ott is bizonyosságú ráczság livín egy sánczban, ugyan-ottan egy pusztá templomban feles stýriai polgárság, kik is kemínyen puskázván katonáimra, — azt is Isten által megvet-tük és halomban vágtuk őket, az falut pediglen fölígettettem; rabot is hoztunk hatvant: ki fegyveres dragonyos nímet, ki rácz, nímet polgárság is ennyihán vagyon közöttök; azonkívvül kít öreg zászlót és három dobot is nyertenek katonáim.

Ezeket akarám Kegyelmednek kötelessígem szerint értí-sire adnom; kérem, ha mi ollas hirei vadnak Kegyelmednek, velem is communicálja, és ezen levelemet Bottyán Urammál közlenyi (mivel feles dolgaim miátt nem írkezhettem reá, hogy ű Nagyságát is tudósíthattam volna eránta) ne terheltessik Kegyelmed. Maradván

Datum Pinkafelt, 11. 9-bris 1707.

Kegyelmednek

köteles szolgálja

Bezerédj Imre, m. k.

P. S. Ollyan lárma volt Stýriában, meg nem mondhatja az ember; egísz nap az sok álgyú- és apró puskaropogások hallattak mindenfelöl, — azt gondolta volna az ember, majd ítílet leszen. Én, Istennek hálá, egyéb kárt nem vallottam, ha-nem egy voluntér-hadnagyomat és három közlegínyemet lúttík meg, kik is Isten által gyógyúlhatók; de az németek közül kapitánt is és fendrichet is öltenek katonáim.

Külczim: Tekintetes Nemzetes és Vitézlő Korvinyi Já-nos, Főlséges Fejedelem Urunk egísz Hadai Fő-Mustrameste-

rinek, etc. jó Uramnak ő Kegyelmének kötelessen irám. —
Ibi-nbi. P. H.

Kívül, másik felén : Sietséggel küldjék Szombathelre.

(Eredeti levél gyűjteményemben. Csupán aláírása sajátkezű.)

321.

Bottyán Bercsényinek.

Méltóságos Fő-Generális és Locumtenens!

Kegyelmes Uram!

Szintén ezen órában, a midőn veszem Excellentiád nálam kedves két rendbéli leveleit alázatosan, egyiket vékonyabb, másikat vigasztalóbb válaszzal: éppen akkor actu fáradozom régen feltett szándékomnak (a mint egymást érő leveleimben ezelőtt értésére adtam Excellentiádnak) executiójában; jóllehet nem kicsiny fáradsággal, mindazáltal a mint a vizek árjai kívánták, imitt is amott is hét hidakat csináltatván: az hadakkal béérkeztem Rábaközben, holott is subsistálván két napokig, míg derekassan minden dispositiókat megcsináltam, — szint adtam a dolognak, mintha Újhely és Soprony felé újonnan menni akarnék; béérkezésem hírül esvén Pálfi Uramnak: mindgyárt nyakaszakadtában Óvárból a horvátokkal és *két regiment némettel*, a ki is Pozsonnál jött által, retíráltta magát Soprony felé. Ezen órában vagyok azért én is induló-féltt, hogy Isten segedelméből általmenvén a Lajtán, hostilitást kövessek; valamit azért nemzetem s hazám javára követhetek el, — bizony semminek is elmúlatója nem leszek, inlubeálván mindazáltal az égetést, a malmaikon kívül. Teljes reménységgel vagyok: Isten után szerencsés progressusunkról csak három-négy napok alatt is örömmel informálhatom Excellentiádat.

Méltóságos Generális Eszterházy Antal Uram ő Nga parancsolatjából győrieknek szüreti alkalmatossággal inurált károkért hogy lehessen valami consolatiójok: én Excellentiádra relegáltam, s hozzám parolám felbomlásáért írott leveleket már ezelőtt in paribus meg is küldöttem; a kik is még akkor hátramaradott ezer forintot káraikban kívánják defalcálni. Ez eránt mitévő légyek? újon kérem alázatosan Excel-

lentiádat, méltóztassék adni resolútióját; mivel a Tekintetes Commissáriatnsságtól regementem fizetésében imputáltatott azon ezer forint: mennélhamarább kívánnám közikben osztanom, mert ruhátlanok s rongyossak lévén, bizony ezután szolgálatot sem tehetnek. Ezenkívül mivel regementem mundérungja megcsinálásához tartozó apparatusok egészen subtraháltattak: annak recompensatiójára Sümegen raboskodó horvát tisztek közül engedjen egyet szabadon bocsátanom Excellentiád, szabadulásáért bizonyosszámú vég posztót ígér hogy megád.

Stájerországi passuson meglett újonnan való szerencsés actusárúl megtérvén *Bezerédj Imre Brigadéros Uram: bizonyos conferentiákra az estve hivatván hozzám*, beszéli, hogy *vérrel vévén meg a sánczot*, hatvan rabot, németbül s horvátbül állót fogott, a kik megadták magokat, — *a többit mind öszvevágatta*; a rabokat most viszik Sümegre, — ha parancsolja Excellentiád, újonnan felesset küldhetek által.

Fáradtságos commandómtól való megmenekedésem eránt tett resolútióját Excellentiádnak alázatosan vettem s feletőbb nagy örömmel is olvastam. Ezután is megmutatom én, utolsó vérem csepjéig, igaz szeretetemet hazámhoz, — csak-hogy a míg Méltóságos Generális Eszterházi Antal Uram ő Nga érkezik is, jól esnék ha Dániel Uram ő Nga expediáltatnék segítségemre: mert gyakor erőtlenségim miatt mindenekre nehezen sufficiálhatok. Mindezekről hovahamarébb való resolútióját a midőn várnam, maradok

Jó Kegyelmes Uramnak	igaz köteles
Excellentiádnak	szolgája
Beled, 12. Novembris 1707.	<i>Bottyán János, m. k.</i>

P. S. Ha Isten általhozza megírtt Generális Uramat ő Excellentiáját, hogy azonnal általmehessek — alázatosan várom a resolútiót.

Külczim: Méltóságos Székesi Gróf Bercsény Miklós Magyarországi Fő-Generális, Locumtenens és Senator jó Kegyelmes Uramnak ő Excellentiájának, tartozó alázatos kötelességgel írák. — Érsek-Újvár. P. H.

(Eredetije gyűjteményemben. Ívrét, csak az aláírás sajátkezű.)

Bottján Esztergom városának.

Illendő dolgokban szolgálók Kegyelmeteknek.

Parolája szerint Kegyelmeteknek az hátramaradott restantiát percipiáltam, kirúl is Generál-Adjutantom Nemzetes Vitézlő Szalai Mihály fogja quietálni Kegyelmeteket. Hogy pedig külső-várasiak szöleiket szabadon mívelhessék s úgy egész határjokat usuálhassák, — megengedtetik, s kívánom is protegálnom. Belső-várasiaknak pedig szabadságot én nem adhatok: azért, hogy fegyverviselőkkel laknak; ha mívelik szölejeket s usuálják határaikat, — az ő jó szerencséjük; ha kik pedig a külső-várasra kijönek közülök, egyenlőképpen usuálhatják.

A kóborlókat s tolvajokat, hacsak kezemben nem kerülnek, lehetetlen hogy remedeáljam s inhibeálhassam, — zászlós katona pedig azt nem cselekszi.

Datum Csornae, 14. Novembris Anno 1707.

Kegyelmeteknek

jóakarója

Bottján János, m. k.

Külczim: Nemes Esztergami Városi Lakosoknak ő Kegyelmeknek közönségessen adassék. — Esztergam. P. H.

(Sajátkezűleg aláírt eredetije Esztergom város levéltárában.)

Korvinyi János főmustramester, gr. Bercsényi Miklósnak.

Méltóságos Fő-Generális, Locumtenens, etc. Szombathelen lévén, az midőn Exciád Bezerédi Uramnak szólló levelét látván, mellyen igen örültem, hogy Isten Exciádat szerencsésen Érsek-Újvárbán hozta. — Itten, Istennek hála, most az dolgoknak jó folyamatja vagyon; az minthogy az napokban Bezerédi Uram beütván Stíriában, szerencsésen járt, az mint az inclusából *) megértheti Exciád.

Én az napokban megmustrálván Kisfaludi György Uram

*) Ma már hiányzik.

ő Kglme regementét: szintén mostan expediálom quártélymes-
terét az mundér és fizetés iránt által az Dunán; mivel penig
azon regiment még ekkoráig semmi mundért nem vett: aláza-
tossan recommendálom Exciádnak. Már az ide-által lévő regi-
mentek revisióját alkalmasint véghezvittem, hátra lévén éppen
csak Móré Uram regimentje, mivel az accrescált; azokat is az
napokban revideálni fogom. Tovább mitévő legyek? Exciád ke-
gyelmes parancsolatjátúl várok.

Itten semmi ellenség mostan nincsen, hanem Sopronyban
vagyon mintegy háromszáz német. Bezerédi Uramnak kedve
vagyon, ha Bottyán Uramat reáveheti, még az napokban szin-
tén Bécs felé egy próbát tenni. — Tovább ajánlom Exciád úri
gratiájában magamat, s maradok

Exciádnak

Datum Szombathel, die

alázatos érdemetlen szolgálja

14. 9-bris 1707.

Korrínj János, m. k.

Kívül: Bercsényi czímzete, Érsek-Újvár, vel ibi-ubi.

(Eredeti, gyűjteményemben.)

324.

*Horváth Ferencz simontornyai várparancsnok, gr. Bercsényi
Miklósnak.*

Méltóságos Fő-Generális!

Nékem nagy Kegyelmes Uram!

Az mely mundért Exciád gratiájából Dunántúl hoztam:
azt a lovas-compániámra kiosztottam; és mivel Exciád paran-
csolatjából én a compániát most is szaporítom: vannak ollyá-
nok is, a kiknek semmi mundérjok nem jutott, mivel azúlta
egynehány is iratta be magát. Azt is alázatossan jelentem
Ngodnak, hogy miúlta Isten Simontornyát kezünkhöz adta:
annak már két esztendeje elmúlt, — azúlta semmi fizetést a
compániám nem percipiált, ezen egy mundíron kívül, se téli
quártélya nem volt, hanem mind télen-nyáron egyaránt kell
szolgálni; legszélsőbb praesidium lévén (Dunántúl) Simontor-
nya: szüntelen való portázással és passusok őrzésével kelletik
ezen darab földet oltalmaznunk. Kérem annakokáért alázatos

Tabella Effectivi Status Inclytorum Regiminum Cis-Danubianorum Equestris
in 9-bri reperta sint, infranotata

Regimina	Officiales Stabbales										
	Colonelli	Vice Colonelli	Supremi Vigilantium Praefecti	Quartierorum Magistri	Adjutantij	Auditores	Capellani	Curium Magistri	Campi Castellani	Chyrurgij	
Regimen Excelhni Generalis-Campi-Marsalli Antonij Eszterházi	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	
Regimen Domini Generalis-Excubiarum-Praefecti Johannis Bottyán	1	1	1	1	1	—	1	—	—	—	
Regimen Domini Brigaderi et Colonelli Emerici Bezerédi	1	1	1	1	1	1	—	1	1	—	
Regimen Domini Brigaderi et Colonelli Georgij Kisfaludi	1	1	1	1	1	1	—	1	1	—	
Regimen Domini Brigaderi et Colonelli Adami Balogh	1	1	—	1	1	1	1	1	1	1	
Regimen Domini Colonelli Ladislai Kisfaludi	1	1	1	1	1	1	1	1	1	—	
Regimen Domini Colonelli Stephani Török	1	1	1	1	1	1	—	1	—	—	
Regimen Domini Colonelli Stephani Szekeres	1	1	1	1	1	1	1	1	—	1	
Ex Regimine Domini Francisci Somogyi reductae quin- que Companiae, sub Commando Georgij Pethő ¹⁾	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
Septem Companiae Godaianae ²⁾	—	1	1	1	1	1	—	1	—	—	
Inclytum Regimen Dragonorum ³⁾	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
Compania Praesidiaria Simontornyaiensis sub Com- mando Domini Capitanei Francisci Horváth	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
Regimen Domini Brigaderi et Colonelli Francisci Domokos, Pedestris Ordinis	1	1	1	1	1	—	1	1	1	1	
Regimen Domini Colonelli Ladislai Fodor, Pedestris Ordinis ⁴⁾	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
Regimen Domini Colonelli Stephani Móri, Pedestris Ordinis ⁵⁾	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
Regimen Domini Colonelli Francisci Benkő, Pedestris Ordinis ⁶⁾	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	

¹⁾ Azelőtt Somogy Ferencz eszlőközi ezredének Győr s Mosony megyékből való része, Pethő György őrnagy, kik most mint dunántúliak, külön választattak s Dunántúl szolgáltak.

²⁾ Győri katonaság; névleges ezredesök b. Perényi Farkas lett volna, valóságos vezénylőjük Goda István.

³⁾ Gr. Eszterházy Antal reguláris dragonos regimentje, Palásthy Ferencz alezredes vezénylete alatt; mel-
csak 1797. ősszel, szűret tájban vezényeltetvén át túl a Dunára, már előbb, Érsek-Újvár táján mu-
stráltatott. Complete 1000 fő volt.

⁴⁾ Ez is csak a dragonosokkal együtt jött volt át, már megmustrálva. Lehetett körülbelül 800 fő.

⁵⁾ A Német-Keresztúrnál elesett Mörv ezerének mustrája még nov. 11-kén Korvinyi főttebbi levele sz-
hátra volt. Lehetett ekkor 700 fő.

⁶⁾ Ezen ezer előbb b. Csáráky Lászlóé volt, ki börtönben halván el, hadai jobbára elszéledtek. Ekkor k-
ték újra szervezni.

állománya 1707. november havában.

Pedestris Ordinis, in quo Statu infranotata Regimina tempore Lustrac Anni 1707. modo et ordine sequuntur.

Prima Plana						Secunda Plana				Aggregati					Volunterij					Summa Effectivi Status Regiminum
Capitanei	Lajdinantij	Vexilliferi	Vigiliarum Magistri	Furiri	Chyruugij	Tibicenes	Fabri	Corporales	Gregarij	Capitanei	Lajdinantij	Vexilliferi	Vigiliarum Magistri	Gregarij	Capitanei	Lajdinantij	Vexilliferi	Vigiliarum Magistri	Gregarij	
12	12	12	12	12	4	7	9	36	871	6	4	6	8	—	—	—	—	—	—	1022
12	12	12	12	12	3	4	1	43	765	3	1	3	5	5	—	—	—	—	—	900
9	12	12	12	12	4	6	2	40	1019	3	7	4	3	—	6	2	—	—	94	1256
9	12	12	12	12	2	6	5	36	700	—	—	—	—	—	—	2	—	—	25	842
8	9	9	9	9	4	3	4	31	568	1	2	3	2	—	—	—	—	—	23	693
9	12	12	12	12	6	5	7	45	954	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1084
5	8	9	9	9	3	3	3	24	444	—	—	—	—	—	1	1	4	5	12	548
6	9	9	9	9	4	3	3	30	599	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	691
5	5	5	5	5	—	1	1	18	438	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	483
6	7	7	7	7	—	1	1	25	425	—	—	—	—	—	—	2	—	2	—	496
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
1	2	1	1	1	1	—	—	4	89	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	100
8	9	9	9	9	9	2	—	35	572	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	675
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
4	4	4	4	4	—	—	—	18	206	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	249

Summa Caputum Effectivi Status Regiminum 9039 ⁷⁾

(Egykoru másolat, vagy eredeti példány gyűjteményemben.)

⁷⁾ + 2500 = 11539.

sau Exciádat: méltóztassék fizetésünk felől is kegyelmes dispositiót tenni; igazsággal irom Exciádnak: olly szegény a katona, hogy a mundíráját nem tudja mivel megvarratni. Ha más mediumot nem adhibeálhat Exciád: bárcsak valahonnan, kíváltképpen Baranya vármegyéből készpénzül téli quártélyunkat exolválnák.

Korvínyi János Hadi Fő-Mustramester Uram a midőn az elmúlt nyáron a compániámat megmustrálta: Fő- és Vice-Hadnagyimnak s Zászlótartóimnak valami kevés selyemposztót adott, — de én teljességessen mind inné s mind túl a Dunán a nélkül maradtam. Kérem ez iránt is alázatossan Exciádat mint Kegyelmes Uramat, méltóztassék Fizető-Mester Uramnak committálni, hogy énnékem is mint más Kapitányoknak a posztómat és más requisitumokat kiadja.

Semmi új hirekről nem tudom Exciádat tudósítanom: hanem a Dráva vize annyira megáradott a napokban, hogy régtől fogva nem emlékeznek a mellette lévő lakosok, hogy olyan nagy lett volna. *) Ezek után adja Isten, etc.

Datum Simontornya, die 26.

Novembris Anno 1707.

Excellentiáduak

alázatos szolgája

Horvátth Ferencz,

Simontornyai Kapitány m. k.

P. S. Hattyúkat is (a Sió berkeiről) Főlséges Urunk számára hetet elküldöttem; Isten jövődöt adván érnünk, Exciád számára is fogok szerzeni.

Kívül: Beresényi czímzete, Újvár vel ibi-ubi. P. H.

(Eredeti levél, gyűjteményemben.)

*) E körülmény a ráczok átcsapásainak lehetetlensége felőli megnyugtatás szempontjából bír vala katonai érdekekkel.

Bezerédy Imre b. Károlyi Sándornak.

Régi nagy jó Urannak Nagyságodnak
ajánlom mindenkori alázatos szolgálatomat.

Sok szerencsés jókkal és hosszú élettel áldja Isten Ngodat, kívánom, — nem akarván elmúlatnom, hogy Ngodat az ittlévő occurrentiák tudósításával levelem által meg ne udvarlanám. Itten énnékem nem kevés fáradságom vagyom, az sok éjjeli és nappali nyughatatlanság és szolgálat szüntelen rajtam; most recenter tévén Stýriában egy fordulást, a hol is Isten segítségiből háromszázig való fegyveres ráczot és németet levágtunk, hetvenhármat pediglen rabúl hoztunk, egy öreg zászlóval együtt. — Azalatt Pálffy lejüvén Soprontúl Sárvár-hoz: mind olyan fáradsággal viszont Újhel felé fölcaptam; Nagy-Martonban lévén háromszázig való lovas német és rácz s annyi gyalog ellenség, kiken is rajtok ütven hajnalkor, — ötvenig valót lecsapkodtunk, egy német strázsamestert pediglen ötödmagával rabúl hoztunk. Ezt meghallván Pálffy: sietett visszamenni Sopronyhoz, gondolván aztat, hogy engemet mellettem való hadakkal Austriában szorítson; de nem telhete kedve benne: mert mire ű Sopronyhoz ment, — én arra meg is tértem minden kár nélkül, szép nyereséggel. Nagy-Martont pediglen fölraboltatván és egy részét el is égettetem az városnak; az ellenség pediglen az cemeteriumban recipiálván magát, tovább nem tentáltam, — hanem egyenesen Austriának eredvén, a hol is katonáim szintén Újhelyig és Padonyig (Baden) nyargalódzottak; *az császár vadúszaton lévén ideki, — sietett Újhelben szaladni.*

Mind ennyi, édes országunk mellett való sok szolgálomat tapasztalván minden ember: mégis némely ellenségkerülő és nem hazája előmenetelit kereső Kapitányok hamis nyelveskedése szüntelen rajtam, — noha mind Isten s mind egész ország tudja ártatlanságomat. Hogy pediglen én egy olyan, nálamnál rosszabb emberektől kisebbséget és hamissan informálendő gyalázatos hírt s nevet szenvedjek: készszebb leszek tisztemet resignálnom s letennem az fegyvert, — mert jobban

böcsületemért, nem az füzetésért szolgáltam én eddig is az Nemes Országot, — nem úgy, mint az, ki ellenem nyelveskedik, jobban maga privatumját, mint az ország hasznát keresi. Írtam már az Méltóságoknak is eránta, egyszersmind búcsúztam is. Ezek mind így lévén, — ajánlom én tovább is csak Nagyságod eleitől fogvást hozzám megmutatott atyai gratiájában magamat; maradok is míg élek,

Jó Uramnak Nagyságodnak

Küszög, dje 6. X-bris 1707.

alázatos régi igaz szolgálja

Bezerédj Imre, m. k.

P. S. Kérem alázatossan Nagyságodat, rúlam szegény szolgáljárúl méltóztassék megemlékezni, s az ott lévő hírekrül két s három liniával (sorral) tudósítani.

Külczim: Méltóságos Generális Nagy-Károlyi Gróff Károlyi Sándor etc. régi nagy jó Kegyelmes Uramnak ő Nagyságának alázatossan íram. — Dunántúl. Ibi-ubi. P. H.

(Eredetije a gr. Károlyi-levéltárban.)

327.

Gr. Eszterházy Antal gr. Beresényi Miklósnak.

Méltóságos Magyarországi Locumtenens
és Fő-Generális, Nagy Uram!

Csak éppen most recentissime veszem Bezerédy Imre Uram nékem nagy rettentő lamentatióval Kisfaludy Uraimék ellen írott levelét, kiben minémő nagy vehementiával repraesentálja újobban elkezdett s ellene törő machinatiójokat, irigységeket és hírében-nevében bestelenítő nyelveskedéseket: az itt alázatossan pro remedio annectált (ma már nincs meg) lamentabilis missilisséből bővebben méltóztatik Excellentiád megérteni; mellynek hogy in herba resistáltassék és azoknak további continuálások in tempore suffocáltassék, — kívántam Excellentiádot kötelességem szerint alázatossan requirálnom: méltóztassék mind Excellentiád Méltósága, mind peniglen Kegyelmes Fejedelem Urunk ő Felsége, kegyes rescriptuma által említett Bezerédy Uramot valamelly consolatiójára indító modiumokkal megvigasztalni, — ellenben penig Kisfaludy Urai-

mékra animadversióképpen iratván, perpetuum silentiumot imponálni, vagy csak addig is, míglen a Dunán általmenetelemnek alkalmatosságával az ő Kegyelme között való visszavonást sopiálhatom; mert félő, hogy ha az ő Kegyelme injuriája meg nem orvosoltatik: feltett intentiója szerint, pusztán hagyván a Dunán (Rábán) túlsó földet, vagy Felséges Urunkhoz fog sietni, vagy peniglen Excellentiád méltóságos oldala mellé fogja magát applicálni.

A mellett, az minémű Bottka Ádám sógora mellett — a kivel egy testvér Bezerédy Uram felesége — tészén emlékezetet maga levelében, hogy tudniaillik azt Kókay Márton Vice-Kapitány Uram helyett, a kinek Felséges Urunk regimentet méltóztatott kegyelmesen conferálni s abban óbersterségi tituluszal condecorálni, maga regimentjében kívánná vice-colonellusságra promoteálni, lévén igen qualificatum subjectum és az haza szolgálatjára alkalmatos legény, s egynéhány actusokon vele is volt Bezerédy Urammal s ottan dícsíretessen viselte magát, s magam is üsmertem, Imperiumban Princz Loui (Badeni Lajos) mellett adjutantságot viselvén; ha Excellentiád gratiája accedálna s applacidáltatnék, méltó volna említett Bottka Ádámot Kókay Márton Uram helyett, általjövetele után (Kókaynak) azon regimentben vice-colonellusságra applicálni, — kiről elvárom Excellentiád méltóságos parancsolatját.

.
 Vezsem levelét *Bottyán János Uramnak*, hogy valamely kompokot vetett volna az Rábczán, Balogh Ádám Uram commandója alá rendelvén bizonyos ezereket: kívánta volna Szólnok nevű faluban postéroló horvátságot megüttetni, söprösi hidat elrontatni, s azután Austriát széltében praedáltatni és a benn lévő malmokat felégettetni. De vezsem levelét Kenessey István secretáriusomnak, a mellyben írja, hogy ezen feltett intentiójában Bottyán János Uramnak semmi sem lett: mert Töközben odagyűjtötte az hadakat, s a nagy vizekben úszatással, — egynéhány emberek veszedelmével s majd sokaknak megfagyásával — által nem mehetett, re infecta vissza kellett térni; és ha szintén általmehettek volna is: Pálffi már olly készülettel várta őket, hogy meg is ugratta volna, a mint

másoknak is confirmációjokból értettem. *) Caeterum, egyéb occurrentiáim kivel Excellentiád Méltóságának udvarolhatnék, nincsenek; hanem magam megindulásomat (Dunántúlra) rendeltem Isten kegyelméből e jövő hétfőre, azaz pro 12-ma currentis. Engedje Isten ő Szent Felsége: ezen írásom tanálja Excellentiádot friss jó egészségben és szerencsés órában! Maradván

Excellentiád Méltóságának

Raptim Érsek-Újvári, die alázatos köteles szolgálja
9. Mensis X-bris 1707. G. Eszterhás Antal, m. k.

(Eredeti levél, gyűjteményemben; csak az aláírás sajátkezű.)

328.

Szekeres István, gr. Bercsényi Miklósnak.

Méltóságos Magyarországi Fő-Generális!

Nagy jó Kegyelmes Uram!

Minekutánna Exciád sokakhoz megmutatott méltóságos gratiájához bízám, — nem akarám elmúlatnyi, hogy Exciádat ne tudósítanám. *Generális Bottyán János* Uram parancsolatjából circiter kilencz holnapig lévén blokadában Fehérvár és Buda között: Isten segítségéből kevés számú hadammal olly vígyázásban voltam, hogy mind otllétemig az ellenség semmi károkat nem tehetett. Ezelőtt penig már alkalmas idővel, Balogh Ádám és Pethő Uraimék tanácsokból Generális Uram kívánván egy próbát tenni a Nyulasra, melyre nézve ugyan föl is commendírozattam az elmúlt hetekben, regementnek nem kevés destructiójával; mindazonáltal Somogyi Ádám Uram mindeddig helemben vagyon: de ez jövő héten

*) Antal úr informatiói, — mint igen sokszor — ezúttal is hibásak valának. Mert bár Bottyán a hadak zömével a hirtelen és rendkívül megáradott Rábczán nem bírt is átköltözni: azok egy részével, tán épen az említett komponkon, Balogh Ádám mégis általvergődött; s hogy Pálffy nem várta vala őket készen, — bizonyos: ugyanis Balogh Ádám a maga kisebb hadával is föl bírt nyomulni a Nyulasra, s ott, Szólnok helységénél verte föl gr. Drasskovich János tábornok horvátjait és bagázsáját, gazdag zsákmányt nyervén s elfoglalt zászlót mutatván be aztán e harczból nem sok nap múlva épen magának Antal úrnak Sümegen. (L. alább.)

ismét alá fogok mennem Generális Bottyán Uram ordere szerént.

Kegyelmes Uram, nem tudom ugyan Balogh Ádám és Pethő Uramék szíveket? mert Generális Uramat úgy informálták ő Kglmek, hogy Kapinál csináltatják által a hidat a Rábczán, — de nem tudom mi végre, Libén-Szent-Miklósnál vettették által, s ott a katonaságnak nyereg-szárnyékáig való sárt és vizet köllött gázolni, mellynek két s három újjnyi fagyása lévén: katonák s parasztemberek is vesztek belé; azonban mennyi ló-kár esett s az hideg miatt mennyi sanyarúságot szenvedett a katonaság, — Exciádnak meg nem írhatom; mellyet, ha Kapinál mentünk volna által: mind elkerülhettünk volna. Jól is adta az Isten, hogy a sárok impediáltak: mert ha mindnyájan általköltözködhettünk volna, — már hírévé lévén régi készülésünk Pálffy Uramnak, — minden dispositiókkal és minden erejével készszen várt, meg is oszlatott volna bennünket, míg azon a sáron általtakarodtunk volna.

Azonban ezt is akarám Exciádnak alázatosan declarálnom, hogy az melly kilencz zászlót Exciád méltatlan szolgálójának kegyelmessen conferált: Horváth Ferencz simontornyai Commendáns Uram magához való hitegetésével annyira elfogyatta és megritkította a compagniákat, *) hogy, hacsak Exciád parancsolni nem méltóztatik erántok, — nem tudom mikép subsistálhassak? Fő-Commissárius Corvinyi Uram is, nem tudom ex quo supposito, ötven vagy hatvan emberből álló, ugyan Simontornyára beszökött katonáimat bemustrálta és Horváth Ferencz Kapitány Uramnak assignálta; azonban most is szöktön szökkik a katonaság az ő Kglme hitegetésére. Gondolom, most ő Kglme fizetést is akar reájok venni, holott már egyszer mundíros katonáim voltak s egynihány rendbéli fizetést is Generális Bottyán Uramnál vöttek és ezeremben is. E végre, mivel Somogyi Ferencz Uramnak a melly öt compagníája vagyon innéud (a Dunán) Pethő Urammal, — jóllehet hogy már Balogh Ádám Uramnak vannak adva: mindazonáltal Exciád fő-generálisi authoritásában lévén, — ha Exciádnak úgy tetszenék: méltóztatnék regementem gyarapítására

*) Az ő mindössze is száz főre menő lovas-századába való csalogatásaival? A mi ugyan, magában véve, rendetlen dolog volt.

minthogy mostan úgy megritkúdott — egy compagniát nékem parancsolnyi, nominanter Rogoz Uramét, minthogy úgy értettem, hogy csak négye assignáltatott Balogh Ádám Uramnak. Melly Exciád kegyelmes gratiáját utolsó esöp vérem kioltásáig el nem múlatom megszolgálni. Ezzel Exciád kegyelmességében ajánlván magamat, maradok mindenkoron

Nagy Jó Kegyelmes Uramnak Exciádnak

Datum Kocs, dje 11. X-bris 1707.

legkissebbik alázaatos szolgálja

Szekeres István, m. k.

P. S. Exciádat tovább is alázaatosan kérem: méltóztasék az veszprémiekre parancsolatot kezemhez küldenyi, hogy tiszteim által bár csak azokat ültethessem föl, kik a pécsi nyereségben (1704. Sándor Lászlóval) voltak; minthogy onnénd még régi jó katonaság 130 kitelnék, mellyek csak megvonták magokat; — mivel az regementemnek nagyobb része mind Nemes Veszprém vármegyéből való: talámg öszvefogóbbak volnának más idegenyeknél, s afféle új katonáknál jobb és alkalmatossabb szolgálatot is tehetnének.

Külön papírszeleten: P. S. Utóbb jutván eszemben, hogy Exciádat az melly Simontornyára beszökött katonákról informáltam, nem simontornyaiak: hanem uzoraiak, pinczehelyiek és dombóváriak, — mégis Horvátth Ferencz Kapitány Uram hitegetésére beszöktek és Corvinyi Uram ő Kglmének bemustrálta őket.

Szekeres István, m. k.

Kívül: Bercsényi czímmzete.

(*Eredeti levél, gyűjteményemben.*)

329.

Sümeg, Csobáncz, Somlyó és Csesznek várakbeli tüzérek, ágyúk, mozsarak, löszerek jegyzéke.

Simmeghi és ehhez tartozandó várakban most lévő munitiónak rövid specificatiója.

Simmegh várában vagyon pattantyús és segítő avagy

Hantlanger nro 7.

Ugyan Simegh várában fölkészítettett $3\frac{1}{2}$ fon-	
tos álgýú	nro 2.
Item, 2 fontos álgýú.	nro 7.
Ugyan Simegh várában 1 fontos álgýú	nro 7.
Item, ugyan Simeghen 3 fontos álgýú	nro 2.
Fölkészített, kartácshoz való álgýú, egyik 14 s	
másik 8 fontos, ugyan Simeghen, vulgo Haubitz	nro 2.
Ugyan Simeghen a földön heverő, lyuka-kiégett,	
könnyen reparálandó álgýú vagyon	nro 2
Álgýúk száma	nro 22.

Ugyan Simeghen 5 szakállosbúl álló kész sereg-	
bontó vagyon	nro 5.
Item, szakállos	nro 30.
Lapdahányó mozsár	nro 5.
Bombahányó mozsár	nro 2.
Puskapor ugyan Simeghen tíz hordóban mázsá	
circiter	nro 20.
Ólom, mind glóbisbúl álló, mázsá	nro 3.

Álgýúglóbisok száma:

$3\frac{1}{2}$ fontos álgýúglóbis	nro 19.
3 fontos álgýú-glóbis	nro 223.
2 fontos álgýúglóbis	nro 231.
$1\frac{1}{2}$ fontos glóbis	nro 217.
1 fontos glóbis	nro 500.
$\frac{1}{2}$ fontos glóbis	nro 350.

Álgýúglóbisok száma . nro 1540.

Kézi-gránát vagyon Simeghen	nro 90.
Mozsárbúl hányandó gránát	nro 60.
Öreg bomba	nro 22.
Csobánczi <i>gvardizonban</i> küldetett Simeghrül	
pattantyús	nro 1.
Ugyan Csobánczban vagyon 2 fontos vasálgýú	nro 2.
Item, egy 5 szakállosbúl álló seregbontó, id est	nro 1.
Ugyan Csobánczban vagyon egy hordó por, circiter 2	
mázsára való s ahhoz képest proportionate mind ólom s mind	
álgýú-glóbis.	

Cseszneghi guardizonban adatott pattantyús. . . nro 2.
 Ugyan Cseszneghben vagyon 1 $\frac{1}{2}$ fontos álgýú . . . nro 2.
 Por circiter 2 mázsára való, s ahhoz mind álgýú-
 s mind ólomglóbis.

Somlyó várában vagyon pattantyús . . . nro 1.
 Álgýú, 2 fontos . . . nro 1.
 Por egy hordóval, circiter 2 mázsára való, s ahhoz kíván-
 tató mind álgýú- s mind ólomglóbis.

A filiál-gvardizonokban küldetett pattantyúsok ne értes-
 senek inclusive s úgy a munitiók száma is, az Simeghen actu
 lévő munitióval.

Simegh, die 23. X-bris 1707.

Balogh Ferencz, m. k.

Gr. Eszterházy Antal kezével ráírva:

»P. S. Itten, úgy látom, az por, golyóbis avvagy ólom
 legszükesebb és az öreg-arthaullária (így!), a mely okból mind
 kicsin álgýúk tanáltatnak; bár csak 8 fontosok volnának!
 Azonban bumba is csak 60. vagyon, karkász (carcasse) egy
 sincs, — ezekkel nagy operatiót nem lehet tenni. Az húsz má-
 zsa por az várban is kevés, nemhogy az hadaknak lehetne ab-
 ból suppeditálni.«

(*Eredeti*, gyűjteményemben. Nagy kár, hogy a Dunántúl kurucz kézben
 volt legjelentékenyebb várnak *Simontornyának*, továbbá *Vár-Palotának*,
Csikvár-nak s a Sió menti *Fok-nak* és *Hidvég-nek* álgýúi és egyéb löszerei
 jegyzékét, valamint a Bottyán által épen ez évben lerontatott *pápai vár-
 ból* fennmaradt lövegek, s végre a *tábori tüzérség* lajstromait nem bírjuk.
 Ismerjük azonban, s a főntebbiből is következtethető, hogy túl a dunai
 tüzérségi készlet arányilag a dunáninneni és felső-magyarországi várakéi-
 hoz képest nagyon szegényes volt, sőt falrontó álgýúik épen nem valának.
 A sió-foki és hidvégi sánczokban is, úgy lehet, csupán egynehány sereg-
 bontó s szakállós volt, taraczk talán nem. Simontornyán volt legtöbb álgýú.)

Gr. Eszterházy Antal, Károlyi Sándornak.

.....
 Elmekeelőtte negyednappal Colonellus Balogh Ádám
 Uram maga ezerivel az Nyulason Draskovics János Szólnok
 nevű helységnél heverő bagázsújára véletlenül rajta esapván.

dicsőretenessen úgy annyira fölverte, hogy minden társzekereit s bagázsiaiabeli lovait, fegyveres paripáit, udvari cselédjének nagyobb részét s ingenérjeit cum requisitis,*) muzsikussait is mind elfogván, ezüstmívót elnyervén, az *mellette lévő lovas és gyalog feles számú horvát- és ráczságot mind elfogván,**)* egynehány gyalogja salválta csak magát az nezsideri templom kerítésibe, — két ember kárával szerencsésen vissza is tére.

Devecser, die 23. X-bris 1707.

Gr. Eszterházy Antal, m. k.

(Eredeti levél, a gr. Károlyi-család levéltárában.)

331.

Losonczy Farkas András alispán, Radvánszky Jánosnak.

Nagy jó Uramnak, Kglmednek, etc.

Isten ő Felsége szerencsésen általhozván (*Eszterházy Antallal*) bennünket: kötelelességemnek tartám az idevaló occurrentiákról anticipato is udvarlanom. Szintén a midőn általjöttünk a Dunán (dec. 15-kén,) portát tévén Somogyi Ádám Uram Buda alá, a kijövő 40 vagy 50 fás szekereket szerencsésen elnyervén, a kísérő német muskatérosokat — kik minden kocsin egyen, ketten s hárman is voltak, — frissen levágatta. Újebben Balogh Ádám Uram e héten általcsapván a Nyulasra: Szólnok nevű kerített mező-várost felvervén (dec.

*) Ezen hadmérnökök a Rábeza-vonal elsáncolására s a Fertővidék némely a határokat fedező pontjainak megerősítésére valának kirendelve.

**) Mosony vármegye levéltárában megvan gr. Draskovich János cs. tbk. által s. k. aláírt és pecsétével megerősített részletes kimutatása eme Szólnokon beszállásolt horvát és rác végőr hadaknak. E kimutatás szerint — mely is a megyének az élelmezés végett adatott ki s mindjárt a beszállásolás kezdetekor, 1707. nov. 4-kén kelt, — Szólnok nagy népes községében összesen 1175 orális és 804. equilis portiót emésztő császári had feküdt, melyből a tbk. törzskarát, a málhaszekér-vonatához, paripáihoz stb. tartozókat leszámítván, szorosan vett combattáns harczos volt: 18 ezredtörzsbeli, 7 század lovas, (mind századonként specificálva) 594 főből álló; kikhez járultak még a Lukasich és Ligusich kapitányok gyalog-századai = 208 fő; vagyis összesen lovas és gyalog harczos 820. Jelentékeny erővel volt tehát dolga a vitéz Balogh Ádámnak.

19-kén.) abban quártélyban lévő Generális Draskovits Uram minden bagázsiját, paripáit, hintóit és hintós-lovait, hópneszterét, lovászmesterét, inassait, sok cselédit, jágerit és kopóit elnyerte, *) az őrző vagy vígyázó németeket s ráczokat jó csoporttal levágta, — most várjuk magát is ő Kghnót tele kézzel hozzánk.**) Efféle nyereségeket Isten majd minden hótén ad.

A Győrből és más helyekből, sőt Bécsből kijövő emberek a békességet praedicálják, és a tegnap idejött két dragonyos desertőrök is vallják, hogy a tisztek is közönségesen hirdetik a magyarokkal való békességet; mellyet adjon Isten hamar időn!

Datum Devecser, die 24. X-bris 1707.

Kglmednek

mindenkori kész köteles szolgálja

Losontzi Farkas András, m. k.

Kívül: Radvánszky János thesaurarius czíme, Radvány, vel ibi-ubi.

Másik felén: Exhibitae Neozolý, 16. Januarij 1708.

(*Eredeti*, a b. Radvánszky-család levéltárában.)

*) Gr. Draskovich János gazdag főúr lévén, nagy kíséretet s fényes udvart tartott.

**) Balogh Ádám már másnap, karácsony első ünnepén, gr. Draskovich tbk. elfoglalt udvari lobogójával kezében vonúlt be Sümegre. (L. gr. Eszterházy Antal tábori könyvét, a Nemzeti Múzeum kéziratárában.)

332. A dunántúli csapatok hadrendje és téli elhelyezése, midőn Bottyán Sümegen 1707. december 25-kén a vezényletet gr. Eszterházy Antalnak átadta.

„Generális Bottyán János Uram Commandóájában az hadaknak brigadatim postirungokra osztatott dislocatiójok. Anno Domini 1707. die 27. X-bris Sümegh városán adatván kezemhez.“*)

Postirung	Communicatio	Nomina Comitatum et Stationum	Nomina Regimium Equestrium	Generalatus	Nomina Regiminum Peditum	Nomina Comitatum et Communicatio Stationum	Postirung
Győrűz, Ovarloz, Szent-Miklóshoz, a Nyúlásra.	Vágnát által az Rábán János-haza felé Sümeghre, onnét Keszthelyre.	Sopron és Győr vármegyékben Rábaköz és Tököz districtusokban.	Balogh Ádám és Török István.	Generális Bottyán János Haapt-quártélyán Keszthely.	Fodor László, (a) Móri István együtt	Vasvármegyében, Hegyhát névű districtusban.	János-haza felé Sümeghre.
Győrűz, Komáromhoz, Tatához, Esztergomba-hoz.	Pápanak Vásarhely felé Sümeghre.	Győr, Komárom, Veszprémnek egy processusában, Csesznek táján.	Szekeres, Goda.	Rezeredy Imre Brigadiéros Haapt-quártélyán Kőszeg.	Benkő Ferencz.	Vasvárlan, Páty táján.	Runnak, János-haza felé Sümeghre.
Fejérvárhoz, Budához, néha Esztergamba-hoz is.	Pápa felé Vasvárlanynak Sümeghre.		Somogyi Ádám.				
Sopronhoz, Lánoszhoz, Körös-Laktóhoz, Szalonakhoz, Borostyánhoz, Németh-Várhoz, etc.	Runn felé János-hazának Sümeghre.	Sopron. Vasvármegyében, Kőszög, Szombathely táján.	Bezzeredy Imre, Kistaludy György öt companiája, drágonyosok.	Domokos Ferencz Brigadiéros Uram Haapt-quártélyán sub-sistentiája Palota.	Domokos Ferencz.	Veszprém, Fejérvár, Tolna vármegyékben praesidentumokban : (Csesznekben, Csikvárrat, Palotan, Sim utomány, Fekén, Hirdvén.	Veszprém felé Szent-Gátnak, Pápanak, Vásarhelynek Sümeghre.
Lápinestűl, Murárhoz, Drávához.	Szombathelynek Runra, János-hazara, Sümeghre.	Szalában Lendva táján.	Kiss Gergely, öt companiával. Kistaludy László				
Somogyhoz.		Szalában Keszthely táján és Vízson, Szent-Gróth táján.	Bottyán János.				

*) Eszterházy Antal rájegyzése.

**) Kirschlag, Austriában, Styria és Magyarország szélén.

(Egykoru másolat, gyűjteményemben.)

333.

Bottyán, Esztergom városának.

Sok jókkal áldja Isten Kegyelmeteket!

Akarám Kegyelmeteknek tudtára adnom, hogy mivel Commendáns Uram *) az itt kívül való, még távolydadon lévő faluktúl is bizonyos pénzbeli quantumot kíván: ehhezképest Kegyelmetek is ezen levelem vételével a die praesenti egy hét múlva hozzám száz forintot küldeni semmiképpen el ne mulassa; másként bizonyos lehet benne: ollyas modalitást keresek megvételében, hogy duplummal is fogja experiálni magá kárát. — Bátor-Keszi, dje 3. Februarj 1708.

Kegyelmeteknek

jóakarója

Bottyán János m. k.

Külczim: Nemes Esztergam Városi Lakosoknak köszönségessen sietve adassék. — Esztergam. P. H.

(Eredetije, sajátkezűleg aláírva, Esztergom városa levéltárában.)

334.

Bottyán Bercsényinek.

Méltóságos Főbb-Generális, Locumtenens!

Kegyelmes Uram!

Alázatos kötelességgel vévén Excellentiád kegyelmes parancsolatját, hogy transferáljam magamat Nyitra felé, az odavaló postérungok s más egyéb dispositiók megtekintésére, — kívánván annak kötelessen minden punctumiban eleget tennem, subsistentiámról már is írtam Districtuális-Commissarius Darvas Ferencz Uramnak, két-három nap alatt okvetetlen arra felé indúlok; csak, hogy dunántúli constitutiókról is genuina informátiót adhassak s mind penig az idevaló dolgok kormányozására újabb instructiót vehessek ore tenus: alázatossan kérem Excellentiádat, hová s mikorra leszen érkezése? újonnan tudósítani ne terheltelessék Excellentiád. Mellyet midőn hováhamarébb elvárnék, maradok

Sub dato Érsek-Újvár, dje 7. Februarj Anno 1708.

Jó Kegyelmes Uramnak

Excellentiádnak

alázatos engedelmes szolgálja

Bottyán János m. k.

*) Az esztergomit, Kukländer cs. tábornokot érti, a kinek boszantására iratott e levélke.

P. S. Dunántúl létemben feles ó boraim voltanak itt-benn a praesidiumban, melyeket Méltóságos Gróff Eszterházi Antal Uram nem engedett kihordatni, igen nagy káromra; alázatosan kérem Excellentiádat, — méltóztassék megparancsolni Szluha Ferencz Praefectus Uramnak, hogy szabadon árúltathassam itt-benn a praesidiumban.

Külczim: Méltóságos Székesi Gróff Bercsényi Miklós Magyarországi Fő-Generális, Locumtenens jó Kegyelmes Uramnak ő Excellentiájának, tartozó alázatos engedelmes-séggel, sietve íram. — Ubi-ibi. P. H.

(Eredetije gyűjteményemben. Ívrét, csak az aláírás sajátkezü.)

335.

Bottyán Károlynak.

Méltóságos Generális, Fiam-Uram!

Köteles szolgálatom ajánlása után, mostan újonnan concredált commendóban *) kívánok mindennemű jó szerencsét Fiam-Uramnak.

Csudálkozom rajta, hogy hogy' lehet olyan feledékeny a fiú, hogy ingyen se legyen emlékezetben nála az atyja; Dunántúl létemben nemannyira csudálkoztam rajta, hogy az oda-való **) occurrentiákról tudósítását Fiam-Uramnak olly gyakran nem vehettem. Ha tovább is illy feledékeny lészen Fiam-Uram: káptalanba kénteleníttetem recurrálnom s Fiam-Uramat denegálnom.

Írhatom új hírül: szintén béérkezésemmel a Vág-melylyéki postérungokban, legelső portám is Isten kegyelméből ollyas szerencsével járt, hogy Vágon túl Szencz táján Maximilian Staremperg elfogattatott, *ki is actu most ebédel velem.* — Adjon Isten édes nemzetünknek ilyen s ennél nagyobb szerencsét is!

Én tovább is az idevaló occurrentiákról szüntelen fogom tudósítanom Fiam-Uramot: csakhogy a fiú is obligatióját tartsa meg.

*) Ekkor nevezetett volt ki t. i. Károlyi Sándor erdélyi vezénylő-tábornokká.

**) Tiszántúli s erdélyi.

In reliquo kívánom, levelem találja szerencsés állapottal
Fiam-Urámat!

Sub dato Nitriae, die 22. Februarj Anno 1708.

Fiam-Uramnak kötelessen szolgáló apja

Bottyán János m. k.

P. S. Tatár volt, nem fiú, az ki az ő atyjáról olly hamar
elfeledkezik mint Nagyságod!

Max Storomberket *hetedmagával hozták kezemhez, az
többit levágták*; Bécsből jött volna póstán, Vágon túl az ha-
dak közé. Holnapután fölküldöm Locumtenens Fő-Generális
Urunknak.

(Eredeti levél a gr. Károlyi-levéltárban; borítéka nincs meg, de a »*Fiam-
Uram*« megszólítás, valamint a tartalom több vonatkozása kétségtel-
enné teszi, hogy *Károlyi Sándor*hoz való intézve. Az utóirat és aláírás
sajátkezű.)

336.

Bottyán Rákóczinak.

Fölséges Fejedelem, Kegyelmes Uram!

Ide Újvárba érkezésemmel lovas és gyalog portát bocsá-
tottam Séllye alá, hajókat az Vágon általköltözésre szekere-
ken innét vitetvén; melly porta Isten áldásából nyertessen
járván, — mivel tegnap tizenkét rácz rabot elevenen, lovat
felesset hozott bé, — vágott le többet harmincznál. Az por-
táim szüntelen járnak az Vágon által, és csak egyszer sem
jönnek üressen. Csak az Vág apadjon: első alkalmatossággal
Szeredet is fogom lovas és gyalog haddal megpróbálni; va-
gyok is olly reménségben Isten által, hogy azon Szeredben
lívó ellenség is megszégyenítettik.

Itt az provisionak szüksége miatt sok és szükséges haza
szolgálatnak kell elmúlni: mert az militiát se csoporton, se
itt közel az ellenséghez nem tarthatom, — úgy is csak az Isten
tudja minémő nehezen nyomorgatom az katonaságot; sokan
már az szükségét s ruhátlanságot elúnván, szaporán szöknék
az ellenséghez, kik nagyobb ártalmunkra vannak, mint az ter-
míszet szerint való nímet ellenség. Miúlta ezen postérungban
lévő hadak kormányozását kezemre vettem: Galgóczon alól,

az meddig commendóm extendáltatik, sohol még az ellenség csapást nem tett, se által nem jött; egyszer Szerednél kiindúlt volt: de kemény portát eleiben küldvén, reprimáltatott és szaladással bizonyított. Nem is tartok semmit is, hogy azon erővel kivel most vagyon, ha csak meg nem szaporodik másunnét, hogy által merjen csapni, főképpen ha az Commissariatus provisio dolgában az hadaknak csoporton tartására succurrál. Némelly szükséges állapotok iránt negyedik napig itt kellett-vén lennem: most indulok megint Nyitrára. Generális Andrássy István Uram is általmenetelre in prociectu vagyon, az jövő hétfőn minden okvetetlen költözni fog az Dunán.

Ezzel Fölséged kegyelmes reflexiójában magamat aláztossan ajálván, életem fottáig maradok

Újvár, 16. Martý 1708.

Fölségednek

alázatos engedelmes szolgája

Bottyán János m. k.

Külezim: Fölséges Erdélyi és Magyarországi Fejedelem Felső-Vadászi Rákóczi Ferencz Kegyelmes Urunknak ő Fölségének, tartozó alázatos kötelességgel sietve írák. Szerencs vel ubi.

P. H.

(Eredetiye gyűjteményemben. Ívrét, csak az aláírás sajátkezű.)

337.

Bottyán Bercsényinek.

Méltóságos Főbb-Generális és Locumtenens!

Bizodalmas jó Kegyelmes Uram!

Excellentiád két rendbéli méltóságos levelit egyszersmind ezen órában alázatosán vívín, mellynek egyikiből méltóztatik értésemre adni Gróff Csáky István Generális-Commissárius Uram ő Nagyságának ide, dispositió-tételek iránt való küldését; az ugyan valóba szükséges, — de ő Nga azt írja nékem: nem hólyag, hogy felfújják; az pedig az militiának nem elég, mert mindennap enni kell. Most is sok haza szolgálati múltak el az provisio szűke miatt, — mit remélhetünk hát még tovább, az Commissariatus ha olly perfunctorie nyúl az provisio administrálásához? Már is az katona szaporán szökik az ellenség közé, az sok koplalás, ruhátlan- és költségtelenség

miatt; úntig eleget requirálom az commissáriusokat: de semmi haszna nincs; kintelen lészek ott venni, az hol talállok, s magam lészek a commissárius. A szegénységre in defalcationem dicarum kelletik provisiót limitálnom, — máskint az ország-
nak tapasztalható kárára az militiát csoporton nem tarthatom; az ellenség penig actu is csoportra veri magát. Az nagy Istenért kérem Excellentiádat, hogy ocsódjék és az Commissariatusnak serio intimálni méltóztassék: szerezzék és szállítsák az élést, mert éhel nem ölhetni az militiát, sőt az megszilledéstől meg sem tarthatni.

Pro secundo, Nemzetes Vitézlő Szalay Pál Colonellus Uram Főstrázsamestere excessussát s Ilavának felégetését az mi illeti: az iránt Gróff Csáky Mihály Uram által is informáltattam, és ugyan hozzám kellett volna jőni, kit is maig is várok, de nem tudhatom: fel vagyon-é, vagy alá? Említett Szalay Pál Uramnak csak egy tiszte sem insinuálta nálam magát; ha pedig azon Főstrázsamester előlkerül: Excellentiád kegyelmes parancsolatja szerint investigálni el nem múlatom cselekedetinek okait.

Kérem tovább is alázatosan Excellentiádat, ha már az Commissariatus negligentíája miatt commissáriusi functióban kelletik magamat immisceálnom: Excellentiád ne controvertálja, mert íme, Karvánál az most erigálandó sánczban subsistáló gyalogságnak, nemkülömben Komárom elein Szent-Péteren és Esztergam elein Muzslán vígyázó négy lovas companiának szükség az élis, hogy az ellenségnek sűrű kicsapdozása, — melly miatt majd az egész Garam-melléke szintin Nagy-Sallóig Esztergamba contribuál, — reprimáltassék, és az mit az ellenségnek kellene praestálni, mi usuálhasuk. Mindezeknek bölcsen leendő remediumát alázatosan recommendálom Excellentiád kegyelmes reflexiójában. Éltesse Isten sokáig frissen Excellentiádat, nemzetünk javára. Maradván, — Actum Nitriae, dje 16. Martÿ 1708.

Excellentiádnak

alázatos engedelmes szolgája

Bottyán János m. k.

Külczim: Excellentissimo ac Illustrissimo Domino Comiti Domino Nicolao Bercsenyi de Székes, Suae Majestatis

Principalis et Ducalis Francisci Rákóczi de Felső-Vadász Locumtenenti, Statuumque Regni Hungariae ac Transylvaniae Supremo Generali, necnon Senatori primario, etc. Domino Domino mihi gratiosissimo. — Schemnitzy. P. H.

(Eredetije gyűjteményemben. Ívrét, csak az aláírás sajátkezű.)

338.

Ugyanaz, ugyanannak.

Méltóságos Főbb-Generális, Locumtenens!

Kegyelmes Uram!

Excellentiád méltóságos parancsolatja szerint Cardinális Uramnak (Szász Keresztély hg. primás) szülő levelet bizonyos alkalmatossággal transmittáltam (Pozsonyba.) Generális Max Starumberg után menő egy komornyík és egy szakács némelly kívántató portékát egy ládában és egy párnazsákban salvus conductusom mellett magokkal kihoztak, azonkívül száz aranyat, kinek is ötvenét ugyanazon komornyíkja által kiolvasztván az kölcsön refusiójára, Niczky Pál Generál-Adjutant Uram számára actu kezemnél detineálok. Ládáját is felnyitattam: de semmit olyast, a ki ártalmas volna, nem comperiálhattam; actu expediálok őket Kis-Tapolcsán felé, — hová kellessék menniek raboskodó urok után? dispositiójában áll Excellentiádnak.

Én éjjel-nappal sollicituskodtam azon, hogy valami notabilis próbát tehessek Vágon túl: de semmi módot nem adinveniálhatok az vizek árjai miatt; egy-két nap apad, — viszont áradása újul. Szeredi híd előtt való sánczot is annyira muniálta az német, hogy bizony, nagy kárunk nélkül felverése meg nem készül, allaborálok mindazáltal benne, — mennél jobb modalitást találhassak. Húsz, harmincz, több-kevesebb emberekből álló portáim egymást váltják Vágontúl, kevés-kevés szerencsések ugyan mégis mind esik: de miúlta elrepítették a madarat,*) azúlta jobban eszerekre jöttek, a mint csak Szeredből Nagy-Szombatig Starumbergnét négyszáz rajter késérte. Hogy a Duna mellett Csenkénél sánczot kívánok erigálnom: már ez-

*) Célzás gr. Stahremberg Miksa cs. altábornagynak egy ép ily kisszámú kurucz porta által Vágontúl lett elfogatására.

előtt is írtam, semmi resolútiót nem obtineálhattam; felette nagy könnyebbségére lészen az újvári confuérozó hajdúságnak, — csakhogy felettébb restes a Tekintes Commissariatusság az provisionak subministratiójában; bizony, eddigis a Nemes Haza szolgálatja tapasztallhatóképpen e miatt megkészlődött. A quártély, postérung ezen nyavalyás Nyitra vármegyét bizony úgy megcsinálta, hogy sok helyeket üressen hagy a szegénység. Méltóságos Generális-Commissárius Uram csak oda dirigál: a szegénységgel segítsük magunkat, — de ahhoz biz itt ezután nem bízhatunk, — vége van annak, ha csak másként nem gondolkozunk a dologról!

Ezzel ajánlom úri affectiójában Excellentiádnak magamat. Maradok, — sub dato Nyitriæ, dje 21. Martý 1708.

Jó Uramnak

Excellentiádnak

alázatos engedelmes szolgálja

Bottyán János m. k.

P. S. Újvárban nagyon egy kereskedő görög, annál több sínes, az ki kívánt újonnan több portékáért menni alá a Dunán Törökország felé; a mi rézpénzt szedett-vedett öszve, Komáromban küldötte, hogy vízen szállítsa alá; ezért Commendáns Berthóti Uram megfogatván, áristomban tartatja. Ezzel, úgy gondolom, nagyot nem vétett; szép discretiót vett tőle, csak ugyan tovább is kívánja detineálni; kérem. méltóztassék eránta való commissióját Excellentiád kiadatni s kezemhez küldeni.

Szintén levelem végezésével érkezék egyik portám, kik Szent-Györgynél öt németet feláldoztak.

Beliczi jószág s kastély eránt is alázatosan venném, ha méltóztatnék Excellentiád tudósítani: miben légyen dolga?

Külczim: Méltóságos Székesi Gróff Bercsény Miklós Erdély- és Magyarországi Főbb-Generális, Locumtenens, Senator, jó Kegyelmes Uramnak ő Excellentiájának, tartozó kötelességgel íram. — Schemniczy. P. H.

(Eredetije gyűjteményemben. Ívrét, csak az aláírás sajátkezű.)

Bottyán resolútiója a veleniczi lakosok kérvényére.

Mivel az katonaságot nem én szállítottam oda: azért belőlírt instansok menjenek Vice-Ispány Uramhoz, ő Ke-

gyelme tudván az helységeknek qualitássát, dislocálja oda az ott levő katonaságot, az hová alkalmatossabbnak tudja. Datum Nitriac, 22. Martý 1708.

Generális Bottyán János, m. k.

Sajátkezüleg aláírt háttirati resolútió a velesiczi lakosoknak következő folyamodványára:

Spectabilis ac Magnifice Domine Baro!

Domine nobis Benignissime!

Salutem, humillimorum servitiorum nostrorum commendationem. Nos miserrimi Incolae Velesiczienses humillime requirimus Spectabilem ac Magnificam Dominationem Vestram cum hoc supplici Libello, ratione Militum, ubi Perillutris ac Gencrosus Dominus Franciscus Somodi a sex septimanis unacum suo vexillo in pago nostro est in quartirio: ita jam sumus exhausti in omnibus, ut vix possimus frustum suum panis rodere. Quapropter humillime rogandam duximus Spectabilem ac Magnificam Dominationem Vestram pro alleviatione, quia jam non scimus, quo nos vertamus. In reliquo Spectabilem ac Magnificam Dominationem Vestram foelicissime valere exoptantes, manemus

Spectabilis ac Magnificae

Dominationis Vestrae

Indigni ad Servitia

Incolae Velesiczienses.

A kérvény küllapján: Ad Spectabilem ac Magnificum Dominum N. Bottianý, Suae Serenitatis Principalis Generalem, (titulus plenissimo cum honore) etc. Dominum nobis Benignissimum — Supplex Libellus — Introscriptorum.

(Eredetije gyűjteményemben. Félíven, in folio írva.)

340.

Bottyán Bercsényinek.

Méltóságos Főbb-Generális, Locumtenens!

Kegyelmes Uram!

Méltóságos Marschallus Gróff Eszterházi Antal Uram ő Nga minapiban nékem írott leveléből értettem, hogy Kapuvárt obsideáltatta volna, — nem kétlem, hogy Excellentiád-nak tudtára ne volna; Vágon túl való németnek nagyobb része

mostanában eltakarodott: conjecturálok innét, hogy annak kíván succurrálni, bizonyosan még eddig végére nem mehettem. A galántai német Szeredhez conferálta magát, s bésánczoltatta; az Vágnak árja is mostanában valamentén kezdett szállani: igen jó volna most valamelly próbát tenni, — ha tudnék mire összevehetni csak némelly hadat is. Tekintetes Commissariatuság mit csinál s miért nem provideál? maga tudja. Jó lélekkel írhatom Excellentiádnak: annyira vagyunk provisió dolgából, hogy csak egy nap is ha valamelly hadakat összevennék, — nem subsistálhatnának. Főstrázsamesterem *) levelét is szintén mostanában vészem, a ki is írja, hogy regementem van is — nincs is, **) már regementnek nem is mondhatni, melyet bizony szívessen bánok; egygyel sem comparálok: tanulja ki Excellentiád másoktól is, minémű regement volt az s micsoda kárára lett az országnak annak reductiója! ***) Hacsak innét nem méltóztatik valamelly companiákat assignálni Excellentiád: úgy tartom, mintha tiszt sem volnék. Minden qualitássát azoknak kitanúltam, ha hol kellett volna emberséget tenni: ahhoz bíztam volna. Álljon mindazáltal Excellentiád kegyes dispositiójában!

Starumbergnek szóló szeredi Commendáns levelét is íme, accludáltam, küldje kézhez Excellentiád. Ezzel ajánlom Excellentiád szokott úri affectiójában magamat. Maradok

Sub dato Nyitriae, dje 23. Martÿ 1708.

Jó Uramnak Excellentiádnak

alázatos engedelmes szolgálja

Bottyán János m. k.

P. S. Űsztatva a Vágon a melly porták általmennek, szerencsésen járnak.

(Eredetije gyűjteményemben. Ívrét; csak aláírása sajátkezű. A Bercsenyi czimét tartalmazó második félív leszakadt.)

*) Hógyész Ádám.

**) Dunántúli, régi ezredét érti.

***) Eszterházy Antal t. i. némely századokat más, csonka ezerekhez osztott belőle.

341.

Bottyán János, Bercsényi Miklósnak.

Méltóságos Locumtenens, Legfőbb Generális!

Jó Kegyelmes Uram!

Ez következő húsvéti szent ünnepeket elérni s boldogul el is mulatni sok számos esztendőig Excellentiádnak kívánván, — alázatosan jelentem, hogy Nyitráról elindulásomkor Brigadéros Balogh István Uram hadából minémő portát küldöttem által az Vágon, szerencsésen járván, nyolcz dragost rabúl hozott; mellyről, nem kétlem, említett Brigadéros Uram eddig informálta Excellentiádat, — holott meg nem írta volna, mit fateáltak? his inclusis megküldöttem Excellentiádnak. *)

Az melly portát penig innét Galánta felé küldöttem: mind Sellye és Galánta alá martalékot eresztvén, — sohonnét egy német vagy labancz ki nem jött, azt kiáltván az városból: de kutyalelkük, nem vesztek úgy reá, mint az minap! Más három rendbéli portám actu is túl vagyok.

Mint előbb is megírtam: öreg Hajster Vágontúl commendórozván, Nagy-Szombathoz contrahálja az egész lovas németet; mi szándéka? nem constál. Két rendbéli kímem is referálja: mivelhogy az nagy-magyarai híd kész, Dunán által készülne; megírtam ugyan Méltóságos Mezei-Marschall Gróff Eszterházi Antal Uram ő Ngának, — tudhasson annál jobban vigyázni.

Az sáncz-csináltatáshoz ez előttünk levő ünnepekre nézve még nem kezdettem; elmúlván az ünnepek, azonnal hozzá fogok. Az Vág újobban megáradván, sok helyeken igenis kiöntött. Midőn ezen leveletem végezném: szintűn akkor érkeztek újobb embereim az Vágontúl levő földről, kik bizonyosan referálják, hogy az öreg Hajsster öszveszedett szekereit és hadát mind eloszlatta volna előbbi helyekre; azt vélem, ezzel csak színli igyekezetit. — Coeterum, éltesse Isten Excellentiádat sokáig, frís jó egészségben. Maradván, Datum Érsek-Újvár, dje 7. Aprilis 1708.

Excellentiádnak

alázatos szolgálja
Bottyán János m. k.

*) E melléklet ma már hiányzik.

P. S. Kérem alázatosan Ngodat, hogy ha érkeznék Ngod sok foglalatatos dolgai miatt: egy kevésbé méltóztatnék Ngod közelebb alá fordulni felénk, hadd beszélhetnénk Ngoddal.

Arra is kérem Ngodat: adja tudtomra, az komáromi Dunán innét való sánczon rajtamenjek, vagyis abban hagyjam? — mert embör-kár nélkül meg nem készül az dolog. Hítfőn Nyitrára mígyök.

Külszím: Excellentissimo ac Illustrissimo Domino Comiti Domino Nicolao Beresényi de Székes, Suae Majestatis Principalis et Ducalis Locumtenenti, Statuumque Regni Hungariae ac Transsylvaniae item et universae Militiae Supremo Generali, necnon Senatori primario, etc. Domino mihi gratiosissimo. — Neosolý vel ubi. P. H.

(Eredetije gyűjteményemben. Ívrét; az aláírás és utóirat a tábornok maga kezével iratott.)

342.

Gr. Beresényi Miklós, Bottyánnak.

Mense Majo 1708.

Generális Bottyán János Uramnak.

Jöllehet mostani constitutiókra nézve nem reménlem, hogy az ellenség az érsek-újvári praesidium megszállására czélozzon: mindazáltal az előttem lévő egri concursusra való távozásomra nézve kívánván úgy alkalmaztatnom az hadi rendelésimet, hogy az ellenség akármelly történhető igyekezetivel indisposite ne találjon bennünket, sőt ellenünk törő szándékiban megelőztessék és megszégyenítettessék; ahhoz való képest azon érsek-újvári megszállásnak történhető casussára nézve is hattam dispositióimat Méltóságos Generális-Commissárius Gróff Csáky István Uramnál ő Kglménél, mellyeket ez szerint kívántam értésére adnom Kglmednek, tudniillik: in illum casum rendeltetett ingvarnizoltatni ez alább írt gyalogság. (N. B. Itt includáltatik, a mint magam jegyzősben kiadtam.) Ezen hadakat azért szükséges hogy maga bevigye, és beszállíttatván, őket összeesküdtesse, csinálván jó és bátor szívet nekik az hites kötelességek és ha-

zafiúi generositásnak megtartására ; mellynek rendben hozása után magának Kglmednek bennmaradni nem lehet : minthogy én sem lévén itt, az hadakat és az tábort el nem hagyhatja ; hanem bízassa inkább az belsőket külső erővel, minthogy az ellenség ellen mind szükségesb, mind hasznosb kívül való léti Kglmednek az praesidiumbúl. Az Fő-Commendáns Berthótý István Uramnak történhető nyavalyájára nézve subordináltatni rendeltem Óberster Csajágghy János Uramat ő Kglmét, utána pedig Thúróczy (Gáspár) Uramat, megparancsolván ő Kglmeket bemenni azonnal, az midőn az szükség úgy hozná magával, (az mikor tudniillik az eránt való orderemet veendnék;) mellyeknek egyszersmind megírtam az magok subalternatiójának és parola-kivitelének rendit, melly szerint minden competentia nélkül az haza szolgálatjában egymást supportálván és segítvén s az Fő-Commandójakat observálván, annak eshető betegedésével vagy halálával Csajágghy, viszontag annak is történvén valamely nyavalyája, Thúróczy succedáljon nekie az commandóban. Andrásy Pál Uram Oberst-Lajdinantját peniglen, Najmont, Placz-Majornak destináltam.

Az tábornak bagázsiáját az mint notatióban kiadtam, kell helyheztetni.

Mindezek bizattatván megismert dexteritására s hazájához való szeretetire Kglmednek, nem kétlem, azokat mentül jobban secundálni igyekezik, s engem mindenekrül tudósítani el nem múlat, etc.

(Beresényi hadi cancelláriáján készült másolat, féliven, — gyűjteményemben.)

Külön íven :

Az Corpusok subdivisiója, Anno 1708.

Generális Bottyán Uram Corpussa:

Berthótý István Uram brigádája.

Géczy Uram négy compániája Újvárbán.

Somody Uram ezere Udvardon.

Ebeczky Uram két compániája Esztergam előtt.

Balogh Uram brigádája.

Szalay Uram regimentje Ledrecz táján, Nyitra felé.

Balogh István Uram ezere Fürtnél, Nyitra felé.

Eszterház Dániel Uram ezere a kettő között, Nyitra felé.
Géczy Uram két compániája Nyitrán.

Ezen két brigádából minden két héten jöjjön ide ordi-
nantiára egy vice-hadnagy, egy tizedes és 12 katona.

Gyalog :

Esze Tamás Uram két battalionja Szalakúsz táján.

Andrássy Pál Uram egy battalionja, Czétén.

Révay Gáspár Uram egy battalionja, Czétén.

Item, Újvárbán Nyáray regimentje és Radicsnak egy
battalionja.

(Bercsényi-féle minuta, 1708. tavaszáról, ugyanott.)

343.

Bottyán a fejedelemnek.

Főlséges Fejedelem, nékem Kegyelmes Uram !

Tartozó alázatossággal szolgálók Főlségednek. Főlséged
kegyelmes parancsolatja szerint, hajócsináláshoz értő molnáro-
kat, ácsokat és faragókat teljes tehetségemből kerestem : de
sohol olyanokat nem találhattam, kik feleségek s gyermekek
elhagyásával annyi földre menni resolválnák magokat ; azok
is nem oly derék mesterek, hogy magoktól tudnának hajót
rendessen, ex arte felépíteni, — mert az midőn magam csi-
náltatok is: eleibek nyírem s szabom ; hanem Revír János
Uram keze alatt, az ittvaló czaighoz tartozandó mesterember
vagyon kettő, kik alkalmasint értenek az hajócsináláshoz ; kér-
tem őket Revír Uramtól, hogy bocsássa Eperjesre, de ő Ki-
gyelme nem ereszti.

Itt, Istennek hálá, az ellenségnek motusi nem igen árt-
hatnak, mivel egymást érő sűrű portákkal reprimáltatnak ;
portáink mindennap általjáznak az Csallóközre, úgy Pozsony
elsíre, és majd csak egyszer sem járnak üressen, hogy rabokat
vagy valami nyereséget nem hoznának ; reménlem, tovább is
nyári campaniánkat Isten secundálni fogja. Ezzel Főlséged
kegyelmes gratiájában alázatossan ajánlván magamat, maradok

Főlségednek

Datum Újvár, 5. Máj 1708.

alázatos érdemetlen

szegény szolgálja

Bottyán János, m. k.

P. S. Bizonyosan írhatom Fölségednek, hogy az Vágontúl lévő földről, úgy az Csallóközről öreg Hajsterrel az lovas német nagyobb részint általment az Dunán, az hol is akar mindenkinek előtte operálódni és az Dunántúl való földet praecoccupálni, — kire ne segítse Isten!

(Eredetije gyűjteményemben. Ívrét, csak az aláírás sajátkezű. A fejedelemnek szóló külczimet tartalmazott második felív leszakadt a levélről.)

344.

Bottján Bercsényinek.

Méltóságos Főbb-Generális, Locumtenens!

Kegyelmes Uram!

A Duna-mellyéki sáncz erectiójához én hozzá kezdtem, s nagyobb részént már perfectióban is vagyok. Révay Gáspár Uram ő Kegyelme gyalog-regementje egészen ott vagyok, s Géczi Uramét is ott tartom, míg vége szakad; jóllehet most hamarjában következhető non putaramtúl nem félthetem: mindazáltal melius est praevenire, quam praeveniri. Három szegletűt csináltattam a sánczot, de mindenfelé secundálhatni, és ott legkeskenyebb a Duna, s communicatiója az ellenségnek könnyen impediáltathatik. Palezátákkal körülvetettem és a bástyáin mindenütt félőlnyire sertés fákat csináltattam, olyan modalitással, hogy ha csakugyan notabilis erejét reá nem fordítja az ellenség: másként hozzá nem fér; capacitássa háromszáz embernek való legyen.

Az ellenség constitutióját mindeddig olly formán ki nem tanulhattam, hogy hová akarna kiszállani? Mindenütt még helyben vagyok; egymást érő portáim ugyan mindenütt szerencsésen járnak, feles rabokat hoztanak mostan is, s le is csapdostak benne, — minémű leveleket is intercipiáltak, Excellentiádnak his inclusis megküldöttem. *) Micsoda nyolczezer lovassal és tizenkétezer muskatérossal biztatja Generál Hartleben a másikat, — az csak világos hazugság; avagy talám csak úgy küldte, hogy a miéinktől intercipiáltassék azon levele.

Orderem szerint már eddig régen campéroztatnám az hadakat: de mit csinál a Tekintetes Commissariatusság? én

*) Nincsenek mellékelve ma már.

bizony nem tudom; e miatt eddigis nagy fogyatkozással volt az haza szolgálatja, — tudom, hogy bizony ezután is akár-mihez kezdendő dolgainkban ez okoz hátramaradást. Én tovább is ajánlom Excellentiád úri affectiójában magamat, s maradok, — sub dato Érsek-Újvár, dje 14. Maÿ 1708.

Jó Uramnak Excellentiádnak

alázatos engedelmes szolgálja

Bottyán János, m. k.

P. S. Én az búzának nagy részét már beszállítottam, s actu hordatom most is: de az contractus alkalmatosságával Excellentiád sem tudta, hogy Podluzsánt, a ki feje volt azon (lévai) dominiumnak, Felséges Urunk Ebeczki István Uramnak conferálta; azért azon capitalis summából én is kívánok defalcáltatni. *) Azonban a koresma-árúztatásban ő Kegyelme nem is akar supersedeálni, ha csak Excellentiádtól nem admo-neáltatik.

Rác Miska az komáromiak lovaiban újonnan felesset elhozott, — de csak olyan csiribiri-lovak.

Külczim: Méltóságos Székési Gróff Bercsényi Miklós, Erdély- és Magyarországi Főbb-Generális, Locumtenens és Senator, kiváltképpen való jó Uramnak ő Excellentiájának tartozó kötelességgel íram. — Agriae, vel ibi-ubi. P. H.

(Eredetije gyűjteményemben. Ívrét, csak az aláírás sajátkezű.)

345.

Bottyán a fejedelemnek.

Fölséges Fejedelem, Kegyelmes Uram!

Alázatos engedelmességgel szolgálók Fölségednek. — Tartozó kötelességemből írom, hogy Karvánál ezelőtt ötödnappal egy jó forma sánczot három szegletre, kinek minden szegletin rundér (rondelle) vagyon, erigálni kezdettem, — már csak három nap alatt is perfectióban mégyen, mivel feles embert hajtattam körül-belől építésére; az árkanak közepiben

*) Bottyán 5000 frt. évi haszonbérért bírta a lévai uradalmat a kincstártól 1708 és 1709-ben. Az 1708-iki haszonbér törlesztése fejében Érsek-Újvár őrsege számára szállíttatott be ide nagyobb mennyiségű búzát bátorkeszi uradalmából.

sűrű palizátát, az bástya oldalából kiálló sörtéseket is köröskörül rakatok; olly erős lészen, hogy hacsak táborostúl az ellenség reá nem mégyen, Isten oltalmából, nem féltém. Már is komáromi, esztergami és budai sajkák kezdték impetálni: de magam is közel lévén, — azonnal visszapuskáltattak, azúlta nem is mutatták közélrűl magokat. Háromszáz emberre való sáncz lészen, több nem is kell belé; körülötte vagyon Révay Gáspár Uramnak egy batalioma, és Géczi Gábor Colonellus Uram regimentje egészen.

Vágontúl lévő ellenség most is előbbi állapotjában, az egész Vág mentében helyben vagyon, hogy kiszállana, arról még semmi jelensége ninesen; jóllehet módja volna benn, mégis excursiókat által az Vágon erre nem tészen. Az mi portáink sziltiben járják szüntelen az Vágontúl lévő földet; mostani apályával az Vágnak gázlóban sok helyen általmehtni. Most is öt rendbéli portánu volt túl, az honnét is feles német rabokat hoztak s naponkint hordanak.

Postérungban és quártélyban lévő hadak még mind helyben vannak; mihelyen valahonnét provisió szállittatik avagy küldetik: azonnal mezőre szállítom; eddigis elkövettem volna, de nem lehetett az provisiónak szűke miatt, — fű ugyan már jó vagyon.

Az Dunántúl lévő ellenségtűl azon földet nem kell félteni: mert az nem sok s nem is olly derék had, hacsak több valahonnéd hozzá nem jön segítségére; más az, hogy az dunántűli militia jó lévén, keveset tart azon ellenségtűl.

Ha az német táborban kiszáll: azon lészek Isten segedelmébűl első alkalmatossággal, hogy az egész haddal rajtamenvén, megűthessem, ha hozzájuk férhetek és útját s módját láthatom. Tovább mi occurrentiáim lesznek, alázatos kötelességem szerint tudtára adnom Fölségednek el nem múlatom. Ezzel Fölséged kegyelmes gratiájában ajánlván magamat, maradok

Fölségednek alázatos engedelmes szolgálja
Újvár, 15. Maj 1708. *Bottyán János, m. k.*

Külczim: Fölséges Erdély- és Magyarországi Fejedelem Felső-Vadászi Második Rákóczi Ferencz Kegyelmes Uramnak, tartozó alázatos kötelességgel íram. — Eger vel ubi. P. H.

(Eredetije gyűjteményemben. Ívrét, sajátkezű aláírással.)

Bottyán Bercsényinek.

Méltóságos Főbb-Generális, Locumtenens!

Kegyelmes Uram!

Duna-mellyéki sáncz erectióját nagyobb részént perfectióban vévén, hogy campérozni kiszállítsam az hadakat, ezen órában érkeztem ide. Érkezésemmel mind Vágon túlsó emberek beszélnek, mind recenter hozott rabok confirmálják, hogy a túlsó ellenségnek eszében sincsen, hogy mezőre kívánna szállani; én, a mint dolgait látom, úgy ítélem, hogy e nyári campániát defensíve inkább, hogysen offensíve kívánja eltölteni. — Surányhoz szállani kívántató corpust jöllehet már regementenként finaliter ordereztem, — csak lehetne subsistentiájok; de a mint eddigis sokat jövendöltem, hogy a Commissariatuság okoz hátramaradást mindenkor akkor, a mikor kezünkön vagyon a dolog: a minthogy most is úgy van, minden jó dispositió nélkül; míg immár egész categoriában vehetvén az hadakat, én így gondolkodtam, hogy míg az egész hadak kiszállának: addig két- vagy harmadfél ezerből álló portát expediálok Vágon túl, — vagyok ollyas reménységgel, hogy ollyan consternatióban hozom in ferventi az ellenséget, hogy notabilis operatiót viszek végben. In reliquo ajánlom Excellentiád úri affectiójában magamat. Maradok, sub dato Nyitriæ, dje 15. Máj 1708.

Excellentiádnak

alázatos engedelmes szolgája

Bottyán János, m. k.

P. S. Ez elmúlt esőtörtökön, hallom, hogy Haiszter Samarjában érkezett; mit akarjon? directe még nem constál.

Külczim: Méltóságos Székesi Gróff Bercsény Miklós Magyarországi és Erdélyi Főbb-Generális, Locumtenens, Senator Úr, jó Kegyelmes Uramnak ő Excellentiájának, tartozó alázatos kötelességgel írák. — Agriæ, vel ibi-ubi. P. H.

(Eredetije gyűjteményemben. Ívrét, csak az aláírás sajátkezű.)

Bottján, Bercsényi kegyeibe ajánlja a pannonhegyi Conventet.

Excellentiád kegyes affectiójában nagy alázatossan recommendálok belől megírt Szent Conventet; confoederált igaz hűséget száma nélkül cselekedetekkel is, míg Dunántúl voltam, hogy contestálták az Ország hadaihoz: praesentibus recognoscálván, s majd — mondhatom — in casu necessitatis vármegye is annyit nem praestált, mint azon Convent maga jóakarata szerint; mellyért specialis reflexióval tartozik a Nemes Ország. — Újvár, dje 30. Maÿ Anno 1708.

Bottján János, m. k.

Ezen ajánlat Bercsényihez a pannonhegyi Benedekrendű főapátság következő folyamodványának külső felére iratott:

Illustrissime ac Excellentissime Domine, Domine Comes! Fautor et Patrone Nobis Colendissime, observandissime!

Excellentiád kegyelmes protectiója és szárnya alatt édes Hazánk mellett igaz confoederált hívségünket akarván tovább is cselekedetünkkel is az miben illik s kitelhető tőlünk, megmutatunk: mind alacson, mind följebb renden lévő s minket illető állapotokat nevezett Magyar Hazánkknak tiszt- és közhivének szoktunk communicálnunk; kihez képest most is expectált alkalmatosságunk által alázatos supplicatióinkat Excellentiád eleiben szükségesképpen kényszerítettünk terjeszteni, mint nékünk bizodalmas Kegyelmes Urunkhoz, — méltóztassék Excellentiád kegyelmes resolútióját instantiánkra kiadni; úgymint: Minthogy szent-mártonyi Fő-Apátúr Urunk Győrött szokott resideálni mind békességes, mind pedig háború időkben is, édes Hazánkknak első királyjátúl Szent-Istvántúl conferált fundatióknak, privilegiominknak, egyszóval mindenmű klastromunkhoz tartozandó jószágunknak bátorságossabb megtartására nézve, praesentibus alázatossan kérjük Excellentiádat elsőben is azon: méltóztassék megengedni, följlénevezett várasban lévő conserváltatni szokott Archivumunknak, Olenodiumunknak (mellyektől már most is erőszakkal meg akarnak fosztani) megtartására nézve, Apátúr halála után választandó

Apátúr Urunk ő Nga resideálhasson. Máskép az német nemzetnek ellenünk naponként tapasztalt megkárosításával, jószágunk intendált elfoglalásával, utolsó romlásra jut az egy klastromunk is, kinél többet Magyarországbán, sem másutt nem bírnunk; mivel praelibált és sokszor említett Magyar Hazánk-nak szent királyától Szent-István királytól conferált privilegiominkban fundált decretomink ellen és contra statuta nostra szabad electiónkat sokképen pozsonyi és bécsi Uraimék, szerzetünk rendén kívül, sőt az mi több: más idegen nemzethül álló személt akarván Apátúrul intrudálni, akarják meggátolni. — Másodszor, nem lévén kétségünk benne, hogy Excellentiád ne kívánná az egyházi rendet lelki állapotokban promoteálni: kérjük alázatossan azon is, ne terheltessék megengedni, hogy némely Tisztelendő Fráterinkat (minthogy azok nélkül meg nem készülhet electiónk) közel lévő helyre küldhessük papi méltóságnak és szentségnek föl vételére, hogy így Excellentiád manuteneálván bennünket és kegyelmes hozzánk megmutatandó gratiáját utóbb is participálván, Isten az ő Szenteiben dicsőíttessék. — 1708. 25. Maj, In S. Martino.

Coelestinus Göncz, Abbas de Bécél
P. H.*) et Senior Conventus, m. p.

Kívül: Ad Excellentissimum et Illustrissimum Dominum Comitem, Dominum *Nicolaum Bercséni* de Székes, Supremum Regni et Exercituum Generalem, Primarium Confoederatorum Statuum Senatorem, necnon Serenissimi Domini Domini Francisci II., Dei Gratia Sacri Romani Impery et Transylvaniae Principis Rákóczy Confoederati Regni Hungariae Ducis (Tit.) per Hungariam Locomtenentem — Demissum Memoriale — Introscriptorum Conventus S. Martini Ord. S. Benedicti.

(Eredetije a Bercsényi-levéltár romjai között, a kir. kamarai archivum rendezetlen részében, Budán. Bottyán rávezetett ajánló sorainak csak aláírása sajátkezű.)

*) Ostyába nyomott közép nagyságú conventi pecsét, fölül és alul egy-egy kereszttel, fölül két, alul három lángoló szívvel, közepén pedig e szó: PAX. A körirat: SIGILLUM CONVENTUS S. MARTINI S. M. P. O. S. B. (Sacrae Montis Pannoniae, Ordinis Sancti Benedicti.)

*Melléklet.**Ezen kérvényre adott válasz:*

Tisztelendő Győri-Szent-Mártonyi Convent Szent-Benedek szerzetbéli Páter és Fráter Uraméknak resolútióképpen értékre adatik. Minthogy ő Kegyelmek előttem tett repraesentatiójához képpost comperiáltathatik dücsőséges emlékeztő Szent-István királyunktúl való Privilegialis Levelek szerint az Apátúrnak magok közül választásában való jussok, kívánván az Főlséges Vezérő Fejedelem ez illy s több elhez hasonló privilegialis szabadságokban a Nemes Conventet manuteneálni inkább, mintsem hogy azoknak sértődésével valami praepjudiciumot szenvedne, megengedni: placidáltatik azért, hogy ő Kegyelmek magok közül azt válaszsák és rendelkezék magok fejének, kinek érdemén s szép szerzetesi kvalitásain jobban megnyúgodhatnak, s a közönséges Szent-Egyház és az fölőrnevezett Convent javára s emolumentumára terjedő meritumain kívül, az Confoederált Nemzetséges Ügyhez való igaz kötőlessége is constáljon.

A mi peniglen azon válosztandó Apátúr Úrnak leendő residentiájának helyét illeti: jóllehet néhai Antecessora már azelőtt, minekelőtte ezen Convent a Nemes Confoederatióban cooptáltatott, Győrett resideálván, ottvaló lakásának continuatiója nem difficultáltatott; mindazáltal a leendő Successorának a megírt praesidiumban való bemenetelit sem az hadakozásnak rendi, sem penig az Confoederatiónak szoros volta nem engedheti, — hanem szabados lészen, hogy oda Győrett procuratorját béküldhesse, melly által az bent lévő embere a Convent kárainak tartóztatására való dolgokat — az midőn mik occurrálnak — folytathassa s az Archivumra és Clenodiumra vígyázhasson. Az papi szentségnek fölvitelire küldendő szemlélyeknek peniglen Nagy-Szombatban deservialó passusok kiadattatott.

Költ Egernél, Mense Majo (?), Anni 1708.

(Bercsényi hadi irodáján, e cancellaria számára készült egykorú másolat ugyanott.)

348.

Bottyán Károlynak.

Méltóságos Fő-Generális, Fiam-Uram!

Köteles szolgálatom ajánlásom után szerencsés sok jókat kívánok Fiam-Uramnak. Csudálkozom rajta, hogy hogy feledkezhetik el a fiú annyira maga kötelességéről, hogy az atyjáról meg sem emlékezik, — mintha sohasem látta volna! Ezelőtti levelemben is megírtam s most is csak perseverálok szándékomban, hogy már csak káptalanban megyek, s a fiút megtagadom. Én mindazáltal kötelessen kívántam az occurrentiákról tudósítanom Fiam-Uramot. — Vágon túl való német minden helységekből összevevén harmadnapja magát: általment a Dunán, — Szeredben, Újhelyben és Sellyén hagyván valamelly gyalogságot s lovast is, a kik defensive legyenek; közönségesen foly a híre, hogy Rabbutinnal, a ki üttetlen jöve ki Erdélyből *) s Péter-Váradja felé ment, conjungálhassa magát, s unitis viribus Dunán túlsó földön offensive operálódjék. — Innét ugyan bizony distractiót nagyot csinállok néki, az híd is — az Vágra való — késszen vagyon, egy nap végben megyen az erectiója. Tovább is én az idevaló occurrentiákról a jó communicatiót megtartanám: csakhogy Fiam-Uram is hasonlót követne el az erdélyi dolgokról. In reliquo kívánom, tartsa Isten szerencsésen Fiam-Uramat, a minthogy maradok is

Sub Dato Újvárini, 2. Juny Anno 1708.

Fiam-Uramnak

kötelessen szolgáló atyja

Bottyán János, m. k.

P. S. Feleségem a Fiának s velem együtt az Asszony-nak ajánlja becsülettel való szolgálatját. — Kukländer actu Komáromban vagyon; örömet menne, ha mehetne Esztergomban: de olyan sánczot erigáltattam a Dunaparton, — minden communicációjokat impediáltam; már passust kért tőlem a lemenetelre; *a feleségének ugyan talám fogok adnom*, de magának nem.

*) Ez némi vád volt Károlyi, mint erdélyi tábornok ellen.

Külczim: Excellentissimo Domino Alexandro Károlyi Liberi Baroni de Nagy-Károly, Serenissimae Majestatis Principalis et Ducalis Generali-Campi-Marschallo, Senatori ex primariis, totius denique plagae Trans-Tibiscanae Supremo Generali Commendanti, Domino mihi colendissimo, observandissimo.
— Tiszántúl. P. H.

(Eredeti levél a gr. Károlyi-levéltárban.)

349.

Bottján Bercsényinek.

Méltóságos Locumtenens, Főbb-Generális!
Jó Kegyelmes Uram!

Alázatosan szolgálók Excellentiádnak. — Szükségképpen kellett az itt lévő hadak közt suboriáló difficultások iránt alázatos instantiát Excellentiád előtt tennem, hogy mivel már Isten jóvoltából az hadakat Excellentiád ordine szerint össze-csoportoztatván, az Vághoz közelíték, — az minthogy már nagyobb részeit ott is vagyon az had, gyalogság is: szegény Esze Tamás, Prínyi Miklós, Csajági János Uraimék gyalogezerei is most nyomakodnak, úgy Andrássi Pál Uramé. Ocskay László Uramat brigádástúl Nagy-Tapolcsán táján meghadtam, Urbán Czeller Uram hajdúit is ő Kegyelme mellé eresztettem. *Mellettem léssen circiter tíz lovas s gyalog regiment.* De az énrajtam nagy kín és baj, hogy semmi kenyér és vágó nincs, só is kevés, — mostani indulásomkor is csak két napra való provisiót sem adhatnak az militiának, mert nincs, én reám penig mindenfelől reám esnek nyavalyás fejemre, s nem tudok hová lenni. Azonban még semmi fűhordó portális szekerek nem állíttattak, kiknek fogatkozásában kintelen az militiánk megoszlani. Kérem azért az Istenért Excellentiádat, — az Commissariatust méltóztassék ösztönözni, hogy jobban provideáljon az militiáról.

Az hidat Vág mellé szállítván, két-három nap alatt általkötöm, legelsőben is az Vág mentében levő erősségeket: Sellyét s Szeredet fogom megpróbálnom, — úgy is már azt mondotta séllei Commendáns: ha erőnket látja, azonnal feladja, mert nincs honnét succursust várjou; az minthogy má-

sutt nincs is, hanem Ujhelyben vagyon másfélezerig való, de több nem, akárki mennyire írja, — kit nem vélem, reánk merjen jöni. A ki pedig általment: úgy értettem, hogy Győrön fölül az Rábeza mellett Böres névű falunál szállott volna ki; teljes szándéka az, hogy Rabutínal conjungálhassa magát. Reménlem Isten után szerencsés operatióinkat, csak kenyerünk, húsunk és sónk legyen, hogy csoporton tarthassam az hadat.

Kérem Excellentiádat, szegény ártatlan Esze Tamás Uram megölését ne szenvedje büntetlen: mert semminek oka, az mint az egész város és militia bizonságot téssen.

Ezután Isten minémő progressusunkat adja, kötelességem szerint egymást érő leveleimmel alázatosan tudósítani Excellentiádat el nem mulatom. Az mint is ajánlván magamat Excellentiád gratiájában, maradok

Nyitra, 6. Juny Anno 1708.

Excelentiádnak

alázatos engedelmes
legkisebb szolgálója
Bottján János, m. k.

P. S. Egy hirtelen az Vágontúl derekas operatiót nem tehetek, se igen bé nem penetrálhatok: mivel mind Nagy-Magyarnál s mind Söprűsnél kiesz a német hídja, — netalántán visszafordulván az ellenség s visszanyomjon.

Gunderfinder Uram ezere mind eloszlott és semmivé lett.

Külczim: Excellentissimo ac Illustrissimo Domino Comiti, Domino Nicolao Bercsényi de Székes, Suae Majestatis Ducalis et Principalis Locumtenenti, Statuum Regni Hungariae ac Transylvaniae itemque universae Militiae Supremo Generali, necnon Senatori primario, etc. Domino Domino gratiosissimo. — Agriae. P. H.

(Eredetije gyűjteményemben. Ívrét, csak az aláírás sajátkezű.)

350.

Gróf Eszterházy Antal, Bottjánnak.

Jóakaró Generális Uramnak

ajánlom szolgálatomat Kglmednek!

Méltóságos Magyarországi Locumtenens és Fő-Generális Uram két rendbeli leveleiből így vagyon értésemre, hogy a

midőn az ellenség Dunán innen notabilis motusokat kezdene: Kglmednek ő Excellentiájátúl lévén instructiója a túlsó részen akkoron minémő operációkhoz, annak avocálására foghasson; írhatom pedig Kglmednek, hogy az ellenség Sopronhoz gyülekezik, az mint bizonyos relációkból constál, az egymást erő reportumok confirmálják, Sárvárhoz is penetrált volna oly apparatussal, onnan hogy tovább is progrediáljon maga dolgaiban. Kihez képepest reménlem Kglmed is per praesentes így informáltatván, a Mlgos Locumtenens Uram ő Excellentiájátúl vett instructiójához magát alkalmaztatni kívánván, megindítja dispositiók szerint való operációit, kik által céljátúl revocálásra az ellenségnek elégséges okot adhat, melynek secundálásában én sem lések elmaradó, valamint kitelhetik, impediálni igyekezem. — Caetero kívánván szerencsés progressusokat, maradok

Kglmednek

szolgáló jóakarója

Gr. Eszterházy Antal.

P. S. Brigadéros Bezerédy Imre Uram Stýriában béútvén, csak ezelőtt harmadnappal tért meg onnan, az hol 200 fegyverfogó stájereket levágotott, rabokat és 1000 marhánál többet kihajtottak. Nem kétlem, Szekeres Uram szép actussa is ekkoráig constál Kglmednél, az ki budai quardizonból 29 rabot egy actiójárúl küldett, negyvenen felül levágotott és egynehány kocsikat jó lovakkal nyert.

In Castro Devecser, die 6. Junj 1708.

(Egykorú másolat a gr. Károlyi-levéltárban.)

351.

Gr. Bercsényi Miklós, Bottyánnak.

Szolgálatomat ajánlom

Kegyelmednek.

Nyitráról 6-ta praesentis nékem írott levelét Kegyelmednek vettem, kívül az Vágon által teendő próbája iránt intentióját értem. Megírtam ezelőtt negyednappal is Kegyelmednek, — úgy hiszem, eddig vehette is leveletem, — ne praecipitálja az hadaknak Vágon által való költöztetését, kivált valameddig bizonyossan nem tudhatjuk az ellenségnek

Dunántúl való operatióját; mert mindaddig nem bátorságos s ratio belli sem engedi, hogy az hadak kivált Újvártúl távozzanak, azzal, hogy az ellenség Csalóközben vonta magát; mert ha a mi hadaink Vágontúl kezdenének operálni minekelőtte az ellenség túl a Dunán nem folytatja operatióit, — lévén Komáromnál, mind Győr felől, úgy erre szabad passussa, s bizonyos hídját megvetvén, — a még Vágontúl való operatióktól visszafordulnának hadaink: addig az ellenség diversiót tévén, erre jönnie által, két felül közben vehetue, az gyalogságot is elszorítaná Újvártúl, kiből nagy confusió következne, *kivált (ha) az hajdút kiszorítaná, az ki odarendeltetett*. Kihez való képpest ezen expressus curír által kívántam Kegyelmednek értésére adnom: ne hirtelenkedjen az hadak általköltöztetésében — Főlséges Fejedelem positive parancsolja; — mindaddig, valamíg a Dunán túlsó földön operatióit nem mutatja az ellenség: Vágontúl való formalis operatiók halladjonak, mivel in illum casum rendeltem az iránt való dispositióimat. Tartózkodjon azért Kegyelmed maga intentiójában: mivel abból olly confusio következhetnék, kirül számot sem adhatna Kegyelmed, — hanem légyen az ellenség további motusira igen szorgalmatos vigyázással, azok nyújtonak és mutatnak alkalmatosságot Vágontúl való operatiók continuatiójára. Irtam ez iránt Brigadéros Ebeczky István és Ocskay László Uraméknak is. Ezzel Isten éltesse sokáig jó egészségben Kegyelmedet.

Egernél, dje 9. Juny 1708.

Kegyelmednek

szolgáló jóakaró barátja

G. B. Miklós, m. k.

P. S. *Úgy értem: az ollyan operatiót kell hallasztani, az ki az gyalogot distrahálja, — ágyúval, mivel; hanem az kemény, lovassal való általcsapás kimutatja szintin úgy az ellenség statussát.*

Elmúlt postán kimaradott az pénz iránt való determinatio levelemből; ímé, ezen alkalmatossággal accludálok pro informatione.

Legalól: G. Bottyán János Úrnak.

(Eredeti levél, gyűjteményemben. A dőlt betűkkel szedett részeket Bercsényi sajátkezűleg írta.)

352.

Bottyán, gr. Bercsényi Miklósnak.

Méltóságos Locumtenens, Főbb-Generális!

Kegyelmes Uram!

Midőn leveletemet végeztem volna, érkezett ezen levelém, (l. alább) kiben mit írjon Rácz Miska, — méltóztatik Excellentiád megérteni. Én ezen ellenség motusához conformálni igyekezhvén: kintelen líszek az hidnak felszedetísével az hadat hátrább szállítanom, haugyan valóságos líszen az ellenségnek lid elrontására készülete és jövetele. Azalatt micsoda motust tíszen? sietve megírni el nem múlatom. Kegyelmes gratiájában ajálván magamat, maradok, raptim Szelőczénél lévő tábor, 12. Juny 1708.

Excellentiádnak alázatos engedelmes szolgálja

Bottyán János, m. k.

Külczim: Méltóságos Locumtenens s Főbb-Generális Gróff Bercsényi Miklós kiváltképpen jó Kegyelmes Uramnak ő Excellentiájának sietséggel íram. — Eger vel ubi. P. H.

(Eredeti, félívre negyedrébten írva. csak az aláírás a tábornok maga keze írása.)

Melléklet:

Mint bizodalmas Uramnak Nagyságodnak
ajánlom szolgálatomat.

Akarám Nagyságodnak tudtára adni, hogy a német Söprösbe lévén, ma délután megindúlt, Nagy-Magyarhoz szállott; úgy akarja, hogy Nagyságod kit csináltatott sánczot, elrontsa és az hidat is elnyerje. Minden bizonynyal odaszállott, bizonyos emberünk jött, — azért Nagyságod kétes ne legyen benne; az szerdahelyinek is ordert küldött, hogy ma estvére ott legyék Nagy-Magyarnál. Hanem én még ide hátra maradtam, hogy bizonyosan megtudom: ha mind kimégyen-é Csallóközből? — Ezekkel maradok

Nagyságodnak

Datum Vámosfalu, 1708.

12. Juny.

szegény szolgálja

Rácz Mihály, m. k.

Küldezim : Méltóságos Generális-Mezei-Fel-Marsal Boty-
tyáný János Uram ö Nagyságának adassék sietséggel. Cito,
cito, citius, citius, citissime, citissime. P. H.

A pecsét felett : Nagy-szegi bíró, fejed vesztése alatt lo-
vas póstán sietve úgy küldd, hogy még az éjjel ott legyék ez
a levél.

(Eredeti, félívre negyedrébten, sajátkezűleg írva. Mindkettő gyűjtemé-
nyemben.)

353.

Bottyán Bercsényinek.

Méltóságos Locumtenens s Főbb-Generális !
Kiváltképpen jó Kegyelmes Uram !

Alázatosan szolgálók Excellentiádnak. — Szintin ezen
órában Pozsonyból érkezett szavahihető ennyihány emberem
s többi között egy szeli böcsületes ember, kik által Pozsony-
ban lakó valamelly magyar, hazánkunk jót kívánó jóakaróm
szóval izent illyformán, hogy az melly nímet általment az Du-
nán: annak minden igyekezete, sőt az Bellicumnak is az a
determinatiója volna (mint referálják), hogy mindenekelőtt
Esztergamba élést vivén, azt erőssen megprófontozza; azon
útjának alkalmatosságával recenter erigált, Karvánál lívő sán-
czunkat vizen és szározon impetálja, — onnét megtérvén, az
Dunán-túli operatióinak hathatóbb folytatásában inhaereálván,
Sümeget egész kiszűlettel szállja meg és víjja.

Jöllehet, itt Soók és Negyed iránt az Vágon lívő híd
egisz hadaknak által s meg által járásának deservíálhat elígsí-
gessen: mindazonáltal nem látom tanácsosnak lenni, hogy
egész corpusostúl az Vágon általszálljak, — sőt az ellenségnek
Duna mellett teendő motussaira nízve helyesnek gondoltam az
gyalogságot itt Újvár körül forgatnom: hahogy történhetőkí-
pen karvai sánecz impetáltatnék, — annak succursusára küld-
hessem, szükség úgy hozván magával, magam is sietséggel
mehessek. Erős lovas portáknak Pozsonyig és Morváig való
egymást érő jártatásokkal szüntelen azalatt operálódni el nem
múlatom.

Ezekről kötelességem szerint kívántam Excellentiádat

alázatosan informálnom, s kegyelmes gratiájában magamat ajálnom, — maradván

Datum soóki táborból, 13. Juny 1708.

Excellentiádnak

mindenkori alázatos

kész szolgálja

Bottyán János, m. k.

P. S. Ennekelötte öt sereg lovas küldetett az Fejérhegyeken túl némelly kóborlóknak persecutiójára, olly szín alatt, — talám reá újheli nímet kijön; az mint is hogy úgy is lett: az sánczban kétszáz gyalogot hagyván. actu insequálja, kinek utánna — intimatiója szerint — véle lívő brigádával Oeskey László Brigadéros Uram indúlt; innét jó ezer lovast küldöttem conjunctiójára, kik ha öszveszedhetik magokat, — tudom, megvonyakoznak.

Külezím: Excellentissimo ac Illustrissimo Domino Comiti, Domino Nicolao Beresényi de Székes, Suae Majestatis Ducalis et Principalis per Regnum Hungariae ac Transsylvaniae Locumtenenti, universae Militiae Supremo Generali, necnon Senatori Primario, etc. etc. Domino Domino gratiosissimo.

Agriae.

P. H.

(Ereletije gyűjteményemben. Ívrét, csak az aláírás sajátkezű.)

354.

Szluha Ferencz, Beresényinek.

Kegyelmes Uram!

Ma kezemhez deveniált és sietve lepariáltatott pozsonyi gyűlésnek beadott propositiókat, úgy Szirmay Uram ő Nagysága levelét is alázatosan accludálom Excellentiádnak.

Micsoda relatióm vagyom Komáromból, — siető ordináriára nézve le nem írhattam, hanem *Generális Bottyán János* Uramnak írott levelemet in paribus alázatosan transmittáltam Excellentiádnak. Nemkülömben Szirmay Uram nékem írott levelének summáját is.

Generális Bottyán Uram leveliben tett dolgok directe Pozsonyból is confirmáltatnak, az is ma idegyütt.

Tegnapelőtt némelly magyar rabokat Györré bevittek;

mennyire való? hol s miképpen rabbá estek? — proxime megtudom.

Komáromban köz a hír: Óvárnál feles német, magyar által elesett de recenti; particularitást nem tudják. Ezzel Excellentiád gratiájában alázatosan ajánlom magamot, és maradok

Excellentiádnak

Újvár, 13. Juny 1708.

alázatos szolgája

Szluha Ferencz, m. k.

P. S. Generál Storembergnek két iskutyát küldettek kezemhez, egyike könnyő, más jóformán nehéz; azoknak Excellentiádhoz való eligazításában módom nincsen, mert de perceptis quietáltam; mi legyen pedig ennek? nem tudom.

Szirmay Uram feleségének szóló levelét igen recommendálta.

A dolgoknak megvizsgálására ma Győrré küldettem az emberemet.

Propositiókat meg sem olvashattam sietség miatt.

I. Melléklet:

Szluha Ferencz levele Bottyán tábornokhoz.

Méltóságos Generális Uram!

Komáromból bizonyos hérül gyütt: Haiszter Győrré vagon és kétezernél több hada Koroneczónál, a többi Soprony felé elcommendiroztatott; többet hoz-e magával, avagy ott marad? nem constál. Szándékja, hogy Esztergamban élest bévigye és a karvai sánczot verje föl. Innekső Dunában már 16 hajót bévetette, öreg-Duna mellett pedig készítteti a hajókat, hidat akarván vetni.

Győri pusztából hordozkodik a nép Komáromban, héresétvén: feles ráczczal Rabutin Földvár tájáról gyünne.

Valjon, ha tartják a karvai sánczot, nemde-nem kár nem esik-e a népben? és ha csak idővel odagyün az ellenség, bizony esik; de talán csak propter formam és hogy abbanhagyattasék a sáncz, hidat igyekezik megcsinálni, és ha átgyün is, száll úgy, mint az elmúlt esztendőben cselekedte vala a Stormbergh? Legfőképpen ha Brigadíros Babócsay Ferencz Uram maga bri-

gádájával és Méltóságos Generális Uram is egynéhány ezer emberrel közöl volna a sánczhoz, a többi ott, az hol most vagy, — talán lehetne, és túl is portázhatna; avagy csak Csallóközben bé akarja csalni a mieinket, hogy hirtelen és közel voltárúl persequálhasson bennünket söprösi hidtúl? Ugyan csak olly hirtelen a sáncznak abban való hagyásárúl — gondolom, — nem kölletik gondolkoznunk. Hiszen Dunántúl valók is tudják a szándékját, én is ma megírtam, mindenfelé lehet rajtamenni, és ha csak közölgne: úgy is ki lehet vinni a népet a sánczbúl és ott leendő corpussal uniálni. Ha azért Generális Uram tészen olly dispositiót, hogy ezen hadak Duna felé idővel mennek: kenyér dolgábúl innét lehet segíteni őket.

Ezeket kötélességem szerint írván Méltóságos Generális Uramnak, maradok

Méltóságos Generális Uramnak

Újvár, 13. Juny 1708.

kötöles szolgája

Szluha Ferencz, m. k.

P. S. Pusztán hagyván suo tempore a sánczot: ő ott nem mulat, a paleszádáinkot el nem viszi, és ha viszi is, — elmene-tele után lehet mást csinálni; megúnja a sétálást.

II. Melléklet:

Szirmay István levelének kivonata.

Posonio, 11. Juny 1708.

Bizonyossabbat vártam Méltóságos Úrtúl passusom iránt; könnyebben is volna szívemnek, ha resolválnák ő Nagyságok: adnak, vagy nem? Talám nemzetemnél nékem is lehetne anynyi respectusom, mint valamely német rabnak, a kinek idegeny-országban menendő fürdésre passust adnak.

Bezerédiné Asszonyom elbocsátását nagy rendek is — hallom — laborálják; kinek úgy lesz jobb folyása, ha az cartellához mindkét rész szorossabban fogja magát alkalmaztatni. In generali kéne azt urgeálni.

(Gyűjteményemben. Maga a levél és a II. melléklet eredeti, és egészen Szluha kezével iratott; az I. alatti csatolvány egykorú másolat.)

Bottyán Beresényinek.

Méltóságos Locumtenens s Főbb-Generális!

Kiváltképpen jó Kegyelmes Uram!

Tartozó alázatos kötelességem szerint adom értésére Excellentiádnak: Hajster minden bizonyosan Nagy-Magyarhoz a Csallóközben szállott; Komáromnál erre felé az hidat csinálják. Külömb-külömbféle ugyan az mostan sűrűen folyó híreknek értelme: mindazonáltal inkább arra czéloznak, hogy mindenekelőtte igyekezni teljes tehetségéből karvai sáncznak elrontására. Nagy-Magyartúl ha megindúl: kitetszik világosabban motussúnak eventussa, — kihez én is conformálván magamat: mivel nagy-magyarai hidon általjövételével tudom, hogy most erigált hidunknak rontására jőne: mindgyárt az infanteriát retirálván, közelébb ide Újvárhoz szállítom; ha pedig Komáromnak venné útját: bizonyosan elhíhetni Kárvának próbálására viendő indulatját. Arra nézve, hogy praeventiáltassék: csak hírért is most Búcsú tájékára rendelek ezer lovast, magam is most kirándulván, az sánczot jó dispositióban hagyom.

Az Vágontúl lévő földet portáim szíltiben járják, és kár nélkül, gyakrabban szerencsésen jönnek. Egy Csallóközben küldött kímem által mit írjon szerdaheli plébánus? praesentibus includulván, *) Excellentiádnak pro meliori informatione transmittáltam, — méltóztatik ebből formalis motussát megérteni. Mindezekről kívánván Excellentiádat informálnom kötelessen, tovább mik interveniálnak, megírnom alázatosan el nem múlatom. Excellentiád gratiájában ajálván magamat, maradok

Datum Újvár, 14. Juny 1708.

Excellentiádnak alázatos engedelmes szolgálja

Bottyán János, m. k.

P. S. Az újheli nímet lovassága Viarttal elment Morvába mind bagázsiástúl; újheli praesidiumban gyalogot kétszázig valót hagyott, többet nem.

*) Ma már nincs mellékelve.

Újebben minémő levelek intercipiáltattak, in acclusis *) elküldöttem Excellentíádnak.

Ocskay László Uram maga brigádájával általmenvén az Vágon, Ocskóhoz szállott; kinek conjunctiójára is küldöttem 12. compánia lovast, — már harmadnapja ott subsistál.

Külezím : Excellentissimo ac Illustrissimo Domino Comiti, Domino Nicolao Bercséni de Székes, Suae Majestatis Ducalis et Principalis per Regnum Hungariae ac Transylvaniae Locumtenenti, universae Militiae Supremo Generali, nec non Senatori Primario, etc. Domino Domino gratiosissimo.

P. H.

(Eredetije gyűjteményemben. Ívrét, csak az aláírás sajátkezű.)

356.

Bottyán Nagy-Szombat városának.

Ajánlom kész szolgálatomat

Kegyelmeteknek.

Némettül ott hagyott annona elhozására confoinak küldetett Labancz Miklós Kapitány Uram által és véle lévők által minémő expensák és bor-megivások történtek az Kegyelmetek városában: annak refusiójában említett Kapitány Uram maga saját pénzéből, íme, küld ezen levelem megadó ember által húsz forintokat. Gőcze Gábor Commissárius Uram posztóbéli és egyéb jószágébéli extorsiók iránt is tészek satisfactiót, mihe-lyen említett Commissárius előlkerül, — mindjárt megfizettek. Ajánlom is magamat azon Nemes Szabad Városnak mindenkorí protegálására. Hanem Kegyelmetek előbbi levelemhez tartván magát, az vitézlő rendet legalis igaz passus vagy order nélkül az városra ne ereszsze bé; az melly tiszték bébocsáttatnak is: ne engedessék szabad cselekedet mindenekre; valakik modo violento akarnának irrumpálni, nem lévén engedelmek az bémenetelre: szabadon az város támadjon ellenek és lüddözzé el onnét. Ezzel maradok

Sub dato ex Castris ad Tornócz, die 25. Junj 1708.

Kegyelmeteknek

szolgáló jóakarója

Bottyán János, m. k.

*) Ma már nincsenek csatolva.

Tovább mi praetensiója lehet az városnak ezen Labancz Miklós ellen, az iránt is contentumot teszek, — csak írja meg Kegyelmetek.

Külczim : Szabad Királyi Nagy-Szombat városi Fő-Bíró Uramnak és böcsületes Tanácsnak ő Kegyelmeknek jóakarattal irám. P. H. Nagy-Szombat.

(Eredetije Nagy-Szombat városa levéltárában ; egész íven, csak az aláírás sajátkezű.)

357.

Bottyán a fejedelemnek.

Felséges Fejedelem !

Nékem is nagy jó Kegyelmes Uram !

Alázatos kötelességem szerint, a midőn Méltóságos Főbb-Generális Locumtenens Beresény Miklós Uram ő Excellentiája elrendelt dispositiók szerint nékem küldött orderével együtt vészem más rendbéli levelét is, melyben per absolutum parancsolja ő Excellentiája, hogy a karvai sáncz demoliáltassék, — mai napon kiadott orderének s levelében kiadott parancsolatjának effectuatiójában a midőn serénkedvén, magamat kívántam accomodálnom : hozták hírvül Újvárban, hogy huszonnégy sajka, öreg hajókkal együtt jött a sáncznak megpróbálására ; a minthogy ezek így is lévén, én személyyem szerint néhány seereg katonasággal s úgy Esze Tamás Uram regementjét hirtelen ötvenig való kocsikra kapdostatván, minden tartózkodás nélkül succurrálnom kívántam, — de az ellenség addig eltágúlt, — tovább két óránál sajkáikon lévő taraczkokkal sebes lövést tettek, nekünk semmi kárunkra. Almási és neszmélyi hírhozók odaérkezésemmel bizonyosan referálták, hogy egy lajdinantjok, egy fendriek s egy feltbabelek, három közlegényjek holtak meg, tizenegyen sebesedtek meg. Megvalлом Kegyelmes Uram, a mint otllétemmel constitutiójokat is kitanúlván jobban, — csak resolute viselték mindnyájan magokat. Ezen egész districtus alázatossan reménkedik : csak addig, míg betakarodhatnak, ne kezdjek demolitiójához ; másként az ellenség szüntelen való excursiói miatt egész consternatióban lévén, takarodása a szegénységnek impediáltatik, — azontúl kiki kö-

zülök jobban gondot viselhet magárúl. Kire nézve is újabb parancsolatjára Felségednek a midőn hováhamarébb várnám, több elrendelt dispositiók szerint, obligatióm szerint is medio tempore kívánom magamat alkalmaztatnom. A minthogy is a Tormásban ha szállítom corpusomat: assecurálom Felségedet, távozásával is conserválhatom a sánczot; hogyha pedig az ellenség motusához képest magamnak is elnyomulásom történik újvári districtusrúl: igen hamar és könnyen eshetik demolitiója. Alázatosan mindezen consideratiókat karvai sáncz demolitiója végett (hogy néhány napig conserváltassék) kívánván Felségednek projectálnom: kérem nagy Kegyelmes Uramat Felségedet, neheztellést ne vegyek magamra, mellyért talám nem is kell félnem.

Az gútai Dunán Csallóköz felé is csinálja az német a hídját; az inkább stratagéma csak, mint valóság. Újabban is lesznek bizonyossan embereim oda recognitióra, — ha mi bizonyossabbat érthetek, kötelességem szerint tudósítom Felségedet. A minthogy maradok is

Raptissime Bátor-Keszi, dje

15. Julý Anno 1708.

Nagy jó Kegyelmes Uramnak

Felségednek

alázatos igaz híve
s méltatlan szolgája
Bottyán János, m. k.

Külczim: Felséges Erdély- és Magyarország Confoederált Statusi Fejedelme Felső-Vadászi Rákóczi Ferencz érdemem felett való nagy jó Kegyelmes Uramnak ő Felségének, tartozó alázatos engedelmességgel sietve íram.

Verebélyi táborban. P. H.

(Eredetije gyűjteményemben. Ívrét, csak az aláírás sajátkezű.)

358.

A fejedelem Bottyánnak.

Die 17. Julý 1708. T a s z á r d t ú l.

Generalis-Vigiliarum-Praefecto Joanni Bottyán. A mi a karvai sáncznak állapotját illeti: mivel úgy is azon militia, melly az sánczban vagyon, kívülről is bátorságot szerezhethet a

lakosoknak az aratásnak véghez vitelére, és ha a szükség úgy kívánná, Kglmed is comode succurrálhat: azért, bizonyos kiváltképen való okokra nézve, azon sáncznak mentül hamarabb való demolitióját parancsoljuk. — E mellett a mely gyalogságot Tek. Ngos Andrási Pál corpusához parancsoltunk küldeni, ha ekkoráig elmúlt volna, azt néhai Esze Tamás eze-refélével igazítsa ki Kgl.

(A fejedelem cancelláriáján kelt egykorú kivonat vagy másolat, Rákóczi 1706—1709-iki, még kiadatlan leveleskönyvébe iktatva. Nemzeti Múzeum, *b. Jeszenák-gyűjtemény.*)

359.

Bottyán Bercsényinek.

Újvár, 21. Julý 1708.

Méltóságos Locumtenens s Főbb-Generális!

Kiváltképpen jó Kegyelmes Uram!

Most, estveli öt vagy hat óra tájban érkezvén bé ide, azután majd két órával vészem alázatosan Excellentiád méltóságos úri levelit, kiből méltóztatik kegyelmessen parancsolni, hogy az csallóközi ellenségnek valóságos constitutióját kitanúlván, voltaképpen való informatiót tegyek. Én két-három rendbéli embereim által is exploráltatván, bizonyos lehet Excellentiád benne, hogy Gúttához, se Békavárhoz semmi szaporodása az ellenségnek nem jött, — sőt inkább onnét is jobb része, az mint referálják, elment. Való, hogy az Dunát általhidalta volt: de megint öt-hat hajót felszedvén, félben tartja az hidat. Csallóközben lévő corpus penig minden bagázsiáját, artoleriáját, úgy az nagy-magyar hídját hajókra rakván, elindította; kik szemekkel látták, azok beszílik, — értették azt is, hogy Éberhárd névű várhoz takarítja az bagázsiát. Csallóközről is többet hajtott el háromszáz szekérenél, kit kétszáz gyalog nímet kísértett. Most is vannak oda embereim, kiket minden órán várok; megérkezvén, bizonyosabbat írhatok Excellentiádnak.

Az mi illeti az hallal való gazdálkodást s dinnyével: minthogy csak estve felé jöttem bé, magamnak sines egy falat is; küldöttem mindjárt Szluha Ferencz Praefectus Uramhoz:

ha volna keze között, küldjön Excellentiádnak; bár pínzen kaphatnék, — még is kívánnék Excellentiádnak kedveskednem. Én Excellentiád gratiájában ajálván magamat, — éltesse Isten Excellentiádat! Maradok

Excellentiádnak alázatos engedelmes szolgálója
Bottyán János, m. k.

P. S. Mivel híves idők vannak, itt híre sincs az dinyenyének.

Külezim: Méltóságos Székesi Gróff Beresényi Miklós Magyarországi Locumtenens és Legfőbb Generális kiváltképpen jó Kegyelmes Uramnak ő Excellentiájának alázatos kötelességgel íram. — Nagy-Bossány. P. H.

(Eredetije gyűjteményemben. Ívrét, csak az aláírás sajátkezü.)

360.

Bottyán Beresényinek.

Méltóságos Locumtenens, Legfőbb Generális!
Kiváltképpen jó Kegyelmes Uram!

Verbónál lévő táborból 24. praesentis emanált Excellentiád méltóságos úri levelét szokott alázatossággal, szintin estve felé circiter hat óraker, — midőn gúttai hírmondó nálom volt — vettem; kiből miltóztatik írni, hogy az nagy-magyarai híd felől különböznek az relatiók. Való, hogy úgy hozták volt hírit, hogy felszedték: de azon nagy-magyarai sáncz-béli Commendáns elfogott hoffmestere elígséges relatiót tett, — ki felől Nemzetes Vitézlő Szalay István Locumtenentialis Secretárius Uram által mind szóval s mind írással voltaképpen informáltam Excellentiádat; nem kítlem, eddig odaérkezett. Megnevezett hopmester azt mondja, hogy az híd máskint helyben vagy, csakhogy majd felére felszedve tartja, s hol megint megrakja. Az bagázsiájának egy részit ugyan csak Éberhart felé eresztette.

Föllülemlyített gúttai hírmondó penig azt referálja, hogy az étszaka érkezett volt oda Gúttára Generális Pálfi János, kít mintegy hatvanig való lovas kísért, — és ma megint element. Nem vilek egyebet belőle, hanem talám tett olly dispo-

sitiót, hogy az eddig Gúttánál lívő nímét utánna menjen; hidja mind az Vágon s mind az Dunán Gúttánál most is előbbi statusban vagyon. Az Duna újobban megárodván, megtolta az Nyitrát, Vadasránt és Vágot. úgy hogy az réteket is mind elöntötték. Vannak actu gyalog katonáim Somodi Ferencz Uram ezeriből Csallóközben, kiket minden órán várom; ha mi bizonyost hoznak, kötelességem szerint sietve megírom.

Munitiónak sietséggel elküldése iránt való Excellentiád kegyelmes parancsolatját Revír Uramnak, úgy többeknek az kiknek illet, proponáltam, s tettem olly dispositiót, hogy vonat-marha az munitió eleiben készítették, — Géczy Gábor Uramat is reá sürgetem. Magam is kiinn lívín az militiánál, csak most estve felé érkeztem bé.

Karvai sáncznak levonyásával igen nevelkedett az ellenségnek szíve: mert most sűrűebben és bátrabban fel s alá szíltiben jár az Duna mentiben, félmérföldnyire is kijön szározon, az vízhez közel hagyott lovas strázsát is onnit kipuskáztván, szintin Madarig hajtotta. Az szegénység tüle nagy rémülisben lívín, — már is bontakozik és nímely falu el fog miatta pusztúlni.

Tovább ajálván magamat Excellentiád kegyelmes gratiájában, kívánom, éltesse Isten sokáig fris jó egészségben. Datum Újvár, dje 25. Julý 1708.

Excellentiádnak alázatos engedelmes szolgája
Bottyán János, m. k.

P. S. Az munitiónak megindítását éjjel-nappal siettetöm, és mindjárt katonákat küldök az marhának behajtására.

Külezim: Méltóságos Székesi Gróff Bercesényi Miklós Magyarországi Locumtenens és Legfőbb Generális kiváltképpen jó Kegyelmes Uramnak ő Excellentiájának, tartozó alázatos kötelességből sietve íram. — Verbónál lívő táborban.

P. H.

(Eredetije gyűjteményemben. Ívrét, csak az aláírás és utóirat sajátkezű. A levél hátlapján a tartalomnak Bercesényi tábori irodáján készült kivonata olvasható.)

361.

A fejedelem, Bottyánnak.

4. Augusti 1708. Kis-Tapolcsányból.

Joanni Bottyán.

Az Érsek-Újvárból Nyitrára szállított ágyúkat egész apparamentumokkal együtt jó securitással szállíttassa vissza; melly végre odaküldött artilleriánk tiszti ottan várakozik rendelésétül.

Eadem, ibidem. Nyitrai Commendáns Szabó Mátyásnak.
Azon ágyúk szállíttatása iránt Bottyán Úrnak írott levelet transmittálja, valahol hírét a környékben hallándja.

(A fejedelem cancelláriáján készült kivonatok, Rákóczi 1706—1709-iki, még kiadatlan leveleskönyvébe iktatva. Nemzeti Múzeum, b. Jeszenák-gyűjtemény.)

362.

Bottyán Bercsényinek.

Méltóságos Locumtenens s Főbb Generális!

Kiváltképpen jó Kegyelmes Uram!

Alázatossan szolgállok Excellentiádnak. Ezen szempillantásban, szokott alázatossággal veszem Excellentiád méltóságos úri levelét, kiben circumstantialiter kíván mind az ellenség hollétéről s mind magamérül és hadakról informáltatni.

Az ellenséget én is Bánnál lenni értem; hogy onnét valamerre indúlt volna, nem constál. Magam is ezen órában lóháton rándulék bé ide, hogy némely szükséges dispositiót tegyek; az minthogy Revír Uramnak és több ittvaló Tiszt Uraiméknak eleikben adtam, hogy ha az ellenség valamit tentálna, — kit nem reménlek — mihez tartsák magokat. *Az vizeket is kiöntetem az vár körül.* Az had szíllel lívín, most szedem össze; vannak ugyan ennyihán compániák Ivánka táján, mert az Vág mellékire is küldöttem. Fölsíges Urunk is némelly relatiókra nézve kegyelmessen parancsolta, hogy Ghímes-Kosztolánhoz menjek. — mintha az rácz porta arra akarná insequálni: azon szoros eleiben is küldöttem hét compániát. Corpuson igen kevés vagyon; jól esnék, ha Excellentiád még egy jó regementet

küldene mellém. Holnap magam is kirándúlok ivánkai rétekre az hadak közé s mindenfelé fogok serínyen portáztatni.

Gúttánál az ellenség hídjai most is helyben vannak; referálják, hogy kötezerig való gyülekezett. Mit érthetek tovább motusiról? szüntelen tudósítanom Excellentiádat el nem múlatom. Maradok, — Datum Újvár, dje 6. Augusti 1708.

Excellentiádnak

mindenkori alázatos engedelmes szolgálja

Bottyán János m. k.

P. S. Semmiképpen nem tarthatok attól, hogy azon ellenség Nyitrát vagy Újvárt megszállja, — hacsak több onnét följül nem jön hozzá. Én ugyan körülötte forgolódván, igyekezem mindenekben impediálni. Újvári Uraimék is jó resolútióval vannak.

Külezim: Méltóságos Székesi Gróff Beresényi Miklós Magyarországi Locumtenens és Legfőbb Generális kiváltképpen jó Kegyelmes Uramnak ő Excellentiájának, tartozó alázatossal kötelességgel sietve íram. Füzes-Gyarmat. P. H.

(Eredetije gyűjteményemben. Ívrét, csak az aláírás sajátkezű, továbbá az »az hadak közé« szavak vannak a szövegbe a tábornok maga kezeirásával betoldva.)

363.

Bottyán Beresényinek.

Raptim Újvár, dje 7. Augusti 1708.

Méltóságos Főbb-Generális, Locumtenens!

Nagy jó Kegyelmes Uram!

Excellentiád méltóságos levelét Főstrázsanester Beleznai Uram ő Kegyelme által szokott kötelességgel ezen órában alázatossal révén, csudálkozva olvasom, hogy tudósításomat mind- eddig nem vehette egymást érő leveleim közül; ezután, — nincs haszna, úgy látom, — úntalan expressus embertől kell küldenem.

Felséges Fejedelem kemény parancsolatjából én Ghimes-Kosztolányhoz küldöttem vigyázóban nyolcz zászlót Kenyheczí Urammal, — azok revocatiójára már expediáltam. Balogh István Uram regementje harczon nem volt: mégis tél-túl vagon;

Somogyi Uramé teljesebb, Csáki Uramé is nem igen feles. Mind leveléből Excellentiádnak s mind adott informatiójából Beleznai Uramnak értem, hogy Szalai Pál Uramé is corpusomhoz jó; úntalan recolligálom ezeket is nevezett regement érkezésével. Én tovább valamit csak hazám s nemzetem boldogulására elkövethetek, hazafiúsági buzgó véremtől s egyzersmind Kegyelmes Urunk ő Felségének letett obligatiómtól viseltetve, utolsó csep vérem kiontásáig, oly szívvel mint kezdettem, mindkét szerencsében kívánom continuálnom, — a minthogy is innét indulásommal igyekezem azon: vagy elcít vagy utólját, marsban vagy helyben megüthessem. Medio tempore látván oly módját a dolognak is, hogy conjunctiót csinálhassak: míg a lenne, újabb tudósításomat a dolgokról a midőn veszi Excellentiád, — én is hasonlót elvárván, maradok

Jó Uramnak Excellentiádnak

igaz köteles szolgálja

Bottyán János m. k.

P. S. Kérem Nagyságodat, szüntelen tudósítson hollétiről. *Isten engem úgy segítjön, kész vagyok élni-halni nemzetem és hazám mellett; csak parancsoljon Nagyságod, — szívből, lélekből cselekeszöm.*

Külczim: Méltóságos Székesi Gróf Bercsényi Miklós Főbb-Generális, Locumtenens, Senator Úr jó Kegyelmes Uramnak ő Excellentiájának, tartozó kötelességgel íram.

Ibi-ubi. P. H.

(Eredetije gyűjteményemben. Ívrét; az aláírás és ama vészteljes, végzetes napokban oly nyomós utóirat a tábornok maga kezével van írva.)

364.

Bottyán Bercsényinek.

Méltóságos Locumtenens s Főbb-Generális!

Kiváltképpen jó Kegyelmes Uram!

Alázatosan adom értésére Excellentiádnak, hogy emyhány felé is portákat küldvín, csoporton kevés had vagyon; most hajtatom mindenfelől, még ma alkalmasint fognak gyülekezni, s holnap kiszállok az Nyitra vize mellett lívó rétekre, és környékezni fogom az ellenséget. Úgy informáltatom, hogy

most is mindenfelől elíg az leselkedő katonaság körülette: de keveses ki nem jár az táborról. Magam is küldöttem vala portát rajta, — az minthogy meg is csapván, de azután megfelle-sedvén az ellenség, megszalasztotta és Taricsot elfogta. *)

Sélyébül az nímét Gúttához ment s pusztán hatta a sánczot, de el nem rontotta; iránta mitívő legyenek: ha elron-tassam-e, vagy meghagyjam? várok Excellentiád resolútiójá-túl. Nem reménlem, hogy ezen nímetség sokáig itt múlasson, mert se bagázsiája, se sátora, se gyalogja nincs, onnit föllül penig succursusa nem jöhet szározon: mert az mieink túl az Dunán elfogták az passusit, — hacsak vízen nem jön.

Tovább mi occurrentiáim lesznek, megírni el nem múla-tom. Éltesse Isten Excellentiádat. Maradván

Újvár, dje 8. Augusti 1708.

Excellentiádnak

mindenkori alázatos engedelmes szolgálója

Bottyán János m. k.

P. S. Most hallom, Szeredet is úgy hatta a nímét, s Gú-tához gyűl; úgy is mondják, hogy a szeredi Nagy-Magyarnál bément Csallóközre. — Túróczi Uram Vágontúl lívő hajdúi, mintegy kétszáz, bėjött egy nap, — kiket is itt tartóztatom; referálják, hogy az mieink Pongrácz Gáspárt Verebélynél kinn-szorítván, levágták.

Külczim: Méltóságos Székesi Gróff Bercesényi Miklós Magyarországi Locumtenens és Legfőbb Generális, kiváltké-pen jó Kegyelmes Uramnak ő Excellentiájának alázatos köte-lességgel sietve íram. — Füzes-Gyarmat. P. H.

(Eredetije nyűjteményemben. Csak az aláírás sajátkezű. Ívrétben.)

365.

Bottyán Rákóczinak.

Fölséges Fejedelem!

Érdemem felett jó Kegyelmes Uram!

Írhatom Fölségednek, hogy az ellenség Verebélytül Kom-játi és Kér közé, az Nyitra vize mellett szállott; még ide semni

*) Pálffy ezt a századost, Emőkei Tarics Istvánt, aztán Nyitránál fölakasztatá, állítólag mivel az Imperiumból alászökött tiszt vala.

portát nem eresztett, kárt sem vallottunk. Úgy vélem, Szered felé Pozsonhoz felmégyn. Valamerre jár: az szegénységet igen alliciálja, protegálja, és sohol csak egy poltura árra kárt tenni nem enged.

Én nagy munkával háromezerig való lovast öszreszedvén, itt Újvárnál vagyok vélek, szüntelen portáztatván vígyázok az ellenség motusára; omnít merre indul? nem constál ugyan: mindazáltal, merre veszi útját? Fölségednek megírni s tudtára adni el nem múlatom. Mint az elfogott rabok referálják: az harcshelyen (Turnánál) nem maradt igen sok hajdú, hanem csak dissipáltatott, — *mintegy tizenötszázig való test találtatott, több sem*, mind megtartotta Isten.

Ezzel kívánom, éltesse Isten Fölségedet sokáig szerencsésen, nemzetünk oltalmára! Maradván

Újvár, 9. Auguszt 1708.

Fölséged

mindenkori alázatos engedelmes
szolgája s híve

Bottyán János m. k.

P. S. Midőn levelemet vígezném, hozának megint egy alkalmas rabot, ki is confirmálja, hogy holnap idején az nímet megindulván, Szered felé az Vágon általszándékozik; beszílli azt is, hogy se bagázsiája, se gyalogja nincs, majd harmada is asszony. (?) Ezen a földön nagy rémülés volt: de Istennek hálá, már megcsillapodik.

Külczim: Fölséges Erdély- és Magyarországi Fejedelem Felső-Vadászi Rákóczi Ferencz Kegyelmes Urunk ő Fölségének, tartozó alázatos engedelemmel íram. Ibi-ubi. P. H.

(Eredetije gyűjteményemben. Ívrét, csak az aláírás sajátkezű.)

366.

Bottyán Bercsényinek.

Méltóságos Főbb-Generális, Locumtenens!

Kegyelmes Uram!

Miúlta Beleznai Uram által tett üzenetit vettem Excelentiádnak, úntalan várom Szalai Pál Uram regementjét, — eddig még csak holléteket sem hallottam. A kikkel itt vagyok, praeter-propter kétezernél többre nem extendáltatik; négy a

regement-szám : de Balogh és Zsámboki regementjeik igen vékonyak ; — mindaddig tanácsossabbnak ítéltém itt az ágyú alatt subsistentiájokat, míg az ellenség szándéka el nem válik. Tegnap uzsonnakor tájban Kér és Berencs közé szállott, még-
eddig sohová sem indúlt ; szeredi hídja is készszen nem lévén, Gúta felé mégyen-é, vagy merre térjen, vagy többet várjon magához ? — ki nem tanulhatom. Ha vár obsidiójára való szándéka volna : eddig valahol munitiója szállítására vagy szeredi hídját reparálni kezdte volna, vagy másutt erigálna. Az én portáim úttalan körülötte vannak, de igen csoportban tartja hadát, csak mit is el nem kaphatnak benne. Újabb indulását merre vészi ? azonnal tudósítnom fogom Excellentiádat. Ezzel maradok.

Újvár dje 9. Augusti 1708.

Jó Uramnak Excellentiádnak

igaz köteles szolgálja

Bottyán János m. k.

P. S. Ha megindúl, utána lészök, csakhogy az hadat fél-töm, möllyet nagy munkával öszveverhettem : ha valami ollyas esnék rajtok — ez is szétoszlanék. Az Istenért kérem Nagyságodat, valami pínzt hozzon nekijök.

Külezim : Méltóságos Székesi Gróff Bercesény Miklós Erdély- és Magyarországi Főbb-Generális, Locumtenens, kiválképpen való jó Uramnak ő Excellentiájának, tartozó kötelességgel ajánlom.

P. H.

(Eredetije gyűjteményemben. Ívrét, az aláírás és utóírat sajátkezű.)

367.

Ugyanaz, ugyanannak.

Méltóságos Locumtenes s Főbb-Generális !

Jó Kegyelmes Uram !

Az ellenség most is Kér és Komjáti közt, az Nyitra vize mellett fekszik ; úgy válelem, Szerednél visszamegyen. Minémő hadat öszveverhettem, ide az vár alá szállítottam ; mivel az egész föld nagy consternatióban volt, másutt nem is lehetett volna úgy csoporton tartani. Innít szüntelen portáztatok, rabokat mindennap hoznak, de semmit sem tudnak szándika felől

fateálni; gondolnám, ma az tábora megindúl, — azért én olly szándékban vagyok, hogy az mellettem livő lovassággal marsában, vagy az hol megtelepedik, étszakai alkalmatossággal megcsapjam; ha egyebet nem efficiálhatok is, — lármát csinálók néki.

Az rémülés ezen az földön már szűnik, csak bár jobban gyülekezni az had. *Ocskai László Uramnak: hírít sem hallom*, holott az dolgoknak jobban való folytatásáért kívánnék ő Kegyelmével communicatiót tartani. Nyitrát is jó dispositióban hattam. *Ezen hadat nagy munkával tartom*, mert csak imígyamúgy van; azért *assecuráltam: ha jószágomat el kell is adnom vagy zálogosítanom*, — *megfizetek, ha másimmét fizetés nem lészen*. Kírem azért Excellentiádat, az Istenért, fizetésről provideálni miltóztassik, — máskint minden kedve elesvín a militiának, semmire sem mehetünk. Coeterum, éltesse Isten Excellentiádat! Maradván, — Újvár, 10. Augusti 1708.

Excellentiádnak

mindenkori alázatos engedelmes szolgálja

Bottyán János m. k.

P. S. Midőn végeztem leveletem, hozták hírül, hogy kétezereg való német kimenvín az táborról, Nyitrát tentálni ment. az hol is actu szólnak az ágyúk, — ide hallik dörgések.

Külezím: Méltóságos Székesi Gróff Bercsényi Miklós Magyarországi Locumtenens és Legfőbb Generális jó Kegyelmes Uramnak ő Excellentiájának, tartozó alázatos kötelességgel. — Szécsény, vel ubi. Cito, cito, cito, cito, cito, cito, cito. Citius, citius, citius. Citissime, citissime, citissime. P. H.

(Eredetije gyűjteményemben. Ívrét, csak az aláírás sajátkezű.)

368.

Bottyán Bercsényinek.

Méltóságos Főbb-Generális Locumtenens!

Kegyelmes Uram!

Nagy szívem fájdalomával értettem elfogdosott raboknak kemény examenjek által, hitek után tett relatiójokból, hogy vagy on egy valaki közöttünk, a kinek egész regementestül való labanczczá létének terminussa még akkorra volt, a mikor az

ellenség Verebéllyhez érkezett; szándékát akkor véghez nem vihettvén: most is csak úgy beszéllik, hogy minden órán berencesi táborokban várják. — Isten ne adja, hogy valakit credentiájában én denigrálni kívánnék; (de) hazafiúsági buzgó véremtől viseltetve, kívántam praevie Excellentiádnak tudtára adnom: kettő közül vagy Somogyi, vagy Balogh István léssen!*) Somogyihoz kevesebb a gyanóság, — minden cselekedeti s néha beszéde is és kedvetlensége arra mutat inclinatiót Balogh Istvánnak. Én conferáltam a dolgot ittvaló Commendáns Urammal; **) — vagyok jó vigyázással alattomban reája. Az Istenért kérem Nagyságodat, óhjuk magunkat ilyen példátlan confusiótól: hová-hamarébb bocsáttassa Kereskényi László Obresz-Lajdinonját el, hadd jőjjön a regementhez, mert reá semmit sem merek bízni. Azontúl mint procedáljunk véle? alázatosan elvárom Excellentiád kegyelmes parancsolatját. Vágoutúl actu is feles katonasága vagyon, némelly részét revocáltam, — többit pedig semmi úttal nem revocálhatom. Isten tudja, mi lehet a dologban!

Az verespénznek itt az vármegyék erőtlensége miatt kevés cursusa lehet, azért is, hogy sokakuál írásban vagyon mind Felséges Urunk s mind Excellentiád engedelme, hogy labancz helyre adhassák jószágaikat. In reliquo a midőn ez illetén dolgok eránt hovahamarébb való kegyelmes parancsolatját elvárnám, — maradok

Raptissime Újvárini, 10. Augusti 1708.

Jó Uramnak Excellentiádnak

igaz köteles szolgálja

Bottyán János m. k.

P. S. Az nagy Istenért, küldjön Nagyságod bár csak tízezer forintot, fele fehérpénzt, felét vereset, ha immár egyéb nem lehet, csak bár polturát; átkozott Szluha Ferencztől is kértem, de nem ad. Most száraz az föld, az patkótalan lovon félnyomra sem mehet az had. Sietséggel választ várok.

Külezim: Méltóságos Székesi Gróff Beresény Miklós Erdély- és Magyarországi Főbb-Generális, Locumtenens, kívál-

*) Ocskay László volt.

**) Berthóty István.

képpen való jó Uramnak ő Excellentiájának, igaz kötelességgel ajánlom. Sági táborban. Cito, cito, cito. Citius. Citissime.
P. H.

(Eredetije gyűjteményemben. Ívrét; az utóirat és aláírás sajátkezű.)

369.

Gr. Eszterházy Antal Bottyánnak.

Mint Kedves Bátyám-Uramnak

ajánlom szolgálatomat Kegyelmednek.

Főlséges Urunknak és Miltóságos Magyarországi Locumtenens Urunknak leveleit, Kegyelmed acclusáival együtt mái napon viszem, a melyből is értem Dunántúl való hadainknak consternatiójok után való recolligálásokat. — Én ugyan austriai operatiómat tovább is kívántam volna folytatnom: mert igazán írhatom Kegyelmednek, hogy miúta ezen a földön Főlséges Urunknak fegyvere vagyon, — egyszer szerencséssebben és jobban nem folytak a dolgok, mint most; de tartván az confusiótúl, minthogy Nádasdy öt-hatezer emberből álló corpust formálhat, Grájnernak is most veszem levelét, hogy Generál Krajcz ötezer emberrel Pécshez szállott, — és így a két corpus öszveszorítván, túl is confusióban lévén az hadak az egész földdel együtt, itt is confundáljanak bennünket: a végre kívántam alább jönnöm; jóllehet ugyan a két corpustúl nem igen tartanánk, — csak a túl való is erejét ide ne fordítsa. Isten pedig tovább is mire segít, tehetségem szerint mindeneket jól kormányozni igyekezem. Maradván

Kegyelmednek

Beledi táboron, dje 12.

Augusti 1708.

szolgáló igaz jóakarója

Gr. Eszterházy Antal m. k.

P. S. Nádosdyhoz írkedett ma harmadnapja Eugenius Herczegnek 12 százbúl álló dragonyos-regimentje s azon kívúl három dánus regiment; azért — úgy látom — Haistert nehéz lészen innend progressusiban impediálni; felejténénk más diversiókat csinálni, — bárcsak ezen két felül való ellenségnek felelhessünk meg, kiben ugyan minden tehetséggel is igyekezem s fárodnom (kívánok), de ha Haister is — kitúl Isten őjjon, — ide fordétaná erejét, a mint híre vagyon: valóban

meghajásztatnék ez a föld három felől. Szegény feleségem mint maradhatott Selmecz táján? nagy obligatióval venném Kegyelmed tudósítássát.

Külczim: Tekéntetes Bottyán János Generális-Mezei-Strázsamester Kedves Bátyám-Uramnak. Dunántúl. P. H.

(Eredeti levél, gyűjteményemben. Az aláírás és utóirat sajátkezű.)

370.

Bottyán Beresényiuek.

Méltóságos Főbb-Generális, Locumtenens!

Kegyelmes Uram!

Excellentiádnak Szécsénbül 9. praesentis az ellenség constitutiója végett a mint opinative, úgy egyszersmind sok biztatásokkal remélni ingerlő levelét alázatos kötelességem szerint vévén, olvasom benne többi között: »Ha csak kedvek az hadaknak pénzbül álló volna, — nem illenék az hazafiúságokhoz!» Igaz dolog, Kegyelmes Uram, — ha mindenik úgy tudná, mit hozzon hazafiúi kötelesség magával, mint én vagy más: semmi rövidség az haza szolgálatjában nem lenne; a kik pedig tudják igaz kötelességeket: csak praecise azok ám, elviselésére nem sufficiálhatnak. Szép intéséért s hatható vigasztaló írásáért mindazáltal Isten áldja s minden dolgaiban szerencsésítse s boldogítsa Excellentiádat, — egész indulatombúl kívánom. Istenemmel bizonyítok: micsoda munkával, sok számtalan biztatásokkal marasztottam s csendesítettem mellettem lévő hadakat eddig is; magam látom, eléggé paripás: de csak egyszer sem tudja megpatkoltatni, s szolgálatokban csorbulás csik. Minekelőtte még ezen levelét Excellentiádnak nem vettem: már eleve tettem olly biztatást s hitemmel is confirmáltam a militiának, hogy óránként érkezik a fizetés, — elhiszem, rövidség nem is lészen benne.

Tegnap levelemben is megírtam mostani constitutióját az ellenségnek, hogy táborostúl Sopornyihoz, tavalyi tábora helyére szállott. Gútánál lívő lovassa, gyalogja is tegnap reggel marsolt a felé, innét a Vágon, conjunctióra. Én, velem lévő kevés hadakkal utánna indultam, s meg is ütöttem volna, hanemha Tormócz cleire táborábúl succursusa nem érke-

zett volna ; másként is, kívánom óhnom magamat s kevés hadamat újabb confusiótúl, s úgy kívánom corserválnom, mint irmagot. Másként is, nagy híre vagyon nála, hogy én itt Újvár körül számos csoportot vertem össze, s étszakáknak idején kívül a sövényeket megrakván gyaloggal, — eddig még csak portája sem jött feléje. Nyitra alá tegnapelőtt csapott volt ; instructióm szerint procedálván sógor Révai Gáspár Commendáns Uram : dícsíretessen viselték magokat, — külső palánk-jához még csak nem is közelített. Tarics névű szabad hadnagy rabbá esvén : micsoda praetextus alatt akasztatta fel Pálfi ? nem tudhatom ; ha parancsolja Excellentiád, duplán is revancsolhatjuk, — s ha csak könnyen elhallgatjuk, továbbra nem jó consequentia lesz belőle.

Én tovább is ajánlom Excellentiád gratiájában magamat, s tett ajánlása szerint a midőn szerencsés felénk való közeliítését hovahamarébb várnám, maradok

Raptissime Újvár, 12. Augusti 1708.

Jó Uramnak Excellentiádnak

igaz köteles szolgája

Bottyán János m. k.

Külczim : Méltóságos Székesi Gróff Bercsényi Miklós Erdély- és Magyarországi Főbb-Generális, Locumtenens, kiválképpen való jó Uramnak ő Excellentiájának, tartozó aláza-
tos kötelességgel ajánlom. Sági táborban. P. H.

(Eredetije gyűjteményemben. Ívrét ; csak az aláírás sajátkezű.)

371.

A fejedelem, Bottyánnak.

Spectabilis ac Generose !

Fidelis Nobis sincere dilecte !

Salutem et Principalis Gratiae Nostrae propensionem.
— Kegyelmed két rendben küldött levélbeli tudósítást kedvesen vévén, azt leginkább köszönjük, hogy nemcsak maga kíméllése nélkül fáradozik az hadak összevgyűjtésében : hanem maga hazafiúságos szeretetinek nyilvánvaló bizonyosságára olly assecuratióval is kezdette őket édesgetni, hogy maga jószágait is Kglmed zálogképpen distrahálván s ezen úton fizetésekre

kívántató pénzt szerezvén, minden bizonynyal kész lenne contentálni; mellyre ugyan, minthogy Méltóságos Fő-Generális Úr kezéhez az hadak fizetése kiosztására nézve alkalmas summa pénzt küldöttünk, Kglmed nem fog szorúlni, s magunk sem kívánjuk arra jutni Kglmedet: mindazonáltal ebből Hazánk közjához való szívbéli hazafiúságos szeretetét és hozzáunk való tökéletes hírségét mérsékelvén, Kglmedet mi is affidáljuk, hogy ha tapasztalt dexteritássa szerént az hadakat egybengyűjti és ellenségünk ellen való actiókra készen tartja: speciális reflexiónkban és kegyelmességünkben — Isten bennünket boldogítván — fogjuk Kegyelmedet részeltetni. Coeterum Eundem benevalere desideramus. Datum ex Castris Nostris ad Agriam positis, die 13. Mensis Augusti Anno 1708.

F. P. Rákóczi m. p.

Franciscus Aszalay m. p.

Legalól: D. Joanni Bottyán.

Külczim: Spectabili ac Generoso Joanni Bottyán, Exercituum Nostrorum Generali-Vigiliarum-Praefecto et unius Regiminis Equestris Ordinis Colonello, Fideli Nobis sincere dilecto.

P. H.

(*Eredeti levél a fejedelem s. k. aláírásával és nagy kerek ostyapecsétével, a b. Palocsay-család levéltárában Lőcsén.*)

372.

Bottyán a fejedelemnek.

Fölséges Fejedelem!

Érdemem felett való jó Kegyelmes Uram!

Most is az ellenség Sopornyinál, a Vágon innét, helyben vagyon; Csallóközből is, főképpen Gútátúl, az gyalogja megindulván, actu mégyen conjunctiójára. Ő nagyon hírleli, hogy Nyitrát szállja meg, — de az még nem bizonyos; kímjeim kik közte járnak, semmi bizonyost az iránt mondani nem tudnak.

Itt velem vagyon Balogh István Brigadéros, Somodi Ferencz, Mikházi, Gróff Csáki Mihály Uraimék regimentjei, kiknek fele sincs meg; Géczi Gábor Uramnak is három compániája vagyon. Mindezek nem extendáltatnak másfélezer lovasnál többre, az kikkel mindenfelé portáztatok és vigyáztatok. Istennek hálá, majd mindenkor szerencsésen járnak, rabokat

is gyakran hoznak, — de valóban kedvetlenek, hogy semmi fizetis-pínzt nem éreznek; tartok attúl, ezek is egyszer csak eloszlanak, — magam látom sokaknak lovait, hogy az patkótalánság miatt elomlottak, sohová operatióra nem mehetnek. Az illető defectusokat már ennyihány rendben megírtam Fölségednek: de semmi consolatiót nem vettem. Ha kívánjuk országunkat manuteneálni: mindenkfelett az militia fizetéséről kell prospiciálnunk, máskint az kedvetlen militia hamar deviálhat, és markunkban szakad. Fölségedet alázatosan kérem: ne vilje semminek, csak kevesest is méltóztassék fizettetni, úgy — reménlem — az mostani confusióban megtorpant (így) militia reparálódik. Coeterum Fölséged kegyelmes gratiájában ajálván magamat, maradok

Újvár, 13. Augusti 1708.

Fölségednek alázatos engedelmes szolgálja s híve
Bottyán János m. k.

P. S. Ha Fölségednek tetszik s assecuratus lehetek refusiójárúl: magamibúl kíz vagyok ezen itt lívő lovas militiának pínzt adni, a mennyit Fölséged assignál, mert látom érdemít.—Ennekelőtte megírtam vala, hogy Hajster Nyitra mellett lívő táborában Tarics névű hadnagyunkat másodmagával felakasztatta, azon okbúl, hogy ennekelőtte két esztendővel Imperiumból lejött; kinek érdemetlen halálát az recenter fogott rabokban lehet revancsolni.

Külczim: Fölséges Erdély- és Magyarországi Vezérlő-Fejedelem Felső-Vadászi Rákóczi Ferencz érdemem fölött jó Kegyelmes Uramnak ő Fölségének, tartozó alázatos engedellemmel sietve íram. Szécsén. P. H.

(Eredetije gyűjteményemben. Ívrét, csak az aláírás sajátkezű. A levél fontosabb pontjai a fejedelmi cancellárián írónnal aláhuzattak és a lap szélére ma már olvashatlan, -- hihetőleg a válaszra vonatkozó -- jegyzetek tétettek.

373.

Bottyán a fejedelemnek.

Fölséges Vezérlő Fejedelem!

Érdemem felett jó Kegyelmes Uram!

Alázatos kötelességem szerint akarám Fölségednek értésére adnom, hogy az ellenség tábora most is az Vág mellett

Sopornyinál magát békerítván fekszik, gyalogja is hol egy helyről s hol másról szívárkodik hozzája; ágyúja még ugyan nincs, de referálják, hogy Leopoldban készítik fel őket. A szegénységet igen alliciálja s kedvez neki. Még ugyan, az mint táborárúl jött szegény emberek beszílik, várszálláshoz semmi készülete nincs, hacsak ezután nem érkezik.

Istennek hála, még két vagy három emberünk alig lett labanczezá. Ezen mellettem livő militiát rettenetes munkával tartom esoporton; valahányszor portára küldök, majd mindenkor marad, s inkább lézeng, hogysen seregben járna; nem is lehet úgy compescálni, az mint kellene.

Az ellenségtől még semmi csapást sem szenvedtünk, mivel az táborárúl sohová, futrázsin kívül, nem mégyen; az porták szüntelen körülette csiripelnek. Mi végre temporizál ott? szándikát fel nem vehetni. Ezután minémő motussát észrevehetem, Fölségednek alázatossan megírni el nem múlatom. Ajálván kegyelmes gratiájában magamat, maradok

Újvár, dje 15. Augusti 1708.

Fölségednek alázatos engedelmes szolgálja s híve
Bottyán János m. k.

P. S. Mikoron leveletem végezém: jövőnek tardoskedliek, kik az táboron voltak, hogy az bagácsiáját most hozatta oda; sok szekeret, — de ágyút nem láttak.

Én, Felséges Uram, éjjel-nappal vigyázok serínyen, ha mi olyas hírt hallok: azonnal tudósítom Felségedet. Az katonaság tőlem is szökkik, noha eleget édesgetöm őket.

Külcím: Fölséges Erdély- és Magyarországi Vezérő Fejedelem Fölső-Vadászi Rákóczi Ferencz Kegyelmes Urunk ő Fölségének, tartozó alázatos engedelemmel íram. — Szécsén, vel ubi.

P. H.

(Eredetije gyűjteményemben. Ívrét, az aláírás és utóirat sajátkezű.)

374.

Bottyán Bercsényinek.

Méltóságos Locumtenens, Főbb-Generális, kiváltképpen jó Kegyelmes Uramnak ő Excellentiájának

Alázatossan szolgállok. — Szokott alázatossággal egymás után szintün most veszem Excellentiád két rendbéli mélt.

Nevelkedni fog ezen kevészszámú militiának szíve, ha Excellentiád valamely haddal felénk indul; kívánom, hozza Isten Excellentiádat friss jó egészségben! Azalatt is minémő intervenientiák lisznek, naponként azokról informálnom Excellentiádat el nem múlatom. Kegyelmes reflexiójában ajálván magamat, maradok

Bottyán János m. k.

P. S. Az Istenért is kérem, az pénzt mönmíltamarabb küldje, hogy valamit adhassunk ezöu mellettem lívö hadnak, — mert bizon, nem tarthatom az katonát, igön szökik mindönap. Garam mellé és Verébél tájékjára két ízben is küldöttem az katonaságot gyűiteni és öszverenni : de az kit hoztak is, azonnal elszökik, mert az lovát sem tudja mivel patkoltatni az saras útba. Bizony soha annyi búval, galibával és nyughatatlansággal nem voltam, mint most vagyok. Én mindenekröl naponkint tudósítom Nagyságodot.

Külczim: Méltóságos Székesi Gróf Bercsényi Miklós Magyarországi Locumtenens és Főbb-Generális kiváltkippen jó Kegyelmes Uramnak ő Excellentiájának, tartozó alázas kötelességgel írá. Szécsény. P. H.

(Eredetije gyűjteményemben. Ívrét, az aláírás és utóirat a tábornok saját kezű írása.)

375.

A fejedelem, Bottyánnak.

Die 16. Augusti 1708. Agriae.

Bottyán János Úrnak.

Reménljük, hogy azon pénzt, melyet ennekötte is kívántunk az hadak consolatíójára küldeni, eddig is trasmittálta Méltóságos Fő-Generális Úr; mindazáltal a Kglđ szép oblatíóját mostan is köszönjük, sőt per praesentes assecuráljuk is Kglđet, hogy valamit erga necessarias assignationes az hadaknak maga pénzéből fog erogálni: Kglđ ily jó hazafiúságának recognitiójával infallibiliter refundáltatni el nem mulatjuk.

A mi Tarics hadnagyunk Hajszer parancsolatjából lett méltatlan felakasztatását illeti: azt igenis, revancsolni akarván, az iránt vészi Méltóságos Fő-Generális Úr orderét.

(A fejedelem cancelláriáján kelt egykorú kivonat vagy másolat, az 1706—1709-iki még kiadatlan leveleskönyvben. Nemzeti Múzeum, b. Jese-nák-gyűjtemény.)

376.

Bottyán Bercsényinek.

Méltóságos Locumtenens s Főbb-Generális!

Kiváltkippen jó Kegyelmes Uram!

Szolgálok alázatosan Excellentiádnak. — Az ellenség Sopornynál most is helyben vagyon, szándékát fel nem vehetem. Táborárul jött embereim referálják, hogy tegnap hét mozsárt hozatott ki Leopoldból, — mi végre? nem constál. Háromezer dánusnak Pozsonynál létét csak bizonyosnak referálják: az is helyben vagyon.

Az katonaság innét sürűen szökik, némelyek pártolnak is; kihezképest nem várhatván Horváth György Fizetőmester

Uram pínzzel való írkezését: az itt lévő militiának magam pínzébül, in spem defalcationis fiendae, holnap egy hópínzt ezüstpínzül adok, mivel az fizetés hírére mindgyárt szaporodik az katonaság és jobb s nyugodtabb elmével lészen. Most egyéb intervenientiákrúl nem tudósíthatom Excellentiádat. Szokott reflexiójában ajálván magamat, maradok

Újvár, 16. Augusti 1708.

Excellentiádnak

mindenkori alázatos

engedelmes szolgálja

Bottján János, m. k.

P. S. Az Istenért kérem Nagyságodat, ha mód lehet benne, valami ennyihány ezer patkót az militia számára Excellentiád ide parancsolni miltóztassék: mert itt se vasat, se patkót pínzen sem kaphatni, a portázásban pedig most igen megromlik a katona lova.

Külezím: Méltóságos Székesi Gróff Bercsényi Miklós Magyarországi Locumtenens és Legfőbb Generális jó Kegyelmes Uramnak ő Excellentiájának, tartozó alázatos kötelességgel íram. Szécsén. P. H.

(Eredetije gyűjteményemben. Ívrétben, félíven, csak az aláírás sajátkezü.)

377.

Bottján a fejedelemnek.

Felséges Fejedelem!

Érdemem felett jó Kegyelmes Uram!

Recenter is alázatos kötelességem szerint kívántam Felségedet az ellenség constitutiójárúl informálnom. Sopornyin feljül mindeddig csak helyben nyugodt az ellenség táborá; közönségessen foly a híre, hogy Bécsben conferentiára mentek főtisztjei; az ugyan constál, hogy Ebergényi maradt vélek. Mindeddig is — tegnapi portáján kívül — ki nem jött táborárúl, hanem futrasérossa jár Mocsonok felé szüntelen, kétezerig; tegnapi portája felől mit írjon az én portám: méltóztatik Felséged megérteni accludált levelébül. *) Én eddig in omnem fortunae eventum megütöttem volna futrasérossát: de

*) Ma már hiányzik.

félek attúl, ha valami non putarem történnék, ezt az eddig nagy kinnal összevert hadat semmi lett úttal össze nem venném, s az elsónél *) nagyobb confúsió lenne az utólsó. Isten látja, most is minémű nyomorúsággal conserválom, s hanemha tegnap *magam* sajátomból minden személyre harmadfél forintot fizettem volna fejrőpénzűl: éppen már nem conserválhatam volna. Éjjel-nappal rajtok lévén az portázás — az út is az nagy szárazságban kemény, — annyira vannak lovaik, hogy éppen szolgálatot nem tehet sok; bárcsak Felsőged az bányák-ról mostani szükségre kívántató vasat parancsolna szállíttatni. Igen jól esnék az is: előre csak propter formam ha érkeznének valamelly hadak, míg Isten Méltóságos Főbb-Generális (Bercsényi) Uramat ő Excellentiáját hozná a több hadakkal.

Ezzel ajánlom született kegyelmességében magamat, s maradok érdemem felett való jó Kegyelmes Uramnak

Felsőgednek

alázatos igaz híve s méltatlan szolgája

Bottján János, m. k.

P. S. Kérem Főlséged, patkót vagy vasat parancsoltasson mennélhamarabb, mivel pénzér sem találunk; az száraz útban félnyomra az katona nem mehet.

Ma reggel kezdtem fizetni az hadnak, harmadfél forintjával. Még azon pénznek hírit sem hallottuk, melyet Főlséged írja, hogy küldött. **) — Bárcsak két vagy háromszáz hajdút parancsolna ide Újvárbán Felsőged jőni.

É.-Újvár, dje 17. Augusti Anno 1708.

Külezim: Felsőges Erdély- és Magyarország Confoederált Statusi Fejedelme F. V. Rákóczi Ferencz érdemem felett való jó Kegyelmes Uramnak ő Felsőgének, tartozó alázatos engedelmességgel írák.

(Eredetije a R.-A.-E.-levéltárban Vörösvárott. Az utóirat és aláírás sajátkezű.)

*) A trencsényit érti.

**) L. Rákóczinak aug. 13-kán egri táborról költ levelét.

378.

Bottyán Bercsényinek.

Méltóságos Locumtenens s Főbb-Generális!

Kiváltkíppen jó Kegyelmes Uram!

Az ellenség táborá Sopornyinál most is helyben vagyon; tegnap kétezer emberből álló portája Tornóczig és Játóházig lívín, ott feles gabonát elcsípelvín, némelly embereket tyrannice megkínóznán, visszament.

Most adtam ki valamelly pínzt előre az itt lívő lovas militiának, látván nagy szükségít és kedvetlenségít, bíztatván: jobb szívvel legyenek, míg több érkezik Excellentiád ígreti szerint. Excellentiád hovahamarébb valamelly hadat csak hírért is küldjön, — egy fordulást tívín, azonnal titkon visszaeresztem.

Kegyelmes Uram, az én innét elmenetem nem lisen hasznos: mert az ellenségnek egy portája azonnal felpörzsöli az ittvaló majorokat, mellyel az egész föld jobban megrémül, az praesidium is megcsükkén és jobban szűkül; itt az militia is jobban megmarad mellettem, provisiót az körülbelől lívő helységekről víszek, nem szűkítem az végházat, sőt ezen securitás alatt kiki magának eleget takar.

Most egyéb occurrentiáim nincsenek, hanem az mi portásink, Istennek hálá, szüntelen az ellenségen csiripelvén, csípezik. — Tovább mik interveniálnak? naponként kötelességem szerint megírni el nem múlatom. Excellentiád gratiájában ajálván magamat, maradok

Újvár, dje 17. Augusti 1708.

Excellentiádnak

mindenkori alázatos engedelmes szolgálja

Bottyán János, m. k.

Külezím: Méltóságos Székesi Gróf Bercsényi Miklós Magyarországi Locumtenens és Legfőbb Generális kiváltkíppen jó Kegyelmes Uramnak ő Excellentiájának. Ibi-ubi. P. H.

(Eredetije gyűjteményemben. Negyedréten, félívre; csak az aláírás sajátkezű.)

Bottyánnak a Balogh István dandárára zsoldúl kiadott pénze.

Tekéntetes Nemzetes és Vitézlő Galánthai Balogh István Fő-Colonellus Uram ő Kglme brigádája alatt jelen lévő strázsamester, furír, tizedes és közkatonáknak, mindenikének az mostani fehérpénznek elevatiója szerint harmadfél forinttal számlálván, ugyan fehérpénzt, melyet Méltóságos *Generális Bottyán János* Uram ő Nagysága maga itt kezemhez adta, kézről kézre így exolváltatott, Újvárnál, 17. Agusti Anno 1708.

Tek. Balogh István Uram ezerire pro per-

sonis 412. fl. 1030. —

Tek. Somody Ferencz Uram ezerére » » 606. fl. 1515. —

Domini Martini Thót » » 145. fl. 362. den. 50.

Tek. Nikházy Uram ezerére. . . » » 251. fl. 628. —

Tek. Géczy Gábor Uram ezerire . » » 361. fl. 802. den. 50.

Mlgos Gróff Csáky Mihály Uram

ezerire » » 265. fl. 622. den. 50.

Summa exoluta fl. 5000. den. 50.

Erről az Méltóságos Generális Bottyán János Uramot ő Nagyságát quietáljuk. — Újvár, dje ut supra et Anno.

Pápay Pál

Andreánszky Zsigmond

Vice-Kapitány, m. k. P. H. Fő-Strázsamester, m. k. P. H.

(Egykorú másolat, a b. Palocsay-levéltárban Lőcsén. Az aláírók Balogh István huszárezredének voltak törzstisztei. Andreánszky Romhánynál esett el, már mint Pápay Pál utódja az alezredességben.)

Bottyán a fejedelemnek.

Főlséges Fejedelem!

Érdemem fölött jó Kegyelmes Uram!

Tartozó alázatos kötelességgel szolgálok Főlségednek. — Szintin ez órában hozák hírül, köbölkúti plébánusom, ki Esztergamban, és Dallos Imre, ki Komáromban volt, hogy Budáról tizenhárom pumma-hányó *) mozsárt és négy öreg-ágyút

*) Bombahányó.

vízen, Komárom felé, Gútához szállítottak; közönséges hír, hogy Újvár megszállásához készülnek. — A tábor most is Sopornyinál helyben vagyon. Itt az nép nagyon megbódult az obsidió félelmétől, eddig is ha itt nem lettem volna, Isten tudja mire fakadtak volna. Ahhozképpest az Istenért is alázatosan kérem Főlségedet: erre felé valamelly hadakat nyomítani méltóztassék, — hadd bátorodjék ezen itt lévő kevés militia.

Ezen végházbeli Commendáns Uram *) Isten-nyomorúltja: az ágybúl sem kelhet fel; ide pedig mostani időhöz képest sörény és resolutus ember kellenék. Hajdú kevés vagyon, ki van is, már rosszul kezd beszélni. Főlséged méltóztassék hamarjában csak valami háromszáz jó *magyar hajdút* béküldeni, kihez bízassunk. — Sűgő Uram négyezer ezüst- és négyezer forint réz-poltura pénzzel elérkezett, de a rézpénzben senki csak egy polturát sem részen el, úgy megbomlott: mivel valamennyi sőt ezen földre szállítottak, a szegénységnek rézpénzen nem adták, hanem ittvaló Commendáns Uram passusával kit Komáromban s kit másuvá ezüstpénzért beiktatták; ez mostani confúsióra nézve nem is lehet senkit elvételére erőltetni. *Én az magam pénzt hétezer forintot az ittlévő militiára kiadtam*, minden gregariusnak harmadfél forinttal fizetvén, de a tiszteknek egy pénz sem jutott belőle. Eleget kedvezek ezen militiának, s mégis szűkötön szökik. Éjjel-nappal sörényen portáztatok, kit valóban megún ezen kevés had. Soknak patkótalan az lova; se patkót, se vasat pénzen nem kaphatni, hanem az mint előbb is instáltam: méltóztassék megparancsolni Főlséged, valahonnét az bányákrúl provideáljanak vasat az militia szükségére, máskint fogatkozás lészen az portázás dolgában.

Ebeczki István Uramnak semmi katonája nincs seregen, hanem az Garam körül, Verebély, Sarló és Bars táján sziltiben járják s prédálják az szegénységet, utakat állanak s fosztogatnak; eleget megfogdoztatok benne, kit is úgy hallom. Ebeczki Uram apprehendál; nem tudom mit gondol ő Kegyelme, hogy nem sérénkedik az öszvehajtásban. — holott most kellenék egyszer a szolgálat! Én elég búval, galyibával vagyok, *úgy*

*) Berthóty István.

hogy talán gyermekségemtől fogvdst sem élttem illy gonddal,
mégis kívánok tehetségem szerint Hazánknek s Nemzetünknek
boldogításában mindeneket elkövetnem. Valamerre* érkezem,
eleget fogdoztatom az szökevényeket és szaladókat.

Fölséged méltóztassék gyakran kegyelmes leveleivel ví-
gasztalni; — az mint is Fölséged kegyes gratiájában ajálván
magamat, maradok utolsó csepp vérem kiontásáig

Fölségednek

Újvár, 19. Augsti 1708.

alázatos engedelmes szolgálja
s híve

Bottyán János, m. k.

Külczim: Fölséges Erdély- és Magyarországi Vezérő
Fejedelem Fölső-Vadászi Rákóczi Ferencz Kegyelmes Urunk
ő Fölségének tartozó alázatos hűséggel és engedelemmel íram.
— Szécsén, vel ubi. P. H.

(Eredetije a R.-A.-E.-levéltárban, Vörösvártt. Csak az aláírás sajátkezű.)

381.

Bottyán Rákóczinak.

Fölséges Fejedelem!

Érdemem felett jó Kegyelmes Uram!

Ma reggel írott levelemben is declaráltam az rézpoltura
pénznek teljességgel való megcsükketését, úgy hogy senki már
el nem veszi, mivel semmit rajta nem vásárolhatni; az praesi-
dialis hajdúk, kiknek azzal fizettek: az utczákon mint a polvát
széjjel-szórják; tizenhárom, tizennégy, sőt tizenöt forintot is
lehet egy ezüst-forinton venni, — de úgy sem kell; nem is lé-
szen circulatiója, ha az országban termő és találandó jószágot
érette nem adják, sőt penig, vagy marhát, kit onnét belől erre
szállítanak, azon a pénzen áruban sem eresztik; az ország
korcsmáin is mind ezüst-pénzen folynak a borok. Fölséged
azért méltóztassék kegyelmessen megparancsolni, hogy vala-
melly ország-sóját szállítsák erre a földre és rézpénzen adják,
a borokat is azon árúlják; máskínt haszontalan az militiát
azzal kedvetleníteni, sőt jobb is véle nem fizetni, midőn semmi
böcsi és kelete nincs, hogysen azzal idegeníteni. Remélem,

Fölséged bölcs ítélete szerint annak megorvoslandó cursusát Hazánk javára promoteálni fogja, vagy minden jót végez.

Ajánlván Fölséged szokott kegyelmes reflexiójában magamat, maradok

Újvár, 19. Augusti Anno 1708.

Fölségednek alázatos engedelmes szolgája, híve
Bottján János, m. k.

P. S. Alázatossan kéröm Fölségöd: bárcsak három- vagy négyszáz kőstöt parancsoljon ideküldeni egy Commissáros által, hogy az piaczon veres-pénzen adja, — mindjárt fog az veres-pénz kelni.

Külczim: Fölséges Erdély- és Magyarországi Fejedelem Felső-Vadászi Rákóczi Ferencz Kegyelmes Urunk ő Fölségének tartozó alázatos hűséggel és engedelemmel íram. — Szécsén, vel ubi.

(Eredetije a R.-A.-E.-levéltárban, Vörösvártt. Az utóirat és aláírás sajátkezű.)

382.

Ugyanaz, ugyanannak.

Fölséges Fejedelem!

Érdemem felett jó Kegyelmes Uram!

Alázatos kötelességem szerint értésére adom Fölségednek, hogy jóllehet Heister Sopornytól mintegy háromezer válogatott lovassal általment az Dunán: mindazonáltal Pálfi János circiter négyezered magával jött tegnap Sopornyihoz, dánusnak penig négyezer gyalogja Gúttához érkezett. Leopoldnál az galgóczyi hidat megcsinálták, és hogy azon által falrontó ágyúkat hoztak a táborára, referálják. Csak bizonyos, hogy valamelyik praesidiumot megszállja; az kettő közül nem tudhatni: ha ezt-é, vagy Nyitrát? Elég az, hogy nagyon készül várszálláshoz.

Recenter minémő Pozsonyban lakó Kákonyi nevű embert fogtak portásim, ki is csekléski póstamester volt, az volta-képpen meg tudja mondani; elhiszem, Méltóságos Locumtenens Uram ő Excellentiája Fölségedhez fogja küldeni.

Midőn ezen levelemet írán: ímé, újban hozzák hírül, hogy Sopornytól az németnek lovassa megindulván, Nyitra felé marschérol, az gyalogja Gúttánál csak helyben vagy. Azért az hadakat szükség sörényen csoportra verni, hogy éjjeli s nappali portázásokkal mortificálhassuk. Én utolsó csepp vérem kiontásáig kész leszek körülötte forgolódnom és portáznom. — Tovább micsoda occurrentiák lesznek: megírni el nem múlatom. Fölséged kegyelmes gratiájában ajálván magamat, maradok

Újvár, 21. Augusti 1708.

Fölségednek alázatos engedelmes szolgálja s híve
Bottyán János, m. k.

P. S. Az nagy Istenért, Fölséged ócsúdjék és az hadat gyűjtse, mert periculum in mora. Én ezön corpusommal előtte forgok.

Kívül: Felséges Erdély- és Magyarország Confoederált Statusi Fejedelme F. V. Rákóczi Ferencz, érdemem felett való Kegyelmes Uramnak ő Felségének kötelessen, sietséggel ajánlom. — Szécsény, vel ibi-ubi. — Cito, cito, cito, cito. Citissime, citissime.

(Eredeti levél a Rákóczi-Aspremont-levéltárban, Vörösvártt. Utóirata és aláírása sajtókezű.)

Melléklet:

Alázatos szolgálomat ajánlom
Méltóságos Uram, Nagyságodnak.

Hogy akkor nem tudósítottam Nagyságodat ittvaló hírek folyásáról, ez az oka, hogy oly helyre állottunk vala lesben Királfalvához, a hová épen Pálfi maga armádiájával környöskörülöttünk szállott, — a honnét épen egy egész nap estig ki nem mehettünk; a honnét jól láttuk: Pálfi armádiája mennyi legyen, a ki vele kijött most Pozsonyból, kinek is az szekere lehetett másfélezer, kinek csak hintója is volt vagy negyven. Melynek is a legjobb hada, négyezerig való, lement Pozsonytól Gútához, és kétezer pedig Szeredhez; ugyan az, ki Sopornytól feküdt némettség, azokból is háromezer gyött Haisterrel bé Csalóközben étszakának idején; ott Haister igyekezik Bezerédi ellen, Pálfi pediglen, úgy értettük, hogy szándékoznék Nyitra alá.

A ki négyezer Gútához ment, dánus népéből való volt, — de Gútától nem tudjuk hová szándékozik. Az *elmúlt étszaka hált Királfánál, s onnét megindúlt Szeredhez.*

Tovább is új hírekről tudósítani el nem múlatom Nagyságodat.

P. S. Hogy Nagyságod parancsolatjának eleget nem tehettem a *sillei sáncz égetése felől*. — lehetetlen dolog: mert egészen hantos gyöppel vagyon megborítva a pessel *) rakott bástyája, melyet hacsak el nem kapáltatunk, másként el nem ronthatjuk; másként tűzzel több károkat nem tehetünk, hanem a templomot, serfőzöt megégethetjük.

Ezen Kákonyi, kit Nagyságodnak küldöttem, a mely Nagyságodat többekről is fogja tudósítani.

Mégegyszer itt próbát is akarnánk végre vinni, hogy Nagyságodat is bizonyossabban informálhassam.

Datum Csataj, Die 19. Augusti 1708.

Nagyságod

szolgája

Iváncsaj György, m. k.

Külczim: Adassék ez levelem Commendírozó-Generális Bottyán János Uramnak nagy becsülettel. Újvárbán. P. H.

(Eredeti.)

383.

Bottyán Bercsényinek.

Méltóságos Locumtenens s Főbb-Generális!

Jó Kegyelmes Uram!

Sietve adom Excellentiádnak értísíre, hogy Sopornyihoz Pálfi circiter négyezer lovas nímettel tegnap érkezett. Az dánusnak gyalogja négyezer penig Gútához jött és helyben vagy on. Azon Sopornyinál lívó lovas had egészen megindulván, Nyitra felé marschirol, már is az eleje Újlak táján jár.

Portásim minímő Kákonyi névő cseklészi póstamestert fogtak, egész constitutióját tudván az ellenségnek, Excellentiához küldvín, voltaképpen informálhatja Excellentiádat.

Én ezen kevés militiával Hul tájékára szállok, és mellékezni fogom az ellenséget. Ezen ellenség motussát semminek

*) Gyöngye vessző-köteg; Faschine.

nem kell vélni, — hanem az hadat csoportra kell verni, és éjjeli-nappali portázásokkal mortificálni. Ezen inclusáktól is *) alkalmasint szándékát kitanúlni miltóztathatik Excellentiád. Én szokott kegyelmes gratiájában ajálván magamat, maradok

Újvár, raptissime 21. Augusti 1708.

Excellentiádnak alázatos engedelmes szolgája
Bottyán János, m. k.

P. S. Ezön nímettől ne tartsunk, — csak az nagy Istenért kéröm Nagyságod, gyűjtse az hadat, mert periculum in mora.

Külezím: Méltóságos Székesi Gróff Bercsényi Miklós Magyarországi Locumtenens, Senator Úr és Legfőbb Generális kiváltkíppen jó Kegyelmes Uramnak ő Excellentiájának, alázatos kötelességgel, sietve. Cito, cito, cito, cito. Citius, citius, citius. Citissime, citissime, citissime. P. H.

(Eredetije gyűjteményemben. Ívrét, az utóirat és aláírás sajátkezű.)

384.

Nagy-Hont vármegye kötelezője, Bottyánnak és nejének.

Paria Literae Obligatoriae Comitatus Hontensis.

Mink Szent-Iváni Rapháel, Nemes Nagy-Hont Vármegyének ordinárius Vice-Ispányja, Bory Gábor hites Notáriussa, Madocsányi Miklós, Balogh Gáspár, Bene Pál, Gerhárd Lőrincz, Nemes Vármegye Táblájának Assessor, és egészlen Nemes Vármegyének tagjai. Adjuk tudtára az kiknek illik s valljuk ez obligatióknak tenorával, hogy mink mostani elkerülhetetlen szükségüinktől viseltetvén, — főképen nem akarván szegénységnek sok impositáknak exactiójával eloszlásra út adni:**) vettünk fel Méltóságos *Generális Bottyán János Uramtól* és Tekintetes Nagyságos *Forgách Juliánna Asszontól*, ő Nga kedves házastársától ő Ngától, aranyúl és tallérúl mostani valor szerint hatezer Rhenensis forintokat legalis interesse, az következő húsvét napig, az ki fog indicálni in

*) Ma már nincsen semmi melléklet.

**) E 6500 frt ugyanis a Hont vármegye által, országos adó-quantuma rovására, a hadak *szoldjára* fizetendő nyári adórészlet volt.

diem 31. Martij Anni 1709; melly summa pénzt azon napon tartozni fogunk ő Nagyságának, legatáriussának, maradéknak, vagyis arra rendelő emberinek minden fogyatkozás és időhalasztás nélkül, körmöczi aranyúl, legális interessével együtt, említett hatezer forintokat — minden forintban húsz garast számlálván — letenni, leolvasni és kezekhez szolgáltatni, arra obligáljuk magunkat. Hogyha pediglen praetitulált Nemes Vármegye említett summát pro praescripto termino et die ő Nagyságok dispositiójok szerint kezekhez nem küldené és nem szolgáltatná: olyankor mink fellebbbírt személlek adunk teljes hatalmat ő Nagyságoknak és arra rendelő emberinek, az mi ingó és ingatlan javainkból, akárhol sub corona Regni találandókból, a mint fog tetszeni ő Nagyságoknak, propria auctoritate, vel medio unius Judlium alterius Comitatus et penes commissionem alterius Comitatus Vice-Comitis, cum refusione expensarum et fatigiorum ac legalis interesse, magoknak elégséges satisfactiót tehessenek és tétethessenek, abscissis cunctis iuridicis remedys et iuristitorum temporibus. *) Annak nagyobb bizonságára adtuk ezen obligatióinkat Nemes Vármegye pecsétje alatt, magunk kezünk írásával és usualis pecsétünkkel megerősítvén.

Datum in Possessione Alsó-Rakonecza, die 21. Mensis Augusti Anno 1708.

Szent-Iváni Rapháel,
Nemes Hont Vármegyé-
nek Vice-Ispánya m. p.
L. S.

L. S. Madocsányi Miklós,
m. p.

L. S. Nándori Bene Pál,
írt Vármegyének Juras-
sora, m. p.

Bory Gábor, azon Ne-
mes Vármegye hites Notári-
ussa m. p. L. S.

L. S. Balogh Gáspár, m. p.

Gerhárd Lőrincz, azon Nemes
Vármegyének Jurassora m. p. L. S.

*) Az ezen kikötés által számára biztosított nagy előnnyel Boty-
tyán nem élt, daczára annak, hogy 1709. mart. 31-kén Hont vármegye neki
sem tőkét, sem kamatot meg nem fizetett, és daczára annak, hogy épen
akkor ő lévén ott vezénylő-tábornok: módjában állt volna az adósságot
»propria auctoritate« akár katonai karhatalommal is behajtatnia.

Ezen obligatióra, Tekintetes Nemes Vármegye parancsolatja szerint, felül specificált hatezer Rhenensis forintokon felül, ugyanazon szükségre, felebbírt conditiók alatt vettünk fel ő Nagyságoktól ötszáz Rhenensis forintokat. — Újvár, 24. Augusti Anno 1708.

Gerhárd Lőrincz, m. p. L. S. Balogh János, Nemes Vármegyének Perceptora m. p. L. S.
 Iffiabbik Palásthy István, Blaskovicz Sámuel, Nemes Hont m. p. L. S. Vármegyének szolgabírája m. p. L. S.

(Egykorú másolat a b. Palocsay-levéltárban Lőcsén.)

385.

Bottyán Rákóczinak.

Édes Fejedelmem!

Érdemem felett jó Kegyelmes Uram!

Az ellenség harmadnapja Nyitrát megszállván, actu bombardérozza, tegnap estve elkezdvén; faltörő-ágyút egyet sem vitt alája, ezzel (t. i. a bombázással) instituálta első próbáját. Istennek hála, mégeddig a miéink magokat dicséretesen jóllehet viselték: mindazáltal bíznak a succursusban. Azon ellenség, a mint nékem világossan constál, igen kevés, nagy részét expediálván Dunán által; Gútánál lévő corpusa eddig még mind helyben vagyon. A vár (Nyitra) alatt lévő infanteriája nem több tizenkétszáznál. Az én portásim ez étczaka is megcsapván mind külső strázsáját s mind corpora szélén álló prajcsófját (Bereitschaft), felesset öszvegázoltattanak benne; *igen tudna az, Kegyelmes Uram, félni — csak volna kívül!* Az Istennek szent haláláért kérem alázatossan Felségedet: siettesse Méltóságos Főbb-Generális Uram ő Excellentiája közelitését, avagy hogy csak hadak expediáltassanak, hogy in tempore succurrálhassunk. Tudom Felséges Uram, hogy garani-mellyéki hadak gyülekezetire reflectálja magát Felséged, — de abban semmi sincs. *Én mindenfelé patentális leveleimet küldöttem, kényszerítvén mindeneket Felségedhez s nemzetekhez való szeretetekre s hazafiúságokra: ha valaha szolgáltak hazájoknak, — most van az ideje; de azzal semmitsem efficiálván, expressus*

emberem által megjárattam a brigádákat, az hol Szent-György-nél Ebeczki Uramé sok ha kétszázból álló, s más helyeken igen kevéssebb. Mi lehet az oka, hogy nem gyűjtik? ! Isten ne adja, hogy senkit is credentiájában denigrálni kívánék, bölcsen általláthatja Felséged. Velem lévő kevés hadakon szakadhatatlan a szolgálát. *Ezen órában ismét magam is velek együtt kiljebb nyomulok*, — ha valamikép összevevethetem őket ott Szent-György vagyis Vezekén táján. Azalatt pedig munkálkodja Felséged a több hadak küldését; illy szántszándékkal ne rontsuk régi szabadságunkhoz közelgető állapotjában dolgaink folyamatját! *Felségedhez s nemzetemhez való buzgó szeretetemet (ha) szintén nem projectálom is, eleitől fogva experiálhatta: a mennyire Istenem segít: sem erőmet, sem elmémet, sem értékemet nem kímélem*, — csak remélhetem is, hogy valamit azt használhatok. — Bár csak tízezerre szaporodhatnánk: Isten áldását meg nem vonván tőlünk, egy étszaka könnyen összevázoltathatnánk (Pálffy táborát).

Ezek után a midőn kívánva várok jót, maradok

Nagy Kegyelmes Uramnak Felségednek

Raptissime Újvarini,
dje 25. Augusti 1708. *)

alázatos igaz híve
s méltatlan szolgálja
Bottyán János, m. k.

P. S. Szintén levelem végzésével érkezik hozzám tardoskedi páter, a ki tegnap német táboron lévén, beszéllett magával Hajszterrel is, s úgy referálta, hogy már nyitraiak in accorda voltak. — *A nagy Istenért, Újvárról gondolkozzunk! Bárcsak ötszáz jó magyar hajdút hamarjában hozhatnánk bé.*

Külczim: Felséges Erdély- és Magyarország Confoederált Statusi Fejedelme Felső-Vadászi Rákóczi Ferencz jó Kegyelmes Uramnak ő Felségének alázatos kötelességgel, sietve íram. — Ibi-ubi. — Cito, cito, cito, cito. Citissime, citissime, citissime.

P. H.

(Eredetije a Rákóczi-A.-E.-levéltárban, Vörösvártt.)

*) Oly sietve íratott e levél, hogy a sürgölődésben tollbotlásból »707« áll »708« helyett, — azonban kétséget nem szenved, hogy 1708-ban kelt.

386.

Szluha Ferencz Bercsényinek.

Méltóságos Fő-Generális, Locumtenens!
Jó Kegyelmes Uram!

Hogy az ellenség motussáról semmi hírünk nem vala és az egyéb dolgok is in statu quo valának: nem kívántam alázatos írásommal búsítanom Excellentiádot, és azon minapi levelemben említett, Esztergam felé és azután Budára is lement gyalogság, Hajszternek Győr felé való menetele külö-m-külm-féle consideratiókat nékem tévén, — igyekeztem a szándékjának régére menni, gondolván: netalántán a Hajszter túlsó részen és a gyalogság apródonként a Dunán lebecsáttatván, vagy Excellentiád corpussához közölebb, avagy Budánál sietve hidat vetvén s ottan kifakadván. szokott ravaszsága szerint éppen Eger felé forduljanak, rebesgetvén Komáromban: jobb ezen földet maga emésztésének hadni, és beljebb menni, hogysen itt múlatni. De, az mint látni, a Hajszter directe ráczok eleiben és azokkal való conjunctiójára szándékozott; az ki Győrré érkezvén — az hol tegnap is volt; — és hallván, (köz-hír ez Komáromban,) hogy derekassan megpaskoltattak a ráczok, eddig ott subsistált. Azt is ugyanottan beszéllik, hogy az Austriában valamely magyarok a császárt megingatták és derék urakat fogtak, Földvár felé rabúl vivén őket. Tegnap Csallóközből és ezelőtt harmadnappal Somorja tájjárúl gyűtt Somody Uram három gyalog katonája is mind a két dolgot confirmálván, ottan híresnek mondja lenni. Az ellenség Komáromtól fogvást Földvárig minden passusokat a sajkásokkal örözteti. Annak további constitutiójárúl mind a két táboron tegnap lévő két okos embernek ez a relatiója:

Tegnapelőtt az egész gyalogja, munitiójával együtt, és valamelly cavalleria általmenvén a Vágon Szerednél, Kajalnál szállott, és egy része a gyalogságnak az egész lovassal visszatért táborában; és hogy tegnap délykor Tornóczig ment legyen alkalmas része az ellenségnek, igaz. Mi okra nézve? — még se az, se vissza való térése nem constál; szerencse, ha minapi relatióm szerint ide nem csap.

Nyitránál nem volt több 9000-nél, a kívül Hajszterrel 4000-ig való lovas és circiter 1000-ig való gyalog — mindakettő javából — elment, és így mostani táborában kevés vagyon. Idem beszélle, és tegnapelőtt estve felé tért gútai táborból, alig 4000-ig való gyalog lehet, 17. rácz és 150-ig való rajtár falun alúl, úgy bátorságossan szintén, mint várban, hever. Egy pisztol-lövésnyire az istrázsája. Ott semminémő munitió nincsen, hanem négy hajóban üres pummák és circiter 40-ig való teli és négy közepszerő mozsár. A nép a potiori inasbúl és morvai tótbúl álló recruta, hanem ednihány dánus tiszt vagyon, de nem a népe. Confidenter beszélvén a tisztekkal, egy gyalog s erdélyi fi, Tolet regementbéli kapitány azt mondotta: az Újvár alá nem gyűnnek, hanem subsistálni fognak vagy tíz nap alatt helyben, — szándékjokban sem volt az Újvárnak megszállása, azon okbúl is, hogy se arra való, se elégséges gyalogja nincsen. Az munitióbéli készület csak hitegetésre való, és hogy a magyar várjon indulásátúl; sőt a tisztek közönségesen beszéltek: Vágon által sem szándékozott gyűnni az ellenség, és hacsak magyarok magok szép népivel contineálták volna magokat Újvár tájján és hozzájuk hasonló készületekkel mintegy erejeket avval híresítették volna: Pozsonyban congregált magyarok által beadott punctumi voltak in fieri subscriptionis; de látván morvai portának előszer kevés nép előtt való indulását és annak segítségére ment Hajszter corpuşa előtt az egész tábornak mozdulását, — második ez: pro casu recessus Ungarorum ex loco, Hajszternél lévő ordere szerint megköllött ütközni. De, ut-ut ezek lettek? — mégis ezen császár hadából egy részének föl köll menni Imperiumban. mondván. hogy hat hétig concludált armistitiumjok már is expirált.

Noha Duna-béli passusok mindenfelé praecludáltattak és valahol csak egy csolnok is adattatott, moesi szigetben lévő sánczhoz a német elvitette: mégis Dunán által szólló Excelentiád méltóságos levelit egy paraszt által elküldöttem, pro praemiuari egy aranyat néki adván, és ha válaszszaal gyün, egy pár ökröt megígírtém. Büven ittvaló dolgainknak szerencsés folyamatját, hadaknak megszaporodását és egyéb állapotokat, úgy Ocskay László tökéletlen elpártolásával hadak között esett ellene való nagy gyűlölséget és Beleznaý Uram szép és nyer-

tes cselekedetét bűven, pro cuiuslibet rei exigentia leírván: nagyon exageráltam ő Excellentiája (gr. Eszterházy Antal) úgy Dunántúl valóknak ország szolgálatjában való szerencsés progressusokat és állandó győzödelmeket, az mellyeket Excellentiád és az egész innentső hadak igen aestimálván, az ellenségnek avocatiójával is igyekezik secundálni, — et multa alia.

Generál Bottyán János Uram Borbély Ferencz nevő tisztartója Köbölkütről beszökött Esztergamban ezelőtt negyednappal, és az mint tudjuk, köbölküti páter hírvél és assistentiájával; az mely páter bátor-keszieseknek, szent-péterieknek, és más, Bottyán Uram jobbágyinak parancsolt: az egész szemes-életjét elkészíttetvén és a ki veremekben vagyon, azt kiszedvén, azonnal hordják be Esztergamban, — aztat úgy, mint *császári ficsussa* committálván. Ezen páter Excellentiád táborába készöl, talám eddig meg is indúlt, az kit ha fére vinni méltóztatik és megexamináltatja Excellentiád, — talán nem lesz ártalmas.

Az elmúlt napokban, correspondentiákat Dunán által folytató szegény Pap Istványt némely bátorkeszi lakosok elárúlván. (proxime be fognak hozattatni) komáromi labanczok bevitték, súlyos árestomban tartatik, laborálok is a szabadulásában. Ezek után Excellentiád gratiájában alázatosson ajánlom magamat, és maradok

Excellentiádnak

Újvár, 3. Septembris 1708.

alázatos szolgálja

Szluha Ferencz, m. k.

P. S. 20. 86. 19. 13. 28. és 38. 12. 94. 51. 14. 49. 39. 24. 82. 33. 21. 29. 31. 59. 63. 75. németről való 104. 24. 26. 10. 11. 74. 63. 205. 103. az kit felől megírtam.

(Eredetije gyűjteményemben. Csak az utóirat s aláírás sajátkezű.)

387.

Berthóty István újdári parancsnok, Bercsényinek.

Kegyelmes Uram!

Kocsis János felmenvén az német tábor felé: a midőn szilvázni kigyőttek volna, megütötte őket, kik közül harminczig valót levágtak, kettőt elevenen hoztak be; examinálván

őket, hat regimentnek mondja Pálfi corpussát lenni; egy regimentben vagyon tizenkét compánia és minden compániában ötven-hatvan ember, de az sem mind egyenlő: némelyikben kevesebben is vadnak, és szó mindenfelől csak az, hogy bombardézni fogják Újvárot, — attúl nem sokat félünk! Minden-nap csináltatom az házokat, az hol mi fogyatkozások vadnak.

Bottyán Uram tisztartója Esztergombúl protectionális-levelet hozatván magának, az köbölküti plebánussal magok is benn voltak, kire való nézve mind az kettőt behozattattam; examenjek ma volt, mely vallatásokat Excellentiádnak aláza-tossan megküldöttem, magokat pedig Excellentiád továbbvaló parancsolatjáig benntartóztatom.

Az ellenség mégis mind helyben vagyon, Hajszttert vár-ják, nem kevés confusiójokra esett az Simontornyánál megve-retett ráczoknak és németeknek elesések. Bezerédinek az mi-eink által való megfogatása miképpen esett? az inclusából*) Excellentiád méltóztatik megérteni; itt is kitetszik az Úr-Istennek hozzánk ingyenvaló kegyelme, a midőn az olyan istentelen áruló és hamishitű embert kezünkben adja. — Az hadak idebe mind jó szívvel vadnak, némelyek ugyan beteges-kedni kezdettek; ha azokat kivinnék s más jöhetne helyekben, nem ártana, — az ugyan mód nélkül sokat nem teszen. Szin-tén csak most érkezett egy kamocsai ember, az ki referálja, hogy bizonyossan hallotta az németnek Gútátúl erre való in-dúlását, ki is ha úgy léssen, Excellentiádat mindjárt tudósí-tom; és maradok

Excellentiádnak	alázatos szolgája
É.Újvár, die 12. 7-bris 1708.	Berthótj István, m. k.

(Egészen sajátkezűleg irt eredetije gyűjteményemben.)

388.

Szluha Ferencz Bercsényinek.

Újvár, 12. 7-bris 1708.

Kegyelmes Uram!

Tegnap azt izenték Komáromból, német kapitány pedig: becsöletit veszítse el, ha ez idén megszállják az Újvárt! Hart-

*) Ma már nincs mellékelve.

leben pedig és a Pálfi esküsznek: mihelyest a Heiszter elérkezik, azonnal alája gyün, és hogy 130. mozsara, tízezer pumája, 50. félkartaun-ágyúja készen vagyon Gútánál, — de nem igaz: mert három hetes-hajónál, 50-ig való mozsárnál több nincsen; parasztsággal fassinákat csináltat és egynéhány száz embert gyűjtött, mondván némely tisztok: sáncz és apros ásása kedviért. Tegnap napon két rajtárt behoztak, azok is csak azt mondják: már híre sincs a táborokban, hogy idegyűjjenek, hanem hallani, 8000 saxo gyünne segítségekre. Hajszter bagá-zsiájának része tegnap estve komáromi túlsó Duna-partjához gyűtt, magát is oda várják, — de se híd, se arravaló hajók nincsen ottan, nem is készítik. Tegnap Komáromból 200. társzekerrel zabot és kenyeret Gútához, onnand sóki táborba ma felvitték, jelen volt az ember a ki látta; egyebet nem raktak. Ma újabbán esküdtetik az Ocskay mintegy 500-ból álló katonaságát, és fizetni is fognak nekik. Píber László és Farkas Mihály Ocskay mellett vannak. Tegnap étszakára kíszen volt a porta, de az embereinknek relatiójokra nézve elmaradott. Ma irok Dunántúl valóknak; és maradok

Excellentiádnak

alázatos szolgálja

Szluha Ferencz, m. k.

P. S. Hartleben tegnap azt mondotta: az ördegek vigyék el őtet, ha egy hét alatt meg nem veszik az Újvárt!

(Eredeti, egészen sajátkezűleg írva, gyűjteményemben.)

389.

Vajda András, a Bottyán-huszárok ezredese Beresényinek, a labanczok fölveréséről Szakoleczánál.

Méltóságos Magyarországi Locumtenens!

Nagy jó Kegyelmes Uram!

Az elmúlt héten Exciád kegyelmes parancsolatja szerint Érsek-Újvárhoz T. N. és V. Brigadéros Ebeczky István Uramhoz ő Kglmével elérkezvén mellettem lévő Nemes Vármegyék-ből commendérozottakkal, ő Kglme Exciád parancsolatjához kívánván accomodálni magát: mellém adjungálta N. V. Labancz Miklós Obristlajtinandt Uramat nyolcz zászlóval; a kik-

kel Exciád kegyelmes parancsolatjához minden telhetséggel igyekeztén szabnom felvett útaimat, a Fejérhegyen általmenvén az egész corpussal Szenyicze tájékára, az holott Blaskovicsnak *) hírét hallván: váltig mesterkedtem annak kezemhez való keretésében, — de Eszterház Joseph **) regimentéből való Vice-Colonellussal (Papes Ádámmal) recipiálván magát Szakolczára, maga szerencsétlenségét onnét keservessen sóhajtott. Mivel az említett regimentbéli Vice-Colonellusnak compániájából Lajtenant-Commandóval levő circiter ötszáz labanczságnak Dóles táján hírét hallván s azonnal tegnap, valamihelyt közülök hozzánk általszökött két katonának relatiójokból hollétekről informáltattam volna: az egész corpussal megindultam, és beléjek akadván Unyin mellett, estve felé hat óra tájban, aperto Marte őket invadálván, — Istennek ingyen való kegyelmességéből úgy confundáltattanak azon ellenségink, hogy két részre őket megszakasztván, circiter húsz közülök ha elszaladott, a többi győzödelmes fegyverünk által levágattatának, azokon kívül a kik általunk elevenen megfogattatának, ötvenen találtatnak. azok között feljebbírt hadnagy Vas András névű sebben esvén, kezünkben akadván ugyanazon compániából kornótással Benger Boldizsárral és Ocskay strázsamesterével Krupics Jánossal, a több gregáriusokkal együtt. Levelem után holnapi napon megindétkom őket Exciádhoz.

Ezen levelem megadó elébb tangált s az ellenségtől az harez előtt áltolunk hozzánk jött katonát Exciádnak azért kívántam repraesentálnom, hogy a dolognak valóságáról ore tenus is genuina informatiót tévén, Exciád méltóztassék recommendatióhoz képest kegyelmes gratiájában venni. Ajánlom in reliquo magamat Exciád kegyelmességében, és maradok Excellentiádnak

Miava, dje 13. 7-bris 1708.

alázatos szolgálja

Vajda András, m. k.

Külezim: Méltóságos Magyarországi Locumtenens és Fő-Generális nagy jó Kegyelmes Uramnak ő Excejának alázatossan írák. — Ibi-ubi. P. H.

(Eredeti levél, gyűjteményemben.)

*) Az áruló Ocskay László alezredese.

**) Labancz főúr, cs. k. ezredes.

Berthóty István Bercsényinek.

Kegyelmes Uram!

Szakállosról költ méltóságos levelét Excellentiádnak alá-
zatossan vettem. Az ellenség még is helyben vagyon; tegnap
feles szekeret küldött Pálfi Gúttához provisióért az hadak szá-
mára; a mint hallom, feles német kísérte azon szekereket.
Ember nehezen igazodhatik el az sok híreken, — de akár mint
legyen? de nekünk mindenkor az rosszabbik félről kell gon-
dolkoznunk, a mint Excellentiád méltóságos levelének tenora
is tartja; azért, — a mint Excellentiádnak már egynehányszor
megírtam, — készen várjuk jó resolútióval az ellenséget. Az-
alatt minden tehetséggel az vár körül való defectusokat, a
mennyiben lehet, megorvoslom. Hogy ennyi kevés idő alatt
regulariter sánczoltathatnám az helyeket, nem lehet: de pa-
lezátával nem sok idő alatt bekerítetttem az egész várat, —
legalább csak ez is nem kevés tartalékja leszen az ellenségnek;
időm lévén hozzá, a sánczoltatásához is hozzá láttatok, a mint-
hogy most is egyrészt annak fordítottam az embereknek.
Haiszter — a mint hallom — Gyórhöz érkezett és a minemű
bagazsiái Komáromnál voltak, azt is odavitette. — Az a híre
Komáromban, hogy Bezerédit diribrül-darabra vagdalták volna
az Dunántúl való hadak. Szent-Miklósi és Gundelfinger Urai-
méknak tegnapi napon megírtam s mind megüzentem: mitevők
legyenek? Kik is ha úgy cselekesznek, nem féltém őket az
confusiótúl. Ocskay mit írjon nekem? in originali Excellentiád-
nak alázatossan megküldöttem; választ rá nem adtam néki,
— nem is méltó olyan hitiszegett ebnek levelére válaszolni.

Az rabokat, Bottyán Uram emberivel és az köbölküti pá-
terrel együtt általküldöttem.

Ha az németnek több gyalogja nincsen: azzal csak, ki
van, semmit sem teszen. A mint feljebb is megírák: mink
olyan készülettel vagyunk, mintha minden órán megszállana
bennünket; csak bizvást, nyugodt elmével lehet Excellentiád,
mert bizony kiteszünk magunkért. Az duellálni kívánczozó tisz-
teket componáltattam.

Tovább is ha valami bizonyost hallhatok, Excellentiádat alázatosan tudósítom, és maradok még élek

Excellentiádnak alázatos szolgája
É.-Újvár, die 14. 7-bris 1708. *Berthótj István, m. k.*

Külczim: Méltóságos Gróf Székessi Bercsényi Miklós Magyarországi Locumtenens, Fő-Generális és Fő-Senator nagy jó Kegyelmes Uramnak ő Excellentiájának alázatosan íram. — Szakállosi táborra. P. H.

(Egészen sajátkezűleg írt eredetije gyűjteményemben.)

391.

Bottyán Bercsényinek.

Méltóságos Locumtenens, Legfőbb Generális!
Jó Kegyelmes Uram!

Excellentiád méltóságos levelít szokott alázatossággal az inclusákkal együtt most estve hat óra tájban vettem, s örömmel értem az Fejérhegyen túl ellensígnak szerencsés felverését; adjon Isten olyatín több örvendetes actusokat, megszomorodott hazánk vigasztalására! — Excellentiád kívánsága szerint már idején hajnalban megindúlok és utánna sietek; eddig is elmentem volna: de egízségemmel nem bízathattam magamat, — már Istennek hálá, könnyebbülvén, csak hogy az nyavalya az inamba szállott, lábaim erőtlének; reménlem mindennap egízségemnek megtérését. Kívánom, találhassam Excellentiádat frís jó egízségben. Maradván

Szécsén, 16. 7-bris 1708.

Excellentiádnak alázatos engedelmes szolgája
Bottyán János, m. k.

P. S. Szerdán jólkor ott-benn liszek a táboron, Excellentiád szolgálatjára.

Külczim: Méltóságos Locumtenens és Magyarországi Fő-Generális Gróff Bercsényi Miklós kiváltképpen jó Kegyelmes Uramnak ő Excellentiájának, tartozó alázatos kötelességgel íram. — Szakállosi táborban. P. H.

(Eredetije gyűjteményemben. Negyedrébten, féliven; csak az utóirat és aláírás sajátkezű.)

Bokros Pál ezredes, Bottyánnak.

Méltóságos Generális!

Ajánlom alázatos szolgálatomat Nagyságodnak. Én Nagyságod parancsolatja szerint egynihányat Vágontúl való földről, kiváltképpen Verbócz tájékáról, úgy Bumbul névőt is magamhoz hivatván a napokban, megesküdtettem hazánk hívségire; kik közül már is hozzám járván, úgy referálják, hogy részünkre jó fegyveres kézzel lesznek ezerig valók, a kik csak azt várják: mihelyest átmehetünk, — azonnal mellénk állanak. Most semmi ollyas ellenség nincs ottan, hanem a ki austriai passusokra vigyáz, három lovas compánia. Verbóczyi lovas is lisen hatvanig való, azok is kisen vannak: de mindekkoráig sem lehetett portám arra felé, e miatt a Nyitrán lívő ellenség miatt, mondván: mivel ott volna Pálffy, nem jó volna sítálni túl a Vágon kevesed-magammal; mert ha erővel megyek: itten nem sok had maradna, — azért kölletik várakoznom.

Már, hála Istennek, ngy compániát erigáltam; felessen volnának Vágontúl, a kik örömet gyünnének, de nem mernek. mert vagyon példájok, látván: a kik gyüttek, sokat lehántak lovokrúl, pusztá kézzel gyünnék mellém, — azt fogván reájok, hogy Ocskaianusok. labanczok; kisen tartom praetensióimat, mert most nincs annak ideje. Negyvenig való gyalog katonámat küldtettem Túróczban ad tributa, (?) mivel itten rebesgetik, hogy Nyitra mellékét akarja rablani az ellenség.

Méltóságos Generális Uram, kérem Nagyságodat, ha lehetséges dolog, hováhamaríbb más színő mundért miltóztasék Fő-Generális Urunk ő Excellentiája adatni ezen regimentnek: mert még Ocskai mellett is vannak fehér mundérban valók, Eszterház Joseph regimentje is fehérben; ha valahol találkozok csatánk vele, s más regimentjeink is lesznek velünk, — mundírra nézve eleget rontanak meg az enyimekből is. A mellett igen szükséges, hogy reductiókor lött Mustrames-ter Uraimék listája adattatni in paribus kezemhez, annál hamaríbb gyűjthetném öszve a katonaságot; azt sem tom most: ki vólt, ki nem vólt Ocskaianus zsoldos, vagy másféle s hová-

való katona? Azonban kérem Nagyságodat, minthogy sok a gyalog katonám: azokra remundaképpen rendelni miltóztatnik Fő-Generális Urunk bár csak kitezer forintot most, — mi haszna eszik hégában gyalogon a kenyeret, semmi szolgálatot nem tehetek velek addig. Úgy gondolnám, minapában a kiket fogott is Vajda András Uram, hogy fölverte Fehérhegyen túl őket, újabban — hacsak grátiát nyernek Méltóságos Uraktól, — azokat is ebben a regimentben adják, az kik idevalók voltak.

Mindezek után kérem Nagyságodat alázatossan: a minémő katonaság és ezerembéli tisztek találkoznának a táboron, küldje Nagyságod Bán felé utánnam, passussa mellett. Ajánlván magamat Nagyságod gratiájában.

Datum Kis-Ugrócz, 20. 7-bris 1708.

Nagyságod

alázatos szolgája

Bokros Pál, m. k.

P. S. Még Zobor felé sem nyerhettem elígséges portát, ellenző hírre nézve, hogy nyomorúlt feleségemet kihozathattam volna.

Külczim: Méltóságos Generális-Főstrázsamester Bottyán János Uramnak ő Nagyságának alázatossan íram, cum pleno titulo. — Ibi-ubi. Magyar táborban.

(Egykorú másolat, nyilván Bottyán valamelyik leveléhez mellékelve, gyűjteményemben.)

393.

Bottyán Bercsényinek.

Méltóságos Főbb-Generális, Locumtenens!

Jó Kegyelmes Uram!

Én valóba nagy hajtással ezen órában ideérkeztem; szerencsétlen lévén, Felséges Urunkat itt nem érhettem: még tegnapelőtt Ónod s onnét Szerencs felé vette maga útját. Ezen órában póstakocsira ülven, úgy sietek: ez étszaka Ónodon érhessem; ha ott nem, — Szerencsig is elmegyek, kívánván reám bízott dolgokat mennél jobban effectuálnom.

Az lovakról alázatossan követem Nagyságodat: sohol

bizony nem kaphattam, s az hol kaphattam is penig: az parasztoknál semmi hámbéli készség nem találkozott.

Kívánom ezzel, hováhamarébb consolatióval visszatérvén,
találjam friss egészségben Nagyságodat.

Agriae, dje 28. 7-bris 1708. Circa horam pomeridia-
nam 3-iam.

Jó Uramnak Nagyságodnak igaz köteles szolgája
Bottyán János, m. k.

P. S. Hadat minden tehetséggel azon leszek, vigyek magammal.

Külcsm: Méltóságos Székési Gróf Bercsényi Miklós,
Erdély- és Magyarországi Főbb-Generális, Locumtenens, jó
Kegyelmes Uramnak ő Excellentiájának, alázatos kötelesség-
séggel sietve íráom. — Füzes-Gyarmati táborban. P. H.

(Eredetije gyűjteményemben. Ívrét, csak az aláírás sajátkezü.)

394.

Rákóczi fejedelem az orsz. közgazdasági tanácsnak.

Spectabiles, Magnifice, Admodum Reverendi, Generosi item,
Fideles Nobis dilecti!

Salutem et Ducalis gratiae nostrae propensionem. *Tekéntes Nagyságos Bottyán János Generális Hívünk* az Haza szükségére adván az legközelebb elmúlt napokban ötezer Rhénes forintokat, — Kegyelmeteknek kegyelmessen parancsoljuk: keze alatt lévő fundusból, az mostani pénznek elevatiója szerint azon restantiát exolváltassa s applanálja Kegyelmetek. — A mellett az lazonyi majorságot cselédjének subsistentiájára az idei procreatióval együtt kegyelmessen conferálván: azt mindennemű proventussival s ez idei hasznával, ugyanazon majorsághoz tartozandó más falukban lévő portiókkal s appertinentiákkal együtt, — mellyek tudnia illik ennekelőtte odatar- toztanak, — assignáltassa emlétett Generális Hívünknek. Coc- turum eosdem valere desiderantes. Datum in Castro Nostro Szerencs, die 1-ma 8-bris Anno 1708.

F. P. Rákóczi, m. p.

Stephanus Krucsay, m. p.

Külezim: Spectabilibus, Magnifico, Admodum Reverendis, Generosis item N. N. Praesidi, coeterisque Nostri et Statuum Regni Hungariae Confoederati Consilij Oeconomici Assessoribus, Fidelibus Nobis dilectis.— Epperies. P. H.

(Hivatalos commissio, s. k. aláírás és vezérlő-fejedelmi nagy ostyapecsét alatt. Eredetije a kir. kamara levéltárában Budán. Acta Neoreg. fasc. 1585. Nro 51.)

395.

A fejedelem, Bottyán főtiszteihez.

1708. 2. 8-bris in Szerencs. Francisco Babócsay et Stephano Ebeczky Brigaderys, item Stephano Balogh et Francisco Somogyi Colonelis. Singillatim.

Minekelőtte hozzánk érkezvén Generális Bottyán János Hívünk relatiójából bővebben informáltattunk volna: már annakelőtte is teljes vigasztalásunkkal értettük, több társaival együtt Kglmed hozzánk és hazánkhoz való igaz hűségét és haza-fiához illendő s általunk recognoscálandó dícsíretes cselekedetét; mellyben hogy Isten tovább is Kgllet erősítse, kívánjuk, securus lehetvén benne megjutalmazására, hogy kegyelmességünknek gyümölcsét vehesse, lészen gondunk. Megcsalhatatlan bizodalommal vagyunk ellenben mi is, hogy Kglmben tovább is nem egyebet, az egy állhatatos igaz szívét s hozzánk és maga nemzetihez való buzgó indulatját tapasztaljuk. Ne gondolkodjék azonban senki Kgltek között, hogy a végre kívántunk Kgltektől eltávoznunk, mintha mostani circumstantiáiban segíteni Kglteket nem akarnók; de mind az két hazának szorgos szüksége azt hozván magával, hogy az erdélyi ellenségnek repressiójára offensive induljunk: vettük a végre arra felé útunkat mellettünk lévő hadainkkal. Mindazonáltal, ha ugyan a szükség úgy hozná: nem kíméljük abban is éjjeli s nappali fáradságunkat, hogy Kglteknek succurrálhassunk, s nem hagyjuk el akármely változó szerencsének forgásiban, kire magunkat s tulajdon vérünket, hazánkhoz és Kgltekhez való igaz szeretetünkбől felszenteltük, etc.

(A fejedelem cancelláriáján készült s Rákóczi 1706—1709-iki, még kiadatlan leveles-protocollumába iktatott egykorú másolat. Nemzeti Múzeum, *b. Jeszenák-gyűjtemény.*)

396.

Bottyán Rákóczinak.

Felséges Vezérő-Fejedelem !

Nékem is jó Kegyelmes Uram !

Csak az estve későn ideérkezvén, a midőn indulni akarnék : panaszképpen jelentik némelly Tiszt Uraimék, hogy Méltóságos Generális Károly Sándor Uram ő Nagysága hadai számára Nemes Vármegyékre limitált dicák exolutiójában arra praeponált Tiszt Uraimék az fejr s más egyéb pénzt cum elevatione, a determinatio szerint a szegénységtől nem acceptálják ; ehhezképest már itt Egerben is semmiképpen nem akarják elvenni, amonnét vévén példát. Felséged azért, Kegyelmes Uram, idejénkorán orvoslásárúl gondolkozzék, ne intercídáljon azonképpen cursusa, mint a verespénznek.

Raptim Agriac, 5. 8-bris 1708.

Jó Kegyelmes Uramnak

Felségednek

alázatos igaz híve s méltatlan
szolgája

Bottyán János, m. k.

Külczim : Felséges Erdély- és Magyarország Confoederált Statusi Vezérő-Fejedelme etc. Felső-Vadászi Rákóczi Ferencz, érdemem felett való jó Kegyelmes Uramnak, tartozó alázatos engedelmességgel íram. P. H.

(Eredetije gyűjteményemben. — Csak aláírása sajátkezű. Piros gyűrűpecséttel.)

397.

Bottyán, b. Klobusiczky Ferencznek.

Ismeretlen jóakaró Uramnak Nagyságodnak
kötelessen szolgálók.

Felséges Fejedelem Kegyelmes Urunk, fiscalis lazonyi majorságot cum omnibus appertinentiis et fructibus nékem

kegyelmessen méltóztatván conferálni: ez eránt s ötezer forint restantiámnak exolutiója eránt is ő Felségétől kegyelmessen kiadott intimatióját, udvari szolgám Nemzetes Vitézlő Csergő Bálint Uram ő Kegyelme által Nagyságodnak s a Tekintetes Consiliumnak transmittáltam, — kérvén azon ismételten jó Uramat Nagyságodat: sokára nem hallogatván a dolgot, méltóztassék mind az ötezer forintokat kezéhez resignáltatni, s mind azon jószágban én képemben statuáltatni. Nagyságod úri szép jóakarattját tőlem kitelhető s lehető dolgokban — ha parancsol nekem — megszolgálnom kész vagyok, s maradok

Agriae, dje 5. 8-bris 1708.

Nagyságodnak,

ismérkedni kívánó jó Uramnak

igaz köteles szolgálja

Bottyán János, m. k.

Külczim: Spectabili ac Magnifico Domino Francisco Klobusoczki, Serenissimae Majestatis Principalis necnon Confoederatorum Regni Hungariae Statuum Inelyti Consilii Oeconomici Praesidi, (tit. cum honore) Domino mihi colendissimo, observendissimo. — Eperjes. P. H.

(Eredetije gyűjteményemben. Ívrét, csak az aláírás sajátkezű.)

398.

Berthótj István érsek-újvári parancsnok Bercsényinek.

Kegyelmes Uram!

Generális Bottyán János Uram tegnap beszállott ide Újvárbán: s minthogy az maga háza (a bombázás miatt) mind elromlott:*) Ebeczky Imre Uram házát csináltatja magának. — Zsámboky Uramnak semmi hírét sem hallhatom. Az Exciád dispositiói, kikről méltóztatott írni, igen helyessek s jók: de még igen kevés, — többire semmi effectassa nincsen, mert az kikre bízattattak az dolgok, úgy látom: ímvel-ámval nyúlnak az dolgokhoz; én ugyan az kire magam reáérek, bizony el nem aluszom. Az ellenség motussit, már most közeljebb

*) Bottyánnak e házát gondviselő egyik nővérét is megölte a bomba. (Szuha F. leveleiből.)

lévén, jobban tudhatja Exciád minállunk. Esztergamhoz is hatvanig való hajót, hídnak valót vittek alá; gondolom, ottan csinál az ellenség hidat, holnap vagy holnapután jobban kitanúlom. — Ajánlván mindenkor Exciád kegyelmességében magamat, maradok

Excellentiáduak

Érsek-Újvár, die 19. 8-bris 1708.

alázatos szolgálja

Berthótij István m. k.

Kívül: Bercsényi czímzete. Ibi-ubi. P. H.

(Eredeti levél, gyűjteményemben.)

399.

Bottyán elismervénye.

Én alábbírtt recognoscálok tenore presentium, hogy ennekelőtte egynehány hetekkel minémő ezerkétszáz hetvenöt forintokban álló sót erga obligatoriam tülem megvettek Vágon-túl való Nyéki Tukovics Ferencz, Tukovics György és Győri Pál, társaikkal együtt: annak árárúl most plenarie és ex integro contentáltak. De mostanság az obligatoria távul lévén, hozzá nem férhetvén, nálam marad, melly is ezen levelem erejével invalidáltatik és annihiláltatik; — mindazáltal mindenkor tartozom azon nálam maradt obligatoria-levelet erga praesentes visszaadnom, midőn mód lesz az kézhezvételében; s egyszersmind a só árárúl praesentibus quietálok ő Kegyelmeiket, hogy ennekutánna se én, se maradékim, legatáriusim iránta praetensiót ne tehessenek.

Datum Újvár, die 29-a Octobris Anno 1708.

Bottyán János m. k. P. H.

(Az Érsek-Újvártt 1710. mart. 13-án Bottyán özvegye és örökösei kérésére, Bercsényi rendeletéből tartott számvétel alkalmával felmutatott eredetiről vett s Szluha Ferencz által hitelesített másolat után, Szluhának gr. Pálffy Jánoshoz É.-Újvárból 1711. mart. 30-kán írott leveléhez mellékelve, melynek eredetije a b. Palocsay-család levéltárában Lőcsén létezik.)

400.

Más elismervény.

Én alábbírtt recognoscálok : az minémő kétezerkilencz-száz tallért *) kölesön vévén fel túlem Nyéki Tukovics Ferencz, Tukovics György és Szeli Benkovics András, magok közt repartíálván, — Tukovics Ferencz az ő reája esett tizenötödfél száz forintból adott meg ötödfélszáz forintot, id est flor. 450. Kirül is az restantiának megadásáig praesentibus quietáltatik.

Újvár, 30. 8-bris 1708. **)

Bottyán János m. k. P. H.

(A b. Palocsay-levéltárban, mint az előbbi.)

401.

*Harmadik elismervény.**Q u i e t a n t i a*

Ezer Rhénes forintokrúl, melyet két rendbeli obligatiójának ***) kiváltására fizetett Benkovics András, restantiában lévén. Kirül is de praesentibus quietáltatik s egyszersmind azon obligatoriák, jóllehet most távul vannak, mindazáltal egészen annihiláltatnak.

Újvár, 30. Octobris Anno 1708.

Generális Bottyán János m. k. P. H.

(A b. Palocsay-levéltárban, mint az előbbi.)

402.

Bottyán a fejedelemnek.

Fölséges Fejedelem!

Érdemem felett jó Kegyelmes Uram!

Istentül jó egészséget s dolgaiban boldog előmenetelt kívánván, — akarám kötelességem szerint Fölségedet ez ide-

*) Újvártt, 1708. aug. 17-én. (Az Újvártt, 1711. mart. 24-én Pálffy parancsára tartott computus actái.)

**) E datum a Szluha-féle másolatból tévedésből kimaradt; de az 1710. mart. 13-án Újvártt Bercsényi parancsából tartott computus nyil-tan kiteszi.

***) Ezek egyike 270 frtról Újvártt 1708. május 14-én, másika pedig 730 frtról ugyanott 1708. júl. 1-én kelt. (1710. mart. 13-ki computus.)

való dolgokról alázatosan informálnom. Fölségedtől elválással igyenesen küldetvén némely regimentekkel Újvárnak megprófontozására: az minthogy mihelyen felérkeztem, azonnal az Vágon általmenvén, szintin Pozsonig penetráltam; portásim Récsén is három vagy négy házat felígettek, mivel pozsonyi ellenség talált odaszorúlni. Az pozsonyi hegyekben együtt is, másutt is az katonának volt aprólékos nyeresége. Az egész Pozsony vármegyét contributió alá hajtván: már is Szencztől fogvást mindennap hordják az lisztet, búzát, kenyeret, fát és egyéb naturalékat; már szállítottak bé közel négyezer pozsonyi szapu lisztet s búzát, és fát eleget.

Isten jól adta, hogy ide találtam jőni: mert sok rendetlen állapot és az tisztek közt való competentia kezdett regnálni, melyet Commendáns Urammal együtt alkalmasint sopiáltuk és compescáltuk. Itt az praesidiumban, Istennek hála, — úgy iránzom, — semmi fogyatkozás, szükség és visszavonyás nincsen immáron. Háta megett lívín az ellensígnak, innét is szüntelen portáztatok, és éjjel-nappal körülötte jár az katona. apró csapásokat gyakran tiszén, rabokat is hordanak.

*Pozsonytól megtérésemben akartam Eszterhás Josephet Galántán szorítanom, ki is körülbelül háromszázod magával volt, — de azon éjjel kiszökött és Szeredben szaladt; midőn Galántára értem: üressen leltem az helyet, kit én is mindgyárt megégettettem, — mindazáltal az lakosok jószágokban semmi kárt nem vallottak. *) Portáim most is a Vágontól lívő földön mindenfelé szabadossan járnak, úgy a Csallóközre. Pozsony-várából is az ágyúkat valóban kisütögették martalékunkra. **)*

Ezen ruinált újvári malmot nem nyugszom, míg fel nem állítatom. — Szintin most hozták hírül, hogy Hajster armádától Nyitrához érkezett, — az minthogy béérkezésére tett lövisek Nyitráról idehallottak. Sohol postérungot nem hagyott az merre elment. Úgy vélem, már Szered felé fog általtakarnodni az Vágon.

*) E pontot Aszalay Ferencz udvari titkár így extrahálta a lapszélen a fejedelem számára: »Eszterházy Josephet csaknem Galántán szorította, a kastélyt felégettette, az lakosok kára nélkül.«

**) E pont, valamint az utóirat, a fejedelem cancelláriáján, különös fontosság jeléül, aláíratott.

Tovább Isten minémő occurentiákat ad, naponkint megírni el nem mulatom. Coeterum éltesse Isten Fölségedet sokáig szerencsésen. Fölséged kegyelmes gratiájában ajálván magamat, maradok

Újvár, 1. 9-bris 1708.

Fölségednek alázatos engedelmes szolgája s híve

Bottyán János m. k.

P. S. *Az hadak nyomában járnak az ellenségnek, rabokat hordnak gyakran, — magam is utánna indulok.*

Külczim : Fölséges Erdély- és Magyarországi Fejedelem Felső-Vadászi Második Rákóczi Ferencz, érdmem felett jó Kegyelmes Uramnak ő Fölségének, tartozó alázatos engedellemmel. Ibi vel ubi. P. H.

(Eredetije gyűjteményemben. Ívrét, csak az aláírás sajátkezű.)

403.

Bottyán újabb elismervénye.

Alább megírtt praesentibus recognoscálom, hogy Nemzetes Benkovics Andrásnak tartozom 35, id est harminczöt kermeczi aranyokkal, melyeket mintegy kölcsön tőle vettem volt fel; dum et quando fogja kívánni, tartozom megadnom.

Újvár, 3-a Novembris 1708.

Bottyán János m. k. P. H.

(Az Érsek-Újvártt 1710. mart. 13-kán Bottyán özvegye kérésére Bercsényi parancsából tartott számvétel alkalmával felmutatott eredetiről vett s Szluha Ferencz által hitelesített másolat után, Szluhának gr. Pálffy Jánoshoz É.-Újvárról 1711. mart. 30-káról írt leveléhez mellékelve; mely levél eredetije a b. Palocsay-levéltárban van.)

404.

Bottyán Bercsényinek.

Méltóságos Locumtenens s Főbb-Generális!

Kiváltképpen jó Kegyelmes Uram!

Írhatom Excellentiádnak, hogy Hajster és Pálfi János az hadaknak némelly részivel már az Vágon költöznek által Szerednél. Mit írjon körülette járó Tóth Pál főhadnagy, ezen

inclusából*) megérteni méltóztathatik Excellentiád. Én ugyan mind utánna s mind mellesleg küldöttem rajta csiripelő portákat, kik valóban húzzák és vonják, rabokat is fogdoznak.

Az provisiót most is mindenfelől hordatom, — azonban fát és nádat az házok megfödésére. Portáim az Vágontúl járnak szabadossan, úgy az Csallóközön: impositát hol in natura, hol in pretio praestálnak.

Szeli Varga (Benkovics) András úgy több tőzsér társai-val beszillemtem. Ha Excellentiád az ökröket felküldi: megveszik párját harmincz talléron, cum elevatione monetae. Itt valóban elromlott volt az pénz elevatiója iránt lett determinatio: mivel minden alku csak az előbbi folyamatja szerint kezdett lenni; hanem most kezdettem én is némelly embereket, praevia facta admonitione, büntetni. Úgy hallom penig, hogy azon belső vármegyékben még jobban összeveszett, mint itt; kérem azért Excellentiádat, hogy az országos determinatio foganatos legyen: méltóztassék azon pénznek cursusára vígyáztatni, különben cselekedők ellen bizonyos büntetést szabni. — máskint rövidnap expirál a vígezés. Coeterum Excellentiád gratiájában ajálván magamat, maradok

Újvár, 4. 9-bris Anno 1708.

Excellentiádnak

alázatos engedelmes szolgája

Bottyán János m. k.

P. S. Mindenek rebesgetik, hogy az német Vágon innit csinál postérungot: de én csak azt valló vagyok, hogy nem.

Egy tikmon-súttig bizony nincsen nyugtom. Én éjjel-nappal, valamire érek, elkövetöm. semmit el nem mulatok.

(Eredetije gyűjteményemben. Ívrétben, csak az utóirat második kikezdése és az aláírás sajátkezű. A Bercsényi külczimzetét tartalmazott második félív leszakadt.)

405.

Ugyanaz, ugyanannak.

Méltóságos Főbb-Generális, Locumtenens,
mindenkori jó Uram!

Míg bányák felé mulatozott az ellenség, a mint néhány-szor Nagyságodnak megírtam: én úgy megprófontéroztam

*) Ma már nincs idemellékelve, de l. Archiv. Rákócz. VI. köt. 158. l.

Újvárt, hogy esztendeig s tovább is könnyen subsistál az benne levő quardizon; fábúl legnagyobb szüksége vagyon. most azon munkálodom, hogy abból is fogyatkozás ne legyen. Heister maga az dánus hadakkal általment az Vágon, Pálfi pedig Ocskaival Bajmócz tájékán vadnak valahol.

Ezeket az dánusokat eléggé hordják katonáim; csak bár legalább vagy háromszáz más regimentekbeli jó lovassat méltóztatnék Nagyságod ezen felföldi hadak helyett mellém commendérozni, másként is ezek éjjel-nappal csak szöknek, — ezekkel kevés emberséget tehetni.

Postérungjárúl pedig az ellenségnek ilyenképpen méltóztassék Nagyságod informáltatni: Szent-Kereszten, Zsarnóczán, Szent-Benedekben, Kis-Tapolcsánt inposterálta, s még mint gondolom, Russót; a Nyitra mentében pedig Szalakúsz, Apont, Kovarczot, Szerdahelyt, Lefántot (Elefántot), Bossánt, Ludánt s más kastélyokat is, valahol gondolta, hogy subsistálhat.

Dunántúl semmit per absolutum nem érthetek, — ha Nagyságod méltóztatik tudósítani, alázatossan vészem.

Újvár, 6. Novembris 1708.

Excellentiádnak

alázatos igaz szolgálja

Bottyán János m. k.

P. S. Ha Nagyságod jóvá hagyja: egy olykor vagy Béka-várt vagy Sellyét tüzes-szerszámmal megpróbálom. — Az kívánt lovasokat pedig igen akarnám ha lenuének. mert ez egy szóval csak tolvaj, semmirevaló nép.

Külczim: Méltóságos Székesi Gróff Bercsényi Miklós Erdély- és Magyarországi Főbb-Generális, Locumtenens nagy jó Uramnak ő Nagyságának alázatos kötelességgel ajánlom. Losoncz vel ubi.

P. H.

(Eredetije a Rákóczi-levéltárban Vörösvártt.)

406.

Heister brutális levele és annak válasza.

I.

Notitia Bottyánio perferenda

Posteaquam Excellentissimus ac Illustrissimus Dominus Dnus Sacri Romani Imperij Comes Sibertus ab Heister, Sacra-

tissimae Caesareae Regiaeque Majestatis Consiliarius Intimus, Camerarius, Campi-Mareschallus, necnon Supremus Generalis Commendans, Confiniorum Jauriensium Supremus, unius Regiminis Pedestris Ordinis Colonellus, ac pro tunc Generalis Commendans Armadae Caesareae in Hungaria. Dum alias post partam prope Trenchinium famosam victoriam, expugnatam Nýt-riam, dum vel maxime in oppugnatione Vjvariensi serio admonisset, Sacratissimae Caesareae Regiaeque Majestatis toties lesae reos et Domini Clementissimi rebelles subditos, ut sese ad fidelitatem propriam ac naturalis Domini sui conferrent ac oblatam benignissimam amnistiam acceptarent, et distincte praedas agere, rapinas exercere. Patriam ruinare prohibuisset: praesidiarium vero Vjvarienses, una cum alijs in pertinacia sua hodie dum persistent, omnibus ibidem et in vicinia tota constitutis, ijs potissimum, qui Vagum etiam transire et pagos nomine-tenus Galántham expilare, incendereque praesumpserunt, intimari rursus cupit, prout et antehac intimari jam fecerat, quod si quis deinceps excurrere, praedas agere, spoliareque deprehensus fuerit: suspendendus aut vivus impalandus omnino sit. Atque, ut serio agi credant, quatuor de ejusdem farinae nuper captos, qui boves cum Iudice loci abducere e *Pago Gerencsér*,*) et impedimenta Caesarei exercitus seu *Pugasiam aggredi sunt ausi*; tametsi sententiae supralatae omnino reos, mitigata, tamen pro hac vice sententia, vita donatos, nasibus et auribus mutilari mandavit; *Coriphaeo Bottyán*, si deprehensus fuerit, *rogum et flammam execrandas* certo certius illaturus. Haec perfidis in horrorem cedere vult et optatam dudum resipiscen-
tiam atque Caesareae Gratiae agnitionem, praesentium vero in poena debitum consummatum est. Datum Nitriae, die 5-a 9-bris, 1708.

Ad Mandatum Sacratissimae Caesareae Regiaeque Majestatis Supremi Generalis-Mareschalli Siberti ad *Heister*, et Armadae ejusdem Supremi Commendantis proprium. L. S.

*) Nyitrától félórányira.

II.

Notitia Heistero responsi loco perferenda.

Posteaquam Heisterus Caesareus Generalis Commendans et Plenipotentarius, variis actibus ac etiam Patentibus suis mediantibus, suo in Gentem Hungaram innato sibi expectorato ductus odio, Plenipotencia Caesarea pro sua irrefrenata libidine in manifestam Tŷrannidem detorsa, in Gentis Hungaræ exterminium abominabili inter Christianos modo, nullo amplius ut hactenus Jure Belli servato contemptuose ageret, ac non modo despectuosis et inter hostes inconsuetis scommatibus appellationibus despectaret, — sed et Cartellæ, quæ Authoritate mediatrix Potentiarum, omni solennitate firmata et usu roborata esset, per contemptum derogaret, gloriosamque Űjváriensium martialem fortitudinem, ut suo dedecori parceret, depravando, virtutem et inter hostes laudandam, in vitium et facinus vertere, ac eosdem a Cartella excludere — quasi suæ id foret potestatis — praesumeret, rebellium ac incendiariorum, aliorumque damnatorum facinorosorum notam — suorum oblitus Tŷrannicorum actuum et incendiorum. — per attactas Patentes suas persperam ac injuriose inurere conando, nonnullos ex nostris, sub Commanda Generalis-Vigiliarum-Praefecti *Dominî Joannis Bottyán*, Bagasiam Exercitus Heisteri — velut ipse recognosceret — aggressis, quatuor a parte sua captos, abscissis naribus, auribusque mutillari pro hac vice fecisset, alios vero suspendendos aut vivos impalandos, ipsum autem *Dominum Generalem Bottyán* Coriphaeum injuriose nominando, rogo et flammis committendum, pertinaciter temerarieque minitetur. Hinc ita repressalium per praedictum actum, Confoederatis quoque Nobis Ungaris ad id provocatis, viceversa omni Jure et facto licitata, sic ab adverso contempta Cartella, tot itidem Caesarei in eodem actu capti, pariter mutillati dimittuntur. Et si ulterius continuata ab adverso Tŷrannidae, nostri tractati, mutillati, suspensi, aut impalati fuerint: idem ex hinc quoque duplicatis, triplicatisve similibus reciprocum iri et quidem in majoris conditionis viris et officialibus. Porro eidem Heistero, — qui in furia sua Tŷrannica practactum *Dominum Generalem Bottyán*, Titulo

inter hostes quoque indecenti, Coriphaeum appellaret, eundemque liberum ac suae nondum subjectum potestati, rogo, flammisque damnaret. — Fratruelem suus Hannibal Comes ab Heister apud nos captivus in memoriam revocatur, eundem Deo nobis favente, jamdum nostrae subesse potestati, et ductu suo Týrannico iniquam, indecentem et rabiosam in Generales et Officiales nostros latam carnificinae sententiam, in Fratruelem et sanguinem suum proprium protulisse se sciat. Nec ipse Heister habet, unde sic superbiat, ut ex Caesareo Plenipotentiarario, Caesareum Týrannum se actis glorietur; maxima quandoque bestia minimorum vermium esca fuit. Justorum armorum infausti casus, non sunt fatales exitus; irritatur ignis, ut altius flammet. Nondum omnium dierum sol occidit. Justo Dei iudicio videmus tot Generalium elatos spiritus in manibus nostris depressos, credatque posse adhuc ipsum Heisterum Fratrem suum hic visitaturum, in manusque praeattacti Domini Generalis Bottyán, cui praemissa minatur, incidere ac inique latam suam sententiam aut sufferre aut sustinere. Datum in Arce Érsek-Újvár, etc.

Ad Mandatum Excellentissimi Domini
Domini Locumtenentis ac Supremi Re-
gni et Exercituum Generalis Comitis
Nicolai Bercsényi de Székes proprium.

(*Miscellanea et curiositate digna, 1708.*» czím alatti egykorú másolata a Rákóczi-levéltárban Vörösvártn. Megvan az orsz. levéltárban is a Bercsényi-acták közt, továbbá gr. Eszterházy Antal tábori könyvébe is beiktattatott. A csattanós választ *Szluha Ferencz* érsek-újvári főhadbíztos fogalmazta s küldötte el a megcsónkíttatott rab németektől Heisternek Pozsonyba.)

407.

Berthótj István, gr. Bercsényinek.

Kegyelmes Uram!

Tegnap napon vettem Exciádnak négy rendbéli méltóságos leveleit alázatosan; elhiszem, hogy azon darab föld nem kevés rémülésben volt, — hiszem Istent: már Exciád jelenlétével mindnyájan megvígasztaltatnak.

Az mely élést *Generális Bottyán Uram* ide beszállította-

tott, alkalmasint fogy; az külső hadak valamint hozzák; úgy ki kell adni. Már sem széna, sem szalma, annyivalinkább abrak éppen nincsen. A mint előbbeni méltatlan levelemben is megírtam Exciádnak: itten feles lovas nem subsistálhat. Én eleget munkálkodtam, hogy valami szalmát comportáltathattam volna: de Generális Uram az szekereket hazabocsátván, semmire sem mehettem. Az ki itten körül szalma, széna volt, azt az külső hadak megemésztették; már most nem tudom, honnan kell hozatnom? Azon leszek mindazonáltal, hogy minél hamarabb szállíthassak az praesidiáriusok számára, addig míg az német rendben nem veszi magát. Itten nagy az híre, hogy Pálfit megölték; bizonyossabbat még nem érthettem. — Még ma rendben vévén az hadakat, mit s kit hagy itten *Botytyán Űram*? azonnal megírom Exciádnak. Az ellenség az Vág mellett postérolja magát; valahol valami kastélyocskák vannak: mind olyan helyekre veszi magát. Valahogy valamint lehet, 600. lovasnak szükséges itten lenni; azoknak mind magoknak s mind lovoknak honnan s miképpen lehet subsistentiájok? alázatosan megírom Exciádnak.

Az elmúlt napokban az szekerekre ütvén egynehány katoná: négynek közzülők Haiszter füleit s orrát elmetsettetvén, úgy küldötte be; micsoda okra nézve? ex acclasis meg fogja érteni Exciád. *) Már egyszer megírtam vala nekik, hogy nincsen az az irtóztató halál, mellyet kész nem vagyok elszenvednem édes nemzetemért, — azért bizony ijedtemben soha fel nem adom Újvárt! Méltó azért, hogy mink is viszont megadjuk német uramnak ezen szegény legények megcsúfoltatásáért az kölcsönt! Mert ha csak példa nem statuáltatik, — többet is el fognak követni. — Ajánlván mindenkor, etc.

Exciádnak

Ersek-Újvár, die 9. 9-bris 1708.

alázatos szolgája

Berthótj Istrán m. k.

Kívül: Bercsényi czímnzete. Ibi-ubi. P. H.

(Eredeti levél, gyűjteményemben.)

*) Heister főntebbi »*Notitiá*«-ját érti.

Bercsényi ordere Bottyán számára.

Losoncz, 13-a Novembris, Anno 1708.

Tekéntetes Nagyságos *Bottyán János* Generális-Strázsa-mester Uramnak ő Kegyelmének praesentibus intimáltatik. Úgy hozván hazánk szolgálatja magával, hogy az ellenségnek mind Vág, úgy Nyitra mellékén constitutióira nézve részünkről is ellene bizonyos hadak rendeltessenek: bízattatván azoknak commandója említett Generális Uramra, maga jó dexteritása szerint mind az ellenségnek minden ellenkező igyekezetit impediálja, úgy gyakor portázási s vígyázási által instituálandó próbáival azon ellenséget mind statióiban, úgy történhető kicsapdozásiban impetálni igyekezzék, hogy azzal föld népe conserváltassék és bátoríttassék; azért is szükség mindenekben a jó hadi disciplinát observálni említett Generális Uramnak, hogy a vitézlő rend által a szegénység ne sanyargattassék.

Lészen peniglen az ő Kegyelme commandója alá rendelve most Brigadíros és Ezeres-Kapitány Ebeczky István Uram, maga regimentjével; ahhoz Méltóságos Generális-Mareschallus idősbbí Barkóczy Ferencz Uram ő Kegyelme Colonellus Guldenfinger Dániel Uram directiója alatt lévő regimentje; Generális Csáky Mihály Uram Colonellus Szakmáry Miklós Uram keze alatt lévő ezere; nemkülömben az jász-ezer is; ugyan e mellett az magam, Colonellus Géczy Gábor Uram commendója alatt lévő karabélyos-regimentemből, Brigadíros és Colonellus Balogh István Uram ezeréből és Lovas-Ezeredes-Kapitány Somody Ferencz Uram ezeréből is bizonyos commandírozott seregek. Melly hadak az következendő vígyázásnak continuatiójára — legkivált az alimentationak nehéz kitelhetésére nézve — csoportossan nem lehetnek, hanem az ellenség constitutiójához képpst is szükség azokat, — megtartván az lineának rendit — az bányavárosokon lévő ellenség vígyázására Generális Andrásy Pál Uram commandója alá rendelt corpussal való communicationak observatiójára nézve is subdividálni; azért is említett három regimentbéli comman-dírozott seregek Colonellus Géczy Gábor Urammal Generális Uram mellett continue maradván, Brigadíros Ebeczky István

Uram regimentje az Garam mellékén, Guldenfinger keze alatt lévő Báthnál, Csáky Mihály Uramé Nemes-Oroszin, az járszág peniglen Szebelében lészen. Kiknek szükséges alimentatiója, kinek-kinek maga környékéből fogyatkozás nélkül provideáltassék; a végre rendeltetik Generális-Commissárius (gr. Csáky István) Uram által azon corpus mellé Ocsovay Pál Hadi-Commissárius, kezihez adván az helységek designatióját: mely regimentnek honnét provideáljon? — odaérkezésével nevezett Commissáriusnak mindenek rendben vitetnek.

Ugyan ezen okból, hogy azon hadak lineában Újvártúl egész Szebelébig fognak terjedni: nem lehet Brigadíros Ebeczky István Uramnak Generális Uram mellett continue lenni, — hanem szükségképpen olly köz-helyen continuuskodni az Ipoly mellékén, hogy szeme lévén azokra: minden regiment az elrendelt helyen csuporton együtt légyen, observálván egyszer. mind szorgalmatos vígyázást, hogy az occurraló alkalmatosságokat el ne múlassa.

Ezek e szerint el lévén rendelve, nevezett Generális Uram maga Újvárban maradván, az várbéli commandónak directióját Commendāns Berthóty István Uram dispositiójára hagyja, semmiben az praesidiumot illető dolgokban magát Generális Uram, előbbi az iránt való ordereimhez képeest is ne ingerálja, — hanem a kilső hadak conmmandójára szorgalmatos gondot viselvén, légyen teljes vígyázással az ellenségnek mindennémő történhető motusira, s azok ellen pro occasionum exigentia úgy instituálja minden dispositióit, valamint közügyünk előmozdításának legjobb hasznát, az lakosok bátorságosb megmaradását ítéli és reménlheti. Elhez observatióra való az is, hogy megírtt Generális Uram mellett in contiguo lészen az hadak lineája, úgymint Generális Andrásy Pál Uram corpora Gácstúl az bányavárosok felé; azért, hogy azokkal vagy azok helyett valókkal jó communicatiót tartson, szükséges egymást úntalan tudósítani minden occurrentiákrúl és constitutiójárúl az ellenségnek; sőt mivel besztercei németnek több felé való kicsapásához lehet útja: valamikor másfelé csapna, mindjárst pro opportunitate et necessitate casus, succurrálhassanak ő Kegyelmekek egymásnak vagy directe, vagy indirecte per diversionem et revocationem; úgymint, ha Breznó vagy

más akármely felé menne s netalán tovább: azonnal innen háta megé bémenvén, aggrediálja vagy elmaradt helyeit, vagy magát az ellenséget hát megül, — kivel avocáltathassék és revocáltathassék. Nemkülömben ha valamely jó occasiója mutatódna valamely félnek az próbához: hasonlóképpen secundálja egyik az másikat, — hasonló ordere lévén kinek-kinek. Mindezek azért feljebbnevezett Generális Uram ő Kegyelme dexteritására és hadi experientiájára s jó hazaszeretűségjére bízattatva legyenek. Etc.

(Bercsényi cancelláriáján készült egykorú másolat gyűjteményemben.)

409.

Bottyán a fejedelemnek.

Fölséges Fejedelem! Érdemem felett Kegyelmes Uram!

Alázatosan tudósítom Fölségedet az dolgoknak idevaló folyamatjáról és az ellenségnek constitutiójáról. Vágontúl igen vékonyan rakodott: mivel Galántán, Diószegen, Vízkeleten, Kosuthon bésánczolván magát, — az több helyek üressék tüle, hanem Nagy-Szombatban van kétszázig való; azonban az hegy alatt levő városokban is szállott. Innít az Vágon, a Nyitra vize mentében: aponyi kastíiban, Pereszléntt, Nagy-Tapolcsántt, Nagy-Bossántt, Nagy-Ugróczon és egyéb erős kastélyokban, lovas és gyalog kiben ötven-hatvan, kiben huszonöt s harmincz, linealiter egész Bajnóczig meg vagy on rakva. Eny nyihány helyeken már erős portáimmal lesre való kivitelre próbáltam: de sohol ki nem jön az martalékra. Nyitra városán százig *) való lovas nímét és labancz hallatik lenni: de az is már olly szorútságban vagy on, hogy szénát, szalmát nem kaphatván, fele is szíltiben kicsapta az lovát; portáim éjjel-nappal körülötte lévén, semmit bévinni nem engednek. Rabokat szüntelen hordják: tegnap is szintín Pozsony eleiről Püspöki tájáról egy lajdinantot — ki is egyszersmind regement quártélymestere — két dragonossával együtt béhoztak; az bizonyossan fateálja, hogy innét nímelly regementeknek Olaszországban kell menni, hány és mellyiknek? nem tudatja. Kiknek elme-

*) Eredetileg *négyszázig* volt írva, de a »négy« kitérőfűletett. A levél fontosabb pontjai a fejedelmi cancellárián aláhúztattak.

netelekkel az itt maradókra, remínlém, könnyen reá segít Isten. — csak gyalogságunk légyen, Kegyelmes Uram. Azért is igen jónak itílném, ha Fölséged Dunán túlsó földről Fodor László Uram gyalog-regementit kegyelmessen parancsolná általjóni: ezen aprólékos helyeket könnyű volna vélek megvenni, — most úgy is az egész dunántúli hadak quártélyokra szállván, nyúgosznak; máskint is, télen a gyalogság túl nem olly szükséges, már ott várot nem száll.

Én ide Újvárba az Vágon túlsó földről és innét való vidékekről feles lisztet, búzát, bort és egyéb victuálét, azonkívül szénát, szalmát, nádat és fát hajtattam, most is mindenfelől hordják, — az egy vágó hogy majd elfogy, mellyről méltóztassék Fölséged onnét alól kegyelmessen provideáltatni: mert ezen föld most az hadak változásával marhábul igen megfogyasztatott.

Méltóságos Locumtenens Uram ó Excellentiája által ide postérungban küldött regimenteknek szintin most rendelem az helységeket; mellyekből itt Újvárnál mindenkor öt-hatszáz lovast szükség tartanom, noha nehéz subsistentiája lészen, mert kívül semmi ház nem lévén, belől is igen elromlottak; az gvardizonbéli hajdúság is házoknak fogatkozása miatt nyomorúságossan fog kitelelni. — Az ittvaló malomnak felállítását már annyira vittem, hogy két nap alatt két kerékre megfordúl; gátját nagy munkával csináltattam meg, és a vizet a vár alá is már bévitettem.

Itt az pénz elevatió szerint kél: de az melly kereskedők alföldről és Debreczen tájáról jószágot idehoznak, előbbi cursus szerint akarnak alkudni; mind csak azt allegálják, hogy arra bé úgy kél mint azelőtt, noha már itt benne meg is büntettem törvényessen. Azért Fölséged mltóztassék azon belső vármegyékben arra invigiláltatni, hogy az országos determinatio semmiben ne múlják.

Én itt mindeneket teljes tehetségemből hazánk, nemzetünk boldogulására munkálkodni el nem múlatom. Mint annakelőtte, úgy most is alázatossan Fölségednél emlékezem, mivel az bányákból semmit nem várhatunk: *kiki maga pénzének tizedt közre adja ki, -- én adom legelsőben is elő az magaméból!*

Coeterum Fölséged kegyelmes gratiájában ajálván magamat, kívánom: éltesse Isten sokáig, hazánk oltalmára!

Fölségednek alázatos engedelmes szolgálja s híve
Újvár, 21. 9-bris 1708. *Bottyán János m. k.*

Külszím: Felséges Erdély- és Magyarország Confoederált Statusi Vezérő-Fejedelme Felső-Vadászi Rákóczy Ferencz érdemem felett való nagy Kegyelmes Uramnak ő Felségének, tartozó alázatos engedelmességgel íram. — Tállya. P. H.

(Eredetije gyűjteményemben. Ívrét, csak az aláírás sajátkezű.)

410.

Bercsényi, Bottyán ezredeseinek.

Anno 1708. Mense 9-bris.

Generális Bottyán János Uram Commandója alatt lévő regimentek tiszteinek szóló order, tudniillik ki hova mostani constitutiókhöz képest az szükséges correspondentiával való vígyázásra (rendeltetik.)

N. N. (Brigadéros, Óberster Uramnak) praesentibus intímáltatik. Az ellenségnek mostani constitutiójához képest ezt kívánván az Haza szolgálatja, hogy részünkről is ellene bizonyos hadak rendeltessenek, kihez képest corpusokra subdividálván az hadakat: *Generális Bottyán János Uram* Újvárban rendeltetett, az Vág és Nyitra mellyékire vígyázhasson; az melly corpushoz rendeltetve lévén Nemzetes N. N. Colonellus Uram directiója alatt lévő regimentbéli seregekkel, kihez képest ő Kglme subdividálván az compániákat: felét az regimentnek helyheztesse az elrendelt quártélyban, úgymint N. N. vármegyében N. völgyére, az Nemes Vármegye dispositiója szerint; más felét pediglen ahhoz kívántató tisztekkel küldje nevezett Generális Bottyán János Uram mellé. kik is ott continue maradván bizonyos ideig ő Kglme mellett, hogy az szolgálatot egyaránt tegye az regiment, újobban váltassanak azok által, kik most quártélyban maradnak. Hogy pedig az elszéledt katonaság is jobb móddal öszvegyűjtessék: azon tisztek közül kik quártélyban maradnak, rendeltessen egy bizonyos tiszt, az ki azoknak öszvehajtását teljes serénységgel szorgalmaztassa és tartozzék tisztének elvesztése alatt. Anno et die ut supra.

Ezen order szerint statiója leszen Colonellus Géczy Gábornak Nógrád vármegyében Szécsény táján,
 Balogh Istvánnak Kis-Hont vármegyében,
 Somody Ferencznek Gömör vármegyében, Ragály völgyén,
 Ebeczky Istvánnak Gömör vármegyében Balogh völgyén.

(Bercsényi-féle minuta, félíven.)

411.

I. József császár grationális-levele Bottyán számára.

Nos Josephus Divina Favente Clementia Electus Romanorum Imperator Semper Augustus, ac Germaniae, Hungariae, Bohemiae, Dalmatiae, Croatiae et Sclavoniae Rex, Archi-Dux Austriae, Dux Burgundiae, Stýriae, Carinthiae, Carnioliae et Würtembergae, Superioris et Inferioris Silesiae, Marchio Moraviae, Superioris et Inferioris Lusatae, Comes Habsburgi, Týrolis et Goritiae. Memoriae commendamus tenore praesentium significantes, quibus expedit universis, signanter vero Supremo ac Subalternis Armorum Nostrorum in Hungaria Praefectis, Generalibus, Commendantibus, item et cujusvis Dignitatis, Gradus ac Honoris Officialibus Bellicis et cujuscunque Ordinis ac Nationis Militibus. Quod licet Egregius Joannes Bottyán seditiosae Rákóczianae conspirationi superioribus temporibus in praefato Regno Nostro Hungariae contra Matrem Nostram, qua legitimum suum Regem et Dominum, impie et perfide suscitatae et etiam num adhuc duranti, non solum semet immiscere ac diversis seditiosis, Legibusque Patriae vetitis Conventiculis interesse, damnatae Confoederationi jurato nomen adscribere, *verum etiam militari servitio sub Signis Nostris antehac diu exercito* deserto, Inimicis Armis semet sociare, et assumpto *Colonellatus vel Brigaderiatus, sic dicto inter eosdem Officio,**) Tumultus Rebelliosos fovere, fidelibus Subditis Nostris in antefato Nostro Hungariae Regno *igne et ferro plurima damna inferre* ac per hoc nefandam Rebellionem promovere veritus non fuisset, ac ob id Notam perpetuae Infidelitatis, Amissionem videlicet Capitis et Bonorum suorum

*) Nagyon jól tudták ők, hogy *vezénylő-tábornok* s nem brigadéros volt; csak most e levélben czélzatosan nem látszottak tudni akarni.

universorum, tanquam Criminis laesae Mattis in summo gradu reus incurrisset, sed nec prius ad iteratas etiam Benignas Patentes ac Amnistiales Literas Nostras singulis delinquentibus et a debita fidelitate devys clementer concessas et publicatas, quam nunc novissime, dum is prosperiorem Armorum Nostorum contra Seditionis et Tumultus hujus authores ac asseclas victicium, praesertim in recenter terminata Anni hujus campestri expeditione bellica a Divino Numine specialiter benedici coeptorum progressum cognovisset, *saniori arrepto Consilio et errore suo agnito, poenitentia ductus, ad Fidelitatem Nobis debitum redeundi animum manifestasset, (?!)* adeoque tardiozem ejusdem resipiscentiam merito vel non acceptare, vel justo vindicare Nobis integrum esset; *humillima tamen ipsius Joannis Bottyán apud Mattem Nostram facta oblatione et Supplici Instantia, *)* ac innata etiam Nobis Pietate et Clementia (qua lapsis veniam et delinquentibus gratiam facere, Jurisque et Justitiae rigorem lenitate Misericordiae temperare consuevimus) benigne moti: *eundem de et super universis illius occasione horum Motuum patratís hostilibus Actibus et Excessibus integre et plenarie absolventes, non solum Capiti, verum ipsiusquoque amissis singulis Bonis, praecipue immobilibus denno restituendis, de Regiae Nostrae Potestatis plenitudine perpetuam gratiam et misericordiam duximus dandam et faciendam*; ita tamen et ea conditione, ut ab eiusmodi illicitis a modo imposterum abstinere, homagium fidelitatis praestare et in fide ac devotione Nobis debita constanter et immobiliter perseverare debeat, alioquin istam Nostram gratiam Ipsi minime volumus suffragari. Quo vero majori cum alacritate bonum suum exequi valeat propositum: benigne insuper declaramus, quod eundem Joannem Bottyán, visis et perspectis uberius in futuro mox Nostro servitio fidelitatis et Zeli sui edendis egregiis experimentis, *ipsum aequae deinceps anhelata militari accommodatione et conveniente Characterē in servitiis Nostris bellicis insigniri facere nequaquam intermittemus.* Quo circa fidelibus Nostris omnibus et singulis, Statibus et Magistratibus, ac prae-

*) Az áruító Ocskay László fogta ezt reá Bottyánra, Ebeczkýrő stb., s ugyan az ő insinuatíójából küldetett nyakára Bottyánnak ezen, az utóbbi által soha nem kért es. kegyelemlevél.

sertim universis Judicibus et Justitiarÿs antelati Nostri Regni Hungariae tam Ecclesiasticis quam Saecularibus ubivis constitutis et existentibus, praeterquam et Supremo ac Subalternis Armorum Nostrorum ibidem Praefectis, Generalibus, Comendantibus item et cujusvis Dignitatis, gradus ac honoris Officialibus bellicis et cujuscunque ordinis ac Nationis militibus, harum serie firmiter committimus et mandamus, quatenus praefatum Joannem Bottyán et si quos e Perduellium consortio ad fidelitatem Nostram secum reduceret, aut officiales aut gregarios, (quibus pariter omnibus plenam Nostram amnistialem Gratiam clementer hisce insimul appromittimus) ratione mentionatorum suorum excessuum, contra formam praesentis Nostrae perennalis Gratiae modo praemisso factae, in personis aut Bonis ipsius, eorundemque quibuslibet, intra vel extra Judicium impedire, turbare, molestare et damnificare, aut in Judicium attrahere, vel Executionem aliquam facere nullatenus praesummatis, sed hanc ipsam Gratiam Nostram perennem Ipsi et iisdem modo praevio factam tam vos ipsi observare, quam per alios omnes, quorum interest vel intererit, firmiter et inviolabiliter observari facere modis omnibus debeatis et teneamini, secus non facturi. Praesentibus perlectis, Exhibenti restitutis. Datum in civitate Nostra Wiennensi, Die 4. Mensis X-bris Anno 1708. Regnorum Nostrorum Romani 19. Hungarici 21. Bohemiae vero 4. Josephus, m. p. L. S. Leop. Comes ab Herberstein, m. p. Ad Mandatum Sacrae Caesareae Mattis proprium: Joannes a Tiell, m. p.

(Eredeti, József cs. által s. k. aláírva, az egri káptalan országos levéltárában, Proth. A. M. nro 10. Bottyán ugyanis, ki e császári kegylevelet sohasem kérte s úgy soha igénybe sem vette: a mint — talán Kükländer esztergomi cs. tbk. útján kezéhez jutott, — hűsége jeléül bemutatta azt Rákóczinak s aztán az egri káptalanba mint nyilvános helyre tette le.)

412.

Bercsényi újabb ordine Bottyán számára.

Patak, 5. X-bris Anno 1708.

Tekéntetes és Nagyságos Bottyán János Generális Úr ö Kélmének praesentibus intimáltatik. Az bécsi udvar offerálván

az armistitiumot olly reménség fejében, hogy az békességnek tractája reassumnáltassék; melly armistitiunnak punctumi az most összevgyűlt Nemes Státusok által in publico rumináltatván, küldettek által a Dunán, Méltóságos Generális-Mareschallus Gróff Esterház Antal Uram kezéhez, olly véggel, hogy ő Kglme azoknak ratificatióját várja Bécsbül. Hogy azért azon interveniálandó armistitiunnak publicatiója továbbra ne haladjon: felülírt Generális Uram mihelyest veszi az iránt való intimatióját nevezett Generális-Mareschallus Úrnak, (nem várván tülem több ordert) azonnal dobszóval publicáltassa commandója alatt lévő hadak közt s mindennemő hostilitások elkövetésétül supersedeáljon.

Minthogy penig még bizontalan: ratificáltatnak-é, nem-é? azon punctumok; mire nézve olly kiváltképpen való vígyázással és dispositióval tartsa csuportossan az hadát: azalatt is valami nem remélhető confusió az ellenségnek történhető excursiója által ne érje az hadakat. Sőt, ámbár intimatiója érkeznék is emlétett Generális Uramnak az armistitiunnak valóságárúl megírt Méltóságos Generális-Mareschallus Úrtúl: eo tamen non obstante, semmiképpen az hadakat szétoszolni ne engedje, hanem csuporton tartván, veszi ő Kglme azoknak quártélyok iránt való további dispositiómat: mihez köllessék magokat az hadaknak azon armistitium ideje alatt alkalmaztatni? Etc.

(Bercsényi cancelláriáján készült másolat, félíven.)

413.

A fejedelem, Bottyánnak.

6. X-bris 1708. Sáros-Patak.

Generális Bottyán Jánosnak.

Két rendbéli Kglđ tudósító leveleit, mellyekkel informál bennünket nemcsak Újvárnak circumstantialis constitutiójárúl és annak megprófontolásárúl, a szerint Nyitra várának megszorulásárúl, hanem még az ellenség a Vág és Nyitra vize körül való hollétérül is, (vettük.) Melly Kglđ tudósítása előttünk kedves lévén, elhitettük magunkkal: a melly serénységgel

ekkoráig is az ottvaló praesidium és postérung dolgát folytatta, ezután (is) olly vigyázással, a mint a szükség magával hozza lenni, nemkülömben bennünket mindüntalan az odavaló dolgokról informálni el nem mülassa.

Úgy látjuk, a rézpénznek nyakaszakadásával a pénz-elevationnak félben kell hagyatni; a mint tovább nem is kívánjuk annak lásával (agio) való elvételére akaratjuk ellen a lakosokat kényszerítenünk, elvégeztetvén ezen mostani Concursusunk alkalmatosságával; melyet pro directione sui Kgl-dnek is tudtára adni kívántuk, tévén egyebek iránt szükséges dispositiókat.

(A fejedelem cancelláriáján írott, 1706—1709-iki még kiadatlan leveles-könyvben lévő egykorú másolat. Nemzeti Múzeum, *b. Jeszenák-gyűjtemény.*)

414.

Bottján Bercsényinek.

Méltóságos Locumtenens s Főbb-Generális!

Kiváltképpen jó Kegyelmes Uram!

Szolgálók alázatosan Excellentiádnak. — Én tegnap póstai alkalmatossággal ide Gácsban érkezvén, az hol alázatosan vészem Patakról 3. praesentis emanált Excellentiád úri levelét, melyben méltóztatik intimálni, hogy Szécsénben continuáljam maradásomat, és hogy az négy regimentből commendírozott seregeket Újvárnál hagyjam. — melyet el is követek. Jóllehet ugyan Somogyi Ferencz Uram seregeit és Balogh István Uram egy compániáját elhoztam magammal: mindazáltal Gécz Gábor Uram hadát egészen és Iváncsai Györggyel Balogh Uram katonáinak nagyobb részit ott hatam, — nem is kell Újvárnál most több: mert az Vág megáradván, által nem járhatnak; Újvár körül az faluk részint pusztultak és elnyomorodtak: subsistentiájok nem lehetett; Nyitrát pedig ottlétemben ennyihánszor lesettem: de soha ki nem jött. Elég Újvárnál négy-ötszáz lovas, több ott nem is élhet; ki is mehet Újvártól mindenkor mostanában ötszáz lovas, volentírekkel együtt. Azonban az Garam mellett Esztergam elein két compániám. Ebeczki Ádám Uram circiter

száz lóval Nagy-Sallóban vagyon. *) Tekintetes Colonellus Zsámboki Nagy István Uramat regementestül magam mellé vettem.

Excellentiád azt is parancsolja, hogy az több hadakat contraháljam; én nem tudom, micsoda más hadakat contraháljak? Mert ha Gundelfinger Uramat Bátlból, az jászságot Szebelébből s Vajda András Uramat Szenográdról elhozom: az bányavárosokra mindent bévisznek, az ellenség is szabadosan kijár. Most is az besztércei németnek egy része Zólyomban s onnét Selmeczre némelly boroknak elszállításáért ment, — kit is hogy vagy oldalt, vagy utól hogy megcsapjanak, megparancsoltam mind Kókai s mind Vajda András Uraiméknak.

Az gyalogságot szívessen elvárom Excellentiádtól, jobban is lehet azzal a hegyek között próbálni, mint az lovassal. Revir Uram granatérosit és Radics András Uram batalióját, — az mint előbbi levelemben írtam, — egy próbatételre kihoznám, ha Excellentiádnak tetszenék és miltóztatnék iránta parancsolni; hiszem, mindenkor vissza lehet őket küldeni, — a nélkül is nagy szorosságban vannak Újvárban, ház kevés lívín, csak kinn nyomorognak az hidegen. Most volna egyszer módunk gyalogsággal való próbatételben.

Az mi illeti az szüntelen való portáztatást és szorgalmatos vígyázást: azt el nem múlatom, teljes tehetségemből igyekezem az mire reá érek víghez vinnem, más felebarátimmal együtt. Úgy értettem, hogy az Dunán által recenter egy regiment német jött volna Pozsony vármegyében, ki is Nyéken, Vezekínt, Diószegen telepedett volna meg.

Panaszkípen írhatom Excellentiádnak, hogy Ebeczki István Uram kóborló hada az Garam-mellíki falukat elpusztítván, prédálván, már ezen a földön is mindenütt panaszolkodnak ellene; szíltiben jár: de sohol kézre nem keríthetnek benne. Én megvallom, valakit közülök megkaphatok, — azonnal felakasztatom.

Gácsi commissáriusok, prófontmester s egyéb tisztek jelentették előttem, hogy András Pál Uram nemcsak az Regulamentum szerint obveniáló portióit kenyérből, húsból, abrak-

*) az is elég nehezen élődik, — volt még utána vetve, de kitűrtetett.

búl s más egyéb provisióbúl veszi ki bőven: sőt duplán, triplán is kiveszi, — az falukról és helységekről is kíván. Úgy látom, a sümege jó életet continuálja.

Ezután minémő occurrentiáim lesznek, irántok egymást érő leveleimmel Excellentiádat tudósítanom el nem múlatom. Kívánom, éltesse Isten Excellentiádat sokáig fris jó egészségben; — kegyes gratiájában ajálván magamat, tovább is maradok

Excellentiádnak alázatos engedelmes szolgája
Gács, 7. X-bris 1708. *Bottyán János, m. k.*

P. S. Hajster Dunántúl Fejérvárban circiter háromezer emberrel bévitte az állést. Azon földet nem kell semmit is féltetni az ellenségtől. Én Ebeczki István Uramnak hírit sem hallom, nem tudom, hová lett?

Külczim: Méltóságos Székessi Gróff Bercsényi Miklós Magyarországi Locumtenens, Első Senator Úr és Legfőbb Generális (Tit. plen.) kiváltképen jó Kegyelmes Uramnak ő Excellentiájának, tartozó alázatos engedelemmel.

Sáros-Patak. P. H. Stapheta urgentissima.
(Eredetije gyűjteményemben. Ívrét, csak az aláírás sajátkezű.)

415.

Bottyán Rákóczinak.

Felséges Fejedelem, Kegyelmes Urunk!

Szintín ezen órában veszem szokott alázatossággal Főlséged levelét, kiben mit méltóztatik kegyelmessen parancsolni, értem; mellyre nízve irhatom, hogy Locumtenens Uram ő Excellentiája orderezéséből, elmúlt már két hete ide Szécsinben Zsámboki Nagy István Uram ezerével, Somodi Ferencz Uram három compániájával, Balogh István Brigadéros Uram két compániájával való elírkezésemnek és ugyanitt continuuskodásomnak. Oka Balogh István és Somodi Ferencz Uraimék compániái elhozásának: mert Újvárbán nem subsistálhattak. — azonkívül is vagyott ott ötszázig való lovas.

Mi illeti az ellenség constitutióját: bizonyos embereim referálják, hogy Hajster Dunántúl Rábaközben beszállván, ott akart subsistálni: de az mieink reá felesedvén, onnít kinyomták, alkalmasint el is húztak és vágtak benne. Feles ember-

kárával kimenvén Hajster, Gyórhöz, — azután Komáromban bészállván, mind népestül ötödnapi benn subsistált; azonban hadát Csallóközre osztatta, elhiszem, ott fogja teleltetni. Vágontúl penig, — mint annakelőtte is alázatosan megírtam Fölségednek. — Vízkeleten, Kosúthon, Diószegen és Galántán bésánczolva vagyon; az több helységek üressék némettül. Az Nyitra mentében lévő helységekben és kastélyokban, nemkülönben az bányavárosokon, valamint bészállott, most is mindenütt helyben vagyon, de az mint értem, kezd szűkülni és halni, főképpen az gyalogja, mert a szüntelen körülötte járó porták semmit bévinni nem engednek. Minémő lovakat niha nyernek portásim: igen fél-húsúnak, — elhiszem, nincsen bő futrázsia.

Az nagy Istenért kérem Fölségedet: az Dunántúl való földről két *regiment gyalogot általhozatni miltóztassék*; *Karvánál szépen általhordatom őket, — hiszem, egy holnap alatt vissza lehet küldeni megint*, azonkívül is túl marad még két regiment. Meglátja Fölséged, melly hasznos operatiót viszek véle végben; az aprólikos helyekben egyet-kettőt felvervén: mindgyárt megindul az bányákon lívó nímet és revocáltatik. Ha reánk felesednék: egy étszaka Újvár alá vinním az gyalogságot, szekerek közé recipiálnám, ha szintín az lovassa utólérne is, gyalog közikbe szállanék és semmitsem tartanék. Tudja Fölséged, ezen lovassággal semmit ollyas derekas próbát nem lehet tenni, mert nem száll gyalog, gyalogság nélkül penig az városok körül semmit vígben nem visztünk, *mert szorossok az helyek*. Mindazonáltal mindezek állanak Fölséged kegyelmes, böles dispositiójában. Alázatos választ várván, — éltesse Isten Fölségedet sokáig szerencsésen. Magamat penig kegyelmes gratiájában ajánlván, maradok

Fölségednek
Szécsén, 13. X-bris 1708.

alázatos engedelmes szolgálja
s híve

Bottyán János, m. k.

Külezím: Fölséges Erdély- és Magyarországi Vezérlő-Fejedelem Második Rákóczi Ferencz Kegyelmes Urunknak ő Fölségének, tartozó alázatos engedelmességgel íráim.

Sáros-Patak. P. H. Stapheta urgentissima.
(Eredetije gyűjteményemben. Ívrét, csak az aláírás sajátkezű.)

Bottyán Rákóczinak.

Fölséges Fejedelem, Kegyelmes Uram!

Szolgálok alázatossan Fölségednek. Tartozó alázatos kötelességemből akarám Fölségedet tudósítanom. Most ezen az földön semmi ollyas állapotok nincsenek, — hanem Pálfi János Zólyomban érkezvén, felöle az község hírelle, hogy Rima-Szombat tájára akarna kimenni és ott magának qvartélyt csinálni; melyet én el nem hihetek, hogy oda is dilatálja magát s az bányavárosokon is maradjon.

Ma nálam voltak az postírunghan lívő Obersterek és Főtisztek; ő Kegyelmeknek serio intimáltam az szüntelen való portázást, melyet continuálnak is. Nem igen tartok attól, hogy az városokrúl csak két-három mértföldnyire is tégyen excursiókat a nímet.

Az mint előbbi levelemben is írtam: Rábaközbtől kinyomatott nímetiség az Csallóközre oszlott. Esztergamban három compánia lovas nímet szállott, kikkel Kuklender az Garam- és Ipoly-mellyéki falukat akarta béhódúltatni: de mivel eleitől fogvást két lovas compániát Esztergam előtt, Börzsön táján penig Martonfi Izráel gyalogságát jó vígyázással tartom, Zsámboki István Kapitány Uram ezeréből is talám három compániát succursusra küldvén, — szándékát mindeddig sem vihette végben.

Tovább is kérem Fölségedet: *ha akarnak hadakozni, az dunántúli hadak közül két regiment gyalogot műltóztassék által szállíttatni*, csak hírért is; más az, hogy gyalogság nélkül a lovassal igen kevés hasznót teszünk. Eddigis ha gyalogságom lett volna, szép operatiót vittem volna vígben.

Mínthogy penig az pínznek cursusa is már devalváltatván, előbbi cursusra szállott, — szűkebb líszen köztünk a pínz: azért előbbi opinióm szerint, *rójjuk meg magukat és kiki, mind szegényje, gazdaga, hadi és nem-hadi embere adja ki hite szerint pínzének tízedit: azzal lehet idegen nemzetnek fizetni, a melly kíván hazánk szolgálatjában hadakozni.*

Azon is alázatossan kérem Fölségedet: gyakor levelei-

vel vigasztalni kegyelmessen méltóztassék; igaz, úgy újúlni látszom, midőn Főlséged leveleit vészem, — azért rólam is szegény szolgáljárúl ne felejtkezzék. Főlséged szokott kegyelmes gratiájában ajálván tovább is magamat, — éltesse Isten sokáig szerencsésen!

Datum Szécsén, 15. X-bris 1708.

Főlségednek alázatos engedelmes szolgálja s híve
Bottyán János, m. k.

P. S. Itt még kevés kuruczot vettem észre, hogy labancz-czá lett volna; *a ki lett is: csak ama giz-gaz*, — de helette megannyi győn.

Külczim: Főlséges Erdély- és Magyarországi Vezérő Fejedelem Felső-Vadászi Második Rákóczi Ferencz Kegyelmes Urunk ő Főlségének, tartozó alázatos engedelemmel íram.

Patak.

P. H.

(Eredetije gyűjteményemben. Ívrét, csak az aláírás sajátkezü.)

417.

Bottyán Bercsényinek.

Méltóságos Locumtenens s Legfőbb Generális!

Nékem Kegyelmes Uram!

Tartozó köselességem szerint kívánván Excellentiádat az idevaló constitutiókról tudósítanom, egyebet nem írhatok, hanem ez a föld most csendes, semmi ártalmas állapotok nem történnek. Az bányavárosokon lívő ellenség is semmi motusit nem mutatja. Nálom voltak ma az postérungbéli Colonellus és Főtiszt Uraimék, kiket is olly parancsolattal bocsátottam el, hogy egymást érő portázástúl meg ne szűnjenek, semmit behordani ne engedjenek.

Pálfi János Zólyomban érkezvén, felőle közhírral beszílli az parasztság, hogy Rima-Szombat tájára szándékoznék qvartélyát extendálni, — de én nem hihetem, sőt lehetetlennek látom, hogy a bányákon is maradjon s oda is terjedjen; attúl sem tartok, hogy csak két-három mértföldre igen excurráljon statiójából.

Mint előbbi levelemben irtam, Rábaközből kinyomatott

nímetség Csallóközre oszlott, közüle háromszáz lovas Esztergamban szállott: azzal kívánta volna Kuklender Garam- és Ipoly-melliki helységeket béhódultatni, — de két compániám Esztergam elein, Martonfi Izráél hajdúi Börzsön táján continuo livín, azonföllül Zsámboki István Uram hadábúl is circiter háromszázot adjungálván, — szándékát vígben nem vihette.

Tovább is emlékeztetem Excellentiádat a dunántúli gyalogságnak áttalhozására. És, mivel már a pénznek cursusa devalváltatván, előbbi folyamatjára szállott: tudom, szűkebb líszen a pénz; a bányáktúl is elestünk; azért — mint annakelőtte is javallottam, — ha Excellentiádnak fog tetszeni: *vájjuk meg magunkat, kiki adja elő in communem pénzinek tizedét: lehessen fizetése az hadaknak, kivált idegen nemzetnek, ha Urunk ö Főlsége béhoz.*

Írhatom Excellentiádnak, hogy a városokon livő ellenség az postírungot még sohol sem impetálta, — hanem egykét mérföldre níha futrázsra kijött; úgy vilem. *már soká nem subsistál a bányavárosokon: mert sohonnan semmit bévinni nem engedek, kikopik provisiójából.* Portásim az gaplabéli lovakat, kik az vízmerést húzzák, régen elhordhatták volna: de én nem engedem, — tudom, nagy kárára lenne az országnak.

Tovább mi occurrentiáim lísznek, azokról is Excellentiádat tudósítom. Kókay Márton Colonellus Uram mit írjon? ezen inclusából *) miltóztathatik Excellentiád megérteni; másfelől azon állopot vígett még sohonniút sincs informatióm.

Ezzel, éltesse Isten Excellentiádat sokáig szerencsésen!

Maradok

Szécsén, 15. X-bris 1708.

Excellentiádnak

alázatos szolgája

Bottyán János, m. k.

P. S. Laky István és Szalkay Dömötör hadnagyim compániairúl már az ruha is leszakad; jöllehet Excellentiád miltóztatott assignálni Beniczky Mátyás Uramra: de nem tudom ő Kigyelmét hol kerestetni; azért Excellentiád miltóztassék megparancsolui: tudósítson ő Kigyelme, hová küldjem embe-remet? — Azonban Gács várában csak egy nyomorúlt bete-

*) Ma már nincs mellékelve.

ges Commendáns vagyon: a helett is szükséges volna jobb és keményebb embert betenni.

Külczim: Méltóságos Székesi Gróff Bercsényi Miklós Magyarországi Locumtenens, első Senator Úr és Legfőbb Generális Kegyelmes Uramnak ő Excellentiájának, tartozó kötelességgel. Patak. P. H.

(Eredetije gyűjteményemben. Ívrét, csak az aláírás sajátkezű.)

418.

Bottyán Bercsényinek.

Méltóságos Locumtenens s Főbb-Generális!

Jó Kegyelmes Uram!

Excellentiád parancsolatja szerint Nagy István Vice-Kapitányért elküldvén, még érette vannak; mihelyest elérkeznek véle, Gácsban fogom küldeni.

Mégeddig az ellenség motussa iránt az postérungban lívó militia békével volt, — tovább mi történik? Isten tudja.

Iminnend-amounand minémő leveleim érkeztek, íme in inclusis*) Excellentiádnak megküldöttem, — ezekből bőven érthet Excellentiád. Hanem Excellentiádat az Istenért is kérem, ocsódjék Újvár iránt: mert rút periculumban forog; *gyalázatos lészen korbáccsal elveszteni, kit a császár ereje meg nem rehetett.*

Tovább mik occurálnak, kötelességem szerint megírni el nem múlatom. Éltesse Isten Excellentiádat!

Raptissime Szécsén, 20. X-bris 1708.

Excellentiádnak alázatos engedelmes szolgája

Bottyán János, m. k.

Külczim: Méltóságos Székesi Gróff Bercsényi Miklós Magyarországi Locumtenens, Senator Úr és Legfőbb Generális jó Kegyelmes Uramnak ő Excellentiájának kötelességgel, sietve. Patak, Ungvár. Cito, cito, cito, cito. Citius, citius, citius. Citissime. P. H. Stapheta urgentissima. Generális Bottyán János, m. k.

*) Az alább olvashatón kívül a többi már nincs meg.

Melléklet :

Méltóságos Generális Uram!

Mivel az Besztercze tájkán lívő lovas nímetség mind Zólyomhoz lenyomakodott: bizonyossan még ki nem tanulhatam, micsoda szándikban lígyen? Elválík még ma, merre veszi útját? azonnal sietsíggel értésére adnom Nagyságodnak el nem múlatom. *Az portásaim azt referálták, hogy Pálfi János valami ötvened magával Körmöcz felé ment; onnít hova diver-tál? nem tudhatom.* A jó vígyázást el fogom követnem. Tovább is ha mi olyas hireim lésznek, kötelessígem szerint Nagyságodnak tudtára adnom el nem múlatom.

Maradok

Senográd, 19. X-bris 1708.

Nagyságodnak

alázatos szolgálja

Vajda András, m. k.

P. S. Nagyságod parancsolatjábúl már eddig portát tettem volna: de az vonás*) mivoltára nézve semmitsem próbálhatni.

Külczim: Méltóságos Generális Bottyán János nagy Uramnak ő Nagyságának kötelessen íram. Szécsény. P. H.

(Eredetije mindkét levélnek gyűjteményemben. Amaz egész, emez félívre íratott, ívrétben; a tábornokénak csak aláírása sajátkezű, az ezredesé egészen.)

419.

Bottyán a fejedelemnek.

Fölséges Fejedelem, Kegyelmes Uram!

Mostanság itt semmi tudósításra való állapotok nincsenek, az hírek is megszűntek; hanem az Duna mellől írják, hogy öt- vagy hatszázig való nímetség hajókon alámenvín, úgy híreli, hogy Pétervárában igyekezik, — a ki is csak recruta.

Bányavárosokon lívő ellenség in prioribus terminis lévín, még ekkoráig az postérungokat sohol sem impetálta; referálják, igen hal, és szűk állopottal vagyon.

*) Így; tán a szoros hegyi utak bevonása, bevágása értetik.

Tovább mi occurrentiáim lésznek, Fölségednek értísére alázatossan adnom el nem múlatom. Kegyelmes gratiájában ajálván magamat, maradok

Sub dato Szécsény, 22. X-bris Anno 1708.

Fölségednek alázatos engedelmes szolgája
s híve

Bottyán János, m. k.

P. S. Az postérungot jó rendben hozván, szüntelen portáztatok.

Külczim: Fölséges Erdély- és Magyarországi Vezérlő-Fejedelem Második Felső-Vadászi Rákóczi Ferencz Kegyelmes Urunknak ő Fölségének, tartozó alázatossággal íram.

Patak.

P. H.

(Eredetije gyűjteményemben. Ívrét, csak az aláírás sajátkezű.)

420.

Ugyanaz, ugyanannak.

Fölséges Fejedelem, Kegyelmes Uram!

Alázatossan adom tudtára Fölségednek, hogy az ellenség practicával élván, addig mutogatta Gyetvához gyülekezéssel Losonez felé való kicsapó szándékát, hogy nyughatatlan lívín Generális Andássy Pál Uram, egymást érő requisitióira az mellettem levő hadakat mind arra kellett fordítanom; azalatt a nímet báthi postérungon rajta menvín, az mieinket onnít ki-nyomta, jóllehet kevés kárral, — kik is mindgyárt ott Zsemberezen szállottak meg. Az nímet pedig sánczolja magát; úgy referálják mindenfelől, hogy Korponára és Viskre is akarna postérungot tenni, kinek szándékát könnyű volna impediálni, ha gyalogságunk volna. Én ugyan öszveszedvén az felkelhető katonaságot, azon líszek, hogy ellene állhassak és Báthot is megpróbálhassam. Szebelébi és szenográdi postérungunk még helyben vagyon. Az Istenért kérem Fölségedet, valamelly gyalogságot szereztetvén, méltóztassék mellém küldeni, — ember-ségemre s parolámra fogadom: Isten jóvoltából olly notabilis actust tíszek több felebarátimmal együtt, kit nem is remínlénk. Régen instáltam már az dunántúli gyalogságnak által-

hozása végett: de még csak választ sem obtineálhattam. Tovább occurrálandó állapotokról is alázatosan informálnom Főlségedet el nem múlatom. Kegyelmes gratiájában ajálván magamat, maradok

Szécsén, 26. X-bris 1708.

Főlségednek

alázatos engedelmes szolgája
s híve

Bottyán János, m. k.

Küldém: Főlséges Erdély- és Magyarországi Vezérlő-Fejedelem Felső-Vadászi Második Rákóczi Ferencz Kegyelmes Urunknak ő Főlségének, tartozó alázatos engedelemmel.

Munkács vel ubi. Cito, cito, cito. Citius. Citissime. P. H.

(Eredetije gyűjteményemben. Csak az aláírás sajátkezű. Ívrétben.)

421.

Bottyán Bercsényinek.

Méltóságos Locumtenens s Főbb-Generális!

Jó Kegyelmes Uram!

Alázatos kötelességem szerint adom értísére Excellentiádnak, hogy az ellenség Gyetva felé mutogatta kiűtő szándékát, melly miatt nyughatatlan lívín Generális Audrássi Pál Uramtól: az itt körülbelől lívő hadakat mind mellíje küldöttem; sőt magamat is kívánt, de mivel lábaim eldagadoztak s cűráltatom, nem mehettem, — bár az hadat se küldhettem volna! Mert azalatt Selmecz felől az német rajtamenvín Báthton: az mieinket onnit kiuyomta, nem sok kárral ugyan. Már is magát sánczolja, többet is vár maga után, s mindenfelől csak azt referálják, hogy Korponát és Visket is akarja megszállani és ott postérungot csinálni; kit ha gyalogság volna, lehetne most impediálni. Excellentiád minémő hajdúságnak jöveteliről biztatott, — még hírit sem hallom néki. Báthból kiszorúlt postérung pedig Zsemberen szállott meg.

Az Istenért is kérem Excellentiádat, az dunántúli gyalogságból méltóztassék általhozatni, bízom: Isten által megsegényítjük valahol!...

Szebeliben és Szenográdon helyben vagyon még a mi

postérungunk. Most újobban az hadakat mellím szedvín, meg látom, ha impediálhatom. Ezzel éltesse Isten Excellentiádat.

Datum Szécsén, 26. X-bris 1708.

Excellentiádnak

alázatos szolgálja

Bottyán János, m. k.

Külczim: Méltóságos Székesi Gróff Bercsényi Miklós Magyarországi Locumtenens, Első Senator Úr és Legfőbb Generális etc. jó Kegyelmes Uramnak ő Excellentiájának, tartozó obligatióval. Ungvár, vel ubi. P. H.

(Eredetije gyűjteményemben. Ívrét, csak az aláírás sajátkezű.)

422.

Bottyán Bercsényinek.

Méltóságos Főbb-Generális, Locumteneus!

Kegyelmes Uram!

Jóllehet némelly hirtelen jött hireim sinistra informatió-jok után, tartozó alázatos kötelességem szerint írt tudósító levelemet bocsáttam volt Excellentiához, hogy Selymeczről s circumjacentiákról confluált ellenség Báthban lévő postérungunkat karácsony első napján kinyomván, ott is imposterálni kezdette volna magát, két felé tévén a lármáskodást, én körüllem lévő lovas hadaknak nagyobb részít Generális Andrási Pál Uramhoz Losoncz tájékára commendéroztam volt; — érkezik azalatt újabb hírem, hogy csak subsistentiájára való necessariumokkal megrakodván, az nap visszatért Selymecz felé. Megvallom, Kegyelmes Uram, nem kevésé szégyenlem, hogy ollyas informatiót kellett tennem, nem közönséges tiszti relatiója után, — ki is lakolni fog érte. Mindazáltal pro ulteriori alázatossan kérem Excellentiádat: ha mit akarunk efficiálni, az gyalogságnak reparatiójában törekedjünk.

Vágontúl s úgy Csallóközben in prioribus terminis néhány helyeken vagyon az ellenség, s Vízvárt a Duna mellett sánczolja s keríti.

Raptim Szécsény, dje 29. X-bris 1708.

Jó Uramnak, Excellentiádnak

alázatos igaz szolgálja

Bottyán János, m. k.

P. S. Az nímét elég nagy szorultságban van bányavárosokon; én sohonnet még be nem engedtem vinni a parasztságnak (életst.)

Külczim: Méltóságos Székesi Gróff Bercesény Miklós Erdély- és Magyarországi Főbb-Generális, Locumtenens, Senator Úr jó Kegyelmes Uramnak ő Excellentiájának, alázatos kötelességgel ajánlom. Ungvár. P. H.

(Eredetije gyűjteményemben. Ívrét, csak az aláírás sajátkezű.)

423.

Bottyán a fejedelemnek.

Felséges Vezérő Fejedelem!

Nékem is Nagy Kegyelmes Uram!

Jóllehet némelly hirtelen érkezett hireim sinistra informatiójok után, tartozó alázatos kötelességem szerint írt tudósító levelemet bocsátottam Felségedhez, hogy Selymeczről s több circumjacentiáiról confluált ellenség Báthban levő postérungunkat karácsony első napján kinyomván, ott is impostérálni kezdette volna magát, két felé tévén lármáskodást: én körüllem lévő lovashadoknak nagyobb részét Generális Andrási Pál Uramhoz Losoncz tájára commendéroztam volt; — azalatt pedig újabb hírem érkezik, hogy csak borért s szénáért, szalmáért s más subsistentiájára való necessariumokért tett erup-tiót, s már vissza is tért Selymeczre. Megvallom, nem kevésé szégyenlem, Kegyelmes Uram, hogy ollyas informatiót tettem nem közönséges hadi tiszti relatiója után, — ki is lakolni fog érte. Mindazáltal pro ulteriori kérem alázatossan Felségedet: ha mit akarunk efficiálni, az gyalogságnak reparatiójában törekedjünk.

Raptim Szécsény, dje 29. X-bris 1708.

Jó Kegyelmes Uramnak Felségednek

alázatos igaz híve s méltatlan
szolgája

Bottyán János, m. k.

Külczim: Felséges Erdély- és Magyarország Confoederált Statusi Vezérő-Fejedelme Felső-Vadászi Rákóczi Ferencz,

érdemem felett való jó Kegyelmes Uramnak ő Felségének alá-
zatos engedelemmel ajánlom. Munkács. P. H.

A levél hátlapján a fejedelmi válasz fogalmazata :

5. Januárj (1709.) Munkács. Replica. Etc. etc.

Az ott való occurrentiákrúl és hirekrúl egymást érő újabb
négy rendbeli Kegyelmed tudósító leveleit is vettük kedves-
sen ; melyekbül nem egyebet, hanem az haza szolgálatjában
szíves szándékát és eltökélt devotióját nyilván tapasztalhatjuk
s tapasztaljuk is Kegyelmednek. Ide szüntelen munkálódunk,
hogy a *gyalogságnak* számát, *mennél feljebb lehet, bővítsük és*
szaporítsuk. Hogy pedig az ellenségnek szándékát effective s
annyivalisinkább reprimálhassuk : ezen kemény idők tovább
tartásával a Duna általállván, — azonnal mégyen orderünk
Méltóságos Generális-Mezsei-Marschal Gróff *Eszterházy Antal*
Úri Atyánkfiára az *Kegyelmed által insinuált gyalogságnak, a*
dolgoknak hasznossabb secundálására való általjövételivül. To-
vább is azért, és minekelőtte Méltóságos Fő-Generális és Lo-
cumtenens Gróff Székesi Beresényi Miklós Úr a tájára magát
venné is, — teljes bizodalommal vagyunk : valamint ekkédiglen
(így), ezután is minden hasznos vígyázással s dispositiókkal
lenni Kegyelmed el nem múlat, — tudósítván bennünket mind-
úntalan az intervenientiákrúl. Etc. etc. Expediatur.

(Eredetije gyűjteményemben. Ívrét, csak az aláírás sajátkezű. — A válasz-
conceptus Ráday Pál udvari cancelláriai igazgató kezeirása.)

424.

Bottján Beresényinek.

Méltóságos Locumtenens s Fő-Generális !

Jó Kegyelmes Uram !

Ez következő új esztendőt jobb szerencsével minden
részeiben áldja meg Isten ! — Minémő szomorú állapotokat
írnak Újvár vidéke felől : ezen inclusából miltóztathatik Ex-
cellentiad megérteni. Én arról nem tehetek, mivel az hadak e
táján is szükségesek ; ezen kevés néppel mindenfelé nem ér-
kezhetem. Már Újvár körül, sőt az egész Garamon túl lívó
földön egy ép hely sincsen, — naponkint semmivé lisen
az a föld.

Az ideküldött gyalogságot föld nyelte-é el, vagy ég? — nem tudom, hogy mind ennyi időtől fogvást nem érkezhetik, a melly valóban szükséges volna. Excellentiád mit miltóztatik parancsolni, elvárván, a tévő lészek. Éltesse Isten fris jó egészségben Excellentiádat! Maradok

Szécsén, 31. X-bris 1708.

Excellentiádnak

alázatos szolgálja

Bottyán János, m. k.

P. S. Mivel Ebeczki István Uram hada eloszlott: az Garamon túl szíltiben jár a labancz, melly miatt Újvárba is semmit bé nem vihetni. Újvárban penig egy jó ember nincs a ki kijárna vagy portáztatna; Géczy Gábor Uram nem arra, hanem ispitálban való. Javallanám, Kéménd avagy Bény táján egy sánczot erigálnánk: Martonfi Izráel hajdúit belészállítván, — árnyékában az katonaság is jobban megállana, azon földön a labancz is olly bátran nem czékázna.

Külezím: Méltóságos Székesi Gróff Bercsényi Miklós Magyarországi Locumtenens. Első Senator Úr és Legfőbb Generális jó Kegyelmes Uramnak ő Excellentiájának sietséggel íram. Ungvár vel ubi. Cito. Citius. Citissime.

P. H.

Stapheta urgentissima.

Melléklet:

Méltóságos Generális!

Énnékem nagy Uram!

Az előttünk lívő új esztendőnek minden ríszeit kívánom, az Úr-Isten tegye boldoggá s szerencséssé Nagyságodnak! — Fő-Méltóságink míg armistitium dolgában munkálódtak: az ellensígnék hírvél esvín az is, hogy Nagyságod Újvár tartományából beljebb nyomódott az hadakkal, — a két nap alatt mint pusztította lígyen el azon ellensígnék ríszünkön való falukat. ímé, declarálom. Az esztergami, komáromi s több helybeli labanczság öszvevervín magokat, elsőben is Újvár alá kiütínek, azután az faluknak esvín. Köbölkútót, Fürt, Kírt, Csúzt, Újfalut, Nagy-Sallót felvertik, mindenekből praedát hányván. férfi- s asszonyemberekben is levagdaltak, Nagy-Sallóban Farakas Sándor Uram regimentjebeli hajdúságból tizenegy legényt egy zászlótartóval lekonzolának. Mi víge leszen ezen tragoe-

diának? az Isten megmondhatója, — mikor senki ninesen a ki ezen másfélezer lovasbúl álló labanczságnak eleiben álljon, az egy maroknyi Nemes Honth Vármegye gyalogságával hogy botlok itten; szomszédtságomban csak híre sincs a kurucznak. Báthi postériumot hogy dissipálta az ellenség, úgy tudom, constál Nagyságodnál; circiter tizenhat katona kúrával esett onnan való kibontakozások a mieinknek. Ott kalaúzkodott köztek az rothadt hitő Blaskovith is, a ki szolgálja levílt (volt) Nagyságodnak.

Ebben lívín dolgunk, — hacsak Nagyságod nem viseli gondunkot e táján, attúl tartok: Selmecz táján erigált postériumokbúl, innen is Esztergam eleirül minket kinyom az ellenség, s egész Szécsínig, annál is tovább elterjeszti az erejét. A mennyin vagyunk, ha iparkodnánk, az ravancsot könnyőn meg is téríthetnénk nekik; bár csak ötszáz gyalogunk lenne: aprólékos helységekbul mind kihalásznánk a lompost.

Kívánom ezzel, az új esztendőnek fordulásán örvendtesbb hírekkel nemzetünket vigasztalja meg a jó Isten!

Datum Berzseny, die 29. Decembris 1708.

Nagyságodnak

alázatos hív szolgálja

Martonffy Izraël, m. k.

Külezím: Illustrissimo Domino, Domino Joanni Bottyán, Suae Serenitatis Ducalis et Inclytorum Statuum Confoederati Regni Ungariae Militiae Generali, (Tit. etc.) Domino et Patrono summe colendissimo. Szécsény vel ubi. Cito, cito, cito, cito, cito, cito, cito. Citissime. P. H. Falusi Bírák! Lóhalálában szolgáltatassátok ezen levelemet sághi postamester uram kezihez, száz pálcza büntetése alatt.

Martonffy Izraël, m. k.

(Az eredetiek gyűjteményemben. A tábornok levelének csak aláírása, a hajdúkapitányé egészen sajátkezű. Mindkettő ívrétben iratott.)

425.

Bottyán, Nógrád vármegyének.

Tekintetes Nemes Vármegye!

Nagyságtoknak s Kegyelmeteknek szerencsés új esztendődt minden forgásiban kíváuván, ajánlom köteles szolgálato-

mat. Látván az körülöttem lévő, úgy ezen Nemes Vármegyében előbb-odább helytelenül dislocált militiátul az szegénységnek néhott fölöttébbvaló terhét s néhott penig könnyebbségét: mindenfelől reám tódúl a szegénység; én penig nem tudván az vármegye constitutióját s helységeknek qualítását, mivel az Nemes Vármegyének se szolgabírája, se commissáriussa mellettem, — azért minthogy Nagyságtok s Kegyelmetek ollyas emberét mellettem nem tartja: az történt és tovább történhető gravameneknek oka nem leszek, se nem remediálhatom. Magam is csak imígy-amígy élek, semmi rendes dispositió nincs subsistentiám iránt: kihezképest a Tekintes Nemes Vármegye ne terheltessék ez iránt gondoskodni és elsőben is az rendetlenül dislocált militiát rendben venni, magam intertentióm végett is jobb dispositiót tenni. Ezzel jóakaratójában ajánlván magamat. maradok,

Sub dato Szécsény, 1. Januarÿ 1709.

Nagyságtoknak s Kegyelmeteknek

köteles szolgálja

Bottyán János m. k.

Külszim: Illustrissimis, Reverendissimis, Admodum Reverendis, Spectabilibus ac Magnificis, etc. etc. toti denique Universitati Comitatus Neogradiensis, etc. P. H.

(Sajátkezűleg aláírt eredetije Nógrád vármegye levéltárában.)

426.

Bottyán Beresényinek.

Méltóságos Főbb-Generális, Locumtenens!

Kegyelmes Uram!

Leleszről 22. X-bris datált méltóságos levelét Excellentiának csak ma vettem, hol vándorlott eddig? — nem tudom: mellyből midőn érteném Nyárády András Kapitány Uramnak Nemes Borsod Vármegyéből bizonyos gyalogsággal való közelitését. — már akkor szintén orderem szerint ide Szécsénben bé is érkeztek. Báthi postérung kinyomatása alkalmatosságával tartván attúl, hogy Visk és Ság felé is ne lehessen (mint híre volt.) dilatálni magát az ellenségnek, itt subsistálván ezek. míg Heves vármegyeiek is közelítnek Fülek tájára, közhelytül

itt sem messze lévén, oda dirigáltathatnak, az hová szükséges; csakhogy, e bizony nem igen vadra való, — ki felől mit írjon Szent-Péteri Imre? alázatossan megértheti Excellentiád. *) Mit írjon Colonellus Vajda András Uram is az ellenség motusáról, in originali kívántam accludálnom. **)

Mint emlékezik azon levelében Excellentiád, hogy csaknem közhírül hallatik Szepesség felé szándékoskodása: nagyon tarthatunk is attúl; én ugyan postérungbéli hadakat, a menygyire lehet, készületben tartom: mindazáltal, mint értem Andrási Pál Uramnak Nemes Gömör Vármegyében való távozását, — ha divíni passusra is kell vígyáznom, annyival terhessebb lesz: mindazáltal én mire érkezhetem, kész a szolga. Ha casu quo Szepesség felé talál az ellenség nyomulni: én ezen Nyárády hajdúságát is Nemes Gömör Vármegye felé, Andrási Uram commandója alá fogom küldenem.

Mostani innepi alkalmatossággal, Eszterházi Joseph komáromiakkal való megegyezése alkalmatosságával, a midőn Újvár alá portát tettek, azalatt esztergomi is kicsapván: az én faluimat ***) a völgyön fel Csúzig derekassan megrablotta. További Haiszter machinatiói felől is mit írjon Sűgó György, alázatossan megértheti Nagyságod; †) ha úgy lenne, — elég rossz volna; azonkívül az armistitiummal is igen lassan bíztatnak bennünket.

Alkalmasint pusztúlván naponként újvári districtuson az helységek, csak eddig való távozással is igen kezdett grassálni az ellenség, — azt úgy tudom: csak egy fordulásomnak híre lenne is, nagyon tartózkodnék.

Előbb-odább levő fiscalis dézma-borokra rossz gondviselés lévén s rossz dispositiók is ahhoz, sok csak cape-rape lett; közel négyszáz akóig már Újvárban szállíttattam, ide is száz akóig hordatván, mihelyt mód lesz benne, azonnal odaszállíttatom.

Szintén levelem végzése közelítésével érkezik Vágontúl való ellenségről más, új formában való hírem is: hogy minemű

*) L. az I. számú mellékletet.

**) L. a II. sz. mellékletet.

***) Szent-Péter, Madar, Bátorkeszi, Bény, Béla, Diva, Kis-Gyarmat, Kőbőlkút, Kis-Újfalva, Csata és Csuda faluk s puszták voltak övéi.

†) E melléklet ma már nincsen csatolva.

herczeg népe*) volt ott, az egészen felment volna, és csak a dánusok szállottak volna Vízkeletre, Sellyére, Kosótra, Szeredre, s némelly része gyalogjának az hegyaljai városokra.

— Ezzel ajánlván Nagyságod gratiájában magamat, maradok Raptissime Szécsény, dje 2. Januarÿ 1709.

Jó Uramnak Excellentiádnak

igaz köteles szolgálja

Bottján János m. k.

I. Melléklet.

Nagyságodnak nagy jó Uramnak ajánlom köteles
szolgálatomat.

Kegyelmes Urunktól ő Felségétől, úgy Méltóságos Fő-Generális Uramtól lévén parancsolatom Borsod vármegyei gyalog nemességgel való feljövételre, úgy. hogy új esztendőre vissza is mehessenek, mindazáltal látván Nagyságod Andrási Uramnak ő Nagyságának szőlő levelét: tegnap ezen velem levő gyalogságot Nyárádi András Kapitány Urammal megindítottam, kérvén Nagyságodat: minthogy ez nem mezei had és szokatlan is az hadakozáshoz, oly helyre alkalmaztassa, az hová méltónak ítéli, és patrocínálni is nekik ne terheltelessék, — az Nemes Vármegye Nagyságodtól kedvessen részi, én is tehetségem szerint megszolgálni el nem múlatom. Az mint maradok is

Nagyságodnak

Losoncz, 31. X-bris 1708.

kész köteles szolgálja

Szent-Péteri Imre m. k.

II. Melléklet.

Méltóságos Generális, nagy jó Uram!

Hogy az Úr-Isten Nagyságodat ez új esztendőben mindennemű jó szerencsékkel megáldja, szívemből kívánom. — Hajster s Pálfi, úgy Kohári labancz Generálisok ötödnaptúl fogvást Selymecen benn vannak, az hadok peniglen tegnapi napon marsolt Szent-Kereszt és Zólyom felé circiter négyezerig való; micsoda szándékban legyen? még ki nem tanul-

*) Valószínűleg Savoyai Eugen dragonyos-ezredé értetik.

battam, — a híre ugyan megvan, hogy mind Gács felé s mind penig Korpona felé próbát fogna tenni. Elvállik, tovább mi-csoda operatiókhoz fog kezdeni. Ezek után Nagyságod gratiájában ajánlván magamot, maradok

Szenográd, dje 1. Januarÿ 1709.

Nagyságodnak

alázatos szolgája

Vajda András m. k.

P. S. Az papiroست és az két font viaszgyertyát kolpágiaknak régen megparancsoltam venni, de még ki nem hozták.

Külczim: Méltóságos Generális Bottyán János nagy jó Uramnak ő Nagyságának kötelessen íram. Szécsény. P. H. Középső-palojtai bíró feje vesztése alatt ezen levelemet siet-séggel küldje Szécsényben.

(Mind a három eredeti levél, gyűjteményemben. Bottyánénak Bercsényi-, s Szent-Péteryének Bottyán czímét tartalmazott második felíve leszakadt.)

427.

Bercsényi Bottyánnak.

Szolgálatomat ajánlom

Kegyelmednek.

Az gyalog-regementek, mostani hadak rendbenvétele alkalmatossággal brigádákra subdividáltatva lévén, Csajághi János Uramnak az maga brigádáját illető dolgai végett szükségképpen Érsek-Újvárbán köll befordulni. Kire nézve kívántam értésére adnom Kegyelmednek: hacsak az ellenségnek motussa nem impediálná az ő Kegyelme távozását, más commandót addigis méglen ott mûlat, helyében rendölvén és az (fűrészi) passusra való szorgalmatos vígyázás iránt dispositiót tévén, ő Kegyelmet megírt dolgoknak eligazítására nézve becsássa el Kegyelmed. Éltesse ezzel Isten sokáig jó egészségben Kegyelmedet. — Unghvár, dje 4-ta Januarÿ 1709.

Kegyelmednek

szolgáló jóakaró sógora

G. B. Miklós m. k.

Alól: Bottyán János Úrnak.

(Eredetije gyűjteményemben. Csak az aláírás sajátkezű.)

Bottyán a fejedelemnek.

Felséges Vezérő-Fejedelem!

Érdemem felett jó Kegyelmes Uram!

Tartozó alázatos kötelességem szerint kívántam recen-ter is az idevaló occurrentiákról tudósítanom Felségedet. — Most legközelebb elmúlt innepi alkalmatossággal, egyes értelemmel lévén mind Vágontúl Eszterházi Joseph, mind komáromi, esztergami, nyitrai. tapolcsányi, szent-benedeki ellenség, — egy nap, egy órán tettek excursiót: komáromi és Vágontúl való Újvár alá, esztergami, nyitrai s tapolcsányi Nagy-Sarló felé, s alá azon Esztergamig. Újvár alatt a mieink derekassan megellenkezhvén vélek, szgyennel tértek vissza: de a más rend-béli alkalmasint megpusztította újvári districtust.

Mostani kemény idők alkalmatosságával a Duna már általállott, annyira: sós szekeret is elbirt; igen jól esnék, Felséges Uram, ha Újvár táján egy fordulást tehetnék, Vágontúl alkalmas operatiót tehetnék, s mind a szegénységnek s a vitézlő rendnek is nagy consolatiójára lenne, ha arra engedelmem lehetne. Esztergamban is feles lovas német s rácz lévén, a szűntelen való excursiói praecludáltatnának.

Bányákon lévő németség helyben vagyon; szívem szerint volnék rajta, hogy valahol megcsaphatnám, — csak volna kivel. Nemes Borsod Vármegye gyalogsága jött ide hozzám: az is mindennapon szökik, másként is éppen nem vadra való. Guldenfinger s úgy Ebeczki Uramék regementjeik is igen elszéledtek, mindenütt persequáltatom őket, — félek attúl, üressen ne maradjanak a postérungok.

Ezzel a midőn várnám avagy csak levele által is Felséged consolatióját, maradok

Raptissime Szécsény, dje 9. Januarj 1709.

Jó Kegyelmes Uramnak

Felségednek alázatos igaz híve s méltatlan szolgálja

Bottyán János m. k.

Külezim: Felséges Erdély- és Magyarország Confoederált Statusi Vezérő Fejedelme Felső-Vadászi Rákóczi Ferencz

érdemem felett való jó Kegyelmes Uramnak ő Felségének, alá-
zatos engedelmisséggel ajánlom. Munkács. P. H.

(Eredetije gyűjteményemben. Ívrét, csak az aláírás sajátkezű.)

429.

Bottgán Bercsényinek.

Méltóságos Fő-Generális, Kegyelmes Uram!

Előbbi levelemben írtam vala selmeczi, zólyomi és beszterczei megegyezett nímetnek szenográdi postérungra csapásáról, — az minthogy azon Szenográdot és Szuhánt felpraedálván, meghallotta mellettem lívő hadaknak menetelit, visszatért; kire is útban a mieink reáütvín, benne lecsaptak, ötvenötig való élissel terhes szekereit elnyervín, szerencsésen el is hozták.

Esztergamban, Komáromban és Tatában lovas nímet lívín, igen börzenkedik, — arra is kéri mindenfelől tülem az succursust; kevés lívín az militia, nem succurrálhatok.

Úgy értem penig, Excellentiádnak is eddig hírévé lehet, hogy az nímet Árva és Liptó vármegyékre terjedett s talám Szepesben is penetrált, — nem is szűnik meg, hacsak dunántúli hadak succursusával nem revocáltatik, mert mi itt gyöngye erővel vagyunk, *gyalogságunk nincs!* Borsod vármegye hajdúságát Vajda András Uram mellé commendírozván: az útban, tisztei szeme láttára felzendült s elment, — kiért az odavaló vice-ispánt kellenék fogni, hogy ki nem fogdozza őket.

Az ellenség háta megett semmi hasznos operatió-tételnek módját nem látom. Kírem azért, az Istenért Excellentiádat: dunántúli hadakból miltóztassék succursusra hozni, — máskint semmi jó vigét nem látom dolgainknak; most az Duna befagyván, mindenütt folyvást jöhetnek, a nélkül is túl ellenségek sohol az praesidiumokon kívül nem lévilt, (nem lévén) csak hevernek, — mi itt majd az lelkünket is kifojtjuk az sok fel s alá szakadozásban. Excellentiád miltóztassék úgy gondolkodni: most sok hasznot tehetünk innít, ha dunántúli had succurrál, — máskint csak imígy-amígy leszünk. Kegyelmes választ várván, éltesse Isten Excellentiádat! Maradok

Szécsén, dje 13. Januarÿ 1709.

Excellentiádnak

alázatos szolgálja

Bottgán János m. k.

P. S. Ezen postírunghban livő hadnak mundírungh adasik : mert jó lílekkal mondom, ez mostani erős üdőkben többnek mint száz embernek vette el a hideg az lábát csizmatlan-ság miatt.

Külezim : Méltóságos Székesi Gróff Bereséni Miklós Magyarországi Locumtenens, Első Senator Úr és Legfőbb Generális jó Kegyelmes Uramnak ő Excellentiájának alázatosan, sietve. Ungvár. Cito. Citius. Citissime. P. H. Stapheta urgentissima.

Generális Bottyán János m. k.

(Eredetije gyűjteményemben. Ívrét. csak aláírása sajátkezű.)

430.

Bottyán a fejedelemelek.

Felséges Vezérő-Fejedelem !

Nékem is érdemem felett jó Kegyelmes Uram !

Recenter nékem vígasztalásképpen írott levelét Felségednek alázatos engedelmességgel vevén, értem, hogy további kemény hideg idők tartásával kegyelmessen méltóztatik Felséged Méltóságos Marschallus Gróff Eszterházi Antal Uramhoz ő Nagyságához ordert küldeni némelly dunántúli hadaknak csak bár egy próbáig való általjövetelekről. Régtől fogva óhajtottuk azt, hogy olyan hidunk legyen a Dunán, mint most ; Isten azt most megadta, — csak serényen látnánk dolgunkhoz !

Szenográdi postérungunkra felsőbb napokban selymeczi, zólyomi s besztercezi német reáütött volt ; honnít a mieink kevés kárral elnyomakodván előtte : visszatérésével ötvenötig éléssel megrakodott szekerét, nem kevés kárával az ellenségnek visszanyerték.

Itt e tájon én commandóm alatt levő hadak az időnek keménysége miatt — ruhátlanok lévén, — igen megkedvetlenedtek ; accedál ahhoz leginkább az éjjeli-nappali kemény szolgálatnak nyughatatlansága. Ha mód volna benne, Felséges Uram, hogy onnit alól több hadak küldetnének, — (mert) az sok felé való szolgálat miatt hova szakasztanom nem tudhatom ; éjjelnappal szorgalmazták Újvárbán is az provisio szállítását, alkalmasint össze is gyűjtöttünk már mind lisztben, mind sóban, vágóban s más necessariumokban, — csak lehetne indít-

tatnom : de az Duna befagyásával esztergami ellenség is sok excursiót téssen ; vagy az, hogy minden postérungokat üressen kell hagyatnom, vagy egész securitással nem indíthatom, ne talántán az ellenség kezében ejteném.

Nemes Borsod Vármegye gyalogsága ide lévén commendérozva, együl-egyig hazaszöktek, okot adván, hogy őket csak új esztendőig insurgáltatták. Én is egy lovas compániát utánok küldvén, szintén nyolczvanig valót visszahozattam Eger tájáról, itt tömlöczre rakattam, — erántok való kegyelmes parancsolatját alázatosan várván Felségednek, velek mitévő légyek ?

Locumtenentiális secretárius Szalai István és Ilosvai Imre Uraméknak Salezer komáromi Commendánstúl az általmenetelre passus nem adatott, azért, hogy Haiszter nem engedné ; Újvárban vadnak most is, jele az, hogy sincere nem akar bánni a német vélünk ; innét collimálhatom azt is, hogy az armistitiumbúl nehezen lesz valami. — Coeterum a midőn tovább is született kegyelmességében én Felségednek ajánlom magamat, maradok

Jó Kegyelmes Uramnak

Felségednek

Raptim Szécsény, dje 16.

Januárj 1709.

alázatos igaz híve s méltatlan szolgája

Bottján János m. k.

P. S. Hogyha dunántúli hadak általjönek : legjobb volna Csallóköznek jőni, s onnét Nagy-Tapolcsán táján levő aprólékos postérungjait impetálni ; ott mindenütt keveses van, könnyen, hamarjában bírhatnánk véle, s azontúl Szepességre szándékozó német is azzal mindgyárt revocáltatnék.

Külczim : Felséges Erdély- és Magyarországi Vezérő-Fejedelem Felső-Vadászi Rákóczi Ferencz etc. érdemem felett való jó Kegyelmes Uramnak ő Felségének, tartozó alázatos engedelmességgel ajánlom. Munkács. P. H.

A levél hátlapján a fejedelmi válasz fogalmazata :

Spectabilis, etc. Salutem, etc. Utóbbi, 16-a currentis írt Kegyelmed levelét vévén, tagadhatatlan, hogy előbbeni némelly Kegyelmed írásira válaszungkat nem adtuk ; mindazáltal reflexióval lévén irántok : azalatt is olly dispositiókat tettünk Ke-

gyelmed kívánsága szerint, hogy rövid napok alatt meg fogja tapasztalni Kegyelmed azoknak valóságát és a szerint lehető hasznos folyhatását. Coeterum Kegyelmed serény vígyázását és az ellenség ellen Szenográdnál tölt aktivitását recognoscálván, nem kételkedünk, hogy tovább is azalatt minden jobb módokat a nemzetséges ügy hasznára el ne kövessen. Datum Munkács, 25. Januarj 1708. Expedit.

(Eredetije gyűjteményemben. Ívrét, csak az aláírás sajátkezű. A fejedelmi válasz-conceptus Ráday Pál írásának látszik.)

431.

Bottján Heves vármegyének.

Tekintetes Nemes Vármegye!

Nagyságtok s Kegyelmetek követjeit szívessen látván, az küldött ajándékot kedvessen vettem, mellyet köszönöm is. — Az mi az ide praestálendő provisió dolgát illeti: azt én nem vettem a Nemes Vármegyére, hanem Darvas Ferencz Provincialis-Commissárius Uram ő Kegyelme orvosolhatja meg. Én mindazonáltal az assignált provisiót megvárom akár in natura, akár pretio aequivalenti, mert az militia széllel nem élhet. Coeterum minden jót kívánván, maradok

Szécsén, 20. Januarj 1709.

Nagyságtoknak s Kegyelmeteknek

köteles szolgája

Bottján János m. k.

(Eredeti levél Heves vármegye levéltárában, 1709. 10. a. sz. a. Csak az aláírás s. k.)

432.

Csajágghy János dandárnok hadi-jelentése.

Méltóságos Generális Marsalch!

Nékem nagy jó Uram!

Én az Liptóban ment ellenségnek revocatiójára szándékozván, tegnap egy hete Zólyom vármegyében általmentem Orosz Pál, Szalai, Nikházi és Bezerédi-féle regimentekkel s circiter kétszáz hajdúval, — de mindnyájan se voltunk ezen;

mégis Viglest, Zólyomot bloquadálván, Beszterczén Haisztert, Steinvilt is úgy megszorítottuk, hogy sem élést nékik nem vihettek az körül lévő strázsáim miatt, sem penig kétszernél többször kijönni nem mertek. akkor is mindenkor levagdaltunk s fogtunk benne. Csütörtökön estvére Liptóbúl revocáltatván Haiszter az cavalleriát, csak az Volszell (Wolfskehl) regimentjének némely részét hagyta oda; pénteken reggel Beszterczéről kijött erre 1400 lovassal és öt compánia gyaloggal s két taraczkkal, Garamszegen lévő strázsámat felverte vigyázatlanúl, — azok egy ember kárral az hogy szaladván, hírt nem tehettek, és az német progrediálván, ha Zolna felé bocsátott portámra nem akadott volna az Vortruppokkal Viard: Ocsován is mind az Szalai, Orosz Pál s Nikházi Uraimék regimentjeit felverte volna. Arra mindjárt Ocsovára hír esvén az puszkázásbúl: reászaporodott az ellenségre az katonaság, és egész Ribárig űzték, vágták, fogták az ellenséget; ott Haiszter, Steinvill az öreg Truppokkal superveniálván, az mieinket megtolta; két hadnagy maradott Szalai Uram regimentiből fogva. — Ocsováról Gyetva felé nyomakodván az három regiment az ellenség előtt, azokat az (fűrész) passusra bocsátván az gyalogság után, — magam Bezerédi regimentivel az ellenséggel összevettem, ugyanott Gyetvánál; Viardot keményen megtolván, hullottanak el benne, magát is kevésbé el nem fogtuk. Ott is Haiszter, Steinvill sebesen jövé, megtolt; de semmit bennünk nem ejtvén, mindenütt az hátunkon jött egész a hajdúig, kiket utólérvén, az erdőben beállítottam. Ott velek hátúlmaradván, az katonaságot előreküldöttem az passus felé Horváth Istvánnal*) és két-három tisztekkel; azzal megfordulván az ellenségnek: egyszer tüzet adni parancsoltam az hajdúságnak az németre; kinek is az hátulja tüzelni kezdvén, — Viard nem hátrafordult azzal, hanem keményen puskáztatván reánk, az katonaság hátára hajtott. Ott mellőlem elugorván Horváth Istvánék, magam maradtam, és nagy dült fák, sűrű berek mellé esvén, az lovamon lévő czafragot két felől

*) Pásztói Horváth István, a ki Bezerédy Imrét árulása végrehajtása előtt elfogta volt, s most ezredének alezredese vala. 1710. január 22-kén Romhányán esett el.

megfogván, magamat is rángattak, — csak kardommal repel-
láltam. Azalatt én is lovamról lefordulván, Viard pardoníro-
zására az félpisztolyt kaptam s azzal salváltam magamat, az
német mellýének vetvén; úgy a sűrű berek közt, az nagy hóban
nehezen evadálhaték, sok salvét adván reám. Akadtam osztán
gyalog az hajdúm közzé az hegyek közt, és egy rest lovon
Gácsig hoztam circiter 90 hajdúmot, kiket az praesidiumban
bétettem és magam tegnapelőtt idejöttem az futott katonaság
megesupportoztatására; mert azoknak osztán az hátokon egész
az Bezerédi regimentje postérungjáig jött az ellenség, — mégis
Dívénben általmenni nem mert, mert mind egy lábíg ott fogta
volna el ott hagyott hajdúmat, tiszteimet, zászlóimat, magam
lovaimmal együtt. Azok is onnand osztán magokat erre Lo-
soncz felé retirálván, étszaka kár nélkül eljöttek. S most már
gyűjteném az katonaságot: de Nikházi s Szalai Uram regi-
mentjei csak elmentek aláfelé, Orosz Pál Uraménak is egy
része, — az többi Főstrázsamesterekkel Szitnán postérungok-
ban vannak. Bezerédi-regiment is mind aláment, zászlóikat.
tiszteiket most küldöm utánok öszveszedni, itt hagyván circiter
százíg valót belőlek, — ez már most az országszabadító had
itt mellettem!

Tegnap osztán Haiszter visszament által az passuson;
úgy hiszem, Bécsben mégyen: mert még ma egy hete el kellett
volna menni, ha Beszterczén nem szorúlt volna. — Nekem
nem veszett talám csak egy hajdúm is, katonaságból circiter
húsz, de lovok maradott harminczíg — negyveníg való.

Két rendbéli ordináriát hozván Viard és Haiszter után
míg Vámosfalván voltak, azokat intercipiáltattam és nyolez
dragonyossát levágattam velek. Az mely rabokat fogtunk, azo-
kat holnap el fogom indíttatni Eger felé. Maradván ezzel

Ngodnak Méltóságos Generális Uramnak
Losoncz, 21. Januárÿ 1709. alázatos igaz szolgálja
Csajági János. m. k.

U. i. Ma visszamegyek Dívénben ismét.

(Eredeti levél a gr. Károlyi-levéltárban.)

Bottyán Heves vármegyének.

Tekéntetes Nemes Vármegye!

Kötelessen szolgálók Nagyságtoknak, Kegyelmeteknek.
 — Az ellenségnek nyughatatlanságára nézve az egész körül-
 belől levő militiát mind ide kelletik contrahálnom, hogy any-
 nyival is inkább megegyezett erővel, sűrű kicsapdozásinak re-
 sistálhassunk; azért is az provisionnak ideszállíttatása igen
 szükséges. Darvas Ferencz Commissárius Uram csak mind
 azon vármegyére igazít, hogy praetendáljam az onnét prove-
 niálandó élést az felvetés szerint, kinek extractussát már annak-
 előtte megküldötte vala. Ahhozképest tovább is decenter requi-
 rálom a Tekéntetes Nemes Vármegyét: azon életnek ide való
 szállíttatását admaturálja; máskint kintelen leszek Nemes Vár-
 megye Vice-Ispánjára és szolgabíráira kemény executiót kül-
 denem, avagy ő Kegyelmeket árestomba rakatnom, mert az
 provisio szűke miatt szíllel lévén az had: midőn az ellenség
 kicsap, míg összecsoportozik, addig az ellenség vissza is fordul.
 Ha azért ennekutánna kedvetlen mediumokkal kelletik élni, —
 én semminek oka ne legyek. — Ezzel Nagyságtok Kegyelme-
 tek reflexiójába ajálván magamat, maradok

Nagyságtoknak Kegyelmeteknek

Szécsén, 22. Januárj 1709.

köteles szolgálója

Bottyán János m. k.

(Eredetije Heves vármegye levéltárában, 1709. 10. b. sz. a. Csak az alá-
 írás s. k.)

Bottyán Heves vármegyének.

Illustrissime, Reverendissime, Spectabiles ac Magnifici,
 Admodum Reverendi, Perillustres ac Generosi, Egregj item ac
 Nobiles Domini, Amici observandissimi!

Salutem et servitiorum meorum paratissimam commen-
 dationem. In oppido Gyöngyös celebrato Tekéntetes Nemes
 Vármegye gyűléséből nékem írott Nagyságtok s Kegyelmetek
 levelét szokott kötelességgel vón, értem, hogy már Provin-

cialis-Commissarius Darvas Uram limitatiója szerint postérungbeli hadak szükségére kívántató naturáléknak egy részét elküldötte volna, — melynek mind ez ideig is híré sem hallottam. Én ugyan úgy disponáltam akkor, — melynek most is inhaereálok, — hogy ide Szécsénbe szállíttassék. Hogy pedig ab executione kezdetett volna azon naturáléknak özveszerzése: én másképpen informáltattam Darvas Uramtól, hogy már praevie egy rendbeli levele által ő Kegyelmének requiráltatott volna a T. N. Vármegye; quid-quid sit, — mihelyt ezen naturáléknak egy része kit ír a T. N. Vármegye, hogy megindított, elérkezik: azonnal, megmutatván executor Baranyay Uramnak ezen levelemet, nem bánom, ha revocáltatik. — csak, hogy hátramaradott residuitássa az naturáléknak egymásután, valami özveszerezethetik, két-három csapatban is szállíttassék ide, — ne kénytelenítsem tovább talám terhessebb executióval is alkalmatlankodnom T. N. Vármegye szegény emberei-nek. A minthogy mindenkor inkább szolgálnom s kedveskednem kívánván, maradok

Szécsén, die 25. Januarÿ 1709.

Praetitulatarum Dominationum Vestrarum

ad serviendum paratissimus

Bottján János m. k.

(Eredeti levél Heves vármegye levéltárában, 1709. 10. e. sz. a. Csak az aláírás s. k.)

435.

Bottján Károlynak.

Rap tim Szécsény, dje 30. Januarÿ 1709.

Kedves Fiam-Uramnak

ajánlom szeretettel való szolgálatomat.

Debreczenből 25. praesentis datált Fiam-Uramnak levelit a midőn örömmel részem, értem, hogy maga is recognoscálja: *csak jobb az agy ló farkast verni; a minthogy ritkán is terem most olyan, a ki öreg-radra való volna, a fiatal lovakban!* Fiúi kötelességének még most sem hiszeni, hogy eleget tenne s apja

udvarlására sietne, — ha nem czrukkoltatniának bennünket. Mindazáltal addig ugyan csak jobban esik, míg a fiú siet felejtett apjának felkeresésére; tudom, ha az atya fogja a fiát keresni s látogatni: hamarébb únalomban megyen csak kevés idő alatt is az atya, mint a fiú az atyjánál.

Nékem Méltóságos Locumtenens Uramtól ő Excellentiájától semmi insinuatíóm nem jött; szintén nálom levén akkor Ebeczki István Uram, sügva mondja, hogy feles hadak jönnek Fiam-Urammal! Ha csak immediate nem megyünk vélek egy notabilis próbát tenni, vagy közülök némelly regimentekkel postérungokat felváltatni: itt e tájon levő teljességgel kipusztúlt vármegyékben annyi hadnak subsistentiája éppen nem lehet; másként a succursus igen is kívántatik. Csudálkozom rajta, hogy nékem semmi egyéb insinuatíóm nem jött Ngod levelénél. Vágon túl s úgy Nagy-Tapolcsán táján mindenütt imposte-rálta magát az ellenség, s újvári portásinkban is a midőn e múlt napokban, már midőn vissza nyereséggel tértek volna, utólérvén, felverték; az praesidium is igen szűkűl, én jóllehet feles élest öszveszerzettem, mindazáltal sokfelé való szüntelen excursiói miatt az ellenségnek nem tudhatván eddig is hová kapnom, meg nem indíthattam. Tegnap napon is újonnan — kevés kárral ugyan, — mindazáltal báthi postérungot selymecziek kinyomták; ez múlt napokban Börzsönben gyalogságunkat is esztergomiak megoszlatták; ha csak mostani fordulásunkkal nem efficiálunk — Isten Nagyságodat hozván — valamit: az ellenség naponként mind jobban-jobban dilatálja magát, s munkás abban, hogy Újvártól elszoríthasson bennünket.

Dunántúl succursus végett Méltóságos Locumtenens Uram ő Excellentiája tett insinuatíóját alkalmas ideje hogy transmittáltam; micsodás dispositiót s lehető megegyezést gondolt el ő Excellentiája? a sem adatott értésemre, — mindenekben coecus de colore; ott másként — mivel egész erejét reánk fordította az ellenség — tűrhetőképpen vagynak. De reliquo, midőn várnám Ngod elérkezését: praecise örömet kívánnék mindenekről s úgy instituálandó operatióinknak miként való lehetőségéről informatiót vennem, — tudhatnám én is mind magamat, (mind) az hadakat alhoz alkalmaztatnom s ollyas dispositiókat tennem.

Ezzel midőn tovább is állandó fiúi affectiójában ajánlom magamat, maradok

Fiam-Uramnak

kötelessen szolgáló apja

Bottgán János m. k.

P. S. Colonellus Zsámboki István Uram szóval bővebben fogja Fiam-Uramat az constitutiókról ismeretlen
 állandó szolgálatjá *)

Külezim: Méltóságos Generális Károlyi Sándor Feld-Marschall, Senator Úr és Tiszamenti Fő-Generális jó Uramnak ő Nagyságának kötelessen, sietve íráom. — Hatvan vel Heves.

P. H.

(Eredetije a gr. Károlyi-levéltárban.)

436.

Gr. Beresényi Miklós Bottgán tábornoknak.

Anno 1709. Mense Januarij.

Szolgálatomat ajánlom Kegyelmednek.

Elhiszem. ekkoráig Méltóságos Generális-Marschallus Károlyi Sándor Uram ő Kegyelme Kegyelmetekhez közelétt, ha oda nem érkezett is még az hadakkal: mert most veszem tudósítását, mellyben írja, hogy már is az hadait még circa 27. praesentis megindította, maga is ő Kegyelme Atán és Poroszló táján az hadaival megegyezvén, directe megyen Kegyelmetek felé; oda való érkezésével — tudom — készen leszen Kegyelmetek is a hadakkal, olly igyekezettel, hogy az ellenségnek eddigis hírlett armistitiumnak hitegetése alatt mutatott csálárdságit reprimálhassa. Reménlem is, Károlyi Uramnak Vágon túlsó földre való menetelével mind bányavárosi, mind lip-tai, úgy árvi lovassa ha nem egészen is, nagyobb része *mind-azáltal fog verocáltatni*, ollyformán *Csáky Mihály Uram Lip-tóban bemenvén*, az elmaradott ellenséget Isten segítsége által bírhatnák, *Árvát is* (a várat) *felszabadéthatnák*. Hogy azonban a szükséges egymás közt való communicatióknak nem létével mind az hadak közt a miatt igen könnyen történhető confusió ne eshessen, mind peniglen az elkezdett operatióknak

*) Szakadozottságánál fogva ma már olvashatlan: vége épen hiányzik.

progressussa meg ne gátoltassék, hanem annál nagyobb folyamatja lehessen: *Andrássy István Generális Uramot* köz-helyre, Nemes Gömör Vármegyében *Rozsnyóra expedáltam*, oly végre, hogy mind Kegyelmedhez, mind peniglen Csáky Uramhoz csaknem egyaránt esvén, az Kegyelmetek hol és mi karban való létéről mutua communicatiója lehessen ő Kegyelme által egymás közt Kegyelmeteknek, mellyhez képpest minden dolgait és dispositióit annál jobban és helyessebben alkalmaztathatja. Kire nézve megírtt Generális *Andrássy István Uramot* mind Károlyi Uramnak, úgy Kegyelmetek progressusáról is szüntelen tudósítsa Kegyelmed, — ő Kegyelme is a szepesi progressusról szüntelen fogja informálni Kegyelmedet, kit magának is elméjére bőven adtam ő Kegyelmének; nemkülönben Csáky Uramnak is írtam iránta, hogy annak observatiójával az instituált operatióinknak is hasznossabb folyamatja lehessen. Éltesse ezzel Isten Kegyelmedet, etc.

Kegyelmednek

szolgáló jóakarója, sógora.

(Berecsényi cancelláriáján készült egykorú másolat, félíven. gyűjteményemben. Kassán s alkalmasint január 31-én kelt.)

437.

Bottyán Heves vármegye alispánjának.

Jóakaró Vice-Ispán Uramnak Kegyelmednek
ajánlom kész szolgálatomat.

Az mint már egynéhány rendben requiráltam vala Kegyelmedet azon Nemes Heves Vármegyéből praestálandó provisió iránt, — kinek mindeddig is semmi effectussát nem látom, — noha majd mind Ipoly s Garam megáradásával késő léssen Újvárba való szállításra, engem penig szüntelen urgeálnak. hogy Újvárba küldjem az élést, míg ideje vagyon; abhoz képest újabban is admoneáлом Kegyelmeteket, hogy valamint hazánk holdogulását kívánja: az egész assignált provisiót minden késedelem nélkül küldje Kegyelmed; máskint kénytelen lézsek Kegyelmedre kemény executiót küldenem, kit is fordítson Kegyelmed arra, az kin elmúlik. Holott pedig némely helységek az vecturának nehéz voltáért kívánnák inkább pénzül megadni: én az pénzért magam jószágomból adhatok búzát, árpát és

zabot akármennyit. Az minthogy poroszlaiakon kívánván könnyebbíteni, az reájok esett búzáat és árpát magamra, kiadott quietantia erejével vállaltam: Újvárbán annyit adok érette, valamennyivel tartoznak, mellyet is Kegyelmed ne terheltelessék acceptálni et tanquam in natura praestitissent, őket quietálni. Coeterum Kegyelmed jóakarattjába ajálván magamat.

Kegyelmednek

Szécsén, 1. Februarj 1709.

szolgáló jóakarója

Bottyán János m. k.

(Eredeti levél Heves vármegye levéltárában, 1709. nro 16. Csak az aláírás s. k.)

438.

Assignatio Nógrád vármegyére.

A s s i g n a t i o.

Látván Kallóczy György és Nemes János Vice-Hadnagy Uraimékkal commendérozott katonaságnak nagy extremitását: pro consolatione, erga defalcationem futurae impensae Comitatus assignáltatott Halászi, Ludány, Szakal; úgy, hogy magoknak kettőjöknek négy forintot, alábbvaló tiszteknek két-két forintot s az közkatonáknak egy-egy forintot, patkoltatásra valót, exigálhassanak. Kik midőn magok subscriptiója alatt beadják magok effectivus státusát: Vice-Ispán Uram azon pénzt falukra repartíáltassa proportionate.

Szécsény, 1. Februarj 1709.

Generális Bottyán János m. k.

P. S. Mellyik falura mi obveniál penig: az szerint quietáltassák magokat.

Kírvil: Paria assignationis Domini Generális Bottyán.

(Egykorú másolat féliven, a kir. kamarai levéltárban. A tábornok aláírását a másoló utánozta és pedig elég líven.)

439.

Bottyán a fejedelemnek.

Fölséges Fejedelem, Kegyelmes Uram!

Alázatos kötelességem szerint írhatom: ez napokban szent-benedeki és több a tájon lívő helyiségbéli megegyezett né-

metség báthi postírungra ütvín, előtte ugyan az mieink kár nélkül kinyomták; két óráig bent mulatott, az mit talált felszedvín, visszament, — kit az mieink szintén az Garamig puskázva késérgettek, háromig valót el is ejtettek közüle. Az postírun g megint helyreállott. Több postírun gokat is az midőn kinyomta az ellenség, azonnal helyre állíttattam.

Csallóközön, Vágontúl, Nyitra táján, úgy az bányákon az ellenség in prioribus terminis mindenütt helyben vagyon, sohol sem változott, sűrűen ki is csapdoz.

Károlyi Sándor Uram ő Nga érkezvén Gyöngyös tájára : az mellettem lívő hadakat mind maga mellé orderezi, az postírun gokon kívül, — nékem ugyan az iránt semmi intimatióm nincs. Ezekkel succurráltam az midőn valamely postírun gban szoros volt az kapeza, néha annyira elküldöztem őket, hogy magam mellett csak tizenöt katona is alig maradott; már ha ő Nga elviszi, — nem tudom mivel álljak elő, midőn valamely lyik postírun g szorongattatik? Én ugyan kész vagyok mindekben engedelmeskednem. Ezzel Fölséged kegyelmes gratiájában ajálván magamat, maradok

Szécsén, 2. Februarý 1709.

Fölségednek

alázatos engedelmes szolgálja

Bottján János m. k.

Külezim : Fölséges Erdély- és Magyarországi Vezírlő-Fejedelem Felső-Vadászi Második Rákóczi Ferencz Kegyelmes Urunk ő Fölségének, tartozó alázatos engedelenimmel, kötelessen írák. — Munkács vel ubi. P. H.

(Eredetije gyűjteményemben. Ívrét. csak az aláírás sajátkezű.)

440.

Bottján Beresényinek.

Méltóságos Főbb-Generális, Locumtenens!

Mindenkori jó Uram!

Selymeczi német ezelőtt harmadnappal újonnan báthi postérun got kinyomta volt, de onnét csak két óra múlván ismét visszatért. Minapi levelében írja Nagyságod: annyi hadat küld, hogy meg is ünöm. — a minthogy hallok is Generális Károlyi Sándor Uram ő Nga közelítését, ki is az postérun gok-

ban levő hadakon kívül, az kik körülém vadnak, mind hivatja : mi okra nézve ? vagy mi szándékkal vagyon ? nékem semmit tudtomra nem adott, s úgy szintén Nagyságodtól is semmi intimatiót ez iránt nem vettem, sem miként magamot nem tudhatom alkalmaztathatnom ; azontúl pedig ha hadak körülém nem lesznek : mit csináljak magam is itt, vagy az postérungoknak miként succurráljak ? Én ugyan megírt Generális Uramnak az commandót bizony szívesen resignálok, s örülök is rajta, ha valaha már mi pihenést enged Nagyságod.

Újvári gvardizon szükségére öszveszerzett élest s vágót is be kellenék szállíttatni, ha volna kivel confuéroztatni : eléggé panaszkodnak, hogy már magok juhait is mind kimérették, sőt magamnak is egynéhány marhámát levágatták ; elég nagy extremitásban vadnak. Hová s merre akar menni Károlyi Uram ? vélem eddig semmit sem communicált.

Horváth István Vice-Colonellus Uramat, követem aláztossan Nagyságodat, hogy eddig Rozsnyóra sub aresto nem küldhettem ; oka ez, hogy Divínnél lévén minap az ellenség : az katonasága hazaoszolván, felszedésekre ment volt el. Kókai Mártont pedig az regementhez nem küldhetem az postérungból egy kevéssé, mert egy Főstrázsamesternél több főbb tiszt nem lévén a jász ezerrel, az is pedig bizonyos élésnek Selymeczre való bebocsátásáért actu is aristom alatt vagyon. Ezen órában vala nálam : mivel Szalai Pál Uram s más hadak is hazaoszlottak, újobban elébbi postérungjában küldtem compániáival, hagyván néki tizenkét napot, addig is pedig jó kezeség alatt, míg Nagyságodtól újabb resolutióm jó ; másként is esküszik, szabódik, hogy ő semmi competentíát vagy dissensiót nem indított, s akarja inkább, ha praeficiáltatik Kókai Uram ; ő is eléggé megúnta a vélek való vergődést.

Szécsény, dje 2. Februarj 1709.

Jó Uramnak, Nagyságodnak igaz köteles szolgálja
Bottján János m. k.

Külczim : Méltóságos Székesi Gróf Bercsenyi Miklós. Erdély- és Magyarországi Főbb-Generális, Locumtenens jó Kegyelmes Uramnak ő Nagyságának aláztos kötelességgel ajánlom. — Ibi-ubi.

P. H.

(Sajátkezüleg aláírt eredetije a kir. kamarai levéltárban Budán.)

441.

Kókay Márton ezredes, Bottyánnak.

Méltóságos Generális!

Nékem mindenkor nagy Uram!

Istentől minden szerencsés jókat kívánok Ngodnak megadatni. (Haasz János Jakab nevű sokat szenvedett berzsenyi bányász-íródeákot ajánlja a tábornok könyörületébe.) Új híreket Ngodnak nem írhatok, hanem itt majd ugyan örömlünkre pegeti a közönséges hír a megleendő armistitiumot: de a mint hallatik, abban semmi sem lészen, — melyet mind mi s mind a lakosok szomorú szívvel hallunk, mivel mindennemű szénas szalmabéli takarmány penitus ezen nyomorúlt postírunghban is teljesen elfogyván, lovainkat tovább nem sustentálhatjuk; hanem, ha Ngodnak úgy tetszik: hogy éhel lovaink el ne vesz-szenek, lovainkat Ngod grátiájából hazaküldözöm a Jászságban, magam vélek (t. i. katonáival) hajdúi sort viselvén, kén-telenítetem vélek a postírungot oltalmaznom.

Az ellenség kiizengető agyarkodásával rettegtet ugyan bennünket: de még eddig előtte s tőle való féltünkben ki nem szállottunk; csak a takarmánynak szűk volta engedné: mind ennyi nyomorúságos, sűrű és pihenés nélkül való szolgálatunkkal a Nemes Hazát szolgálni készek volnánk, és előtte féltünkben ki nem szaladnánk; de mint az ellenségnek, — jobban a szükségnek golyóbisa turbálást téssen köztünk. Melynek orvos-ságát egyedül Ngod úri grátiájára alázatossan bízom s kegyes jó válaszát alázatossan el is várom. Caetero, Isten tartsa Ngodat szerencsésen sokáig! Maradván Nagyságodnak

Raptim Szebelléb, dje 2. mindenkori kész alázatos szolgája

Februarij Anno 1709. *Kókay Mártony m. k.*

(Eredeti, a gr. Károlyi-levéltárban.)

442.

Eszterházy Antal Bottyánnak.

Extractus Literarum Domino Generali-Vigiliarum-Praefecto Joanni de Bottyán Sabariae

3. Februarij sonantium, 1709.

Praemissis praemittendis. Két rendbéli levelét vévén egyszerűs-mind Kghmednek, örvendezéssel tapasztalom, hogy az régi

communicatióknak velem való folytatását újabbán kívánja reiterálni; megvallom, mindekkoráig sem tudhattam mire vélnem, hogy olly elfelejthetett voltam Kglmednél, holott én gyakori tudósításommal alkalmatlankodtam Kglmednek. — A mi annakokáért maga Kglmed levelének continentiájának és abban nékem transmittált Felséges Urunk levelének tenorát concernálja: minthogy még ekkoráig Felséges Urunknak semminémő intimatióját — kiben méltóztatott volna nékem kegyelmessen parancsolni, hogy az Kglmed által instituálandó operatióknak szerencsés végbenvitelében a Dunán általmene-telemmel Kglmedet secundáljam — nem vettem, hanem igenis vettem olyas levelét Mlgos Magyarországi Locumtenens és Fő-Generális Úrnak, kiben méltóztatik parancsolni ő Exciája, hogy Mlgos Generális-Campi-Mareschallus Károli Sándor Úrnak vagy on orderében: a midőn a Duna felé közelít, hiremmé adja, — és én föltett intentióját secundálom ő Kglmének. Melly parancsolatomban firmissime inhaereálván, által nem is kívánok recedálnom, hanem a midőn veszem insinuatióját említett Károli Sándor Úrnak: azonnal fogok sietnem az ő Kglmével való conjunctióra, és a mit mutuo consilio, megegyezett akarattal végben vihetünk, semmiben nem leszünk elmúlatoí. Azért fönt titulált Fölséges Urunk levelét nem lett volna szükség Kglmednek in originalibus hozzám küldeni, mivel directe Kglmednek szőlő order, kiből jövendőben is köllenék számot adni Kglmednek, — elég lett volna csak vidimatis paribus is velem communicálni; hihető, a Kglmed deákjának inadvententiájából történt hozzám küldése, inné azért kívántam Kglmednek in inclusis visszaküldenem. Coeterum, etc.

(Eszterházy Antal tábori könyvéből. Nemzeti Múzeum kéziratára.)

443.

Bottyán Károlynak.

Méltóságos Generális Uram!

Ajánlom köteles szolgálatomat Nagyságodnak. — Én mindeneket papirosra nem tehetek; Zsámboki Uram szintén úgy, mint magam, tudhatta az dispositiókat, ellenség constitutióit declarálni. Ebeczki István Uramat Ngod után már el-

küldöttem az kitelhető katonasággal, ő Kegyelme hasonlóképpen tudván az dolgokat: mindenekről voltaképpen informálhatja Nagyságodat.

Én eddig is kívántam volna Ngoddal szemben lenni: de nem tudtam, hová lett el? se penig Felséges Fejedelem, se Fő-Generális Uram ő Excellentiája hírenemé nem adták Ngod jövetelét, és hogy mihez tartsam magamat? Azért én innét el nem mehetek, — mert azt sem tudom, melly órán csap ki az ellenség, mellyik postérungnak kell succurrálnom. Hanem követem Ngodat, hogy nem udvarolhatok.

Nagyságod Berthóti István Uramnak szőlő levelét ezen órában elküldöttem expressus emberem által. — Ezzel Nagyságod affectiójában ajánlván magamat, maradok

Nagyságodnak köteles szolgája
Szécsén, 4. Februarj 1709. *Bottján János m. k.*

P. S. Ímé, Balogh István Brigadéros Uram is odamegyen; hanem Ngod Zsámboki Uramat el ne vigye magával, mivel Buda felől valami ellenségnek híre vagyon.

Külszím: Méltóságos Generális-Marschallus Károlyi Sándor Uram ő Ngának kötelességgel írák. — Détár. P. H.
(Eredetije s. k. aláírva, a gr. Károlyi-család levéltárában Budapesten.)

444.

Bottján Károlynak.

Mint Kedves Fiam-Uramnak
ajánlom szolgálatomat Nagyságodnak.

Vettem Ngod levelét, mellyben mit írjon, értem. Én ugyan másképp, — lábaimmal, az mint megírtam Ngodnak, rosszúl vagyok: de mindazonáltal az Haza szolgálatját tekintvén: holnap délre okvetetlen Ngodhoz menek. Valóban tartom fiúnak azt, a ki az atyját az lukból kiolvassa! — Ezzel Isten tartsa Ngodat, és maradok

Nagyságodnak kész mostoha-atyja
Szécsény, 4. Februarj 1709. *Bottján János m. k.*

P. S. Tatárnál is tatárabb az olyan fiú mint Nagyságod; nem hiában hogy mostoha-módon bánik az apjával! — Feleségem ajánlja anyai szolgálatját Nagyságodnak.

Külczim: Méltóságos Generális Károlyi Sándor Campi-Marschallus Uramnak, (Titulus) nékem kedves Fiam-Uramnak adassék. — Détár. P. H.

(Eredetije, sajátkezű utóíráttal és aláírással, a gr. Károlyi-levéltárban.)

445.

Bottyán recognitiója.

Recognoscálok praesentibus, hogy bizonyos consideratiókra nézve Géczy Gábor ezerebéli, Ocskay Sándor Urammal élő seregekre, Csáky Mihály Uram Zsámboky István Colonellus directiója alatt lévő regementire quártélyi subsistentiául assignált helyekben, minden közkatonának csizmára és patkoltatásra négy-négy forintot, az tiszteknek egy oralis és egy equis portióra immediatae sartiae vehessenek, engedtem; Balogh István Uram ezerebéli Bornemisza János Főhadnagy Uram seregében minden gregáriusnak, úgy Csiba Ádám Urammal élő Somodi Ferencz Colonellus Uram ezerebéli négy compániában minden közkatonának egy-egy forintot.

Mellynek megvitele kitetszik az szegénységnek adott quietantiákból, hogy az Tekintetes Nemes Vármegye*) az praestálandó quantumban imputállassa. Kirül adtam ezen recognitiómat. — Datum Szécsény, 4. Februárj 1709.

Commendérozó Generális:

Bottyán János m. k. L. S.

(Egykorú másolata gyűjteményemben.)

446.

Bottyán Károlyinak.

Méltóságos Fiam-Uramnak
ajánlom szolgálatomat.

Mihelyen vettem az ötven lovas szekerek kiállítása végett írott levelét Fiam-Uramnak, én azonnal küldöttem Esztergárokra. — Én mellettem igen kevés katonaság vagyon, úgy, hogy csak strázsát is nem állíthatni ezeknek elmenetelivel; maga hadaiból inkább küldhetett volna ezen szekerek kihajtására Fiam-Uram.

*) Nógrád vagy Nagy-Hont értetik.

Eddigvaló ott mulatása alkalmatosságával régen vehetett volna annyi időt magának, hogy ide hozzánk rándúlt volna ajánlása szerint Fiam-Uram. A midőn azért tovább is szívesen várnám, maradok

Méltóságos Fiam-Uramnak

kötelessen szolgáló apja

Bottján János m. k.

Külezim : Méltóságos Generál-Feld-Marschall Nagy-Károlyi Károlyi Sándor Senator Úr és Tiszántúli Fő-Generális jó Uramnak ő Kegyelmének kötelessen ajánlom. — Détár. P. H. (Sajátkezüleg aláírt eredetije a gr. Károlyi-levéltárban. Kelte ugyan ki-maradt : de tartalmából s címzéséből ítélve, 1709. február elején (5—6-kán) kellett íratnia ; ugyanis, mint a megelőző két levél küleziméből is látszik. Károlyi ép e napokban táborozott *Détáron*.)

447.

Bottján a fejedelemnek.

Főlséges Fejedelem !

Érdemem felett jó Kegyelmes Uram !

Jóllehet Méltóságos Generális Károlyi Sándor Uram ő Nagysága jövetelinek még egy héttel előbb járt az híre : de mivel bizonyos, az iránt való tudósításom se Főlségedtől, se Fő-Generális Uram ő Excellentiájától nem lívín, tartottam az következő lágy idők által történhető Ipol, Garam és Zsitva árjával újvári útnak felbomlásától : az mennyi élist öszvesze-rezhettem és hetvenig való vágót, praetitulált Generális Uram elérkezte előtt negyednappal megindítottam ; melyet is ő Nagysága Drégely táján megállíttatott és magához vitette, — tegnap ugyan megindultak vele Détárról Újvár felé ; a mellett újvári garnizonnak küldött mundírt és discretio-píuzt béküldöttem, magam is ő Nagyságával tegnapelőtt s tegnap szemben voltam.

Az postérunghban lívó regimentek felváltatását Fő-Generális Uram ő Excellentiájánál elíggé sollicitáltam : mert elűntam sok rimánkodásokat, szenvedéseket, — mivel már keményen szökik az katonaság : csak Gundelfinger Uram ezeriből is ez napokban tizenháromig való, ki Szent-Benedekben s ki Schmeczre szökött az ellenséghez ; a szegénység sem tarthatja, mert már kifogyott szalmából, színából s abrakból. Kírem

alázatosan Felségedet, ennek megorvoslására valami consolatiót adinveniálni kegyelmessen miltóztassék.

Itt most semmi tudósításra való occurentiák nincsenek. Ezen az oldalon Isten jóvoltából az postírunkokat megtartottuk, ha egy vagy más helyből kinyomták is, — azonnal helyreállattam: de már most az postírunkoknak felít-felít mindenünét Károlyi Uram ő Nga elviszi, azalatt ha mi történik? nem tudok mihez fogni. Ezen Nemes Nógrád Vármegye is annyira exauriáltatott, hogy csak alig tengődik az militia; ideoendelte ugyan Darvas Ferencz Provinciaalis-Commissárius Uram Heves Vármegyét pro subsidio: de onnit sem hoznak; soha se commissárius, se vice-ispány körülöttem magát nem mutatja, se nem provideál, ha penig valahol valami kis excessus történik, — nem győzőm az sok lamentatiót hallgatni.

Ezután minémő intervenientiák következnek, Fölségednek alázatos kötelességem szerint megírni el nem múlatom. Kegyelmes gratiájában ajálván magamat, — éltesse Isten Fölségedet sokáig fris jó egészségben! Maradván életem fogytáig

Datum Szécsén, 8. Februarj 1709.

Fölségednek

alázatos híve és szolgálja

Bottyán János m. k.

Külczim: Fölséges Erdély- és Magyarországi Vezérő-Fejedelem Felső-Vadászi Második Rákóczi Ferencz Kegyelmes Urunk ő Fölségének, tartozó alázatos engedelemmel. P. H.

Stapheta urgens. Generális Bottyán János m. k.

(Eredetiye gyűjteményemben. Ívrét, csak aláírása sajátkezű.)

448.

Bottyán Károlyinak.

Méltóságos Generális-Marschallus!

Nagy jó Uram!

Nagyságod levelét kötelességgel vevén, értem némelly consideratiókra nézve az hadakkal maga-megtartóztatását. Nagyságod böles ítéletére hagyom, — hacsak most diversiót nem tészen: négy-öt nap a közü, lágy idő talál lenni. mind Ipol, mind Garam és Zsitva úgy megárad, hogy egy nyomot sem lehet menni. Én ugyan jónak ítélném Ngod elmenetelét:

mert az egész Csallóközt szél-tiben járhatná, mind síkföld, nem olly nagyok az havak mint az hegyek közt, hasonlóképpen Vágontúl ; mindazonáltal álljon Ngod dispositiójában. Az melly nyomon Elbeczki Uram elmehetett : az több had is utánna mehet.

Ahhoz ne bízzunk, hogy az Commissariatust két-három hét alatt provisiót szerezhessen : mert az melly keveset béküldénk is, azt tovább congregáltuk egy hónapnál. Itt lévő prófunt-mestert examinálván, azt feleli : keze alatt lévő magazinumban semmi provisio nincs. Darvas Ferencz Uram pedig tudja, hol kerüli az haza szolgálatját ; magam is eleget írok ő Kegyel-mére s vice-ispányokra : de igen lassan nyúlnak az provisio szerzéséhez. Én eleget tudakozodom búza iránt, — sohol sem tudnak ; ez a föld igen exauriáltatott.

Nagyságod hadaira rettenetes, siralmas panaszok jönek : melly kegyetlenül bánnak az szegénységgel, húznak-vonnak, prédálnak. Kérem alázatosan Ngodat : Istenre tekintvén, méltóztassék tiszteit megfenyíteni — ne engedjék annyira ruinálni az szegénységet !

Az postírungekbul és másunnét miesoda occurrentiáim lesznek : Ngodnak kötelességem szerint azonnal értésere adom. Ngod úri reflexiójában ajánlván magamat, maradok

Szécsén, 8. Februarÿ sub crepusculo vesperi, 1709.

Nagyságodnak

köteles szolgálja

Bottyán János m. k.

P. S. Ezen levelem végezésével érkezett valami kevés búza, kit is Fő-Generális Uram ő Excellentiája az postírungek-ban lévő hadak tartására rendelte, — mert ott másként nem élhetnek.

(Eredeti levél a gr. Károlyi-levéltárban, sajátkezűleg aláírva.)

449.

A fejedelem, Bottyánnak.

10. Februarÿ 1709. Munkács.

Bottyán János Úrnak.

Kglmed levelét vevén, a Kglmed commandója alatt való hadaknak Generális Károlyi Sándor Úr által a több hadakhoz való commendéroztatásokat értettük ; kiket is Kglmed comman-

dója alá vissza fogunk bocsáttatni, csak szintén a mostani próbára kellett conjungálnunk, etc.

(A fejedelem cancelláriáján készült egykorú kivonat, az 1706—1709-ki még kiadatlan leveles-könyvben.)

450.

Bottyán Sötér Tamás ezredesnek.

Jóakaró Oberster Uramnak
szolgálok Kegyelmednek.

Ímé, alá küldöttem Nemzetes Vitézlő Gubán Péter Főhadnagy Uramat, szükségétül viseltetvén, Heves, Borsod és Pest vármegyéből Tekintetes Commissariatustúl assignált élésnek s vágónak kihajtására, — ki is midőn az Kegyelmed districtusára érkezik: assistentiával légyen. — Azonban egy vármegye deputált embere mellé elégséges militaris assistentiát adván, hajtasson Kegyelmed Ráczkevi-szigetből ezer mázsa húst — lábon; az marha jó és nem kallódt legyen, — három mázsáson alúl bé nem kell venni.

A többiről ore tenus is fogja Kegyelmedet informálni föllülírt Hadnagy Uram. Ezzel éltesse Isten Kegyelmedet. — Szécsén, 10. Februarj 1709.

Kegyelmednek

szolgáló jóakarója

Bottyán János m. k.

P. S. Az Istenért is kérem Kegyelmedet, azon vágómarha minél hamarabb jőjjön, mivel periculum in mora, — Újvárban semmi hús nincsen.

Külsőim: Tekintetes Nemzetes Vitézlő Sötér Tamás Ezredes-Fő-Kapitány jóakaró Uramnak ő Kegyelmeinek. — Ibi-ubi.

P. H.

(Eredeti, s. k. aláírt levél a gr. Károlyi-levéltárban.)

451.

Bottyán Károlyinak.

Méltóságos Generális Uram!

Zelírzül 11. praesentis emanált Nagyságod levelét vévén kötelességgel, mit méltóztatik írni, értem. Az vectura iránt, igenis, Vice-Ispány Uramat kellett requirálnom: mivel itt

körül-belől, — ha mindjárt tíz-husz faluról mind elhajtatom is az szánokat, nem telik százra. Ebben azért Vice-Ispány Uram repartitíójával kellett élnem, mert más jobb modalitássát nem láttam. Míg penig a szánok előállhatnak: azalatt a búzát öröltetem is, — hogy lisztül küldhessem; más az, hogý zsákokat sem kaphatni, kit hoz is a szegénység: csak ringy-rongy, meg nem tartja az búzát s a lisztet. Vagy úntat, vagy sem Nagyságod, — de én azzal hamarébb meg nem indíthatom, noha minden mesterséggel rajta vagyok, hogy mennél többet s jobb móddal küldhessek. — De azt nem írja Nagyságod: kivel confójeztassam? itt ollyas had nincs, az postérungból sem hozhatom ki. — Úgy gondolnám, harmadnap múlva megindíthatom azon bészállítandó provisíót. Kívánván, éltesse Isten sokáig Nagyságodat. Datum Szécsén, 12. Februarý, 1709.

Nagyságodnak

köteles szolgálja
Bottyán János m. k.

P. S. Minekelötte Nagyságod levelét vettem volna: kiküldöttem már annakelőtte harmadnappal a katonákat, kik most is oda hajtani vannak. Az hordókat bár sietve visszaküldené Nagyságod, hogy azokban töltvén, hamarébb küldhessem.

Külezím: Méltóságos Generális-Marschallus Károlyi Sándor nagy jó Uramnak ő Ngának kötelességgel. — Zselizcen. P. H.

(Sajátkezűleg aláírt eredetije a gr. Károlyi-levéltárban.)

452.

Bottyán Károlyinak.

Méltóságos Generális Uram!

Ajánlom kötelességgel való szolgálatomat Nagyságodnak. — Mit írjon Andrásy István Generális Uram és Babócsay Ferencz Uram: ezen includált originálékból *) megértheti Ngod. — Az postérungokból is azt referálják, hogy az ellenség nemhogy Nagyságod után indulna, sőtinkább Liptó felé nyomakodik az bányákról; azért Ngod semmit sem tartván, bizvást operálódhatik. Ha mi ollyas motussát érthetem, kötelességem szerint Ngodnak sietve értésére adnom el nem múlatom.

Most az mennyi élest lehetett, megindíttattam, kiról

*) Lásd a mellékleteket.

tudom, Ngod adjutantja is lészen informatus. Caetero kívánom, ez levelem találja Ngodat szerencsés órában!

Datum Szécsén, 14. Februarj 1709.

Nagyságodnak

köteles szolgálja

Bottyán János m. k.

P. S. Ngodnak igen hasznos diversiója lehetne Nagytapolcsán felé: mivel a tájrúl is mindinkább Liptóba ment az ellenség, — Ngod odamenetelével talám revocáltatnék. Az állapotokrúl ne terheltelessék Ngod tudósítani.

Külczim : Méltóságos Generális-Marschallus Károlyi Sándor nagy jó Uramnak ő Ngának kötelességgel íram. Újvár, vel ubi. — Cito, cito, cito, citissime. P. H.

(S. k. aláírt eredetije a gr. Károlyi-levéltárban.)

I. Melléklet.

B. Andrásy István, Bottyánnak.

Méltóságos Generális Úrnak

Kglmednek kötelessen szolgálók.

Mit írjon Babócsay Ferencz Uram az ellenség Szepesben való menetele felül, kívántam Kglmednek megküldeni, — mely is bizonyos. Kérvén, hogy Méltóságos Fő-Generális Károlyi Sándor Urammal ő Kglmével is ne terheltelessék Kglmed communicálni, mivel szükséges, hogy az Úr is tudván constitúciókat, azokhoz dolgait accomodálhassa. Kérem, ha mi új és jobb hírei vadnak a tájon Generális Uram Kglmednek, tudósítson Kglmed. In reliquo maradok

Kglmednek

köteles szolgálja

Andrásy István m. k.

Kivül : Méltóságos Generális, Tekintetes Nagyságos *Bottyán János* jóakaró Uramnak ő Kglménék. — Rima-Szombat, Szécsény. P. H. Tornallyán lévő tiszt küldje Rima-Szombatban.

(Eredeti, igen szakadozott levél n. o., a dátum helye is kiszakadt; de valaki, a ki még olvashatta a dátumot, ezt jegyzé rá: »1709. 9. Febr.«

II. Melléklet.

Babócsay Ferencz Andrásy Istvánnak.

Ajánlom Ngodnak kötelességgel való szolgálatomat. — Az Ngod levelét vettem böcsülettel, Mlgos Generális Gróf

Csáky Mihály Uram ő Ngának szőlő levéllel együtt, az melyet is felszakasztottam, mivel ő Nga Erperjesre ment.

Itt olyan constitutióban vagyunk, hogy az ellenség enyhány felől becsapván Szepesben, az micinket postírungek-ből kinyomta, igen kevés kárral; fogja magát postírunghban helyheztenni, vagy sem? még nem tudom. Főlséges Urunk parancsolatjából Lőcse és Kézsmárk kir. városok jó formában praesideáltattanak, a mint nem kétlem, Ngodnak is tudtára vagyon. Ott pediglen (Rozsnyónál) Ngod ne terheltecsék jól vígyáztatni, úgy, hogy ha casu quo Rozsnyó felé nyomúlna az ellenség: nekem is tudtomra adni ne terheltecsék Ngod, hogy én is inment azonnal utánna nyomúlhassek.

Az Ngod levelét Csáky Uramnak ő Ngának elküldöttem, úgy Andrassy Pál Uramnak is ő Ngának.

Ha mi bizonyossabbat érthetek az ellenség felől, tudtára adni Ngodnak el nem múlatom. De reliquo maradok

Ngodnak

köteles szolgája

Svedlér, 9. Februarý 1709.

Babócsay Ferencz m. k.

(Eredeti, ugyanott.)

453.

Bottyán Károlynak.

Méltóságos Generális Uram!

Jászfalura érkezését Ngod recenter vett leveléből értem, kibem engemet láttatik keményen okozni a szánoknak késedelmes előhajtásáért; melly ha énrajtam múlt: számot adok! Hiszen, eleget parancsolom mindenfelé, katonákat is küldöttem; azonban Darvas Ferencz Uram subordinansa is mellettem lévén: azt is mindenfelé űzöm, kergetem, — de hirtelen csak nem lehet. Tegnap Gyarmatrúl, ma meg innét az kit lehetett, megindítottam. Zsámboki István Uram is az mint írja, küldött; az többi is utánna készül, — csak ne terheltecsék Ngod a tájon subsistálni két-három napig.

Hogy Ngod az Duna mellé is oszlatta hadát: az nekem nem öröm: mert tudom, jut annak az nyomorúlt jószágomnak, melly eddig Újvárnak egyik subsidiuma volt, *) — csak elhi-

*) Bátorkeszi uradalma s Madart, Szent-Pétert érti.

szem, azután nem lesz. Magam sem bánom már, ha elpusztúlnak azon faluim, mert a nélkül sem vehetem semmi hasznokat.

Csudálkozom, hogy Ngod engem okoz: holott Détáron azt fogadta, hogy már ennekutánna megment az commissáriusságtól. Én keményen megparancsoltam mind itt s mind Gyarmaton, hogy valamennyi vágó és élés találkozik, — itt ha semmisem marad is, — mind rakják fel és küldjék bé (Újvárba); eleget is mesterkedünk benne. Közelről már szánokat nem hajthatni, mert már az első vitelre elhajtották. — Caetero éltesse Isten Ngodat. Maradok

Szécsén, 14. Februarj 1709.

Nagyságodnak

köteles szolgálja

Bottyán János m. k.

Külczim: Méltóságos Mezei-Marschallus Károlyi Sándor Uram ő Ngának kötelességgel. — Jászfalu, vel ubi. P. H.

(S. k. aláírt eredeti levél a gr. Károlyi-levéltárban.)

454.

B. Andrássy István Bottyánnak.

Mint jóakaró Generális Uramnak

ajánlom Kglmednek kész szolgálatomat.

Ennekelötte is tudósítottam KglDET, hogy már negyed napja múlt az ellenség Szepes vármegyében való menetelinek, — holott most is mégeddig ott volt Káposztafalva nevű faluba és a körül, a mieink két mélyföldnyire túle Vogendrez felé. Így lévén az dolog, szükség leszen erről Méltóságos Generális Károlyi Urat is Kglmednek tudósítani. Maradván ezzel

Kglmednek

Rozsnyó, 12. Februarj 1709.

kész szolgálja

Andrássy István m. k.

Kivül: Méltóságos Generális, Tekintetes Nagyságos Bottyán János jóakaró Uramnak ő Kglménnek.

P. H.

Ibi-ubi.

(Eredeti levél a gr. Károlyi-levéltárban; bizonyára Bottyán közlé Károlyi Sándorral, tán föntebbi leveléhez csatolva.)

455.

Bottján Déray Pál Heves vármegyei alispánnak.

Jóakaró Vice-Ispán Uramnak
szolgálok Kegyelmednek.

Újvári postérungban levő compániák felváltatván, kevés nyúgodalomra ezek ismét helyekben visszajöttek. Mivel pedig ezen Nógrád vármegye az postérung miatt leginkább aggrá-váltatott: azon Colonellus Géczi Gábor Uram compániáit Kegyelmed maga vármegyéjébe dislocáltassa s regulamentaliter interteneáltassa. Az Nemes Vármegyére limitált élésnek residuitását pedig s úgy vágót is küldeni Kegyelmed minden hallogatás nélkül admaturálja, mert újvári garnison szorultságban lévén, in tempore kell succurrálnunk; másként, ha Kegyelmed késedelmeskedik, kénteleníttetem újabb executiót küldenem Kegyelmedre.

Kegyelmednek
Szécsén, die 15. Februarj 1709.

szolgáló jóakarója
Bottján János m. k.

P. S. Most a bőjti napokban, tudom, bősége lesz Kegyelmeteknél az halnak; igen kedvessen venném, ha valami vajjal s más culinárékkal is gazdálkodnék Kegyelmed.

(Eredeti levél Heves vármegye levéltárában, 1709. Nro 27. Csak az aláírás s. k.)

456.

Bottján Károlynak.

Méltóságos Generális Uram!

Szállásomra érkezésemmel vészem ezen accludált levelet, kiben is nékem mit írjanak, méltóztassék Generális Uram megérteni. Én még az postérung kivitele alkalmatosságával is megmondottam, hogy nem jól esik a dolog: mert gyakor instructióm szerint, hogy secundálhattuk volna egymást, nem volt kivel? Azonkívül pedig Vajda András Colonellusom is elmeneteliről semmi hírt sem tett; többi postérungokat is én nagyon félttem attúl, — hacsak másként nem gondolkodik Generális Uram felőlök, — kiváltként ha Garamon túlmegyen. Panaszkoznak azonkívül az kik többi postérungokban marad-

tak is: éppen subsistentiájok nem lehet, hacsak intertentiójok-ról másunnét nem provideáltatik. Míg pedig erről provideálnánk is: szükséges volna mindennekfelett azon postérungokat megerősíteni, kikről jól gondolkodván Generális Uram, tégyen ollyas rendelkezéseket, hogy az haza szolgálatja tapasztalhatóbb fogyatkozást ne szenvedjen, — mert mint most is értettem, már másunnét is azon ellenség ki-kicsapott; elég kevés volt, csak lett volna kinek resistálni, meg lehetett volna.

Raptim Szécsény, 17. Februarj 1709.

Méltóságos Generális Fiam-Uramnak

kötelessen szolgáló apja

Bottyán János m. k.

P. S. Kérem, tudósítson Fiam-Uram sietve: miként disponál az postérungok felől?

Mint hírelték, itt az Ipolynak semmi áradása nincs, sőt ha volna is itt: oda alább egykét napokon túl érkeznék el.

(Eredetije a gr. Károlyi-levéltárban.)

Melléklet:

Méltóságos Generális!

Nékem nagy Uram!

Én tegnap házamból Palójtákra érkezvén emyihányad magammal: azon éjjel, circiter éjfél tájban Szenográdon insperatim megütötte az ellenség Réz Istrán Hadnagy Uramot, úgyannyira, hogy szerencsétlenül jártanak ő Kglmek, felvervén őket, nem kicsiny kárt vallott Hadnagy Uram, mert a zászlót is az ellenség elnyerte; ő Kglmének semmi híre nincsen: hogyha levágták-e? vagy elevenen elfogták; a többiben pediglen a ki elmehetett, szerencsés volt. Ngodnak mint nagy Uramnak bizonyosan írhatom, nincs különben. Tovább immár mit parancsol Ngod énnékem, mivel csak magam tiszt itt lévén, alázatosan elvárom Ngod parancsolatját; az odavaló postérungról miképen tovább is tészen dispositiót? bizonyos választ várván, kívánom: éltesse Isten Ngodat számos esztendeig, s maradok Nagyságodnak

Datum Közép-Palójtá, 17.

Februarj Anno 1709.

alázatos szolgálja

Örményi Kis Pál m. k.

Külczim: Méltóságos Generális *Bottyán János* Uramnak, nékem nagy Uramnak ő Ngának adassék. — Szécsén.

Cito, cito, cito, citius, citissime. P. H.

Alsó-palójtai bíró sietve küldje Szécsénbe Generális Uramhoz, száz forint bírság alatt. *Főhadnagy Kis Pál m. k.*

(Eredeti ugyanott.)

457.

Bottyán Károlyinak.

Méltóságos Generál-Felth-Marschall!

Fiam-Uram!

Mit írjon nékem Fő-Generális Gróff Eszterházi Antal Uram ő Nagysága, extractusát transmittáltam *) Kegyelmednek. Úgy tudom, még a Duna jege egészen meg nem bomlott, habár csak valamenten hidegre találna fordúlni: itt instituálandó operatiókat Isten által talám effectuálhatnánk. Már az hó itt elment, más akadályunk semmi nem lenne, praevie tudósítván említett Generális Uramat mindennemű constitutióiról. Tudom, maga Kegyelmednek szólló levelében ő Nga bővebben ír: mint lehet alkalmaztatni jobb módjával a dolgot; tudom, el nem mulatja Kegyelmed. — Raptim Szécsény, dje 18. Februarý 1709.

Méltóságos Generális Fiam-Uramnak

kötelessen szolgáló apja

Bottyán János m. k.

(A megszólítás tanúsága szerint, *Károlyi Sándornak* szólt. Sajátkezüleg aláírt eredetije ugyancsak a gr. Károlyi-levéltárban.)

458.

Bottyán Bercsényinek.

Méltóságos Főbb-Generális, Locumtenens!

Jó Kegyelmes Uram!

Méltóságos Generális Károlyi Sándor Uram ő Kegyelme e tájékra való érkezésével jóllehet Garamon túl is penetrált: mindazáltal az havaknak nagy volta miatt hogy instructiója szerint teendő operatióknak continuatióját promoveálhatta volna,

*) Ma már nincs mellékelve, de bizonyára a tábori könyvből fön-
tebb közölt 1709. febr. 3-iki levelét érti Eszterháznak.

akkor lehetetlen volt; most újonnan igyekezik ő Kegyelme, hogy dunántúli hadakkal is — Isten módot adván benne — meg-egyezhessen s consequenter operálódhasson. Medio tempore még semmit sem operálódhattunk offensive; alkalmasint meg-prófontéroztuk Újvárt, s óránként több élés is szállíttatik. *)

Írhatom Excellentiádnak, míg még az nagy hó tartott: általindultak volt Megyeresnél a Dunán tiszántúli hadak, s valamelly puskapattanást hallván, — visszaszaladtak, még most is Garam-mellyéken vadnak. Az postérungokat is többire mind üressen hagyván Károlyi Uram: ma negyednapja selymeczí német szenográdi postérungalis két compániát is ki-nyomta. nem levén másunnét sohomnét is segítenem őket, — azon hamarjában mit elkaphatott, azzal visszatért. Miként is subsistálhassanak tovább azon postérungok? gondunkra válik, mert az honnét eddig interteneáltattak, most azok a hadak concursusa alkalmatosságával semmissé tétetődtek; újvári districtus is már többire elpusztulván, ha csak Vágontúl nem segítjük. tovább mind prófontérozásból s mind más requisitumokból innét bizony nem mindenkor viszzük végben, az ellenségnek az circumjacentiákból való reánk felesedése miatt. Assecurálhatom penig Excellentiádat: csak itt legyen valaki vígyázóban, hogy én személyem szerint Újvár felé mehetek csak valamelly hadakkal, — elégséges annonát takartatok én Újvárban, ne kellessék mindenkor csak egy prófontérozásért is annyi hadaknak concurrálni. Azalatt is penig, mivel Commendáns Bertóthi Uram felettébb való competentiát kíván velem elkövetni mindenekben, még a miben semmi közí nem volna is: ne terheltessék Excellentiád ő Kegyelmét jó formában meginteni róla: az olyanoknak supersedeáljon, s ne avassa magát mások praejudiciumára abban, miben semmit nem disponálhat.

Többi e tájékon levő constitutiókról, tudom, Méltóságos Marschallus Károlyi Uram is bőven informálja Excellentiádat. Ezzel, midőn szokott gratiájában ajánlanám Excellentiádnak magamat, — maradok,

Sub dato 19. Februarj 1709.

Jó Uramnak Excellentiádnak

igaz köteles szolgálja
Bottyán János m. k.

*) L. az erről szóló kimutatást alább.

P. S. Nem kétlem, hogy Méltóságos Generális Eszterházi Antal Uram dunántúli operatióiról ne informálja leveleiben Excellentiádat; mindazáltal ex superabundanti írhatom: az belei (ballai) dupla sánczot ostrommal megvették a mieink, Eugenius regimentjét alkalmasint megosztván. Balogh Ádám már kétszer Bécsig volt és Kisfaludi László Muraközben.

Külczim: Méltóságos Székesi Gróff Beresény Miklós Erdély- és Magyarországi Főbb-Generális, Locumtenens nagy jó Kegyelmes Uramnak ő Excellentiájának, tartozó alázatos kötelességgel ajánlom. — Ibi-ubi. P. H.

Melléklet:

Specificatiója újbári provisióinak, Anno 1709.
Mense Februario.

Találtatott benn búza, szapu 1100., kősó 208. Szállított Szécsénből liszt, szapu 325., kősó 392. Útban vagyon Szécsénből búza, szapu 525, liszt, szapu 692. Vagyon még bevinni való, kit minden órán indítanak Szécsénben, melly most hajtattott össze, Gyarmaton búza, szapu 1624. Vagyon útban Kürtösről Ságra búza, szapu 200. Bozókról fiscalis búza, szapu 200. Vagyon Szalka körül fiscalis búza, szapu 500. Nagy-Sárón Révay Gáspáré, b. sz. 200. Ugyanott Gerhárd Uramé, b. sz. 200

NB. Ezekben az ellenség is elhordott, úgymint Bozókból, Sáróból és Szalkáról.

Garamon túl való földön, kit a faluk praestáltak: Fűr, búza szapu 50. Kürt, 55. Kis-Újfalu, 40. Köbölkút, 30. Bátor-Keszi, 80. Szent-Péter, 90. Madar, 75. Búcsú, 60. Muzsla, 50. Ebed, 50. Kőhid-Gyarmat, 30. Kicsind, 25. Kéménd, 30. Bény, 35. Magyar-Szőgyén, 35. Német-Szőgyén, 40. Ölyvöd, 70. Far-nad, 65. Keszi, 35. Bárt, 25. Libárd, 25. Sárkány, 15.

Summa: búza, szapu 1625.

Még Hatvanból s innét körülbelül remélhető szapu 5000, — csak lehetne az útnak romlása miatt bevitele. Vágó ment be nro 73. Útban vagyon nro 200.

(Eredetije gyűjteményemben. Ívrét, csak az aláírás sajátkezű. A szöveg és a melléklet egy azon kéz: Bottyán rendes hadi titkárának keze írása.)

Gr. Eszterházy Antal, Károlyi Sándornak.

Méltóságos Generális,

Nékem jó Uram-Bátyám!

Hevesről 31. Mensis Januarÿ datált s nékem írott Kgl-med levelit vévén, continentiájából értem már az hadakkal való nyomakodását Kglmednek. Fölséges Fejedelem Kegyelmes Urunk, nemkülönben Méltóságos Magyarországi Locumtenens és Fő-Generális Uram ő Excellentiájának tett projectatiómat hogy Kglmeddel communicáltak, értem; valóban annak ideiben remélhető gyümölcset is tapasztalhattuk volna. Már az időnek fölbomló változásával post festum lévén, az Mura s Dráva vizei is megbomolván, alkalmasint folytatható hasznosb operatióink szabad útjai praeccludáltattanak. Én ugyan az innendső hadakat mindenkoron singularis reflexióban szokván tartanom, dum et quando öszvő is csoportoztathatom: de nem látok pro hic et nunc egyéb módot az instituálandó operatiók folytatásában, hanem, ha Kglmed az Vágon által Fehérhegyeken följül becsap, — én innend az könnyű haddal Bécsig benyargaltatom, hogy azzal is turbálhassuk conceptusit és frustálhassuk szándékozó machinatióit az ellenségnek. Hogy pedig az innendső földön mind lovas és gyalog hadakkal aperte ágálhassak: éppen nem javasolhatom, mivel huszonnégy óra alatt csak könnyen Eugenius herczeg, Hannober, Parajt, Prainer, Tebeniánusok és Nádasdy regimentjei: effective ötezerből álló népe az császárnak öszvegyűlhet, s következhető nagyobb confusióját az hadnak eloszlásával reménleném ezen földnek, hogysen valamelly hasznát. Hogyha a Méltóságok munitiót küldöttek volna által: Sárvár s Tatának eddig az lábárul való elütésivel hasznos munkát tehettem volna; az kívántató munitió fogyatkozásával semmire nem mehetek. Kglmeddel való conjunctióm nem tudom, hol lehessen meg; az innendső hadnak az Dunán általvitelit én magamra nem vállalom, — lássa a ki általviheti! Elvárván továbbra is tudósítását, maradok

Kegyelmednek

Devecserben, 19. Februarÿ 1709.

kötelessen szolgáló atyjafia s öcsese

Gr. Eszterházy Antal m. k.

P. S. Én már addig az hadakat meg nem indítom, míg Kglmed Újvárból nem tudósít maga intentiója felül. Kglmed maga bölesen állathatja, hogy ha ember generalis operatiót akar végbevenni: az nem másból áll, hanem vagy obsidióból, vagy batagliából, vagy valamely országnak occupatiójából; ezen utóbbikat eddig végben vihettük volna, ha in tempore az Méltóságok disponáltak volna felőle, — lelkemre írhatom, Horvátország a mienk lett volna; ama kettőt pediglen jó apparatus nélkül nehéz végben vinni. Azért ha excursive akarunk operáldni: az levelemben inserált modalitásokon kívül más módot nem látok, — mindazonáltal böles opinióját elvárom Kglmeinek.

Külczim: Méltóságos Generális-Mareschallus Nagy-Károlyi Károlyi Sándor Kedves Uram-Bátyámnak ő Kglminek atyafiúságos kötelességgel íram.

Dunántúl ibi-ubi. Cito, citissime, citissime.

A másik oldalon: Tekintetes Nagyságos *Bottyán János* Generális Úrnak ezen levél olly véggel recommendáltatik, hogy valahol Mlgos Generális-Mareschallus Uramnak hírét halandja, sietve utánna küldeni ne terheltecsék.

P. H. *Gr. Eszterházy Antal m. k.*

(Eredeti levél a gr. Károlyi-levéltárban. Az utóirat és a Bottyámnak szóló ajánlat Eszterházy Antal sajátkezű írása.)

460.

Beresényi Bottyánnak.

Generális Bottyán János Uramnak.

Munkács, 20. Februarý, 1709.

Szécsénről 8. és 9. praesentis költ két rendbéli leveleit Kegyelmednek vettem, tudósítását értem. Érsek-Újvárban beszállított provisiónak csekélységét mi illeti, — az igen rosszúl vagyon, hogy Commissárius Uraimék annak megszerzésében nem iparkodnak, holott módjok is mutattatott benne, s nem kétlem, dispositiómhoz képeest a végre assistentiát is rendölt melléjek Kegyelmed. — Azonban nem kis kedvetlenséggel Főlséges Fejedelem értette, hogy praesidium (Újvár) subsidiumára rendölt helységeket quártélyokra fordította volna

Kegyelmed; kire nézve Bertótý Uramnak meghagytam: ha mi olyan szedett pénz tanáltatik, Sűgó kezéhez adattassék, — kinek is mindenekről regestraliter hozzámküldendő információval rend-vitele fog incumbálni.

Postírunng dolgát mi illeti: nem kívánván mostanában Károlý Uram dispositióit interturbálnom, tudom, az dolgoknak constitutiójához képpest azok iránt is rendölést tészen ő Kegyelme. Ezzel, etc.

Berecsényi cancelláriáján készült másolat, félíven, gyűjteményemben.)

461.

Bottýán Károlyinak.

Sz é c s é n y, d j e 20. F e b r u a r ý. 1709.
Méltóságos Generális Fiam-Uramnak
ajánlom kész szolgálatomat.

Tudván, hogy haszontalan az olyan harag, kitűl nem félnek, — én Fiam-Uramra nem is haragudtam s nem is haragszom, hanem arra, a ki előtt csak annyi tekintetem sem volt, hogy pusztás jószágocskámat meggondolta volna: *kíé?* Ám hagyján; idővel teszek én arrúl is! Méltóságos Gróff Eszterházi Antal Úrnak írt válaszát azon leszek ugyan, hogy elküldhessem Kegyelmednek: mindazáltal ha urgens dolog, javallom, ha bátorkeszi embertűl ír által (a Dunán) Kegyelmed, — hamarébb kézhez mégyen. — Hogy penig általszándékozzék Kegyelmed, a Duna jege szolgálván: éppen nem látom hasznosnak s nem is javallom, tudván azt is, hogy a nélkül is Dunántűl valókon mégeddig kevés múlt el az operatiók folytatásában. Ha ugyan csak szolgál a Duna jege: jobbnak gondolnám, ha dunántűli hadak Csallóköznek jövén, Nagy-Tapolcsán tájékán és a Nyitra-mellyéken elhagyott aprólékos postérungjait impetálnák, — úgy mindazáltal, ha Nyitrához való csoportozása az ellenségnek nem constálna. Ha constál penig: úgy is maga hírével csak meg lehetne Vágontűl egy fordúlást tenni s az parasztság félelmét incutiálni, annyival is inkább a végház (Újvár) annonábűl segítettethetnék. De általmenetelét Kegyelmednek sem hasznosnak, sem tanácsosnak nem látom lenni; azzal bizony az ellenség nem is revocáltatnék: mert ott semmi olly nevezetes operatiót most nem lehetne tenni.

Páter Franciscánnusoknak itt passus-adásomat én dene-
gáltam; akár Kegyelmed adjon, akár Méltóságos Locumtenens
Uram ő Excellentiája, én nem bánom, — avval bizony most
ellenség földén nem sétálnak.

Minémű desperatióból írott memorialist adott nékem bé
ezen Nógrádbéli paraszt varga: kívántam Fiam-Uramnak Ke-
gyelmednek transmittálnom;*) *hacsak nagyobb categoriában
nem tartatik azon had: magunk magunkat igen szépen elpusz-
títjuk*, kit bizony a mikor az ellenség meghallja: igen fogja
örülni. Más felől is jöttek olyas híreim, hogy visszatérésével
Kegyelmed hadát sohol bé nem várják, — rettentvén őket
mások példája. Ezekkel hogy kelletik alkalmatlankodnom
Kegyelmednek, nagyon követem; de *mivel nem szenvedhetem
a sok szegénység lamentatióját*: alázatosan akartam repraesen-
tálnom. — Midőn azért Fiam-Uram jóakarátjában tovább is
ajánlanám magamat s kívánva várnék jót hallanom, — maradok

Méltóságos Fiam-Uramnak Kegyelmednek

kötelessen szolgáló apja

Bottyán János m. k.

Kedvesen vettem jószágunk eránt Nagyságod protegál-
lását; soha de soha nem láttam olyan fiat, az ki atyja-anyja
jószágát úgy pusztíttatná! Ezzel maradok

Nagyságodnak

jót kívánó anyja

Forgách Juliánna m. k.

(Eredeti levél a gr. Károlyi-Levélárban. A tábornoknak csak aláírása
sajátkezű. — nejée. Forgách grófnőé, egészen.)

462.

Bottyán Károlynak.

Méltóságos Fiam-Uramnak Kegyelmednek

kötelessen szolgálók.

Fiam-Uramnak levelét szokott kötelességgel vévén ezen
órában az acclusákkal együtt, értem Ebeczki Uram informa-
tióját, — mellynek én semmiképpen hitelt nem adhatok, eo
fundamento, hogy szintén bár mind Selymeczről, Zólyomból,
Beszterczéről s másunnét kijött volna is az ellenség úgy, hogy

*) Nincs itt.

habár egy benn nem maradt volna is: háromezer szám nem exurgálna; másik az, hogy szintén actu nálam vagyon Brigadéros Csajági Uram ő Kegyelme, Divínbúl való feljövételivel, lévén mindenféle portási: ingyen semmit sem tudtak felőle referálni; mellyet lehetetlennek tartok, hogy annyszámú ellenség úgy maga hírével tudhatott volna kimenni, hogy ezen postérung semmit nem hallott volna felőle.

Én az élést naponként innét készíttetem, várván további Fiam-Uramnak dispositiójátúl eránta. Medio tempore pedig míg ottvaló késését értem: ugyan kötelessen kérem Fiam-Uramat, az Asszonyával együtt, — ki is ajánlja becsülettel való szolgálatját, — ne terheltelessé hozzánk rándúlni, — coram plura. Hozza Isten szerencsésen Kegyelmedet!

Az szegénységnek sokféle lamentatiója végett mai levelemre reflectálok magamat; én nem tudom, megyen-e oda Kegyelmedhez a panasz, vagy nem? — *én nyughatatlan vagyok miattok. Kérem, ne engedje annyira zaklatni az szegénységet a hadaknak!*

Caetero, midőn szokott jóakaratiában ajánlom magamat, maradok

Raptim Szécsény, 20. Februarÿ hora 8-va vespertina, 1709.
Méltóságos Fiam-Uramnak

kötelessen szolgáló apja
Bottyán János m. k.

Külczim: Méltóságos Generál-Felth-Marschall Nagy-Károlyi Károlyi Sándor Senator Úr és Tiszántúli Fő-Generális jó Uramnak ő Kegyelmének kötelessen ajánlom. — Détár.

P. H.

A másik oldalon: Stapheta urgentissima.

(S. k. aláírt eredetije a gr. Károlyi-levéltárban.)

463.

Bottyán Károlyinak.

Méltóságos Generális Uramnak

Kötelességgel szolgálók Ngodnak. — Mint írjon Csajági János Brigadéros Uram az ellenség gyülekezetiről: ezen acclusából méltóztathatik Ngod megérteni. Több postérungok-

búl is hasonlót írnak. — Ha azért Ngodnak úgy tetszenék, jó volna most valamelly hadat azon börzenkedő ellenség eleiben küldeni: hadd venné észre, hogy mi is nem annyira tartunk tőle. — Caetero Ngod jóakarattjába ajálván magamat, maradok, — Szécsén, 24. Februarÿ 1709.

Nagyságodnak

igaz köteles szolgálja
Bottyán János, m. k.

P. S. Az Istenért is kérem Ngodat: semmire nem kell vólni, hanem ugyan feles hadat nyomíntson arra, mert az ellenség heában nem gyülekezik.

Külczim: Méltóságos Generális-Mezci-Marschallus Károlyi Sándor Uram ő Ngának kötelességgel. — Dejtár, vel ubi.

P. H.

Mellékletek:

I.

Bizodalmas Kedves Generális Uramnak
ajánlom Kegyelmednek köteles szolgálatomat.

Eljővén tegnap Kegyelmedtől, az útban igen rosszúl kezdettem volt lenni, most is csak rosszúl vagyok. — Szintén most jöve két emberem Vígles tájáról, az kik referálják, hogy Ocsovára s Szalotnyára szállott Beszterczéről s más helyekről öszvecsoportozott mind lovas és gyalog némettség, kinek noha nem tudhatom melyre (merre) van szándékja, erre-é mifelénk? vagy Szenográd felé? — mindazáltal az mint peskóczyiak által tegnap az zólyomi bíró nekem üzente, aligha erre nem szándékozik kicsapni. Kire nézve most is portát küldék azon ellenség felé, és ha mi bizonyosabb hírem lészen, Kegyelmedet tudósítom; készen tartván én is itt az hadakat, tudom, Kegyelmed fog mindenfelé parancsolni. Ezzel maradok

Kegyelmednek

Divín, 22. Februarÿ 1709.

köteles szolgálja
Csajági János, m. k.

Külczim: Tekintetes Nagyságos Bottyán János Uramnak, Kegyelmes Urunk ő Felsége Hadai Generálissának, bizodalmas nagy jó Generális Uramnak ő Nagyságának. Szécsény.

P. H.

II.

Mint nagy-bizodalmas Generális Uramnak
ajánlom kész köteles szolgálatomat.

Ezen órában érkeztek meg az portásim Selmecz felől, kik is bizonyosan hozták, hogy az német kijött Zólyom felé, — de merre mégyen? bizonyosan nem tudhatom; gondolom, hogy ez étszakán ki fog csapni valamely felé. — Selmeczről jött ki bizonyos színográdi ember. a kik az színográdi bírót vitték ki onnét kezességen, kik előtt azt mondotta az selmeczi Óbestér és meg is esküdt, hogy ezen corpust ezen az héten még az Ipolyon is általhajtja, — de néki szabad beszélni!

Bornemisza Uram is elérkezett mintegy negyvened magával együtt; egyetértvén ő Kegyelmével, az mint legjobban tudom, az vígyázást úgy folytatom. Isten megtartván, tovább is tudósítom Ngodat. — Ezzel maradok

Nagyságodnak

Datum Szuklhány, Die
22. Februarj Anno 1709.

alázatos szolgálja
Nagy János, m. k.

P. S. Vagy mireánk, vagy pedig Turapolára, vagy Lestre minden szándéka, — a mint beszélették.

Külczim : Méltóságos Generális Bottyán János Úrnak, Felséges Urunk ő Fejedelemsége egyik Commandérozó-Generálissának, nékem jó Kegyelmes Uramnak íram. Szécsény. — Cito, cito, citissime, citissime. P. H.

A másik oldalon : Falusi bírák! életetek s fejetek vesztesége alatt vigyétek Szécsényben. Nagy János, m. k.

(Mind a három levél eredetije a gr. Károlyi-levéltárban.)

464.

Bottyán, Balogh István dandárnoknak.

Ajánlom szolgálatomat

Kegyelmednek.

Éppen elromolván az posterungalis hadaknak mind lovaik s mind penig magok a nyughatatlanság miatt: Kegyelmed ezen levelém vételével se órát, se napot, se további ordert

nem várván, küldtést küldje azon compániáit egy kemény tiszttel, a kik eddig quártélyban voltak. Ezt pedig Kegyelmed tréfának ne vélje; mert ha azalatt, míg Kegyelmed restelkednék felküldésekben, az postérungok üressen maradnak: Kegyelmed fog róla szoros számot adni. — Szécsény, dje 1. Martý 1709.

Kegyelmednek

szolgáló jóakarója

Bottyán János, m. k.

Külczim: Tekintetes Brigadéres Balogh István jóakaró Uramnak ő Kegyelmének. — Ibi-ubi. P. H.

(Eredeti, féliven in folio, csak az aláírás sajátkezű. — Kir. kamarai levéltár.)

465.

Bottyán Bercsényinek.

Méltóságos Főbb-Generális, Locumtenens!

Jó Kegyelmes Uram!

Itt minden postérungokból engem nyughatatlankodtatnak az tisztek, várván kiki közülök a felváltatást. Irhatom Excellentiádnak: ha csak azalatt, most in tempore fel nem váltattjuk, annyira megromlottak lovaik, — nyáron soha szolgálatot nem tesznek; mindenéből kifogyott, kíváltként mostani hadak concursusa alkalmatosságával a szegénység, az bizony a postérungot tovább nem tartja. Itt szécsényi magazinumban lévén valamely abrak, kéntelenítetttem azt evacuálnom s nekiek küldenem.

Az ellenség köbölküti jószágomig penetrált volt, eléggé leste-várta az annonát: de nem győzte várni. Ezentúl, ha vizek áradási lesznek, nem tudhatom, miként lehessen a szállítása; mostani kemény idők alkalmatosságával újonnan megerősödven a jegek: csak maga hírével ma indítottam negyven szekér lisztet, — jobbnak ítélem lenni ezentúl is kevesenként a szállítást, midőn a vizek engedik.

Minémű levelét veszem szintén mostan újavári romlott házamnál levő gondviselőmnek: méltóztassék Excellentiád megérteni, micsoda állapot legyen? Ezt egyébre nem gondolom, hanem hogy Excellentiád adott neki. Commendáus Uram-

nak, olyan authoritást, hogy olyan ember, mint ő Kegyelme diszguláljon s idegenítsen magam saját pénzemnek erőszakos elhúzásával. *Ezt érdemli az én igaz hazafiúságos szolgálatom, s vérem ontása?*... Isten látja, tovább is vérem ontását, sem értékemet nem sajnálom a közjóért közönségessé tennem: de megvallom, ilyen gyalázatot olyan embertől mint Bertóthi István — nem szenvedhetek, s félek attúl, dum et quando rosszúl ne járjak vele! Minden búzám, gabonám jószágombúl már oda lett, — azt nem sajnálom annyira, mint ezen állapotot; alázatossan kérem azért Excellentiádat, méltóztassék ő Kegyelmének parancsolni: azon marhám ára — kit nagy szerencsén hajtattam fel — térjen meg kezemhez; másunnét is sohonnet egy pénz jövedelmem nem lévén, úgy kell segítenem magamat, mint lehet. Újvárbán létem alkalmatosságával is tettünk volt közönségessen limitatiót némely Vágon túlsó helységekre, hogy részemről is a mint magamnak, inkább Stabomnak csak valami kevés pénz is proveniáljon: azt is hatszáz forintokat olyan praetextus alatt detineált, hogy quardizon exolutiójára convertálja, — kiben bizony soha csak két pénzt sem lát senki is. Egész Csallóközt tirannice magának adóztatja, húzza-vonja a szegénységet, — kit hogy repraesentálhassanak Excellentiádnál, nincs módjok benne; parancsolja Excellentiád Sígó Uramnak, hogy mindeneknek alattomban végére menvén, repraesentálja Excellentiádnak, — kit midőn meg fog hallani Excellentiád, eliszonyodik rajta. Ne gondolkodjék pedig Excellentiád, hogy én ezeket csak ő eránta való rancorombúl írjam; hanem ha seriumot nem fog tapasztalni: engemet pirongasson meg érte. Iterato is alázatossan kérem azért Excellentiádat: sub titulo Generalatus többször is említett Commendáns Uramnak ne engedjen olyan szarvat, hogy nékem csak ennyi tekintetem s authoritásom legyen, mint a ki vagy; — készszebb leszek fegyveremet kettétörnöm s a Dunában hajtanom, hogysem mint olly gyalázatossan viseljek tisztet, hogy olyan embernek mint ő Kegyelme subordináltatván: nékem praescribáljon!

Vai Ádám Uram ő Kegyelme instantiájára küldött parancsolatjára Excellentiádnak én satisfactiót nem tudok tétetnem; investigáltattam minden regimentekben: de sohol Ra-

bophezki (Hrabovszky?) nevű hadnagy nem találkozik; hihető, a mikor rosszul cselekedett, nevét változtatta meg. — Coeterum midőn kívánva várok jó resolútiót Excellentiádtúl, ajánlom tovább is magamat szokott úri gratiájában, s maradok

Jó Kegyelmes Uramnak

Excellentiádnak

Szécsény, dje 2. Martý

Anno 1709.

igaz köteles szolgálja

Bottján János, m. k.

P. S. Elsőben vett el fl. 600., másodszor vett el fl. 1800., kölesön adtam volt neki fl. 400.; alázatosan kéröm Excellentiádat, mindezőket adassa meg vele.

Melléklet:

Méltóságos Generális!

Nékem Kegyelmes Uram!

Nagyságodnak ajánlom alázatos szolgálatomat. Hogy Bínybül az Nagyságod gabonáját Commendáns Uram ő Kegyelme két verembül elhozattatta, úgy az marha árát is hogy kezéhez vette, ezernyolczszáz forintokat, nem tudom mire vélni: Nagyságod engedelmebül esett-é, vagy sem? holott Nagyságod nékem méltóztatott committálni Setit Ferencz Uram által, hogy kezemhez vegyem, — s azonban a minap magához hívatván ő Kegyelme, megparancsolta keményen, hogy az egész Nagyságod oeconomiájában lívő gabonáját hordattassam bé; arra feleltem, hogy Nagyságodtól nincs commissióm, nem cselekedhetem; — arra engemet rútúl el-ördögadtázott és térdig való vassal fenyegetett, ha bé nem hozattatom, — kit én mind- eddig is meg nem cselekedtem s nem is cselekszem, míg az Nagyságod parancsolatját nem veszem; ha elhordatja ő Kegyelme, arrúl én nem tehetek, — várván mindazáltal az Nagyságod parancsolatját tovább is s ahhoz alkalmaztatni magamat igyekezem. Ezek után Nagyságod gratiájában ajánlván magamot, maradok

Nagyságodnak

Újvár. 22. February 1709.

alázatos szolgálja

Mohy Ádám, m. k.

Külczim: Méltóságos Generális Bottyán János nékem
nagy..... *) Uramnak ő Nagyságának alázatosan írá-
m. Szécsény. P. H.

(Eredeti levelek, gyűjteményemben.)

466.

Bottyán Károlynak.

Raptim Szécsény, 2. Martÿ 1709.

Méltóságos Generális Fiam-Uramnak
kötelessen szolgálók Kegyelmednek.

A midőn venném Méltóságos Generális - Marschallus Gróff Eszterházy Antal Uram ő Nga Kegyelmednek szálló levelét, — felszakasztásával érkezik Kegyelmed levele is; arról bizodalmassan követem, nékem is csak azon formában ír, — de annak már mind utánna vagyunk!...

Köbölkúti jószágomig penetrálván az ellenség: *a mi a sáskátúl megmaradt, — megette a hernyó; s ottlévő gondviselő öcsémet torturára vonta, lábánál fogva felakasztván*, gondolván azt, hogy valami jószágomat kaphatja. Azzal elúnván lesni-várni az annonát: honnét jött, visszatért. Elmenetelivel én is csak Isten igazában indítottam hatvan szekér lisztet, — eddig azzal alkalmasint penetráltak is, többit pedig Kegyelmed intimatióját ha nem venném is: hazafiúságos kötelességem is arra kényszerít. Azon hadakra nékem most semmi szükségem sincs; hanem Nyúzó Uramnak megírtam, mivel csak mostanában is két jász várost felvert a ráczság, — conjungálja magát Sötér Tamással, és ha gondolnák, valamit tehetnek, — próbáljanak; ha nem próbálhatnak: maradjanak helyben addig, míg a Tisza jege romlik.

Szegény Bagosi Pál halálán valóban sajnálkodom. Balogh István és Somogyi regementjeiket hová tette Kegyelmed? eddig sem constál előttem; quártélyokban visszamentek-é? vagy Kegyelmed hadaival vagynak? Azok azonkívül is a telet quártélyban töltötték, ha ott vagynak: hadd siessenek vissza

*) Egykét szó kikopott.

a postérungok felváltására, mert félek rajta, hogy (ezek) üresen maradnak.

Újvári romlott házamnál való gazdám levelét veszem, a melyből értem, hogy ispotályban való Bertóthi István göbölmarhám árát 1800 forintokat erőszakosan elhúzott; félek rajta, hogy sok cselekedett injuriájáért rosszul járok véle, — mert sok már, a kit ellenem competenter cselekedett, sub titulo Generalatus nagyot praepjudicálván magának; melyet tovább nem szenvedhetvén, kéntelenítettem alázatossan írt levelemben s úgy expressus emberem által is repraesentálnom Főlséges Urunknál, olyan ember által mint Bertóthi, tett injuriáimat. Mert készebb vagyok fegyveremet kettétörnöm s a Dunába hajitanom, hogysen neki elszenvedhessem. Már kit egyszer is, másszor is elhúzott: huszonnyolczszáz forintra extendáltatik, csak azúlta penig, miúlta Újvártúl távoztam.

Én tovább is ezzel szokott jóakaratójában ajánlván Kegyelmednek magamat, maradok

Mint Méltóságos Fiam-Uramnak

kötelessen szolgáló apja

Bottyán János, m. k.

P. S. Az occurrentiákrúl s ellenség constitutióirúl én fogom consequenter tudósítanom Fiam-Uramat: csak Kegyelmed is hasonlót ne terheltelessé elkövetni, úgy szintén Bagosi Pál Uram mi módon történt hirtelen halálárúl. Feleségem Kegyelmednek, velem együtt az Asszonnak ő Kegyelmének ajánlja becsülettel való szolgálatját; nagyobbban követem én arrúl Kegyelmedet, hogy nem-akaratommal ugyan, mindazáltal olly parasztos találtam lenni, hogy nem udvarolhattam. — Feleségem Kegyelmednek alázatossan recommendálja szegény rab Révai Gáspár Uram ő Kegyelme rabi sorsát, — mint emlékezett felőle itt is Kegyelmednek. *)

(Eredeti levél a gr. Károlyi-levéltárban.)

*) B. Révay Gáspár anyai nagybátyja volt Botyámménak. Nyitra vára feladása miatt került vizsgálati fogságba.

Bottyán Bercsényinek.

Méltóságos Locumtenens s Fő-Generális!

Kegyelmes Uram!

Sietve akarám Excellentiádnak értésére adnom: egymásután három csapatban feles élést küldöttem Újvárba, melly szerencsésen bement, — hanem kijövet az utólsók közül tizenkilencz lovas-szánat és egy hadnagyot negyedmagával az confúrozók közül elfogott az ellenség. Azon nyomban az Garamig jött és a csatai hidat mind Garamon s mind a Sziuczén elhányván, lábait kivágván, megégezte; az mieink salváltak magokat. Már újonnan való járásunk (Újvárba) praeccludáltott. — Az időnek első alkalmatosságával vagy azon hidat, vagy mást erigálnék: csak bár hatszáz hajdúm lehetne. Esztergamban s Nyitra táján feles lévén a német: mihelyest értendi az hídesinálást — reá jön; ha hajdúm lészen: semmit sem árt. Az hídhoz való apparamentumok szerzésében most occupáldom. — Ezt alázatos kötelességem szerint kívántam megírni. További occurrentiákrúl tudósitanom is el nem mulatom, — kegyes gratiájában ajánlván magamat. Éltesse Isten Excellentiádat. Maradván

Szécsén, raptissime dje 8. Martý 1709.

Excellentiádnak

alázatos engedelmes szolgája

Bottyán János, m. k.

P. S. Már egynéhányszor alázatosan requirálám Excellentiádat az idevaló fogyatkozásokrúl és az postíringoknak felváltatásárúl: de semmi consolatio nem nyújtatott. Miben legyen Ebeczki István, Balogh István Brigadéros Uraméknak, úgy Somodi Ferencz Uramnak instructiójok? csak azt sem tudhatom; midőn ő Kegyelmeket az haza szükséges szolgálátjára requirálnom: csak az válokrúl írnak s azt felelik: tudják ők, Excellentiádtúl micsoda orderék legyen, — ahhoz tartják magokat; Géczí Gábor Uram hasonlóképpen felelget. Mi haszna tehát, ha én magam itt vagyok: ha az hadak nem pareálnak? ! . . . Az mint látom, Méltóságos Generális Károli Uram ő Nagysága máskint, Brigadéros Uramék máskint or-

dereznek. — Én itt búval, gonddal ölöm magamat: s mások vendégeskednek és nótát fújnak kedvekre. Azért tovább is alázatossan kérem Excellentiádat: méltóztassék azon Óberstek vagy Brigadérosok tülem való függések iránt az ordereket kezemhez küldeni: kik lesznek kezem alatt? olly parancsolattal, hogy tülem függjenek, — az én gondom léssen a többi! *Mert hogyszem magam itt legyek, senki tülem ne függjön: Isten ágy áldjon meg, — ha szintén árestomba is, — de vagy Excellentiád, vagy Fölséges Urunk mellé megyek.* — Szemere László Brigadéros Uram is Hatvan táján lévén, semmi dependentiáját tülem nem agnoscálja.

Az Istenért, Károlyi Sándor Uram hada többé erre ne fordítottassék: mert ha még egyszer erre jön, — semmivé léssen ezen föld!

(Sajátkezűleg aláírt eredetije a gr. Karolyi-levéltárban. Mint a megszólítás és az utóirat világosan mutatja: *Bercsényinek* szólt.)

468.

Az országos közgazdasági tanács, Bottyán tábornoknak.

Excellentissime Domine Generalis!

Nobis Observandissime!

Salutem et servitiorum nostrorum commendationem. Praeses Uramnak szóló Kegyelmed levelit vettök. Való dolog, vettök ő Felsége parancsolatját, mellyben kegyelmessen parancsolja haza szolgálatjára erogált ötezer Rhénes forintját Kegyelmednek exolváltatni; a mint is ha ad finem illius ultimae angariae fölköldett volna Kegyelmed az pénzért, — kisen találta volna: de újabb assignatiók érkeztén, azon pénzt hadak szükségére erogálnunk kölletett. Most újabb assignatióink vannak artelleria szükségére ötvenháromezer forintról, mundírun g megszerzésére hetvenezerről, s más egyéb hadi operatiókhoz kívántató szükségekre mindenestől százezer tallérig való fundus assignáltatott reánk. Látván azért Kegyelmed az lehetetlenséget: innend ne várja contentatióját; hanem, inkább javalljuk, más fundusból kérje ő Felsége kegyelmességét Ke-

gyelmed. In reliquo Excellentiam Vestram diu foelicissime valere desideramus. Eperjessini, die 8. Martii Anno 1709.

Excellentiae Vestrae

servitores paratissimi, obligatissimi:
Suae Serenitatis Ducalis et Confederatorum Regni Hungariae Statuum
Consilium Oeconomicum.

Alól: Domino Generali Joanni Bottyán.

Oldalt: Expeditum.

(Eredeti fogalmazat a nagy. kir. kamarai levéltárban Budán. Rendezet len rész. szepesi kamarai iratok.)

469.

Bottyán Beresényinek.

Méltóságos Locumtenens s Főbb-Generális!

Jó Kegyelmes Uram!

Munkácsról 27. Februarÿ emanált Excellentiád méltóságos, úri levelit szokott alázasos obligatióval ma részem, eddig hol kishetett? nem tudom. Continentiájának első punctuma az, hogy Méltóságos Generális Károlyi Uram elég nagy jót tiszén, ha Újvárnak provideál; — a mit ő Nga annyi hadal provideált: két regimenttel vígben vittem volna. Egymást írő leveleimben megírtam, hogy két-három compániánál több nincs mellettem: miért nem miltóztatott Excellentiád hadat mellém rendelni?... Nem is szükség lett volna olly kevés élisnek beszállítására annyi hadat fárosztani, semmi próba fejében; az ellenség sem jött volna ki élénkben keveses hadra, az föld is honnít Újvár él, conserváltatott volna. Az élis beszállítása iránt való Excellentiád parancsolatit, kérésit és intését sohasem kívántam elmúlatnom ha lehetséges volt, — sed ad impossibilia nemo potest cogi; valamit pedig Károli Uram beszállított: Heves és Nógrád vármegyékből én provideáltam; az mit pedig magam jószágomból elhordatott: violentia nélkül is odaadhattam volna, — kinek nagyobb az boszúsága, mint a kára.

Írja Excellentiád, hogy Károli Uram onnít az hol semmi sincs, mind élél, s mind Újvár segedelmére hajtát; — el-

hiszem: *de én a szegénységnek élhelhalásával, az földnek pusztulásával azt nem követhetem; mert tudni való az: ha a föld-népe oda hiszen — Újvár is élül; az én ítéletem szerint Újvár-nak conservatiója az ország conservatiójával hiszen jó.*

Hogy én Keczer Uramra mutogattam: Darvas Ferencz Provincialis-Commissárius Uram informatiójából cselekedtem, — nem azért, hogy az magamét feltettem volna; *mert én se jószágomat, se pénzemet, se penig víreimet Újvártól nem kíméllem, ekkoráig sem kíméltem;* — hanem az nehezen esik, midőn torkon verve nemcsak búzáimat s szinámat elszedik, de pénzemet is *sine omni praevia requisitione* elvonják.

Bertóthi Urammal nékem *competentiám* nem lehet: mert olyan embertől mint ő *Kegyelme, sohasem tartok, competentiát sem tartok;* de engemet igen disgustált azzal, kit már *Excellentiádnak* ennyihán rendben megírtam. Hogy nem elégedett meg midőn négyszáz forintot kölcsön adtam, hanem elsőben hatszáz forintomat, azután saját ökreim árát ezernyolecszáz forintokat színes praetextusok alatt emberemtől elvett, sőt még az megmaradt kevés költségemre s jószágomra is fenekedik: *ez minden oka az gyűlölségnek.*

Excellentiád ne csudálkozzék, hogy az itt szenvedő regimenteknek adtam assignatiót az vármegyékre pénz iránt: mert nyughatalatlan voltam miattok; soknak elvette az hideg a lábát, patkoltatásra pénze nem volt a katonának, mentegette az haza szolgálatjától magát. Okot adott erre legelsőben *Gundelfinger Uram* ezere: mert minekelőtte bójöttem volna az posztirungban, azon regiment már akkor három holnapra, úgymint pro Novembri, Decembri et Januario szedte a pénzt; a több regimentek is azt kívánták, — de én nem engedtem: hanem erga defalcationem quanti contingentis, kinek-kinek maga vármegyéjében annyit assignáltam, hogy minden gregariusnak jusszon fl. 4., a tiszteknek fele portióra mennyi obveniált, semel pro semper egy holnapra. *Azzal én semmi confusiót nem okoztam, mert könnyű azt defalcálni.* Senkisémondhatja azt, hogy *magammal* valamely vármegyében csak egy forintot is vettem volna, — már ugyan ezentúl senkinek sem kívánok assignálnom, mihelyest értettem *Excellentiád* neheztellését és inhíbeálását, nem is assignáltam.

Brigadéros Szent-Péteri Uram az militia és vármegyék közt minémő computust fog incálni: nemhogy impediálnám, sőt secundálom.

Az ílis további szállítási iránt Károli Uram dispositió-hagyási semmiben múltak: mert az ellenség az hidakat elrontotta és szüntelen járja az Garamon túl livő földet. Ő Nga dispositiójin kívül is tudnék én szállítani, — csak arravaló hadam volna; az minthogy míg az híd kíszen volt, apródonként éjjelnappal csúszttattam bé az illist, kit az ellenség észre sem vett, hirtelen. Most semmi occurrentiákról nem tudósíthatom Excellentiádat. Ezzel kegyelmes gratiájában ajálván magamat, maradok

Szécsén, 11. Martý 1709.

Excellentiádnak alázatos engedelmes szolgája
(Bottyán János.)

P. S. Alázatossan kérem Ngodat: ne tartson negligens ország szolgájának és hogy Ngod parancsolatját megvetném: *mert bizony kész vagyok élnem s halnom az ország szolgálatjában, s kívánom tiszta szívemből: adjon az Úr-Isten ő Szent Fölsége ezret meg ezret énálomnál jobb tisztöt, — bár én legyek több Tiszt Úraim között alábbvaló! Láttam elég tisztet az ki csak herer: mégis kedvesebb Nagyságod előtt.*

Külezim: Méltóságos Székesi Gróff Beresinyi Miklós Magyarországi Locumtenens, Első Senator Úr és Legfőbb Generális etc. jó Kegyelmes Uramnak ő Excellentiájának, tartozó alázatos kötelességgel íram. Kassa, Munkács. P. H. Postamester Uraimék sietve dirigálják mindenütt leveletem, — a nélkül súlyos számadás. (A többi leszakadt.)

(Eredetije gyűjteményemben. Ívrét, — *utóirata Bottyán saját kezével van írva, azonban aláírása feledésből elmaradt.*)

470.

Az országos közgazdasági tanács Bottyánnak.

Excellentissime Domine Generalis!

Nobis Observandissime!

Salutem et servitiorum nostrorum commendationem. Mi-nap írott Praeses Uramnak szóló Kegyelmed levelit kedvessen

vívén, melyre való váloszadásunkat, nem kétljök, postai alkalmatossággal vette az Úr, kiben meg is írtuk, hogy sűrű assignatióink miatt az ötezer forint exolutióra fundusunk nincsen; considerálván mindazonáltal harminczadokon való restantiákat: occurrált, hogy kecskeméti harminczad-arendatiónál görög Karácsony Sándornál utólsó angáriának exolutiójára obveniáló ezer körmecezi arany van, secundum continentias arendatoriarum; kinek meg is írtuk, hogy contentálja Kegyelmedet, nem lévén más fundusunk. Ha úgy tetszik, köldje oda emberit Kegyelmed, vegye meg rajta, nem gondolván semmit az ő mentetésével. hogy vélünk computust akarna ineálni. — fizesse ki Kegyelmedet, azután vessen számot velünk; ha többet erogál: imputáltatik az jövőendő angáriában néki. In reliquo Excellenciam Vestram diu foelicissime valere desideramus. Eperjes, 13. Martj Anno 1709.

Excellencie Vestrae

servitores paratissimi:

Nos Praeses Inelyti Consily Oeconomiei, Ejusdemque et Administrationis Eperjesiensis Assessores.

Alól: Domino Generali Joanni Bottyán.

Oldaljegyzet: Expeditum.

(Eredeti fogalmazat, félvén, a kir. kamarai levéltárban Budán.)

471.

Bottyán Andrássy Istvánnak.

Jóakaró Generális Uramnak,
szolgálok Kegyelmednek.

Írhatom Kegyelmednek, hogy itt nem szintín jól folynak dolgaink: mert az Garam és Széceze hídjainak elrontásával egészen elszorítottunk Újvártúl, az Garamon túl való földet penig sziltiben bírja az ellenség. — most is a Garam körül szabadossan jár. Hídról kellenék gondoskodnom, csakhogy deszkát nehezen kapok, és gyalogságot.

Itt ollyas hírek vannak, hogy Liptó és Szepes határiban háromszáz lovas és hétszáz gyalog németet az mieink megszorítván, levágták volna, — kirúl bizonyossan nem constál, ha-

nem ha úgy vagyon, Kegyelmednek tudtára lehet eddig; azért szeretettel kérem az Urat, arról genuine informálni ne terheltezzék. Ezzel maradok

Szécsén, 14. Martý 1709.

Kegyelmednek

kötelességgel való szolgálja

Bottýán János m. k.

Küldzím: Tekintetes és Nagyságos Szent-Királyi Andrásy István kedves Generális Uramnak ő Kegyelmének. Rozsnyó. P. H. Sietve küldjék mindenütt.

Bottýán János m. k.

(Eredetije gyűjteményemben. Féliven. in folio; csak az aláírás sajátkezű.)

472.

Bottýán Beresényinek.

Méltóságos Locumtenens és Főbb-Generális!

Kegyelmes Uram!

Valóban szerencsétlenül jára Vajda András Uram regementje; lévén kétfelé portája, kit is ezen ködös üdőben az ellenség elkerülvén: csak azt vették észre, midőn az helységet, melyben volt az regiment, hogy hétszázig való selmeczi, zólyomi és Bajnócz tájéki német környülvette; jóllehet alkalmas harczot tartottak: mindazonáltal feles veszett és rabúl is esett az mieink közül, százhatvan ló nélkül szaladt, úgy, hogy lovastúl csak másfélszázig való is alig salválhatta magát, az is szíllelment. Iránta mitévő legyenek? várok Excellentiád informatiójátúl. Minthogy azon szenográdi postérung üressen maradott: kellett Horváth István Kapitány Uramat helyében ad interim regimentestúl állítanom.

Károlyi Uram ő Nga Újvárnak megprófontozása iránt minémő dispositiókat tett, in genuinis paribus transmittálom;*) megtetszik ebből: mennyi szállítatott bé s mennyinek kellett volna még bészállítódni, s micsoda fogyatkozások miatt múlt el. Ő Nga megtévén az dispositiót, hadastúl elment, nem volt kivel végben vinni. Az melly búza már szekérháton volt: azt sem lehetett az ellenség miatt elvinni, ott ázott a szekereken,

*) Ma már nincs itt.

és megcsirázott; majd tizednapig állott, most az tót lapos kemenczéken száríttatom. Mihelyt mód lesz benne, szállíttatom.

Szluha Ferencz Praefectus Uram Berthóti Istvánné Asszonyommal ugyan szerencsésen bémehetett: de kevés héja, hogy közben nem kerültek.

Revér János és Gellért Imre Uraimék Újvárból kijövéen olly szándékkal, hogy Excellentiádhoz menjenek: tudom, ha jó utazások lehet, felkeresik rövid nap alatt Excellentiádat valaholott leszén. Gellért Imre Uramat recommendálok, s kérem is alázatossan Excellentiádat: méltóztassék minden kegyelmességét ő Kglméhez kárvallási iránt mutatni.

Azonban minthogy lábaimmal az egész télen nyavalyásan vagyok: méltóztassék megengedni, mehessek cūrára arra bé Kassára, vagy más helyre, várván ez iránt kegyelmes resolutiót. Excellentiád kegyelmes gratiájában tovább is ajánlván magamat, maradok

Szécsén, 20. Martj 1709.

Excellentiádnak alázatos engedelmes szolgálja
Bottyán János m. k.

Külczm: Méltóságos Székesi Gróff Bercsényi Miklós Magyarországi Locumtenens, Első Senator Úr és Legfőbb-Generális jó Kegyelmes Uramnak ő Excellentiájának engedelmissen. — Munkács, vel ubi. P. H.

Kívül, a másik oldalon, Bercsényi irodáján készült e kivonat: Bottyán Uram, 20. Martj. Újvári élés s egyéb occurrentiák iránt ír, maga cūrájának okáért Kassa felé való elme-netelre engedelmet kérvén.

(Eredetije — sajátkezűleg aláírva, — a kir. kamarai levéltárban.)

473.

Bottyán Károlynak.

Méltóságos Generális Uram!

Ajánlom köteles szolgálatomat Nagyságodnak. — Szintin ezen órában vészem Generál-Adjutant Nagy Gábor Uram által köldött Nagyságod levelét; tenorából értem Nagyságodnak újabb erre felé jövetelét, melly iránt kíván praevie mind az vizek útja, mind az ellenség constitutiójáról informáltatni. Az

ellenség ugyan eltávozott, — a miatt lehetne Újvárba éleést szállítani: de már minden kis patak megindulván, a vizek nevelkednek, a Duna kiöntött majd egy fertály mértföldnyire, az Iplyon híd nincsen, Garamon és Szikinczén elrontatta, lábait kivagdaltatta és megégezte az ellenség. Lehetetlen elmenni Újvár felé, valameddig hidat nem csinálunk; én ugyan deszkákat hozatván, hajócsináltatásban fáradozok, — három-négy hajót gerendákkal és hídpallókkal elkészítvén: szekereken odaviszem, a hová szükség, és egy félnap alatt általvetem, mikor akarom fel is veszem; hanem annak manutentiójára bár csak hatszáz hajdúra tehetünk szert, — az én gondom lenne a többi! Mert jól tudom: reá jön az ellenség, midőn megérti az hídnak készületit.

Ngod parancsolatja szerint Generál-Adjutant Uramnak mindenekben kívánok assistálnom. Darvas Uraiméknak mostanság híreket sem hallom, mit csinálunk s hol járnak? nem tudhatom. — Minémő búzát ennekelőtte elkészíttettem vala: sokáig az szekereken mosta hó és esső, — mind elázott és megesirázott; azt most száríttatom lapos, tót kemenczéken, Ngod eljövetelekor az is készen lesz. Most ugyan Ngod ha jön is, ha továbbra halaszsa is — mindegy; mindazáltal álljon Ngod akaratjában. Az ellenségen semmi notabilis operatiót tenni nem lehet: mert az mindenütt erősségekben lévén, akkor jön ki, mikor tetszik; rajta nem mehetni: az havak bányavárosok körül és másutt az hegyek közt igen nagyok.

Tovább micsoda occurrentiáim lesznek, igenis, tudósítani azokról el nem múlatom. Caetero éltesse Isten Ngodat!

Datum Szécsén, 23. Martý 1709.

Nagyságodnak

köteles szolgálja
Bottyán János, m. k.

P. S. A Zsitván elkezdtek vala az mieink Bajcsnál az hídesináltatást; rajtamenvén az ellenség, — valamennyi szégyenséget ott kaphatott, igen megverte. A Zsitva nagy; módját semmiképpen nem látom az élés-szállíttatásnak.

(Sajátkezüleg aláírt eredeti levél a gr. Károlyi-levéltárban, s hogy ugyan *Károlyi Sándorhoz* vala intézve, — az elveszett borítékezm nélkül is — elégségesen igazolja a tartalom, és az, hogy a bent említett Nagy Gábor

Károlynak volt főhadsegéde.)

Szent-Pétery Imre dandárnok, Bottyán tábornoknak.

Nagyságodnak, nagy jó Uramnak
ajánlom köteles szolgálatomat.

Elhiszem, tegnap tudósította Nagyságodat Zsámboky Uram, mivel már magam útban lévén, nem írhattam Nagyságodnak, az portásim útban érven, hozták hírül: se jégen, se gázlóban nem járhatni az Garamot, — annyivalinkább már most; tegnap csak itt az Selymecz víziben is majd két katona is odaveszett, úszó lévén minden patak; azért Nagyságod csak az hidat készíttesse, mert másként nem látom módját az élés vitelésnek.

Az reductio meg lett Kókai Uram seregében és computus s mustra, most vagyon az Nemes Jászság dolga, az is még ma végben megyen. Az mint értem, Guldenfinger Uramnak is hírével vagyon, hogy fog változni, noha én még most sem küldtem meg az ordert, nem is küldöm, — de ide igyekezvén hozzam, ha voltaképen megtudja, tartok attúl: az postírunng üresen marad, Nagyságod oda rendeljen valami hadat; úgy látom, Somogyi Uram nem jön. Az Vajda Uram confusiójához képest az postírungekiből hátrább szállottak: Kókai Uram Teszérre, Guldenfinger Uram Leszkóra; talám nem is léssen rosszabb, mint hogy más regiment is hasonló confusiót szenvedjen.

Én itt végben vivén az dolgot, visszatérek. Az Borsod vármegyei seregek helyében rendel-e másokat Nagyságod? Zsámboky Uram keze alatt marad négy compánia: Micsincy, Igó, Szalkay, Laky Uraiméké; az is ugyan most ott az táján talám elég lenne, — de annál jobb volna, ha még vagy két compániát rendelne Nagyságod. Pro relatione Nagyságod udvarlására bemegyek visszamenet. Próbának sem látom módját, minden patak teli lévén. — Isten éltesse Nagyságodat jó egészségben. — Tereske, 23. Martj 1709.

Nagyságod

köteles szolgálja

Sz.-Péteri Imre m. k.

P. S. Ezen órában veszem Horvát István Uram levelét, melyben írja: általmenvén az Garamon, labanczokat is hozott, és arról is panaszkodik, hogy Nagyságod Vajda Uram com-

mandója alá akarja adni; ez az mostani confusio is esvén ő Kegyelemnén, félő: competentia ne legyen közöttök és újabb confusio ne essenék (így); azért míg regimentjét összeveszi ő Kegyelme: talám jó volna, Kókai Uram orderezzze Horváth Uramot, — mindazáltal álljon Nagyságod tetszésében.

Külczim: Méltóságos Commendérozó-Generális *Bottyán János* nagy jó Uramnak ő Nagyságának adassék. Szécsény. P. H.

Másik felül, a pecsét fölött: Falusi Bírák! Sietséggel vigyék ezen levelet Méltóságos Generálishoz Szécsénben, száz forint büntetés alatt. Brigadéros Szent-Péteri Imre.

(Eredeti, egészen sajátkezű levél, gyűjteményemben.)

475.

Zsámboky elismervénye.

Méltóságos *Generális Bottyán János* Uram ő Nagysága die 22. X-bris Anni 1708. Szécsényben emanált assignatiójából (vettem föl) akkor commendóm alatt lévő Méltóságos Generális-Marschallus-Locumtenens Uram (gr. Csáky Mihály) ő Excellentiája Nemes Regimenti szükségire Nemes Honth Vármegyében lévő az alább megírt falukból florenos Rhenenses kétszáz huszonegy, id est fl. Rh. 221. Úgymint:

Saágh fl. 50.	Pereszlény fl. 40.
Thesmagh. . . fl. 30.	Perűcsény fl. 46.
Hídvéggh . . . fl. 30.	Bátorfalu fl. 25.
110.	111.

Mely pénznek kezemhez való vételirül praesentibus quietálom Nemes Honth Vármegyét. Datum Hídvéggh, 23. Martij Anno 1709.

Zsámboky Nagy István m. k.

(Egykorú másolat gyűjteményemben.)

476.

Limprecht János ezredes, Bottyánnak.

Méltóságos Commandérozó-Generális nékem nagy jó Uramnak ajánlom mindenkori, kötelességgel való alázatos szolgálatomat Nagyságodnak.

Nagyságodnak tudtára Szécsénből révén útatam Újvár felé, két ízben próbáltam: semmiképpen által nem mehettem

az vizeknek mivolta miatt. Egyszer, csak egynéhányad magammal mentem éppen az viski hídnak, — túl vissza kellett térnem; másodszer indultam vala Beleznay Uraimékkal, gondolván, hogy ő Kegyelmek más úton fognak általmehetni; akkor immár annyira elhatalmazott vala az víz, hogy az viski hídnak mind az két végi vízben volt, ha találtunk volna ott múlatni: veszedelem nélkül nem voltunk volna, — úgy kellett visszaternem ide Orosziba, tegnaptúl itt vagyok Nagyságod dispositiójáig, kérvén alázatossan Nagyságodat: méltóztasson parancsolni, mihez tartsam magamat? Várván Nagyságod parancsolatját alázatossan: odamenjek-e Nagyságodhoz, vagy itt maradjak, míg alkalmas utóm lészen? — Egyéb hírünk nem érkezett, hanem Thót Pál Uram írta, hogy szombaton Kis-Sarlóban volt az német. — Ezek után Isten tartsa s éltesse Nagyságodat sokáig, szereneséssen!

Datum Oroszi, dje 25. Martÿ 1709.

Nagyságodnak mindenkori alázatos szolgája
Limprecht János m. k.

Külczim: Méltóságos Commandérozó-Generális *Bottyán János* nékem nagy jó Uramnak ő Nagyságának alázatossan íram. — Szécsény. P. H.

Másik felől, a pecsét fölött: *Recommandantur Perillustri ac Generoso Domino Colonello Stephano Zámbokey, pro certiori et celeriori transmissione.*

(Eredetije, sajátkezűleg írva, gyűjteményemben.)

477.

Bottyán a fejedelemnek.

(Szécsény, 26. Martÿ 1709.)

Fölséges Fejedelem!

Kegyelmes Uram!

Alázatossan írhatom, hogy Gőcze Gábor Hadi-Commisárius által indítottam vala meg Újvár felé százhatvan zsák lisztet olly szándékkal: ha szekereken az Garamig vihették volna, azontúl lőhátra vevén, bévitték volna Újvárban. Kivel is Visk névő faluig menvén: az Ipolnak feléje sem mehettek, széltiben öntötte az árvíz a réteket, — vissza kellett az élés-

sel térni és vadkerti templomban lerakni. Tót Pál névő hadnagy ennyihányod magával az Iplon általúsztatván, penetrált az Garamig: de ott is mérő tenger az Garam két széle, — lehetetlen lóval vagy szekérrel elmenni.

E tájon, Istennek hálá, ennyihány ezer mérő életet együtt is másutt is öszveszerzettem, s naponként is szaporítottam, hogy az midőn alkalmatosság nyílik, szállíthassam Újvárbán. Hid alá való hajókat itten actu csináltatok, naponként elkészülnek.

A postérungok helyben vannak, hanem Vajda András Colonellus Uram regementjét hajnal tájban, véletlen, Szuhány névő faluban szorította az ellenség, — valóban megdézsmálta, úgyannyira, hogy fele is alig maradt, az is inkább mind gyalog és fegyver nélkül szaladt el. Üressen maradván a postérung: helyében állattam Horváth István Vice-Colonellus Uramat, Bezerédi ezerefélével.

Kecskemét tájárúl írja Sötér Tamás Uram, hogy Péter-Váradjánál nagyon gyülekezik az ráczság, Kőrös városának felrablására s rontására.

Semmi újságot (egyebet) Fölségednek nem írhatok. Tovább minémő intervenientiák lesznek, alázatos kötelességem szerint megírni el nem múlatom. — Ezzel Fölséged kegyelmes gratiájában ajánlván magamat, maradok utolsó csepp vírem tartásáig

Fölségednek
mint jó Kegyelmes Uramnak

alázatos engedelmes
szolgája s híve

Bottyán János m. k.

P. S. Bizonyos az: feles bilincseket hozott alá az ellenség, maga birtoka alatt levő helységekből erővel hajtja valakit talál fegyverhez alkalmatosnak, — úgy vagyon a hire: Imperiumban viszi, az minthogy a labanczok gyakor szökéssel contestálják; kik tartanak az felmeneteltől, naponként közinkben szöknek.

Külezím: Fölséges Erdély- és Magyarországi Vezérő Fejedelem Felső-Vadászi Második Rákóczi Ferencz jó Kegyelmes Uramnak ő Fölségének alázatos engedelmességgel íram. — Munkácson. P. H.

Belől, a fejedelem ezen válasz-fogalmazata olvasható a levélnek eredetileg üresen maradt második lapjára írva:

Etc. etc. Tudósító Kegyelmed levelét a táján való dolgoknak folyamatjáról elvettük. Mindazokról, melyeket feltészen Kegyelmed: Méltóságos Fő-Generális és Locumtenens Székessi Gróf Beresényi Miklós Úr Atyánkfiától — az hová az dolgokat relegáltuk, — ha eddig nem is, fog venni dispositiókat, kihez magát illetik alkalmaztatni Kegyelmednek.

Igen kedves az Előttünk, hogy — a mint írja Kegyelmed, — az ammonának szaporításában serénykedik; nincsen is kétségünk, hazája szeretetéhez való buzgólkodásához képpest tovább is azon ammonának szaporításában minden lehetséges módot és utat kíván elkövetni, — tudósítván Bennünket úntalan minden állapotokról. Etc., etc.

(Eredeti levél, sajátkezűleg aláírva, a kir. kamara levéltárában. Datuma ugyan vétségéből elmaradt, de ha mindenben összhangzó tartalmát a Károlynak szóló, közvetlenül következő levéllel összevetjük: meg kell győződünk, hogy Bottyán ezen levele is amavval ugyan egy napon, vagyis: *Szécsényben, 1709. mart. 26-kán* kelt.)

478.

Bottyán Károlynak.

Szécsén, 26. Marty 1709.

Méltóságos Generális Uram!

Kötelessen szolgálók Nagyságodnak. — Kívántam az idevaló állapotokról Ngodat informálnom, hogy az meleg időkben való havak olvadása annyira megárosztotta az vizeket, hogy nemhogy az Garam: de az Ipol felé sem mehetni, — szíltiben öntötte az réteket. Ama magas viski hidat is elhordta az víz, az malmok mindenütt felig állanak az vízben, sohalsem foroghatnak, — ezen inclusából *) bővebben is megértheti Nagyságod.

Gőcze Gábor Commissárius Uram által küldöttem vala százhatvan zsák lisztet, kit Visknél tovább nem vihetvén, vissza kellett hozni. Itt, Istennek hálá, feles éleltszerzek naponként össze, — csak alkalmatosságunk lehessen az elvitelre. A postérungok is még helyben vannak, hanem Vajda András Uram ezere dissipáltatott, sok lovatlan' szaladott; most haj-

*) Ma már nincs itt.

tatom csoportra; fele talám meglészen a regimentnek, csak lovasodhassanak a gyalogok; — helyében állítottam Horváth István Vice-Colonellus Uramot Szuhányra.

Hajócsináltatáshoz hozzá kezdettem már, s óránként csináltatom szüntelen. Más egyéb occurrentiáim nincsenek. — Ezzel Nagyságod affectiójában ajálván magamat, maradok

Nagyságodnak

kész köteles szolgája

Bottyán János m. k.

P. S. Kérem alázatossan Excellentiádat, méltóztassék megparancsolni: a tájon valahol*) liszthez kívántató hordókat csináljanak, mert zsákkal nem győzzük, — kiket ad is a szegénység, csak rosszak, lyukassak, sok kár esik az életben miattok.

(Sajátkezüleg aláírt eredetije a Bercsényi-levéltár romjai között, a kir. kamarai levéltárban Budán. A belső cím és tartalom kétségkívülivé teszi, hogy a levél *Károlyi Sándor*hoz szólt, a ki a külcímét tartalmazott második félvet, könnyebb mellékelhetés czéljából lemetszván, úgy csatolta eredetiben Bercsényihez intézett leveléhez. Bercsényi titkára szókas szerint kivonatolta is a levelet, külsejére, ekképpen: »Bottyán Uram Szécsénbül 26. Martý, vizek áradásárúl, Újvárbán való élésnek lehetetlen szállításárúl, Vajda katonáírúl, hajók készítettésárúl, hordók csináltatásárúl, etc.«)

479.

Bottyán Károlyinak.

Méltóságos Generális Uram!

Nagyságodnak szerencsés inneplést kívánok. — Hevesről 25. praesentis irott Ngod úri levelét ezen órában vévén, értem újabb informatió kívánását. Meg se gondolja Ngod, hogy a vizek szállanának, vagy az Iplyon és Garamon valahol gázlóban által lehetne menni: mert az Ipoly olly nagy, és most is nevelkedik, hogy valahol híd volt, — mind elhordta; az malmok felig állanak az árvízben, sohol sem foroghatnak, itt is csaknem az bástya bájött; az Garamnak hasonló nagy az árja; — azért nemhogy az Garamon, de még az Iplyon sem mehetni másként, hanem csónokon. Ezen árvíz, ha illy meleg idők járnak, legalább eltart három-négy hétig, mert az hegyek

*) T. i. a Mátra-alján s Heves táján, hol ekkor Károlyi időzött.

még rakva vannak hóval, melyek naponként olvadván, szaporítják az folyókat.

Az ellenségnek Garamon túl való kalíjzolása ugyan nem hallatik; azon tizenkét standár-alja maga státióiban — úgy-mint Nagy-Tapolcsántt, Nyitrán, Kis-Tapolcsántt és Szent-Benedekben — vagyon, három-négy nap alatt mindenkor összeveheti magát, ha akarja.

Az hajós-híd csináltatásra igen nagy gondom lévén, mind éjjel-nappal, sőt ünnepnapon is csináltatom; már ma is felállítottam egyet, többi is utánna készülnek, kiknek alkalmosságával a főnek kijövelete előtt succurrálhatunk Újvárnak. Az ezer hajdú igen jó reménség, sokat is ér, ha jelen lehet, — mely nélkül az hidat általvetni s manuteneálni nem látom lehetségesnek.

Ebeczki, Somodi regimentjeire lett volna szükségem: de ha akkor nem jöttek, midőn kellett volna szolgálatjuk, — már nyughatnak, mert a vizek miatt nem mehetni sohová is. Csak azt intimálja ő Kegyelmeknek Ngod, hogy dum et quando requirálva ő Kglmeket: pareáljanak, vagy regimentjeiket küldjék.

Szegény Bagosi Pál Uram halála iránt Nagy Gábor Generál-Adjutant Uram által eléggé vagyok már informatus.

Hogy Ngodnak zsákja, búzája elég vagyon, — az igen jó; e tájon is kitelik alkalmas liszt és búza. De gázlórúl most nem is kell gondolkodni.

Az 1000. tallérról és 14. négyes czikkeny-aranyról szóljunk, midőn Ngoddal szemben lehetek, — az iránt is kész vagyok parolámat megtartanom. Caetero, éltesse Isten Ngodat fris jó egészségben!

Szécsén, 28. Martý 1709, circa hora 8-tava noctis.

Nagyságodnak

kész köteles szolgálja

Bottyán János m. k.

P. S. Az hajókat éjjel-nappal csináltatom, de költséget senkisémet adott reá. Ámbár költséget ne adnának is: csak az magam sajátját ne húznák.

Külcím: Méltóságos Mezei-Generális-Marschallus Károlyi Sándor nagy jó Uramnak ő Nagyságának kötelességgel.

Heves.

P. H.

(S. k. aláírt eredetije a gr. Károlyi-levéltárban.)

480.

Bottján Károlynak.

Méltóságos Generális Uram!

Üdvösséges húsvéti bárányt szívesen Ngodnak kívánok. — Kötelesen veszem az Ngod levelét, kiből láttatik az híd készületéről Generál-Adjutant Uram információjára nézve kétkedni, midőn azt írja, hogy lassú reménsége vagyon az hídhhoz. Az híd elkészül, csak az árvizek miatt lehessen bévinni az Garamra: mert mind az Ipol s mind a Garam széltiben öntötte az réteket, gázlót pedig az Garamon előbb nem remélhetünk aratásnál; sőt bátor az hajós-híd kész volna is: megköszönném, ha két hét alatt reávihetném az derék Garamra; az Iplon hajó nélkül is kész lehet az híd. Faragók és fejszés molnárok elegenden vannak; a fenyőszálak elérkezése nem árt. Ngod jövedele is kedves lészen, — de hogy valamit a szándékban vihecssünk végbe: mostanság semmi útját-módját nem látom.

Hol mi élés légyen lerakva? Nagy Gábor Adjutant Uram ő Kegyelme Ngodnak specifice megküldi. Minémő élésnek felszedését parancsolatban hagyta Ngod: Szalkán és a Garam mellett semmisem szedetett fel, az ellenségnek félelme miatt.

Darvas Ferencz Commissárius Uramnak szőlő Ngod levelét in puncto expediáltattam, de ő Kegyelmének is bizonyos hollétét nem tudom. — Híd alá kívántató vecturában az ökörszekereket is bévehetni: mert az ló most erőtlen, gyenge, — másként is, az hajókkal se nem iget, se nem nyargal; ollyformában az ökör is oda ér, hová az ló.

Zsámboki Uramnak Ngod parancsolatja szerint megparancsolom, hogy az Ipol hídjának megcsináltatására gondja légyen. — Most semmi ártalmas híreim nincsenek. — Ezzel éltesse Isten Ngodat!

Szécsén, 30. Martý 1709.

Nagyságodnak

kész köteles szolgája

Bottján János m. k.

P. S. Orvossággal élván, igen gyenge állapottal érzem magamat. — Feleségem ajánlja Ngodnak alázatos szolgálatját.

Külczim : Méltóságos Generális-Mezei-Marschallus Károlyi Sándor nagy jó Uramnak ő Ngának kötelességgel íram.
Heves. P. H.

(Eredetije a gr. Károlyi-levéltárban.)

481.

Bottyán védlevele Szlabonya község részére.

Minthogy azon Szlabonya *) névő falut Vajda András Uram ezere kiélte: azért, látván ezen parancsolatomat, az széna-kérésnek hagyjatok békít, — szalmát is örömet elvegyétek, ha kaphattok. Semmit azért el ne kövessetek, hanem menjetek ki onnét, — máskint fogatlak bennetek.

Datum Szécsény, 30. Martý 1709.

Generális Bottyán János m. k.

Külczim : Csajághi Uram corpusából küldött fulérnak (fúrér) és társainak adassék. — Szlabonyán. P. H.

(Nógrád vármegye levéltárában.)

482.

Bottyán Károlynak.

Méltóságos Generális Uram!

Ajánlom kész szolgálatomat Ngodnak. — Ngod Generál-Adjutantját, Nagy Gábor Uramat olly teljes instructióval küldöttem Ngodhoz, hogy mindenekről — valamint szintén magam — voltaképpen informálhatja Ngodat. Hanem Ngodat azon kérem mindenekfelett: az hajdúságnak ideküldését vagy megszerzését munkálkodni ne terheltelessék, — mert a nélkül semmit végben nem viszünk. Az híd készületinek az ellenség-nél mindenütt nagy híre vagyon; kétség nélkül, mihelyest az hidat vetjük, — reá jön: azért az Garam mellett hajdúság securitására mindjárt sánczot kell vetni, — máskint nem remélhetem az hídnak állandóságát. Az hajdúság mennél több, annál jobb leszén; itt is másfélszázig való kitelik. Ezzel Ngod jóakarójában ajánlván magamat, maradok

Szécsén 3. Aprilis 1709.

Nagyságodnak

kész köteles szolgálja

Bottyán János m. k.

*) Szklabonya, nógrádi helység.

P. S. Az napokban csaknem elrúgtam az patkót; de igazán mostoha-fiú az, ki atyjának látogatására olly halálos állapotjában nem jön!

Külezim: Méltóságos Generális-Mezei-Marschallus Károlyi Sándor nagy jó Uramnak ő Ngának kötelességgel.

Heves, vel ubi.

P. H.

(Eredetije a gr. Károlyi-levéltárban. Utóirat és aláírás sajátkezű.)

483.

Bottyán ordere Vajda ezredesre.

Tekintetes Nemzetes Vajda András regimentembéli Colonellus ő Kegyelme révén ezen intimatiómat: mivel nemzeti-séges fegyverkezésünknek mostani casussa úgy kívánja, hogy minden úton-módon lehető, tőlünk kitelhető alkalmatossággal segítsük az Nemes Haza szolgálatját, ehhezképest, hogy az regiment compleáltassék: nemcsak Nemes Nógrád és Nemes Hont Vármegyében, hanem in circumjacentibus közönségesen, mind nemes, úgy nemtelen személyeket, a kik magok meg-
unatkozásából a szolgálatot letötték, attúl magokat elvonni kívánják, sőt még az olyanokat is, az kik jóllehet szolgálatban nem voltak, mindazáltal alkalmas személyek lévén, az Nemes Hazát hasznossan szolgálhatják, szabadon felszedettethesse és regimentihez applicálhassa, — praesentibus adatik ő Kegyelmének authoritása. Hogyha peniglen ebben akármelly Nemes Vármegye tisztjei akadályoztatni kívánnák az közönséges haza-szolgálatját: eo non obstante csak procedáljon instructio szerint; sőt ha kik szolgálatra alkalmatosok lévén, mégis magok hazafiúságtalanságoktól viseltetvén, az közönséges ügyönköt secundálni nem kívánják, per fas et nefas contrariuskodnának, — vigore praesentium alkalmas lovat, fegyvert, hozzá tartozó pertinentiákkal szabadon elfoglalhatja.

Mindezeknek legjobb módjával való effectuatiója ő Kegyelminek igaz hazafiúságos sinceritására committáltatik, — megtartván mindazonáltal ex superabundanti ezen orderemet.

Szécsény, die 4. Aprilis Anno 1709.

Commendérozó-Generális:

Bottyán János m. k.

(Egykorú másolat a kir. kamara levéltárában Budán.)

484.

Zsámboky Nagy István ezredes, Bottyánnak.

Méltóságos Commendérozó-Generális!

Nékem nagy Uram!

Ngod parancsolatja szerint küldtem volt Micsinay Fő-Hadnagy Uramat mind a viski hídnak megcsináltatására s mind Garam és Ipol áradása tekintésére; ki is ezen órában érkezék meg. A viski híd helyben vagyon, hanem most az Ipol vize kezdett ugyan áradni, a Garam pedig olyan, hogy minden rétjei tele vannak, — semmi más nem látszik, csak a fák. Nem hiszem, hogy most hamarjában megapadjanak. — Én szombaton, Ngod engedelmeiből megindulok Gyöngyösre, de onnan visszasietek; a midőn visszatérek: Ngodat alázatossan megudvarlanom el nem múlatom; adja Isten, tanáljam friss jó egészségben Ngodat! Maradok

Patak, (Nógrád vm.) 4. Aprilis 1709.

Ngodnak

alázatos szolgája

Sámboky Nagy István m. k.

Küldzím: Méltóságos Commendérozó-Generális Bottyán János nekem régi nagy jó Uramnak ő Ngának alázatossan íráom. — Szécsény. P. H.

Másik felől: Falusi bírák sietve küldjék Szécsénben.

(Eredetije a gr. Károlyi-levéltárban.)

485.

Bottyán a fejedelemnek.

Felséges Vezérlő-Fejedelem!

Nékem is érdemem felett nagy Kegyelmes Uram!

Az Iplyon levő viski hidat én már reparáltattam, az Garamon erigálandó híd alá való hajókat itt Szécsénben elkészíttettem. Az vizek árjai még eddigis semmit nem szűntek: az egész Ipoly és Garam körül való laponyagok tele vadnak. Újvárbán is már expediáltam embereimet, hogy a Zsitván lábas hidat erigáljanak: mert azon való költözést veszedelmesebbnek tartom, mint akárholott másutt.

Darvas Ferencz Provincialis-Commissárius Urammal a

mennyi annonát öszveszerezehettünk, ötezer szapuig extendáltatik. Ma várom Méltóságos Marschallus Károlyi Sándor Uramat ő Kegyelmét hozzám, — az kinek alkalmatosságával minden szükséges dispositiókról együtt conferálván, Isten hírével azon leszünk: mentül felessebb annonát bétakaríthassunk mind Garamon innet való földről s mind a tulsó districtusról, ha különben nem lehetne, csak lovak hátán is.

Nógrádnak constitutiója — úgy tudom — constál Felségednél; hacsak azt mentén jobban vagy meg nem erősítjük, hogy az hajdúság megállhasson benne, vagyis jobban nem demoliáltatjuk: tartok attúl, az ellenség nem sokára belé ne vegye magát; kevés munkával úgy megerősíti: ágyú nélkül senki is ki nem veszi; eránta való kegyelmes parancsolatját Felségednek alázatossan elvárom.

Friss emlékezetiben lehet. tudom, az is Felségednek: múlt nyári campániában minémű ötezer forintokat erogáltam volt közönséges haza szükségére. — melyet jóllehet kegyelmessen parancsolt volt az Tekintetes Eperjesi Administratiónak Felséged exolválni: de mind ez ideig arrúl nékem semmi contentumom nem lett. Kecskeméti harminczad arendatorára görög Karácsony Sándorra jóllehet utasított az Administratio: de az is ha computust kezd ineálni, mennyi abát szállított és szállítandó az haza szükségére, — két-három annyival superálja az erogatiója; és így nékem innét is semmi contentumom nem lehetvén, nagy alázatossággal venném, ha valami úttal lehetne refusióm. Ezzel midőn tovább is született kegyelmes-ségében ajánlanám Felségednek magamat, maradok

Nagy Kegyelmes Uramnak

Felségednek

Szécsény, dje 6. Aprilis 1709.

alázatos igaz híve s méltatlan szolgája

Bottyán János m. k.

Külczim: Felséges Erdély- és Magyarországi Vezérleő-Fejedelem Felső-Vadászi Rákóczi Ferencz. érdemem felett való nagy Kegyelmes Uramnak ő Felségének, tartozó alázatos engedelmességgel ajánlom.

Munkács.

P. H.

Stapheta urgens.

A fejedelmi válaszfogalmazat terve, írónnal a lapszéltre jegyezve: Azon leszünk, Károlyi Uram mennél szapor

(indúljon). Nem is szükség a híd alhoz, nem kell, vár aljára provocálni fogja az ellenséget; az újvári praesidium eleiben megyen hajókkal. — *Bercsényi Uramnak*. Bottyán informál: erőssége (Nógrád várának) kevés; nem constál constitutiója, adja opinióját; ha Nemes Vármegye segíteni akarja: olly commendáns és praesidium, — etc. *Bottyámnak*; *Bercsényi Uramnak*: ha Nemes Vármegye, etc. *Bottyámnak*: Maga általlátja hazafiúságátúl. Az assignatió is kiment; hogy eddig nem, a lehetetlenségnak (tulajdonítsa). Lészen újabb parancsolat.

(Eredetije gyűjteményemben. Ívrét, csak aláírása sajátkezü.)

486.

Bottyán Bercsényiinek.

Méltóságos Főbb-Generális, Locumtenens!

Jó Kegyelmes Uram!

Az viski hidat én már reparáltattam, az Garamon való híd alá való hajókat is itt Szécsénben elkészíttettem. A vizek árjai is mégeddig keveset szűntek, — az egész Ipoly, Garam körül való laponyagok tele vadnak. Újvárban is már expediáltam embereimet, a kik végére menjenek, hogy a Zsitván készítették-e lábas hidat, vagy sem? Mert ott az éléssel való költözést veszedelmesebbnek tartom, mint akárholott másutt.

Darvas Ferencz Provincialis-Commissárius Urammal imitt-amott a mennyi ammonát öszveszerezhetünk, praeterpropter ötezer szapuig extendáltatik; hogy szekéren szállíttathassék — lehetetlennek látom: mert most már mind az szegénység marhája erőtlén, s mind ha szintén bár arravaló volna is, a vizek miatt lehetetlenség szekéren; hanem most munkálodom, mentül számossabb zsákokt szereztethesek. Szintén (ha) a postérungokból ki kelletik is az hadakat vinni: azon lészek, egy úttal kétezer szapuig lóháton vitettethessek.

Ezen a tájon már szénának, szalmának híre is alig léssen; örömet tudnám, az fűvellő-táborok helyéről is ha dispositiót tenne Excellentiád.

Nógrádnak constitutiója, úgy tudom, constál Excellentiádnak; hacsak azt valamentén jobban meg nem erősítjük, hogy az hajdúság megállhasson benne: tartok attúl, hogy az

ellenség belévéén magát, keves munkával úgy megerősíti, — ágyú nélkül senki ki nem vészi. Ha megerősíteni nem akarjuk penig, javallom, ha inkább jobban elrontatjuk.

Az híd megvetéséről is eléggé gondolkozom, hogy a mielőtt megvettettem, csak valami tartalékul való sánczot vettetek mind túl, mind innét a híd előtt, hogy ha színtén valami módon irrupálná is az ellenség: tartózkodása lehetne; hova-hamarébb azért ez eránt is Excellentiád opinióját elvárom.

Ezzel tovább is ajánlom szokott úri affectiójában magamat Excellentiádnak, s maradok

Szécsény, dje 6. Aprilis 1709.

Excellentiádnak

igaz köteles szolgálja

Bottyán János, m. k.

Külczim: Méltóságos Székesi Gróf Bersény Miklós Erdély- és Magyarországi Főbb-Generális, Locumtenens nagy jó Kegyelmes Uramnak ő Excellentiájának alázatos kötelességgel ajánlom.

Ungvár.

P. H.

Stapheta urgens.

Más, Bersényi cancelláriáján kelt írással a levél külsőjére jegyezve: »Anno 1709. Mense Martj ex Aprili perceptae Literae, Ungvarini.«

(Eredetije gyűjteményemben. Ívrét, csak az aláírás sajátkezű.)

487.

Bottyán Károlynak.

Méltóságos Generális Uram!

Szolgállok kötelességgel Ngodnak. — Szintin most délután négy óra tájban veszem Ngod úri levelét, kiben írja Generál-Adjutant Uramnak elrepülését; ő Kegyelme maga ideérkezésével semmi lármát sem tett, mivel híre sem volt, miért jött? Ngod idejövetele nálom ugyan mindenkor kedves: de, jól tudom, most haszontalan, — mert az mint ezen inclusából *) kitetszik: a Garam úgy kiöntött, hogy csak az fák teteje látszik ki. Lehetetlen Újvár felé menni; most is itt vannak recognitióra embereim, azonban fűsi emberek is érkeztek hozzám, jelentvén az Zsitvának nagy voltát. Újvári Uramék

*) Ma már nincs itt.

semmitsem gondolnak az hídesináltatásról; ha Ngodnak úgy tetszenék, jó volna magamnak arra bérándulni és a Zsitva hídját végbenvitetni.

Ngod udvarlására igenis, kész volnék mennem: de csak oly emberem sincs, kire bízhatnám az dolgot, a postérungot pedig indisposite nem hagyhatom.

Az hídhoz kívántató hajók készek, akár két helyen is átalhidaljam az Garamot, — csak az kiöntött árja szállana bé; semmi bóját már nem tudom. Minémő fenyőszálakat küldött Ngod, elérkeztek ugyan, de semmi hasznokat sem vehetem, — nem volt szükség reá.

Csajágli Uramnak szálló levelet per expressum elküldvén. Darvas Ferencz Uramnak is adtam hírt, hogy Ngod után siessen. Semmi új hírekkel nem kedveskedhetem, hanem minémő német az Garamon túl kóvályog: három ezerből vagy comendírozva, de alig vagy hatszáz. — Ezzel éltesse Isten Ngodat. Maradok

Szécsén, 6. Aprilis 1709.

Nagyságodnak

köteles szolgálja

Bottyán János, m. k.

P. S. Kéröm Nagyságodat, ne nehezteljen egy-két órára való beszélgetésekre idefordulni: mert igen nagyon szükséges Nagyságod iderándulása s nagyon is fog használni Újvárnak, — de csak kevesed magával, hogy híre se légyön.

(Eredeti levél, — melynek utóirata és aláírása sajátkezű, — a gr. Károlyi-levéltárban.)

488.

Bottyán Károlynak.

Méltóságos Generális Uram!

Minémő panaszok légyen szegény sziráki lakosoknak Nagyságod Erdélyi Boldizsár nevű quártélymestere ellen: ezen inclusából *) méltóztatik megérteni; kérem szeretettel, ötet comescálni Ngod ne nehezteljen. — Caetero éltesse Isten Ngodat!

Szécsén, 6. Aprilis 1709.

Nagyságodnak

köteles szolgálja

Bottyán János m. k.

*) Hiányzik.

Külczim : Méltóságos Generális-Marschallus Károlyi Sándor jó Uramnak ő Ngának kötelességgel. — Hatvan. P. H.

(Eredetije ugyanott.)

489.

A fejedelem, Bottyánnak.

7. Aprilis, 1709. Munkács.

Bottyán János Úrnak rescribáltatott. — Mindazokrúl, melyekrúl ír Kglđ, Méltóságos Fő-Generális Gróf Bercsényi Miklós Úrtúl fog venni dispositiókat, melyekhez is magát alkalmaztassa Kglđ. Igen kedves előttünk, hogy az annonának szaporításában munkálkodik; nincsen is kétségünk benne, hogy tovább is annak szaporításában minden útát és módot kíván elkövetni.

(A fejedelmi cancellárián készült egykorú kivonat, az 1706—1709-iki még kiadatlan leveleskönyvben.)

490.

Bottyán Károlynak.

Méltóságos Generális Fiam-Uramnak,
kötelessen szolgálók Kegyelmednek.

Ezen órában veszem Kegyelmed levelét, melybül értem Teleki Uram jövetelit, *) s ugyan az ellenség Bajához való gyülekezetit s azokra az okokra Kegyelmed nem-lehetős jövetelit.

Éppen nem capiálhatom: mi módon verhessen magának mostanában azon ellenség csoportossan tábort? Azt is tudom, már azon a földön jobb mező lehet mint nálunk, — de ha szintén valamenten jobb lehet is: de ugyan csak subsistentiája nem lehet; ha pedig csak fűvellő-firmában vagyon, — nagyon könnyű mód lehetne felferésében.

Itt az vizek valamenten kezdtek volt szállani, de ismét olyan újulások vagyon most, még olyan nagyok nem voltak. — Magam aggregatus tiszteim, kik Újvárbán expediáltattak, még vissza nem tértek; óránként várom őket, akkor mindekrúl újabb informatiót tehetek. Medio tempore írt Szluha

*) Gr. Teleki Mihály visszajövetelét Nándor-Fejérvárról, török követségéből.

Uram tudósítását ma vettem ; írja nekem ő Kegyelme : olyan árja volt a Nyitrának, a hídoknak a lábait is egyik végén az árvíz és jég elszaggatván, felforgatta ; az Zsitván is erigáltak volt lábas hidat : az ellenség reáfelesedvén — azt is elrontotta. Újabb, hajókra való hidat, írják, hogy készítenek ők is, és valamikor lészen az élős-szállításnak alkalmatossága : csak harmad-negyed nappal tudják, mindenkor késszen lesznek.

Darvas Ferencz, úgy tudom, már régen Kegyelmed udvarlására ment. Úgy veszem észre, a mint az vizek viselik magokat, mind híd erectiójára s mind másra reáérünk ; mind-azáltal, akármikor lehessen — a taraczk, ha jó sугár lészen, kettő igen fog kívántatni.

Báthi postérungot én fel nem váltattam ; szintén ma volt nálam Guldenfinger Öbrestwachmaisztere, ki is referálja : alig lehetnek hatvanon, éppen lehetetlenség subsistálniok szalmá-nak szüksége miatt, azért úgy eloszlottak ; haszontalan volna, ha oda több hadat küldenék.

Írhatom bizonyossan azt is Kegyelmednek : az dánusokat feles magyar labanczokkal együtt elvitték, öszvebékózzván a labanczokat ; általlátni abból is : nem kevés szüksége nagyon ott is *) nekik könnyű hadra.

Raptim Szécsény, 9. Aprilis 1709.

Méltóságos Fiam-Uramnak

Kegyelmednek

kötelessen szolgáló apja

Bottyán János m. k.

(Eredeti, s. k. aláírt levél a gr. Károlyi-levéltárban.)

491.

Bottyán Beresényinek.

Méltóságos Locumtenens !

Jó Kegyelmes Uram !

Ajánlom Excellentiádnak alázatos szolgálatomat. — Ilavay Mátyás Uram az Garam mellől mit írjon az ellenség mo-tussáról s igyekezetiről : in originali transmittálván, **) meg-

*) A Rajna mellett, a hová t. i. a dánokat és labanczokat Savoyai Eugen hadtestéhez vitték.

**) Ma már nincs mellékelve.

értheti Excellentiád. Írhatom, hogy most mind Zsitva, Garam, Duna és Ipoly olly nagyok, hogy Újvárnak feléje sem mehetni; már ennyihán rendbéli embereimmel próbáltattam, kiknek vissza kellett térniük. Itt ugyan az hajók, hídhoz kívántató apparamentumokkal már készek, akárhová is el lehetne vinni: de a sziltiben kiöntött víz miatt az derék-Garamra nem mehetni, — sőt bátor ott elmehetne is, a Zsitván lehetetlen.

Gundelfinger Dániel Uram ezere egészen eloszlott, az postérungban tisztekkel együtt alig maradt hatvanig való; azon ezerbéli Főstrázsamester most nálam lévén, referálja: Szegedi Kiss Mihály is kivívén magát a regimentből, Méltóságos Generális Károli Uram volentéri közé adta magát.

Most egyéb híreim nincsenek. — Ezzel Excellentiád gratiájában ajánlván magamat, maradok

Szécsén, 10. Aprilis 1709.

Excellentiádnak

alázatos engedelmes szolgálja

Bottján János m. k.

P. S. Bátli postérungban ha küldenék is valami hadat: széna, szalma szűke miatt el nem élhetne.

Külczim: Méltóságos Székesi Gróff Beresényi Miklós Magyarországi Locumtenens, Első Senator Úr és Legfőbb Generális jó Kegyelmes Uramnak ő Excellentiájának aláza-tossan íram. — Ungvár, vel ubi. P. H.

Másik felén: Stapheta urgentissima. — Cito, cito, cito, cito. Citius, citius. Citissime, citissime, citissime, citissime, citissime, citissime.

(Sajátkezűleg aláírt eredetije a kir. kamara levéltárában, Budán.)

492.

Bottján Beresényinek.

Méltóságos Főbb-Generális, Locumtenens!

Nagy Kegyelmes Uram!

Mint tegnapi levelemben is megírtam volt Excellentiádnak, most újonnan Újvárban expediált aggregatus tiszteim megérkezvén, confirmálják, hogy két regiment lovas némettel Generál Hartleben Mocsonakot erőssen sánczolja; ollyas emberrel is beszéltem, a ki Fegyvernekről hatodnapig volt kö-

zöttök, — értvén valamenten németül, hallotta, hogy Lévát s más valamely helyen a Garam-mellyékét is igyekezik imposterálni; kirül tudom, újvári Uraimék bőven fogják informálni Excellentiádat. Mellyet az Istenért is kérem, tréfának ne véljünk, hanem úgy rendelje dispositióit Excellentiád, hogy azon ellenséges constitutióknak resistálhassunk.

A vizek árjai itt egy órában szűnnek, másokban újulnak az sok essők miatt. Nékem az Garamra való hidam már minden készségével megvagyon; — csak az collectálandó hajdúságot úgy vehetnék hamarébb csoportra, hogy azokkal erigálván az hidat, ne félténénk az ellenségtől. Lovas haddal arra indulnunk haszontalan: mert csak jóra való házfedelet sem kaphatni, az fű pedig még nem arra való. Kirül is, az Istenért is kérem, siettesse rendelését megküldeni Excellentiád.

Datum Szécsény, 11. Aprilis 1709.

Jó Kegyelmes Uramnak

Excellentiádnak

igaz köteles szolgálja

Bottján János m. k.

P. S. Mit írjanak nékem is Újvárból, kívántam Excellentiádnak includálnom, kikből is a constitutiókat megértheti Excellentiád. — Én eléggé curáltatom magamat, de ugyan csak lábaim dagadása semmit nem szűnnek.

Melléklet:

Méltóságos Generális Uram!

Az elmúlt napokban az idevaló occurrentiákról alkalmasint írtam Kegyelmednek. Hartleben már erőssen sánczolatja Mocsonokot, Vallis Nyitráról Surányban száll; Udvardra ki fog szállani? még nem tudom. Feltett szándékja az ellenségnek ez volt, hogy az Játóról mind elhajtsa az marhát; kit én megtudva, előre behajtottam hatszázig való marhát, — más-kint hús dolgából megfogytakoztam volna. Esztergamnál fogják az hidat csináltatni. Ezzel maradok

Érsek-Újvár, die 7. Aprilis 1709.

Kegyelmednek

köteles szolgálja

Berthóty István m. k.

Külczim: Méltóságos Generális *Bottján János* jóakaró Uramnak ő Kegyelmének, Szécsényben. P. H.

(Az eredetiek gyűjteményemben.)

493.

Bottyán Károlynak.

Méltóságos Fiam-Uramnak

ajánlom szolgálatomat Kegyelmednek.

Újvárbán expedíált aggregatus tiszteim már hozzám érkeztek; az Mocsonokhoz szállott ellenségnek híre csak verificáltatik, és hogy maga Generál Haisther benn két regiment lovassal már jóformában be is sánczolta magát, várván óránként gyalogot hozzája; a lovassa a Játón füvelteni akarván, Vallis — ki ezelőtt nyitrai Commendáus volt — Surányban igyekezik. Húsok a mieinknek most vagyon elégséges: hat-százig való marhát hajtottak az Játórúl. Egy fegyverneki ember, ki hatodnapig közöttök volt Mocsonokon, beszéli, hogy minden bizonyosan Lévát is meg akarja szállani s a Garam-mellyékét valamely helyen másutt is imposterálni. Esztergom-ban is verificáltatik, hogy hídhoz való apparamentumokat készítenek; mi végre s hova? nem tudatik. Ezt az Istenért is Kegyelmed tréfának ne vélje; jóllehet én repraesentáltam mind Felséges Urunknak s mind Méltóságos Locumtenens Uramnak, de tartok attúl: csak míg penetrál is levelem s mennyivelinkább az eránt miként disponáljon ő Excellentiája, — az ellenséges conjuncturák addig véghez is mennek. Hanem mindazon collectált hajdúságot jó rendben vévén és csoportra ver-vén, — siettesse iderándulását. Isten hírvél mit vihetünk, végben vigyünk, mert periculum in mora.

Az vizek áradási egy órában szűnnek, másikában újulnak. Dunántúliak Csíkvárt dicsíretessen visszavették, harminczig való német rabot életben megtartván, többit feláldozták.

Ezzel ajánlom Kegyelmed jóakaratiában tovább is magamat, és midőn közelítését s annyal inkább érkezését hohamarébb várnám, maradok

Raptim Szécsény, dje 12. Aprilis 1709.

Méltóságos Fiam-Uramnak, Kegyelmednek

kötelesen szolgáló apja

Bottyán János m. k.

P. S. Az Istenért kéröm Nagyságotat: siessen ide éjjelnappal jönni, mert periculum in mora. Kéröm Nagyságotat,

csak postai alkalmatossággal jőjjön Nagyságod maga, ne had-
dal, mert semminémő provisio nincsen; ha lehetséges léssen,
vagy másfélezer hajdút az javában parancsoljon jönni és három
taraczkot.

(Eredetije, s. k. utóiratozva és aláírva, a gr. Károlyi-levéltárban.)

494.

A fejedelem Bottyánnak.

13. Aprilis 1709. Munkácsról.

Domino Generali Joanni Bottyán.

Az Érsek-Újvárbán szállítandó annonának a Zsitván
erigálandó hídra nem szükséges várakozni, mivel a mikor a
Zsitvához érkezhetik azon élés: az újváriak annyira minden-
kor eleibe mehetnek és hajó beneficiumával elszállíthatják; az
hídnak erectiója penig nagyobb lármát csinál, mind az ellen-
ségnek keményebb oppositióját provocálja.

Nógrád várának constitutiója nem szintén constálván
előttünk, relegáltuk Méltóságos Fő-Generális és Locumtenens
Székesi Gróff Bercesényi Miklós Úrra, mellyről ő Kglmetül
vészen Kglld intimatiót, fogja is értésére adni Kglldnek: mi
formában requirálja Nemes Nógrád Vármegyét azon pusztá
vár dolgában.

Hogy Kglmed az Haza közönséges szükségére magából
ötezer forint summa pénzt erogált légyen, jól constál előttünk,
kirúl már assignatióunkat ki is adattuk; hogy mindazáltal mind-
ekkoráig az Oeconomicum Consilium által nem contentálta-
tott, — általlátjuk: maga is a lehetetlenségnek tulajdonítja
Kglld; parancsoltunk most újabban az Oeconomicum Consi-
liumnak, hogy prae reliquis assignatariis mennélhamarább
azon summa pénzről Kglldet contentálják, kiben is nincs két-
ségünk, hogy munkások ne legyenek.

(A fejedelem cancelláriáján készült egykorú másolat, az 1706—1709-iki,
még kiadatlan leveleskönybe iktatva.)

495.

Bottyán Bercsényinek.

Méltóságos Főbb-Generális, Locumtenens !

Kegyelmes Uram !

Bizonyos Althan regimentjébéli furír elfogattatván, mit fateált? in inclusis Excellentiádnak kívántam transmittálnom; *) hasonlóképpen Ilovai Mátyás mit írjon az ellenség szándékáról alázatossan, — megértheti Excellentiád. **) Az csak bizonyos, hogy Lévát meg akarja szállani, úgy a bényi sánczot reparálni.

Én várnám óránként Méltóságos Marschallus Károlyi Sándor Uramat; már az vizek is valamenten szűntek, — csak az hajdúság lenne, az élésszállítás meglehetne.

Mivel pedig tájunkon szalmának sincs híre: már, ha csak mezőre nem szállanak a hadak, lehetetlen subsistálniok; — örömet kívánnám tudnom eránta való dispositióját Excellentiádnak: hol lehessen és hol legyen helyek a fűvellő táboroknak?

Szécsény, 15. Aprilis 1709.

Jó Uramnak, Excellentiádnak igaz köteles szolgája
Bottyán János m. k.

P. S. Generál Harthleben Mocsonaknál már be is sánczolta magát. Lévának elrontására compániákat az postérungokból küldöttem, — elvállik, mit vihetek végben.

(Eredetije gyűjteményemben. Ívrét, csak aláírása sajátkezű. Bercsényi czimzetét tartalmazott második félféve leszakadt.)

496.

Sötér Tamás ezredes Bottyánnak.

Méltóságos Generális Uramnak Ngodnak

Ajánlom mindenkori kész szolgálatomat. Szécsényből 14. praesentis nekem írott Ngod levelét vettem illendő becsülettel, és mit írjon Ngod, megértettem. Az mi az lónak álla-

*) Ma már nincs mellékelve.

**) Ma már nincs meg.

potját illeti: úgy vélem, hogy nem kisebb staturájú, mint az Ngod Csepreghi fekete lova, de annál vastagabbnak kell lenni, az mint megnéztem; az való dolog, szépségére és termetire nincs az az úr, a ki istállójában nem köttethetné; kantáros olyan, hogy sebessen az mint az embernek neki rugaszkodik, akármelly kézre mint az karika az ember mellett megfordúl. Mindazonáltal nehéz látatlanban jószágot venni, nem tetsznék Ngodnak: azután rajtam maradna, most pedig magamnak is vadnak lovacskáim, többre nincsen szükségem; mert ha pézes ember volnék: én magamnak bizony az harmincz aranyért el merném venni, ha csak vezetéken előttem hordoztatnám is; de arra mostanában nem érek, mert értékem szegény. — Az mi pedig illeti az sárga karmazsínoknak vásárlását: itten bizony mostan nem kaphatni, hanem veres kettő vagy három vagyon, de abból nem merészlettem venni Ngod számára, mivel sárgát kíván Ngod.

Azonban az Ráczevi-szigetre hogy feles sőt hordanak: semmitsem tudok benne, hordanak-e, vagy sem? mert az én passusommal egy kőst is senki be nem viszen, hanem az kik Pest elein vadnak, talám azoknak passusával; más az, hogy orderemben lévén Mlgos Generális Károlyi Sándor Uramtól ő Excellentiájátúl, hogy az szabados kereskedés nem tiltatik senkitől is, — és így én azoknak investigatiójára nem igen érkezem, mert itten elég munkánk vagyon az vígyázásban és portázásban csaknem mindennap. Az elmúlt kedden is Szűcs István hadnagyomnak többekével együtt elhajtották az szegedi labanczok hetvenig való marháikat Pestre. Mink idealá kerestük az pusztán, ők azonban felfordúltak. — Ittvaló maradáso-mat nem reménlem és nem is akarom, mert az pestis két vagy három házhoz bejött ide is; bálnám, mostani háborús idővel dög-gel kellenék meghalnom; — mindazonáltal, ha Karácsony Sándor harminczados megárendálja az ittvaló harminczadot, melynek végbenvitelére el is ment Kassára, — tudom, Ngodat meg fogja elégíteni az ötezer forintrúl; bár többel is tartoznék Ngodnak: onnét könnyebben megvehetné Ngod, mint az Oeconomicum Consiliumnál. — Sasrúl (?) mai napon hozták hírül: valami rácság gyülekezik Szegedhez, melyet magam sem hihetek, mindazonáltal alattomban kétfelé bocsátottam póstáimat

és portát is, — ha valamit érthetnék. Ezzel Ngod gratiájában magamat ajánlom, és maradok

Kecskeméten, die 19. Aprilis Anno 1709.

Nagyságodnak

mindenkori kész szolgálja

Sötér Tamás m. k.

P. S. Itten az alföldön az Duna-mellékit az nagy árvíz mind elfogta, sok falukban nem is lakhatnak, Kalocsán alá által kellett menni nekik az Dunán; mind mezei vetéseket, mind az földben levő vermes életeket, mind kívül az mi volt, az nagy víz elvette szegínyektől. Tudom, elég éhelhalál leszen közöttök. Kalocsai Páter Uram nálam lévén mai napon, beszéltette: sok apró gyermek is holt az házakban az vízben, nem tudtak mihez kapni az szegínység, magát vagy gyermeket oltalmazza előbben?

Külsőim: Méltóságos Generális *Bottyán János* nagy jó Uramnak ő Ngának íram, tartozó kötelességgel. — Szécsénben.

P. H.

(Eredeti levél a gr. Károlyi-levéltárban.)

497.

Bottyán Károlyinak.

Méltóságos Fiam-Uramnak Kegyelmednek
ajánlom szolgálatomat.

Jóllehet Kegyelmedtől eltávozásom alkalmatosságával érzettem erőtlenségemet: mindazáltal azonnal indulván, experiáltuk Adjutant Urammal a Garamnak árját; két egész hete, a mióta egy állapotban vagyok, — színig lévén: lehetetlenségnek tartom gázlóban az általmenetelt. Öszvehivattam öregkorú embereket, a kik ilyen tavaszi áradást sokszor experiáltak; el merik mondani: pünkösdig sem reménlik olyan apadását, hogy gázlóban lehessen a költözés. Mindenekben jelen lévén Kegyelmed Adjutantja, tehet bővebb informatiót.

Itt mikor megszállottam volna délre, találtam Géczi Uram katonáit. hallom hírét, hogy többi katonaság is itt körülbelől vagyok; — nem javasoltam volna addig, míg bizonyost nem tudott volna a Garam felül.

Tovább mitévők légyünk? — várom Kegyelmed disposi-

tióját; ha hidat erigálunk: micsoda modalitással erigáljuk és micsodás securitással?

Írhatom bizonyosan Kegyelmednek: már ezelőtt negyednappal Kovácsihoz, Szent-Benedeken alól szállott az ellenség, circiter ezerig; másra nem vélem, hanem, hogy Lévának igyekezzék. Ha híremet meghallják, hogy Garam körül jártam, tudom — másként gondolkozik.

Interim, ex superabundanti írhatom Kegyelmednek: bár akármiként disponáljon, *de ha meggyünk, olly készülettel menjünk, hogy affrontot tehessünk s ellenek resistálhassunk.*

Raptim Patak, (Nógrád m.) dje 22. Aprilis 1709.

Méltóságos Fiam-Uramnak

Kegyelmednek

kötelesen szolgáló apja

Bottyán János m. k.

(Sajátkezüleg aláírt eredetije a gr. Károlyi-levéltárban.)

498.

Bottyán Bercsényinek.

Méltóságos Locumtenens s Főbb-Generális!

Kegyelmes Uram!

Excellentiádnak ajánlom alázatos szolgálatomat. Proxime elmúlt pnteken Méltóságos Generális-Marschallus Károli Sándor Uram ő. Nagyságánál Pásztohan *) valék, conferálván az teendő dolgokról; onnit étszaka hazajövin: mind ennyi fájdalmas állapotjában is lábaimnak, mindgyárt idein szombaton indulván, magam, praetitulált Marschallus Uram Generál-Adjutantjával bémentem szintin az Garam mellé; de az Garam olly nagy és sebes, hogy nincs az az ember, ki gázlóban általmehessen. Más egyéb crek és folyók noha tele vannak ugyan: mindazáltal apró hidak és töltések hányásával könnyű az Garamig menni. — de hogy az Garamon lehessen elmenni, azt senki meg se gondolja.

Megtérésemkor Szete névű faluban vészem Fölséges Urunk kegyelmes parancsolatját, hogy hídnak erigálásával nem kell lármáskodni; **) melly parancsolatnak én ugyan alá-

*) Ipoly-Pásztó; a nép nyelvén ma is *Pásztoha*.

**) Lásd a fejedelem april 13-iki levelét.

zatossan engedelmeskedem, noha az hajós híd minden requisitumival együtt kísér, szekereken oda lehet vinni, a hová kell; — nem is succurrálunk Újvárnak híd nélkül. Az ellenség csuportozik és mindenütt kíszen vár; most is Garam mellett Kovácsiban subsistál ennyihán compánia. Többiről praetitulált Marschallus Uram mit fog disponálni, a tévő lések. Semmi egyéb híreim nincsenek. Ezzel Excellentiád kegyes gratiájában ajálván magamat, maradok

Szécsén, 23. Aprilis 1709.

Excellentiádnak

alázatos engedelmes szolgája

Bottyán János m. k.

P. S. Beszíllik — igaz is, — hogy a német Dunántúl Veszprímet próbálta, harmadnapig alatta lívín; ötszáz kurucz hajdú volt benne, elég német veszett, — értvín az dunántúli hadak confluxussát: éjjel-nappal alóla elszökött gyalázatosan.

Külezím: Méltóságos Szíkesi Gróff Beresíni Miklós Magyarországi Locumtenens, Első Senator Úr és Legfőbb Generális jó Kegyelmes Uramnak ő Excellentiájának, tartozó alázatos kötelességgel. — Ungvár. P. H. Stapheta urgens.

(Eredetije gyűjteményemben. Ívrét, csak az aláírás sajátkezű.)

499.

Zsámboky Nagy István, Bottyánnak.

Méltóságos Generális!

Szintén most voltak nálam berzseniek, kik is azt hozták hírül, hogy bizonyos emberök levén odabe Esztergomban: a Dunán a hidat most köti az német, Párkánynál pedig sánczat ásat. Ezt Méltóságos Generális Uramnak hírül akarám adnom. — A hídhoz való eszköz, kos is készen vagyon.

Ezzel maradok Nagyságodnak

Patak, 24. Aprilis 1709.

alázatos szolgája

Zsámboky Nagy István m. k.

Külezím: Méltóságos Generális Bottyán János nékem régi jó Uramnak sietve írák. — Szécsény. Cito, cito, citissime

P. H.

Másik felől: Szécsénybe dejtári és gyarmati bírák sietve, száz forint büntetés alatt vigyétek.

Sámboky Nagy István m. k.

(Eredeti, a gr. Károlyi levéltárban.)

500.

Bottyán Bercsényinek.

Méltóságos Locumtenens s Főbb-Generális!

Jó Kegyelmes Uram!

Garamnak árja miatt gázló sohol sem találtatván, az hajós hidnak kellett hasznát vennünk, — kit is Zselíznél bévetvén, szerencsésen általmentek az hadak és kétezer kila lisztnél többet vittek bé Újvárbán lóhatokon, azonkívül másfelől is provideáltak, az Garamon túl. Istennek hálá, Újvárbán elíg provisió vagyon: csak kímélve bánjanak véle.

Én, míg Méltóságos Generális-Marschallus Károli Sándor Uram ő Nga oda volt az lovas haddal, az hidnak oltalmára hat- vagy hétszáz hajdúval Zselíznél subsistáltam; ő Nga megírkézisével — lábaimnak eldagadt és nyavalyás állapotjokra nízve — ezen órában visszajöttem ide Szécsénben.

Az híd fel nem szedettetett még, el sem hozattatott hátrább, az hadaknak penig egy része Selmecz vize mentiben, más része Baráti és Kemencze táján dislocáltatott pascuatióra, — maga Marschallus Uram Ságón subsistál, hogy az melly liszt bé nem vitetődhetett, öszveszerezvén, kocsikon négy-öt nap alatt bészál-líttassék, minthogy az ellensígtül kevés impedimentum mutat-tatik. Esztergami labancz ugyan kijött volt Kéetty, Csuda, Kí-ménd és Bíny tájára, a szegítségnek marháját mind elhajtotta: de hozzánk közel sem jött.

Más egyéb tudósításra való occurrentiáim nem livín, — éltesse Isten Excellentiádat fris jó egítségben!

Datum Szécsén, dje 1. Maÿ 1709.

Excellentiádnak

alázatos engedelmes szolgálja

Bottyán János m. k.

Külczim: Méltóságos Székesi Gróff Bercsényi Miklós Magyarországi Locumtenens, Első Senator Úr és Legfőbb Ge-

nerális jó Kegyelmes Uramnak ő Excellentiájának tartozó kötelességgel, sietve írák. — Kassa vel ubi. P. H.

Stapheta urgentissima.

(Eredetije gyűjteményemben. Ívrét, csak az aláírás sajátkezű.)

501.

Bottyán Károlynak.

Méltóságos Generális Uram!

Kötelességgel veszem ezen órában Ngod levelét, kibem értem Ngod csudálkozását, hogy assistentiára kívántató katonaságnak szűkit írtam. Nem tudom, ki informálhatta olly sinistre Ngodat, hogy én Szetén három compániával lerakattam volna az lisztet és magammal hozattam volna az katonaságot, — holott én se katonáját nem láttam, se lisztit le nem rakattam. annyival is inkább közülök magammal egyet sem hoztam el; mert midőn Szetére értem, nem tudván, ki parancsolatjából? már a liszt le volt rakva, a katonaság is elment. — Darvas Ferencz Urammal eleget laborálunk a szekerek hajtásában és élésnek szerzésében: de még egy szekér sem érkezhett; rajtunk semmi el nem múlik.

Éltesse Isten Ngodat! — Szécsén, 2. Maÿ 1709.

Nagyságodnak

köteles szolgája

Bottyán János m. k.

P. S. Hosszú deszkákat metszetni expressusomat mihelyt világ viradt, elküldöttem, — már két előbbi levelemben is megírtam Ngodnak. *)

Külczim : Méltóságos Generális-Marschallus Károlyi Sándor nagy jó Uramnak ő Nagyságának kötelességgel írák.

Ságh.

P. H.

(Sajátkezűleg aláírt eredetije a gr. Károlyi-levéltárban.)

502.

Bottyán Bercsényinek.

Méltóságos Locumtenens s Főbb-Generális!

Jó Kegyelmes Uram!

Jóllehet másfelől is — elhiszem — bőven megírják Excellentiádnak az idevaló constitutiókat: mindazáltal én is, tar-

*) E két levél a gr. Károlyi-levéltárban ma már nincs meg.

tozó alázatos kötelességem szerint írom, hogy most rocenter küldöttünk száz szekérre valót bé, s még vagyon hátra ötven szekérrel, melly is — reménlem, — az étszaka béindíttatik. Úgy meg vagyon Újvár profiontérozva, hogy ha kímélve bánunk véle: ne féljenek esztendeig való éhsígtül. Magam is minden búzámat s gabonámat erga assecurationem Commissariatús mind béadtam, — de az árrát nem tudom honnít várni. — Az hidat felszedetem és elhozatom onnít. mihelyest visszatérhetnek. Itt az ellensígnék még semmi gyülekezete nem hallatik; Esztergannál ugyan az hid által ki vagyon kötve s Párkánál az saúcz, kibén éjjel-nappal strázsa vagyon.

Constál Excellentiádnál, hogy taval lévői dominiumnak árendáját megadám; igen vikony hasznát penig, — sőt majd semminek mondhatnám — vettem, a ki az cseléd exolutiójára is kevés volt; nincs is már több ép fulu hozzá az egy Pásztónál, melly is ide kiljebb, az Ipol mellett vagyon. Kérem alázatossan Excellentiádat: amyi kárainnak refusiójára ugyanazon taval letett árendában miltóztassék az idén is kezemnél meghadni és az iránt Kovács János Oeconomicalis Commissárius Uramnak committálui, vagy az kinek illik, hogy statuálua benne, — ha mi kevés hasznát vehetném; a szőlőket ugyan már megkapáltattam, mivel más beneficiumát nem is remilhetem.

Minthogy penig Fölséges Urunk Lazon névő conferált jószágot *) újobban visszafoglaltatott: sohonnít semmi oeconomiát magamnak nem hajthatok, jószágombúl kiszorúlván, — alázatossan kérem Excellentiádat: itt Drégel táján lévő érsekiséghez tartozandó egy-két falueskát subsistentiámra kegyelmesen engedni miltóztassék; melly Excellentiád hozzám mutandó kegyes gratiáját megszolgálnom alázatossan igyekezem.

Én most mindennapi cúrában vagyok: mert olly borbélyom akadott, a ki életít kötötte hozzá, ha meg nem gyógyít; már nem tudom, mire mehetek véle, az lábaim igen dagadtak.

Károlyi Sándor Uram ő Nga oda-alá Heves táján vagyon. — Ezzel Excellentiád kegyes jóakaratójában tovább is ajálván magamat, maradok

Szécsén. 10. Maj 1709.

alázatos engedelmes szolgálja

Excellentiádnak

Bottján János m. k.

*) Zemplénben.

P. S. Mindezekről Fölséges Urunknak is írtam; hanem kérem Excellentiádat alázatossan, ő Fölsége előtt ebben segíteni miltóztassék.

Méltóságos Generális-Marschal Károlyi Sándor Uram ő Nga bizonyos embere által Nógrád várát megtekinttette, s jónak találta fortificatióját, melly könnyű munkával végben mehet, — az minthogy ő Nga parancsolatjából most hordják az palánk-fáját. Palánkfa hordására negyven szekér küldetett, már alkalmasint meg is hordták; magam is odarándulok és azon lések: mennél jobban fortificáltathassam és az hajdút bélihelyeztessen. — Károlyi Uram parancsolatjából az két kompot megcsináltattam, holnap Földvár felé meg is indíttatom.

Külczim: Méltóságos Székesi Gróff Beresényi Miklós Magyarországi Locumtenens, Első Senator Úr és Legfőbb-Generális etc. jó Kegyelmes Uramnak ő Excellentiájának, alázatos engedelemmel.

Kassa, vel Ungvár. P. H.

(Eredetije gyűjteményemben, ívrét, csak az aláírás sajátkezű.)

503.

Az orsz. közgazdasági tanács Bottyánnak.

Spectabilis ac Magnifice Domine Generalis!

Nobis Observandissime!

Salutem et servitiorum nostrorum commendationem. Praeses Uramnak ő Nagyságának szóló Kegyelmed levelét olvastuk; melynek continentiáiból Krácsos Sándor kecskeméti harminczad arendatora által lett injuriáját értvén, csudálkozunk, hogy az ő sinistra informatiójának helyet adván Kegyelmed, megcsatlakozott praetensiva adósságának kifizetésében. Akármit állított volna ő maga supererogatumáról: nem kellett volna szavainak hitelt adni; ha injuriája lett volna, — kereste volna meg az Consiliumot, számot vetvén vélünk, lett volna contentuma. Most is nekünk egy pénz ára fundusunk nem lévén, assignatiót egyebet nem adhatunk annál az utolsó angáriánál Kegyelmednek. Ha jó módjával fizetni nem akar: executione mediante vegye meg Kegyelmed rajta, mert utolsó angáriájára nyilván tartozik ezer aranyval in specie; ha mi injuriája lesz: jőjjen fel Eperjesre Krácsos Sándor, vessen számot vélünk!

lesz válosza. In reliquo praetitulatam Dominationem Vestram diu foelicissime valere desideramus.

Eperjes, die 12. Maÿ Anno 1709.

Practitulatae Dominationis Vestrae

servitores paratissimi:

Nos Inelyti Consilij Oeconomici

Ejusdemque et Administrationis

Eperjesiensis Assessores.

Alól: Domino Generali Bottyán.

Oldalt: Expeditum est.

(Eredeti fogalmazat féleven, a kir. kamarai levéltárban, Budán.)

504.

Szécsény táji nértelen tudósítás.

Szécsény, 14. Maÿ 1709.

1-mo. Referálja Bene István Uram, hogy Korponán hallotta ma harmadnapja bizonyos hiteles emberektől, hogy az szájából hallották selmeczi Commendánsnak: az franczia Ulmát megvette és Ratisbonát bloquádálta.

2-do. Pirolt selmeczi notárius Bécsből jött most, beszélly bizonyossan jóakarójának, hogy mostani inchoálandó gyűlésben az ellenség résziről az békességet akarják, és azon gyűlésben József császárnét az magyarországi királynénak akarják installálni.

3-tio. Azt referálja: bizonyos tréfás vagyis játékos, Zbiskó nevű referálta, hogy az besztercei Commendánsnál igen confidens lévén, az asztalán látott oly levelet, titkon megolvassván, kiben írják azon Commendánsnak, hogy az Szentséges Pápa, Angliai Királyné, Musqva Császár akaratjára és interpositiójára meglészen az békesség Magyarországbán, és az Felséges Fejedelmünknek — az békességet megadván Isten, — ezen alkalmatossággal erdélyi fejedelemség megadatik és megengedtetik.

4-to. Írják bizonyossan: az selmeczi német ki akar menni, ellenben Zólyomban hét kenyérsütő kemenczéket erigáltat; írják azt is: víglesti palisátát rontja.

Ezeket azért irtam Excellentiádnak, hogy kívánom Hazánk boldogulását; adja Isten az jót! — Bizony, e tájon az

ellenség rosszabbúl van, mint mi, — hallom sokaktól, csak most az gyalogjaink ne tágítanak az hegyeket!

(Aláírás nélküli egykorú irat, valami levélhez mellékletül szolgált negyedíven. Úgy látszik, Bercsényinek szólt, s *Darvas Ferencz* kerületi főhadi biztostól, vagy *Súgó György* Cartellae Commissáriustól származhatik inkább, mint magától Bottyántól.)

505.

Bottyán tábornok Korpona város főbírájának.

Ajánlom szolgálatomat Kigyelmednek.

Mások információjából értem, hogy Kigyelmeteknél sok kóborló, passus nélkül járó katonaság lézzeng s járkél alá s fel; mivel penig azok nemcsak Kigyelmeteknek, hanem az ország szolgálatjának is nagy kárt okoznak: Kigyelmed ezen parancsolatomat vévén, az olyatén katonákat fogdostatta, s a kiket megfogdostathat, cum informatione küldje vagy hozzám, vagy ott közelebb commendérozó tiszthez.

Szécsény, die 17. Maj 1709.

Kigyelmednek

szolgáló jóakarója

Bottyán János m. k.

Külczim: Nemes Korpona Városa Főbírájának N. N. jóakaró Uramnak ő Kigyelmének íram. Korpona. P. H.

(Sajátkezüleg aláírt eredetije szab. kir. Korpona város levéltárában.)

506.

Bottyán Bercsényinek.

Méltóságos Főbb-Generális, Locumtenens!

Jó Kegyelmes Uram!

Lévai dominiumnak további kezemnél való maradásáról írott Excellentiád méltóságos levelét szokott alázatos kötelességgel vévén, erántam való reflexióját Excellentiádnak nemcsak köszönnöm, de megszolgálnom is igyekezem. Mi illeti az itt tájunkon való húzóvonó katonaságnak büntetését: arra akárki sem serényebb nálam; leginkább okozta felsőbb napokban az fosztogatást tiszántúli hadak széllyedések, jöllehet ezeket sem kell kivenni belőlle; sűrűn jó hozzám is olyan pa-

nasz, de még csak egyet is meg nem kapathattam, jöllehet mind a Nemes Vármegyéknek s mind az regimentek Commen-dánsinak van ez eránt kemény intimatiójok; már annak is, látom, nincs haszna, magamnak kell hozzá láttatnom; assecurálom is Excellentiádat: míg Isten közinkben hozza Excellentiádat, elég példát is statuálok az ollyakbúl.

Bajnócz és Nagy-Tapolcsán tájékán lévő ellenség Lephánthoz szállott ki; a bányavárosokon még semmi mozgolódása nincsen, ha valamintire kijő is naponnat füvelleni: nem bíztatja magát étszakai kinnmaradással. Az dánusok elmeneteliben ezelőtt egy héttel még semmi sem volt; igaz dolog, hogy vagyon finalis ordine az elmenetelre: de addig ki nem akar menni, míg azon regimentjei nem completáltatnak s nem exolváltatnak a Császártúl, a Császár is penig kívánja az excessusok complanatióját; kiknek is némelly része Pozsony városán kívül volt, más része benn a vármegyében, bagázsiáját Nagy-Szombatban tartotta, — bizonyos ember relatiójábúl, ki is közöttök általjött, írhatom Excellentiádnak; azúltátúl fogva semmit nem értettem felőlök, consequenter ha mit érthetek, tartozó kötelességem szerint informálnom Excellentiádat el nem múlatom.

Dunántúl hogy Sümeget az ellenség megszállotta, mostanában érkezett hírem; consequenter hogy az ellenséget derekassan megnyomták s megverték nagy részént a mieink: közönséges hír nálunk, de még nincs confirmatióm; vagyon errül bizonyos, hogy Zsámbéknál valamelly száz hajdúk mieink közül lévén, talán pórtaképpen: budaiak kimenvén reájok, környül fogván őket, egy hasogatványnyal kerített kertben recipiálták magokat; budaiak formaliter akarván ostromlani őket, lovaikrúl mind leszállottak. Az hol is annyira viselték mieink magokat, hogy igen feles laboneczoknak s németeknek elejtésével rajtok kimentenek, háromfelé szakasztván őket, lovakbúl alkalmas nyereségek lett; az elestek közül való Török János is s más jeles tisztek is, kik ellullottak.

Az Garam és Ipoly vizei most is újabb áradásokkal igen nagyok, sok helyen az rétekre is kiöntött. Szívessen akarnám látnom, hogy Excellentiádat hováhamaróbb közöttiünk láthatnám. Isten hozza szerencsésen Excellentiádat, kívánom.

Nógrád építéséhez már valamentén kezdettek s palánk-fáit hordják; holnap indulok magam megtekintésére. Visszatérésemmel kötelessen kívánom Excellentiádat alázatosan informálnom. — Ezzel szokott gratiájában ajánlom Excellentiádnak magamat, és maradok

Sub dato Szécsény, dje 19. Maÿ Anni 1709.

Jó Kegyelmes Uramnak igaz köteles szolgálja
Excellentiádnak *Bottyán János m. k.*

P. S. Kérem Nagyságodat alázatosan: fordúljon közelebb Nagyságod hozzánk.

(Eredetije a kir. kamarai levéltárban.)

507.

A fejedelem, Bottyánnak.

T á l l y a, 22. M a ÿ 1709.

Generali Joanni Bottyán.

Az ellenségnek constitutiójárúl és az odavaló dolgoknak folyamatjárúl való tudósítását vettük, elhitetvén magunkkal, hogy a táján lévő Brigadéros és más Tiszt Híveink Tek. Ngos Károlyi Sándor Generális-Mezei-Marschall Hívünk parancsolati szerint a dolgokban, mellyek előtték lesznek, minden serénységgel eljárnak. Magunk is actu contraháljuk idevaló hadainkat, hogy a jövődő hadi operatiókhöz hozzá foghassunk; melly minekelőtte beállana, kívánván bizonyos hadi conferentiát tartanunk: actu várjuk mellénk Méltóságos Fő-Generális Székesi Gróff Bercsényi s említett Mezei-Marschall és több Generális úri Híveinket; mellyre hogy Kglđ is póstaformán compareáljon, akartuk praesentibus adni értésére.

(A fejedelmi cancellárián készült egykorú másolat, az 1706—1709-iki még kiadatlan leveleskönyvben.)

508.

Ráday Pál udv. cancellár a fejedelemnek.

Felséges Fejedelem!

Nagy Jó Kegyelmes Uram!

Szerencsésen érkezvén haza, azonnal Filekrül alázatosan tudósítottam Felségedet az ellenségnek némelly részről

Dunántúl való általmenetele felől, s úgy egyszersmind, hogy most lévén ideje, — valami operatióról méltóztatnék parancsolni Felséged. S azalatt is penig micsoda occurrentiákról írjanak Újvárból, méltóztassék az annectált extractusból *) megérteni; a mellyek Isten kegyelméből mind jó zsongók az újonnan való szerencsére s Hazánk ügyinek boldogulására, — csak ellenben ne akadályoztatnák az hadaknak a szegénységen való nagy irgalmatlansági, a mellyeket bizony nem capiálhatja a ki szemmel nem látja; de ezekről igaz hűséggel máskor alázatosan informálok Felségedet.

Miólta az ellenség általment a Dunán: Leffellholcz először a párkányi hídhöz ment más némely hadakkal s azután penig Zsilízhez, a holott most sánczot ásat; de csúfos processust téssen: mert jóllehet innét általment az ellenségnek egy része a Dunán, — mindazáltal a melly egy regiment volt Köpcsénnél, az viszont ugyan a párkányi hídon általjött, és mindnyájan Zsilíznél úgy gyülekeznek, hogy egyszersmind Lévát is kívánják rendben venni, — mellyre nézve Bakabányához gyűjtének némely kőműveseket.

Tegnapelőtt Budán nagy lövések hallattak, mi okból? még nem constál; — csak az Úr-Isten őrizze Eszterház Antal Uram corpussát! A pozsonyi gyűlés foly, a melly hogy előbb meg nem lött, úgy tanulta ki váci Vicárius Uram, **) — a ki Generális Károlyi Sándor Uram engedelméből Pesten curáltatta magát, — hogy Ratisbonában küldötte a Császár a tavalyi gravameneket, a kit nehéz elhinni, — mindazáltal ha úgy lesz: aligha ki nem telik az én próféciám, hogy most valamit ígírvén a maga híveinek, minket is csak patenter fog megkínálni véle, excusálván magát az Imperialis Statusoknál; sed meliora Deus! . . .

Az annectált hírekből ***) láthatja Felséged a praesidium (Újvárott) szaporodását a labancz recrutákból; eszessen cselekedné a Commendáns, ha a trójai lovat bé nem engedné menni. Timeo Danaos et dona ferentes.

El nem felelhetem a mit örömmel hallottam ezen Ne-

*) Ma már nincs itt.

**) Berkes András.

***) Ma már egyáltalában semmi melléklet nincs a levélhez.

mes Vármegyének (Nógrád) búza-bőségéről, hogy alázatossan ne informáljam Felségedet; de bizony szomorúan tapasztalom a contrariumot, — mert még az főbb rendek is szűkössen vadnak és pénzes kenyérrel élnek, s nem is lehet másutt szerzeni, hanem a vármegyének Hatvan felé való részén és a papoknál, a kik öt s hat esztendőttől fogva szaporították. Mindazáltal Isten jóvoltából olly reménségben van az aratás, hogy esztendőre succurrálhat másoknak is. — Ezzel maradok

Ludány, dje 9-a Juny 1709.

Felségednek

alázatos szolgálja s igaz híve

Ráday Pál m. k.

(Sajátkezüleg írt eredetije a Rákóczi-Aspremont-Erdődy-levéltárban Vörösvártt.)

509.

Bottyán Bercsényinek.

Méltóságos Locumtenens és Legfőbb-Generális!

Kegyelmes Uram!

Főlséges Urunktól megérkezvén, jöve előmben Újvárból recenter érkező katona, Generális (Brigadíros) Ebeczki István Uramnak szóló újvári Commendáns Uram levelével, melyet is Somodi Ferencz Collonellus Uram, — Ebeczki Uram helett substituált Commendo — felszakasztván, úgy küldötte kezemhez; én Főlséges Urunknak in orinigali, Excellentiádnak in paribus íme, alázatossan transmittáltam, — méltóztathatik belőle informáltatni; de mindenekfelett igen jó az Fejérhegyentúl való új támadás, kit mind segíteni s mind bízgatni jó volna.

Zselíznél, úgymint Zselíz és Mikola közt fekszik a német, ki is négy regimentnek hirdeti magát: de, az mint onnét érkező tiszteim recognoscáltak, mind lovassával s gyalogjával együtt alig van kétezer; hat taraczkja vagyon. Rajta menni s megcsapni nem lehet, mert az Ipol és Garam árja nagy, gázlóban által nem mehetni; másként is, két víz között áll a tábor: innét a Garam, túl egy sáros ér keríti, — noha ugyan azon ér nem tenne sok akadályt, mert tágos az közű és körül nem veszi; hanem az Garam árja nagy akadály.

Somodi Ferencz Uram Visknél, az mi kevés katonaság vagyon, vélek campéroz, — de az valóban kevés, mivel minthogy az ő Kegyelme ezere Vágon túl való, úgy Balogh István Uramé, igen megritkúlt; az katonaság szüntelen Újvárhoz szivódik, hogy általjárhasson az Vágon, minthogy széltiben is járhatja most az Vágon túl való földet; séllyeiek nem sokat árthatnak, mert mostanában őket az mieink kinn szorítván, nyolezat rabúl közülők hoztak, ennyihányat levágtak.

Azon Újvárból jövő katona azt is referálja, hogy maga jelen volt, midőn Szenezen föllül, Német-Gorubnál (Gurabnál) szekereket hajtogató három dánust levágtak és egyet rabúl Újvárban hoztak; az examináltatván, fatetálta, hogy az dánus hada egészen Csallóközben: Püspöki és Verekye között vagyon, s akkor készült és szekereket hajtattott, hogy általme-hessen a Dunán, Köpcsén tájára.

Moessonokon negyvenig való német és valamely új, szedett-vedett tót hajdúság minden öreg munitió nélkül vagyon, ama hiteztegett Thúróczi Gáspár benne az commendó, ki köztünk gyalog Oberster vala.

Míg Fölséges Urunkhoz járék: addig az járszáság is teljességessen eloszlott és alászökött, csupán csak az tisztek és üres zászlók maradtak; — nem tudom, mit kellessék véle cselekedni?

Más híreim nem lévén, ezzel Excellentiád kegyelmes gratiájában ajánlván magamat, maradok

Szécsén, 9. Juny 1709.

Excellentiádnak

alázatos engedelmes szolgája

Bottyán János m. k.

Külczim: Méltóságos Székessi Gróf Bercsényi Miklós Magyarországi Locumtenens, Első Senator Úr és Legfőbb Generális jó Kegyelmes Uramnak ő Excellentiájának alázatossan, sietséggel írák.

Kassa vel Ungvár. P. H.

(Sajátkezűleg aláírt eredetije a kir. kamarai levéltárban.)

Melléklet:

Bizodalmas jóakaró Sógor-Uramnak
ajánlom köteles szolgálatomat.

Ezen hajdú jelen volt, midőn Árvát az hajdúk feladták, szerenese, ha ő is közös nem volt a dologhoz; édes Sógor-Uram,

Kegyelmed küldje Méltóságos Fő-Generális Úrhoz ő Excel-
lentiájához pro examine.

Itten az kótyavetye szüntelen foly Isten jóvoltából; har-
madnap alatt több jött bé negyvenig való labancznál, Ocskai
alig maradott másfél század magával, — mind elszökött a
hada, és Fejérhegyen túl igen szaporodik a kurucz, innét is
küldöttem százig való jó katonát melléjek, hogy annyivalinkább
szaporodhassanak. Egy Szórad nevű hadnagy is, ki Ocskai
mellett volt, kuruczczá lett, — az is elment vélek; hiszem
Istent, egy hét alatt elég kurucz leszen az Vágon túl.

Az melly német általtakarodott az Dunán, Haiszterrel
megegyezett, és az Dunántúl kezdi az operatiót. Igen jó volna
most feles hadnak általmenni az Vágon: legalább bárcsak di-
versiót tehetnénk és Dunán túl való ellenségben, míg több
hadaink érkeznének, revocálhatnánk. Zselíznél vagyon mint-
egy ezerig való német, — tudom, már vagyon Kegyelmednek
hírvél. — Ezzel maradok

Kegyelmednek

Érsek-Újvár, dje 6. Juny 1709.

köteles szolgálja,

sógora

Berthótj István m. k.

Külczim: Tekintetes és Nemzetes Vitézlő Generális
Ebeczki István jóakaró Sógor-Uramnak ő Kegyelmének íram.

Ibi-ubi.

P. H.

(Egykorú más, a föntebbi levélben.)

510.

Bottyán Korpona város főbírájának.

Ajánlom szolgálatomat Kigyelmednek.

Némelly szükséges hamarjában kívántató necessariumo-
kat kelletnén hozatnom Selymeczről: más modalitást nem
találtam benne, hanem ezen levelem által Kigyelmedet kíván-
tam becsülettel requirálnom, hogy további tekintetemért és
szolgálatomért ne terheltecsék hamarjában bizonyos emberét
beküldeni Selymeczre, s illetén bányai zöld festéket, a mint a
mustra mutatja, 6 fontot vásároltasson, kire is 3 frtot küldtem.
Item, félfont salétromra hat garast, egy süveg nádmézre (czu-

kor) és 4 font enyvre 3 frtot, 1 w plajbászra 1 forintot. Ha azzal az vásárlást fel nem érné Kigyelmed, azt is recompen-sálnom fogom. Ezen levelem megadó ember kezében — kiho-zatván — adja Kigyelmed, hadl siessen visszajőni. Kigyelmed jóakarátját én is tőlem kitelhető dolgokban megszolgálnom kívánom, és maradok

Szécsény, 10. Juny 1709.

Kigyelmednek

jóakarója

Bottyán János m. k.

Külszím: Nemes Korpona Városa Főbírójának N. N. jóakaró Uramnak ő Kigyelmének sietséggel íram.

Korpona.

P. H.

(Sajátkezüleg aláírt eredeti levél, szab. kir. Korpona város levéltárában.)

511.

Ebeczky István dandárnok Bercsényinek.

Méltóságos Fő-Generális és Locumtenens!

Kegyelmes Uram!

Szintén ezen órában érkeztem pereszlenyi mezőben, ho-lott minémű intercipiált leveleket adott Colonellus Somodi Ferencz Uram kezemhez, Ocskay László levelével együtt, — azokat in specie megküldöttem Excellentiádnak; magam pe-diglen majd indulok Tergenye felé, kívánván az zsilízi mezőben lévő táborát az ellenségnek szememmel is megvizsgálnom.

Excellentiád méltóságos parancsolatja szerint én az Új-várban menendő hadaknak megparancsoltam, hogy siessenek utánnom: de még el nem érkeztek, — érkezvén, magam béké-sértem őket Újvárban.

A minémű lengyelséget Lubomérszky eladott pénzen a németnek, azok is elérkeztek, — circiter három- vagy négyszá-zig való volt; semmit sem késoltették őket: az Dunán által-vitték Esztergamnál.

Egy börzsönyi lakos ember volt Pozsonyban az érseknél, referálta, hogy az Dunántúl való hadak Németországban egy Poden (Baden) nevű várost fölverték, fölvervén, az német clei-ben ment volna, — azt is hogy derekassan megcsapták volna

a mieink; ezt Pozsonyban bizonyossan beszéllek. — Ezzel maradok

Excellentiádnak

alázatos szolgája

Pereszlényi mezőben, 12. Juny 1709. *Elbeczky István m. k.*

P. S. Itt, Istennek hála, mindennap jól nyeregetnek, mindennap az kótyavetye áll, német uramat fogják, vágják; majd talán az Isten engemet is megvigasztal, — érte leszek, az mint Isten tudnom adta!

(Eredeti levél Vörösvartt, a Rákóczi-levéltárban.)

512.

Ráday Pál a fejedelemeink.

Felséges Fejedelem!

Nagy jó Kegyelmes Uram!

Kegyelmes parancsolatja szerint kívántam ezen alkalmatossággal is tudósítanom az idevaló dolgokról Felségedet, hogy mióta a német a Dunán általment: a zsílizi sánczot építi a bagázsianál elmaradt egynehány lovas és gyalog sereg, a ki is mindöszve az ott fogott rabnak relatiója szerint tizennégy standard lovas és öt compánia gyalog. *Generális Bottyán Uram rettetessen boszorkodik, hogy rajta nem mehet*: mivel olly ordere jött Fő-Generális Uramtól, hogy a brigádákat helyben hagyja, — az teendő operatiókról pedig hallgat; panaszkodván, hogy ha miben disponál is, — senkisémet fogadja szavát. *Az igaz, úgy tapasztalom, testestül-lelkestül igaz híve Felségednek.* Tegnapelőtt mentünk mindketten Nógrád várának megtekintésére, a melyet három héttől fogva jól fortificáltak, s nem is kell féltetni az ellenségtől: mert két- s háromezer meg nem veszi, egész armáda pedig alája nem megyen. Most csinálják a kútat is benne és más szükséges állapotokat, — de semmi költség nincs reá rendelve: mert a Nemes Vármegye ekkoráig extra quantum sok költséget tett reá, de bizonyára nem győzi, mivel jöllehet 43 ezer a quantuma: de két annyit is erogált; — *megemlegeti örökké Generális Károlyi Uram hadát, a ki miésoda kegyetlenségeket s károkat tölt, ki fog tetszeni az inquisitóból.* Ha Felséged méltóztatik parancsolni: a mely kevés proventus szedetik a szécsényi filialis harminczadon, adatok valamely forintokat a nógrádi elmúlhatatlan szükségre; ki felől midőn meghallotta volna a budai Commendáns (Pfeffershoven

cs. altábornagy), hogy építtetik: bizonyos relatio szerint asztalhoz verte a kalapját.

Ma hozták hírit, hogy Árva s Bajnócz tájárúl öszvegyűlvén a német: a beszterczeiekkel Zólyomhoz szállott négy álgyúval; megvállik, mely felé czéloz? — Brigadéros Ebeczki Uram Ság mellett (Pereszlényen) vagyon, a német pedig Dunántúl az örsi (Mező-Örs) réteken. Esztergomi asszony relatiója szerint olly hír van a németeknél, hogy a franczia megverte odafel őket. A minapi budai lövésnek az okát — körül írtam vala előbbeni levelemben — a váczai páterek írják, hogy első nap pro octava corporis Christi történt, másnap pedig hogy mind Buda, mind Pest alatt Felséged hadai voltak.

Ezen levelemet Felségednek Nógrád vármegyei koldsi emberek által küldöttem, — alázatosan recommendálok Felségednek könyörgéseket, a kiktől kétszáz-egynéhány akó bort Újvárbán vittek; méltóztassék árának megadattatása felől valahonnan disponáltatni; ha Felségednek úgy tetszik, jó volna a Nemes Vármegye quantumából defalcáltatni, — talán maradtott még el annyiravaló, a kit ki nem szedtek.

Semmi nagyobb nyomorúsága nincs ezen földnek, mint a hajdúk kiállítása; mert jóllehet már eleve hatszázig valót kiadtak: de ámbár tüzes, helyes, (= háztüzes, házhelyes,) ugyancsak szokik; sok faluk már triplán is recrutáztak: kinek száz, kinek ötven forintjában tölt már egy hajdú; ad infinitum fog menni a nyomorgattatás, ha mindannyiszor újonnan fel kell állítani, — mindazáltal, reménlem, ki fog telni innen vagy hetszáz a ki állandó lesz, mivel az vármegye gyűlésén újonnan sub poena statuáltuk, hogy minden földesúr adja ki az absolutionalist az jobbágy-hajdúknak.

Kegyelmes Uram, az Istenért, őrizzük meg ezt a földet, bár nullo ex alio respectu, csak hogy kenyerünk legyen: mert teljes minden határ szép terméssel.

Ezzel ajánlván Felséged kegyelmességében magamat, kívánom, az Úr-Isten virágoztassa Felségedet friss egészséggel és minden szerencsékkel!

Datum Ludány, 14. Juny 1709. alázatos szolgája s igaz híve
Felségednek

Ráday Pál m. k.

(S. k. írt eredetije a Rákóczi-Aspremont-Erdődy-levéltárban Vörösvártt.)

Ugyanaz, ugyanannak.

Felséges Fejedelem!

Nagy jó Kegyelmes Uram!

Jóllehet tegnap is az itt való occurrentiákról gyalog expressus által alázatosan tudósítottam vala Felségedet: mindazáltal tudván, hogy ezen alkalmatossággal *) hamarább érkezik Felséged kezeiben levelem, — *a midőn Generális Bottyán Uram írására **) relegálom magamat*, egyszersmind subjungálom, hogy ma is együtt lévén conferentiában: úgy tapasztaljuk, *hogy az ellenség magát Zsiliznél sánczolván, ha egy hét alatt nem inteturbáljuk, — azután haszontalan minden igyekezetünk*; a mellyhez elég drága idő volt volna eddig: *ha Tiszt Uramék competentijája, avagy inkább engedetlensége nem akadályoztatta volna*. Senki egymástól nem függ, senki nem kérdi, senki nem tudja: kicsoda a Commandó? *Említett Generális Uram bizony szívessen igyekezik. — de nincs semmi haszna, mert senkisémet obtemperál*. Nyilvánvaló dolog: ha ötszáz lovas német megindul, — Losonczig mehet, mert az ezerek is csak imígy-amígy vadnak; Ság táján mindnyájan sincsenek hét s nyolczszázan, Losoncz körül pedig alig van valami, csak a sok bagágia is elhúzza a katonát.

Mindezekre nézve maga Adjutantját küldötte Bottyán Uram Felségedhez, a ki által bővebben üzent; s azalatt pedig javallottuk a Felséged utóbbi levelére és Fő-Generális Uram postscriptájában feltött generalis orderére nézve, hogy ámbár positive nem ír is orderül a tiszteknek: mindazáltal tanácskozássra hívja össze ő Kegyelmeket, — a kik is mindenfelől csak három mértföldnyire vadnak, — és a mit legjobbnak ítélnék, ha Felséged avagy Fő-Generális Uram ordere késik, azt kövessék el; a míg pedig kikészülnek: azalatt talán visszajűn az Adjutant is. Megvállik, jön-e valaki, vagy sem? — De, Kegyelmes Uram, az Istenért, bízva Felséged valakire bizonyos-

*) Bottyánnak ez napon a fejedelemhez gyorsfutárként küldött hadsegéde által.

**) A tábornoknak Szécsényből ugyan e napról kelt levelére. L. a következő sz. a.

san a Commandót: mert így nec unus, nec alter, — s azalatt az ellenség csak progrediál. Az Adjutantnak itt adtunk póstára való költséget, — méltóztassék visszajöhetéséről postamester Uraméknak kegyelmessen Parancsolni.

Azonban, mit parancsoljon Felséged a mustrálás iránt, újabb leveléből alázatosan értettem, a kihez alkalmaztatni kívánom magamat; de ha másivé is úgy mentek a levelek: ante 18-van vevén, előre kinyilatkozik a dolog, és úgy is a mustrálók confundáltatnak, nem tudván, mi légyen a bépecsételt orderben. — Maradván

Ludány, 16. Junj 1709.

Felségednek

alázatos szolgálja s igaz híve

Ráday Pál m. k.

Külezim: Az Felséges Magyarországi Vezérő- és Erdélyi Országló- s úgy egyszersmind Római Birodalombéli Fejedelem nagy jó Kegyelmes Uramnak alázatosan. P. H.

(Sajátkezűleg írt eredetije a Rákóczi-Aspremont-Erdődy-levéltárban. Vörösvártt.)

514.

Bottján a fejedelemnek.

Felséges Vezérő-Fejedelem,

Nékem is érdemem felett nagy Kegyelmes Uram!

Nógrád vára restaurációjának tekintésére rándulván Director Rádai Pál és Vice-Ispán Darvas Mihály Uramékkal: az hamarjában leginkább kívántató necessariumokról tettem dispositiókat, kútjának tisztíttatásához is hozzá fogattam; reménlem, két hetek alatt az is alkalmasint véghez mégyen. Onnét rándultam volt Pereszlémmél levő hadak közé, kik is igen kevesen vadnak. Az Ipoly s Garam árja hirtelenséggel annyira megszünt: sok helyeken gázlóban járhatni; Istennek nagy kegyelmességének tulajdoníthatni, hogy eddig nem confundáltattak, — melylyel nemcsak ezen darab földnek szíve lenne oda: hanem nyári campániában instituálendő operatióknak is nagy gátlására lehetne. — Onnét ideérkezésemmel érkezik Felséged kegyelmes parancsolatja is, mellyben nekem méltóztatik úgy parancsolni: valamit elkövethetek, Felségedhez s

hazánkhoz való kötelességem szerint kövessem el, kirúl s úgy az következő operatiókrúl fogom vennem Méltóságos Főbb-Generális Uram ő Excellentiája dispositióját. Igaz dolog, már vettem is valamely dispositiót, kihez én alkalmaztatnom magamat nem tudhatom. Ő Excellentiája úgy parancsolja, hogy minden regimentek magok brigádáihoz transferálván magokat, kiki ott maradjon, lesznek a parte commendérozottak Somodi és Balogh Uram ezereikbül Újvár eleire, úgy szintén Géczi Uraménak hátra való része; kikirúl is fogom bővebb informatióját vennem Brigadéros Ebeczki Uramnak. Ugyanezen parancsolatját ő Excellentiájának Ebeczki Uram praesentálta nékem: nemhogy informatióját vehettem volna, de vélem csak szónak sem eredett, azonnal elment; mostanában ottlétem alkalmazosságával nem lévén az corpusnál, hanem Ságra fordúlván be: midőn jelentették ottlétemet, útjából előttem másfelé tért, szólni sem kívánt vélem. Maga tudja, minémű instructiója s parancsolatja vagyon, — nékem se nem ír, se nem izen; ha én miként disponálok: annak semmi effectussa. Én, Felséges Uram, solenniter protestálok: ha mi rossz consequentiák megeshetnek. — én ne okoztassam; Isten látja, minden szíves indulattal azon volnék, hogy mentül hasznossabban szolgálhatnék.

Zselíznél levő ellenség erős sánczot vetett, melynek már nagy része általment a Dunán, s Dunántúl Baráti nevű falunál vagyon táborban; maga Haiszter Győrben vagyon, minden bagácsiája itt maradott a zselízi sáncznál; soha jobb módunk nem volna az operatiókban, mint most, míg az ellenség öszve nem venné magát s valamely notabilis erővel általmennének a Garamon. Már az búzákat s közel való réteket lekaszáltatta, futrasérossának messze kellek járnai. Látom köztünk a fogyatkozásokat, béhúnt szemmel kell néznem. Az egész Garam-mellyéki molnároknak tegnap benn Zselízen kellett lenni. Az házak pallásait rontatja, egyebet nem conjecturálhatok belőle, hanem hogy hidat csináljon. Nagy consternatiótúl féltem ezen darab földet: mert minden tartózkodás nélkül jöhet. — Ha azért, Felséges Uram, Ebeczki Uram commandója tetszik inkább: én Isten hírével cedálok. Felséged hűségére, hazánk előmenetelére tettem le hitemet, — másként is kész a szolgál.

Breznýói, besztercei, víglei s más körülbelől való ellen-

ség Zólyomhoz minden bagácsiástól kiszállott; az ugyan mindenestül sem sok: de tartok attúl, hogy, — széllyel lévén az hadak. — valahol csapást ne tégyen. Ha Főbb-Generális Uram ő Excellentiája közinkben jövetelit soká hallasztja: sok fogyatkozással vagyunk, — naponként többel leszünk.

Ezzel ajánlom tovább is magamat Felséged szokott kegyelmességében, s maradok

Nagy Kegyelmes Uramnak Felségednek

alázatos igaz híve s méltatlan szolgája

Szécsény, dje 16. Juny 1709.

(*Bottyán János.*)

P. S. Némelly Vágon túl való emberek szintén levelem végzésével érkeznek, kik szemekkel látták, a midőn 200 hordó lisztet hoztanak az sánczban; az lovassa mezőre kiljebb szállott.

Itt lévén nálam Rádai Pál Uram, úgy találtuk, hogy postán küldjem Felségedhez Adjutantom által ezen földön levő constitutióknak repraesentatióját, — szóval is bővebben informálhatja alázatossan Felségedet.

(Egész íven, in folio írt eredeti levél a Rákóczi-Aspremont-Erdődy-levéltárban Vörösvárt. És bár Bottyán a sietségben, melylyel a levél expedíaltatott, elfeledé azt aláírni: világos, hogy a levelet ő mondotta tollba egyik titkárának, a kinek félreismerhetlen kéziratával van az írva. De Bottyántól származását mutatja e levélnek ezenkívül datuma is: övé lévén akkor a szécsényi — bányák és Újvár-vidéki — parancsnokság; ezt mutatja továbbá Ráday Pálnak Szécsény mellől Ludányból Rákóczihoz ugyane napon kelt fönti levele, mely a jelen levélre, mint Bottyánéra egyenesen hivatkozik, és azzal szellemben és lényegben tökéletesen összeegyezik.

Az archivumban is együtt találtatott e két levél.)

515.

Bottyán Nógrád vármegyének.

Illustrissimi, Reverendissimi, admodum Reverendi, Spectabiles ac Magnifici etc. Domini mihi observandissimi!

Salutem et servitiorum meorum paratissimam obligationem. — Nagyságtok, Kegyelmetek levelét kötelessen vévén, Földvári László Uram*) kaszáltatása iránt való panaszát értem; de ő Kegyelme maga autoritásából egy kaszást sem bajtatott, hanem innét limitáltam neki az falukat, s a szerint hajtattja. Mindazáltal ezen órában megírom: Nógrád vármegye-

*) Nógrád vár kapitánya.

gyebeli helységektől tovább kaszást ne kérjen, se semmiben ne onerálja.

Mi illeti nemes-orosziak insurrectióra való compulsióját: azt én cselekszem Méltóságos Locumtenens Uram ö Excellentiája specialis engedelmiből; mert ők amakelőtte is mindegyik Laky István Főhadnagyom zászlója alatt jártak és regementben mint mezei-hadban szolgáltak, — alhoz képest most is őket, mint regementemhez tartozandókat, jure compellálhatom. abban a Tekintetes Nemes Vármegyének semmit nem praejudicálok. hanem kívánván inkább az közönséges hazaszolgálatjának az által promoteálását, kit az Nemes Vármegye is ne kívánja gátolni. Caeterum Praetitulatas Dominationes Vestras diu incolumes esse cupiens, permaneo

Eisdem Praetitulatis Dominationibus Vestris

ad serviendum obligatissimus

Joannes Bottyán m. p.

Külczim: Illustrissimis, Reverendissimis, admodum Reverendis, Spectabilibus ac Magnificis, etc. etc. toti denique Universitati Comitatus *Neogradiensis*, etc. P. H.

(Eredetije Nógrád vármegye levéltárában, sajátkezűleg aláírva. Kelte ugyan hiányzik, de *Szécsényben, 1709. június közepe táján* kellett íratnia.)

516.

Bottyán Balogh Istvánnak.

Jóakaró Brigadéros Uramnak.

szolgállok Kegyelmednek.

Orderemnek megmutatásával noha nem tartoznám: mindazonáltal Tekintetes Zsámboki Nagy István Colonellus Uramat Fő-Generális Uram ö Excellentiája nékem írt levelével odaküldöttem. Hanem Kegyelmed emez-amaz mentségeket félretétvén, mindgyárt küldjön egy jó regimentet: mert nagy periculumban vagyon ezen darab föld; mindenfelől reportálják: mihelyest elkészül az Garam hídja, szíltiben jön rajtunk. Intimálom azért ex officio s izenem is Kegyelmednek, hogy abban meg ne fogyatkozzam, — mert ha valami non putaram esik, protestálok: se Isten, se ember előtt oka ne legyenek; én Kegyelmeddel adok számot. Elvárván, maradok

Kegyelmednek

szolgája jóakarója

Szécsén, 20. Juny 1709.

Bottyán János m. k.

Küldém: Tekintetes Nemzetes Vitézlő Balogh István
Brigadéros és lovas Fő-Colonellus jóakaró Uramnak ő Kegyel-
mének. — Losonez. P. H.

Balogh István levele, melyre ezen rendelet íratott:

Méltóságos Generális!

Nékem Bizodalmas Uram!

Vettem az Úr levelét, brigádáknak transmittált specifi-
catiójával együtt, melly énnálam emekelőtte constált; hanem
szükség lett volna Méltóságos Fő-Generális Urunk ő Excel-
lentiája orderének mássát committálni vélem: mivel arra térszen
levelében provocatiót az Úr, — más a peniglen, nekem is jött
azon Méltóságos Úrtól parancsolatom: brigádammal mitevő
legyek? A minthogy azt is parancsolja többi között, hogy ma-
gam regimentemtől bizonyosszámú katonaságot és tiszteket
commendérozzak Újvárhoz, — hanemha ő Excellentiájának
lett volna azok eránt reflexiója az Úrnak küldött orderében,
hogy hamarább induljanak és secure mehessenek át a Gara-
mon. Hogy azért ezek dilucidáltassanak és én is tudhassam
dirigálni ez után magamat: kérem az Urat, méltóztassék em-
lített ordernek mássát hovahamarább megküldeni. Egyéberánt
mellettem lévő három regiment közül ha a legszámossabbat
és erősebbet az Úr mellé kell küldeni: igen víkonyan mara-
dok itten, azon okból is, hogy Újvárhoz is kell küldenem; a
vígyázás pedig nagy, continuo három compániának passusokon
kell lenni, — azonkívül az portázás.

Ezzel Isten éltesse szerencsésen az Urat!

Losonez, 19. Junj 1709.

Az Úrnak

köteles szolgája

Balogh István m. k.

Küldém: Méltóságos Generális-Strázsamester és Lovas
Fő-Colonellus Bottyán János bizodalmas Uramnak.

Szécsény.

L. S.

(Gyűjteményemben. Bottyán levele eredeti, féliven, in quarto; csak alá-
írása sajátkezű. Baloghé Bottyán hadi titkárának kezével írt másolat,
féliven, in folio.)

Bottyán a fejedelemnek.

Fölséges Fejedelem, Jó Kegyelmes Uram !

Írhatom Fölségednek, hogy az Zselíznél levő ellenség az sáncznak és hidaknak csinálásában sörényen progrediál ; még ugyan perfectióra nem hozta, — rövid nap az is meglészen. Én teljes tehetségemből igyekeztem volna impediálni, s még a szívem is majd sír bennem, hogy nincs kivel ellene operálódnom. Elíggé requiráltam s intettem itt közelebb lívő Brigadíros Uraimékat, hogy megegyező akarattal mennünk és impediálnánk ; de mindenik azt feleli, hogy Méltóságos Fő-Generális Uram ő Excellentiájától olly orderek legyenek, hogy csupor-ton tartván az brigádákat, helyben maradjanak. Csajághi János Brigadíros Uramtól csak ezer hajdút kírtem, — az is azzal menti magát, hogy az minímő nyolczszáz flintát hoztak hajdúi számára, csak húsz sincs ép benne, mind csináltatni kell, azért fegyveretlen hajdút nem adhat. Most volna penig egyszer ideje az operatiónak : mert azt beszílik recenter elfogott szent-benedeki két labancz és zselízi tábortúl hozott nímet rab : mihelyest a zselízi sáncz elkészül, — azonnal Lévának építéséhez kezdenek, már Szent-Benedekben palánkfák, talicskák és egyéb requisitumok kíszek. Azon ellenség mihelyest észzevenné gyalogsággal való menetelemet : elhiszem, félben hadná igyekezetit.

Méltóságos Fő-Generális Uram ő Excellentiája ngy brigádának ezen földre rendelése iránt való subdivisióját kezemhez küldvín : semmi emlékezetet nem téssen, hogy tülem, vagy kitül lígyen dependentiájok ? — azért nem is tudok semmiben eligazodni.

Hallatik, hogy Dunántúl valami csapás esett volna az ellenségen, és az minímő háromszáz lengyel általment volna, hogy az is mind elveszett ; confirmatióját még eddig nem vehettem. Az Fejérhegyekben lévő új támodást is mondják, jól forgatja magát és naponkint szaporodik.

Zólyomhoz melly hétszázig való nímet gyülekezett vala, az várostra beszállott ; az város kúfalain köröskörül állást csináltat, az mint bent levő emberem referálja.

További intervenientiákról is informálnom Fölségedet el

nem múlatom. Kegyelmes gratiájában alázatosan ajálván magamat, maradok

Szécsény, 22. Juny 1709.

Fölségednek

alázatos szegény szolgálja s híve

Bottyán János, m. k.

Külezím: Fölséges Erdély- és Magyarországi Fejedelem Felső-Vadászi Második Rákóczi Ferencz Kegyelmes Urunk ö Fölségének, tartozó alázatos engedelemmel íram.

Kassa aut Szerencs.

P. H.

(Eredetije gyűjteményemben. Ívrét, csak aláírása sajátkezű.)

518.

Bercsényi Bottyánnak.

Generális Bottyán János Úrnak.

Patak, 22. Juny, Anno 1709.

Megtérvén Kapitány Dániel Zsigmond ö Kegyelme, veszem általa küldett levelét Kegyelmednek, egyszersmind pedig az ellenség constitutiójáról való információkat mind Kegyelmedtől, úgy másoktól is megadta ö Kegyelme; mellyekből már látván az ellenség constitutióját: ahhoz képest az további operatióinknak dispositióiban most fáradozunk, — csak az hadak a szerint, a mint brigádákra vannak felosztva és elrendelve, contraháltassanak s legyenek készülettel csuportossan: magam mégyek csakhamar Kegyelmetek közé; egész készülettel lévén az hadak, akkor jobb móddal continuálhatjuk operatióink folytatását. Azalatt pedig mindenfelé a sűrő és kemény portázást kövesse el Kegyelmetek, minden brigáda maga rendi szerint, kinek merre incumbál az vígyázás; az occurrentiákról és reportumokról tudósítsák Kegyelmedet, sőt ha szükség hozza, succurráljanak is egymásnak Kegyelmed ordere szerint, — kiről vagyon intimatiójok a Brigadirosoknak is; de, hogy formalis operatióhoz fogjon Kegyelmed: abban módot nem látok odamenetelemig, — azért is megírtam Csajáginak, hogy az egész brigádából valami két- vagy háromszáz jó hajdút commandírozva, jó tisztekkel rendeljen Kegyelmed kívánságára, a kik az berkeket bujkálhatják s hasznot tehetnek; az többivel legyen készen.

A mint válaszadó levelekből látom: egy sincs a ki Kegyelmed commandóját nem agnoscálná s kívánna Kegyelmeddel competálni; hanem valóságos az: Kegyelmed maga okozza a confusiót, mert per indirectum folytatja az dolgot, nem intimálja úgy a commandírozó Brigadírosoknak, a mint kellenék rend szerint; hanemha valamely regimentet kíván Kegyelmed vagy elcommandírozni, vagy magához orderezni: nem kellene Kegyelmednek directe azon Óbersternek parancsolni, a melyről akar disponálni, — de incumbál Kegyelmednek a Brigadírosnak intimálni, kinek commandója alatt vagyon az regiment; vagy Óberstert orderezze az Brigadíros, az hova szükségeseznek látná vagy rendelné Kegyelmed. Az ilyenek nem observatiójából azért szoktak következni az confusiók, melyek miatt gyakorta az Ország szolgálatja is múlik és hátramarádást szenved. Mire nézve megtartván a jó hadi rendtartást, — nem lészen senki ellen Kegyelmednek is panasza; ha pedig valamelyikén múlna: akkor annak útján s módján orvoslása is lészen. Ezzel, — etc.

(Bercsényi hadi cancelláriáján készült egykorú másolat féllíven, gyűjteményemben.)

519.

Bottján Bercsényinek.

Méltóságos Locumtenes és Főbb-Generális!

Kegyelmes Uram!

Írhatom, az ellenség Zselíznél való sáncz és hidak csinálásában sörényen progrediál; még ugyan perfectióban nincsenek, de rövidnap az is meglíszén. Én teljes tehetségemből kívántam volna impediálnom, — csakhogy, mint előbbi levelemben is megírtam, itt körül lívó Brigadéros Uraimékat sem mire nem vehettem; mindenik azt feleli: Excellentiád orderéhez tartózkodik, mellynek tenora az, hogy kiki helyben maradván, csoporton tartsa brigádját.

Való, hogy Excellentiád ideküldé minap az brigádáknak subdivisióját: de, hogy az én commandóm alatt legyenek, — arról semmi emlékezetet nem téssen; azért, ha engem Excellentiád elígségesnek vagy érdemesnek nem ítél: múltóztassék mást ideküldeni, a kitől tudjanak függeni az brigádák. Most

volna ideje az ocsódásnak: mert recenter minimó két szent-benedeki labanczot és zselízi táborból egy nímetet hoztak, azok hitekre, lelkekre fateálják, hogy mihelyest zselízi sáncz elkészül, — azonnal Lévának építéséhez kezdenek; már Szent-Benedekben mind palánkfák, talicskák és egyéb requisitumok el vannak készítve.

Hallatik, hogy Dunántúl valami csapás esett volna az ellensígen, és hogy Hajster Győrben vagyon.

Az Fejérhegyekben livó új támodás is forgatja magát és szaporodik.

Zólyomhoz az melly hétszázig való nímét gyülekezett, az városban szállott, oda hordat füvet maga lovainak, a város küfalain állást csináltat.

Ezeket — elhiszem — mások másfelől is írhatják más-kippen, hogy az sok különböző informatiók közt eligazodni is nehíznek látszhatik Excellentiádnak; de én csak azt írom, a kit tudok, látok, hallok, se többet hozzá nem tiszek, se túle el nem víszek, — hanem az mint informáltatom.

Ezzel Excellentiád kegyes gratiájában ajánlván magamat, maradok

Szécsény, 22. Juny 1709.

Excellentiádnak alázatos engedelmes szolgálja
Bottyán János m. k.

P. S. Bezzeg, ha azon brigádák egy csoportban lehetnének kezem alatt, kiket minapi leveliben ideküldé Excellentiád, — tehetnék hasznót!

Küldzím: Méltóságos Székesi Gróff Bercsényi Miklós Magyarországi Locumtenens, Első Senator Úr és Legfőbb Generális jó Kegyelmes Uramnak ő Excellentiájának, alázatosan. — Kassa vel ubi. P. H.

(Fredetiye gyűjteményemben. Ívrét, csak aláírása sajátkezű.)

520.

Bottyán Náray László dandárnoknak.
Jóakaró Brigadéros Uramnak
szolgálók Kegyelmednek.

Tudva lehet Kegyelmednél, hogy az Kegyelmed egész brigádája ide mellém vagyon orderezve; minthogy penig most

vagyon időnk és alkalmatosságunk az hasznos operatió-títelre, máskor inkább nyúgodhatunk; — Kegyelmed azért vívín ezen intimatiómat: minden egyéb dolgokat félre tívín, az egisz brigádával együtt sietve gyűjjön utánnom. Hogyha penig az hajdúk közül némelyek még mundíratlanok vagy fegyvertelenek volnának: kiválogatván azokat, kik már megfegyveresítettettek és mundírozttattak, — előre sietve küldje erre Szécsény felé; az többit is elkészítvén, magával hozza Kegyelmed. Csajághi János Brigadéros Uram is most küldött ezerig valót mellém:

Kegyelmedet elvárván, maradok

Szécsény. 23. Juny 1709.

szolgáló jóakarója

Bottyán János m. k.

Külezim: Tekintetes Nemzetes Vitézlő Nárai László Brigadéros és Gyalog Fő-Colonellus Uramnak ő Kegyelme-nek sietséggel adassék. — Rima-Szombat vel Csetnek, aut ubi. Cito. Citius. Citissime. P. H.

Más írással: »Csetnek felé kell küldeni ezen Bottyán Uram levelét.«

(Eredetije gyűjteményemben. Félíven, in folio; csak aláírása sajátkezű.)

521.

Bottyán a fejedelemnek.

Fölséges Fejedelem, Kegyelmes Uram!

Ajánlom mindenkori alázatos kisz szolgálatomat Fölségednek. — Kötelességem szerint akarám megírni, hogy éppen ez órában érkezének hozzám Garam mellől bényi és kis-gyarmati emberim, kik a több faluim képében követség formában küldettek, nékem megjelenteni, hogy az egisz jószágombúl válogatott embereket budai Administrator Esztergamban maga eleiben hivatván: előtttek minden jószágomat császár számára foglalta, — kit én nem igen bánok. Ezen emberim igaz lelkekre fateálják, hogy az ezelőtt általmenő németnek kétszázig való bagázsia-szekere esztergami hídon által visszajöven, az elmúlt vasárnap, tudniillik 23. praesentis egy része azon szekereknek bényi falu közepin által, egy része a falu mellett ment el zselizi tábor felé; melly szekerek a falun általmentek, azokon

olvasott bényi emberem tizenhígy öszvemarezangolt és vagdalt sebes nímeket, kiket olvashatott, némelyeknek innya is adott; hallotta köztök lívő magyarul tudóktól mondani: Bezzeg, Dunántúl vannak lator kuruczok! Falun kívül elmenő szekereken is voltak sebessek. Közönségessen az jószágombéli előkelő emberim általok izenik s magok is sokfelől értették bizonyosan, hogy Dunántúl az mieink rajtahajtván az ellensígen, megindították és Pozsonyig jártak volna az hátán, és ott általnyomták. Zselíznél lívők is Pozsony felől várják mind Hajstert s mind Pálfit: mivel mind az két nevezett Generálisnak bagáziája bément zselízi táborban, Pálfi fia is ott vagyon, kinél emberim voltak s tüle hallották, hogy atyját minden órán oda várja. Ott a nímek most is sánczolja magát, Garamon innét is az híd előtt sánczot erigál. Azon bagáziát és sebesseket Pozsonyig hozták hajón Esztergamig alá, úgy beszílik. Másfelől azt is értem, hogy Hajster és Pálfi már is cseklészi réteken szállottak volna meg, Szered felé alájönek. Annakokáért az nagy Istenre is [kírem alázatossan Főlségedet: miltóztassék ezen földhöz kegyes reflexióval lenni; mert ha elérkezik s megindul, — porrá teszi kenyírtermő földünket, nem lívín kívül resistálnom. Esztergam alól is circiter ötödnapja az mieink mind az Commendáns kijáró marháját s mind másokét böcsületessen s bizonyosan eltakarították. Azonban szeredi vásárt Szent-Iván napján az újváriak felvertik s prédálták.

Azon zselízi nímek igen fenyegetődzik s valamikor porta közelít hozzá: az mieinken mindenkor kijön. Azért Balogh István Uram brigádájából Orosz Pál Uram regimentjefélét hét compánia lovast, Csajághi János Uram brigádájából is ötszázig való commendírozott gyalogot elhozatván, Ebeczki Uram mellé küldöttem, magam is ezen órán utánna indulok: hahogy azon megbátorodott ellenséget valami formában reávehetném.

Gál Péter nívót szabad gyalog-hadnagyságra eresztvén, hogy szedjen maga mellé oly szabad szemílyeket, kik regimentekhez nem obligatusok, — ő úgy megszaporodván, hogy Zólyomban Szent-Kereszt felé élést kísíró háromszáz nímekre reá mert az Garamon túl ütni, útját elállván, derekassan megpuskázta, melly puskázásban haupman, lajdinant és egyéb nímek tisztek estek el, s kilencz gregarius, — hajdúinkban kettő holt

meg, egy sebben esvín, idejött s kettő elfogatott. Igen jól forgatják azon szabad-legények magokat; most Túrócz felé indultak az hegyekben.

Én Fölséged kegyelmes parancsolatja szerint egymást érő leveleim által kász vagyok tudósítanom: csak hallom, hogy póstamester Uraimék staphetát fizetés nélkül már ennekutánna nem küldenek, ordinárián kívül; ha pedig periculum liszen in mora, — kísőn fognak elmenni az hírek; nálam olly ország cassája nincs, kiből mindenkor fizethessek, magamét nem költ-hetem, mert úgyis már eleget költvén, nem igen látom refusióját. — Tovább Fölséged kegyelmes gratiájában ajálván magamat, maradok

Szécsény, 26. Juny 1709.

Fölségednek

alázatos szegény szolgálja s híve

Bottyán János m. k.

Külczim: Fölséges Erdély- és Magyarországi Fejedelem Felső-Vadászi Második Rákóczi Ferencz Kegyelmes Urunk ő Fölségének, alázatos kötelességgel. — Patak. P. H.

(Eredetije gyűjteményemben. Ívrét, csak az aláírás sajátkezű.)

522.

Bottyán Beresényinek.

Méltóságos Locumtenens s Főbb-Generális!

Jó Kegyelmes Uram!

Ajánlom alázatos szolgálatomat Excellentiádnak. — Zse-líznél lívő nímét helyben lívín, az sáncz-csinálást erőssen continuálja; valamikor portáink hozzá közelítnek, azonnal kijön rajtok. Minap Tekintetes Somodi Ferencz Uram ezere ment vala Újvárhoz, — az után is mindgyárt hat compánia lovas két könnyű taraczkkal indúlt, de nem érte. Ahhoz képest is Tekintetes Brigadíros Balogh István Uram brigádájából Orosz Pál Uram ezereféle hét sereget és Brigadéros Csajághi János Uram corpussából ötszázig való commendérozott hajdút elhoz-ván, Ebeczki István Brigadéros Uram corpussához ordereztem, magam is ezen órában indulok utánnok, — hahogy valami-formában azon megbizakodott ellensíget reávehetném, míg vikonyabb erővel vagyon; mert az ki Dunán általmenvín, bagá-

zsiáját Garam mellett hatta, azt is minden órán magához várja. Noha azon sáncban ennekelőtte elíg provisiót takartatott: mégis most recenter Esztergamból 64 szekér élis szállíttatott belé. Minímő fenyegetéseket ír az körül lívő falukra Leffelholz: ezen inclusából *) kitetszik, — kit el is követhet, mihe-lyest amaz elírkezhetik; sőt ha addig eleit nem vesszszük: ezen darab kenyértermő földünk oda lisen. — Zólyomi nimet előbbi statussában vagyon.

Gál Piter nívő gyalog szabad-hadnagynak adtam vala szabad-hajdúknak maga melli szedisire pátenst, hogy az bányák körül való hegyekben bujkálván, ellenség után leselkedjik; ki is olly szabad személlyekbül, mellyek se regimenthez, se compániákhoz soha nem voltak kötelezve, úgy megszorodott, hogy Zólyom és Szent-Kereszt közt, túl az Garamon élist és munitiót Zólyomhoz kísírtő 300. lovas németre ütvén, annyira elállotta útját és megpuskázta, hogy haupman, lajdinant és egyéb tisztek s talán kilencz gregariusok estek el, sebben penig feles, — olly emberem referálta, ki szemeivel látta, midőn Selmeczen a tiszteket eltemették. Az hajdúból kettő rabbá esett, kettő megholt és egy sebben idejött, ki is gyógyúlható. Igen jól forgatják azon szabad-legínyek magokat; most is Túrócz felé vettik útjokat az hegyekben.

Kegyelmes Uram, Excellentiád rendelésébül tapasztalom most, hogy minden regimentek, staabok és tisztek pínzt obtineálnak; azért én is alázatossan kérem Excellentiádat: ha magamról nem is, mellettem lívő staabomról méltóztassék kegyelmessen megemlíkezni és valami pínzbéli continenst assignálni, avagy valamellyik restantiarius vármegyére és cassirerre olly commissiót küldeni, ki mellett lehessen staabomnak is Excellentiád kegyes gratiájából consolatiója, ha többeknek adatik. Staabom ezen includált specificatióban **) comprehendáltatik; — kire is alázatossan elvárom Excellentiád kegyes választát s assignatióját.

Ebeczki Uram brigádájához írkézvén, Isten mire segít, — informálni mindenekről genuine egymást érő leveleimmal Excellentiádat el nem múlatom; csakhogy, az mint értem, kö-

*) Ma már nincs itt.

**) E kimutatás ma már nincs meg.

zönsíges parancsolatban ki vagyon adva, hogy az pósták semmi siető staphetát — ordinarián kívül — fizetis nélkül vinni ne tartozzanak; midőn pedig periculum liszen in mora, későn mennek az hírek: semminek oka nem lehetek, mert hogy staphetáktúl fizessenek, arra semmi ország pinze nincs az kezemben, — már a nélkül is eleget költöttem, kinek refusióját nem látom.

Ezzel Excellentiád kegyes gratiájában ajálván magamat, kívánom, éltesse Isten sokáig frís jó egízségben! Maradok

Szécsény, 26. Juny 1709.

Excellentiádnak

alázatos szegíny szolgája

Bottyán János m. k.

P. S. Ez órában jöve bényi két emberem, több faluim fejében küldetvín nékem megmondani, hogy budai Administrator jószágomra tívín kezít, császár számára confiscálta, — kit én keveset bánok. Beszillik, hogy melly nímét általment volt az Dunán, annak az elmúlt vasárnap kétszázig való bagázsia-szekere Esztergamnál visszajövé, feles sebes nímeket hozott, bényi falun egy része, más része kívül ment; a faluban menő szekereken tizenégyet olvasott ezen egyik emberem, s inniok is nímellyeknek adott, — a falun kívül menő szekereken hasonlóképpen sebessek voltak. Közönsíges hír Esztergam tájéki falukon, hogy túl a mieink rajta hajtván a nímeten, megindították és Pozsonyig jártak volna az hátán; azon nímét Pozsonnál általjövé, hogy már csekliszi réteken volna, Szered felé veszi útját s Zselízhez fog jőni, minthogy mind Hajster s mind Pálfi bagázsiája itt vagyon, sőt Pálfinak fia is.

Az is bizonyos, hogy esztergami marhát túl az mieink most egíszlen eltakarították, újráriak pedig Szent-Iván napján szeredi vásárt felnyertik.

Az nagy Istenre, Excellentiád ezen földön szánakodjék, — mert bizon csak az óra nem tölt reánk, oda leszünk!

Külezím: Méltóságos Székesi Gróff Bercsényi Miklós Magyarországi Locumtenens, Első Senator Úr és Legfőbb Generális jó Kegyelmes Uramnak ő Excellentiájának, alázatos kötelességgel írá. Patak aut Ungvár. P. H.

Kívül, másfelől, Bercsényi kezeírásával rájegyezve: »Regulamentum és Articulusok recensiója.«

(Eredetije gyűjteményemben. Ívrét, csak az alírás sajátkezt.)

Bottyán Berthóty Istvánnak.

Jóakaró Commendáns Uramnak
szolgálok Kegyelmednek.

Akarám Kegyelmednek értisére adnom, hogy igen sok ember jár az Vág mellékirül ezen földre, marha, só és egyéb jószág vásárlására Kegyelmed passusa mellett, — kik itt az vígső táborban nem jelentik bé magokat, hanem csak elkerül-
lik, s keresztüljárják az országot. Azért Kegyelmed valakinek passust (ad), ne terheltelessé admoneálni, hogy az tábori com-
mendónál insinuálják magokat; máskint, valakik abban ezután tapasztaltatnak, — *salva manente autoritate passualium*, meg-
fogattatnak és megkárosíttatnak, mert nem illik hír nélkül járni.

Kegyelmed énnikem elég kárt teve az tizenyolczszáz forintok elvitelével: mert az időtől fogvást soha meg nem tudám venni, noha emnyihán rendben utánna jártattam embe-
remet; hanem, ha már bajt szerzett Kegyelmed, — munkál-
kodjik azon is, hogy adják meg, írjon Kegyelmed Fő-Generális Uram ő Excellentiájának, vagy az kinek incumbál: térjen meg, — köztünk is tovább ne lígyen az iránt izetlenkedís. Ez-
zel jóakarójában recommendálván magamat, maradok

Datum in Castris ad Tompa positis, 27. Juny 1709.

Kegyelmednek

szolgáló jóakarója

Bottyán János m. k.

P. S. Magánál Kegyelmednél az értelme: én máson nem keresetöm az én káromat, hanem egyedől csak Kegyelmedön, — bizony meg is keresöm mind az violentiáját, mind káromat. Bezzeg, én Kegyelmeddel nem bántom volna ám úgy, sem más embörségös embörrel!

Külezím: Tekintetes Nemzetes Vitézlő Berthóty István Brigadéros, Érsek-Újvári Districtualis Vice-Generális és Fő-Commendáns Uramnak ő Kegyelmének, kötelessen.

Újvár.

P. H.

Eredetije gyűjteményemben. Félíven, in quarto, csak aláírása és utóirata sajátkezű.)

524.

Bottyán a fejedelemnek.

Felséges Vezérő-Fejedelem !

Nékem is érdemem felett nagy Kegyelmes Uram !

Szintén ezen órában minemű híreim érkeztek dunántúliakról Újvárból, — tartozó alázatos engedelmességgel kívántam Felségednek in originali transmittálnom, — mely nem kicsiny consolatiónkra való dolog.

Itt az ellenség constitutiói mostan is in statu quo vadnak ; csak fogjunk formalis operatiókhöz : Isten mutogatja kegyelmességét hozzánk !

Ezzel szokott kegyelmességében midőn Felségednek tovább is ajánlanám magamat, maradok

Raptim Szécsény, dje 8. Julý Anno 1709.

Nagy Kegyelmes Uramnak

Felségednek

alázatos híve s méltatlan szolgája

*Bottyán János m. k.**Mellékletek.*

I.

Méltóságos Generális Uram !

Bizonyos és igaz dolog, hogy Szent-Gotthárdnál Gróff Eszterház Antal Uram ő Excellentiája, németbül, ráczbül és horvátbül álló ellenség corpussát megverte. Két pár rézdobot, három ágyút és feles zászlókot nyertek, hétszáz rabot fogtak, Szent-Gotthárdot és Sárvárat megvették. Eztet Trsztyánszky Uram megírta és Komárombül is izenték. De reliquo maradok

Nagyságodnak

Raptim Újvár, 2. Julý 1709.

kötöles szolgája

Szluha Ferencz m. k.

P. S. Nem írhattam Csajághi Uramnak, mert siet az posta ; Nagyságod közölje ő Kegyelmével.

Külczim : Méltóságos Commendírozó-Generális *Bottyán János* Uramnak, nagy jó Uramnak ő Nagyságának kötelessen íram. Tompai táboron. P. H.

II.

Nagyságodnak, nagy jóakaró Generális Uramnak
ajánlom köteles szolgálatomat.

Nem akartam elmúlatnom, Újvárhoz szerencsés elérkezésem után Nagyságodat az idevaló occurrentiákról ne tudósítanám, három rendbeli szerencsés porta megérkezvén. Bécsből Budára akarván menni valamely bizonyos hajó, a mellyen feles és kincses partéka volt: azon hajót a portások fölverték Izsa táján, a javát elhozták a partékának; más rendbeli, hordókban beszegezett mundért, úgymint: puskát, posztót el nem hozhatták, megmázsálván magokat s lovaikat, a mint följebb íráim, sok szép partékával. Commendáns Uram is 260 lat üstből álló üstpartékát vett meg tőlök. A másik rendbeli porta a nyitrai csordát egészen elhajtotta; a harmadik rendbeli — a ki mai napon érkezett — porta, galgóczy vásárról visszatérvén a kalmárok, ki pozsonyi közülök, ki nagy-szombati, azokat fölvervén, 10 kocsi-val kalmárokat hoztak be Újvárbán.

Mindezeknél is örvedetesebb hír érkezett, a melly nagyobb consolatióra lehet szegény nemzetünknek. Dunántúl lívő hadaink csak szintén recenter annyira confundálták az ellenséget Sárvár tájékán, hogy veszett el csak rácz is 5000, német pediglen bizonyosan nem tudatik száma, ő közüle is sok veszett el, csak rabúl is 700-at hoztak, Sárvárt és Szent-Gottárdot is azon alkalmatossággal az mieink megvették. Melly veszedelmes confusiója után hallatik, hogy Hajszter Csallóközből Söprűsnél költözik által a Dunán. *Ezekhez képest minden rendbeli ember csudálkozik a mi henyélsünkön; soha talán jobb alkalmatosság nem adatott az operatióhoz, mint mostanság.** Csiba János hadnagyomot is meglútták, a lábán esett a lövés, a szára csontját megrontotta, a lovát is főben lútták.

Tovább is kívánom, hogy hasonlatos, sőt nagyobb örvedetes hírekkel Nagyságodat tudósíthassam. Most köllénik zsilizi nímet uramot megindítanunk: *akkor juthatnánk az bánya-városokhoz is; nem köllénik sokat czeremóniáskodnunk.* Most szabadúlt Komáromból egy nevezetes jeles katonám, referálja: minémő nagy consternatióban vannak Komáromban is. Ha

*) E sorok aláhúzvák Bottyán irodáján, mint a téntáról látszik.

vannak Nagyságodnak is holni occurrentiái, ne terheltessék velem communicálni. Maradván

Nagyságodnak köteles szolgálja
Érsek-Újvár, 3. Julý 1709. *Somody Ferencz m. k.*

Külczim: Méltóságos Generális, Tekéntetes és Nagyságos Bottyány János nagy jó Uramnak ő Nagyságának kötelessen íráim. — Szécsén vel ubi. P. H.

(Az eredetiek gyűjteményemben. Bottyáné és Somodyé ívrétben, csak aláírásaik sajátkezűek, Szluháé in quarto, egészen sajátkezű.)

525.

A fejedelem, Bottyánnak.

12. Julý 1709. Sáros-Patak.

Bottyán János Úrnak.

Kgld levelét az includált jó hírekkel kedvesen vettük, melyeknek particularitásirúl bővebb tudósítást vévén Kgld, bennünket mindazokrúl tudósítson. A mi penig most alkalmatosan eshető hadi operatiókat illeti: ne vélje Kgld, hogy béhúnt szemmel nézzük az alkalmatosságot, kit eddig is nem múlattunk más okból el, hanem hogy mind külső országokban való nagy és szükséges munkáink, mind penig itt hazánkban is kívántató dispositiók tétele tartóztatott meg; melyeken alkalmasint általesvén, immár is az hadak közé bocsátottuk Méltóságos Fő-Generális és Locumtenens Úr Atyánkfiát, hogy addig is, míg magunk hátramaradott dolgainkat végezhetjük, tegyen operatiókat; aminthogy nem kétljük, Kgltek között csakhamar megjelenik, ha eddig nem érkezett is.

(A fejedelem cancelláriáján írott egykorú másolat, az 1706—1709-ki, még kiadatlan prothocollumban.)

526.

Bottyán Bercsényinek.

Méltóságos Locumtenens, Főbb-Generális!

Jó Kegyelmes Uram!

Kötelességem szerint adom értisére Excellentiádnak, kit — elhiszem — másfelől bizonyossabban is megérthet vagy érthetett is Excellentiád, hogy az zselízi nímet sáncczal megerősítvén magát: gyalogját a sánccban securitás alatt hagyván,

az többivel Szent-Györgyhöz szállott, mivel észrevette, hogy ott is sűrűen kezdtek az mieink általjánni, — úgy hallatik, hogy ott is fogja magát sánczolni, és teljes szándéka az: miképpen az újvári útunkat elfoghassa; most pedig több hadat is vár maga mellé. Azonban Tekintetes Ebeczki István Uram maroknyi brigádja ott előtte lívín, a sűrű portázástól úgy megunatkozott és kifárodott, hogy majd nem is győzi. Most már mind Garam s mind egyéb vizek megapadnak, rajtaütvín az ellenség, — csak azt halljuk, hogy szíllel veri; eddig is csudálom, hogy olly szerencsén békével maradhatott meg. Azírt szükség volna azon brigádát valamelly nyugodt regimenttel megsegíteni: mert a nélkül is Gyerk s Tompánál a fű is elfogy, előbb kellene nyomulni, — ezen egy brigáddal nem lehet előbbre szállani; ha pedig recedál: mind az ellenség szívet vesz, s mind ezen föld confusióban s futamodásban esik. Kérem azírt alázatossan Excellentiádat, böles ítélete szerint miltóztassék ez fogyatkozásunkat orvosolni.

Újvárból is Szluha Ferencz Uram ír, sub rosa is izen, hogy adjam értisére Excellentiádnak: ha Újvárnak provisiót nem adminisztrálunk, — Septemberben az élis fogyatkozása miatt vége líszen a magazinumnak s consequenter a több requisitumoknak. Talám, Kegyelmes Uram, nem kellene most annyi lovas hadat Újvárnál tartani a praesidiariusok kenyerét consummáltatni, — mindazáltal áll az Excellentiád böles ítéletin.

Csajághi János Brigadéros Uram corpussából elhozott öt százig való hajdút Excellentiád méltóságos úri levele vitélivel mindgyárt visszabocsátottam, mivel az exercitiumra kívánatik vissza; de hiszem, az ellenség körül jobban exerceálhatták volna magokat! Jó is volna az Garam berkín három- vagy négyszáz hajdút bujkáltatni: mégis, tartózkodnék az ellenség és nem kaléjzolna olly bátran az Garamon innét.

Tovább minémő occurrentiáim lísznek, azokrúl is kiesz vagyok Excellentiádat genuine informálnom. Kívánván, ez levelem találja Excellentiádat frís jó egészségben, én kegyes gratiájában ajálván magamat, maradok

Szécsény, 13. Julý 1709.

Excellentiádnak alázatos, engedelmes, legkissebb szolgálja
Bottyán János m. k.

P. S. Bizonyos az, hogy megparancsolta az nímét, hogy az Garam körül sohol ne arasson, valamíg Pálfi János Lévához nem érkezik; azért kérem alázatosan Excellentiádat, kö-zinkben sietni miltóztassék.

Külczim: Méltóságos Székesi Gróff Bercsényi Miklós Magyarországi Locumtenens, Első Senator Úr és Legfőbb Generális Kegyelmes Uram ő Excellentiájának, sietve.

Szerencs, vel ubi.

P. H.

(Eredetije gyűjteményemben. Ívrét, csak az aláírás sajátkezű.)

527.

A fejedelem, Bottyánnak.

Die 13. Julj 1709. Sáros-Patak.

Bottyán János Úrnak.

A már béállandó hadi operatiókhöz képest elrendelt dis-
positionk szerint a Kglđ districtusa felé közelítvén Méltóságos
Fő-Generális és Locumtenens Székesi Gróff Bercsényi Miklós
Úr Atyánkfia is, — reméljük, tudósításából ekkoráig vette
rendelésünket s a dolgokat a szerint accomodálja. Teljes hite-
lünk lévén peniglen Kglmed hazafiúi igaz köteleességében: a
Tisza s Duna-közi s Duna-mellyéki commandónak Kglđet ren-
deltük, a végre, hogy a mellyeket magunk directe, vagy emlí-
tett Fő-Generálisunk által fogunk Kglđnek intimálni a dol-
goknak mivoltához, képest mindazokban tökéletesen és séré-
nyen el fog jární, — kiben kétségünk nincsen is.

(A fejedelem cancelláriáján kelt egykorú másolat, az 1706—1709-iki, még
kiadatlan leveles-prothocollumban.)

528.

Bottyán Bercsényinek.

Méltóságos Fő-Generális, Locumtenens!

Kegyelmes Uram!

Colonellus Sötér Tamás Uram által küldött Excellentiád
méltóságos parancsolatját tartozó alázatos kötelelességgel vet-
tem, — eddigis csak ő Kegyelme visszatérését vártam; ő Ke-
gyelmével megegyezvén, *előre elbocsátottam**), holnapután, hét-

*) E két szó később toldatott be, jeggyel a lap szélén.

főn egyenesen indúlok orderem és instructióm szerint; azalatt is penig mindennaponként készíttetem az kívántató praeparatoriumokat, — csakhogy szintén érkeztek mostanában hozzám az Jászság követjei, kik referálják, hogy kiki közülök mostanában az aratáshoz esvén, egy kevésé respiriumot kívánnak. Újebben parancsoltam Szent-Miklósi Uramnak felszedések felől.

Idevaló occurrentiákrúl Excellentiádat fogja tudósítani Méltóságos Generális-Marschalli-Locumtenens Gróff Eszterházi Dániel Uram ő Nga. Én is a midőn tartozó kötelességemet az odavaló *) occurrentiák tudósításában tovább is fenn-tartanám, — mindenekben elvárom Excellentiád kegyelmes parancsolatját. A minthogy maradok tovább is

Szécsény, 17. Julý 1709.

Jó Kegyelmes Uramnak

Excellentiádnak

alázatos igaz szolgája

Bottyán János m k.

Külczim: Méltóságos Székesi Gróff Bercsényi Miklós Erdély- és Magyarországi Fő-Generális, Locumtenens jó Kegyelmes Uramnak ő Excellentiájának, tartozó kötelességgel íráom. Jósfa. (Jolsva.) P. H.

(Eredetije gyűjteményemben. Ívrét, csak aláírása sajátkezű.)

529.

Bottyán Bercsényinek.

Méltóságos Fő-Generális, Locumtenens!

Kegyelmes Uram!

Tegnapi napon vészem Főlséges Fejedelem s úgy Excellentiád kegyelmes parancsolatját **) Méltóságos Generális Gróff Galánthai Eszterházy Dániel Uram által, Duna-mellyéki expeditióm végett; a minthogy ittlétével megírtt Generális Uramnak az idevaló commandót resignáltam is.

Jóllehet ezen mostani expeditiót felettébb szükségesnek látom: mindazáltal itt utólsóbb nem lettem volna; ha így tesz az én jó Kegyelmes Uramnak s Excellentiádnak, — nem

*) Tisza-Duna közü s Duna-melléki.

**) Rákócziak főntebbi, júl. 13-iki s Bercsényinek júl. 17-iki levelét. (L. ez utóbbit Archiv. Rákócz. VIII. köt. 109. lap.)

tehetek róla. Írtam azonnal Szent-Miklósi Uramnak az hajdúk öszveszedése végett, úgy Cseplész Uramnak is az kívántató necessariumokrúl. Rendben vévén jó készüllettel a dolgokat, azon leszek, hovahamarébb expeditiómat Isten hírvél continuáljam, — csakhogy, a mint Excellentiád írja, olyan praeparatoriumokkal innét nem lehet indulni; a mely hajókat én csináltattam, azok nem is arra valók,*) s nem is tudom, hol vadnak? Az két kompnál, az ki Hevesen tétetett le, (egyéb) arravaló nincsen. Ezenkívül pedig felettébb kívántatik vagy két jó sűgár-taracz is: mert ha az nem lészen, — az sajksók látunkra is szabadon alá s fel fognak járhatni. Hogy amnyival is inkább jobb módjával indulhassunk: hozzám hivattam Colonnellus Sötér Tamás Uramat is, ki is actu nálam lévén, jeltenti, hogy Excellentiád Ebeczki Uram által parancsolta ő Kegyelmének, hogy oda Excellentiádhoz siessen, — nékem pedig mást parancsol intimatiójában Excellentiád. Ő Kegyelme alkalmas informatiót adhat azon Duna-mellyéki constitutiókrúl; kérem Excellentiádat, ő Kegyelmét soká ne tartóztassa.

Szécsény, 21. Julý 1709.

Jó Kegyelmes Uramnak

Excellentiádnak

igaz köteles szolgálja

Bottján János m. k.

P. S. Szintén levelem végzésével érkezik hozzám Sűgó György Uram is. Mint feljebb megírtam, én megindulásommal nem késém; (de) hogy azon költözéshez való praeparatoriumok olyan hirtelen készülhessenek: elgondolhatja Excellentiád, — mikor ahhoz semmi készségünk nincsen; régen kellett volna arrúl gondolkoznunk! Pro secundo, hogy újár praesidium szükségére én most pénzt adhassak: tőlem nem lehet. Főlséges Fejedelemnek most küldtem kölcsön kétezeret, kétezeret pedig Csajági Uram brigadája cassájából leváltatta ő Főlsége, — azon kétezer forintot kell Újárban refundálnom.

Tukovics György ezelőtt hatod nappal ment el tőlem; ötszáz ökörre lévén passusa, circa initium Julý az háromszázat mikor elhajtották: azzal azon passust elvitték, most, midőn

*) T. i. az aprilban a Garam áthidalására készítettett kisebb tom-bácok nem valók dunai átkelésre.

az kétszázat hajtatta volna több szedett ökrökkel: lőrinczi harmineczadbéli contra száznyolczvanig valót kiszakgattatott, s mint informáltatom, Eger felé hajtották vissza. Akkor szintén itt volt nálam Krácson Sándor, s Tukovics is előrejövén, semmitsem tudott a dologban: az én kezességemre Krácson Sándor penig mind elbocsátotta volt; ő innét egyenesen csak Sághe felé menvén, ott tudta meg Tukovics, miben légyen dolga? Mellyet Excellentiádnak is megírt, úgy tudom.

Vice-Colonellus Horváth István Uram is alázatosan kéri Excellentiádat: kevés jószága megtekintésére s úgy feles általszökött katonáinak visszahozására csak bár egy holnapig meheszen által a Dunán, — magam is javallanám Kegyelmes Uram; általmenetelivel mind az odavaló constitutiókról való-ságos informatiót hozna, s mind penig teljes biztatást vihetne az túlsóknak. Kit is alázatosan recommendálok Excellentiádnak.

Mint értem Sághe Uramtól, Tukovicsnak ad 12. Augusti van az terminussa; Excellentiád írjon neki, én is írok, assecurálom Excellentiádat: fogyatozás azon terminusra nem lészen a quardizon pénzében; másként is, a mint én kezességre interponáltam magamat: öt hét neki terminussa, hogy le kellettik jöni, — mennyivelinkább ha irunk neki, bizony abban a pénzben fogyatozás nem lészen. Isten látja, én szívessen cselekedném, de az én kezem alatt bizony nines.

P. S. Kéröm Nagyságotat, hagyja meg erőssen Sötér Uramnak, hogy ne mentegesse magát, elgyőjjön velem az Duna mellé; mivelhogy esküszik ő Kegyelme, hogy azon pestisös földre bizon nem mígyön.

Horváth Istvánt jól feddje meg Nagyságot: mert Kókai Urammal most is competál.

Külezím: Méltóságos Székesi Gróff Bereséný Miklós Erdély- és Magyarországi Fő-Generális, Locumtenens jó Kegyelmes Uramnak ő Excellentiájának, tartozó alázatos kötelességgel ajánlom. Rozsnyó. P. H.

(Eredetije gyűjteményemben. — Ívrét; a második utóírat és az aláírás sajátkezű.)

Bottyán Bercsényinek.

Méltóságos Fő-Generális, Locumtenens!
Kegyelmes Uram!

Mit írjon nékem Stainville bányavárosoki Commendáns, úgy a parte selymeczi is, — Excellentiádnak in originalibus kívántam transmittálnom. *) Miképpen contrahált rabok szabadulása végett Szluha Uram a császár auditorával? egészen nem constál előttem; én ugyan minap is közel tizenhatig való rabot szabadítottam holmi aprólékos commissáriusokon s várasai embereken s szolgálkon: mindazáltal ebben most nem imittáltam magamat, — parancsoljon felőle Excellentiád Méltóságos Generális Eszterházi Dániel Uramnak. Nékünk ugyan Gácsban rabunk nincsen. általvitettek Egerben, kik nem tudom, szabadultak-e meg, vagy még most is ott vadnak? Ha ott vadnak: azokról is parancsoljon Excellentiád, — hadd szabadulhassanak nyavalyás rabjaink; sokan vadnak kik régtől fogva raboskodnak, s kényszerítik őket, hogy labanczczá legyenek.

Szécsény, 24. Julý 1709.

Excellentiádnak

igaz köteles szolgálja

Bottyán János m. k.

Külczim: Méltóságos Székesi Gróf Bercsény Miklós Erdély- és Magyarországi Fő-Generális, Locumtenens jó Kegyelmes Uramnak ő Excellentiájának, tartozó kötelességgel íram. Jósa. P. H.

Melléklet:

Perillustris Domine!

Ad Dominationis Vestrae Perillustris sub 2. inchoati mensis ad me exaratas Litteras hisce in responsum servio, quod Dominam Pápaianam proxime dimissurus sim. Quod attinet captivum Matula Neosolý detentum scribam, ut mihi Schemnicium transmittatur, quo obtento, mox Dominationem Vestram certiozem faciam. De coetero recomendo iteratim ex nostro Regimine captivos, ut possint reduci et hic permu-

*) Ma már csak az utóbbi van mellékelve.

tari, ut et si quos plures adhuc habent Caesareanos, mihi notificentur, quos omnes cum hic existentibus captivis lubens permutabo, prout ex nupernis meis exaratis litteris Dominatio Vestra Perillustris intelligere potuerit. Quibus me ad omnia servitia licita praestanda recommendo, et permaneo

Perillustris Dominationis Vestrae

Schemniczy, 3. Julij 1709.

in licitis servire paratissimus

A. Comes ab Erps m. p.

Külezim: Perillustri ac Generoso Domino *Joanni Bottyán*, Generali-Campi-Vigiliarum-Praefecto, Domino mihi in licitis Observandissimo. — In Castris Hungaricis.

Cito, cito. Citissime. P. H.

(Az eredetiek gyűjteményemben. Mindkét levél ívrétben iratott és csak aláírásaik sajátkezüek.)

531.

A fejedelem, Bottyánnak.

31. Julij, 1709. Sáros-Patak.

Bottyán János Úrnak.

Újabb levelét is Kgldek vettük; értjük Méltóságos Fő-Generális és Locumtenens Székesi Gróf Bercsenyi Miklós Úr Atyánkfia informatiójából, hogy Kglde mindekkoráig Szécsényben legyen s magát a jázsággal mentegeti, hogy a mostani benn való aratáshoz képest bizonyos ideig való respiriumot kívánnának. Mivel penig sem az Haza szorgos szolgálatja, sem az ellenség történhető operatiói efféle mentségeket helyben nem hagyhatnak; sőt Kgldek incumbált volna, mihelyest első parancsolatunkat s említett Fő-Generálisunk orderét vette, magát a szerint applicálta volna a dolgoknak folytatásához időhalogatás nélkül, — tovább azért szükség, hogy Kglde azokban serényen eljárjon, alkalmaztatván magát említett Fő-Generális Úr orderihez is.

(A fejedelem cancelláriáján készült 1706—1709-iki, még kiadatlan leveleskönyvbe iktatott másolat. 1709. 4. és 7. Auguszt között van ugyan beiktatva, de végére odajegyeztetett: »N. B. Ez még ultima Julij expedáltatott.« Ezért tettük mi ezt az utóbbi datumot.)

Gr. Bercsényi Miklós gr. Eszterházy Antalnak.

Méltóságos Generális-Mareschallus s Gróff!

Kedves Öcsém-Uram!

Sub dato 19. és 22. Julý költ két rendbéli levelét Kgl-mednek csakhamar egymásután vészem, az acclusákkal együtt. Az utólbí levelében írja Kglmed: már is megszagatta az ellenség magát és hogy Rábát (a mint ezelőtti leveleimben megjövendöltem) postírolta, s maga Hajszer Sümögnek, Pápának fordúlván, olly szándéka légyen: visszajöjjon ide, által a Dunán; kiből látnivaló, ha eddig formaliter nem persequálta Kglteket, annyivalinkább hogy ezután elkövethesse, nem lészen módja ahhoz: mivel már előbbi dispositiómhoz képpest *Generális Bottyán János* Uram is megindulván az Duna-mellékire, csak addig is, míglen levelemet veheti, odaérkezik ő Kglme, s nagy beneficiunnára lészen Kglteknek odaérkezése. Azonban magam is már Isten jóvoltából innen az hegyek közül expediálván ezelőtt egynehány nappal az hadakat jó és egész dispositióval az operatiókra: hiszem Istenemet, a mint a constitutiók és circumstantiák vannak, szerencsés progressussok lészen; csak két-három nap alatt is örvedetes hírekkel consolálhatom Kglteket Dunántúl; és hogy annál nagyobb distractiója légyen az ellenségnek: két felől instituáltam az operatiókat, a mint-hogy holnap Isten jóvoltából magam mégyek az lovas hadak közé Szécsényhez, mennél jobb móddal lehet, secundálom; kivált az Dunán túlsó föld segítségére nézve ezen mostani operatiókat úgy igyekezem continuálnom: Istennek ingyen való kegyelmét várhatjuk mi is magunkra, mivel most ollyaknak enged ő Szent Főlsége győzedelmet és szerencsét ezen cam-pániának alkalmatosságával, a kik ekkoráig szerencsétlenek valának. Az musqua svecus ellen való victoriája (Pultawa) confirmáltatik, kiről proxime írott levelemben megküldöttem Kglmednek az relatiót; azonban az francziának győzedelme is verifíkáltatik az császár hada ellen, és hogy az florentiai herczeg 24,000 emberrel az pápa dispositiójából az franczia mellé állott, ezt penig többen is fogják még követni. Ezen constitutiókból nem lehet nekünk is minden jót nem remélleni.

Az erdélyi német — írja Fölséges Fejedelem, — kiindult vala Kolozsvár felé, de megértvén az arnoldságnak közelítését:*) elhagyván Kolozsvárnál munitióját, szekereit, visszatért sebtiben. Azt ugyan még bizonyossan nem írhatom Kgldnek: megegyezett-e már azon arnoldság Bagossy Lászlókkal? kit Fölséges Fejedelem eleiben küldött, — de az bizonyos, nem hallad sokára érkezések, mivel ez hólnap a terminussok; ki-rül rövidnap bizonyossabbat írok Kglmednek. Most csak azt írom: legyünk jó reménységben, megsegít Isten bennünket is! Maradván ezzel

Kegyelmednek

Jósva, 1. Augusti 1709.

köteles szolgája, atyjafia.

(Bercsényi cancelláriáján készült másolat.)

533.

Bottyán Bercsényinek.

Méltóságos Fő-Generális, Locumtenens!

Kegyelmes Uram!

Colonellus Máriási Ádám Uram regimentestül egy húzomban Ónodtúl masérolván, tegnap érkezett el. Az Zagyva

*) Rákóczi az 1709. év tavaszán a nándor-fejérvári szerdár és arnót passa hallgatólagos beleegyezésével 12,000. hosszú puskás arnót (albániai) gyalogot akart volt toborztatni saját zsoldjára, *Omer aga* s más e végből nála járt török főtisztekkel; gr. *Teleki Mihály* és *Pápai János* küldettek volt követségbe e czélból a szerdárhoz Belgrádba. A toborzás Albániában a nyár folytán jó folyamatot vőn, és egyes apróbb arnót csapatok már szivárogtak is át Hunyad megyébe; de a bécsi udvar szemfüles diplomatiájának sikerült Konstantinápolyban a portai ministereket megvesztegetni, kiktől aztán e kuruczságra indult arnót csapatoknak a határokon át nem eresztését, illetőleg fegyverrel is visszatartóztatását meghagyó szigorú rendelet érkezett az arnót, nándor-fejérvári s temesvári pasákra. Ez vetett végett a jól indult munkának, mely idejében valószínű, szép sikerrel járhatott volna. Nevezetes, hogy az albánok már évekkel előbb is élénk érdeklődést mutattak a kurucz mozgalmak iránt; már 1708. elején volt a fejedelemnek egy vitéz »arnót compánid«-ja, mely Trencsénynél kitűnően viselte magát, főtisztjök is — halálos sebekkel borítva — ott veszett. Az albánok e magyar sympathiája talán még *Thököly Imrére* viheto vissza, ki az 1690-es évekbeli arnót pasával nagy barátságban élt s kuruczai együtt táboroztak emennek albánjaival.

mellé megszállítván, ma ott rostokolnak, holnap Isten segítségével megindulunk. Azon a földön *) naponként mindinkább-inkább invalescál az pestis; *quantum ad me, azzal is én nem sokat gondolok*, — csak az hadak ne inficiáltassanak. Az szükséges praeparatoriumokat — a mit s mennyire lehet — már alkalmasint készítetttem; Excellentiád parancsolatja szerint dunántúliaknak is írtam közelítésem s általköltözésre való igyekezetem felől.

Mai napon obiter értettem, hogy zselízi sánczát kezdte volna demoliálni az ellenség; ha igaz: nem kicsiny okból cselekeszi, — circumstantialiter, tudom, Méltóságos Generális Eszterházi Dániel Uram fogja informálni Excellentiádat.

Mérei Mihály szegszárdi Apátúr Uramat is hallom, hogy Csábrádból Selymeczre bevitték, porkolábbal együtt; nagy dolog, ha factio nem lehetett!

Ezzel ajánlom szokott gratiájában Excellentiádnak magamat, és maradok

Gyöngyös, 4. Augusti 1709.

Excellentiádnak

alázatos igaz szolgálja

Bottyán János m. k.

P. S. Alázatosan kéröm Nagyságodat: ne neheztelje, hogy ha az ellenség erre Szécsén vagy Gyöngyös felé kicsapna, vagy erre gyönne, — kit ugyan nem reménelek, — az Duna mellett jó dispositiót teszök, s ennihány compániát ott hagyván, magam az ellenség mellé jövök az többi hadak közé, s az mire az Isten segít, elkövetöm az több vitézlő renddel; — mivelhogy még eddig mindenkor exiliumban hagyott Nagyságod: ott nem lehettem, az hol legjobban köllött volna lönnöm.

Apátúr Mérei Uram dolgáról, tudom, bővebben fogják Nagyságodat tudósítani.

Szerdán estvére az Duna mellett Vecsínél lészök.

Eszterhás Antal Uram ő Nagyságának, Horváth Zsigmond Uramnak már kétször írtam, hogy készítsenek állist és más necessariumokat hadak számára, mivel elég haddal mi-
gyök; Balogh Ádám és Kisfaludi Uraimíknak is hasonlóképen. Az arnautságot is váltig híresítöm Dunántúlvalóknak.

*) Tisza-Duna közén

Mikoron levelémöt végeztem: Cseplész Kapitány Uramtól micsoda híröm jött az Duna mellől, — in inclusis *) elküldöttem Nagyságodnak.

Külczim: Méltóságos Székesi Gróf Bercsényi Miklós Erdély- és Magyarországi Fő-Generális, Locumtenens jó Kegyelmes Uramnak ő Excellentiájának, tartozó kötelességgel ajánlom. Jósa, vel ubi. P. H.

(Eredetije gyűjteményemben. — Ívrét; az utóirat és aláírás a tábornok sajátkezéé.)

534.

Bottyán a fejedelemeink.

Fölséges Fejedelem!

Kegyelmes Uran!

Minémű leveleim érkeztek Dunántúlsó földről: íme in acclusis **) kötelességem szerint Fölségednek transmittálom, Méltóságos Fő-Generális Uramnak is megírtam voltaképpen. Fölségedet alázatossan kérem, kegyes reflexióval azon földhöz lenni míltóztassék: mert a sok átkozott hamishitűek miatt filek, hogy el ne vesszessük azon földet! Én már éjjel-nappal fogok a Duna mellé bésietnem.

Tovább Fölséged kegyelmes gratiájában ajálván magamat, maradok

Gyöngyös, dje 5. Augusti 1709.

Fölségednek

alázatos legkisebb szolgálja

Bottyán János m. k.

P. S. Most livín nálam Darvas János Vice-Ispány Uram, panaszkodván, hogy éppen semmi lisztet, annálinkább kenyeret az Duna mellé nem praestálhat; ezen a földön mind kiszáradtak a vizek, sohol egyébűtt nem örölhetni az Iplyon kívül.

Melléklet:

Méltóságos Generális Uram!

Ajánlom alázatos szolgálatomat Nagyságodnak. — A micsodás parancsolatot vettem Méltóságos Generális-Marschal-

*) Ma már nincs mellékelve.

**) Ma már csak az egy Hellepront János ezredes és simontornyai parancsnok alábbi levele van mellékelve.

lus Eszterház Antal Uramtól ő Excellentiájátul: im, in paribus Nagyságodnak includáltam. *) Mink nagy óhajtvá várjuk Nagyságodat és az succursust; való dolog, ha valaha Nagyságod patrocíniumja ennek az földnek kívántatott, — most bizonyára kívántatik! Et est in maximo periculo: mert az hadaink igen elszéledtenek, némelyek is labanczczá lettek; városonként, falunként hajházza kuruczoknak feleségeit (a német), azokat mindenekbül kipraedáltatja. Simeget miként lövi? veszprími Commendáns Ekstain János Uram leveliből **) bővebben kiértheti Nagyságod. Az én portássaim is megérkeztek, azok is hasonló módon beszélnek: azon vár éjjel-nappal tűzbe vagyon, — hacsak Excellentiád nem siet által az Dunán gyünni: nincs reménség hozzá, hogy megtarthassuk. Pápát is keményen fortificálja.

Kérem az Istenért Nagyságodat, ne késsék; és méltóztassék Excellentiád puskaport, ólmot, mozsárokat és álgyúkat, ahhoz hozzávaló munitiót hozni magával. Isten általhozván az hadakkal Nagyságodat: bízom Istenben, hogy megszegyeníti Isten ellenségünket! Mink is úgy fogjuk magunkat viselni Nagyságod mellett utolsó csöp vérünkig, mint derék vitéz embereknek illik. — Kérem, méltóztassék Nagyságod énnékem gyakorta leveleiben parancsolni, hogy én is az én princípálissimnak hírt adhassak és ezt az földöt is consolálhassam. Onnand túl is hozasson Nagyságod magával hajókat, innend ugyan a ki kitelhetik, nem lesz fogyatkozás.

Nagyságod gratiájában alázatossan recommendálom magamot, és maradok holtig

Nagyságodnak

Sjmontornae, die 1. Augusti 1709.

alázatos szolgája

Hellepront János m. k.

P. S. Ha puskákat és kardokat és valamely hópénzt méltóztatnék Nagyságod hozni az gyalogságnak: igen-igen nagyon consolálna véle bennünket, — mert csak egy pipa dohánt sem vehet az szegénylegény magának.

*) Nincs itt már.

**) Nincsen csatolva már.

Külczim : Méltóságos *Bottyán János* Commendérozó-Generális kiváltképpen való nagy jó Uramnak ő Nagyságának alázatos kötelességgel íram. Ibi-ubi. P. H.

(Az eredetiek gyűjteményemben.)

535.

Bottyán Bercsényinek.

Méltóságos Fő-Generális !

Jó Kegyelmes Uram !

Duna mellé közelítésemben szállottam gányi tó mellé, az honnét éjjel-nappal sietek, — csakhogy nem tudom, a Duna mellett hogyan lehessen subsistentiám, annálisinkább az költözés : mivel két kis komposkánál egyéb nincs, tizenkét ember (lovas) egyszer alig költözik által rajta, — a rác s nímét sajka penig szüntelen jár : míg több költözik, öszzevághatja.

Most semmi híreim nincsenek, hanem az kik voltak, in inclusis ennekelötte megküldöttem Excellentiádnak. Győri Oberst-Vachtmajster Illert hatod magával elfogván ráczkei szigetben, rabúl idehozták, kit is actu küldöm Egerben. Excellentiádat kérem, miltóztassék néki böcsületes szállást parancsolni : mivel az kurucz rabokhoz igen jó volt, Dunántúl litemben is sokszor hasznos dolgokat megizent, — keresztényi affectióval volt eleitül fogvást az Confoederatióhoz.

Tovább mit ad Isten ? azokrúl alázatosssan kívánom Excellentiádat informálnom, csak tudhassam : merre lígyen ? Kegyes reflexiójában ajálván magamat, maradok

Datum ad Gány, dje 7. Augusti 1709.

Excellentiádnak alázatos legkissebb szolgája

Bottyán János m. k.

P. S. Ezen Iller mind Oberstvachtmeister, s mind Artilleriae Inspector avagy Czeighvart volt. Referálja, hogy Nehem Generális harmadfél ezereð magával Szombathely táján volna.

Külczim : Méltóságos Székesi Gróff Bercsényi Miklós Magyarországi Fő-Generális, Első Senator Úr és Locumtenens jó Kegyelmes Uram ő Excellentiájának, alázatosssan.

Szécsény, aut ubi. P. H.

(Eredetije gyűjteményemben. Ívrét ; csak az aláírás sajátkezű.)

536.

A fejedelem, Bottyánnak.

Die 8. Augusti 1709. Sáros-Patak.
Bottyán János Úrnak.

Gyöngyösről sub dato 4-tae currentis írott Kglđ leveléből informáltatunk, hogy eddig halasztott expeditióját már felvette légyen Kglđ, és hogy tovább is a mint szükség, előbbeni leveleink s ordereink szerint continuálja. Hogy azért valamiként a militia ne inficiáltassék, a miképen ennekelőtte is intimáltuk: a pestises helyeket igen el kell kerülni, arra való nézve is pusztákon való útát szükség választani és az hadat az faluzástúl mindenképen óltalmazni s az által eshető infectiótúl conserválni.

Kglđ dolgát penig tovább a mi illeti: mihelyt látándjuk ottlétének szükségtelenségét, — azonnal más dispositiónkat fogja venni, nem kívánván Kglđet hevertetnünk; másként mostani expeditiója is nem az ország szolgálatjátúl való elvonatása: hanem az holott is maga hazafiúságát megmutathatja, úgy rendeltetett. Bennünket penig a dolgoknak folyamatjáról szüntelen tudósítson. —

(A fejedelem cancelláriájabeli 1706—1709-iki, még kiadatlan leveleskönyvbe iktatott egykorú másolat.)

537.

Bottyán Bercsényinek.

Méltóságos Fő-Generális!
Kegyelmes Uram!

Ezen órában vészem Főlséges Urunk újabb kemény parancsolatját általmenetelemről. Én immár megyek, ha csak magam személyemben mehetek is, — ne mondassék: hazafiúságot nem kívánom megmutatnom! Isten látja, teljes igyekezettel kívánok succurrálnom azon földnek, csak volna kivel; szárnyon mennék, ha mehetnék s mediumok volnának, — bölcs ítéletire hagyom Excellentiádnak: nem lévén sohol azon két hajómnál több, míg vélem való deszkákból mást csináltatok is, időt kíván. Ha nékem praevie lett volna erre intimatióm:

most a készszet könnyen elővehetnénk. Velem levő hadak is penig, még azt sem tudják: mi szándékban vagyok, s már is szöknek; az pestis is ezen az földön felettébb grassál, — ki miatt inficiálva lévén Sötér Uram négy compániái is, kéntelenítetttem Tisza-mellyéki vígyázásra rendelnem őket, és így csak hét compániája lévén itt; Máriási Uramnak nem több négyszáz katonájánál, s úgy szintén Cseplész Uramnak is. Velem több had sohol nincsen. Az gyalog-jászságot vérrel, bottal insurgáltattam talám kétszázig valót, kaszákkal, botokkal. Elítlheti Excellentiád, — micsoda consolatiójára lenne azon földnek átmenetelem! . . . Azt ugyan jól tudom, hogy nem is arravaló. Kihez képest én minden bizonyossan vasárnap, vagyis hétfőn Vecsénél lések; mint feljebb is íram: egy jó resolútióval azon lések, — ha velem való néhány deszkákból csináltathatok valamelly hajót, — mind ennyi lábaim erőtlelkedésével általköltözöm. Azalatt is penig a midőn parancsolatját várom Excellentiádnak, vagyok teljes bizodalommal: ha sincere kívánjuk azon földet consolálni, — több hadakat s állandóbbakat mint ezek, fog Excellentiád éjjel-nappal utánnam siettetni.

Raptim in Campo Dány, 8. Augusti 1709.

Excellentiádnak

igaz köteles szolgája

Bottyán János m. k.

(Eredetije gyűjteményemben. Negyedréiben, félíven, csak az aláírás sajátkezű. A Bercsényi czímét tartalmazott boríték ma már hiányzik.)

538.

Bottyán a fejedelemnek.

Felséges Vezérő-Fejedelem!

Érdemem felett nagy Kegyelmes Uram!

Jóllehet sok ízben tettem repraesentatiót mind az Dunántúl valókról, mind mellettem levő kevés számú hadakról Felségednek, és hogy nekem semmi általköltözéshez való praeparatoriumom több két hajóknál nincsen; most csináltatok valamelly kompot öszveszedett dirib-darab deszkákból, de Felséges Uram, hacsak több hadak éjjel-nappal nem jönnek: azon Dunán túlsó földet amittáljuk; már is Földvárhoz szállott egy része előmben az ellenségnek s hozzám jöni akaró

némelly lovas hadakat is praecludálta, tegnap derekassan pus-
kázott is vélek. Azt csak elhitetheti Felséged magával: Dunán-
túl sohol zászlós kurucz nincsen.

Hollétéről az ellenségnek s úgy az mieink constitutiójá-
rúl kívántam ezen órában érkezett simontornyai Inspector
Palkovics Ferencz Uram levelét trauzmittálnom. Eszterházi
Antal Uram felől semmit nem hallani, hol bujdosik? Eléggé
biztatom szegényeket bányavárosok körül való operatióink
szerencsés progressusival, — de hacsak notabilis erővel nem
segítjük: most csakhamar végek leszén. Szintén bár ezen ke-
vés haddal általköltözködöm is: tartok attúl, hogy mind ott
vesztem; másik az, — mind által sem vihetném őket. Ezen
levelem vivő curérom szóval is tudhatja alázatossan informálni
Felségedet.

*Az Isten vére hullásáért alázatossan kérem Felségedet ma-
gam is: úgy siessen szegényeket Felséged segitni, hogy despera-
tióban esvén, mind labanczczá ne legyenek!*

Hallom, hogy Balogh Ádám is általjött oda alább a
Dunán; még eddig hozzám nem érkezett, hol késik? nem
tudom. — Ezzel midőn hova-hamarébb kívánva várok jót,
maradok

Duna-Vecsénél levő mezőben, 15. Augusti 1709.

Felségednek

alázatos igaz híve s méltatlan
szolgája

Bottyán János m. k.

P. S. Nem lévén több két taraczknál vélem: feles sajká-
sok szüntelen itt előtttem forognak a Dunán; szintén valamely-
lyeket általszállítok is, ha költözködéshez fogok, mind hajót
eluyeretem s mind a népet levágatom; másik az: az Sárreéten is
mindgyárt praecludálja az passust.

Mlgos Fő-Generális Úrnak is teljes repraesentatióval
megírtam a dolgokat, de ő Excellentiáját messze hallom lenni,
Isten tudja, meddig sem jó válaszom!

*Külczim: Felséges Erdélyi és Magyarországi Vezérő-
Fejedelem Felső-Vadászi Rákóczi Ferencz érdemem felett való
nagy Kegyelmes Uramnak ő Felségének. tartozó alázatos enge-
delmességgel ajánlom. Sáros-Patak. P. H.*

Melléklet:

Méltóságos Generális!

Nekem kiváltképpen való régi nagy Uram!

Ajánlom szolgálatomat Ngodnak. — Vecsei táborból írott Ngod 13. Augusti emanált levelit vettem ez étszakán, includált currenssel együtt; értettem, mit írjon Ngod, de most így informáltassék Ngod. Az ellenség tábora Mező-Komárom és Szalókhöz (Szilashoz?) tegnap estve szállott, Pinczehel és Ozora s a táján való falukra még ez éjjel szalaquardákat adott; nem egyebet colimálhatjuk, hanem hogy Simontornyát csak ma is meg fogja szállani. Azért rebus sic stantibus Ngod ne bízzék éléshez, hanem Ngod ha által akar gyünni, úgy gyűjön, hogy pro primis diebus legalább tíz napi élést hozzon magával és ellenséget innend túlünk eltávoztatni erőskedni méltóztassék, — mert az élés dolga itt is legnagyobb, mivel sokan szorúltunk ide: az bagázsia (Eszterházy Antalé s a táboré) Fodor, Hellepront Uram regementjei, dragonyosoknak bagázsiaja, lovatlanja, a ki mindennap eszik, könnyen 3000-en vagyunk; az hídvégi malmoktól is elszorított az ellenség.

Az élő Istenre kérem Ngodat: méltóztassék följebbvaló Méltóságoknak (Rákóczi, Bercsényi) repraesentáltatni hováhamarább, hogy felessebb erővel mintsem légyen Ngoddal és írja leveliben, ezen földnek végső szorongatási eltávoztatására nézve succurrálni méltóztassanak.

Többet nem írhatok Ngodnak ezeknél. Elégséges informatiót tehet Ngod előbbi és ezen levelemből. A mennyi erővel van Ngod: Bogyiszlónál inkább iparkodjék (által), avvagy hol gondolja Ngod, úgy, hogy azonnal falukot érhessen Ngod.

Méltóságos Generális Eszterház Antal Uram ő Ngának a mi ruhái itten voltak Simontornyán: azokat Generál-Adjutant Melsóvszky Ferencz Uram által innend kivitette.

A jó Isten tudja, miképpen vagyunk! Tudom, Balogh Ádám Uram ő Kglme bővebben fogja informálni mind Ngodat, mind följebbvaló Méltóságokat. — Fodor Uramon két seb van, de nem halálos egyik is; attúl most mindeneket megtud az ellenség.

Hahogy az ellenség jobban kerül fog minket venni és

sarkalni: claveseket csináltasson Ngod és úgy írjon ide békénk.

Ezek után ajánlván magamat Ngod gratiájában, maradok Nagyságodnak

Simontornya, 14. Augusti 1709. kötelességgel való szolgálja
Palkovics Ferencz m. k.

P. S. Hellepront Uram ő Kegyelme ajánlja Ngodnak kötelességgel való szolgálatját; ennél nem írhat többet Ngodnak: mert mink csak túl bízunk rebus modernis stantibus. Ngtok pedig ezen földnek talpra visszaállítását az Istenért ne protrahálja!

Külsőim: Méltóságos Commendírozó-Generális *Bottyán János* nékem kiváltképpen való régi Uramnak ő Ngának, tartozó kötelességgel. Vecsei táborban. Cito, cito, cito, cito. Citissime, citissime, citissime, citissime. P. H.

A másik oldalon:

Madocsai bíró! Életed elvesztése alatt ezen levelet titkon küld el még ma! Cito, cito, cito, cito. Citissime, citissime, citissime, citissime.

(Mindkét levél eredetije a Rákóczi-Aspremont-Erdődy-levéltárban, Vörösvártt)

539.

Bottyán Bercsényinek.

Méltóságos Locumtenens s Főbb Generális!

Jó Kegyelmes Uram!

Kötelességem szerint adom Excellentiádnak alázatosan értésére az idevaló constitutióknak folyamatját. Hogy Vecséhez az Duna mellé való szállásom az Dunántúl grassáló ellenségnek nagy distractiójára volt: mivel Veszprímet és Simontornyát levelei s portái által tentálván, mind az két végháztúl kedvetlen válaszszaal tért meg, — s mindenekelőtte általköltözésemnek kívánván obviálni: kétezer lovast Földvárhoz előmben szállított, az többivel Balaton mellett telepedett; melly distractiója alatt az megszilledt dunántúliak alkalmasint megcsoportozván s magokat recolligálván: az mint hallatik, Rábán

föllül, úgy az ellenség körül hasznos portázásokat is tesznek és az háta megett járnak. Én penig, hogy azon ellenség az túlsó Dunaparttól ki ne nézhesse minden erőnket: Dömsödön föllül, közel a ráczkei révhöz, egy tó mellé szállottam, olly szándékkal: ha ő az Duna mellől távozik, — én megint beszállok és az általköltözésnek alkalmatosságára vígyázok.

Méltóságos Generális-Marschallus Gróff Eszterházi Antal Uram ő Nga bizonyos holléte s állapota felől mindekkoráig is semmitsem tanulhattam, nem is folyhat a correspondentia: mivel mind az Földvárnál lévő német, s mind az fejérvári labanczság szüntelen patallérozza az Duna túlsó mellékit, kiket jární az partokon és halmokon mindennap látjuk; a sajkák is jönnek s mennek, semmi kárt ugyan nem tehetnek, mert az taraczkokkal ennyihánszor meglődöztettem őket. Tegnap eljövetelem után mindazáltal az sajkások táborhelyre s mind az lovasokban feles általszállott és vecseieknek sok marháját kit levágtak s kit elhajtottak, nem gondolván szegények béholdulásával. — Egyéb occurrentiáim nem lévén, kérem alázatosan Excellentiádot, méltóztassék az odafel való progressusokról s conjuncturákról kegyessen informálni. Excellentiád gratiájában ajánlván magamat, maradok

Excellentiádnak

alázatos engedelmes legkissebb
szolgája

Bottyán János m. k.

P. S. Mindezőn nyavalyás állapottal is azonnal általmegyek, csak mehessek az ellenség miatt; ha az Duna mellől tágúl, csak kevesed magammal is általmegyek Simontornyára.

Balogh Ádám Uram nímely dragonyosokkal az nímeknek az Dunához való érkezése előtt általjött, ő Fölségéhez küldtem nagy sietve, póstán. Két compánia jött által oda alá Bodiszlónál, az lovaik semminek valók; ezek dragonyosok.

Az pestis igen nagyon grassál itt az Duna mellett mindenütt; az nagy árvíz miatt az kenyír igön szűk.

Az Istenért kérem: az had hadd győjjön mönnélhamarabb, mert ezt az kevés hadat itt is fíltöm az confusiótól.

Külczim: Méltóságos Székesi Gróff *Bercsényi Miklós* Magyarországi Locumtenens, Első Senator Úr és Legfőbb

Generális jó Kegyelmes Uram ő Excellentiájának alázatosan
íram. — Fülelek, vel ibi-ubi. P. H.

(Eredetije a Bercsényi-levéltár romjai között, a kir. kamarai archivum rendezetlen részében. Az utóirat és aláírás sajátkezű írása az öreg tábornoknak, — ki a dátumot a nagy sietségben elfeledte ugyan e levelén föltetni: de a tartalom szerint bizonyos, hogy az 1709. *augustus 17—18-án*,
a Duna mellett, Dömsöd fölötti táborában kelt.)

540.

Bottyán tábornok ordere Sötér ezredes számára.

Tekintetes Nemzetes Vitézlő Sötér Tamás
Lovas Fő-Colonellus Uramnak ő Kegyelmének.

Praesentibus intimáltatik Tekintetes Nemzetes Vitézlő
Sötér Tamás Colonellus Uramnak ő Kegyelmének. Hogy ezen
Alföld vigyázó had nélkül ne legyen: maga mellé vevén itt lévő
compániáit, ezen orderem vételével menjen alá, az hol legszüksé-
gesesbnek látja lenni a vigyázást,— öszveszedvén mindeneknek-
előtte az egész regimentihez tartozandó katonaságot és minden
kedvezés nélkül seregre compellálván, — Bácskaságra, vagy
Tisza-Duna mellékire, vagy az merre értendi az ellenségnek
motusit, portáztasson, szokott hazafiúi dexteritássa szerint. En-
gemet penig minden occurrentiákrúl és hírekrúl egymást érő
leveleivel informáljon. — Datum in Castris ad Üllő positis,
die 21. Augusti 1709.

Tisza-Duna közt Commandérozó-Generális:

Bottyán János m. k.

(Egykorú másolat Kecskemét város levéltárában, Sötér Tamás ezredes-
nek 1709. Augustus 25-kéröl a mizsei mezőben lévő táborából a három
városhoz (Kecskemét, Kőrös, Czegléd) intézett s az ezen városokbeli hada-
kat talpra szólító eredeti leveléhez mellékelve, mely tábornoki parancsra
az ezredes mint felsőbb meghagyásra hivatkozik.)

541.

Bottyán Bercsényinek.

Méltóságos Locumtenens s Főbb-Generális!

Jó Kegyelmes Uram!

Alázatos kötelességem szerint adom Excellentiádnak
értésére: mivel Földvárhoz másfélezerig való német, valamelly

Száva-Dráva-közi ráczság penig Bottyánvárához szállott előmben, hogy által ne bocsásson, a sajkások penig éjjel-nappal mellettem járván, sok lúdözködéssel úntattak, — látván haszontalannak az Duna mellett leselkedésemet: hogy az ellenséget distrahálhassam, tegnap az Duna mellől recedálván, Vácz tájára, az Duna mellé megyek; ha túl az ellenség előmben jön: egy hirtelen megint alárándúlok, híremmel együtt általköltözöm.

Méltóságos Generális-Marschallus Gróff Eszterházi Antal Uram ő Nga szalai Egerszegről 11. praesentis költ levelét vettem, mellyet azonnal Fölséges Fejedelem Kegyelmes Urunknak küldöttem; írja ő Nga is, *hogy tartózkodjam*. — Az ellenség Veszprimet és Simontornyát levele és portái által tentálván, de kedve szerint nem esett válasza.

Más egyéb híreim nincsenek, hanem, hogy Jász-Berint felverte volna az rácز tegnap dél tájban.

Most jó alkalmatossága lehet Excellentiádnak azon kevé (bányavárosi, liptai) ellensígen való operatió-tételben; azért, az Istenért, most fogjon hozzá, mennél jobban lehet!

Az occurrentiákról s progressusokról ha miltóztatik Excellentiád informálni, alázatossan megköszönöm. Tovább Excellentiád kegyes gratiájában ajálván magamat, maradok

Datum in Castris ad Izsaszeg

positis, dje 22. Augusti 1709.

Excellentiádnak

alázatos engedelmes szolgája

Bottyán János m. k.

P. S. Sötér Tamás Óbester Uramat az Tisza felé commendiroztam az maga ezrével, itt csak két compánia volt; úgy küldtem, hogy az többit is öszveszödjé. — Még híre sincsen, hogy ő Fölsége succursust küldene. Antal Úr ő Nga ezréből mintegy kétszázig általjött Balogh Ádámmal, itt vannak mellettem: de az lovaik semminek valók. Balogh Ádám Uram Ngodhoz vagyis ő Fölségéhez ment.

Ezen jászság, hogy híre jött, hogy az rácз fölverte Berint, — mind hazament, elszökött, mind lovassa, gyalogja. Sötér Uramnak megparancsoltam erősen, hogy fölszedje az hadát és az Tisza mellett vígyázzon. — Itt alig vagyok öt- vagy hatszáz embörrel. Az nímötöt ha föl Vácз felé distrahálhatom: általmígyök csak kevesed magammal is.

Hollítit Ngodnak nem tudom. Az Istenírt kéröm, az Dunántúl való földet ne hagyjuk!

Itt az pestis fölöttébb grassál. Bizon, három-nég nap nem eszik az militia kenyért, igön szük.

Vácztól megint visszamígyök az Duna mellé. Az Istenírt kíröm Ngodat, magára vígyázzon az ellenségtől!

Külczim: Méltóságos Székesi Gróff Bercsényi Miklós Magyarországi Locumtenens, Első Senator Úr és Legfőbb Generális jó Kegyelmes Uram ő Excellentiájának alázatosan írák. Ibi-ubi. P. H.

Másik felől: Hatvani Póstamester Uram sietve dirigálja szécsényi póstára, onnan küldjék.

Generális Bottyán János m. k.

(Eredetije gyűjteményemben. Ívrét; az utóirat és aláírás sajátkezű.)

542.

Bottyán Bercsényinek.

Méltóságos Locumtenens és Főbb-Generális!

Jó Kegyelmes Uram!

Excellentiád nekem és Dunán által szálló méltóságos úri leveleit szokott alázatossággal vívín, mit míltóztatik parancsolni, értem. Ellenben minímő levelem recenter érkezett, praesentibus includálván, íme, transmittáltam *), — mellyből kitetszik Hajsternek holítele, operatiói és az ellensígnek constitutiója.

Mint előbbi leveimben is alázatosan értísére adtam Excellentiádnak, az ellenség Földvárhoz, nímelly siákságnak **) előmben jövele miatt Vecsénél az Duna mellett heverísemet haszontalannak látván: azon túl operálódó Hajsternek distractiójára szállottam ide Vác eleire; ki ha előmben száll, — fogván magamat, hirtelen alárándúlván, általköltözöm, ha csak cselédemmel kell is.

Méltóságos Mezei-Marschallus Gróff Eszterházi Antal Uram ő Nga levelít, szalai Egerszegről 11. praesentis datáltat vívín, abban admoneált ő Nga, *hogy általmeneteletem ne prae-*

*) L. a mellékletet.

**) Száva-melléki rácz csajkás hadak.

cipítáljam, hanem mostani túl lévő állapotokra s confusiókra nézve tartózkodjam, várván az ellenség tángulásának alkalmatoságátul; — mely ő Nga levelit, Excellentiád bizonyos hollítit nem tudván, Urunk ő Főlségének in originali transmittáltam.

Liptai szerencsés actusról ennekelőtte nékem írott Excellentiád levelét pro consolatione azonnal in originali általküldöttem vala s ezeket mindgyárt küldtön küldöm, s biztatom is őket.

Minthogy penig Hajster túl fogott az operatióhoz, Pálfinak succursusára hirtelen — ha akarná is — nem jöhet: azért Excellentiád bizvást folytathatja az elkezdett operatiókat; tovább is minden motussira innit vígyázván, ha által készülne: azonnal megtudom s hírré adom Excellentiádnak. Én, az mi lehetséges tülem, abban eljárnom kész vagyok.

Pestis e tájon az falukon és városokon grassál, de az militiában csak egy sem holt még tudtomra meg; beteg sincs köztünk, — tovább mint líszen? Isten tudja.

Excellentiád kegyelmes gratiájában ajálván magamat, maradok

Datum in Castris ad Vacziam

positis, dje 25. Augusti 1709.

Excellentiádnak

alázatos engedelmes szolgája

Bottyán János m. k.

P. S. Hogyha az nímétöt Fődvártúl és Bottyánvárátúl s úgy az sajkákat is ide fölsalhatnám: azonnal általlopódnám.

Az hírekről hogy tudósít Ngod, igön köszönöm és kedvessen vettem. Értöm, hogy Ngod újobban írt vagyis curírt küldött az mellím jövő nímél hadnagygyal.

Itt mink az kenyírnek szükségében vagyunk.

Úntalan írok Dunántúl mindönfelí, váltig vígasztalom őket.

Már ennyihány rendbeli levelemre nem vettem választ Ngodtól.

Valamit elkövethetők édes hazánk javára, tiszta szíből lílekből elkövetöm.

Hogy Nógrádot el akarja Ngod hányatni, úgy hallom. Az nagy Istenért, — ne cselekedje Ngod.

P. S. Szintén levelem végzésével érkeznek a Duna-melylyékrül bizonyos hírmondók, hogy Haiszter személlye szerint

már akkor két nap lütte keményen Simontornyát, — harmadnapján is az apró puska megszűnés nélkül pattogott, az ágyú-lövés megszűnt. Minémű szép resolutióval voltak: hacsak árúlatás köztök nem lészen, szégyennel mégyen el alóla, reménlem.

Az minémű taraczkokat adott az istentelen egri Caigmaiszter: az lavetái, kerekei semmirevalók, kéntelenítetttem valahol elhadnom, — az Duna mellett penig a nélkül egy óráig sem lehetek.

Melléklet:

Ajánlom alázatos szolgálatomat

Nagyságodnak.

Nem kétlem, előbbeni leveleimet vette Ngod, mellyben az ellenségnek constitutióit vóltaképpen megírtam Ngodnak. Azon ellenség nem tudhatom a ki Csíkvárnál általment és Földvárhoz szállott, ott van-é, vagy sem? De a melly porta Pinczehel felől gyűtt, az Szegszárdhoz ment és Új-Palánknál általment az Sáron Földvár felé, — azon rében csőnyokokat őrizni ötven rác és annyi németet hagyott.

Ma nyolcz óra tájban reggel az Haiszter az csíkvári corpussával Simontornyát megszállotta, feljűl; mennyi gyalogsága és munitiója vagyon véle? — még meg nem kémlelhattük. Reportumunk gyűtt ugyan, hogy némelly része az ellenségnek az hídvégi hidakra kerűlt volna és arra is vitt volna gyalogságot és munitiót és négyszáz szekérrel fasínákok. Tudom, úgy fog ostromlani bennünket, a mint csak kitelhetik tüle, két felől. Az Istenért kérem Ngodat mind az egész praesidentialistákkal együtt: *az régi hadi mesterségit ha egyszer kívánta elővenni, — most vegye elő, és az magyar hazánkot ha valaha kívánta oltalmazni, — most vesse meg Ngod mesterségit!* . . . Mink ugyan megmutatjuk halálíg igaz hazafiúságunkat és elvárjuk Ngod intentióját, maradván

Nagyságodnak

Symontornae, die 18. Augusti
hora sexta pomeridiana 1709.

alázatos szolgálója

Hellepront János m. k.

P. S. Az mint experiáltuk, nem igen erős és feles haddal vagyon; az kire nízve kívűl való had lármáskodván: mink is innend minden tehetségünkkel resistálni el nem mulatjuk; kívánt prosperitását Isten nem fogja secundálni!

Küldöm : Méltóságos Commendírozó-Generális Bottyán János igen jó Uramnak ő Nagyságának alázatossan íram. — Ibi-ubi. P. H. Cito, cito, cito, cito. Citius, citius. Citissime, citissime.

(Eredeti levelek gyűjteményemben ; a tábornokénak első utóírata és aláírása, az ezredesé pedig egészen sajátkezű. Amannak Bercsényi címzetét tartalmazott második félíve leszakadt.)

543.

Bercsényi Eszterházy Antalnak.

25. Augusti 1709. Hajnásckőnél.

Méltóságos Generális Eszterházy Antal
Uramnak.

Midőn szinte az hadak közé érkeztem, veszem az Dunamellékéről *Generális Bottyán János* Uram de dato 22. költ levelét, kiből értem Kglmed szíves munkálkodása és hasznos dispositiói által az Dunán túlsó hadaknak recollectióját és az ellenség ellen való progressusoknak nagyobb szerencsésével mintsem reménlettük, folyamatját. Mely tudósítása ő Kglmének valóba megörvendeztetett; kívánván, Isten ő szent Főlsége boldogítsa tovább is Kglteket! A mint a circumstantiák látatnak: annyiival is könnyebbülését magyarázhatom azon túlsó földnek, hogy már is bagázsíaja Hajszternek Esztergamhoz érkezettnek lenni confirmáltatik, magának általjövetele is sűrűn híresedik, a mint Pálfinak intercipiált leveléből is látom.

Mi illeti az idevaló constitutiókat, Istennek szent neve dicséértessék: megindulván a liptai operatióban hadaink, szerencsésen két sánczbéli ellenséget feliciter kivették; az harmadikába beszorulván Generális Tollet az lovassával, kemény árkokkal s töltésekkel meg lévén erősítve, ostrommal való aggressióra alkalmatosságok nem lehetett hadainknak; bombázással és sánczának lövetésével egynéhány napig keményen szorongatták, földadásra mindazáltal őket nem adigálhatták, noha mind népének, mind lovainak nagy veszedelme volt az sűrű bombák miatt, maga is Tollet sebben vagyon. Midőn ezen kemény munkát tették volna hadaink, kifogyván munitióból, de kivált az provisionak nagy fogyatkozása miatt az hadak

nem subsistálhattak, azon sáncztúl elállottak s visszatértek, az hol provisiójok jobban kitelhetett. Visszatérésekkel hadainknak gondolván az ellenség: bányavárosoknak ne fordítsuk operatiókat, Pálffy az innen lévő passus eleibe szállott Dívénnyhez, oly szoros helyre vette magát, már egynéhányszor próbáltattam, de semmiképen nem lehet hozzáférni; Liptót pedig evacuálta, retirálván magát az megmaradt német, sánczát demoleálta; mire nézve újabban diversiókkal fogom distrahálnom, a minthogy mind Liptónak, mind az bányavárosok felé, s mind Vágon által egyszersmind megindítom újra az operatiót; hiszem Istent, confundáltatik conceptussában s jó progressussa lézen instituált dispositióimnak.

Majd innék-tova más dolga is érkezik német uramnak, a mint az kilső országokbéli constitutiók vadnak; assecurálhatom KglDET édes Öcsém-Uram: nagy jó reménségben vagyunk állapotunk, az mint is bizonyosan most fogjuk tapasztalhatni régtől fogva reménségben lévő kilső segedelmet, melyről való particularítások nem clavis nélkül való írásra valók lévén, igen-igen bánom, hogy most ezen hadakhoz fordúlván, elmaradtak tőlem az clavesek; de igazsággal írhatom: Isten kegyelméből szerencsésen indultak az munkák. Az ellenség (Erdélyből) kiindult vala Várad felé: de jó készüllettel lévén hadaink, impediálták, nem kevés kárával visszament, az mieink is beljebb nyomultak.

Az Istennek ítéleti megfoghatatlanok. Szegedy Ignác elmúlt liptai expeditióinak alkalmatosságával újabban hitetlenül elpártolván: tegnapelőtt estve Pálffy dívényi tábora szélén az gácsi gyalog porta Újkérivel együtt elfogta; idehozattam érdeme szerint való jutalmának elvételire;*) nem engedte Isten, sokáig vihesse hitetlenségét!

Továbbá micsoda progressusokkal áld meg Isten, úgy egyéb constitutiókról is fogom informálnom KglDET; kérem, in particulari KglD is az tulsó állapotokról genuine tudósítson; mellyet midőn aviditással várnám, magamat KglD atyafiúságába ajánlom és maradok, etc.

(Bercsényi cancelláriájabeli másolat gyűjteményemben.)

*) Hajnácskő várában mindkettejüknek fejök vétetett.

Bottján Bercsényinek.

Méltóságos Fő-Generális, Locumtenens!

Kegyelmes Uram!

Hajnásckői táborból nékem írott Excellentiád levelét tartozó kötelességgel vettem; instituált operatióink progressusit s úgy Szegedi Ignác már ezelőtt régen megérdemlett büntetése elvételit örömmel értem. Isten tovább is igaz igyűnket hozza világosságra, kívánom!

Miúlta ideszállottam, azúlta Dunántúl valókkal nem anyyira folyhatott az communicatió; várok mindazáltal újabb tudósítást, expressus emberimet küldvén a Duna-mellyékére, — mégeddig meg nem érkeztek. Azúlta is penig szüntelen hírlelik, hogy Simontornyát az ellenség obsideálta s két vagy három napig szakadhatatlan hallatott az lövés közelebb levő helyekre az Duna-mellyékén; az is már megszűnvén, in quibus terminis légyenek? semmit sem tudok felőlök.

Generális Eszterházi Antal Uram 12. praesentis Szala-Egerszegről írott levelét még Vecsénél vettem: annál többet nem is láttam; abban írta, hogy valamenten recolligálta magát, — ha eddig újokban rajtok nem ment az ellenség.

Én eddig kényteleníttem itt lennem: mert az egri Czaigh-Maiszter semmirevaló laphetájú és kerékű taraczkokat adott; többire mind itt reparáltatom.

Fölséges Fejedelem kegyelmes parancsolatját harmad napja hogy vettem; *nékem kegyelmessen parancsolja ő Fölsége, hogy jó vígyázással lévén, egy fordulást tegyek Bácskára. A* minthogy minden ittvaló késésemet is haszontalannak látván: *meg is indulok két napok alatt,* — Isten velem lévén, nyolcz napok alatt azon expeditiót is véghez viszem, s onnét tovább is az Duna-mellyékén continuálok magamat oda-alább, az hol lehet.

Én reám az Dunántúl való ellenség nagy reflexióval vagyon: vígyázván éjjel-nappal általszándékozó igyekezetemre; idejövetelemnek is nem volt egyéb oka, hanem hogy stratagemát csinálhassak. — Tovább is ha mi occurrentiáim lesznek, kötelessen fogom tudósítnom Excellentiádat, — és maradok tovább is.

Kosdnál lévő mezőben. dje 28. Augusti 1709.

Excellentiádnak

alázatos igaz szolgája

Bottján János m. k.

P. S. Bottjánvárátúl fogvást mindenütt Visográdig vígyáz az ellenség a Duna mellyékein; azonkívül egymást érik az sok sajkák, — nem kevésbé distraháltatik az által is.

Külezim: Méltóságos Székesi Gróff Bercsény Miklós Erdély- és Magyarországi Fő-Generális jó Kegyelmes Uramnak ő Excellentiájának, tartozó kötelességgel ajánlom.

Hajnácskö.

P. H.

Másik felől, Bercsényi hadi irodáján reá jegyezve: »Anno 1709. Mense Augusti Hajnácskőben exhibeált levelek.«

(Eredetije gyűjteményemben.)

545.

Bottján Bercsényinek.

Méltóságos Locumtenens s Főbb-Generális!

Jó Kegyelmes Uram!

Dunántúli constitutiókrúl semmi vígasztaló híreket nem írhatok. Simontornyának állapota mint s hogy lett? — ezen nevetlen, de hiteles ember levelének valóságos párjából *) Excellentiád míltóztathatik megérteni. Ez való és igaz dolog: mert mindenfelől írják, confirmálják mások is. Hacsak Hajster nem avocáltatik, — nem sokat bízhatom Veszprímhez is, és consequenter az egész túlsó földhez.

Bácskaságra menő szándékomat mindeddig sem continuálhattam: mivel hallok az ráczságnak Szegedhez gyülekezitit, a túlsó siákokkal való szaporodását is; míg erejét ki nem tanulhatom, — már addig megtartózkodom, azután útját-módját látván, eljárók mire Isten segít.

Odafel mint folynak az dolgok? ha míltóztatik Excellentiád informálni, alázatosan megköszönöm. Kegyes reflexiójában ajálván magamat, maradok

In Castris ad Szent-Lőrincz-Káta

positis, dje 9. 7-bris 1709.

Excellentiádnak

alázatos legkissebb szolgája

Bottján János m. k.

*) Ma már nincs meg.

P. S. Az originálét Urunknak küldöttem; az levelet ugyan kalocsai Plebánus Uram a túlsó földről írja. Fejérvárnál hét hajdú az árestombúl kiszabadulván, jönnek; mondják, hogy a simontornyaiak ott volnának arestálva.

Külczim: Méltóságos Székesi Gróff Beresényi Miklós Magyarországi Locumtenens, Első Senator Úr és Legfőbb Generális jó Kegyelmes Uramnak ő Excellentiájának aláza-
tossan írák. — Jolsva vel ubi. P. H.

(Eredeti je gyűjteményemben. Ívrét; csak aláírása sajátkezű.)

546.

Bottyán védlevele Jász-Berény városa számára.

Minthogy jász-berényiek az ellenség félelme miatt Berényen alól, megmaradott marháikat, lovaikat és egyéb apró barmaikat nem jártathatják: engedtem meg nekik generálisi authoritásomból, hogy vigore praesentium följűl, az hol bátor-ságosnak látják lenni, akármelly falu, város, avvagy puszták határin jártathassák és pascuáltathassák mindaddig, míg félel-mek le nem csendesedik, vagy az idő jobbra nem fakad. Inti-máltatik azért akármelly helységbeli bíráknak, lakosoknak, Földes-Uraiméknak és Vármegye Tiszti Uraiméknak, hogy nevezett jász-berényiek marháit, gulyáit, ménesit és akármelly névvel nevezendő barmait, az hová érkezendők lesznek, — szabadon hagyják járni és pascuáltatni, minden ellenzés nélkül; másként valakik őket az iránt megháborítani praesumálják: kemény animadversiót el nem kerülík. Praesentibus perlectis, exhibentibus restitutis. — Datum in Castris ad Szent-Lőrincz-Káta positis, die 9. Septembris 1709.

Tisza-Duna közt Commendérozó Generális:

Bottyán János m. k. P. H.

(Eredeti védlevél, Bottyán s. k. aláírásával s pecsétével, Jász-Berény városa levéltárában.)

547.

A fejedelem, Bottyánnak.

14. Septembris 1709. Munkács.

Joanni Bottyán.

Az hírekről való Kglđ tudósítását kedvessen vettük, to-vább is várni fogjuk occurrentiákról való Kglđ informatióját.

Az mi-illeti az maga mellé küldendő egy regimentinek állapotját: tudva vagyon Kglónél, hogy Méltóságos Fő-Generális és Locumtenens úri Atyánkfiára bíztuk legyen dispositióját az hadi operatióknak távullétünkben, — azért oda kellett volna eddigis recurrálni s most is ne múlassa el Kglé, — tészen az iránt dispositiót ő Kglme.

(A fejedelem cancelláriáján készült 1706—1709-iki, még kiadatlan levelezési protocollumba iktatott másolat.)

548.

Eszterházy Dániel, Bercsényinek.

Kegyelmes Uram!

Tornallyárúl die 26. írott Excellentiád méltóságos levelet alázatosan vettem. Előbbi levelemben mind az általjött ellenségnek számát, constitutióját, — *nemkülönben szegény Bottyán Uram halálát s hada iránt tett dispositióimat alázatosan Excellentiádnak megírtam.**)

Az általjött és zsilízi ellenségnek lovassa hol legyen méltóztatik Excellentiád az inclusákból megérteni. Mind a két rendbéli lovassa ninesen feljebb ezernél, a mint előbbi alázatos leveleimben is megírtam vala, csak az első hírből származott száma. Slik itt ninesen, Leffelholecz commandérozza mind a két félét.

Az egri rabokért elküldöttem, és minthogy számosnak hallom lenni: hatvan hajdút küldöttem tegnap Hajnácsköben Bokros Urammal, míglen szabadulások leszen, mivel az ottvaló Commendáns alávaló**) ember, hajdú is kevés vagyon benne. Írtam Pálffinak is subtiticis nominibus szabadulások eránt és a csere-helyt kívántam Korponát; már elvárom választát s igyekezem azon, hogy mindenekben Excellentiád kegyelmes parancsolatit observálhassam alázatosan.

Géczi Uram ezere általjövetele eránt a mundérért írtam mind Commendáns (Berthóty István), mind Balogh István s mind Géczi Uraiméknak; igyekezem azon is, hogy mind az

*) Ez a levél, fájdalom, nem maradt fön. legalább eddig még nem került elő.

**) Értsd: alantas rangfokozatú, alacsony rendű.

aba s mind a kassai mundír bátorságos alkalmatossággal általszálléttathassék Újvárbán, ha lehet.

Kegyelmes Uram, én erőtlenedem, és *szegény Bottyán Uram halálával* bár csak egy Brigadérost küldjön segítségemre Excellentiád: mert bizony ennyi felé magam nem érkezhetem erőtlenségem miatt, kiért nagy csorba eshetik a szolgálatban, — a campániát pedig jól kellene Isten kegyelméből végeznünk. Ezzel Excellentiád gratiájában ajánlván magamat, maradok

Excellentiád
Szátoknál, 28. 7-bris 1709.

alázatos szolgálója
Esterhás Dániel m. k.

P. S. Császár Commissáriussa a minémű rabjainkat a bányavárosokról szabadúlni committált: azoknak specificatióját Szluha Uram kezemhez küldötte, — de azok mind gregariusok, a német rabokban pediglen alkalmas tisztek vadnak; szabadúlnának-é azért azokon a mieink? kérem alázatosan Excellentiádat mentülelőbb tudósítani, úgy szinte a portiók számát is mind a két félnek, minthogy énnálam meg nincsen, se Szluha Uram meg nem küldötte, — hogy a commutatióban fogyatkozás ne légyen, — megküldeni méltóztassék. Illelrel mit műveljek? Szluha Uram Szent-Miklósi Uramért szabadúlni kívánja. A halált más hét tiszttel együtt denunciálom néki, — azután iratok vélek a bécsi udvarnak, leveleket fogom küldeni Szluha Uram kezéhez pro transmissione.

(Sajátkezüleg írt eredetije gyűjteményemben.)

549.

Gr. Bercsényi Miklós intézkedése Bottyán temetése s özvegyének különleges, rokoni védelme alá vétele iránt.

I n s t r u c t i o,

Nemzetes és Vitézlő Gellért Imre Óberst-Lajdimont és Niczky Pál Generál-Adjutant Uraméké, Néhai Generális Bottyán János Uram ö Kegyelme meghagyott Özvegye nevével tett instantiájához képpest.

1. Első lévén szegény Istenben elnyűgodott Generális Uram ö Kegyelme holtteteminek tisztességes eltakarítása: szükség azt observálni ö Kegyelmeknek, hogy mivel az mos-

tani mind híreknek gyakori változása s lármáskodása miatt. mind pedig az pestisnek hovatovább és sok helyeken való terjedésére nézve nagy concursust indítani mind nem jó, mind nem tanácsos, — ahhoz képepest fölöttebbvaló ceremoniákat elhagyván, (máskint is, a mint a főrendő embereknek is temetések szokott lenni) egy estve, annak rendi szerint, tisztességesen takarítottassák el, és másnap reggel exequiákat szolgáltatván: inkább lölke nyúgodalmáért fordítsák az isteni-szolgálatokra s alamizsnákra azon költséget.

2. Annak végbenvitele után, mi illeti elhagyott Özvegye Húgom-Asszony ő Kegyelme további megmaradását: kívánván atyafiságossan mindenekben assistálnom ő Kegyelmének, az kívánt prorogátában meg nem fogyatkozik; melly is noha most hirtelen ki nem adathatott: mindazáltal azalatt specialis protectiómat kiadván ő Kegyelmének, mind magának lehetséges megmaradására, mind pedig jószágának s cselédjének és minden névvel nevezendő marhájának conservatiójára és subsistentiájára deserviálni fog. — lévén a parte intimálva Nemes Heves Vármegye Vice-Ispányjának is: mindenekről elégségesképpen, úgy mint ennekelőtte, provideáljon ő Kegyelmének, hogy mind cselédjének, mind marhájának, úgy mint ennekelőtte, kívántató subsistentiája meglehessen.

3. Hogy pedig ne distraháltassék ide s tova a jószág és kívántképpen a mobilissé: fideliter mindeneket investigálván, szorgalmatossan inventálják és conscribálják.

4. Nemkülönben az egész cselédjét is, a kit hogy kellesik hagyni, a mint szükségesnek fogják látni, jó rendben hozzák, és kiket nem látják szükségeseknek lenni, elbocsátván, az mennyire lehet compendiálják, tiszteknek és ispányoknak is az ő gondviselésekben tekéntvén. Az minthogy

5. Mindezen szükséges dispositiókat effectuálván, egész cselédjének és marhájának in statu quo subsistentiájáról tegyenek ő Kegyelmelek elégséges rendelést. Azalatt is pedig

6. Előbbeni intimatiómhoz képest, felülírt Generálisné Asszonynak dolgainak e szerint való végbenvitele után, hozzám leendő jüvetele alkalmatosságával további állapotjáról és megmaradásáról atyafiságomban meg nem fogyatkoztatván, minden kívántató dispositiómat fogja venni. Azalatt pedig mindezek-

nek effectuatiójában és renddel folytatásában szorgalmatoskodjanak emlétett Gellért Imre és Niezky Pál Uraimék, hogy abbéli fáradozások által elégséges assistentiájokat tapasztalhassa ő Kegyelme. — Tornallya, 30. 7-bris Anno 1709.

(Bercsényi cancelláriáján készült egykorú másolat gyűjteményemben.)

550.

Bercsényi védlevele Bottyán özvegye számára.

Gróff Székesi Bercsényi Miklós, Nemes Ungb Vármegyének Fő-Ispányja, Confoederált Státusok Első Senátora, Ország és az egész Hadak Fő-Generálissa, Fölséges II. Rákóczi Ferencz, Isten kegyelme által Szent Római Birodalomnak, Erdélynek és Öszveszövetkezett Magyarországi Státusok Vezérő-Fejedelmének (Titulus) etc. etc. nevezett Magyarországbán Helytartója. Adom tudtára mindeneknek az kiknek illik, ez levelemnek rendiben. Hogy mivel néhai Tekéntetes Nagyságos Generális-Strázsamester *Bottyán János Uramnak* ő Kglmének e világból való kimúlásával, — *Nemes Hazánk közügyének jeles előmozdítását s eleitől fográst hathatós állhatatossággal sokszor bizonyított igaz hazafiúi dícséretes fáradozását s magaviselését tekintve*, — gyámoltalan árvai sorsra jutott özvegye: Tekéntetes Nagyságos *Forgács Juliánna* Asszony ő Kglme mostoha állapotjának s nemkülönben javai megmaradásának méltán consulálnom kívántam, — ahhozképpest adtam ő Kglmének ezen specialiter emanált Protectionalis Levelemet, melynek ereje által serio parancsoltatik Hazánk s Fölséges Fejedelem hűségében lévő lovas, gyalog, hadi s egyéb akármelly rendő tiszteknek, köz vitézlőrendeknek és mindeneknek közön-ségessen: magok előtt viselvén ez illetén árvaságra jutó özvegyeknek mindennémő törvényes attractióktól s egyéb emergálható háborgatásoktól megengedtetni szokott esztendei respiriumot s engedelmet, — senki semminémő praetextus alatt emlétett Generálisné Asszonyt maga személlýében, vagyis eselédjét háborítani s háboríttatni, törvényes processusokkal s afféle kigondolható módokkal impetálni, kilső, belső, ingó, ingatlan jószágában s javaiban károsíttatni, károsítani semmikép ne mérészelje, sőt inkább ki-ki tisztí s hivatalja szerint, igazságához képpest illendő requisitióiban assistálni tudhassa. Különben

valaki ezen parancsolattal ellenkezőt cselekszi: bizonynyal kemény animadversiót érdeméhez képpel el nem kerüli. Praesentibus perlectis, exhibenti restitutus. — Költ Tornallyán, 1-a Octobris 1709.

G. B. Miklós m. k.

P. H.

Legalól: »Bottyánné Asszonyom Protectionálissa.«

(Eredeti s. k. írt nyíltlevél, Bercsényi nagy ostyapecsétével, a b. Palocsay-levéltárban Lőcsén.)

551.

Bercsényi prorogatoriuma Bottyán özvegye számára.

Prorogatorium pro parte Dominae Bottyá-
niana e.

Nos Comes Nicolaus Bercsényi de Székes, Comitatus de Ung Supremus Comes, Confoederatorum Statuum Primarius Senator, Regni et Exercituum Supremus Generalis, necnon Serenissimi Domini Domini Francisci II. Dei Gratia Sacri Romani Imperj et Transylvaniae Principis Rákóczi, Confoederatorum Statuum et Ordinum Ducis (Titulus) etc. etc. per Hungariam Locumtenens. Memoriae commendamus tenore praesentium, significantes quibus expedit universis. Quod cum proxime praeteritis diebus (die 26. 7-bris hora 8. vespertina) decedente et ex hac vita sublato *Spectabili ac Magnifico Domino Joanne Bottyán*, Suae Serenitatis Principalis et Confoederatorum Incljti Regni Hungariae Statuum et Ordinum Generali-Vigiliarum-Praefecto, *Generosa ac Magnifica Domina Juliana Forgács, Relicta ejusdem Vidua*, tam repente directioni causarum suarum, necnon praefati condam Domini et Mariti sui debito modo, ita ut par esset, invigilare nequiret et minus sufficeret; ob hoc requisiti sumus nomine et in persona ejusdem Dominae debita cum Instantia, quatenus ipsi superinde de condigno et opportuno Juris remedio providere, causasque omnes praenotatas, a die obitus dicti olim Domini et Mariti sui computando, infra integram unius Anni revolutionem de Jure Regni differendas et prorogandas mandare vellemus. Cum autem ex Decreto Regni hujus, Relictis quorumcunque decedentium Viduis ejusmodi annualis prorogatio cau-

sarum observari, admittique soleat atque debeat. Idecirco universas praememoratae Dominae Viduae causas, tam per ipsam contra alios, quam per alios quospiam contra ipsam coram quovis Judice et Justitiario Regni, Ecclesiastico videlicet et Saeculari motas vel movendas (exceptis causis violentiarum et liquidorum debitorum) intra praescriptum tempus annualis revolutionis, Authoritate Nostra Locumtenentiali, qua pleno Jure fungimur, juxta Jura Regni differendas duximus et prorogandas, imo differimus et prorogamus praesentium per vigorem, Lege Regni admittente. Quocirca universos et singulos Confoederati hujus Regni Judices ordinarios, eorumque Vices-Gerentes, necnon Supremos et Vice-Comites, Judlium et Jurassores quorumcunque Comitatum, praeterea Judices Magistros Civium et Juratos Cives Liberarum Regiarumque Civitatum, cunctos etiam alios Judices et Justitiarios Regni, Ecclesiasticos videlicet et Saeculares, harum serie hortamur et requirimus ac nihilominus praescripta Authoritate Nostra qua fungimur, committimus et mandamus, quatenus acceptis praesentibus, praescriptas universas causas praefatae Dominae Julianae Forgács coram vobis intra ambitum Inclÿti Regni hujus Confoederati motas vel movendas, intra praescriptum tempus annualis revolutionis (exceptis, ut praemissum est, violentiarum et debitorum causis) a die obitus antelati condam Domini et Mariti sui computando, de Jure Regni pro dilatis et prorogatis habere velit et debeatis, neque ipsam ad quorumvis Instantiam vestro adstare, judicatu cogere et compellere, aut in Bonis ac Rebus ejusdem impedire et damnificare quoquo-modo praesumat. Secus non facturi. Praesentibus perlectis, Exhibenti restitutis. Datum in Tornallya, Die prima Mensis Octobris, Anno Millesimo Septingentesimo Nono.

C. N. Beresényi m. p. P. H. Samuel Ebeczky m. p.

Jobból, oldalt, Beresényi írásával rájegyezve: »Írják le sietve.«

(Nyíltlevél-alakban készült s Beresényi sajátkezű aláírásával megerősített eredeti fogalmazata a gr. Beresényi-levéltár romjai közt, a kir. kamarai levéltárban Budán, — a szintén s. k. aláírt és Beresényi helytartói nagy pecsétével ellátott eredeti ünnepélyes kiadvány pedig Bottyán özvegyének hátrahagyott iratai között a b. Palocsay-levéltárban Lőcsén.)

Eszterházy Antal Bottyánnak.

(Már halála után íratott.)

Jóakaró Generális Uramnak
szolgálok Kegyelmednek.

Szent-Lőrincz-Kátárúl 18. 7-bris datált s nékem írott Kegyelmed levelit *) nagy consternáló impatientiával, noha elég későn, tandem aliquando veszem 28. praeteriti, — melylyen nagy csudálkozással álmélkodom, hogy miúlta az szükséges communicatiók folytatására az Duna mellé rendeltetett Kegyelmed, mind az időtül fogvást ezzel két levelinél Kegyelmednek többet nem láttam. Értem ebben is biztató peroratióját Kegyelmednek, — én is értenék ahhoz: de már bizonyára mindazokból kihűltünk (így), s nem is hisznek ezen a földön már egyebet, hanem a kit szemmel látnak s kézzel tapasztalnak. A mint Kegyelmed maga is írja, hogy emberségére s bőcsületire meg van parancsolva általjövetele az Méltóságoktól: assecuratus lehet Kegyelmed, hogy ha még in tempore vagy két hét múlva által nem (gyün), — sőt azután ha gyün is: nem sok emberekkel mint jóakaróival fog kezét, hanem mint ellenségével. Még az főrend is szép csoporttal vagyon, az militia is alkalmas számmal mellettem. — de félek rajta, hogy Kegyelmed kísédelmeskedésével lassanként azok is mind elszívódnak mellőlem, s magam (ne) maradjak; s most is ki nem mondhatom sok bujdosásimat s törődésemet, az egy élő Isten tudja, melyre nem egyéb, hanem igaz magyar vírem vitt, s egyebet nem is tapasztalhat Kegyelmed tovább is bennem. Még most siető általjövetelivel Kegyelmednek — noha az egész darab földön elterjedett az ellenség, — vagyok Isten által olly hiszemben, hogy recuperálhatunk ezt az földet. — Azonban taraczkok felől is emlékezik Kegyelmed, hogy Vácznál líszen velek secundatióinkra, s általhínya láttatik bennünket; nem capiálhatom ebbéli Kegyelmed intentióját, — a holt az Méltóságoktól még én semmi ollyas parancsolatot

*) Ezen napon írt volt Bottyán Bercsényinek is, mint ez említi, — a »jobbádúlását« írt. Még azután járt oda Hatvanba és szállítá táborát Tarna-Örshöz, hol halála bekövetkezett.

általhívásom eránt nem vettem, sőt itt maradásom solenniter recommendáltatik s bízattatom az succursus általjövetelivel; azért Kegyelmed lássa: ha most által nem gyün s ez az föld elhagyatik, — mesterség lesz valaha általgýúni; az kit most kis-újjal bedughatunk: akkor egész testünkkel sem foltozhatjuk be. Mi nem mesterség csöndes idővel valamit próbálni, — arra való az stratagemma, módot találhat Kegyelmed az általköltözködísben, csak akarja! Az praemissák recommendatiójával elvárom hovahamarébb Kegyelmed tudósítását s egyszersmind maga általjövetelit, és maradok

Kegyelmednek

Költ Vatnál, 1. 8-bris 1709.

szolgáló igaz jóakarója

G. Eszterházy Antal m. k.

P. S. Én is az Christusért kérem Kegyelmedet, hogy ne bízasson csak szóval, — hanem jöjen, mert most vagyon ideje; ha kétszáz embere veszedelmivel kellenék is költözni Kegyelmednek: mégis eleget kellenék Kegyelmednek az Méltóságos Urak parancsolatinak tenni; de úgy hallom, most is az Bácskaságon nyargalózik. *)

Külczim: Tekéntetes Nemzetes Vitézlő *Bothyán János* jóakaró Generális Uramnak ő Kegyelmének sietve íráom.

Dunántúl, Szent-Lőrincz-Káta, vel ibi-ubi. Cito, cito cito, cito. Citius, citius, citius. Citissime, citissime, citissime, — (és még 8-szor »citissime.«) P. H.

Másik felől, a pecsét mellett: Ráczkei bíró ezen levelet élete s jószága vesztese alatt olly ember által köldje, hogy az ellenség kezébe ne eshessen, s bizonyosan Bottyán János Generális kezében szolgáltatassék.

G. Eszterházy Antal m. k.

(Eredetije ezen már Bottyán tábornok holta után kelt levélnek gyűjteményben. Csak az aláírás és utóirat sajátkezű.)

*) Az is Rákóczi meghagyásából történt, hogy hadait odaküldötte. Ő maga már nem a Bácskaságon, hanem a halál paripáján nyargalózott vala.

Bercsényi őltalomlevele Bottyán ménesére.

Gróff Székesi Bercsényi Miklós, Nemes Ung Vármegyének Fő-Ispánja, Öszveszüvetkezett Státusok első Senátora, Ország és az egész Hadak Fő-Generálissa és Főlséges Második Rákóczy Ferencz Isten Kegyelme által Szent Római Birodalomnak, Erdélynek és Öszveszüvetkezett Magyarországi Státusok Vezérlő-Fejedelmének (Titulus) etc. etc. nevezett Magyarországon Helytartója. Adom tudára mindeneknek, az kiknek illik. Minthogy bizonyos ménesemet legeltetésnek okáért az Harangodra rendeltem és hajtattam, kihezképpst parancsoltatik Hazánk s felültitultált ő Felsége hűségében lévő lovas és gyalog tiszteknek s köz vitézlő rendeknek közönségesen, nevezet szerint az föl s alá járóknak: megírt ménesem mellett lévő embereimet háborítani, annyivalinkább lovaimban kárt tenni, tétetni semmiképpen ne mérészeljék s ne is engedjék; másképp, valaki parancsolatommal ellenkezőt cselekszi: érdemlett büntetést el nem kerül. Praesentibus perlectis, exhibenti restitutus. Költ Enyiczkén, 31. Octobris Anno 1709.

G. B. Miklós m. k. P. H.

Alól: »Ménésre való Protectió.«

(Egész íven, nyíltlevél-alakban, Bercsényi s. k. aláírásával s nagy pecsétével megerősítve. Eredetije a *Palocsay-levéltárban*, minek magyarázata az, hogy Bercsényi, mint anyúl való fivére Forgách Farkas leányának. Bottyán fiatal özvegyének gondnoka: húga ménesét (mely ekkor 176 db. hires faj-lóból állt s Bottyán által 6000 frtra becsültetett) a kóborló, ragadozó katonáktól annálinkább megóvandó, — olyformán adott arra védlevelet, mintha ez a ménes a *sajátja* volna. L. különben e ménésre nézve Bercsényinek 1709. nov. 10-kén a fejedelemehez írott levelét Archiv. Rákóczi. VI. köt. 404—407. l.)

Bottyán Esztergom városi házait, szöleit, földjeit Heister engedélyéből Kukländer esztergomi cs. parancsnok bitorolja.

Georg Christoph Zennegg de et in Scharffenstein m. p., a budai kir. kamarai administratio elnöke, »Datum Budae, die

8. *Novembris Anno 1709.*» keltű hivatalos levelével jelenti a magy. kir. udv. kamarának Pozsonyba: Mogor György esztergomi harminczados mellékelt tudósításából megérthetik Ngatok Kglmetek, »qualiter ibi constitutus Dnus Generalis Liber Baro à Kuklender, Fiscalia Bona *Bottyániana* ex consensu Excellmi Dni Campi-Mareschalli Comitis ab Haister sibi applicare et proventus ab įsdem percipere cogitet et actu sibi vendicet, cum summo praejudicio Fiscı et Incljtae Camerae Regiae; cui praejudicioso actui Eadem I. Camera contravenire et remedium adinvenire, pro tuenda Camerali et Fiscı auctoritate non gravabitur.«

Melléklet:

Georg *Mogor* Substituiter 30-ger m. p. Grann, den 25. 8-bris 1709. A »lőbliche kaýs. Cameral-Administration«-nak in Ofen:

»Berichte wegen den confiscierten *Bottyánischen Verlassenschaft*: als wegen 3 Häuser in der königl. Freystadt *) und die zugehörige Weingärten, Acker und Wissmeter (így,) so ich vernähme, dass Ihro Exc. Herr General von Heýster, als bevollmächtigter General in Königreich Ungern, als General-Feld-Marschall, an sein hiersein und in den allhiesigen kaýs. 30-igst-Amt lusieret (logieret,) 3 Tag und 3 Nacht: dem allhiesigen Herrn Generalen von Kuklender die confiscierte *Bottyánische Verlassenschaft* Ihme, Herrn Generalen von Kuklender übergeben und behändiget, wegen gewissen Praetensionen, auch die wenige Weinfexung des heýserigen Must, so nur in 37. Eimer bestehendt.« Mit is alázattal jelenteni akart, hogy a továbbiakra nézve tudhassa magát mihez tartani. Egyszersmind azt is tudathatja, hogy a *nagy-bényi* jobbágyoktól (*Bottyán* egyik faluja) is Kukländer tbk. követeli magának a szerződés szerint még hátra levő 49 frt megadását, úgy a *Bottyán-féle* itteni ház rácz lakóitól is (»von denen Razischen Inwohnern des *Bottyánischen* Hauses;« rácz kereskedők lehetek) a házbért; »eben auch von den Preýmeister (*Bottyánnak*

*) E három ház közül az egyik a már említett nagy. emeletes kastély volt, (a mai városháza) a kir. város főterén.

háztelke látsó végén sörháza is volt) des Bottyánischen Preyh-
hauses die 26. Rthl.« (Rhein-Thaler?) Mindezekre nézve
utasítást kér.

(Mind Zennegg, mind Mogor levelei eredetiek, s a kir. kamarai levéltár
kam. hivatalos correspondentiái közt találatnak.)

555.

*Zennegg újabb tudósítása Bottyán esztergomi javainak teljes
elfoglaltatásáról Kukuländer tábornok által.*

G. Ch. Zennegg de et in Scharffenstein m. p., *Budae, die*
2. X-bris 1709. a magy. kir. udv. kamarának, Pozsonyban:

» . . . Praeterea etiam cum summa injuria Fisci Regj
Dnus Generalis L. B. à Kukulender ad solam annuentiam Ex-
cellmi Dni Campi-Mareschalli et Comitis de Heister *omnia*
fiscalia bona Bottyániána pro suo usu apprehendit et proventus
eorundem sibi appropriat, et uti ex acclusa relatione percipi-
endum existit. — Itaque de his ulteriorem dispositionem
expecto.

Melléklet:

G. Mogor m. p. »Gränn, den 27. 9-bris 1709.« Zennegg
budai kamarai adminisztratornak jelenti: »Was die Fiscalitä-
ten betreffend, so *Ihro Excellenz Herr General von Kukulender*
die völlige Bottyánische Güter an sich gezogen, was in der
königl. Freij-Stadt betreffend, als: ein Breühaus, sambt zwey
andere, mit all zugehörige Grundstück, Ackher, Wissmeter
undt Weingärten, sambt der heurige Fexung, — so ich schon
berichtet habe.« Úgy a többi esztergomi kuruczok házait és
szőleit is többnyire a nevezett tábornok úr birtokolja s hasz-
nálja. »Wass über die Donau betreffend: so haisst ein Ort
Nagy-Bella (Béla,) welches auch der *Bottyán* gehabt, aber der-
mahlen unbewohnt, wie nicht weniger als zu *Sárkán*, *Karva*,
Kis-Újfalú (ez is Bottyán-birtok,) *Lábatlan* und *Püskj* (Piszke,)
dass dem Nedeczky Sándor zugehörig. Wass die *Bottyánische*
Dorffschafften, als in fünf bewohnte Dörffer, so Herr Baron
von Kurz (budai kamarai főtanácsos) zu seiner hiersein fisca-
lisch gemacht, laut Contract 455. fl. baar bezahlt, aber das

Neüntl noch de dato nicht hereingebracht; welche Gelder seyndt zu der kayß. Fortification ampluirt worden.«

(Zennegg levele eredeti, Mogoré egykorú másolat. Kir. kamarai levéltár Budán.)

556.

Gr. Bercsényi Miklós, Bottyán hagyatéka ügyében, Csajághy János érsek-újvári parancsnoknak és Szluha Ferencz ottani praefectusnak.

Szolgálatomat ajánlom Kegyelmednek.

Néhai Generális Bottyán János Uram halálával mind külső, belső, ingó és ingatlan jószágá, úgy belső értéke, megmaradott özvegyére Tekéntetes Nagyságos *Forgács Juliánna Húgom-Asszonyra* condescendálván, — annak rendben-vételit és conservatióját *vigore Tutoratus* kívánván effectuáltatnom: rendelésemből nevezett Generálisné Asszonyom levelemet megadó N. N. névű tisztartóját*) expedialta Újvárbán, olly véggel, hogy mindennemű külső, belső, ingó és ingatlan jószágát rendben vehesse, szokott rend szerint az oeconomiaának folytatásáért dispositiót tehessen, egy szóval quicquid pro emolumento lát, mindeneket elkövessen.

Mínthogy penig nevezett néhai Generális Uramnak feles adóssági (active) comperiáltatnak az Vágontúl és Újvár környékén lakozó, marhákkal és sóval kereskedő embereknel, úgy némelly helységeknel is, mellyek mindekkoráig inexolute vannak; hogy azért azon adósságok is beszédethessenek az adósoktól: azon alkalmatossággal ugyanazon embere magával viszi az obligatoriákat is, úgy, hogy odaérkezésével communicálván Szluha Ferencz Urammal és Kglmeddel azokat, — Kglmed assistentiájával adurgeálja az adósságoknak complanatióját. Kihez képpest kívántam Kglmednek praesentibus értésére adnom: ezen dologban egyetértvén említett Szluha Ferencz Urammal, teljes tehetséggel assistálván, azon debitorokat maga eleiben citálja Kglmetek és kinek-kinek imponálja: obligatoriájok tenorához képpest további hallasztás nélkül exolválják adósságokat, — kinek effectuatióját keménykedésével is adur-

*) Mikolics, alias Borbély Ferenczet.

geálja Kglmed, ha casu quo késedelmeskedni és hallasztani kívánnák complanatióját. És jóllehet (a mint már ezelőtt Kglmed leveliből is értettem) lesznek némellyek, a kik állétani fogják, hogy még élteben néhai Generális Uramnak fizették meg adósságokat: de azt simpliciter admittálni nem kell, — mivel a mennyire pervolváltam az obligatoriákat, szegény Botyán Uramnak saját kezeirásával indorsáltattak az obligatoriák: melyik közülök mit és mennyit exolvált? ahhoz képpst lehet az defalcatio az capitalisokból; de léssen az iránt — tudom — kinek-kinek quietantiája is említett Generális Uramtól, ha szintén az obligatoriák itt maradtak is, — a ki nem egyébtől esett, egyedül hogy senki az capitalist egészen nem exolválta.

Ezen dologban pedig, mivel Kglmednek más foglalatossági vannak és propter etiam alia publica, maga nem mindenkor érkezhetik annak adursiójára: Kglmed adhibeálhatja Bokros Pál, úgy Cseri Imre Generál-Adjutant Uraimékat, — írtam magam is ő Kegyelmeknek; Bokros Pál Uramnak azonban specialiter committálom, hogy az külső jószágot is vegye dispositiója alá, conserválja és minden rendet folytasson. A midőn azért Kglmetek e szerint az adósoknak eleiben adja és praefigálván terminust nekik: mikorra tegyék le a pénzt? s aztat exolválván, pecsétek alatt (ha cum securitate lehet ezen Generálisné Asszonyom embereinek kijöve tele) adjon kezihez és úgy küldje ide Kglmed hozzám jó dispositióval, ámbár egészen nem lehetne is bevenni, ha csak valamelly részét is. Holott pedig vagy az creditoroknak késedelmességek és renitentiájok végett az adósságot kevés idő alatt be nem szedhetné Kglmetek, vagy ha beszédné is, valamelly történhető akadállyra nézve kihozatása bátorságos nem lenne: in tali casu Kglmed azon obligatoriákat vegye maga kezihez és pro fundo et cassa praesidj tartván, szokott módja s rendi szerint desumálja rajtok militari etiam assistentia mediante és Generálisné Asszonyom emberinek quietantiát adván: micsoda és mennyi summáról vette kezihez az obligatoriákat? hogy ahhoz képpst az ország cassájából várhassa refusióját azon instituálandó cambiumnak.

E mellett akartam ezt is értésére adnom Kglmednek: vannak némellyek, kik praetensiókat formálva, netalántán

hírem s engedelmem nélkül azon adósságok exactiójában, desumptiójában, úgy külső s egyéb jószág administratiójában kívánnák magokat ingerálni, kivált néhai Generális Uram káplánya, vagy mostoha-fiai közül, — Kglmed egyátaljában meg ne engedje, sem Újvárbán engedelmem nélkül ne admittálja: ne okozzanak valamelly rendetlen cselekedésekkel confusiót. — Datum in Mense X-bris Anno 1709.

Alól: Szluha Ferencz Uramnak.

(Bercsényi locumtenentialis cancelláriáján készült egykorú másolata gyűjteményemben.)

557.

Bercsényi Compulsorium-Mandatuma Bottyán özvegye részére.

Comes Nicolaus Bercsényi de Székes, Comitatus de Ungh Supremus-Comes, Primarius Confoederatorum Regni Hungariae Statuum Senator, Supremus ejusdem Regni et Exercituum Generalis, necnon Serenissimi Domini Domini Francisci Secundi Dei Gratia Sacri Romani Imperj et Transylvaniae Principis Rákóczy, Confoederati Regni Hungariae Ducis etc. per dictum Regnum Hungariae Locumtenens.

Egregiis *Stephano Szöllösy* Nitriensis et *Ladislao Konkolyi*, strigoniensis Comitatum Vice-Comitibus, *) cum praesentibus requirendis, salutem cum favore. Expositum est Nobis nomine et in persona Generosae ac Magnificae Dominae *Julianae Forgács*, Spectabilis ac Magnifici condam *Joannis Bottyán* Generalis-Vigiliarum-Praefecti relictae Viduae, qualiter eadem Exponens in facto quorundam negotiorum suorum, coram clarius et uberius declarandorum, fassionibus et attestationibus nonnullorum egregiorum et nobilium, sed et ignobilium ac alterius cujuscunque status et honestae conditionis utriusque sexus, ac Ecclesiasticae quoque dignitatis hominum, quibus videlicet ea manifeste constarent ad praesens, pro Jurium suorum tuitione plurimum indigeret, essetque necessaria. Ac proinde medio vestri certam quandam attestationem, testimoniumque inquisitionem sui pro parte celebrari facere vellet,

*) Tudomásunk szerint Konkoly László Komárom vármegye alispánja volt, nem Esztergomé, vagy legalább együtt a kettőé.

Lege Regni admittente. Cum autem veritatis confessio et fide-
dignorum hominum testimonia nemini sint deneganda: pro eo
vos harum serie requirimus et nihilominus autoritate nostra
Locumtenentia qua pleno jure fungimur, firmiter praecipien-
tes committimus et mandamus, quatenus acceptis praesenti-
bus, ad praefatos universos et singulos, Egregios et Nobiles,
sed et ignobiles ac alterius cujuscunque status et honestae con-
ditionis utriusque sexus, ac Ecclesiasticae quoque dignitatis
homines, quos videlicet dicta Exponens aut nomine ipsius homo
vel Procurator, vel per eandem ad id destinatus duxerit deno-
minandos, personaliter accedendo, ysdemque sub onere solutio-
nis sedecim marcarum gravis ponderis, in Generali Regni
Decreto superinde expressato, super eos si qui forsitan cum
praesentibus requisiti, testimonium veritati perhibere recusa-
rent, opera eorum, quorum interest, vigore praescripti Genera-
lis Regni Decreti, immediate et irremissibiliter exigendarum
vestri in praesentiam citatis et convocatis, ac ab ysdem a spi-
ritualibus siquidem ad conscientiae puritatem, a secularibus
vero ad fidem eorum Duo DEO debitam, fidelitatemque Suae
Serenitati Principali ac Ducali, Confoederatorumque Regni
Hungariae Statibus observandam: qualis ipsis de ys omnibus
rebus et negotys de quibus nomine dictae Exponentis fuerint
interrogati, constiterit certitudo veritatis, suo modo sciatis, in-
quiratis et experiamini meram, plenam atque omnimodam certi-
tudinis veritatem. Et posthaec super hujusmodi attestazione
testiumque inquirendorum fassione, Literas tandem vestras
attestatorias sub usualibus sigillis vestris et chyrographis, me-
moratae Exponenti, Jurium suorum ad Cantelam futuram ne-
cessarias, modis omnibus extradari volumus et jubemus. Com-
muni svadente Justitia, nec secus facturi. Datum Cassoviae,
Die Decima quinta Januarÿ, Anno Millesimo Septingente-
simo decimo.

C. N. Bercsényi m. p.

P. H.

Samuel Ebeczky m. p.

*Legalól: Compulsorium ad Instantiam Dnae Grosae ac
Mgae Julianae Forgács.*

(Eredeti, a b. Palocsay-levéltárban.)

558.

Szluha Ferencz, Bottyánnak némely pénzbeli hagyatékairól.

Anno 1710. die 13. Martj. Méltóságos Fő-Generális Uram ő Exeja Enyiczken die 13. 9-bris Anni 1709. költ assignatiója és néhai *Generális Bottyán János* Uram adósságirúl (active) való accludált extractussa szerint számot vetvén N. Benkovics András és Tukovics György és Ferencz kereskedő és adós Uraimékkal: azon extractusban nevezett positiókat következőképen liquidáltuk, et quidem:

1-mo. Nemzetes Felső-Szeli Benkovics András Uram nro 3. et 5. sub literis C. et E. connotált és 14. Maj Anno 1708. Újvárból emanált obligatoriája szerint 180 ökör árából való restantiáját fl. 270.

Item, prima Julj Anno 1708. Újvárbán költ obligatoriája szerint 60. pár jó ökör árának restantiáját . . . fl. 730.

Sub Litera S. producált és Újvárbán 30. 8-bris Anno 1708. emanált, néhai Bottyán János Uram kezeirásával és pecsétivel erősített quietantiáját ex integro complanálta. és hogy megfizetett, megbizonyította; az mely két positió térszen fl. 1000.

2-do. Azon Felső-Szeli Benkovics András Uram, nevezett extractusban nro 7. és sub F. tett és Újvárbán 12. Augusti 1708. 4350. forintokrúl contrahált adósságból rája esett 1450 frtokra ugyan hasonló, néhai Generális Bottyán János Uram Újvárbán, 3. 9-bris 1708. sub Litera T. költ quietantiája szerint liquidálta fl. 147. den. 75.

Item, nevezett Generális Uram keziben vett nyusztok árával Tisztelendő Péter Újváry Mihály káplány Uram *) recognitiójával liquidálta fl. 295.

Liquidált azért in summa fl. 442. den. 25.

Restál még fl. 1007. den. 25.

3-tio. Nemzetes Tukovics György Uram, azon Újvárbán 12. Augusti 1708. kölcsön vett pénzből rája esett 1450. forintokból restál fl. 1450.

4-to. Nemzetes Tukovics Ferencz Uram ugyanazon maga

*) Bottyán tábori káplánja.

részire esett 1450. frtokból álló adósságnak complanatiójára néhai Bottyán János Uram 30. 8-bris (1708.) Újvárbán költ quietantiája szerint fizetett fl. 450.

Item, 13. Martÿ nekem (*Szluha Ferencz* érsekújvári praeffectus és főhadi biztosnak) fizetett fl. 1000.

Restat nihil.

5-to. Nzetes Tukovics György és Ferencz extractussában nro 2. és Lit. B. nevezett és 27. Julÿ 1708. 156. kősó árából költ obligationalis restantiáját néhai Generális Bottyán János Uram quietantiája szerint fizették fl. 1276.

És, mint az obligatoriájok is cassáltatott, vi quietantiae restálnak nihil.

6-to. Nztes Tukovics György és Ferencz, sub nro 60. Lit. A. extractusban tett és 9. 8-bris 1709. Pásztóban költ 700. kősobúl nevezett Péter Káplány Újváry Mihály Uram jelenlétiben edoceálván, hogy néhai Generális Bottyán János Uram jcontractusa szerint a sőt suo tempore és determinált helyr nem szállított, és a német ellenségnek érkezésével parasztság és az nemesség 170. darabot elvitt és csak 530. kősó kezekben esett; azért 170. kősonak az árát defalcálván és párját alku szerint per flor. 3. d. 52. 1364. computálván, ahhoz ezen dolgot törvényes revisióig suspendálván, elveszett sónak ára térszen fl. 309.

Az kit ex fl. 1364 defalcálván, restál fl. 1055.

Ennek defalcatiójára kezemben adott Nzetes Tukovics Ferencz 13. Martÿ Anno 1709. fl. 500.

Restálnak só árában fl. 555.

7-mo. N. Tukovics György és Ferencz extractussában sub nro 7. et Lit. G. tett és 15. Julÿ 1709. Szécsényben emanált contractussok szerint adósok maradtak 35 pár ökernek árában fl. 2478.; de minthogy megbizonyították, hogy néhai Generális Berthótÿ István Uram azon ökrekből katonák által lopott 12 válogatott ökret kezéhez vette és el is adta az gútai-aknak; lévén azért nevezett öker, Generális Bottyán János Uramtól 46 tallérban adva: térszen 6 pár ökernek az ára fl. 414.; az kit az summából kivevén, restálnak fl. 2064.

Die 13. Martÿ 1709. fizettek fl. 211. d. 70.

Restálnak öker árában fl. 1853.

8-ro. N. Tukovics György és Ferencz Uramék restálnak Demény által néhai Generális Bottyán János Úrtúl kölcsön vett és extractusban nro 8. sub H. notált (obligatoria szerint) fl. 50.

9-no. N. Tukovics György és Ferencz Uramék nálok haereáló és Újvárbán 7. 9-bris 1709. emanált computus szerint magokra vállalt Paál Mihály pínzivel restálnak, úgymint fl. 654. d. 50.

Az mely proprio modo incált computusnak valóságáról adtunk ezen peesétes írásunkat. Újvárbán, 13. Martý Anno 1710.

Tukovics Ferencz m. p. L. S.

Tukovics György m. p. L. S.

Praesentem Copiam cum suo originali per omnia conformem esse testor. — Datum Újváriui, 16. Aprilis 1710.

Franciscus Szluha m. p. P. H.

(Szluha F. kezével hitelesített másolat a b. Palocsay-levéltárban. Megvan a kir. Curia levéltárában is, a Bottyán-örökségi periratok között.)

559.

A fejedelem, gr. Bercsényinek.

Illustrissime Comes!

Frater et Amice Nobis observande!

Salutem et felices rerum successus. Micsoda injuriáltatásáról panaszolkodjon alázatos instantiája által előttünk Csep-lész János Kapitány Hívünk: az *accludált Memorialissából* fogja bővebben Kegyelmed megérteni. Ha így vagyon azért a dolog, általlátható: nem kicsiny megsértődése esett *néhai Boty-tján János akkori Generálisunk* által, — kivált arra való nézve, hogy az szabad quaestusra kiadott passusunkat nem respe-ctálta. Minekelőtte azért ezen dolog hadi-széken revideáltat-nék: transmittáljuk, arra való nézve, hogy — ha lehetséges — amicabiliter sopiáltassék és a feleknek hosszas és galibás tör-vénykezésre okoztatható költségek s fáradságok antevertáltas-sék; máskint, az amicabilis nem succedálhatván, ezen állapo-tot (nem lehetvén az panaszló félt igazságában megfojtanunk) pro revisione hadi-széekünkre kelleltik relegálnunk. Coeterum Praetitulatam Dominationem Vestram diu feliciter valere de-

sideramus. Datum ex Castris Nostris ad Jász-Beriny positis,
Die 20. Martÿ, Anno 1710.

Praetitulatae Dominationis Vestrae

Frater et Amici ad officia paratissimi:

F. P. Rákóczi m. p.

Stephanus Kántor m. p.

Alól: Comiti Nicolao Bercsényi.

(A fejedelem által sajátkezüleg aláírt eredeti, hivatalos levél, gyűjteményemben. Cseplész János ezredesnek fönt érintett »*Memoriálissa*» ugyan ma már nincs mellékelve: hanem igenis megismerjük a sérelmes ügyet a később e tárgyban az illető hadi tisztektől föl vett vallomásokból. Melyeket is, — nem annyira magáért a nem nagy fontosságú ügyért, mint inkább a bennök az 1709-iki táborozást érdeklőleg foglalt becses történelmi vonatkozásokért, — az elveszett »*Memoriális*» helyett idecsatolunk. Csak az a csodálatos az egész dologban, hogy *Cseplész* sérelmének orvoslásával oly soká, — 1709. augusztustól 1710. martiusig — *mélyen hallgatott.*)

Melléklet:

Én alább megírt, praesentibus recognoscálom azon hittel, mellyel köteles vagyok az Nemes Hazához, hogy Anno 1709. circa diem 15. Mensis Septembris (Augusti) Méltóságos Magyarországi Fő-Generális és Locumtenens Székessi Gróff Bercsényi Miklós Uram ő Excja ordine mellett a mikor orderezett lettem volna Tek. Ngos Generális-Főstrázsamester *Bottyán János* Uram ő Nga mellé Duna-Vecse tájékára, hogy bizonyos hadakkal Simon-Tornya segítségére általkeljünk az Dunán; azalatt az ellenség útunkat meggátolta mind az Dunán a sarkások által, s mind pedig szárazon a lovasokkal és gyalogokkal a passusokat excludálta. Míg az hajókat reparáltattuk az vecsei prófontháznál: ottvaló késésünk alkalmatosságával tudom azt bizonyossan, hogy fenn megírt Generális *Bottyán János* Uram ő Nga, Tek. Colonellus *Cseplész János* ő Kglme vejét *Nzetes Hajós Györgyöt* magához citáltatván Dömsödrül és ott a táboron megarestáltatta. Melly is Felséges Vezérő-Fejedelem Kegyelmes Urunk Ő Felsége kegyelmessen kiadott passussa mellett valamelly számú hízott ökröket, társával *Baky Györgygyel* hajtott volna által a Dunán; mellyeknek is Felséges Vezérő-Fejedelem Urunk ő Felsége passussán kívül volt passussok *Mlgos Generális-Mezei-Fő-Marsalk Fraknai Gróff Eszterházy*

Antal Uram ő Exejátúl. Melly passusokkal semmitsem gondolván fenn megírt Bottyán János Uram ő Nga, sőt az midőn együtt Colonellus Cseplész János Urammal az fenn megírt kereskedők mellett instantiát tettem volna ő Ngánál, azt felelte: Nem gondol véle, ha egy szekér passusa lészen is ő Felségétől, de el nem bocsájtja; mivel — úgy mondván, — én vagyok most Tisza s Duna-közinek Commendérozó-Generálissa, tülem ha csak passussok nem lészen, vámot és harminczadot énnekem le nem tésznek: semmiképen el nem bocsájtom!*) A minthogy el sem bocsájtotta őket, hanem nagy kezességen; marhájakat is detineálta, mintegy ötszáz darabból állót, melyek között volt T. Colonellus Cseplész János Uramnak is nro 63. id est hatvanhárom hízott ökre. Hogy osztán a Duna mellől Vác felé felment ő Nga az hadakkal, engem penig commendérozott a Tarna mellé Mizse névű pusztára, hogy az ellenség excursiójára ottan vigyázzak: azt már nem tudhatom, mennyi időre haladott, hogy mind az megarestált hízott ökröket s mind az kereskedőket felszabadította; mellyeknek is együtt Colonellus Cseplész János Urammal kellett letenni harmadfél száz Rh. forintokat, — így értettem magától T. Colonellus Cseplész János Uramtól, úgy az kereskedőktől is. Azt is tudom bizonyosan, hogy azon megarestált ökrök míglen felszabadultak, neki kerülván akkori fődvári Commendáns Colonellus a' Mandiczelli, (Monticelli) Török János névű pesti ráczok kapitányát katonáival együtt általszállítván az Dunán, általok Földvárra hajtatta és hit alatt mind a kereskedőktől, mind az göbölőrző pásztoroktól is kivette, hogy hízott ökre volt közötté Colonellus Cseplész János Uramnak; mellyeket is mind odavesztett, — az magunkéból is feles számú ökrök vesztenek oda. Mellyet is kívántam kiadnom fenn megírt Colonellus Uram instantiájára, futura pro cautela, hogy maga elsenvedhetetlen kárát is in locis debitis kereshesse. — Mellyet is

*) Az akkori hadi jogszokás szerint véve, volt némi igaza; s a mások oly humánus tábornok most tán azért boszankodott fel, mert mellőzték és ez bántotta. Ugyanis ha az illetők a fejedelemtől bírt szabad kereskedelmi engedélyök mellett Eszterházytól a dunántúli parancsnoktól váltottak úti levelet: szint olyan kötelezettséggel tőle mint dunamelléki parancsnoktól ugyancz tartoznak vala tenni.

kezem írásával és szokott pecsétemmel is kiadnom kívántam. Actum in Castris ad Jász-Felső-Szent-György positis, Dje 27. Mensis Augusti 1710. Colonellus *Sötér Tamás m. k. P. H.*

Én alább megírt recognoscálom per praesentes, azon hit-
tel, mellyel köteles vagyok az Nemes Hazához, hogy T. Csep-
lész János Colonellus Uram ő Kglme törvénye, kára de puncto
ad punctum olly formával vagyon, valamint praedecedens testis
T. Sötér Tamás Commendáns-Colonellus Uram ő Kglme val-
lotta és recognoscálta. Még ex superabundanti azt is hozzá-
adhatom, hogy a megírt Generális Uramtól kívánt summa
pénz ki nem telhetvén, magam is ad instantiam ejusdem Dni
Colonelli in suplementum desideratae summae pecuniariae 66.
id est hatvanhat Rh. forintokat kölcsön adtam sokszor emlí-
tett Colonellus Uramnak, és hogy felolvastatott, kézben adat-
tatott azon summa pénz: testi szemeimmel láttam. Mellynek
nagyobb bizonyására nevem subscribáltatásával és pecsétem-
mel megerősített recognitiómat adtam. Anno, Loco, Die ut
supra.

Nemes Jász Regiment Főstrázsamestere :

Czeglédy Mihály m. k. P. H.

Én alább megírt recognoscálom vigore praesentium, azon
hittel, mellyel köteles vagyok az Nemes Hazához, hogy azon
időben, mikor ezen casus történt, a Nemes Jász Regimentben
Auditor és Secretariusi tisztet viselvén, tudom, világossan lát-
tam is azon megírt summa pénznek megolvastatását és kézben
adását; praeterea ex superabundanti megírt Generális Uram ő
Nga akkori Secretariusitól: videlicet Börölei Mihály és Bálint
Deáktól (Csergő Bálint) azt is hallottam, *hogy csudálkoznak a
Generális dolgán, — talám nem érez jót, hogy illy nem Generá-
lishoz illendő húzásban-vonásban avatja magát*; mellyet mind-
nyájan illetlen dolognak látni tartanánk. Mellynek nagyobb
bizonyására ezen subscriptiómmal és pecsétemmel megerősít-
tett recognitiómat adtam. Loco, dje et Anno supra notatis.

M. G. Csáky Mihály Uram ő Excja

Nemes Regimentjének Főstrázsamestere :

Káldy Ádám m. k. P. H.

Alól megírt recognoscálom per praesentes, azon hittel.
mellyel az Nemes Hazához kötelessé tettem magamot, per
omnia recte azon methodussal, valamint az első fatens T. Colo-

nellus Sötér Tamás Uram ő Kglme fateálta; sőt még ezt is conscientiose hozzáadván, hogy *mikor kosdi szőlők alatt lévő táborban említett Generális Bottyán János Uram ő Nga ezen Colonellus Cseplész János Uram ő Kglme causáját a Nemes Hadi-Széken törvényessen megláttatni akarta volna: *)* a több convocált Assessorokkal együtt én is jelen lévén, látván mindnyájan convocált Assessor Uraimék a keresetnek helytelenségét: *a törvényhez sem fogtak, hanem salvo honore mindnyájan eloszlottak.* Mellynek nagyobb bizonyására és erősségére adtam ezen pecsétemmel és nevem felírásával való recognitiómat. Loco, die et Anno suprascriptis.

Nemes Jász Regimentben egy

Nemes Compánia Főhadnagya:

Kálmán Istrán m. k. P. H.

Én subscribált recognoscáлом vigore praesentium, azon hittel, mellyel a Nemes Hazához köteleztem magamat, hogy per omnia mindenek úgy vadnak, valamint az első fatens T Colonellus Sötér Tamás Uram ő Kglme fateálta. Mellynek nagyobb bizonyására és erősségére subscriptiómmal és pecsétemmel megerősített recognitiómat adtam. Loco, die et anno supranotatis.

Egy Nemes Kún Compániának Vice-Hadnagya:

Tóth Máté m. k. P. H.

Coram me *Ladislao Szemere*

Brigaderio et unius Regiminis Equestris
Ordinis Supremo Colonello, m. p. P. H.

Coram me *Joanne Krucsay,*

Unius Regiminis Ordinis Equestris Colo-
nello, m. p. P. H.

(Egykorú másolat a b. Palocsay-levéltárban, Lőcsén.)

560.

Fejedelemi parancs az egri káptalanra Bottyánné ügyében.

Nos Capitulum Ecclesiae Agriensis, Memoriae Commendauius universis. Quod nos gratias Celsissimi Sacri Romani

*) A tábornok tehát önmaga ellen is törvényes igazságot akart szolgáltatni az ezredesnek. — a hadi bírák hibája, hogy határozathozatal nélkül szétmentek.

Imperÿ Principis ac Domini Domini Francisci Rákóczy de Felső-Vadász, pro Libertate Confoederati Regni Hungariae Statuum et Ordinum Ducis, etc. Dni Dni nostri gratiosissimi Literas mandati praeceptorÿ Requisitionarias, pro parte et ad Instantiam Magnificae Dominac *Julianae Forgács*, Spectabilis ac Magnifici condam Domini *Joannis Bottyán Relictae Viduae*, in simplici papyro clause confectas et emanatas, sigilloque Praetitulati Domini Principis ac Ducis Judiciali authentico, ab extra in superiori earundem margine impressivae communis et roboratas, nobisque praeceptorie sonantes et directas, debito cum honore receperimus in haec verba :

»Franciscus Dei Gratia Sacri Romani Imperÿ Princeps Rákóczy, pro Libertate Confoederatorum Regni Hungariae Statuum et Ordinum Dux, etc. Amicis suis Honorabilibus, Venerabili Capitulo Ecclesiae Agriensis, salutem cum honore. Expositum est Nobis nomine et in persona Magnificae Dominae *Julianae Forgács*, Spectabilis ac Magnifici condam *Joannis Bottyán Relictae Viduae*. Qualiter eadem Exponens, paribus certarum Literarum donationalium, statutoriarum, emptionarium, venditionalium, divisionalium, adjudicatoriarum, sententialium, executionalium et relatoriarum, nonnullarum item metalium, processualium, ac aliarum coram specificandarum, negotium videlicet ipsius Exponentis tangentium et concernentium, quomodocunque, quandocunque et sub quibuscunque verborum formis emanatarum ac in Sacristia seu Conservatorio et Prothocollo interque fragmenta et signaturas Literarum praefatae Ecclesiae Vestrae more solito repositarum et locatarum atque coram vobis, ut praemissum esset, per eandem Exponentem, aut hominem ipsius uberius declarandarum et specificandarum, ad praesens summe indigeret, essentque necessaria. Cum autem paria ejusmodi Literarum et Literalium Instrumentorum e Locis Authenticis et Credibilibus de Jure Regni Partibus interessatis commode semper extradari soleant atque possint. Pro eo vos serio hortamur et requirimus simulque Authoritate Nostra Ducali, qua pleno Jure fungimur, committimus et mandamus, quatenus acceptis praesentibus, praescriptas universas et singulas quaslibet Literas, Literaliaque Instrumenta, modo quo supra recensita ac per antelatum

Exponentem aut hominem ipsius coram uberius declaranda et specificanda, factum, ut praemissum esset, Jurium negotiorumque dictae Exponentis tangentia et concernentia in dicta Sacristia seu Conservatorio et Prothocollo, interque fragmenta et signaturas Literarum praefatae Ecclesiae Vestrae diligenter requiri et reinveniri facere, requisitarumque et reinventarum tenorem in Transumpto Literarum Vestrarum, sub sigillo Vestro Capitulari et authentico eidem Exponenti, Jurium ejusdem futura pro cautela necessarias extradare modis omnibus debeatis et teneamini. Communi svadente Justitia, neque secus facturi. Datum in Possessione Kisér, Die secunda Aprilis Anno Millesimo Septingentesimo Decimo.«

Unde Nos praemissae gratiosae Commissioni et Mandato Praetitulati Celsissimi Domini Principis ac Ducis, ex debito officij nostri humillime obtemperare et satisfacere volentes, infrascriptas Literas per praefatam Magnificam Domiram Exponentem, coram Nobis specificatas in Sacristia seu Conservatorio, inque Prothocollo nostro requiri et reinveniri fecimus. Quarum quidem tenor talis est:

»Egregius *Stephanus Horváth*, Inclÿti Regiminis Botytányani Supremus-Vigiliarum-Praefectus, suo et cognatorum suorum, hoc in passu cointeressatorum nominibus ac in personis, coram Venerabili Capitulo personaliter constitutus, in forma sollemnis Protestationis, Contradictionis, Reclamationis, Inhibitionis et Reservationis proponit: Qualiter hoc turbido et confuso rerum statu, sub strepentibus armis et inimici in gremio Regni grassantis constitutione, ipsorum etiam Protestantium hinc inde existentiae ob casum emergentibus per mortem et ex hac vita decessum bonae memoriae Illustrissimi quondam Domini Generalis Joannis Bottyán, etc. juribus et acquisitionibus suis defacto invigilare nequirent, quo in passu legitime sane excusarentur, nihilominus ne quondam per praetensam taciturnitatem suam, ysdem suis juribus praejudicasse et ab yis recessisse, a quibuscunque tandem argui valeant. Idcirco contra et adversus universa praejudicia per quoscunque intentanda aut intentata, apprehensionemque et usuationem rerum et Bonorum ipsis competentium, sollemni hac Protestatione, Contradictione, Reclamatione et Inhibitione mediante in tempore

obviare et eos praevenire cupientes, reservant universa reservanda, omni meliori et convenientiori modo, via, causa et ratione, prouti protestantur, etc. et reservant eamque suam protestationem improthocollari et superinde Testimoniales sibi authentice elargiri cupiunt, stylo de jure et more consveto conficiendas.«

Requisitarum itaque et reinventarum tenorem et continentiam de verbo ad verbum, sine diminutione et augmento aliquali describi, praesentibusque Literis nostris inseri et inscribi facientes, easdem Memoratae Magnificae Dominae Exponenti, jurium suorum futuram ad cautelam necessarias, sub sigillo hujus Capituli nostri Agriensis usitato et authentico extradandas esse duximus et concedendas. Communi svadente Justitia. Datum Agriae, Dje Octava Aprilis, Anno Domini Millesimo Septingentesimo Decimo.

P. H.

Lecta per me

Seb. Ordódi, Substitutum Lectorem Agriensem, m. p.

(Eredeti káptalani kiadvány, az 1699-iki nagy pecsét alatt, a b. Palocsay-levéltárban.)

561.

Özv. Bottyán Jánosné gr. Forgách Juliána a fejedelephez.

Fölséges Fejedelem!

Érdemem felett való jó Kegyelmes Uram!

Ajánlom alázatos szolgálatomat Fölségednek. Minapi levelemben is tettem vala alázatos instantiát Fölségednél ide egri prófontházhoz béhordatott 290. küsöm iránt, — körül való quietantiám is meg van, — hogy vagy innét sóúl, akár búzáúl, vagy akárhonnét térítettnek meg; de arról Fölségedtől semmi válaszom nem lehet. Azért újobban folyamodom Fölséged kegyes atyai irgalmasságához, könyörögvin: miltóztassék kegyelmessen parancsolni azon sómnak megtérítettését.

Minthogy penig már Szent-György-nap tájban az kaszálató mezzők megtiltatnak és göbölők, gulyák s ménesek a szabad pascuatiókrúl eltiltatnak, az én jószágom is — elhiszem, — az idén egy helyben bátorságossan nem járhat, hanem egy helybül masikra kell hajtogatni, s néha tilalmas mezőkön is

által kellek szállítani az marhákat és lovakat ; hogy valahol valami történhető arestálások vagy megkárosítások ne lehessen: nagy-alázatossan kérem Fölségedet, miltóztassék olly kegyelmes protectiót irántok kiadni, hogy senkitül háborgatások ne ligen, azonban mellettek livő eselédemnek olly passust, hogy az merre érkezendők lesznek, az jószágot pascuáltathassák és a helységektül intertentiójok kijárjon ; mivel ezen filelmes időben más módját nem látom jószágom megmaradásának. Ez iránt megmutatandó Fölséged kegyelmes atyai gratiáját alázatossan megszolgálnom igyekezem, — kívánván, éltesse Isten Fölségedet sokáig !

Költ Egerben, 23. Aprilis 1710.

Fölségednek alázatos szegény szolgálója
Árva Forgács Juliána m. k.

Külczim : Fölséges Erdély- és Magyarországi Fejedelem
 Felső-Vadászi 2-odík Rákóczi Ferencz érdemem felett való jó
 Kegyelmes Uramnak ő Fölségének alázatossan íram.

Kis-Ér, vel ubi. P. H.

(Eredetije gyűjteményemben. Csak az aláírás sajátkezű, a szöveg Bottyán egykori titkárai egyikének jól ismert kezeírása. Forgách-czímeres gyászpecsét alatt.)

562.

Bottyán mostoha-unokái a fejedelemhez.

Felséges Fejedelem !

Kegyelmes Urunk !

Kénszerítettünk alázatossan Felséged kegyelmességéhez folyamodnunk. Szegény, Istenben elnyúgodott *Generális Bottyán János Öreg-Atyánk-Urunk* a midőn már ugyan Istenben elnyúgodott *Öreg-Asszony-Anyánkat Lakatos Juditot*, előbbeni urátúl Jósá Páltúl, a mi édes *Öreg-Atyánktúl* özvegyül megmaradottat elvette volna : kész gulya, ménes, göbölly és sok szép jármos ökrök, kilencz-ezer forint készpénz maradt volt ; sokszor maga szájából is hallottuk, hogy magának semmie nem volt, két-három paripájánál egyéb. Círciter harminczöt esztendeig laktanak együtt ; valamit kerestének, még eddig is mind együtt vagyon, az mostani özvegyen maradt

felesége Forgács Juliána ő Nagysága birtokában vagyon, minden adóslevelek, mind az jószág egészen, mind az pénzbéli költség is, — mellyeket láttatik ő Nga igen distrahálni, a mint-hogy legközelebb az gulyát és ménest maga nevére elbillegeztette, el is kívánná adni; félő, hogy mindenkénk üdönek előtte distrahatióban mégyen, azután pediglen nem tudunk mihez nyúlni. Mellyekre nézve alázatos könyörgésünkkel kérjük Felségedet: tekintvén hív szolgálatunkat, édes atyai gondviselése által találjon oly módot, hogy az őssi jószágocskánk ne distraháltassék, vagy törvényessen revideáltatni, vagyis bonis mediis jó contractusok alatt *megegyeztetni bennünket* méltóztassék Felséged; kívánván utolsó vérünk kiontásáig híven szolgálunk, várván kegyelmes resolútióját Felségednek.

Felségednek

alázatos hív szolgálai:

Szabó Moyses Vice-Colonellus, m. k.

Horváth István Fő-Strázsamester, m. k.

Kívül: Az Felséges Erdélyországi, Magyarországi Vezérő-Fejedelem Második Rákóczy Ferencz Kegyelmes Urunk ő Felségéhez alázatos supplicatiójok az belől megírt Jósza Pál maradékinak.

(Nemzeti Múzeum kéziratára, hung. fol. nro 527. A folyamodvány eredeti; de datuma, mint kérvényeknél többnyire, nincs kitéve. Mindazáltal a reákövetkezett 1710 april 27-iki fejedelmi intézkedés mutatja, hogy e hóban kelt. Egykorú másolata megvan a b. Palocsay-levéltárban is.)

563.

Gr. Eszterházy Dániel jelentése a fejedelemhez, Bottyán özvegye és örökösei kiegyeztetése tárgyában.

Fölséges Vezérő-Fejedelem!

Nagy jó Kegyelmes Uram!

Egerszeghi táborból 27. Aprilis költ kegyelmes parancsolatját Fölségednek, tartozó alázatos kötelességgel vettem. *) Mellyben mit méltóztatott Fölséged Nemzetes Vitézlő *Szabó Moyses* és *Horváth István* Uraimék s *Néhai Bottyán János Uram özvegye*, Húgom *Forgács Juliána Asszony* ő Kglme iránt, Fölségednek ő Kglmek által alázatosan praesentálta-

*) L. Rákóczinak ezen levelét Archiv. Rákócz. III. köt. 406. l.

tott instantiájok végett nékem parancsolni, — alázatosan értettem.

Akarván azért magamat homagialis obligatióm szerint ezen Fölséged kegyelmes parancsolatjához alkalmaztatnom: az föllül említett mind az két részről való feleket előmben hivatattam; kiknek is az törvényes processusnak hosszas, galibás és költséges folyását s úgy kétséges kimeuetelit eleikben adván, egyszersmind intettem az atyafiúságos megegyezésre; melyre experiálván mind a két félnek resolútióját: úgy tapasztalom, succedálhatni fog közöttök az amicabilis megegyezés; — ki is most azért nem mehetett véghez, hogy föllül írt Húgom-Asszony ő Kglme, *Méltóságos Fő-Generális és Locumtenens Uram ő Excjának nemcsak vérségében, sőt tótorsága alatt is lévén*, az ő Excja híre s akarátja nélkül magát immitálni nem akarta, kívánván egyedül most megtudni: micsoda praetensiói volnának Szabó Moyses és Horváth István Uraiméknak ő Kglmén? Mellyek innotescálván, hogyha Fölséged kegyelmessége által Méltóságos Fő-Generális Úrnak ő Excjának transmittáltatnának: akkor Húgom-Asszony maga szándékát ő Excja akarátjához s javallásához szabván, kívánná ezen dolognak atyafiúságos complanatióját; kin midőn az praetendens fél is acquiescált volna és magam is az Asszonynak említett Méltóságos Fő-Generális Uramhoz ő Excjához a mennyiben tótorsága alá nézendő reflexióját helyesnek ítélttem volna lenni, — kitanúlván azon praetensiókat: miből állók legyenek? kívántam Fölségednek alázatosan includálnom, submittálván Fölséged kegyelmes akarátjára, melly által továbbvaló continuatióját azon dolognak méltóztatni fog vagy az felek consensussa szerint Méltóságos Fő-Generális Uramra relegálni, vagy énnékem tovább is iránta kegyelmessen parancsolni.

Melléklet:

Szabó Moyses és Horváth István Uraimék praetensiói néhai Tek. és Ngos *Bottyán János*, úgy mint mostoha Öreg-Atyjok-Urok mostani özvegye *Forgács Juliána* Asszony ellen
 1-mo. Minthogy az föllül írt praetendensek Öreg-Anyjok néhai Lakatos Judith Asszony, szegény Bottyán János Úrnak

előbbeni felesége volt és éltek együtt circiter harminczöt esztendőig, s akkor együtt acquirálták Nemes Esztergam Vármegyében lévő Bátorkeszi, Köbölkút, Kis-Újfalu s Bény, úgy Nemes Nagy-Hontban Leánd és Kis-Gyarmath névű falukat; azért, hogy mindazon faluk — kivéven Bényt az malommal úgy dívai pusztával, kit addiglan, míg említett Forgács Juliána Asszony Bottyán Uram nevét fogja viselni, keze alatt kívánják hagyni az Asszonnak, — mint successorokat, az Öreg-Anyjok Lakatos Juditl Asszony testamentuma szerint — kit most nem producálhatnak, — az praetendenseket concernálják: kívánják apprehendálni s magoknak resignáltatni, — nem tartván ezeken kívül az újvári házhoz, úgy Szent-Péter és Madar névű falukhoz, a mellyek Öreg-Anyjok halála után conferáltattanak Bottyán Uramnak, — semmi praetensiójokat.

2-do. Az ménesben, gulyában lévő lovaknak s marhák-nak, úgy azokon kívül is minden marhák-nak, az mellyek vad-nak, felét vagy medietássát kívánják, recedálván annak megvizsgálásátul: azon marhák mikori és micsoda acquisitum-bul valók?

3-tio. Az föllül megnevezett faluknak korcsma és más-féle proventusábúl a mennyi pénz Szluha Ferencz Uram kezénél vagyon, — kit is az Újvárban lévő tisztartó resignált ő Kglmének, — annak is felét kívánják. De caetero, valameny-ni clenodium, készpénz, vagy adósságok iránt való contractusok, — az mellyek ha egyben számláltatnának, aligha in summa többre nem menne, mint az mennyi pénzben vadnak a felülemeltett faluk, — maradtak volna s volnának az Asszony kezénél: azokon fennthadnak és semmi praetensiót nem tesznek vagyis nem reserválnak magoknak.

(Egykorú másolatok a b. Palocsay-levéltárban; Lőcsén. Eszterházy Dániel levelének datuma nem tétetett ki e másolatban; az april 27-diki rendeletre való hivatkozásból s a fejedelem következő válaszából azonban bizonyos, hogy Dániel úr jelen levele 1710. april 27-ike s május 3-ika között kelt, Egerben.)

A fejedelem, gr. Eszterházy Dánielnek.

Illustrissime Comes!

Amice Nobis observande!

Salutem et omnem prosperitatem. Vesszűik az Kegyelmed levelét, mellyben bennűnket *néhai Bottyán János halálával* N. V. Szabó Mojzses és Horváth István Híveink s megmaradt Özvegye között exurgáló successióbéli controversiának Kglmedre delegált amicabiliter való compositiója próbálásának folyamatjáról, és N. V. Csajági János Brigadéros s Colonellus Hívűnk dolgának revisiója körül való difficultásokról informál. Az elsőt a mi illeti, Kglmed opiniója szerint is Meltóságos Fő-Generális és Locumtenensűnk Gróff Beresényi Miklós Úrnak aeludáltuk, a végre: vagy directe maga, vagy Kglmedre újobban bízván, accomodálja, hogy pör nélkül sopiáltassék. A mi pedig Csajági János dolgainak revisióját illeti, — stb. (Ide nem tartozó ügy.)

Minthogy pedig Cseplész János és Szűcs István Hadi Tiszt Híveinknek is vagy on bizonyos praetensiója *néhai Bottyán János Generálisunk* dolga végett Özvegye ellen, kiról Magunk is adhortáltattuk: amicabiliter kívánja inkább azt is complanálni, és felül megírt Fő-Generális és Locumtenensűnknek is in simili irattunk, — ki is a törvénynek folyásától Magunknak adott válaszszával hogy meg nem óltalmazhatja, declarálván: hasonló ratiókkal, az mint elébbeni levelűnkben intimáltuk vala, *itt is tentálja Kglmed az amicabilist*, s minekelőtte törvényes processusra bocsátanánk: ebben is bennűnket informáljon. Coeterum eundem ad vota sua feliciter valere desideramus. Datum ex Castris Nostris in Praedio Szeghi positus, Dje 3. Mensis Máj Anno 1710.

Ejusdem Amici Benevoli:

F. P. Rákóczi m. p.

Stephanus Kántor m. p.

Alól: Comiti Danieli Eszterházi. (Kívül azonban e helyett hibásan Beresényi czíme áll.)

(Eredeti, s. k. aláírott s kívül a fejedelem piros spanyol-viaszba nyomott közép-pecsétével megerősített hivatalos levél, gyűjteményemben.)

265.

Bottján özvegye Bercsényihez.

Méltóságos Locumtenens!

Nékem Nagy Kegyelmes Uram!

Nem kétlem, friss emlékezetben vagyon Exciádnál az minapi írásom által, (hogy) *Szabó Mojzes* és *Horváth István* impetitiója végett búsítatom. Az mint praetensiójokból kitetszik, praetendálván hat acquirált falunak resignatióját és provocálván magokat néhai Lakatos Judith, Istenben elnyűgódott Uram előbbeni házastársának testamentalis dispositiójára, mellyet ugyan magok is vallják, hogy nem producálhatnak. Ha azokat az falukat, ménesnek, gulyának és egyébféle ingó marháimnak, korcsmabéli jövedelemnek hasonfelét kívánságok szerint resignálnom kellenék: úgy nem volt volna Istenben idvözült Uram coacquisitor, — hanem az Asszony lett volna az acquisitrix. Ilyen illegalis impetitióban tovább is mitévő legyek? alázatosan kérem, méltóztassék kegyelmessen parancsolni.

Ehhez járúl az is, hogy jószágon az onus sok, praetendensek sokan vadnak. Primo, nyitrai Páter Piaristáknak legálván háromezer forintokat, ugyanott Nemes Káptolanban obli-gálta is azon jószágot; jóllehet medio tempore ezer tallért letett: de másik ezer tallérral, interessel is adós. Secundo, kinhagyák az acquisitióból Csuda névű pusztát, melly más öt faluval együtt ötezerkétszáz és ötvenhárom forintokon acquiráltatott, és egyedül magát Csudát harmadfélezer forintban zálogban vetette szegény Uram; Lakatos Judith Asszonynyal együtt végben mentenek ezek. Tertio, minthogy Istenben idvözült Uram mindenit, valamie volt, Esztergamban kénytelenítettett elhagyni,*) és csak az fejét szabadította (1704.), akarván tovább is talpra állani, módot keresett; többi között marhával kereskedésben indulván: harminczadbéli restantiákat Karácson Sándor Uram**) ezer-két Rhénes forintokat praetendál. Quarto, Aszódi Tóth Györgynek maradékjai Istenben idvözült Uram

*) De sok drága ingó értékét neje titkon utána kiküldé. (L. alább.)

**) Harminczadok bérlője,

obligatiójával hozzám jővén, hétszáz forintokat kérnek tülem. — Exciád azt is jól tudja, hogy ötezer forintig az szegény Úrnak dézmák adattak volt, melyeknek beszédetésére Újváry Mihály káplányát*) rendelte volt, az mint is alkalmassan, kit pénzül s kit in natura be is szedett, és nemcsak azt, hanem lévai dominiumot szolgálat helyett pénzbéli fizetésre attrahálja és most is exigálja, holott semmi reflexióm nincsen ő Kglméhez. Számot peniglen sem egyikről, sem másikáról semmi lett úttal nem vehetek ő Kglmétül; kire nézve aláza-tossan instálok Excellentiáduál: méltóztassék Szluha Ferencz Uramnak megíratni, hogy ő Kglme arra rendelendő emberem-mel vehessen de praemissis számot Újváry Mihály Páter Uram-tól, és ha szép szerint nem akarna számot adni: Commendáns Uraiméknak de assistentia méltóztassék kegyelmessen pa-rancsolni.

Ez elmúlt napokban Szluha Ferencz Uram Vágontúl való kereskedőktől vett fel ezer-hetvenkilencz forintokat, mondván és quietantiát is úgy adván, hogy Exciád dispositiójából; mely recognitiót transmittáltam is, nagyobb elhi-telinek kedviért. Az iránt is — ha úgy vagyon — alázatosan kérem Exciádat: honnan és kitől kell refusióját várnom? méltóztassék kegyelmessen disponálni.

Az elmúlt télben Érsek-Újvárbán lévén Méltóságos Generális Gróff Eszterházy Antal Uram ő Excja, Madar névű Komárom vármegyében lévő faluban az minémű Zámolyi-por-tiót az többivel bírtam: azt Főlséges Urunk donatiójának tenora ellen, ugyan Zámolyi névű Adjutantjának conferáltat-ván, assignáltatta is.

Méltóságos Generális Gróff Eszterházy Dániel Uram ő Excja is érsek-újvári házat, nem gondolván Főlséges Urunk

*) Szabó Marcziny, a tbknak egyik cselédje, súlyos betegségében 1708. nov. 27-kén Egerben végrendeletet tévén s ebben az érsek-újvári ferenczeseknek 75 frtot hagyományozván, e végrendeletet ezek és így írták alá: »*Testamentarius P. Ujváry Mihál, Mlgos Generalis Bottyán János Uram ő Nga káplánja, m. k. P. H. Coram me Valentino Csergő, Excellmi Dni Generalis Joannis Bottyán Secretario, m. p. P. H. Coram me Georgio Márkus, Supremo Currnum Magistro, m. p. P. H.*« (Eredeti a Sz.-Ferencz rendűek újvári conventje levéltárában.)

donatiójával, praetendálni kívánja, praetextu juris Seriniani, mintha ottan Serinieknak több házok nem lett volna!

Ezekhez járúl az is, hogy Istenben elnyűgódott szegény Uramnak másik felesége Takatos Judith az maga leányit ki-házásítván, részeiket akkor alkalmasint kiadta, kit most Szabó Moyzes és Horváth István praetendálnak; halálakor is tett testamentomot, kiben csak az leányi voltak jelen, s az mit értek, el is takarították.

Excellentiádnak

böcsülettel való alázatos
szolgálója

Árva Forgács Juliána.

Kivül: Az Méltóságos Locumtenens és Fő-Generális Székessi Gróff Bercsényi Miklós nékem kegyelmes nagy Patronus Uramhoz ő Excjához alázatos memoriálisom belülirt Árvának.

(Egykorú másolat a b. Palocsay-levéltárban. Tartalmából s Bercsényi következő leveléből bizonyos, hogy 1710. május havában kelt.

566.

Gr. Bercsényi Miklós, Szluha Ferencz érsek-újvári praefectusnak.

Szolgálatomat ajánlom Kegyelmednek.

Húgom Bottyánné Asszonyom ő Kglme instantiájából értem, hogy bizonyos dézmák és az lévői dominium, szegény Urának *néhai Generális Bottyán János Úrnak* exarendáltatva lévén: azoknak administratiójában és beszédésében Újvári Mihály névő káplánya ingerálta volna magát, kit pénzül, kit pedig in natura beszédvén. Kihez képest kívántam értésére adnom Kglmednek: hogy az özvegynék kára ne következzen, emlétett pátért citálja maga eleiben Kglmed és mindenekről számot vegyen tőle, eddig mit és hol percipiált s hová mit költött és kinek administrált? — úgy, hogy egész számot adhasson administratiójárúl; mellyre ha másképpen nem, invite is compellálja Kglmed ötét. Kiről egyébaránt magának is írtam az páternek.

Azonban pedig további administratióját azon dézmáknak, hogyha már az árenda kitölt, keze s directiója alá vegye Kglmed, és annak jövedelmét az praesidium szükségére for-

dítsa, — informálván engem annak mivoltáról. Pro uberiori informatione azonban, ime, accludálom Kglmednek memoriálisának ez eránt való extractusát. — Ezzel éltesse Isten Kglmedet sokáig jó egészségben. Kassa. 28. Máj Anno 1710.

Kegyelmednek

szolgáló jóakarója

(Gr. Bercsényi Miklós.)

Alól: Szluha Ferencz Uramnak.

(Eredeti fogalmazat az egykori gr. Bercsényi-levéltár romjai között, a kir. kamarai archivumban Budán.)

567.

Ideiglenes kiegyezés Bottyán özvegye és örökösei közt.

Comes Nicolaus Bercsényi de Székess, etc. Damus pro memoria, etc. Quod cum nos ad demissam Magnificiae Dominae *Julianna Forgách*, etc. Spectabilis ac Magnifici quondam *Joannis Bottyán* Generalis-Vigiliarum-Praefecti, etc. relictæ Viduæ ab una, — parte vero ab altera Egregiorum *Stephani Horváth* Supremi-Vigiliarum-Praefecti ejusdem quondam Generalis et *Moj̄sis Szabó* alterius (Tit.) Comit̄is Antonio Eszterházyani Regiminis Equestris Ordinis Vice-Colonelli requisitionem et instantiam, Egregium Andream Dévay Juratum Cancellariae Nostræ Locumtenentialis Notarium duxissemus hinc Agriam ad infranotata rite peragenda et exequenda Nobisque suo modo fideliter referenda, Partes ad easdem sic interimaliter in hocce negotio suo inter se convenientes, pro eorum ejusmodi conventionione exaudienda exmittendum. Tandem idem Juratus Notarius Noster, sub Juramento suo decretali Nobis retulit in hunc modum: Quemadmodum videlicet coram se Agriae die . . . Mensis . . . Anni currentis 1710. personaliter constitutæ Partes eaedem, antelata quidem Dna Vidua Bottyániana vi Regni legum sibi ad sua Jura deservientium et ad stipulantium j̄sdem Juribus suis insistendo, ista ea quæ post fata pie defuncti Domini et Mariti sui Bona in se condescensa et remansa immediate quæ potuit, appraehendisset et etiam reliqua, quæ nondum potuit, Jure sibi incumbente appraehensura esset. Quia tamen præfatos Stephanum Horváth et Moj̄sem Szabó, tanquam ex Dna quondam Ju-

dittha Lakatos, priori uxore dicti Dni et Mariti sui condescendentes nepotes, ex Juribus ejusdem quondam Aviae suae Juditthae Lakatos, in ipso et reliquos etiam cointeressatos condisionalesque suos, condescendentem praetensionem justam et legitimam agnosceret successionem quandam quantitatem et quidelitatem ex Documentis et Instrumentis Literabilibus nunc ad manus non existentibus, suo tempore et modo magis et lýmpidius enucleandam et liquidandam: Hinc interimaliter, usque dum videlicet documenta et omnia reliqua requisita ad hoc necessaria, necnon etiam tempus rei formaliter et realiter, sive amicabiliter, seu tandem judicialiter, prout fieri poterit et deberit, finaliter terminandae appromptanda evenerint, — eadem ambae Partes condescenderint in haec puncta, et quidem sermone natalitio tali pacto et forma inter se concinnata:

Elsőben is, vétén már fel maga obligatorijára Szabó Mózyes Vice-Kapitány 100. Rhenen. forintokat, Horváth István penig flor. Rhen. 50, — ezen 150 forintokat töltötte az Asszony 500. Rhen. frtokra effective.

Másodszor. Érsek-Újvárbán Szluha Ferencz Uramnál az említett 500 frtokhoz assignáltatik még 1000. tallér készpénz: melly két rendbéli perceptiójok fog tenni 2000. Rhen. frtokat, körül, ha percipiálják, sub mutua evictione quietantiát fognak adni az Asszonnak részére azon percipiens praetendens successorok.

Harmadszor. Az ménesnek és egyéb marhának mindjárt fele in sortem et imputationem ejusmodi successionis et praetensionis eorundem et cointeressatorum suorum, adatott azon praetendenseknek via connumeratione, a ki ment numerice darabra et etiam aestimatione, kiknek ára conscientiosa aestimatione mediante ment ad fl. . . . Minthogy penig még most el nem szakasztották az Parsok a magokét egymástúl, hanem egy csuportban hagyják: azért ki-ki a magát maga külön bélélegével megbéllegeztette, hogy jövőendőben is kiismértessék kié-kié egymástúl; és szabad legyen az Parsoknak akár eladni mindazokat együtt vagy külön, akár együtt, vagyis külön megtartani, megtartván, az szaporodásával együtt bírni, eladván pedig, az árrát magának fordítani. Kíró is, mint amaz 2000.

frt készpénzrűl, sub mutua horum duorum pro invicem actione et assumptione etiam reliquorum nunc non praesentium coin-teressatorum praetendentium onere assecuráltatik, quietáltatik az Asszony. Végre

Negyedszer. Bátorkeszi, Köbőkút és Kis-Újfalu az Aszszonnál megmaradván Béla nevű pusztával: az említett hae-resek és praetendensek ellenben usque ad rectificationem et finalem rei controversae deductionem suo modo fiendam apprehendálni fogják s mindjárt virtute praesentium apprehendálhassák is és usuálhassák Bént malmostúl, Leándot és Kis-Gyarmat nevű falukat, Gyíva pusztával együtt.

Ad quae praemissa sic interimaliter (salvis in reliquo Partium Juribus et praetensionibus legitimis) inter se conclusa, inviolabiliter, tamen usque dum universa Requisita et Documenta ad finaliter, sive amicabiliter inter se etiam ulterius (quod intendendum omnimode,) seu judicialiter terminari poterunt observanda, Partes eadem manibus stipulatis sese obstrinxerunt et obligarunt coram eodem exmisso Nostro Notario Locumtenentiali et authentico, ambabus Partibus jurium earundem futuram ad cautelam necessarias extradandas esse duximus et concedendas. Datum

(Egykorú másolat a kir. kamara budai levéltárában. Acta Neo-Reg. fasc. 1069. nro 74. — A datum és bepontozott helyek betöltetlenek; de ezen egyezséglevél Bottyán özvegyének későbbi nyilatkozata szerint 1710. júl.

5-én kelt.)

568.

Szluha Ferencz, gr. Pálffy Jánosnak.

Újvár, 25. X-bris 1710.

Méltóságos Gróff Feld-Marsalk!

Jó Kegyelmes Uram!

Pestrűl 15. praesentis nékem írott Exciád méltóságos levelét tegnapi napon T. Nzetes Paluska György Praefectus Uram megküldette, az kit is alázatos obligatiómmal vettem, és abbűl alázatossan megértettem, hogy *Néhai Bottyán János Uram Özvegge* Tek. és Ngos *Forgács Juliánna Asszony infor-málta volna Exciádat,* *) hogy megholt Urának valamelly 8000

*) Bottyánné férje halála óta leginkább Egerben lakott; mely is, midűn 1710. novemberben gr. Pálffy János cs. tbgy. által ostrom alá véte-

forintja kezemnél lévén, melyet Gróff Bercsényi Úr dispositiója szerint kellett volna utánna vinnem, de Újvárnak súlyos megszorítása miatt nem lehetvén, ekkoráig is kezemnél maradt; kinek megtartását és el nem tékozlását méltóztatik Exciád továbbvaló kegyelmes dispositiójáig parancsolni.

Nem capiálom, miképpen a jó Asszonynak lehetett Exciádat olly sinistre informálni, hogy az Ura, (az ki soha jó szívvvel hozzám nem vala,) valamelly summa pénzt kezemnél hagyott volna? Vagy komornyíkjá lettem volna Bottyánnak? Mondja meg: ki által? mikor? és ki előtt? s hol adatott kezemhez? Élnek maga (Bottyán) emberei, az kik által folytatta a dolgait, — megmondhatják. Hanemha gondolja, hogy azon pénz kezemnél maradt, az kit dézsmák jövedelmiből akkori Oeconomicum assignatiója mellett valamelly helytelen (?) Bottyán praetensiójáért kellett volna Tisztelendő Újvári Mihály maga káplányának percipiálni és 5000. forintokra magát extendáltatni, és Bercsényi Úr az Asszony instantiájára nékem adott parancsolatjára nézve én káplánytól számot vettem: azért általa percipiált summa kezemnél maradt volna, — úgy is parancsolatott vala, (t. i. Bercsényitől.)

Minthogy pedig in censura comperiáltatott, hogy a meny nyire való pénz bevette a káplány: Bottyán dispositiója szerint erogálta, — a többi vagy restantiákban maradt a helységeknel, vagy más, Bottyán által rendelt dézsmásai percipiálván, káplány absolváltatott. Másokra gondom s commissióm nem lévén, itt sem valának, hanem az Asszony mellett; azok tudják, mit vettek bé és hova tették? Kirúl említett Gróff Bercsényi Úr, úgy az Asszony (Bottyánné) is informáltatott, és a censura oda transmittáltatott, reproducálhatja. — nálam is vagyon. Innéd azért egy pénz sem együtt kezemhez.

tett: az özvegy a várban keres vala menedéket. A capitulatiókor aztán, dec. 9-én Pálffyval szemben lévén: ez a szép ifjú özvegyet, mintfokonát, specialis védelme alá vév s követeléseit behajtásában segítette, Tisztántúlra hajtotta ménését és gulyáját visszaszerzé neki Rákócziól, stb. Szóval, nagyon igyekezett Bottyánnénak kedvében járni: jegyesét, *b. Palocsay György tábormokot óhajtván általa elvonni Rákóczi pártjáról*, — mint ez Forgách Juliánának 1710. dec. 9-kén Palocsayhoz írott leveléből világosan kitészik. — Ez Pálffy Szluhához intézett meghagyásának eredete.

Vagy pediglen gondolja, hogy in Anno 1709. az Asszony kívánságára Beresényi Úr commissiójából nékem pro cassa publica assignált és különféle kereskedőknél haereáló Néhai Ura adósságiból (tökéiből) azon summa maradott volna kezemenél? Ez iránt is longe sinistricis beszél az Asszony. Mert jól tudja, miképpen eodem Anno in 9-bri Enyiczken accedálván Beresényi Urat és reproducálván az Ura debitusunak obligatoriáit, kívánta, hogy restantiáinak bevételiben segéttessék és a pénze cambiáltassék. Arra nézve Gróff Beresényi Úr extractualiter connotálva hozzám küldvén a restantiákat, parancsolt: vegyem bé pro cassa, kívánván az Asszonyt oda-le contentálni. Én nem úgy galibás parancsolatot, mint az Asszony esmerőséget tekintvén, in quantum essent debita exigibilia, acceptáltam a fáradságot, és összegyűjtvén a debitorokat, most is kezem között levő extractus szerint computust velek csináltam, noha jó summa pénzt liquidáltak Bottyán originalis quietantiáival, és az kívül adóssok maradtanak — plus minus fl. 5500, — megadtanak pro cassa. Kirúl Beresényi Urat informálván, és nálam levő az Asszony levelei szerint is az computust és de perceptis való quietantiámot is praescripto Mense Martio puto is Károlyi Sándor Úr jelenlétében hozzám küldett az Asszony Berelyei Mihály nevő secretáriussa által transmittáltam, olly véggel, hogy ezen cambiumja complanáltassék; és az mint bizonyossan tudom, in parte effectuáltatott is a contentatiója. Ez iránt való leveleket is kész leszek Exciádnak alázatossan repraesentálnom.

Hogy pediglen ezen summa pénz pro publico erogáltatott: sancte felelek, és remonstrálhatok is Károlyi Úrnak beadott és placidált számadásimmal; assecurálom is alázatossan Exciádot: nemhogy 8000 forintja, de 8 pénze sem maradott kezemenél, sőt nékem maradtanak adósok, az mint Exciád méltóztatott is látni Vereskőben; sőt facta assignatione, már azon restantiák nem az Asszonyé, hanem publicae cassae valának, és arrúl az Asszonnak kérdést tenni haszontalan. Magáét ott kereszen, az kinek a cambiumot ajánlotta és honnét in parte contentáltatott. Gondolom, lesznek még némelly (talán ezerezen felől) restantiák a debitoroknál, ha medio tempore aestivali ki nem szedte, és ha Exciád méltóztatik parancsolni azoknak

beszedését: szívesen megcselekszem és Exciád kegyelmes parancsolatihoz (képest) oda adom, az hová szükséges, és az egész computusokat alázatosan repraesentálom Exciádnak.

Nálam nemhogy maradott volna valamelly pénz az Országébúl: de sajátombúl is életemnek megtartása kedviért az egész kitelhető pénzemet ki kellett adnom, és a midőn megarestáltattam és veszedelemben estem, hogy Exciád méltóságos kívánságít *) szívesen igyekeztem secundálnom: mind a cassa elvétellett tőlem, mind pediglen az egész jurisdictiótól amoveáltattam, számot adtam, és ha tíz annyi lett volna kezemnél: tudták volna elkölteni, és nem lett volna szükség másokat megvonni, ha cassában pénz találtatott volna; azután pedig semmi sem vala kezemben, — et haec omnes sciunt.

Az okáért alázatosan kérem Exciádot, méltóztassék maga nékem kegyelmessen ajánlott gratiájában engem megtartani és igazságos informátiómat bévenni; emberségemet kötöm: se ebben, se másban legkissebben is fogja tapasztalni a hibát szavaimban. Tudván világossan: semmi pénze nincsen kezemnél, ezen állapotról senkit nem búsítottam, és hogy lett volna másnál, világossan nem constálván előttem, arról is hallgattam; valamennyire törvénynek igazságát is tudván, — ultronee kívántam volna Exciádnak evvel complaceálum, ha constálna. Hallottam ugyan, de nem tudom, hogy valamelly ezer forintokkal Nemes Hont Vármegye adós volna Bottyánnak.

Ha méltóztatik parancsolni: cum sufficientibus documentis udvarlok Exciádnak alázatosan; azokbúl ki fog tetszeni: kitül mit bevettem, és mi restálhat?

Ezek után Exciád gratiájában alázatosan ajánlom magamot, és mindenkor maradok

Excellentiádnak

alázatos szolgálja
Szluha Ferencz m. k.

(Eredeti s. k. írott levél, a b. Palocsay-levéltárban; bizonyára Pálffy küldé meg Bottyánnénak.)

*) Érsek-Újvár feladása iránt.

569.

Özv. Bottyánné tiltakozása az egri káptalan előtt, férjének jószágai lefoglalása ellen.

Nos Capitulum Ecclesiae Agriensis, Memoriae commendamus tenore praesentium significantes, quibus expedit universis. Quod Generosa ac Magnifica Domina *Juliana Forgács*, Spectabilis ac Magnifici Domini *Joannis Bottyán Relicta Vidua*, coram Nobis personaliter constituta, per modum et formam sollemnis protestationis, reclamationis et inhibitionis infrascriptam peregit contradictionem, tenoris sequentis:

Siquidem intellexissem et revera mihi innotuisset, quod Bona tam mea propria, quam vero *mei condam charissimi Mariti Domini Joannis Bottyán* cuncta mobilia et immobilia sine scitu meo, nescio quali jure, occupata existerent. Idcirco eorundem Bonorum qualitercunque, quomodocunque, per quoscunque et sub quibuscunque praetextibus dictorum Bonorum factae occupationi, in quantum mihi et successoribus meis utriusque sexus universis praejudicaret, — solemniter contradico, reclamo et protestor palam publice et manifeste.

Super qua praedictae Dominae Fatentis Contradictione et Protestatione coram Nobis praevio modo peracta, praesentes Literas nostras sub sigillo nostro Capitulari usitato et authentico extradandas esse duximus et concedendas. Communi svadente Justitia. Datum Agriae, die Vigesima secunda Mensis Januarij, Anno Domini Millesimo Septingentesimo undecimo.

P. H. Lecta per me

Seb. Ordódi

Subst. Lectorem Agriensem, m. p.

(Eredeti a b. Palocsay-levéltárban.)

570.

Bottyán özvegye az egri káptalan előtt teljhatalmazottakat vall.

Nos Capitulum Ecclesiae Agriensis, Memoriae commendamus, etc. Quod Generosa ac Magnifica Domina *Juliana Forgács*, Relicta Spectabilis ac Magnifici Domini *Joannis Bottyán*, coram nobis personaliter constituta, sponte et libere fassa est

et retulit nobis in hunc modum. Quod cum eadem fatens tum ob sexus sui muliebris imbecillitatem, tum vero viarum discrimina, curasque domesticas negotijs et causis suis, eo quo par esset modo invigilare et attendere nequieret, aliunde autem fidei industriae, dexteritati et sinceritati Generosorum Dominorum Francisci Mikolics et Stephani Nagy summopere confideret; ideo eosdem eatenus in suos veros, legitimos ac indubitatos Plenipotentiarios, actores et factores elegisset, fecisset, constituisset et ordinasset, dando et attribuendo jisdem Plenipotentiarjs suis plenariam atque omnimodam potestatis facultatem, quatenus ydem in omnibus negotijs et causis antelatae Dominae fatentis, tam videlicet per eandem contra alios, quam vero per alios quospiam contra ipsam, occasione quorumcunque negotiorum, qualitercunque et coram quocunque iudice intra ambitum Regni Hungariae motis et movendis, nomine et in persona mentionatae Dominae fatentis suis modis agere, procedere, concludere, finaliterque terminare, Procuratores etiam toties, quoties visum ac necessarium fuerit, constituere, eosdem de jure revocare ac substituere, denique ea omnia et singula, quae pro commodo et emolumento praerepetitae Dominae fatentis utilia et proficua fore videbuntur, facere et exequi possint; ratum atque firmum promittens se habituram quidquid per praefatos Plenipotentiarios suos simul vel divisim constitutos, procuratoresque per eosdem constituendos ac substituendos, praevio modo actum, factum, tractatum, conclusum, determinatum, procuratumque fuerit in praescriptis negotijs et causis suis universis. Harum nostrarum vigore et testimonio Literarum mediantibus. — Datum Agriae, die vigesima secunda Mensis Januarij, Anno Dni millesimo septingentesimo undecimo.

P. H. Lecta per me

Seb. Ordódi

Subst. Lectorem Agriensem, m. p.

(Eredeti, b. Palocsay-levéltár.)

571.

Gr. Pálffy János es. tbgy. útlevele özv. Bottyánné számára.

Demnach die vermittelte Frau Bottyánnin, eine geborene Gräfin Forgácsin, selbst auf ihre Güter zu reisen, oder ihre Bediente dahin abzuschicken gewillet ist: es werden hiemit alle und jede, sowohl der Römisch Kaiserlichen Majestät immediat bestellte, als auch deroselben alliirte hoch und nieder Kriegs-Officier, was Stands, Würden oder Wesens sie seynd, auch sammentliche gemeine Soldatesca zu Ross und Fuss (Teutsch, Ungarisch, Croatisch, oder Rätzischer Nation) und sonsten männiglich jeder Stands-Gebühr nach ersucht und erinnert, die Untergebene aber alles Ernsts befiehlt, *ermelte Frau Gräfin oder dero Bediente, sammt anderen bey sich habenden Leuthen und Streiten* aller Orthen nicht allein frey, sicher und ungehindert pass- und repassiren zu lassen, sondern *auch all gut geneigt und friedsammen Willen zu erweisen und nach Erforderniss mit der Convoje In assistiren*; solches ist man jedem nach Stands-Gebühr zu erwiedern erbietig, die Untergebene aber vollziehen hieran ihre Schuldigkeit und diesen ernstlichen Befehl. — Signatum Pest, den 17. Februarij 1711.

Der Röm. Kayserl. Majestät Kammerer, geheimber Rath, Feld-Marschall, Banus Croatiae, General der Caschauer Gräniczen, Obrister über ein Regiment Curasiers, und im Königreich Ungarn Com-mendierender General:

P. H. Johann Graf Pálffy m. p.

(Eredeti, Pálffy s. k. aláírásával és pecsétével, a b. Palocsay-levéltárban. — Ezen útlevél, Esztergom megyei jószágai meglátogathatására, 1711. febr. 22-én adatott kezéhez az özvegy tábornoknénak, sok kérése után, mert Pálffy út elébb Eger várából sehová sem engedte távozni. »Az jószág (Palocsa, Nedecz) kézhezvételéhez jó szerencsét, — válaszolja Egerből 1711. febr. 22-kén jegyesének Palocsay Györgynek Forgách Juliána, — én is szinte abban fáradoztam: de még semmit sem vihettem véghez, (a szathmári béke nem volt még megkötve!) mivel még eddig csak egy lépést sem mehettam, vagy embert magamhoz nem bocsáttathattam, (a pestis miatt?) nem is lehetett. Én úgy vagyok, voltam, hogy Mlgos Marschallus (Pálffy) híre s parancsolatja nélkül legkisebbet sem cselekedhetek;

ha cselekednék, úgy írja, hogy teljességgel megvonja jóakarátját: (labancz férjet: b. Amadét akart neki szerezni Palocsay helyett,) és így magammal szabad nem vagyok . . . Nekem most adatott engedelmem, hogy felmerhetek Porosny tájkárára, — azért el fogok mennem.◊)

572.

Szluha Ferencz, gr. Pálffy Jánosnak.

Méltóságos Gróff, Feld-Marschall!

Jó Kegyelmes Uram!

Nem kétlem, méltóztatik kegyelmessen emlékezni Exciád, az minémő alázatos informatiómat az elmúlt holnapokban néhai Bottyán János Uram akkori időben újvári cassában cambialiter deputált pénze végett alázatossan transmittáltam vala Exciádnak.

Kinek nagyobb s világossabb voltára nézve, az özvegye minapi ittlétiben az adósokkal régi computust reiterálván és annak mását magával elvívén, noha nálam lévő Gróff Bercsényi Úr assignatiójához és az Asszony subsequált leveleihez, és régi, 13. Martý 1710. ineált, mindkettőnek általam transmittált computushoz, úgy subsequált recognitiómhoz képest azokból nyilván kitetszik: mennyit s ki az ittvaló cassában akkori subdelegatus perceptor keze által administrált légyen? És ha némellyek administratióját maga acceptatiójával most is ratihabeálta és az obligatoriájokat is kiadta, némellyek somáit pediglen bévenni, az obligatoriájokat visszaadni azért nem akarja, hogy ő Ngának küldött recognitiómban valamennyire kissebb summa tétetik, mintsem két computusban reperáltatik; az ki onnét esett, hogy első, 13. Martý 1710. lött és oda akkor küldett computusban nevezett és illo die cassában administrált pénz másodikában nem iteráltatik; nem is lehetett egy summát kétszer recognoscálnom, az introitusnak superflua auctióján kívül. Secundo, valamely száz forinttal mostani computus azért augeáltatik, hogy azokat másnak még akkor assignálván, és ha letétettek is az assignatiómra, propter non productam de exolutis quietantiam, hamarabb nem acceptálhattam őket pro administratis, még exolutio nem doceáltatott. Egyébaránt nem is lehetett propter circumstantias belli lenni az végső computusnak. Ebbe sem lehet rationabilis difficultás; mégis

engem az Asszony hol Commendáns Uram ő Nga előtt, hol mások előtt gyaláz: nálam az Ura pénze és feles úri, sokbúl álló ónedénye maradott volna; — noha tudom Exciád méltóságát és böles ítéletit, hogy senki holmi szavainak helt adni vagyis azokon megindúlni nem szokott, hanem mind a két félt meghallgatni és bölesen ítélni méltóztatik: mindazonáltal tudván annakelőtte is lött sinistra delatiómat, supponálom, most sem úgy igyekszik informálni, mint ítéli és gondolja.

Az okáért ezeket kívántam alázatossan repraesentálnom Exciádnak. Jól tudván a törvényt, az ki ellen ha valamely részit az Ura pénzinek *propria autoritate* magam szükségire fordítottam volna, *obnoxius* volnék az ő Nga relatióinak; de az ki *penes dispositionem illius temporis superiorum* (mellyet *disquirálni* az én hivatalom nem vala,) bėjött az cassában és dispositióim szerint *pro publico* kiadatott: nem érdemlem delatióit, számadással sem tartozom ő Ngának; nem is tartottam Bottyán pénzinek, mihelyest *pro cassa* assignáltattak és bevételtettek, mert én se egyikének, se másikának komornókja nem valék; úgy is *ex ratione notae et decessus ab intestato*, vagy peniglen ha *interveníált* volna is a *testamentuma*, *sine activitate celebráltatván*, *illegitimeque*: az Asszonynak ahhoz semmi közü, kivált hogy még ante *motus Hungaricos* maga mindenémő mobilisseit s találandó jószágit másoknak fateálván, *Regius Consensus* és *Pura Statutio* ezekben *interveníált*; et *quod plus est*: ha számvetésre menne az özvegye, *docerem evidentiissime*, hogy az idevaló *cassa* pénzibül, úgy másképpen is in *duplo* mindenekről *contentáltatott* az Ura, maga is az Asszony in *bona parte*, — úgy is semmi *praetensiója* nem lehetne. Ahhoz, feles száz ökreket, talám ezereket is általhajtatta a Vágon s el is adta, kiknek harminczadjával mindenkor adós maradott,*) és annak cassában kellett volna bėjönni és administráltatni.

Úgy lévén azért a dolog, alázatossan kívántam Exciádnak repraesentálnom, hogy Exciád méltóságos szénye eleiben fordúlván az állapot: annak valóságos mivolta constálhasson; nem magam időtlen mentségemre, de tartozván mindeneket alázatossan bėjelentenem, ezekkel merészlettem alázatossan

*) Valamint az ország cassája is adós maradt éveken keresztül az ő táborszaki fizetésével.

búsitanom Exciádot. — Ezek után Exciád kegyelmességiben
alázatossan ajánlván magamot, maradok

Excellentiádnak

alázatos szolgálja

Újvár, 30. Martÿ 1711.

Szluha Ferencz m. k.

(*Eredeti levél a b. Palocsay-levéltárban : az özvegynek Pálffy küldötte meg.*)

573.

Pálffy tábori pappja, Weber Mátyás jezsuita páter, Bottyánnénak.

Hoch und Wohl-Geborene Gräfin!

Gnädig Gebietende Frau, Frau!

Eurer Gnaden an mich erlassene Zeilen sind mir gestern zu recht bestellt worden durch Euler Gnaden anhero abgeschickten Hofrichter, ausser welchen ich die Ehre gehabt von Euler Gnaden gnädige Hand etwas zu lesen.

Anbelangend Euler Gnaden Verlangen: befolche ich den gnädigen Befehl nach, und thue das meinige bey seiner Excellenz den Commandierenden General-Feld-Marschall. Hoffe auch, der abgeordnete Hofrichter mit getröstet werde zurückgeschicket werden. — Aber warum schreiben Euler Gnaden so lamentierlich und kläglich? Indem man doch weiss, dass man Gnädige Frau immer wohl aufgeräumeret und mit jedem Schritte Puckedl und Trittl im Tanzen machet? O weh! O weh! Der *Palocsay* ist auch hier, — aber der *Baron Amade* ist allen lieber. Seien Euler Gnaden nur getröstet, es wird schon noch alles gut werden! Wann ich Euler Gnaden was dienen kann, werde es an mir niemahls ermangeln.

Nagyságodnak pedig azért nem írtam magyarul: mivel tudom, hogy tud németül és tótul, s ezen ok miatt megbocsájtani méltóztassék, szépen kérem, — és könyörgöm, hogy hagyná el azt az másik gavallért (*Palocsayt*), és az *miénket* (a labancz Amadét) tartaná meg maga számára! Ezek után tartsa Isten Ngodat. Én pedig magamot gratiájában ajánlván, maradok

Nagyságodnak

Debreczen, Anno Domini

alázatos szolgálja

1711. die 12. Aprilis.

P. Weber Mátyás, S. J. m. p.

Külczim: A Madame, Madame Marie Julianne Bottyán, neé Comtesse Forgács de Gyimes. Present. à Erlau. P. H.

Eredeti levél, jezsuita jelvényes pecséttel, a b. Palocsay-levéltárban. Még kívül is ráírva: Ich kisse ihnen die Hand.« Üresen maradt hátlapjára az özvegy, az ezen levelet hozott tisztartója úti költségeit jegyzé föl, — a ki is a Rákóczi által Pálffy kértére visszaadott Bottyán ménesét és gulyáját hajtatta fel a Tiszántúlról.)

574.

Osztálytervezet Bottyán özvegye s örökösei közt.

Anno 1711. die 5. Juny in Libera Regia Civitate
Strigoniensi Puncta transmissa.

Primo. Bátorkeszi, Köbölkút, Kis-Újfalu Tek. Ngos Forgács Juliánna, Néhai Bottyán János Uram ö Nga Özvegyié az míg férjhez megyen, és successorié, az Regius Consensus tenora szerint.

Secundo. Kis-Gyarmath, Nagy-Bény, Leánd, Gyiva névő pusztával Néhai Nzetes Lakatos Judith első Urától Néhai Nzetes Jósza Páltól származott leányai, úgymint Nzetes Jósza Kata, Nzetes Tolnai István Uram házastársáé és Nzetes Jósza Judith, Néhai Nzetes Szabó Mátyás *) meghagyott özvegyéé.

Tertio. Bélát még éltiben idvezült Bottyán János Uram ö Nga Szabó Moyzes Uramnak **) adta, — maradjon kezínél, mivel uraságában vagyon.

Quarto. Köbölkút és Kis-Újfalu között való halastónak proventussa mind az két részre egyaránt halásztassák és hasznút vegyék.

Quinto. Az alföldön való három pusztas: Nyáry-Egyháza, Szántó és Fel-Győ két részre (oszoljon.) ***)

Sexto. Az negyven számú szarvasmarha és negyven számú ló †) most adassék ki Néhai Nzetes Lakatos Judith leányainak.

*) 1696-ban esztergomi vice-kapitány, később kurucz alezredes és a nyitrai vár alparancsnoka, ennek 1708. aug. 26. történt feladásáig, a mikor Szabó Mátyás labanczezé lett, de nem soká rá meghalt.

**) Az előbbinek vitéz fia, Bottyán kedvence; alezredes Eszterházy Antal lovas-ezredében. Végig harcolta az egész háborút, s a nagymajthényi síkról tért haza Bélára.

***) Madar, Szent-Péter és az érsek-újvári felház, mint Rákóczi-donatiók, elvesztenek. Az esztergomi kastély és tartozékai közös követelés tárgyait képezék a cs. fiscus ellen.

†) Ennyi számút vindicáltak ezek nyanyis magoknak, mint atyjok örökségéből származót.

Septimo. Az jószágnek kiváltása (az örök-tulajdonos gr. Pálffy-család által a Bottyán-jogutódoktól) egyező akarattal legyen; az mennyi summában vagyon zálogos jussal, letétetvén: az contrahens felek egyeránt osztozzanak az summával, — fele legyen Nzetes Lakatos Judith maradékié, fele pedig Néhai Bottyán János successorié. Az jószágot pedig egyikének senkinek ne legyen szabad elidegeníteni és adni, hanem szabad lészen, ha az atyafiak és successorok egymásnak eladják és zálogosítják.

Ugyanazon íven:

Ex punctis ex Accorda transmissis.

Primo. Legatum pium et universa debita ex Bonis vel pecunia in Bonis haerente exolvantur.

Secundo. Ezeket exolválván, excindáltassék az Asszonyak ő Ngának férjhez való menéséig residentia cum Bonis, az honnan böcsületesen élélhessen és abbúl hogy az mórínglása is kitelhessék; akkoron ő Nga megígért: marhájakat Parti adversae assignáltatnak. Ezek így végben menvén, akkor elmaradandó jószág osztattassék Néhai Lakatos Judith maradéki, cessionariussi és legatariussi között.

Tertio. Pro informatione Partium tudhassunk: mennyi summa legyen az jószágon? hogy vagy egyik, vagy másik fél ne károsodjék, közellenek (közöljenek) Parsokkal. Reliqua puncta per partes Dominae Magnificae et reliquis cointeressatis, excepto ultimo et mola, stabunt in suo vigore.

(B. Palocsay-levéltár. Eredeti fogalmozvány, vagy egykorú másolat.)

575.

Sándor Menyhárt esztergomi alispán recognitiója.

Per praesentes recognoscálok, hogy ma hozzám küldvén Tek. és Ngos *Forgács Juliánna* Asszonyom ő Nga, elsőben is Tek. és Ngos *Bottyán János*, most pedig Tek. és Ngos *Palocsay György Uram* ő Nga házastársa, Nemes Mikolics Ferencz tisztartóját oly üzenettel, hogy kérem meg judicialiter N. és V. *Szabó Mójes Uramot*: adja ki az előbbeni és üdvözült Urátul tett móríngját, elfoglalván az jószágát ő Ngátul; kit requirálván, azt feleli: *Non denego, sed suspendo*; valamég az

obligatoria-leveleket kezembe nem adja (Forgách Juliánna): mindaddig semmire sem accedálok, mert ha kiadnám az mór-ingját, azt pénzzé tenné, azután hol keresném? annyival inkább is az levelek, familiáját illetők, kezinél maradnának. Kirúl adtam, úgymint Szabó Mojzes Uram válaszádsárául, ezen írásomat Instans Asszonyom ő Nga részirül, megerősítvén kezem írásommal és pecséttemmel.

Actum Strigonÿ, 6-ta Julÿ 1711.

P. H. Szlavniczai Sándor Menyhárt,
Nemes Esztergam vármegye
Vice-Ispánja, m. k.

(Eredeti a b. Palocsay-levéltárban.)

576.

Zennegg Kristóf budai kamarai tanácsos jelentése Bottyán jószágai átadásáról.

Excelsa Regiae Majestatis Hungarico-Aulica Camera!

Domini Domini mihi Gratosissimi, Colendissimi!

Praemissa humillima servitiorum meorum commendatione. In conformitate nuperrimae meae humillimae insinuationis. die videlicet 11. currentis emanatae, me cum Excellentissimae Dominae Comitissae de Rindsmaul Plenipotentiaro Strigonium contuli et interessatos cum Pagorum Judicibus et Juratis convocando, in praesentia Excellentissimi Domini Generalis Liberi Baroni à Kukländer, eidem Domino Plenipotentiaro Bona olim hypothecario jure ad Joannem Bottyán pertinentia, ex eo vel maxime capite et ratione nomine Exselsae meae Instantiae tradidi et assignavi; quod 1-mo: relicta vidua memorati Bottyán se propria autoritate, sine praevia remonstratione sui Juris, in possessionem dictorum Bonorum posuerit; 2-do: quod putativi haeredes ejusdem Joannis Bottyán iterum sine scitu Fisci Regÿ, dictam viduam dum eadem ad secundas nuptias transivisset et uni Balloskay (Palocsay) nominato nupsisset, ex possessione ejecerint; 3-tio: quod annexa dispositio*) quondam ab eodem Joanne Bottyán quoad succes-

*) Ma már itt nincs mellékelve, de l. a 61. lapon.

sionem deficiente semine facta. a pÿssimae reminiscendae Leopoldo Imperatore et Rege nostro quidem ratificata, sed a gloriosae recordationis Augustissimo Imperatore et Rege Josepho non confirmata sit. praeterea etiam de specificatis in praesenti annexo haeredibus aliqui pariter sine legitima successione defecisse constarent: peragendo itaque hanc traditionem et assignationem, defunctae primae Uxoris saepius citati Joannis Bottyán avunculus Szabó Mojses, nomine suae consangvinitatis tanquam Plenipotentarius (plenipotentibus litteris autem non productis) huic traditioni et assignationi tam oretenus. quam scriptotenus solemniter contradixit et protestatus est. — sicut ex acclusa ./. ejusdem in scripto extradata authentica protestatione uberius patebit;*) quem autem ad edocendum suae consangvinitatis jus ad altiores Instantias relegavi. Videntur quidem in citatis superius fassionalibus Literis successores, praesertim relictam viduam Matthiae Szabó, tanquam naturalem filiam primae Uxoris Bottyánianae Juditae Lakatos, cum septem prolibus et orphanis in eo aliquod jus ad haereditatem Joannis Bottyán habere, quod ex ejusdem dote ipse Bottyánus ex parte evaserit, partim vero ipsa cum illo Bona et media aquisiverit, et ita in medietate haereditas attactam viduam Matthiae Szabó, filiam nimirum defunctae Bottyánianae, ejusdemque proles concerneret, — quae omnia suis, uti dicunt, authenticis documentis mihi monstrare promissis, sed non productis, edocere et suas praetensiones sufficienter liquidare, taliterque Bona rehabere volunt. — *Quales ego cum revertentibus ad fidelitatem quoad restituenda Bona miserius habeam? et qualia praesumptuosa verba audire cogar? nemo credit; unus enim dicit, quod unum Prothonotarium contra me educet; alter asserit Excellentissimum Dominum Comitem Joannem Pálffy Commendantem Generalem resipiscentibus facultatem dedisse Fisci Regij Officiales, si Bona restituere nollent, sine omni discretionem trahendi et deserandi. Tertius narrat, quod aliquis reversus Ozkay (Ocskay Sándor) unum fiscalem apud comam tenuisset et dixisset: vis mihi mea Bona restituere, vel caput amittere! et simi-*

*) Lásd a mellékletet.

lia, — quae omnia ego non curarem, modo de mantenentia esse[m] securus, quam ab Excelsa Hungarico-Aulica Camera, utpote mea Gratiola Instantia, obtinendam spero; pro hic et nunc nemini per me Bona sunt restituta, nisi Dominis Joanni et Stephano Vataÿ, qui se gratioso Mandato Excelsae meae Instantiae accomodarunt et desiderata praestiterunt, deinde Dominae Viduae Baboczianae *) quartam partem in pago Lepsén in Provisoratu Albensi existente, quae pars hactenus per Provisoratus et Tricesimae Albensis Officiales administrata fuit; jam ex Cis-Danubiana parte hac Budensi nullae tales fiscalitates reperiuntur, *ex altera parte Danubij vero Familia Eszterházyana, cum omnibus Nobilibus, vigore modernae Augustissimae Rectricis Mandati, per Incljtos Comitatus in possessionem Bonorum introducuntur et violenter (!) occupantur, Fiscus Regij protestatione et contradictione minime attentat.* Si itaque Fiscus non militari brachio (!!!) secundabitur, — magnam sane prostitutionem patietur.

Ratione contagionis ex omnibus subordinatis Locis continuat, quod de epidemia Lue (Deo sint infinitae laudes!) absolute nihil advertatur; Pestini quoque, uti acclusae Diurnales (nincsenek itt) continent, malum hoc cessare videtur. Quibus me altae gratiae humillime commendo, et maneo

Excelsae Regiae Majestatis

Hungarico-Aulicae Camerae

Budae, die 18. Julÿ 1711.

humillimus servus

Geor. Christ. Zennegy

De Scharffenstein, m. p.

Kivül: A pozsonyi kamara czímzete.

(Eredeti. hivatalos levél; csak az aláírás sajátkezű. A kir. kamarai levél-tár lajstromzott részének »*Arch-Rebellis Joannes Bottyán*« czímű esomagában.)

Melléklet:

Ego infrascriptus, nomine et in persona totius consanguinitatis quorumcunque interest, aut interesse possit negotium, tam ex parte successorum quondam Domini Joannis

*) A Romhányinál elesett Babócsay Ferencz kurucz dandárnok özvegye.

Bottyán, quam ex parte uxoris quondam Dominae Judithae Lakatos coaquisticis ipsius, tanquam legitimus haeres et plenipotentarius utriusque partis successoriae, super installationem et introductionem in bona uostra jure hypothecario ab Excellentissima Familia Pálfiána per nos possessa inque Comitatu Strigoniensi existentibus fiendam, in Libera Regiaque Civitate Strigoniensi inque domo Domini inhabitatoris Fermo Franko vocitati civis praefatae Civitatis per Perillustrem ac Generosum Dominum Christoforum Csenigh, ab Excelsa nimirum Camera Aulico-Regia Hungarica deputatum, ad instantiam Illustrissimae Dominae Comitissae à Ringsmaul palam publice ac solemniter protestor, contradico et inhibeo ab omni usuatione bonorum nostrorum, modo et jure antelato possessorum, ac fructuum eorundem perceptione et quocunque titulo possidendorum ac super violenta introductione et statutione, prouti contradixi et protestatus sum coram personaliter adstantibus, Excellentissimo nimirum Generale et Commendante hujate Domino Francisco Ferdinando Libero Barone à Kuklender, in praesentia quidem praetitulati Domini Deputati ac reliquis ibidem praesentibus, et quidem hoc in passu omni meliori quo fieri potest modo prospiciendi, juraque mea ac omnium quibus interest, tuendi facultatem praesentium per vigorem mihi reservo. Strigonÿ, die 16. Julÿ Anno 1711.

P. H. *Moÿses Szabó m. p.*

(Eredetije ugyanott. Zennegg iménti leveléhez csatolva. Az egész Szabó Mojzes sajátkezű írása. Piros gyűrű-pecsétjén a paizsbau daru-madár áll, patkót tartva. A sisak koronájából szárnyas griff emelkedik ki, két karjával egy nagy félholdat vagy ívét emelve. Mellette két oldalról S. M. betűk.)

577.

Zennegg újabb jelentése ugyanarról.

Georgius Christoph Zennegg de et in Scharffenstein m. p. Budae, die 21. Julÿ 1711. a magy. kir. udv. kamarának Pozsony.

Postquam praeteritis diebus Strigonÿ *Bona ad Monoculum Joannem Bottyán spectantia*, vigore gratiosi Excelsae Hung. Aulicae Camerae mandati, Excellmae Dnae R. S. Imp.

Comitissae à *Rindsmaul* tradidissem *) et iter domum venissem: sequebatur me *Dna post dictum Bottyán relicta Vidua*, modo cum Dno Balloczkay (Palocsay) maritata, rogando me, quatenus *rigore in copia adjacentis Contractus Matrimonialis**)* pro dote consignatos 6000 fl. eidem non accipiantur. Cum autem traditio Bonorum hÿpothecariorum et assignatio peracta fuerit: ita me Excelsum Consistorium gratiose informare dignetur, quid hoc in passu ad ulteriorem illius Dnae insinuationem respondendum habeam? cum ad hanc mihi dandam gratiosam Resolutionem eandem Dnam Balloczkayanam relegavi. Et dum *Strigony domum Bottyánuianam* aequè occupare et tradere volebam: dixit mihi Dnus Generalis et Commendans Strigoniensis (Kukländer) *eandem domum praeve erga certam summam pecuniariam ab Excelso Consistorio. medio unius gratiosi Cameralis Decreti per Dnum Tricesimatorem Mogor sibi assignatam et traditam esse. Et ubi dictum Decretum videre desiderabam: reposuit scribe Dni Mogor, omnia talia Documenta et Decreta a Dno Mogor occlusa remansisse. An omnia se ita habeant? mihi constare non potest.*

(Eredeti levél, a kir. kamarai ltár kam. correspondentiái közt.)

578.

Forgách Juliána kérvénye a magy. kir. udv. kamarához, Bottyán nászajándéka tárgyában.

Kelt (Pozsonyban?) 1711. september 15-kén. Miután ő immár írásbeli documentumokkal elegendőképen kimutatta légvén Bottyán állítólagos örökösei (»praetensos successores Bottyánianos«) ellenében, hogy *Köbölkút* és *Kis-Gyarmat* faluk, házassági szerződésük szerint, nászajándéka fejében 6000 frt erejéig őt illetik: tehát mint már előbb kérte, úgy íme újból kéri, hogy az említett két falu az ő tényleges birtokába adassék, kezéhez assignáltassék; vagy ha lehető, Kis-Gyarmat helyett *Bátorkeszt* méltóztassék átadni neki a kamara, »praetensos

*) Ezt a donatiót a szathmári békekötés, természetesen, érvénytelené tette.

**) E melléklet ma már, fájdalom, hiányzik; csak azt tudjuk róla, hogy 1707. martius 12-kén kelt. ú. l. Pápán.

autem consanguineos et successores ad ordinariam viam Juris relegare; quemadmodum dum enim in occupatione et confiscatione universorum *prioris condam Domini et Mariti mei Magnifici Joannis Bottyán* Bonorum et Jurium possessionarium Inclýtum Camerale Consistorium plenariam et absolutam habuisse potestatis facultatem nemo in dubium trahere poterit: sic in reassignatione quoque (t. i. Rindsmaul grótnötöl) prae-declaratarum alterutrius duarum Possessionum ex vi etiam Tituli 104. Par. I. gratiam et favorem ipsi quidem Legi et Justitiae conformem idem erga me exhibiturum firmiter credo et spero.

Inclýti Cameralis Consistorý

humilis et devota Ancilla

Juliana Forgács,

primum Joannis condam Bottyán,
nunc vero Georgý Palocsay Magni-
ficorum Dominorum Conthoralis.

(Eredeti, de idegen kézzel írott s aláírott kérvény, a kir. kamarai levéltárban. Acta Neo-Reg. fasc. 998. nro 36.)

579.

Zennegg kamarai tanácsos, b. Palocsaynak.

Spectabilis ac Magnifice Domine Baro!

Domine mihi Colendissime!

Salutem, servitorumque meorum obligatissimam commendationem. — Ad gratiosas literas. 1. praesentis in Szered datatas obsequiose respondere volui. me ab Inclýta Camera Hungarico-Aulica Decretum accepisse, vigore cujus Possessiones *Köbülkút* et *Kis-Gyormat* in sortem 6000 fl. dotis a pie defuncto *Joanne Bothyán* gratiosae Conthorali Magnificae videlicet Dominae *Julianae Forgács* inscriptos, certa modalitate, prout et reliqua Bona cointeressatis tradere velim; qui actus per me, praesentibus omnibus cointeressatis fieri debet. Cum autem Strigoný nemo intromittatur ex Budensibus:*) si placebit Sp. ac Magci Dnaoni Vrae alium commodum locum denominare, ubi omnes convenire et actum traditionis secundum con-

*) Az itt uralgó pestis miatt.

tentum gratiosi Cameralis Decreti peragere potero, simulque mihi de occasione providere, ut ad denominandum locum pervenire possim, — tunc ego ad ulteriora servitia comparaturus non deficiam monstrare, quod me gratiae et affectui praevis recommendans, sim Spectabilis ac Magnificae Dominationis Vestrae

Budae, die 6. 8-bris 1711.

servus sincere obligatissimus

Georgius Christ. Zennegg

de et in Scharffenstein, m. p.

(Eredeti. a b. Palocsay-levéltárban.)

580.

Palocsay rálasza Zenneggnek.

Spectabilis ac Generose Domine!

Domine mihi Colendissime!

Salutem cum servitj's meis obligatissimis. Literas praetitulatae Dominationis Vestrae mihi emanatas, summa cum obligatione percepi; quarum continentiam summopere intelligens: siquidem Strigonj nemo intromittitur ex Budensibus, — ego plane nescio alium commodum locum denominare praeter *Kis-Gyarmath*, ubi praetitulata Dominatio Vestra actum traditionis secundum consensum gratiosi Cameralis Decreti peragere possit; ad quem locum ut et alios praetensores convocem, mihi non inter est, nam tantum possessiones *Köbölkháth* et *Kis-Gyarmath* in sortem 6000 fl. dotis a pie defuncto *Joanne Bottyán*, modernae meae Conthorali inscriptos vellem recuperare. Idcirco obsequiosissime praetitulatam Dominationem Vestram rogandam esse duxi, (siquidem ob certa negotia iter properare ad Bona mea superiora cogor,) dignetur praestita sua gratia Judicibus et omnibus subditis Possessionis *Köbölkháth* et *Kis-Gyarmath* Commissionem scriptotenus mandatalem ipsis sonantibus mihi hac occasione transmittere, ut jam mea Conthoralis illas duas Possessiones in sortem doti 6000 fl. possidebit, a parte vero Perillustri ac Generoso Domino Josepho Würth scribere, ut easdem Possessiones duas meae Conthorali tradat. Quam gratiam Praetit. Dnaonis Vrae praesti-

tam in omnibus conabor reservire; hoc citissima occasione autem cum obligatione mea Pract. Dnaoni Vrae una equa gratifico ex grege Conthoralis meae, brevi pluribus adhuc gratificare conabor. Si autem hoc modo ex gratia Practit. Dnaonis Vrae easdem Possessiones non possum recuperare, si ad denominatum locum *Kis-Gyarmath* dignabitur se humiliare: de occasione providebo; nihilominus tamen sperans, hanc gratiam (quam et rogo) praescripto modo etiam per Commissionem suam mandatalem hac occasione Praetit. Dnao Vra tradere poterit; quam gratiam expectans, maneo

Praetitulatae Dominationis Vestrae

Sárkány, 9. 8-bris 1711.

servus obligatissimus

Georgius Palocsay m. p.

Czím: Spectabili ac Generoso Domino, Domino Georgio Christ. Zennegg de et in Scharffenstein.

(B. Palocsay György kezével írt fogalmazat, családi levéltárában.)

581.

Forgách Juliána gr. Kőhárty Istvánhoz, mint Honth vármegye főispánjához, Bottyán utáni köretelése ügyében.

Méltóságos Generál-Feldmarschal és Fő-Ispány!

Nékem nagy Kegyelmes Uram!

Mély alázatossággal kénszeríttetem Exciádnak repraesentálnom: miképpen az nem régen elmúlt pártos revolutio alatt Tek. Ns. Nagy-Hont Vármegyének bizonyos tisztjei és commembrumjai creditumára és magokrúl nékem is adott szoros obligatióra s reversálisra nézve, adtam vala előbbi Urammal *néhai Bottyán Jánossal* együtt kölcsön és jövőendő megadás fejében egy ízben hatezer forintokat, más ízben penig ötszáz Rhenensis forintokat, törvényes, hat per centum interesre. Amelly pénz jóllehet mind az okra nézve engemet törvényessen illet, hogy éntülem is vették föl és nekem is obligálták magokat contrahens Uramék, mind penig, hogy azon pénz együtt acquirált pénz lévél (így), és emlétett előbbi Uram része is vi Articuli undecimi Anni 1687. et in eodem citatorum Tit. Tipart. tanquam ab intestato et sine liberis decedente. jure viduali én

reám szállott, és azon részben is mind a *pacificatio* szerint, mind pedig Főlséges Regens Királynénk kegyelmességiből és amnyştionalis gratiája, úgy *prima Septembris Anni 1711.* subsequált kegyelmes explanatorium és említett Nemes Hont Vármegyére is dirigált parancsolatja ereivel is (mellynek effectuatiója az Nemes Vármegyének committáltatott) énnékem költetik immediate succedálnom; — mindazonáltal azon pénzt egészen, interessivel együtt, (a mint tudtomra esett.) Mlgos Generál-Feldmarsal és Bán Uram ő Excja (gr. Pálffy János), nekem Kegyelmes Bátyám-Uram, a királyi Fiscus részire kívánja percipiálni, — a minthogy a Nemes Vármegye is proxime ő Excellentiájának szándékozik megfizetni. Mivel pedig annyira vígasztalatlanul maradtam említett első Uramtúl, hogy már is nagy summára menő adósságokat költetett contrahálnom, és ha azon pénztől is frustráltotnám: éppen elégtelen lennék a megfizetésre, kire nézve kénteleníttetem jussomnak nem cedálnom, — a minthogy fönt is tartom regressusomat contrahens Uraimékra. Bízván mindazonáltal fönt titulált Mlgos Bátyám-Uram veleszületett kegyelmességében és Exciádnak is atyai gratiájában és patrociniujában, kérem nagy-alázatossan Exciádot: méltóztassék többször titulált Mlgos Úrnál ő Exciájánál magát interponálni és arra disponálni, hogy megírt praetensiónak cedálni és hozzám minden kegyelmességit mutatni méltóztassék, — és a mellett a Tek. Nemes Vármegye tisztjeit is főispányi authoritássával moneálni, hogy fönt specificált kegyelmes explanatorium parancsolatjának ex incumbenti officio magistratuali eleget tenni és engem effective contentálni tartozzanak. Melly Exciád kegyelmességit alázatossan megszolgálnom el nem múlatom. — Maradván

Excellentiádnak

alázatos szolgálója

Forgács Juliánna,

Tekéntetes Nagyságos *Palocsay György Felesége.*

Kívül: Méltóságos Gróffy Koháry István Uram ő Exciájához, boldog emlékezetű Főlséges első Joseph Római Császár és Magyarországi etc. Király belső Tanácsához, Mezei-Fő-

Generálissához, és Tek. Nemes Nagy-Hont Vármegye Örökös Fő-Ispányjához, etc. nékem nagy Kegyelmes Uramhoz — alázatos Memoriálisom — belől megírtt — Forgács Juliánának.

(Idegen kézzel írt és aláírt eredetije a hg. Koltár-ház levéltárában Szent-Antalon. Ad Officium Supr. Com. Anno 1711.)

382.

Forgách Juliána kérvénje a királyhoz, a Hont-megyei tartozás ügyében.

Sacratissima Caesarea Regiaque Majestas!

Domine Domine naturaliter Clementissime!

Ad Augustissimum Mattis Vrae Sacrae Thronum in genna humillime proevoluta submissee detegere necessitor. Quod licet prior olim Dominus et Maritus meus *Joannes condam Bottján*, proxime praeteritis motibus implicitus, ibidem quoque morbo correptus, vitam cum morte commutaverit; quia tamen expositum tum ex Benignissima Ordinatione Sacrae olim C. Regiae Mattis Josephi, Praedecessoris Vrae Sacrae Mattis gloriosae reminiscendae, tum vero ex reginali et rectoria auctoritate promanante benigna annuentia Augmae Imperatricis Eleonorae-Magdalенаe Theresiae, ac denique subsequente in itae transactionis *Szathmáriensis* Mattis Vrae Sacrae clementissima conformatione, in puncto praedictae Pacificationis quarto universis demortuorum orphanis et viduis, erga quas ex innata Clementia speciali reflexione duci Vrae Sacrae Mattis sese clementissime declarare dignatae fuissent, quo eo magis C. Regia benignitate gloriari queant, universa Bona ejusmodi demortuorum, superstites eorundem viduas et orphanos concernentia, sive alicui collata, distracta, vel divendita essent, remittenda et resignanda clementissime resolutum esset; imo et insuper in benignissimis postremis C. Regiae resolutionibus, notanter in punctis penes benignas resolutiones Statibus Regni ad deliberandum transmissis, idque puncto 1-mo ad calcem Vrae Sacrae Mattis clementissime resolvit, ut illa duntaxat capitalia aut res mobiles eorum, qui praeteritis motibus impliciti fuerunt, sub tempus illud antequam ad fidelitatem rediissent ac ge-

neralem postremam Amnÿstiam consecuti fuissent, jure Fisci Regÿ a quibusvis debitoribus levata aut ademptae, jamque in publicas necessitates conversa et consumptae, nulli refusioni aut bonificationi obnoxientur illis, quae nefors post benignas Amnÿstiales per quospiam levata extitissent, ad exigentiam etiam praescripti puncti quarti Amnÿstialium, sensumque benignissimae modernae Resolutionis omnino pro viduis et orphanis in salvo remanentibus.

Quia vero Sacra C. Regiaque Mattas, praefatus olim *Joannes Bottyán* prior Maritus meus, una mecum I. Comitatu Honthensi sub praeteritis disturbÿs sex mille et quingentos florenos erga datas obligatorias ad interesse elocavimus, illa autem summa jure coacquisitionis et vi Articuli 11. Anni 1687. optimo juris titulo me concerneret, quam idem I. Cottus post praedictas benignas Amnÿstiales, contra continentias praescripti puncti quarti necnon modernae clementissimae C. Regiae resolutionis. non obstantibus etiam inhibitione tum Excelsae Cancellariae Hung. erga dictum Inclÿtum Comitatum peracta, tum etiam gratiosa intimatione inhibitoria Excelsi Consilÿ Bellici de non levanda summa praedicta, erga Excellmum Dnum Campi-Marschallum Dnum Comitem Joannem Pálffy emanata, praememoratos tamen 6000 et 500 florenos Rhen. modo fato Excellmo Dno Comiti Joanni Pálffy deposuit et exolvit, — in manifestissimam mei damnificationem, juriumque meorum evidens praedictum valde grave et manifestum.

Pro eo Matti Vrae Sacrae humillime de genu supplico, dignetur ex innata Regia Benignitate et Clementia in tam solido et tot benignissimis Caesareo-Regÿs Resolutionibus radicato, sanctoque Verbo Regio confirmato jure meo Regia benigna manu me manuteneret, praedictamque summam ex plenitudine Potestatis Regiae clementissime per dictum Comitatum, juxta suas prae manibus meis habitas obligatorias refundi facere. Quam ejusmodi C. Regiam Gratiam et Justitiae administrationem indesinentibus ad Deum pro Incolumitate Vrae Sacrae Mattis fundendis precibus et suspirÿs promereri non intermittam. Benignissimam praestolando Resolutionem, mameo

Majestatis Vestrae Sacratissimae

humillima ad Deum devota Ancilla

Juliana Forgács,

primum quidem Joannis olim Bottyán

pronunc vero Spectabilis ac Magnifici

Baronis Palocsay Conthoralis.

(Eredeti fogalmazat a b. Palocsay-levéltárban.)

Kivül: Ad Sacram C. Regiam Mattem, Dnum Dnum naturaliter Clementissimum, humillima Supplicatio Introscriptae Baronissae Julianae Forgács.

(Eredeti fogalmazvány a b. Palocsay-levéltárban. 1712. tavaszán vagy nyarán kelt.)

583.

A Jósá-örökösök s Forgách Juliána követelése.

Praetensio Jósaiana.

Bottyán János első nejének örökösei *Pozsonyban, 1712. május 27-kén* kelt, föntebbi című terjedelmes periratban összegezék követeléseiket a Bottyán-hagyaték tömege ellen. Néhai édes anyjukkal Lakatos Judithtal való házassága idejebeli közös szerzeményű ingó értékei között *Bottyán Jánosnak* elősoroltatnak arany-ezüst miveik s egyéb ily becses res mobiliseik, »ut sunt *Monile ex puro auro confectum, cum suo Numismate*, (a Leopoldféle nagy hadi-érem) *circiter 300 auros ducatos ponderans*; tres annuli pretiosi, adamantibus ornati; pocula argentea deaurata, majora ac minora. Cochlearia itidem argentea. *Baltha argentea, deaurata, vulgo „Bottyán fejszéje“ vocitata.* Apparamenta et ornamenta sonipedum. Parata pecunia tam in aurea, quam argentea moneta consistens, circiter fl. 20,000. Pecora gregaria, vulgo gulya, in tot nro 196, quorum pretium constituit flor. 1760. Equi gregarj nro 130; horum pretium in toto fl. 3224.« Mindezen együtt szerzett ingó javaknak fele őket, a Jósá-örökösöket illeti. Idetartozik még a fekvő birtokok fele része, valamint a »domus in Libera Regiaque Civitate Strigoniensi existens, unacum suis appertinentijs, ordinata fl. 4000.« *) Melynek értékét maga üdvözült Bottyán János

*) Az esztergomi felházat tartozékaival, Esztergom városa később csakugyan 4000 forinton váltá meg a kir. fiscustól.

becsülte volt ennyire. Végre a még első házassága alatt, tehát közösen kikölcsmőzött pénzek, a táborra vitt lovai, vonó-marhái, asztali-készletei, sátorai s egyéb ilyes eszközei; mely utóbbiaknak összes becsértéke 2000 forintra tétetik.

A *Forrách Juliánaféle* követelések viszont, az e tárgyú külön beadványban összesen 9746 frtra tétetnek, — ebből 6000 frt a „*Dos*,“ — a Bottyán-massa ellen; egy más, 1712. sept. 30. kelt beadványban ellenben már csak 8345 frtra, az ingóságok s kötelezők kezénél leendő meghagyása mellett.

(Eredeti periratokból, a kir. Curia levéltárában.)

584.

A Bottyán-örökösök kérvényére a király rendelete.

Carolus VI. Dei gratia, etc. Fideli nostro Egr. Magistro Andrae Dubniczky de Fölső-Kocsócz, Personalis Praesentiae nostrae Regiae in Judicys Locumtenentis et Consiliarij Prothonotario, salutem et gratiam.

Expositum est Matti nrae nominibus et in personis fidelium aequae nostrorum Egregiorum *Joannis Grassalkovics, Michaëlis Czagányj et Joannis Mohár, istius quidem Egregij olim Joannis Bottyán Fratris sororini*, ac reliquorum ad causam praesentem cointeressentiam praetendentium. Qualiter non ita pridem evolutis Annis et temporibus decedente et ex hac luce sublato praefato *olim Joanne Bottyán*, universa ejusdem tam mobilia, quam immobilia Bona, puta in Possessionibus Köbölküth, Bátorkeszi, Bény et Kis-Újfalú, Praedioque Dyéva sic vocato in Strigoniensi, item Possessionibus Leánd et Csuda Barsensi, ac Possessione Kis-Gyarmath Honthensi Comitatibus ita nuncupatis, territorijsque praerecensorum locorum ac nefors alibi etiam existentium, habitorum coram declaranda, cum pertinentijs ad eadem Bona de Jure et ab antiquo spectantibus ac quocunque nomine censendis, res item aureae et argenteae, parata pecunia, pocalia, frumentum et segetes, pecora item et pecudes ac id genus Allodialia, domus pariter supellectiles et utensilia, cumque ysdem etiam Literae et Literalia Instrumenta, factum tam eorundem Bonorum, quam et aliarum qualiumcumque praefati Joannis Bottyán

acquisitionum quomodocunque tangentia et concernentia, partim in et ad manus potestatemque attunc post se relictæ Viduæ suæ Magnificæ Dominae *Julianæ Forgács*, jam autem Fidelis nri Magnifici Georgÿ Horváth de Palocsa consortis, partim vero Nobilium Dominarum Catharinae et Judithae Jósa, illius quidem Egregÿ Stephani Tolnay consortis, hujus autem relictæ jam viduæ Senioris Matthiae Szabó, ambarum alias Filiarum Nobilis olim Dominae Judithae Lakatos, praefati olim Joannis Bottyán prioris consortis, ex priori ejusdem Domino et Marito suo Egregio nimirum condam Paulo Jósa susceptarum, ac fors aliorum coram denominandorum devenissent. Quia vero vi fassionis antelati Joannis olim Bottyán, in Capitulo Nittriensi adhuc Anno Millesimo Septingentesimo, ipso festo S. Andreae Apostoli celebratae, ex postque penes obtentum desuper benignum Consensum Regium, peracta etiam legitima statutione firmitæ, imo usu quoque reali per assignationem certarum Portionum ex dictis Bonis per prænominatum olim Fatentem jamdudum praeviduam factam roboratae, antelati quoque Exponentes in universis attacti Joannis Bottyán ita mobilibus, prout et immobilibus, imo ipsa quoque pecunia in Bonis acquisitis haerente vel apud quemcunque reperibili, suas haberent portiones; Vellent proinde easdem medio Tui, velut competentis eo in passu Judicis a reliquorum praefatorum praetendentium sussesorum, coram Te nihilominus sufficienter legitimandorum, praevidua tamen quorumvis passivorum debitorum, onerum et Inscriptionum, praesertim piarum Foundationalium ex communibus Bonis complanatione, rite et legitime sequestrari, consequenterque e potestate eorum eximendas, manibus suis ad utendum et jure sibi incumbente possidendum tradi et assignari, ac si nefors alterutra Partium de Bonis hujusmodi Divisioni substratis aliqua abalienasset aut distraxisset, pro hujusmodi Distractione ex portione distrahentis omnimodam satisfactionem impendi, ac Literas etiam et Literalia Instrumenta, prout et res mobiles, per eos prae quorum manibus reperirentur, sub jramento extradari, Lege Regni admittente. Unde supplicatum existit Matti nrae nominibus et in personis praeattactorum Exponentium debita cum instantia humillime, quatenus ysdem

in praemissis de condigno Juris remedio benigne providere, Tibique eatenus serio committere et mandare vellemus, nec pateremur eosdem improvise destitui. Cum autem justa petentibus non sit denegandus assensus, et alioquin Bona penes Fassionem virtute Tituli 63. Partis 1-ae Operis Decreti Tripartiti Statutione firmatas acquisita, si in diversis Comitatibus adjacerent, sensu Articuli 32. Anni 1681. medio unius Magistri Prothonotarij commode inter eos, quibus competunt, praevia tamen passivorum debitorum, aliarumque Inscriptionum, praesertim vero Fundationalium ex communi paratae pecuniae massa, aut in defectu ejusdem de omnium Bonis divisioni substratis complanatione, dividi, sequestrarique solerent; rerum vero mobilium cujusvis generis et speciei revelationem, Literarumque et Literalium Instrumentorum productionem similitudine Articuli 24. Anni 1655. et 138. Anni 1647. per apprehensores sub corporali ipsorum Juramento fieri debere antiquo usu recepta Regni consuetudo et processualis praxis indigitarent, sed et accessorium principali suum juxta dictamen Tit. 52. Partis 2-dae praecitati Operis Decreti Tripartiti sequi deberet. Denique universae fassiones et dispositiones ad mandata ordinariorum Regni Judicum per Magistros Prothonotarios debitaee executioni mancipari assolerent, communis siquidem justitia unicuique quod suum est, reddi et restitui juberet, et nec ullum cum detrimento tertij locupletiolem fieri permetteret; Pro eo tibi harum serie benigne committimus et mandamus, quatenus acceptis praesentibus, et rebus sic, ut praefertur, stantibus seque habentibus, in uno certo, brevi eo que competenti Termino praedeclaratis, ita et coram Te uberius specificandis Partibus superinde legitime certificatis ad faciem Bonorum praesenti aquisitioni substratorum, vel locum proximiolem ubi nimirum commodius Tibi visum fuerit, praefigendo, exire, vicinisque et commetaneis ad latus Tuum convocatis, ysdemque Partibus vel illarum legitimis procuratoribus Tui in praesentiam citatis et accessitis accedendo; auditisque ambarum Partium universis propositionibus, allegationibus et responsis, admissis etiam quibusvis earum probis et documentis, tandemque comperta praemissorum veritate, secundum DEUM et ejus Justitiam judicium ferre, portiones-

que annotatis Exponentibus ex praefata Fessione praevio modo per Consensum Regium et Statutionem firmata rite competentes, ex Bonis praemissis rebusque mobilibus, parataque pecunia, per Partem Incattam sub juramento revelandis eoque uberius ex productione Literalium Instrumentorum Bona eadem Actionalia tangentium et concernentium aequè juramenti modalitate enucleandis, praevia tamen quorumvis onerum, passivorumque debitorum, Inscriptionum et Foundationum ex communibus Bonis complanatione, excindere ac a portionibus reliquorum successorum, coram Te nihilominus legitimandorum sequestrare et dividere, sequestratasque et divisas manibus eorundem Exponentium, jure sibi incumbente utendas et possidendas reali et effectiva Executione mediante tradere et assignare, pro distractis vero et abalienatis aequivalentem satisfactionem ex portiones seu Bonis distrahentium impendere; Ac tandem super praemissis universis Literas Testimoniales Relatorias, sub Sigillo Nostro Judiciali Authentico, apud Praefatam Personalem Praesentiam Nostram Regiam habito, pro more et consuetudine, memoratis Exponentibus jurium eorundem futuram ad cautelam necessarias extradare debeas ac tenearis. Secus non facturus. Praesentibus Perlectis. Exhibenti Restitutis.

Datum in Regia Arce Nostra Posoniensi, Die Vigesima Tertia Mensis Julij, Anno Domini Millesimo Septingentesimo Duodecimo.

Carolus m. p. P. H. Comes Nicolaus Illésházy m. p.
Ladislau Hunyady m. p.

Praesens benignum Sacrae C. Raeque Mattis Mandatum Praeceptorio-Executorium. occasione negotij in eodem expressati, mihi introscripto Prothonotario sonans et directum, summa cum humilitate et reverentia ac debito fidelitatis homagialis cultu percepi, ejus continentis ac per benignae Ejusdem Mattis Sacrae Commissioni memet demisse accommodare studebo. — Posony, Die 28. Mensis Julij, Anno Domini 1712.

Idem Prothonotarius m. p.

Lectum per Prothonotarium m. p.

(Egykorú másolat a b. Palocsay-levéltárban.)

Bottyán örökösének törvényszéki kihallgatása.

I.

Anno Dni 1712. Die 5. Mensis 8-bris. In Libera Regia-que Civitate Poseniensis Cottu nominis ejusdem existente habita, domoque Relictae Viduae Philippi condam Klebl ibidem in Civitate extramoeniali plateaque vulgo Duna-Utsza nuncupata extructa, hospitio quippe Magnificae Dominae *Juliannae Forgács*, primum quidem Perillustris ac Generosi condam Domini *Joannis Bottyán*, jam vero Spectabilis ac Magnifici Domini *Georgij Horváth de Palocsa Conthoralis*, ex legali Inclÿti Judicÿ, alias sub praesidentia Perillustrium ac Generosorum Dominorum Magistrorum Adami Meskó de Fűles et Gálos-háza, Excelsi Officÿ Palatinalis, necnon Joannis Fiáth de Eörményes ac Andreae Dubniczky de Nemes-Kocsócz Personalis Praesentiae Regiae in Judicÿs Locumtenentis et Consiliariÿ Prothonotariorum celebrati exmissione, Nos Infrascripti Tabulae Judiciariae Regiae Jurati Notariÿ et apud praenotatos Dominos Magistros Prothonotarios pro tempore scribas agentes, secundum formulam Juramenti nobis datam ac inferius descriptam, Fassionem a praelibata Domina Magnifica excepimus et experti sumus, modo et ordine sequentibus. Cujus quidem per eandem Dominam Magnificam depositi Juramenti formula et tenor sequitur in hunc modum :

»Én Forgács Juliánna esküszem az egy élő Istenre, ki Atya, Fiú, Szent-Lélek, teljes Szent-Háromság ; Boldogságos Szent Szűzre és Istennek minden Szenteire. Hogy én Istenben boldogúl elnyúgodott *Bottyán János Urannak* volt minden-némő ingó jószágát: úgymint jószág- és adósleveleit, arany- és ezüstpénzét s ugyan arany- és ezüstmíveit s más drágaköves és gyöngyes portékáit, fegyverét, ruháját, s egyszóval akármí névvel nevezendő jószágát és portékáját, melyek vagy éltében emlétett *Bottyán János Urannak*. vagyis holta után akármelly helyekben, társzekereiben is, vagy másutt akármikor és mikép kezemhez jutottanak és jöttek, akárhová löttének, tisztán és igazán kinyilatkoztatom, megnevezem és előadom. vagy hová fordítottam s löttének és töttem legyen? megmondom, semmit

el nem röjtök s meg nem tagadok, s másoknál is a mit azonokban jutottaknak lenni tudok, mindazokat is kinyilatkoztatom, és igazán megvallom. Isten engem úgy segítjen és Istennek minden szentei!« — Quo praescripto Juramento taliter uti attactum deposito, eadem praelibata Domina Magnifica, Annorum circiter 25. fassa est. Primo. Adósságbéli obligatoriák és recognitiók vannak az Fátens Asszonnál ő Ngánál circiter harminczegyezer hétszázhetvenegy forintokig, idest ad fl. 31,771, kiket néhai Bottyán János Uram ő Kglme maga elocált s kiadott stante cum Domina Fatente conjugio; kiknek specificatiója ugyanazon hite alatt sub Nro 1-mo beadott írásból bővebben kitetszik. A mellett vallja azt is a Fátens, hogy említett néhai Bottyán János Uram csak két vagy három holnapal halála előtt mindazokat az obligatorialis-leveleket az Fátensnek ajándékozta és azoknak megvételét cedálta és engedte

Megnevezett írásnak pediglen az tenora így következik:

1-mo. Generális Bottyán János Uram velem laktában mit s hova elocált?

Üdvözült Bottyán János, ökrök árabéli adósságot fizetett Szörényi Ferencz Uramnak in Anno 1709. Die 15. Junij Szécséntt fl. 110 —

Aszódon lakozó Tóth Györgynek adott ökre áraban Bottyán János in Anno 1709. 3. Augusti. fl. 1000 —

Anno 1710. dje 26. Julij Szluha Ferencz Uram (Bottyán újvári pénzéből) vött föl . . fl. 7069. 30

Item Szluha Ferencz Uram in Anno 1710. 13-tia Martij Tukovics Ferencztől vött föl fl. 1000 —

Item Szluha Ferencz Uram in Anno 1709. 13. Martij Tukovics Ferencztől vött föl fl. 500 —

Hadak számára adott Bottyán János kölcsön in Anno 1708. 17-a Augusti Újvárbán . fl. 5000. 50

Gányi Péter Uramnak adott Bottyán Déva *) pusztáért fl. 250 —

Berthótj István in Anno 1709. dje 6. Maij Újvárta vött föl (Bottyán pénzéből) . . fl. 1795 —

*) Diva, Gyíva, Esztergom vármegyében.

Lévai Dominiumért adott (Bottyán *)	fl. 5000	—
Az nyitrai Piaristáknak adott . . .	fl. 1500	—
<i>Rákóczy Ferencznek adott kölcsön in Anno</i>		
1709. 25. Junij (Bottyán)	fl. 1996. 85 ¹ / ₂	
Adott az Asszonnak gyűrűváltásban . .	fl. 400	—
Zsidónak adott kölcsön in Anno 1708.		
dje 15. Julj	fl. 100	—
Iváncsaj Péternek és Dömény Márton-		
nak Szécséntt adott kölcsön in Anno 1709.		
16-ta Julj	fl. 50	—
Summa fl. 25771. 65 ¹ / ₂		

Ezenkívül az Honth Vármegyének adott fl. 6000. **)

2-do. A minémő aranylánczot numismával együtt boldogemlékezetű Leopoldus Császár és Koronás Király Urunk ő Fölsége adott föntnevezett Bottyán János Uramnak: ***) *azt ő Kglme az Fátens-Asszonnak ő Ngának derekára kötvén, hogy neki ajándékozta, hiti szerint vallja; az ki actu is erstál.* Vagyon item két ezüstórácska, ennek egyikét, kit Eszterházy Ferencz Uram ő Ngáénak löttnek lenni mondott, még hajadon korában adta és ajándékozta az Fátensnek.

3-tio. Többször írt Bottyán János Uram ő Kglme halála után minémő pénzt és mennyit vett kezéhez, s abból mit? hová? s mikor szolgált? hiti szerint beadott írásban sub nro 2-do specificálja ilyenképpen:

Anno 1709. dje 27. Septembris üdvözült Bottyán János kimúlván ez árnyékrilágból örsi pusztán (Tarna-Örs) levő táborhelyén, halálakor maradott az özvegynél Tekintetes és Nagyságos Forgács Juliánna Asszonnál készpénz circiter fl. 2600

Annakutánna megnevezett özveggy vött föl újvári barátok klastromában ezer aranyokat, egyet imputálván in fl. 4. 25. den. faciunt fl. 4250

*) Ez, mint tudjuk, haszonbérlet volt.

**) Nem 6000, hanem 6500; a főösszeg tehát 32,271 frt.

***) Ez a Leopold saját képére vert nagy hadi aranyérem volt, melyet Bottyán az uralkodótól azon fényes eredményű hőstettéért kapott, hogy a Bádeni Lajos fővezérlete alatt vívott grabovai ütközetet 1689. Szerbiában, ő döntötte el huszárai élén, ellenállhatlan rohamával. *E nagy hadi érdemelet Bottyán, 300 arany súlyú lánczon folyórást mellén viselte kurucz tábornok korában is.*

Item, megnevezett klastromból másszor vött föl
százkilenczvenkét aranyat, egyet imputálván in fl. 4.

25. den., faciunt	fl.	816
Nyáray László Uramtúl Kassán levált . . .	fl.	1500
Méltóságos Generális Károlyi Sándor Uramtúl vett föl	fl.	900

Summa perceptionis. melyet az özvegy üdvö-
zült Bottyán János halála után (férje pénzét) perci-
piált és maradott fl. 10,066.

Ennek erogatója következik ez szerint. *Lévén az Asz-
szony özvegy esztendőig s kilencz hónapig s nem bírván mind-
addig is üdvözült Bottyán János jószágát, hanem bujdosásá-
ban T. N. Saáros, *) Heves és más Ns. Vármegyékben kinte-
lenítettett készpénzen magát, cselédjét interteneáltatni, lovait,
ményesseit, gulláját, juhait, nyáron pénzen fogadott mezőken
legeltetni, télben pedig pénzes szénán teletetni, nemkülönben
magát ruházni, mind belső, mind külső marha körül levő cse-
lédjének kétszeri alkalmatossággal mindenféle ruháit, fizetését
kiszolgáltatni; nem lévén ebben az summában föltéve Mikolics
Ferencz akkori tiszttartó és Bor Sophia akkori örögasszony
fizetései, sem üdvözült Úr ideiben való szolgálk fizetések restan-
tiája. Ezekre költött circiter fl. 5000*

*Üdvözült Bottyán János temetésére költött, zászló-
jával, czímerekkel együtt fl. 1900*

*Gyöngyestt barátok klastromában temetőhelyé-
ért, missékre, gyertyákra adott **). fl. 240*

Egerben item adott missékre, gyertyákra . . . fl. 60

*) E vármegyében Bottyán özvegye a *kurimai kastélyt és jószágot*
kapta volt, Esztergom körüli, ellenségtől háborgatott jószágaiért, tartóz-
kodási helyül és segítségül Rákóczi fejedelemtől.

**) A Szent-Ferencz rendű atyák gyöngyösi conventjének bevételi
könyvében a következő tételek jegyezvék be idevonatkozólag: »1709. 27.
Septembris. *Tempore depositionis Excellentissimi Domini Generalis Joan-
nis Bottyán,* fl. 17. den 86.« Ismét, 1710. június 25-kén: »*A sepultura
Magnifici Domini Joannis Bottyán,* fl. 112. den 80.« (Ft. Bognár Márk hit-
tanár és könyvtárnok úr szíves közlése szerint.) Minthogy az itt foglalt
két rendbeli összeg nem egyez az özvegy által hit alatt bevallottal: való-
színű, hogy a tábornok temető-helyéért etc. kapott *egész összeget* a bará-
tok nem bevételtek, hanem részben egyéb szükségletekre fordították

Anno 1710. Die 5. Julij Szabó Mojses és Horváth István Uraméknak adott, midőn Bercsényi Miklós parancsolatjából az Asszonnak amicalibisre költött lépni fl. 500

Anno 1709. dje 19. Novembris Nyáray László Uramnak fizetett meg üdvözült Úr adósságát. . . fl. 415

Aszódi Tóth Mártonnak fizetett meg Bottyán János adósságát in Anno 1710. dje 27. Maj. . . fl. 600

Újvári barátoknak pinum Legatumot fizetett . fl. 600

Eperjesen újonnan adott Horváth Istvánnak, melyről térsen bizonytságot Melczer Moyses Uram . fl. 50

Mikolics Ferencznek Bottyán János ideiben lévő fizetése restantiájában adott . . . fl. 100

Azonkívül az melly 40. forinttal volt adós Bottyán János, ő Kglme informatiója szerint, adott . . fl. 40

Pro Anno 1710. conventiójára fizetett Mikolics Ferencz Uramnak . . . fl. 100

Bor Sophia örög-asszonnak három esztendeig való fizetése restantiájában, melly még Bottyán János idejében maradott el, lévén esztendőnként fizetése fl. 20., adott az Asszony . . . fl. 60

Latus . . . fl. 4665.

Csőrgő Bálint Secretáriussa restantiája fizetésében adott. . . fl. 40

Mihály Deák (Böröllyei *) restantiája fizetésében adott . . . fl. 50

*) Sajátszerű, hogy Bottyánt nemcsak fiatal neje s fiatal unokaöccse Horváth István, úrnagya, — hanem a közvetlen környezetéhez tartozók közül többen is oly hamar követték a sírba. Így e titkárának is még 1710-ben vagy 1711. elején történt elhalálozásáról tanúskodik a következő nyugtatvány: »*Quietantia* száz és ötven = 150 Rhénes frtokról, melly summa pénzt *néhai Nztles Vzlő Böröllyei Mihály* még halála előtt circiter egy hónappal, Szent-Mihályon, becsületes emberek praesentiajában *nékem mint pajtásának* testamentarie hagyott; melly summa pénzért engemet *néhai Tek. Ngos Bottyán János* Uram megmaradott özvegye Tek. és Ngos *Forgács Julidanna* jó Asszonyom ő Nga szarvasmarhául contentált. Melyről is ő Ngát úgy quietálom, hogy dum et quando *megholt barátomnak* ő Kglmének atyjafiai praetendálnak ezen summát;

Jancsi inas restantiája fizetésében adott . . . fl.	23
Két sípos restantiája fizetésében adott . . . fl.	44
Két szakács restantiája fizetésében adott . . . fl.	84
Külső marhák mellett lévő cseléd fizetése restantiájáért fizetett. fl.	75
Pro Anno 1710. fizetett Sophikának conventiójára készpénzt fl.	25
Egész rása-köntöst csináltatott, mely imputáltatik in. fl.	20
Kassai kuruczok elnyervén köntessét (Bottyánénak,) <i>ezüster pallost és baltát,*)</i> adott váltságot . fl.	100
Latus . . . fl.	461
Latus . . . fl.	4665
Latus . . . fl.	5690

Summa erogationis . . . fl. 10.816.

4-to. Jóságot illető levél az Fátensnél egy sincs; hanem vagyon kezénél az kit férhezmenvén talált az Asszony Néhai Bottyán János Uramnál: egy ezüster kard és pallos, egy ezüster balta (az kit második productum szerint Revírné Asszonyom által más köntössel együtt száz forintokban váltott ki az Fátens,**) s ezüstkalán circiter öt vagy hat.

5-to. Néhai Bottyán János Uram halála után maradt két paripa: egy *Fakó*, másik *Csepreghy* nevők; a Fakót Beresény Miklós mint főbbik kurucz Generális elvitette, aranyos szerszámostúl, aranyos portai czafrangostúl és ezüster pár puskástúl együtt.***) Az Csöpreghy ló pediglen dögben elveszett.

— annak minden evictióját én magamra vállalom. Actum Árokszállás, die 1. Maj 1711.

Kocsi Bálint m. k. P. H.

Coram me Stephano Nagy Zsámboxy m. p. »

(Eredeti a b. Palocsay-levéltárban. Kocsi Csergő Bálint, vagy »Bálint Deák,« a nyugtató, volt a másik hű titkár.)

*) Ez már Eger vára capitulatioja, vagyis Bottyánménak Pálffy protectioja alatt maradása után. 1711. januárban történhetett, midőn Eperjess letéve volt ládabeli portékáit Egerbe vitetné.

**) A már említett kassai kuruczoktól, a kik ugyan elég olcsón adták ki. Riviére-né Nyáray László ekkor kassai dandárnok lánya volt.

***) A hadi jog szerint ugyanis ez őt illette Bottyán halála után.

Pajzán-ló maradt kettő: egyike Csomós névő, kit az Fátens Asszon ö Nga maga hintós-lovai közé fogatott; az másikat, Fodor nevőt, Tuczman Istók, úgy mint atyafi, elvitte. Maradt egy pár kétésérvő parasztos pisztol, az ki exstál. Item, két rongyos sátor; két *törökbársony-vánkoshéj*, az ki hasonlóképpen exstál, — *harmadika pediglen feje alatt temetődött néhai Bottyán János Úrnak*. Item, maradt volt tíz béres-ökör: de ezek egri szorúláskor éhségben elvesztenek. Az juhait is ugyan Eger alatt az ő Főlsége hada elhajtotta. Maradt ismét hat hintós-ló, két rossz hintó, mellyeknek egyike Eperjesen egy társzekérrel és konyhakocsival együtt elégett, az másika pediglen actu is Köbölkúthon az Fátensnél megvagyon. Item, még éltében az Fátensnek adott föntnevezett Bottyán János Uram *egy aranyos, kilencz gyémántokkal megrakott gyjöröt ajándékban*. Vallja azt is a Fátens, hogy Nyittrán bizonyos lóra való aranyos-szerszám egy ötvesniél maradt, más egy ezüstes szerszám pedig az Fátensnek ládjából Eperjesen elveszett, de mikép? s ki által? hiti szerint vallja, hogy nem tudja. Ismét, egy falra való óra; egy spanisibonth (Spanische Wand); két posztós tábori-szék, és circiter hat vagy hét darab ón-tál és tányér promiscue az Fátensnél megvannak, kit együtt szerzettenek. Maradt item, két büres üres láda és egy üres pinczetok. Item, *egy pöcsétes aranygyjörű*. Gulya s ménes is maradott, de mennyi számbúl álló? a Fátens nem tudja; de azokat is az kuruczok sokszor nevezett Bottyán Uramnak halála után elnyerték, s azután *M. Generális Gróff Pálffy János Uram ö Exja interpositiójára adták vissza a kuruczok, és ö Exja az Fátens-Asszonnak ö Ngának ajándékozta*. — Mindezeket annyiszor említett Fátens-Asszony ö Nga hiti szerint vallja, s ezeken kívül egyebet nem s tud, hanem ezentúl is ha mi még eszében jutna ö Ngának, akármi névvel nevezendő ezüst- vagy aranyszerszám s mív, vagy adósságbéli levelek előakadnak: mindazokat és mindeket s mindenkoron ezen most letött hiti szerint megvallja és előadja. *) Actum Die, Anno, Mense et Loco quibus supra.

Franciscus Schlospergh m. p. (P. H.)

† Adamus Nagy m. p. (P. H.)

*) A b. Paloesay-levéltárban, egy e kihallgatásokban előforduló esküformula másolatát tartalmazó papír másik felén gr. Forgách Juliá-

Kívül: Acta Successorum Joannis condam Bottyán, ex compromisso Partium Tŷrnaviae et in Bátorkeszi revisa et judicialiter terminata.

(Eredeti a kir. Curia levéltárában, két íven, ívrétben, összevarrva, s a czérna végei Nagy Ádám pecsége alá pecsételve. Nro 54. alatti peres acták közt.)

II.

Anno 1712. die 5. 8-bris in L. R. Civitate Psoniensi, Cottu ejusdem nominis existente habita, per Inclŷtum Consesum Judicarium in Domo Viridi celebratum, signanter vero Perillres ac Grosos Dnos Adamum Meskó de Füles et Gálosháza, Equitem Auratum, S. C. R. Mattis Consiliarium et Ofŷciŷ Palatinalis, Joannem Fiátth, Andream Dubniczky (Tit.) ambos Personalis Praesentiae Regiae in Judicŷs Locumtenentes Prothonotarios, nos infrascripti, Inclŷti Tabulae Judiciariae Regiae Jurati Notarŷ et apud praetitulatos Dominos Magistros Prothonotarios scribas agentes, pro exaudienda, exigendaque infradenominatarum Nobilium Dominarum Fassionem, ex quo eadem ob infirmitatem in figura Judicŷs comparere nequirent, ex Partium unanimi consensu legitime, judicialiterque exmissi, progredientes ad Hospitium earundem Dominarum in exteriori seu suburbŷs praememoratae Civitatis Psoniensis, signanter domo Prudentis ac Circumspecti Matthiae Paur, Civis et Lanionis toties mentionatae Civitatis Psoniensis habitum, juxta assignatam Nobis Juramenti Formulam, Fassionem ab infradenominandis Dnabus exegimus, modo et ordine subsequenti. Formulae autem juramentalis tenor talis est:

(Üres hely, melyen az eredetiben a hivatalos esküforma állott; alább következnek a fassiók.)

nának még a következő följegyzése található: »Ezenkívül van nálam az numizmás aranyláncz, kit nekem ajándékozott. Vagyon egy kard s egy pallos; vagyon az ezüstös baltá, kit mint följebb írva van, kiváltottam. Vagyon két órácska, kinek egyikét még jegyben lévén, nekem ajándékozott. Vagyon hat ezüstkalán. Az többi: társzekerei, lovai s egye-másá mind Újvárbán maradott. — Az nálam lévő adósságok leveleit is halála előtt kezemben adván, mások hallattára is nekem adta, ezt mondván: »Julinka, ezt neked adom s ajándékozom, — ebből élhetsz!«

(E följegyzés, úgy látszik, Forgách Juliána pótbevallásának másolata.)

Primo. Nobilis Domina Catharina Jósa, Egregy Joannis Tholnay Conthoralis, Annorum circiter 65. praevie adjurata, examinata, fassa est: Semmi jószágát kezéhez nem vett se Néhai Bottyán János Uramtól, se Lakatos Judith Asszonya-Anyjától, hanem egyszer valamely darabból álló patyolatot, a kit is tutoris conservationis gratia az földben ásván, megrodhadt; azonkívül negyven forint készpénzt percipiált Lakatos Judith Asszonytól, az mely pénzzel egyszer is másszor is szegény anyja, tudniillik ugyan Lakatos Judith Asszony számára vásárlott; abból emlékezik, hogy maradt valami pénz nála, de nem tudja mennyi? Vallja azt is hite után, hogy se arany- se ezüst-mív vagyis fegyver kezéhez nem jutott; az fegyverét Bottyán János Uram, úgymint egynéhány ezüstös-aranyos kard, egy ezüstös balta, más ezüstös s aranyos szerszámok, egy tatár tegez nyílakkal, székfiommal kivarrott, — egy szóval: annyi efféle fegyver s szerszám hozattatott ki Esztergamból, minekutánna kuruczokhoz szökött, hogy egy nyolcz vagy kilenez esőbrös hordó megteljesedett vele; de Bottyán Uram holta után kezéhez jutott-e az Asszonynak ő Ngának? — nem tudja. — Item, vallja azt is az Fátens Asszony, hogy maradt három lepdő szegény Anyjától: de azt is a főntemléttett patyolattal a földben ásván, azzal együtt elrodhadt. Item, egy selyemövet ajándékozott Néhai Bottyán János Uram, s nemkülömben annak felesége, úgymint Fátens Asszonynak édes Anyja is egyet emléttett Fátens Asszonynak, még éltekben. Item, maradt Bottyán János Uram után egy aranyláncz, az kin az Császártól adatott numisma függ; mely lánczot, az numismán kívől, kit is ő Főlsége adott ő Kglmének, maga néhai üdvözült Bottyán János Uram s Lakatos Judith Asszony, Felesége saját aranyaiból csináltatott legyen, — sokszor hallotta az Fátens Asszony mindkettőktől. Ezeken kívől hite szerint semmit sem tud s nem is emlékezik, hanem főnttartván azon facultást magának: ezután mi eszében jutna, azon letett hite szerint megvallani.

Secundo. Nobilis itidem Domina Juditha Jósa, Egregy Matthiae condam Szabó Relicta Vidua, Annorum circiter 43. praevie adjurata, fassa est: Primo. Vallja azt, hogy vagyon actu kezénél három circiter lepdő s valamely vánkoshéj, az ki szegény Anyjától maradt. Secundo. Maradt kezénél az

Fátens Asszonynak 43 forint s 8 arany, melyek közül olyan is találtatott, a ki csak 3 forintot ért; melly pénz t mivel két esztendeig, betegessen, maga költségén tartotta volt az Fátens Asszony Lakatos Judith szegény édes Anyját: azon fejiben magánál tartotta. Tertio. Semmi adóslevélről, se arany-, se ezüstmívről nem tud említett Fátens Asszony, s semmi ollyas nem jutott kezéhez; hanem *egy aranyos kard vagyon actu is Szabó Moyzes Fiánál, kit Néhai Bottyán János ajándékon adott ő Kglmének*. Quarto. Lévéen egyszer Bottyán János Uramnak Győrött bizonyos helyen 175. aranyja, mellyekhez maga nem juthatván, *) kérésére és requisitiójára Néhai Szabó Mátyás, az Fátens Asszonynak házastársa, maga saját költségén bizonyos ember által kihozattatván, kezéhez említett Bottyán János Uramnak adta; arra nézve megnevezett Bottyán János Uram adott discretiójúl említett Fátens Asszony Urának 25 aranyot és ahhoz még 50 forintot. Másodszor, adott ugyan említett Bottyán János Uram Szabó Mátyás Uramnak egy ezüst kis órácskát ajándékon, *midőn szabadulásaiban Haiszter Uramnál fáradozott*, (1704.) Quinto. Vallja, hogy circiter egy vagy két darab szűnyeg, azon szerént paplan, párna és vánkös jutott édes Anyjoktól Nénje Tholnayné Asszonyom kezéhez; ellenben tudja azt is, hogy Bottyán János Uram feles pénzzel tartozott volt említett Tholnay Nénje-Asszonyának. Item, maradott a Fátens Asszony kezénél egy asszonynak való söveg, kit actu viseli. Item két óntányér s egy ovét (avítt, avúlt) kopott atlaczminte. Septimo. Vallja, hogy Krásálkovics Uramnak jutott kezéhez egy ezüstös, *megaranyozott hegyes-tőr*, melynek vasa s hövelye Szabó Mátyás Uramé volt. Octavo. Vallja azt is a Fátens, hogy két fődeles ág, négy párna, kilencz vánkös, négy lepődő, — kettő gyolcsbúl, ketteje pedig házi-vászonbúl való, — két dunyha, egy paplan, egy fekete olmárium, abban 18 sajt, harmadfél akó circiter tehénvaj; tíz bűrös új karszék, két akós hordó teli ónedénynyel, egynehány üres láda, holmi díb-dáb partéka s egyéb házi s konyhabéli eszköz, 400 — plus minus — akó bor, *Újvárbán még Bottyán János Uram élteben maradott legyen Palocsayné Asszonyomnál*; de

*) Győr t. i. labancz kézben volt.

holta után kezéhez ment-é emlétett Asszonynak ő Ngának mindezen partéka? nem tudja. Nono. Az *föntemlített őnmíven kívül még 32 darabot küldött Esztergamból maga az Fátens Asszony Bottyán János Uramnak, még Lakatos Judith Asszony életében; item, ugyan az időben 16. ezüstkalant, melyeken kívül egy maradván az Fátens Asszonynál, kit is maga Bottyán János Uram elvett tőle Nyitrán. Item, maradott az Fátens Asszonynál egy nyuszt, viselt kesztyűje. Decimo. Az föntemléteft fassióban specificált aranylánczról és Bottyán János Uramnak kezéhez szolgáltatott ezüstös s aranyos fegyverről s praedecarált szerszámról egyet vall ezen Fátens Asszony per omnia az föntnevezett Fátens Asszonynyal. Ezeken kívül semmitsem tud; hanem ha ezután valami eszében jutna, kiről most nem emlékezik, az letett hitire kész lészen megvallani.*

(Egykorú másolat, egy íven, ugyanott.)

III.

Méltóságos Personalis, nékem Kegyelmes Uram!

Ngodnak ajánlom alázatos szolgálatomat. Akarám Ngodnak, úgy Tekintetes Táblának is alázatossan értísire adnom, hogy én is egyik ezen mostanában villongó successiónak Donatáriusi közül való lévén, minthogy Törvényhez tudatlan, *hanem inkább fegyverben nyúlt*, (nőtt) többire csak mint *hadakozó ember voltam*, arval életemet köllett táplálnom, s tudatlanságom miatt az jószágból kimaradtam és semminémő haszonvételiben részesé nem lettem: kírném nagy alázatossan az okáért Ngodat, hogy nékem obveniálándó részemhez — mely actu is mások birodalmában vagyom, — pörpatvar nélkül juthassak, patrocínálni méltóztassék, és egy Komárom vagyis Esztergam Vármegyében lévő törvénytudó úri s Tekintetes Táblától deputálándó ember által kiadatni s egyszersmind több praetensióim iránt is cointeressata parsoktól bonis modis contentáltatni, hogy nagyobb és több rövidségem ne légyen, megparancsolja. Nagy alázatossan ebbéli igazságomban való pártfogásáért csekély szolgálatommal meghálálni Ngodnak igyekezem, el sem múlatom, és maradok

Nagyságodnak

alázatos szolgája
Sillyey György m. k.

Kivül: Méltóságos Personalis Simonsics-Horváth János Uramhoz ő Ngához — alázatos Instantiája — belülrírtt Instansnak.

(Eredeti, egy ívre ívrétben írva, ugyanott.)

IV.

Anno Dni 1712. die quinta Mensis 8-bris, in Lib. Regiaque Civitate Posoniensi, Cottu nominis ejusdem existente habita, Domo Viridi penes Judriam Perillustrium ac Generosorum Dnorum Magistrorum Adami Meskó de Füles et Gálosháza, Equitis Aurati, S. C. Regiaque Mattis Consiliarij et Excelsj Officij Palatinalis, Joannis vero Fiáth de Eörményes et Andreae Dubniczky de Nemes-Kocsócz, Personalis Praesentiae Regiae Prothonotarium exmissionem, nos Emericus Pásztory praelibati Dni Prothonotarj Adami Meskó, Thomas autem Beniczky, Joannis Fiáth et Franciscus Tarnóczy, Andreae Dubniczky Amanuenses sive scribas agentes et Inclytæ Tabulae Judriae Regiae Jurati Notarij, infrascriptos Egregios Dominos adjurantes et juxta subsequentem Formulam Juramentalem Fassionem eorundem excipientes praesentem rescivimus certitudinis veritatem, cujus quidem Juramentalis Formulae series sequentem complectitur verborum sensum: »Esküszem az élő Istenre, kit Atya, Fiú, Szent-Lélek, teljes Szent-Háromság, Boldogságos Szent Szűzre és Istennek minden Szenteire, hogy én Istenben boldogul elnyúgodott *Bottyán János* Uramnak mindennémű ingó jószágát, úgymint jószág- és adósleveleit, arany- s ezüstpénzét, arany- és ezüstmívét, fegyverit, ruháját, partikáját, s egy szóval akármí névvel nevezendő jószágát, mely vagy éltében *Bottyán János*nak, vagyis holta után Újvárbán az társzekereiben és akármikor és mikép kezemhez jutottanak és jüttenek, tisztán és igazán előadom és megnevezem, vagy hová fordítottam és tettem legyen? megmondom, és semmit belőle el nem röjtök, se tagadok, s másnál is ha mit azon jószágokban lenni mit tudok, azt és mindeneket igazán megvallok. Isten engem úgy segéljen, és Istennek minden Szentei!« Rescitæ vero veritatis praemissorum series sequitur hoc ordine: Primus Fatens Egr. *Joannes Grassalkovicz* juratus, examinatus fassus est, juxta quaesita in Juramentali Formula

expressata. Primo vallja: Se ingó jószága, se adóslevelei, se arany-, se ezüstmíve vagy pínze s ruhája vagy más partikája soha kezéhez nem ment külemben, hanem ha maga szolgálai bérében adott szegény Bottyán János néki hol négy, hol öt, hol tíz forintokat; e mellett vallja, hogy sok rendbéli hív szolgálatjáért adta legyen néki Bátor-Kesző és Kis-Újfalu nevű falukban lévő circiter 25, vagy ad summum harmincz jobbágyságból álló jószágát, hozzátartozandó mindennémű appertinentiákkal, melyről Regius Consensusa is, vallja, legyen. Ezenkívül pedig bizonyossan tudja, hogy az adóslevelei szegény idvözült Bottyán Jánosnak circiter hatezer forintig (!) való, Tek. és Ngos Forgács Juliána Asszon, előbb Néhai Bottyán János, most pedig Tek. és Ngos Palocsay György Uram ő Nga házastársa kezénél vannak; úgy szintén Szluha Ferencz Uramtól Miltóságos Gróff Károlyi Sándor Uram ő Nga által küldetett szegény Bottyán János pénzéből ezer arany és folyó pénz is, de annak summáját nem tudja; azt pedig Egerben küldette, említett Forgács Juliána Asszony kezéhez, és föl is vötte legyen az Asszony ő Nga. Az gulyabéli marha és ményesbéli lovak most is az Asszony ő Nga kezénél vannak. Praeterea, pro Dote sex millium florenorum ugyan ő Nga bír két falut egészen, Köbelkútat in Cottu Strigoniensi, Kis-Gyarmatot in Cottu Hontensi; de reliquo nihil. Secundus Fatens Grosus Dnus *Michaël Czagánj*, Annorum circiter 54, juratus et examinatus, fassus est ad quaesita in formula Juramenti contenta. Egyebet semmitsem tud, hanem hogy az Asszonynak ő Ngának Károlyi Sándor Uram ő Nga által Szluha Ferencz Uram küldett legyen ezer aranyot és ezüst ezer tallért, de az in specie volt-é? vagy kezéhez ment-é? bizonyossan nem tudja, hanem csak Szluha Ferencz Uram mondása után vallja; az ményesbéli lovakat, úgyszintén gulyabéli marháját is bizonyossan tudja hogy kezéhez mentek legyen említett Forgács Juliána Asszonynak ő Ngának, de mennyiből állók voltak? száma nem constúl. E mellett vallja, hogy Péter Dominicus Majtínj Uramtól, Ordinis Piarum Scholarum Péteritől hallotta, hogy *Szabó Mátyás három rendbéli ládáját — midőn Nyitra várát az ő Főlsége népének föladták, — szegény Bottyán Jánosnak elvette legyen*: melyek közül egyikében hallotta nevezett Piarum Scho-

larum Pátereitül, hogy láttanak legyen egy nagy zacskó pínzt, de mennyére való lehetett? nem tudja. Egyebet nem tud; hanem confirmálja, hogy pro Dote az följebbírt két falut bírja az Asszony ő Nga.

Tertius Fatens Egr. *Joannes Molnár, Egregj Condam Joannis Bottyán Fratrueles*, Annorum circiter 35., ad memorata in formula Juramenti specificata quaesita fassus est per omnia nihil.

Alterius vero formulae ex parte Jósaianorum praestiti Juramenti series sequitur isthoc modo: »Esküszem az élő Istenre, ki Atya, Fiú, Szent-Lélek, teljes Szent-Háromság, Boldogságos Szent Szüzre és Istennek minden Szenteire, hogy én Istenben boldogúl elnyúgodott *Bottyán János* Uramnak mindennemű ingó jószágát: úgymint jószág- és adósleveleit, arany- és ezüstpínzt, arany- és ezüstmívét, fegyverit, ruháját, partikáját, s egy szóval, akármí névvel nevezendő jószágát, mellyek vagy éltében *Bottyán János*nak szegény *Szabó Mátyás* által nyitrai ládáiban kezünkre, vagyis szegény Anyám *Lakatos Judith* Asszony élte és holta után, vagy akármikor és mikép kezemhez jutottanak és jüttenek, tisztán, igazán előadom s megnevezem, vagy hová fordítottam és töttem legyen? megmondom, és semmit belőle el nem röjtök, se tagadok, s másnál is ha mit azon jószágokban lenni tudok, azt és mindeneket igazán megrallok. Isten engem úgy segéljen és Istennek minden Szentei!« Peracta desuper Fassionis tenor sic sequitur: Anno Die et Loco ỹsdem Egr. *Moj̃ses Szabó*, Annorum circiter 27. ad praevia Juramentalis Formulae quaesita juratus et examinatus, fassus est. Primo reproducit Regestrum quodpiam Literalium Instrumentorum prae manibus suis habitorum et existentium, Litera A. connotatum, cujus tenor talis est:

A.

»*Regestrum Literalium acquisitionalium Generosi Condam Joannis Bottyán cum Nobili Domina Juditha Lakatos Conthorali sua qua Coacquisitrice, stante Matrimonio comparatarum.*

Primo. Literae Inscriptionales Excellm. Dnorum Comitum Nicolai et Joannis Pálffy, sub proprijs sigillis et manuum

subscriptionibus in Castello Királyfalva, die 25. Martij Anno Dni 1696-to emanatae, de et super impignoratione Possessionum *Köbelkút, Kis-Újfalu, Kis-Gyarmat, Nagy-Bény, Ledénd et Csuda*, quae prae manibus Venerabilis Capituli Strigoniensis, in florenis sex mille ducentis quinquaginta quatuor in pignore exstabant; septimus *Bátor-Keszö* apellatum, apud Illrimum Dominum Comitem Sigismundum Csáky in bis mille quingentis in pignore haerentem, a praetitulatis Dominis Comitibus sex mille ducentis quadraginta sex, *in toto in quindecim millibus, Generoso Domino Joanni condam Bottyán impignoratos*; in quibus non exstat nomen uxoris, tamen stante conjugio sunt comparata. Sub Ira A. — *Secundo*. Illrmi Nicolai Josephi Pálffy Viennae, die 11. 9-bris Anno 1697. sub proprio sigillo et manus subscriptione emanatae exstant Inscriptionales de et super Possessionibus *Bátor-Keszö, Köbelkút és Kis-Újfalu* ad quas Possessiones levavit auctionaliter 3000 fl. Rhenen. item praetitulatus Dnus Comes; insertum est nomen Conjugis Judithae Lakatos. Sub Ira B. *Tertio*. Pariter Illustrissimi Domini Comitis Nicolai Josephi Pálffy Irae super fl. 1-mo 2000, Anno 1700. Die 3. 7-bris levatis, duobus item millibus die 11. 7-bris Anno 1701. perceptis; die septima Maŕj 1702. in Marheck emanatas sub Ira C. cum insertione pro Possessione *Bátor-Keszö*, Dno Magistro Stephano Szirmay et Plenipotentiaro ejusdem, Dno Emerico Újváry, fl. 5622. super exstat quietantia ejusdem Emerici Újváry, sub Ira D. *) *Quarto*. Irae super Praedio *Déva* (Díva, Gyíva) perennales, licet sub proprio sigillo et Chyrographia Nobilium Thomae Bartakovics, Petri Gányi et Susanae Bartakovics, continentes in se fl. 1000. die 11. Aprilis Anno 1695. Strigony emanatae, Ira E. insignatae. *Quinto*. Irae perennales Nobilium Thomae Bartakovics

*) Ez a nyugta a Grassalkovich, Czagányi és Szabó Mózesék által még 1716-ban is gr. Szirmay Tamás, mint néhai gr. Szirmay István örököse ellen folytatott perhez van mellékelve, és így szól: »*Quietantia super flor. 5622. in rationem exolutionis Pagi Bátor-Keszi, penes plenipotentiales Splis et Perillr. Dni Magistri Stephani Szirmay per me infrascriptum a Groso Dno Joanne Grassalkovicz veluti pariter Plenipotentiaro Perillustris Domini Colonelli Joannis Bottyán (Titulus) plenarie levatis et denumeratis.* — Actum Viennae, dje 1. 7-bris 1696. *Emericus Újváry* m. p.»

ac Petri Gányi, primi Nobilis Dnae Mariae Deáky Genitricis, 2-di Nobilis pariter Dominae Susanae Bartakovics Plenipotentiariorum de et super certo Praedio *Nyáry-egyháza* in Comitatu Pestiensi, in et pro sexcentis fl., super Praedio vero *Déva* in Cottu Strigoniensi situato in et pro fl. 1000 Generoso Domino condam Joanni Bottyán et Consorti ejusdem, pariter Generosae Dominae Judithae Lakatos, in Conventu Eccl. S. Benedicti de juxta Gron feria 4-ta proxima post Dominicam Jubilate 1698., sub Lra E. *Sexto*. Lrae impignoratitiae Egregy Stephani Jósa et Conthoralis Judithae Disznóssy de et super directa et aequali medietate Praedy *Déva*, Generoso Domino Joanni condam Bottyán et Nobili Domina Juditha Lakatos Conthorali ejusdem in et pro sexcentis 33-bus fl. Strigoný, die 16-ta 8-bris Anno 1696. sub proprýs sigillis emanatae, sub Lra G. notatae. *Septimo*. Nobilis Joannis Szántó et Consortis Mariae Biskó senioris, et junioris Joannis Szántó, Conjugisque ejusdem Barbarae Fehérváry Inscriptionales de et super duabus Portionibus in Praedio *Fölgygy* in Comitatu Csongrádie nsi existente habito. Generoso Dno Joanni Bottyán in et pro fl. 300 assignatis, die 25. Januarij Anno 1700. Strigoný sub proprýs sigillis et Chirographis emanatae, sub Lra H. *Octavo*. Lrae perennales Junioris Joannis Szántó de et super portione in Praedio *Szántó* in Cottu Csongrádiensi habita, Generoso Dno Joanni Bottyán in et pro fl. 150 (licet sub proprio sigillo et manus subscriptione,) die 25. 7-bris Anno 1699. Strigoný emanatae, sub Lra J. *Nono*. Nobilis Andreae Csúcz Lrae Inscriptionales de et super Inscriptionales sextalitate portionis in Praedio *Szántó* habitae pro fl. 45., necnon pariter de et super sextalitate Praedy *Fölgygy* in et pro fl. 150. Generoso Dno Joanni condam Bottyán et Consorti ejusdem divenditi, Strigoný, Dje 24. Aprilis (1700?) suo modo emanatae, sub Lra K. *Decimo*. Lrae Inscriptionales senioris Joannis Szántó et Junioris pariter Joannis Szántó, de et super portione in Praedio *Fölgygy* Cottu Csongrád habita, Generose Dno Joanni condam Bottyán et Consorti in et pro fl. 100. divendita, Anno 1701. die 19. May, sub proprýs sigillis et Chirographis Levae emanatae, sub Lra L. *Undecimo*. Lrae impignoratitiae Egregy Senioris Szántó, de et super medietate portionis Praedy *Szántó*,

Generoso Domino Joanni condam Bottyán et Conthorali in et pro fl. 75. divenditae, Anno 1701. die 30. Augusti, sub proprijs sigillis et Chirographis in Köbelkút emanatae, sub Lra M. *Duodecimo*. Lrae Testimoniales de et super persolutione *Juris Armorum* ratione et praetextu Praediorum *Szántó* et *Fölgyü* vocatorum in Cottu Csongrád habitorem, Viennae, Anno 1701. die 4-ta Decembris de et super fl. 1000. emanatae Lrae, N. insignatae. Si quae autem praeter hocce praescriptum Regestum reperibilia forent, aut ommissa, paratus est eadem similiter, vigore hujus praestiti Juramenti in facie Juris singula, vel prae manibus existentia, vel alibi fors recondita semper reproducere.

Respectu rerum mobilium asseverat se tempore connumerationis equorum et aliorum pecorum quendam ex equatione pro se excepsisse equum; ex pecunia similiter, ut Bottyániana fatetur, se a Magnifica Dna Juliana Forgács levasse 250. fl. in sortem imputationis successionis Lakatosianae; similiter *et pie defunctum fratrem suum Stephanum condam Horváth *)* fl. etiam 250. a praememorata Dna Magnifica in sortem successionis suae in Bonis Lakatossianis sic dictis percepisse. De rebus argenteis et aureis, prout et clenodys nihil se percepisse aut ad manus suos devenisse profitetur, praeter *deauratam quandam argenteam Frameam*, quam actualiter prae manibus haberet. In reliquo nihil. De alijs vero Personis materiam hanc et quaesita ingeredi debentibus nihil scit, sed se refert ad earundem corporalia vel jam deposita aut exposit deponenda Juramenta, quoniam audita solum cavillando et dubitando venirent in mentem et nihil certi se et evidenter asseveraret scire. — Super quibus modo praevio peractis praesentes Literas Nostras Testimoniales, proprijs nostris sigillis usualibus manumque subscriptionibus roboratas extradidimus. Actum in Libera Regiaque Civitate Poseniensi, die 5-ta Mensis 8-bris 1712.

Emericus Pásztory m. p. (P. H.)

Tomas Beniczky m. p. (P. H.)

Franciscus Tarnóczy m. p. (P. H.)

(Eredeti, másfél íven, uyanott.)

*) *Horváth István*, Bottyánnak e vitéz fiatal unokaöccse s második ezredének őrnagya, vagy mint ilyen esett el az 1710. év második felében

Bottyán esztergomi sörházáról s szöleiről informatió.

Georg. Christ. Zennegg, m. p. kir. kamarai tanácsos, Budae, 15. X-bris 1712. datum alatt fölír a magy. kir. udv. kamarához Pozsonyba: Minthogy az 1710. június 30-án hivatalától fölmentett esztergomi harminczados Mogor György által a *Vak-Bottyán* esztergomi javairól készített conscriptióból nem derül ki világosan, hogy »an praefatum braxatorium ad proprietatem Domus dicti Monoculi Bottyán spectet?« s ezért a kir. kamara 1712. oct. 18-iki decretumával e dologról bővebb informatiót kíván, — ő tehát e kívánt informatiót beszerezte, s íme idecsatolva, alázattal fölterjeszti.

Melléklet.

Antonius Nicolaus *Hantschell* esztergomi harminczados-helyettes, Strigony, 12. X-bris 1712. kelt levele, melyben jelenti Zennegg budai kamarai inspectornak, a mint következik:

»Ad Ejusdem Perillris Dnaonis sub 6. currentis datas, Monoculi *Bottyán* proprietatem Braxatorj ejusque usum-fructum concernentes, genuine et sincere informo. Quod idem *Bottyán* ante Rebellionem jam pridem in Regia Civitate Strigoniensi et illa sua domo, solum ex virgultis, luto et stramine simplex braxatoriolum, intuitu boni cellarj ibidem inventi pro proba extrui fecerit, donec in pago Köbelkút solidius crexisset, et ex illo initiali Braxatoriolo omnia vasa et instrumenta foras ad novum evehi curasset, ubi postmodum illud in Civitate vacuum permanserat, tandemque desolutum corruerat, ut nec vestigium remanserit, nisi in eadem area habitatio quaedam exigua, pro qua saltem custodienda Inquilinis quasi gratis inhabitandam reliquisset usque ad exortum Rebellionis tumultum, in quo per Militiam omnia devastata, ut nil, nisi cellarium, tectum exiguum et ruinatus murus de illa habitatione supermanserit; ubi, tum tempore confiscationis Bonorum Botyán concernentium quidam Germanicus Braxator« 75 frt évi bérért kivette azt a budai kamarai administratiótól s egy darabig

vagy 1711. elején Kassa körül (föl egész Zsolnáig, Puchóig) vívott harczokban, avagy pedig az ez idő tájt oly nagyban pusztított pestis ragadta el őt is,

megkísérlé ott sert főzni; de látván, hogy »propter inhabilitatem loci nil proficere possit,« — abbanhagyta s másutt rendezett be alkalmasabb sörnevelőt. »Interea Dnus Generalis et Commendans Baro a *Kuckländer*, duas illas domos fiscales in Civitate obtinuit, quarum una illud a longo tempore vocitatum braxatorium dicebatur, in qua domo pro conservatione remansae habitationis iterum quosdam invigilinos collocavit praefatus Dnus Commendans; tandemque post factas aliquas reparaciones, eandem antehac pro 440 fl. commissionaliter aestimatum, Dno *Adamo Papes* Vice-Colonello pro 300 fl. vendidit, qui exinde sibi commodam habitationem aedificavit, sed de braxatorio instituendo, quod totaliter jam abolevit, nulla amplius mentio nec intentio prostat.

P. S. Supradictus Dnus Commendans aliquoties coram me protestabatur, quod sibi itidem Fiscales *Monoculi Bottyán Vineae* totaliter ac de facto desertae, in exiguo promontorio et procul dissitae, a rem non intelligentibus aestimatoribus pro 700 fl. taxatae essent, quas tamen cuique emptori 150 fl. pretio libenter dimitteret.«

(Eredeti levél és csatolvány a kir. kamarai levéltárban.)

587.

A kir. tábla ítélete a Bottyán-örökségben.

Az egy részről Ns. Tholnay Istvánné Ns. Jósa Kata Asszony, Ns. Szabó Mátyás özvegye Ns. Jósa Judith Asszony, úgymint Ns. Jósa Pálnak néhai Ns. Lakatos Ludith Asszonytól, előbb az ő, azután néhai Tek. Ngos *Bottyán János* hitestársától született leányai; más részről Ns. Grassalkovics János és Czagányi Mihály s néhai Bottyán János többi adoptivus successorai és legatáriusi; ismét harmadik részről Tek. Ngos Forgách Juliána Asszony, azelőtt néhai Bottyán János s utóbb b. Palocsay Horváth György neje közötti peres ügyben ily ítélet hirdettetik ki. Említett Lakatos Judith ugyan végrendelete első pontjában Jósa Pállal együttesen szerzett minden javait megnevezett leányainak hagyományozta: de, hogy az ezüstművekre nézve minő osztály legyen közöttük? nem specificálta, sem pedig bírói kézhez nem hozattak azok, hogy itt lehetne osztályt tenni. Ítéltetett tehát, hogy ezen ezüst-

aranymívek fejében azon 1000 frt, melyet néhai Lakatos Judith második férjének Bottyán Jánosnak hagyományozott végrendeletében, az említett Jósá-örökösöknél hagyassék. És mivel maga Bottyán János is Anno 1700. Szent-András apostol ünnepén a nyitrai káptalan előtt kelt végintézkedésében coacquisitrix-nek vallotta első nejét Lakatos Judithot a vele együtt-éltében szerzett összes jószágokat illetőleg, és e javaknak fele részben való örököseiül ő is Lakatos Judith leányait nevezi meg: azért tehát említett Bottyán János első házassága idejében szerzett összes jószágainak fele ezeknek ítéltetik oda. Minthogy továbbá Bottyán, Grassalkovics Jánost és Czagányi Mihályt, »reliquosque cointeressatos,« a maga örököseiére s hagyományosaivá fogadta volt s erre a kir. Consensust is megnyeré, — és ámbár azután »intra Anni revolutionem« ennek ellentmondott: azonban mégis ugyanő Grassalkovicsnak és Czagányinak bizonyos jobbágytelkeket ajándékozott és íratott nevökre örökösödésük jeléül, s a mi fő: midőn második házasságra lépett s 1707. martius 12-kén nejének Forgách Juliánának »pro dote« 6000. frtot kötött le és ezt örökösei által rendelé számára kifizettetni, más örökösei pedig mint Grassalkovics, Czagányi és cointeressatusaik (Séllyey György, Horváth István, Molnár János, Thót István) nincsenek, — következőleg természetes, hogy successoraiul amaz egykori ellentmondás daczára is csak ezeket érthette; és így mindazon jószágoknak s javaknak, melyeket Bottyán első nejével együtt szerzett, hasonfele e most nevezetteknek ítéltetik. Úgy mindazáltal, hogy az említett 6000. frtot az immár szintén elhalt Forgách Juliána örökösének, úgymint b. Palocsay Györgytől született Ignác nevű fiacskájának kifizetni tartoznak az elősorolt Bottyán-successorok. A mi pedig azon javakat illeti, melyeket Bottyán özvegségében, vagy második házasságában, ezen nejével együtt szerzett: e javakban az adoptivus successorok és Forgách Juliána örököse egyforma arányban osztozkodjanak, juxta Tit. 99. et 102. Part. I. Tripartí. A Forgách Juliána által első férjének halála után magához ragadott Bottyán-féle arany-, ezüstmívekre, készpénzre s összes ingó értékekre vonatkozólag b. Palocsay György, mint kiskorú fiacskájának természetes gyámja köteleztetik, eme részben igaztalanul

s egyik-másik örökös praejudiciumával elfoglalt s bírt ingó javakból nekik a méltányos részt kiadni. Az activ és passiv adósságok pedig, a Bottyán első házassága idejebeliek a Jósá-örökösök, — a második házassága idejebeliek viszont az adoptivus Bottyán-örökösök és Palocsay György mint Forgách Juliána fiának gyámja által szedessenek be, illetőleg fizetessenek ki. Végre a ménes, gulyák, nyájak, barmok stb. minekutána azok eltartásának költségei az érdeklettekkel kiegyenlítettnek, — egyelő arányban osztandók el az örökösök között. Mely osztály és liquidatió végrehajtására Tek. Ngos Köpösi Tolvay Gábor kir. ítélőmester rendeltetik ki, Sigray János és Paluska György kir. táblai bírákkal, kik is mindenben a föntebbiek szerint, a jog és igazságnak megfelelőleg járandanak el.

Actum Týrnavie, dje 17. Augusti 1713.

(Egykorú másolat latinul. a kir. Curia levéltárában.)

588.

A nyitrai piaristák alapítványának fémmtartása.

Carolus VI. Dei gratia, etc. A király nevében, *Týrnaviae, 1713. october 4-kén* kiadott táblai meghagyás *Dubniczy András* kir. ítélőmesterre. A nyitrai kegyes rendű collegium rectora Tisztelendő Pater Leonardus, ő Felségénél kérvényt nyújtott be az iránt, hogy néhai idvezült *Bottyán János*, első nejének Lakatos Judithnak is beleegyezésével 3000 frt alapítványt tett a nevezett collegium javára s annak egy részét pénzül le is fizette, más részének lefizetésére pedig *köbölkúthi* jószágát kötötte volt le; s a míg maga Bottyán élt: évenként pontosan le is tette a hátra levő összeg kamatait, sőt némely tőke-részt is fizetett ki belőle; mióta azonban meghalt: sem a hátrálékos tőkét, sem a kamatokat immár néhány éve senki meg nem fizette, — a mi a Bottyán és első neje lelki üdvéért általok naponként szolgáltató sz. miseáldozatoknak nagyban praejudicál. Ezedezik tehát: minthogy a Bottyán ingó és ingatlan javaira nézve legújabbán hozott bírói ítélet értelmében e javak egy részről Czagányi Mihály és Krassalkovich János cointeressatusaikkal, mint Bottyán János örökösei, — más

résről pedig Szabó Mojzes és társai mint Lakatos Judith örökösei között lesznek megosztandók, — annál fogva e nevezettek ama kegyes alapítvány hátra levő tőke-részletének és hátrálékos kamatainak megfizetésére bíróilag utasíttassanak. — Ennek következtében Dubniczky András ítélőmester ezennel megbíztatik, hogy ezen ügyben a törvények és igazság szerint, az említett Exponens bebizonyítandó jogainak teljes kielégítésével járjon el. Secus non facturus, etc.

(Egykorú másolat, a kir. Curia levéltárában.)

589.

B. Palocsay György bizonyságlevele.

Infrascriptus recognosco vigore praesentium, hogy ezen folyó alábbírandó esztendőben halálos betegségben fekvűven N. és V. Horti Huszár Pál, ezen Nemes Esztergam Várme gyének akkorbéli szolgabírája; halálának előtte circiter harmadnappal engemet magához hivatván. arrúl intett, hogy vigyázzunk Mikolics másképpen Borbély Ferencz Uramra. *) nála lévén néhai. Istenben üdvözült *Bottyán János* Uram charta biancája: arra valami obligatiót ne írjon. Ezekről pediglen annakelőtte Istenben üdvözült *néhai Tek. és Ngos Forgács Juliánna* Asszontúl, kedves házastársomtúl iteratis vicibus arrúl informáltattam és beszéllette; kire nézve is, úgymint praetitulált feleségem szavaira. számadásiban fellebb írt Mikolics Ferencznek négy punctumokat az többi punctumok közé föltévén, (tudniillik, hogy pap (Újváry Mihály) számadásait. Radó Pál Uram obligatióját. újvári quietantiáit és üdvezült Bottyán János charta biancáját küldje kezünkhöz,) az első hármára replicált, az negyedikére — charta bianca iránt — semmit nem replicálván. collimálhatom, hogy nála maradott. Hozzá adom azt is: midőn Istenben üdvezült fellebb írt feleségem Eger várában szorúlni kéntelenítettett (1710. nov.) akkor el akarván hagyni és szolgálni tovább nem akarván (Mikolics Ferencz,) mikor én kértem és intettem volna, hogy olyan szorúlt állapotjában ne hagyja el az Asszont: akkori arra resolválta magát, hogy csak fizetésiből hátramaradott és

*) Bottyánnak bátorkeszii tisztartója, egyébként sógora.

Bottyán János restantiabéli adósságát negyven forintot fizesse meg, — többet semmit nem praetendálván, — meg fog maradni; az mint is letévén praetensióját, meg is maradt, és soha másféle restantiáról emlékezetet nem tévén, nem is praetendálta semminémű restantiát és adósságot; az mint ki is tesszik, midőn arról az negyven forintról recognitiót kívántam volna, azt felelte (kezeirásával írott leveli által is): az emihány, Nagyságtok gratiájából restituált forintok iránt magam, az hol kívántatik, jobb lesznek az recognitionalisnál is!

Ezekről, hogy mind így vannak, recognoscálom, kezem írásával és peesétemmel megerősítvén. Datum in possessione Köbölkút, die 12. Mensis 8-bris Anno 1713.

P. H. *Palocsay György m. k.*

(Eredeti. Palocsay sajátkeze írása; peesétje fekete: nem rég azelőtt elhunyt nejét gyászolta. Ezen attestatióját pedig ú. l. a Bottyán-örökösöknek állította ki, midőn velök gr. Károlyi Sándor közvetítése mellett, kiegyezett s a bátorkeszii uradalmat tőlök a gr. Pálffyak visszaváltották. B. Palocsay-levéltár.)

590.

Bottyánféle ingó értékek összeírása és elpeesételese

b. Palocsaynál.

Carolus VI, Dei gratia, etc. Datum Viennae, die 7. February Anno 1714. Rendeletileg megbízza Szent-Iványi Jánost, a királyi ügyek aligazgatóját, hogy mivel Palocsai Bárá Horváth Györgynek néhai Tek. Ngos *Forgách Juliána* Asszonytól, (»priusquidem *Joannis Bottyán*, monoculi vocati,*) demum vero Consorte sua») született Ignác nevű fiacskája mint bölesőbeli csecsemő elhalálozott, és így mindazon javak, — melyek reá anyjáról, ennek előbbi férje Bottyán János hagyatékából szállottak s most természetes gyámja: úgymint atyja s részben Melczer Mojzes és neje kezénél vannak, — immár az ország törvénye szerint, nevezett b. Palocsay Ignác mag nélküli elhunytával, az ország fiseusára szállottanak: Szent-Iványi tehát mind ezen ingó vagy ingatlan javakat, úgy a

*) Károlynak egy más. 1713. dec. 27. kelt kiadványa pedig így említi Bottyánt: »... olim Joanni Bottyán, qui partim et communiter Vak-Bottyán vocabatur.« (Ügyanott.)

még Palocsay György rokonainál vagy szolgáinál etc. netalán találtató ilyenemű, Bottyán-Forgách Juliána-Palocsay Ignác-féle egyéb értékeket lajstromoztassa, Palocsay Györgyöt az ily javak hit alatti bevallására hivatalosan felszólítatván; s további rendelkezésig, lepecsételve, jó őrizet alatt bírói kéznél tegye le.

(Egykorú másolat a kir. Curia levéltárában.)

Az ezen kir. rendelet következtében Bornemisza István Sáros vármegyei alispán által eszközölt tanúvallatások kérdőpontjai:

»1. Fateatur Fatens: *Magnificus condam Joannes Bottyán monoculus vocatus*, ubi et qualia bona seu jura possessio-naria, sive stante conjugio cum Magnifica olim Domina *Julianna Forgács*, sive ante hoc conjugium acquisita habuerit et possederit?

2. Dicat et fideliter revelet: qualia bona mobilia, seu res mobiles idem condam Joannes Bottyán tam ante conjugium, quam stante conjugio habuerit? et reproducat Fatens talia bona mobilia, cujuscunque tandem speciei existant.

3. Revelet Fatens, post obitum dicti Joannis Bottyán praefata olim Dna Julianna Forgács, Genitrix deficienti Ignatÿ Palocsay, qualia bona, sive mobilia, sive immobilia habuerit? et si eadem sub dispositione Fatentis sunt, aut de eorum ibi existentia notitiam habet, eadem reproducat, juxta tenorem Benigni Mandati Caesereo-Regÿ.

4. Revelet Fatens, ubinam et apud quem sciret haerere aliqua debita activa, fatum deficientem Ignatium Palocsay concernentia?

5. Dicat fideliter Fatens: Quisnam esset conservator aut depositarius talium bonorum mobilium et rerum sive aurearum, sive argentearum, pecuniarum item ac omnium cujuscunque demum speciei et materiei, illud existant, quae saepefatum deficientem Ignatium Palocsay concernebant?»

Ezen kérdő pontokra hit alatt kihallgattattak a következő tanúk: *b. Palocsay György*, *Melczér Mózes*, *b. Révay Eleonóra* (Bottyánné édes anyja, azelőtt gr. Forgách Farkasné,) s ennek leányai *gr. Forgách Klára* és *Therézia*. Kik is vallották, ú. m.:

1. *Palocsay György*. Hivatkozik mindenben a kir. tábla

kiküldött hites jegyzői által fölvev s általuk hitelesített iratokra, melyekből néhai Bottyán Jánosnak mindennemű actívai és passívái világosan kitetszenek. De caetero nihil.

2. *Melczer Mózes*. Ő sohasem lévén Bottyán-javak letéteményese, — nem tud azokról semmit.

3. *Forgách Klára és Thérézia*. Hasonlóképen mitsem tudnak.

4. *Révay Eleonóra*, előbb néhai gr. Forgách Farkas s most Kellemesi Melczer Mózes neje. Bevall mindenféle arany és ezüst női ékszereket, aranyos, gyöngyös, bársony és bíbor, selyem etc. női mentéket és köntösöket, török női köpenyeket, paszomántos tógákat, selyemvállakat, arany-ezüst, drágaköves gombokat, gyűrűket, függőket, kösöntyűket, keleti gyöngyöket stb., melyek a csecsemő Palocsay Ignácra édes anyjáról szállottak; megjegyzi azonban, hogy ezek közt olyanok is vannak, melyeket Forgách Juliána Palocsay Györgytől (s nem első férjétől) kapott, így pl. ennek jeggyűrűje 8 db. gyémánttal. Ellenben van »4 pocula argentea ab utrinque parte inaurata, vulgo *Czapapohár*, ex quibus dicit Dnus Baro Palocsay unum spectare ad Dnum *Stephanum Horváth*, adoptivum Bottyánianum.« Egy aranyforgó, melyről Palocsay azt állítja, hogy a kir. tábla őneki ítélte. Felsorol továbbá sok ezüst-, aranyedényt, csészét, lánczot, gyűrűt, stb., melyek legtöbbjéről tanú csak azt tudja, hogy leányáé voltak, de hogy melyik urától kapta? avagy hogyan s mikor, miként szerezte? — arról nincs tudomása.

Végül e tárgyak külön soroltatnak föl: »Inter praenotatas res inventa erant sequentia: 1. *Clava sive securis, cum argenteo manubrio*. (Bottyán baltája.) 2. *Gladius, argenteo ornatus*, et 3. *annulus aureus sigillaris simplex*; quae quidem tria instrumenta asserit Dnus Baro Georgius Palocsay *empta esse per Illrnum Comitem Alexandrum Károlyi a Dno Joanne Grassalkovich pro Rhen. flor. nro 70.*«

Kelt e tanúvallatás *Eperjessz, 2. Martij 1714*. Aláírták Bornemisza István alispán, Károli Sándor a szepesi kamara harminczadosa, Keczer János szolgabíró és Luby Gáspár táblabíró, mint hivatalos személyek.

(Egykorú másolat. ugyanott, fasc. 1733. nro 72.)

B. Palocsay György, Blasskovics Márton udvari ágensnek.

Plavniczán, 20. Martý 1714.

Bizodalmas jóakaró Uramnak, ajánlom Kgldek
kötelességgel való szolgálatomat.

Már egyszer póstai alkalmatossággal, látogató levelemmel kötelessen requiráltam Kgldek némely dolgaim végett, de bizonytalan lévén azon levelem vételéről: expressus emberem által kívántam Kgldek meglátogatnom. Noha az előbbeni levemben tudósítottam vala Kgldek, hogy magam megyek Kglmed látogatására: de mivel újabb siető és más rendbéli dolgaim is interveniáltak, kik miatt M. Generális Károlyi Sándor Uramhoz ő Exciájához kelletik Tiszántúl indulnom, — nem tudván azért bizonyost azon levelem Kgldek kezéhez való jutásáról: újban ezen levelem által kívántam Kgldek azon dolgaimnak mivoltáról tudósítani. Minden írásim levelem praesentáló szolgálomnál lévén, azokból is Kgldek bővön információt vehet, maga is szolgálom szóval informálni fogja Kgldek Bízván azért Kglmed jóakarójában, arra való nézve mérészelek Kgldek alkalmatlankodni, melyről primum et ante omnia Kgldek bocsánatot kérvén, vélem, méltóztatott bővön megérteni: miformán *néhai Bottyán János* successoraival, adoptivusival régtől fogvást folytató törvényes processusomnak in Anno 1713 die 24. mensis 7-bris T. N. Esztergom Vármegyében *Bátorkeszi* névű helységben vége szakadott? Minémű javai s mobilissei megnevezett Bottyán Jánosnak maradtanak vala idvezült hitvestársom Tek. és Ngos *Forgács Juliánna* (in Anno adhuc 1712. die 5. mensis 8-bris sub corporali Juramento coram Tabulae Regiae Jurato Notario ad id exmisso Posoný revelavit,) nála, per consequens megnevezett hitvestársom történt halála után már nálam: *mindazokat tartoztam azon successoroknak és adoptivusoknak igazán kiadni*, — a minthogy juxta tenorem Deliberationis *fideliter ki is adtam*, nem maradván egyéb idvezült hitvestársomnál, már most énnálam, hanem mellyeket *néhai Bottyán János* Istenben elnyúgodott feleségemnek, mint előbbeni házastársának, adott ajándékon és én adtam; nemkülönben a mit keveset magának özvegyiségében és

velem együtt laktában szerzett; már pediglen azon mobilisek juxta tenorem Articuli 11. Anni 1687. praelibata olim Conthorali mea ab intestato et sine solatione Prolium viam universae carnis ingrediente mindazok reám szállván és engem illetvén. Ez elmúlt holnapnak 26. napján T. N. Saáros Várme gyének ordinarius Vice-Ispánja T. N. V. Bornemisza István Uram, Fölséges Római Császár és Koronás Királyunk ő Fölsége kegyelmes parancsolatját póstai alkalmatossággal vette, hogy ő Kglme tülem *et a depositariis qui exstarent* (ez a margóra van oda toldva,) az de eo utrum szerint (a minthogy azon Fölsége kegyelmes parancsolatjának, az de eo utrumnak, nemkülönben T. N. Kamarára ez iránt beadott alázatos memoriálisomnak valóságos pariáit ezen emberem által Kgldek megküldvén,) sub juramento exquirálván: megírt mobiliseket producáljam megnevezett Vice-Ispány Uram ő Kglme requisitíójára. Értvén ez iránt Fölséges Római Császár és Koronás Királyunk ő Fölsége kegyelmes parancsolatját: tartozó homagialis engedelmességgemmel Eperjesre compareáltam, és mivel már felül specificált esztendőben és napon decidált törvényemnek deliberatiója szerint, melyeket hiti szerint vallott idvezült hitvestársom néhai Bottyán János mobiliseit et de activis debitis való obligatoriákat successorainak, adoptivusainak kiadtam, — egyebek nem találtattanak, hanem melyeket néhai Bottyán János adott és én adtam ajándékon megnevezett hitvestársomnak; mindazokat is (noha az törvény nékem ítélte) Vice-Ispán Uram előtt producáltam, *mely mobilisek azon alkalmatossággal elpecsételtetnek és sequestráltattanak*, továbbvaló Fölséges Római Császár és Koronás Királyunk ő Fölsége kegyelmes parancsolatjáig.

Kötelessen kérem KglDET és folyamodom KglD jóakarathoz: méltóztassék igazságomban ebben nékem patrociniálni, fáradozni, ut illae res mobiles (siquidem juxta praescriptum Articulum 11. Anni 1687. in me sunt devolutae,) visszaadattassanak. Tudom, erre szükséges talán lészen parancsolatot extrahálni; az mi fog proveniálni az parancsolattúl: expressus emberem leteszi, KglDET is azonnal contentuma szerint discretionem mea missa fogja contentálni. — Én úgy vélem, ha szintén azon Articulus nem lenne is részemre: mivel idvezült

hitvestársom sok törvénykezéseire majd háromezer forintokat magam saját pénzt költöttem el, mégis annyi summáig az mobilisek nálam maradnának; mint ezeket, si necessum fuerit, sufficienter remonstrare essem paratus. — Bizván azért Kglđ jóakarátjában, kérem iterato is úgy folytatni dolgaimot, hogy ezen emberem jó és hasznos végválaszszal, resolutióval térhesen hozzám; melly Kglmed jóakarátját — parancsolván nékem is — megszolgálni igyekezem. Méltóságos Cancellarius Uramnak is ő Exciájának, úgy Hunyady László Uramnak ez iránt alázatos leveleimmel udvaroltam. Kívánván, ezen levelem találja Kglđt szerencsés, kívánt egészségben, maradok

Kglmednek

kész köteles szolgálja

Palocsay György m. k.

Külczim: Perillri ac Groso Dno Dno Martino Blaskovicz (Tit.) Dno Dno et Amico mihi Colendissimo. — Viennae. (Fekete pecsét.)

(B. Palocsay György s. k. írott levele, családi levéltárában.)

592.

B. Palocsay György fölébbezése a kir. kamarához.

Inclŷtum Camerale Consistorium

Dni Dni Gratosissimi, Colendissimi!

In negotio revelationis, productionis ac demum pro Fisco Regio fiendae sequestrationis rerum mobilium Domini condam *Joannis Bottyán monoculi*, post decessum ejusdem praetensive remansarum, vigore Benigni Suae Mattis Sacrae Mandati sequestratorii, Groso Dno Stephano Bornemisza I. Cottus hujusce de Saáros Vice-Comiti praeceptorie sonantis ac directi pretextu eo, quasi bona praetacta mobilia in Fiscum Suae Mattis Regium per defectum seminis suprafati Joannis Bottyán devoluta esse dignoscerentur, per memoratum Dnum Vice-Comitem huc citatus existens, comparui. Quo in passu I. Camerale Consistorium taliter informandum esse duxi: De praetactis rebus mobilibus Bottyánianis nihil prorsus apud me existere, cum sub decursu Anni 1713. die 24. 7-bis recentius evoluti, praeterita certo judiciario processu mediante inter me ab una, ac successores praetacti Joannis condam Boty-

tyán, partibus ab altera suscitato ac etiam judicialiter definito omnes et quaelibet res mobiles, quaecunque tam priori, quam posteriori matrimonio, durantibus pariter et sub tempore viduitatis acquisitae esse censebantur ac compertae sunt, defuncta *Julianna Forgács* primum quidem ipsius, ex post vero mea Conthoralis, in Anno adhuc 1712. die 5. mensis 8-ris sub corporali Juramento coram Tabulae Regiae Jurato Notario ad id exmisso Poseny revelavit, per me fideliter et ex integro sunt extradatae, et nunciatae eae, quae per antelatum Joannem Boty-tyán praelibatae Consorti primum suae, ex post vero meae, quam etiam per me eadem dono datae extitissent, mihi auctore Judice sunt adjudicatae; eo tamen non obstante, eadem mobilia praetitulatus Dnus Vice-Comes vigore alte titulati benigni mandati Suae Mattis Sacrae pro parte Fiscus Regy obsigillasset ac in sequestrum sumpsisset, in praejudicium juris mei praedeclarati satis grave, damnumque manifestum. Cum autem hujusmodi res mobiles juxta tenorem Articuli 11. Anni 1687. praelibata olim Conthorali mea ab intestato et sine solatione Prolium viam universae carnis ingrediente in me essent devolutae, — taliterque Fiscus Regius nullum jus in eadem posset praetendere.

Eapropter ad I. Camerale Consistorium supplex recurro: intellecta praeallegati Juris mei evidentia, (quod si necessum fuerit, sufficienter remonstrare essem paratus,) res easdem, soluto prius praetacto sequestro, ulterius quoque prae manibus meis intacte relinquere, taliterque indemnitati meae consulere gratiose dignetur. Quam I. Consistory gratiam demissis servitys meis omni occasione demereri adnitar. Gratosam praestolaturus resolutionem, maneo

Inclyti Cameralis Consistory servus humillimus
Georgius Palocsay m. p.

(Egykorú másolat, ugyanott.)

Hunyady László udv. cancelláriai tanácsos, b. Palocsay Györgynek.

Spectabilis et Magnifice Domine!
et Fautor mihi Colendissime!

Sub 20. proxime praeteriti Palocsáruúl költ Ngod úri levelét vettem nagy böcsülettel, szintén hogy Vice-Director *Szent-Iváni János* *) Uram ő Kglme nállam talált lenni, s ugyanazon alkalmatossággal ő Kglmének is szólló Ngod levele kezéhez adatott.

Az minapi sequestrum által, üdvözült Asszony, Ngod néhai kedves házastársa halálával elmaradt jóktúl még el nem esett Ngod: mert még az iránt mind az Fiscus s mind Ngod meg fognak hallgattatni, s a törvény fogja elválasztani: mi illetheti az Fiscust, és mi Ngodat? — Az 1687-ik esztendő-béli 11. Articulus magyarázatjában most sem egyeztenek meg az Regnicolák: mert némellyek azt tartják, a mint Ngod is láttatik érteni, hogy Consorte uno absque haeredibus decedente et intestate demortuo, ha szintén valamely gyermeke talált volna is maradni, de ha az is haeres nélkül meghal: ad superstitem Consortem devalváltatik az jószág. Mások penig s kiváltképpen a Fiscus azt állítja, hogy Consorte uno absque haeredibus intestato decedente ad superstitem száll a jószág, de ha gyermeke van vagy marad: nem mondhatni, hogy sine haerede decedált, ha szintén mindjárt az atyja vagy anyja halála után két-három nappal holt volna is meg, — sufficit prolem remansisse et supervixisse parentis mortem, postquam talis proles immediate successit et pro immediato successore reputanda est. És így, ha az szüleje halála után föntmaradt gyermek a successor: az házások közt életben lévő fél nem házastársának, hanem maga gyermekének volna successora, a melyet azon Articulus (csupán csak az házások egymás közt való successiót admittálván,) elégségesképpen nem declarálja; azért is a törvének köll elválasztani ezen ambiguitást, — vagyis bejövő diétának alkalmatosságával azt megmagyaráztatni.

*) Az egykori kurucz brigadéros és palotás-ezredes.

Én a mennyire lehet, jó szívvel kívánok szolgálnom Ngodnak; de javallanám, ha lehet, vonódnék ezen dolog a gyűlésig: dilucidáltatnék ott azon Articulusnak értelme; mert nines extra periculum Ngod. — Caeterum Ngod gratiájában ajánlott, maradok

Nagyságodnak

köteles szolgája

Viennae, 9. Aprilis 1714.

Hunyady László m. k.

(Eredeti levél a b. Palocsay-levéltárban.)

594.

A Bottyán adoptív és oldalági örökösök egyezsége.

Dubniczky András kir. személynök, Nagy-Szombatban 1714. april 27. kelt hivatalos attestatiójával bizonyítja, hogy Grassalkovich János és Czagányi Mihály, mint néhai Bottyán János adoptívus örökösei, és Szabó Mojzes mint ugyanannak egyik rokonsági örököse, a Nagy-Szombatba 1714. april 26-kára bíróilag kitűzött fizetési terminusra megjelenvén, — ezen osztályos felek közt kölcsönösen tett megegyezés szerint Grassalkovich és Czagányi, mint a Bottyán-birtokok bizonyos részének a tábornok halála óta tettelegesen birtokló, perköltségekre lefizettek ő előtte 1860 frtot, és Szabó Mojzes is ugyancsak 1860 frtot fizetett le, — oly kölcsönös ígéret tétele mellett, hogy egymással többé gyűlölködni, perpatvarkodni nem fognak, hanem a mi a Bottyán-hagyatéki tömegből még idegen kézen való javak és értékek őket mint örökösöket illetik, — mindazok birtokba vétele iránt ők ezentúl közös módon s közös költségen pörlekedjenek s egyaránt osztozzanak a kipörlendő javakban.

(Egykorú másolat a kir. Curia levéltárában.)

595.

B. Palocsay, Blasskovics Mártonnak.

Palocsa várában, 23. Julj 1714.

Kötelességgel való szolgálatomat
ajánlom Kglmednek.

Midőn Kgl jóakaratjából póstai alkalmazatossággal az
Pozsonyi Kamaráról Szepesi Cameralis Administratióuak ares-

tált mobiliseim iránt szóló decretatió kezemhez érkezett és a mikor itten beadtam: azonnal ugyan póstán levelem álta KglDET tudósítottam; de nem vévén azon levelemre való válaszá-t, vélem. nem vehette KglD leveletem. Már az Ns. Szepesi Administratióinak opinióját és informatióját tegnapi napon kezemhez vévén, (noha paríáját ki nem vehettem,) mindazonáltal vagyon bizonyos oly bízattatásom, hogy részemre favorabilis opinio; én ugyan alázatossan instáltam vala Mlgos Gróff Szent-Iványi László Uramnál ő Ngánál az paríája kiadásárúl, hogy KglDnek megküldhettem volna, de olly válaszm volt M. Gróff Uramtúl: semmiképpen ki nem adathatja, nem lévén szabad. Igen használt itten, hogy noha újabb, hasznosabb törvényt memorálisomban citáltam: Tit. 53. Partis 1-mae, ubi sic dicit in ultimo paragrapho: »Quoniam pater filio et econtra filius patre.« etc. demum ad finem, — mindazonáltal az Ns. Kamara gratiájához alázatossan folyamodtam.

Azon opinióval örömet magam mentem volna fel, hogy Pozsonyban exhibéáltam volna: de az gyarló egészségem nem engedvén. kénteleníttettem újonnan Lölley Ádám szolgálót felküldenem, hogy azon opiniót, a Ns. Pozsonyi Kamarának szóló alázatos memoriálisommal együtt beadja; honnét nyervén jó expeditiót, Kglmednek vagy felküldje. vagy felvigye (Bécsbe.) Mellyet Isten segítsége által véghez vívén, tovább is kérem Kglmedet: méltóztassék assequálni tandem jó kívánatos végét, hogy az óhajtott resolutiót szolgál magával lehozhassa. Azon alkalmatossággal annakutánna elvárom KglD tudósítását, fáradozásának való mi kívánásárúl; vagy újobban felküldendő magam embere által cum gratiarum actione böcsülettel contentálok KglDET, vagy pedig Méltóságos Generális Károlyi Sándor Uram ő Exciája Ns. Esztergom Vármegyében lévő jószágában*) Kereskényi János Uram ottan való praefectusát requirálván: ő Kglme KglDnek contentumot teszen, én pedig ezen az földön M. Generális Uramnak ő Exciájának le fogom tenni. Vagy, Isten előbbeni egészségemet megadván, magam felmegyek az diaetára.

Minéműi alázatos memoriálist az opinióval együtt adat-

*) A bátorkeszi uradalmat a Bottyán-örökösök után Károlyi vette volt egyelőre zálogba a gr. Pálffyaktól.

tam bé mostan is Ns. Pozsonyi Kamarának: valóságos pariaát in aclusis Kglđnek megküldöttem; melyben hogy feltöttem pro exemplo in simili negotio idvezült Bornemisza Uram, ki is Ns. Kamara Consiliáriusa volt. dolgát, mely is decidáltatott Pozsonyban, Diacta alkalmatosságával in Anno 1709, — nagy jó Uraim tanácsából cselekedtem, az Isten áldja meg!

Vice-Director Uram (Szent-Iványi János) sokat segített az opinio-adásban, melyhez képpst az opinio is meglévén: Isten után Kglđ jóakarátjában ajánlom ezen dolgomot és magamot, hovahamarabb kívánatos resolutióm lehessen. Kglđ jóakarátját minden módon megszolgálni igyekezem; ha alkalmatlan nem lennék, kérem ottvaló occurrentiákrúl engem tudósítani méltóztassék. Maradván

Kegyelmed

köteles szolgája

Palocsay György m. k.

(Palocsay Gy. kezével irt eredeti fogalmazvány, családi levéltárában.)

Melléklet:

Inclýtum Camerale Consistorium!

Domini Domini Patroni mihi Gratosissimi, Colendissimi!

Recenter praeteritis diebus ex gratia Inclýti Camerae Reg. Hung. Aulicae Consistorý demisse obtinens Decretationem Inclýto Camerae Scepusiensis Consistorio sonantem, de reddenda opinione et informatione in negotio pro Fisco Suae Mattis Sacrae Regio factae sequestrationis rerum mobilium *condam Juliannae Forgács*, pie defunctae Conthoralis meae, post decessum ejusdem praetensive remansarum et jam in humillimo meo Inc. Camerali Scepusiensi Consistorio demisse producto Memoriali manifeste remonstratarum, (illae non aliae, quam quae per *condam Joannem Bottyán* praelibatae Consorti primum suae, expost vero meae, quam etiam per me eadem dono datae existentes,) vigore benigni Suae Mattis Sacrae Mandati Sequestratorý praetextu eo et quasi bona praetacta mobilia et dos in Fiscum Suae Mattis Sacrae Regium, *mortuo filiolo meo Ignatio Palocsay*, pie defuncta Consorte mea *suscepto*, devoluta esse dignoscerentur. Cum autem hujusmodi res mobiles, si juxta tenorem Articuli 11. Anni 1687. in me non devolverentur, tamen in ejusmodi rebus mobilibus (prae-

nominato filiolo meo mortuo) sicut de patre ad filium successio devolvitur: sic de filio ad patrem qualiacunque bona condescenderent, ita haberetur Jus, ubi sic sonat in paragrapho ultimo Tituli 53. Partis I. »Quoniam pater filio, et econtra filius patri« etc. demum ad finem. Juxta ejusdem Tituli praescripti tenorem si demisse auderem producere exemplum simili in negotio in Anno 1709. Illrmi Dni pie defuncti Baronis Bornemisza, I. Camerae Aulico-Hungaricae Consiliarj, Referendarj in eodem Anno 1709. in dieta Posonj habita, ventilatum et decisum, ut a filio in patrem fiat successio.

Quapropter Incljti Camerae Scepusiensis Consistorj opinionem datam et informationem Inc. Camerae Reg. Hung. Aulicae Consistorio humillime praesentans, absque citato demisse per me Articulo Titulo praescripto et exemplo tamen praecise ad Incljti Camerae Regiae Hungaricae Aulicae Consistorj gratiam humillime supplex recurro, (alias etiam luculenter me demonstraturum ad expensas summe necessarias in jura Consortis meae ex proprio circiter ad 3000 fl. Rh. se extendentes causatas dilucidationem appromittens) res easdem soluto prius praetacto sequestro, ulterius quoque prae manibus meis intacte relinquere, taliterque indemnitati meae consulere gratiose dignetur. Quam Inc. Camerae Reg. Hung. Aulicae Consistorj gratiam demissis meis servitjs omni occasione demereri adnitar. Gratosam praestolaturus resolutionem. maneo

Incljti Camerae Regiae Hungaricae
Aulicae Consistorj

servus humillimus

Georgius Horváth de Palocsa, m. p.

Kivül: Ad I. Camerae Reg. Hung. Aulicae Consistorium, etc. Dnos Dnos Patronos mihi gratiosissimos, colendissimos, demississima Instantia intronotati. — Posonium.

N. B. Tertium memoriale.

(Palocsay György eredeti fogalmazványa, ugyanott.)

B. Palocsay György kérvénye az országgyűléshez.

Inclÿti Status et Ordines Regni ! etc.

Importunus licet, summa tamen necessitate pressus, Instantiam hancce Inclÿtis Statibus et Ordinibus Regni demisse repraesentandam duxi. Qualiter nimirum his recenter evolutis temporibus decedente et ex vita ab intestato sublata Generosa ac Magnifica *olim Juliana Forgács*, primum quidem *Joannis condam Bottyán monoculi*, expost vero mea Conthorali, unico filiolo mecum progenito superstite post relicto, eodem tamen expost brevi pariter demortuo, in facto successionis rerum mobilium uti et parafferni post eandem remansorum, certa differentia inter me et consanguineos suprafati condam Joannis Bottyán suborta extitisset, qua demum per certos Dominos Convocatos Jurisperitos Viros ad id unanimi ambarum Partium voto delectos et in Liberam Regiamque Civitatem Tÿrnaviensem specialiter accersitos, sub Praesidio Illustrissimi Domini Domini Personalis Praesentiae Regiae in Judiciis Locumtenentis et Consiliarij moderni, revisa ac pro aequitate Juris conscientiose ruminata ac ventilata, certae res mobiles titulo Parafferni eidem tam per praenotatum *Joannem Bottyán*, quam et per me datae, juxta dictamen Articuli 11. Anni 1687., necnon Tituli 53. Partis primae Operis Tripartiti, inter Filium et Patrem mutuam et reciprocam successionem indigentis, mihi extitissent adjustatae; -- eo tamen non obstante, eadem res jam prae manibus meis existentes, his proxime elapsis diebus, nescitur quibus ex respectibus, penes benignum Suae Mattis Sacrae Mandatum sequestratorium medio Domini Vice-Comitis Inclÿti Comitatus de Saáros, praevia earundem conscriptione, pro Fisco Regio sunt sequestratae, ac ad praesens etiam in eodem sequestri statu haerent obsigillatae, in grave juris mei praejudicium, damnumque evidens ac manifestum. Quocirca ad Inclÿtos Status et Ordines Regni supplex recurro: taliter intellecta Juris mei praedecarati indubietate, dignentur gratiose eam adhibere operam et auxilium, ut nimirum soluto hujusmodi sequestro, res easdem jure mihi incum-

bente imperturbate possidere ac manutenere valeam atque possim. Quam Inclýtorum Statuum et Ordinum Regni gratiam indefessis servitýs meis demisse repromereri studebo, manens

Inclýtorum Statuum et Ordinum Regni

servus humillimus

Georgius Horváth de Palocsa, m. p.

(Eredeti fogalmazvány a b. Palocsay-levéltárban.)

597.

Bottyán hagyatékosainak kérvénge az országgyűléshez.

Nos Carolus VI. Dei gratia. etc. Memoriae commendamus, etc. Quod Fidelis noster Egr. Joannes Krassalkovicz. sui reliquorumque cointeressatorum, Egregii condam Joannis Botytján adoptivorum Successorum et Haeredum nominibus, coram Personali Praesentia Nostra, Statibusque et Ordinibus dicti Regni Nostri Hungariae Partiumque eidem annexarum, ad modernam generalem Diaetam per Mattem Nostram ýsdem Statibus et Ordinibus pro Die 8-va proxime praeteriti Mensis Septembris Anni modolabentis infranotati in L. R.-que Civitatem nostram Poseniensem indictam et promulgatam suo modo comparentibus ac in unum congregatis et praesentibus personaliter comparendo, certam demissam exhibuisset et praesentasset idiomate Hungarico concinnatam Instantiam seu Memoriale, cujus tenor talis est:

»Tekéntetes Nemes Ország! Az Tek. Ns. Ország Státussi eleiben folyamodván, kintelenítettünk nagy alázatossan declarálnunk, miképpen mi, boldog emlékezetű *Esztergami Bottyán János* adoptivus Successori, nem régenten múlt esztendőekben néhai Tekéntetes és Nagyságos *Forghács Juliánna* Asszony, úgymint említett Bottyán Jánosnak dotalistája által maga dossának mirajtunk való megvétele iránt egy részről, — más részről peniglen Nemzetes Jósa Judith és Jósa Kata Asszonyok, első néhai Nztes és Vzlő Tolnay István, másík penig ugyan néhai Szabó Mátyás Uraimék meghagyott özvegyjeik, úgymint néhai Lakatos Judith Asszony, repetált néhai Botytján János Uram előbbeni hitves-társának successori által respectu maternae successionis suae impetáltatván: mi is ha-

sonló úttal és prothonotariális processussal magunk adoptiva successiókat kezdtünk vala keresnünk. De végben nem vihettvén egymás ellen három Ítélmester Uramék előtt kiki maga törvényes szándékját. (jöllehet ugyan még akkor is praetitulált néhai Forghács Juliánna Asszonynak jelentett három Ítélmester Uramék által néhai Bottyán János jószágát illető és adósságokrúl való leveleknek, úgy res mobilisseknek, pénznek, arany- és ezüstmívnek revelatiója iránt való hitinek letétele adinveniáltatván, azt akkoron mindgyárt exmittált két ő Főlsége Táblájának juratussi előtt, eleikben adott hitnek formulája szerint letette.) akkor praedecarált Parsoknak és azután Forghács Juliánna Asszonynak csakhamar még Litis intermedio lött halála után Tek. és Ngos Palocsay György Uram ő Nga, úgy mint azon feleségétül maradott gyermekinek törvény és természet szerint való tutora és curatora consensusából Mlgos Personális Uram ő Nga, Főlséges Táblájának Assessorait convocálván, midőn judicialiter mindenikünk pro parte sua — non obstante unius vel alterius Tabulae Regiae Assessoris absentia — törvényes és igazságos látást kívánt volna: az praetitulált Főlséges Tábla a mi részünkrül azon boldog emlékezetű Forghács Juliánna Asszony által az jószágokrúl és adósságokrúl való leveleknek, úgy res mobilisseknek, pénznek, arany- és ezüstmívnek főntemlégett Ítélmester Uramék által adinveniált hiti alatt leendő revelatióját és productióját helybenhagyván, az mi igazságos adoptiva successiókat is confirmálni méltóztatott. És jóllehet amnyiszor írt Forghács Juliánna Asszony azon exmittált Juratus Uramék előtt, még minekelötte praemittált successiónk tabulariter revideáltatott volna, az szokott formula szerint hitit letette: mindazáltal azon hitinek letétele alatt is bizonyosságúnú pénzt s hasonlóképpen arany- és ezüstmívet nem revelált, és akkor ex revelatione kinn maradott. Az kire már most, azon néhai Forghács Juliánna Asszony maradék Successorának *) halálával, Fiscus Regius, Tek. Szepesi Administratiónak informatiójából kezét tévén, ad sequestrum vette. És jóllehet mi, (minthogy maga Forghács Juliánna Asszony ellen ezen dolgunkat még Litis

*) A kisedül elhunyt b. Palocsay Ignácznak.

intermedio lőtt halála mián nem prosequálhattuk,) főntemlé-
tett Successorának halálát megtudván, azon minket illető és
hiti alatt nem relevált javaknak resignatiója iránt az Mlgos
Pozsonyi Kamarát alázatos supplicatióink által requiráltuk :
mindazáltal ex fundamento Tituli trigesimi Partis secundae
Tripartiti rejiciáltattunk. Noha penig mi azt (minthogy még
Litis intermedio decedált,) annak szokott útjával nem keres-
hettük és ha szintén ő kerestetett volna is azaránt, post sub-
sequi tum queuntem convictionem nem ellenünk, hanem Fiscus
ellen vesztette volna el jószágát. Mivel penig mi, iffúságunk-
nak ideitől fogvást minden fizetés nélkül való szolgálatinkval
érdemlett praemittált adoptiva successiönkat propter ejus non
revelationem el nem vezthetjük, — mert az ollyatín hitetlen
az midőn convincáltatik is, csak maga jószágát és nem másét
vesztheti el, — sőt ha ő judicialiter is az aránt pörre húzatta-
tott volna : Fiscus ellen és nem ellenünk vesztette volna jószá-
gát; nagy alázatossan azért az Tek. Ns. Státusok előtt sup-
plicálunk, hogy azon jelentett, sok esztendőktől fogvást való
szolgálatinkat, (minthogy máskint is azon adoptiva successiönk
végett tett pörökkel annyira involváltattunk, hogy költséginket
sem rehabeálhattuk,) méltó tekintetben vévén, ha azon néhai
Forghács Juliánna Asszony hiti alatt való nem jelentése miatt
ex fundamento praecitato Tituli trigesimi Partis secundae Tri-
partiti, minket úgymint adoptivus és már tabulariter is stabi-
liált Legitimus Successorokat, azon nevezett minket illető és
néhai Forghács Juliánna Asszony által nem revelált javaknak
apprehensiójától azon praetitulált Pozsonyi Kamara elvethet-é,
vagy sem? — az Tek. Ns. Státusok kegyes és kívánatos deter-
minatióját és resolutióját várván, kívánjuk : Isten ő Szent Föl-
sége ezen mostani Diaetának alkalmatosságával közönséges
Ország javában fáradozó Tek. Státusokat tartsa és éltesse so-
káig szerencsésen!

Tekéntetes Nemes Státusoknak — alázatos szolgálai —
Grassalkovicz János, Czagány Mihály és több Cointeressatus
néhai Bottyán János Adoptivus Successorai.

Ad Inclýtos Regni Hungariae Status et Ordines in prae-
senti Diaetali Concursu pro incolumitate Patriae laborantes,

Introscriptorum Instantium Adoptivorum Joannis condam Bottyán humillima Supplicatio.«

Perlecta itaque coram praementionatis Statibus et Ordinibus Regni attactorum Supplicantium demissa Instantia, accurateque ruminata existente, taliter superinde Iisdem Instantibus per Eosdem Status et Ordines provisum est:

Praesens demissa Introscriptorum Supplicantium coram Inclýtis Statibus et Ordinibus perlecta est Instantia. Et cum intus fata Generosa ac Magnifica olim Domina Julianna Forgács in praetenso perjurý crimine convicta non esset, etsi etiam quo pacto valuisset eatenus in perjurio aggravari, non nisi quod suum esset potuisset amittere, quemadmodum enim nemo dat, ita et nemo amittit quod non habet; proinde nominati Instantes eo in passu ad ordinariam juris viam relegantur. Datum Posony, sub Generali Regni Diaeta, dje 17-ma Novembris 1714-to. — Extradata per Magistrum Franciscum Szluha, Personalis Praesentiae Regiae in Judicýs Domini Locumtenentis et Consiliarý Prothonotarium, m. p.

Super quibus praemissis praesentes Literas nostras Testimoniales, sigillo nostro judiciali authentico apud Personalem Presentiam nostram habito communitas, Iisdem Instantibus Jurium eorundem futuram ad cautelam necessarias dandas esse duximus et concedendas. Communi svadente Justitia. Datum in L. ac R. Civitate nostra Posoniensi, Die Vigesima Sexta Mensis Novembris, Anno Domini Millesimo Septingentesimo Decimo Quarto.

Lecta et extradata per me Joannem
Horváth-Simoneczicz, Scrmæ C. et R.
P. H. Mattis Personalis Praesentiae Regiae
in Judicýs Locumtenentem et Consiliarium, m. p.

(Nagy kerek ostyapecsét alatt kelt eredetije a Nemzeti Múzeum kézirat-tárában, Jankovich-gyűjtemény.)

598.

B. Palocsay a kir. fiscusnak egyezséget ajánl.

Inclýtum Camerale Consilium!

Domini Domini Colendissimi!

Bene meminisse dignabitur I. Camerale Consilium, qualiter tempore praesentatarum per me I. Hungarico-Aulicae Camerae Literarum super restitutione sequestratorum mobilium per obitum filioli mei Ignatÿ, Jure successorio et naturali in me devolutorum, Jus pariter meum detegens, demisse institi, idemque I. Consilium me ad antelatam I. Hungarico-Aulicam Cameram cum suppeditata eatenus Informatione sua, pro ulteriori consequenda resolutione relegavit.

Cum autem ob valetudinarium statum meum ipsemet eo me conferre minime possim, sed nec cum Fisco Suae Majestatis Sacrae Regio (licet me quoad praetacta Bona jus infallibile habere sciam,) litigare intentionatus essem; proinde tum ex eo, tum vero ut id tam diu protractum negotium tandem aliquando optatum sortiatur finem: *resolvi me potius ratam Fisco Suae Mattis Regio ex praescitis sequestratis Bonis partem cessurum ac pro parcendis sumptibus cum I. Consilio hic demisse conventurum.* Quod si vero id ipsum sine praescitu toties fatae I. Camerae Hungarico-Aulicae fieri non posset: constitui Posonÿ Plenipotentiarium meum, Perillustrem Dominum Joannem Sigray, alias Eminentissimi Cardinalis de Saxonia Titulatum Consiliarium et Secretarium, qui loco mei ibidem cum nunc dicta I. Camera conventurus erit.

(Eredeti fogalmazat a b. Palocsay-levéltárban, holott is ez az utolsó irat ezen ügyben. Bizonyára kiegészkedett tehát a fiscussal.)

599.

A Bottyán-örökösök Szluha Ferencz és többek ellen.

Grassalkovics János, Czaghányi Mihály s Bottyánnak általok a tárgyaláskor név szerint megnevezendő némely más örökösei (később nevezetesen *Szabó Mojzes* is,) az 1714-ik év elején pert indítanak különféle örökségi követeléseik ügyében többek ellen, ú. m. 1.) *Hont vármegye* rendei, név szerint az

1708-iki kötelezvényt aláírottak ellen, az ismeretes 6500. frtos tartozásért, melyből ők a magok részére 2500. frtot igényelnek; 2.) *Benkovics*, másként *Vargha András* felső-szeli tózsér ellen, ki a gróf Beresényi Enyiczkén 1709. nov. 13-kán kelt parancsa értelmében Szluha Ferenczcel 1710. martius 13-kán ineált újvári computus szerint 1007. frt. 25. denárral maradt adós Bottyánnak; 3.) *Tukovics György* és *Ferencz* ugyanottani tózsérek ellen, kiknek tartozása szintén azon számadás szerint 4562 frt 50 den.; 4.) maga *Szluha Ferencz* ellen, mint a ki a kéznél levő nyugták szerint 937. tallérját és 75. dénárját költötte el Bottyánnak; 5.) *Szabó Mojzesnek* Bottyán özvegyétől Forgách Juliánától s b. Palocsaytól a jószág redemptiója alkalmával még 500 frtot kellett volna kapnia, de még meg nem kapta; 6.) *Czagányinak* ugyan a Bottyán-hagyatéki tömegben még 1700-ik évben tett s ugyanakkor megállapított 966 frt. 85. dénárnyi költségei megtérítése fejében ugyan ennyi követelése; végre 7.) *Grassalkovicsnak* is szint ilyenén 200 frtnyi követelése van.

Mindezen jogügyeik előterjesztetésére bírói terminust kérvén kitűzetni: a nagy-szombati ítélő tábla a király nevében 1714. febr. 19-én kiadott meghagyásával *Dubniczky András* ítélőmestert bízta meg a megfelelő törvényszerű eljárás fogantatásával. Mely terminus azután ugyanezen évi april 18-kára, Galgóc mezővárosba tűzetett vala ki. Azonban *Szluha Ferencz* — immár maga is ítélőmester — az ellene is irányúlt követelést mint perrel való jogtalan üldöztetést tüntetvén föl a király előtt, *III. Károlynak 1714. 8. Junij Laxenburg várában* kelt kir. »Protectionalé«-ját szerezte ki maga számára. Ebben Szluha mint Exponens, »querulose simul ac humillime« adja elő az uralkodónak: »qualiter, posteaquam idem Exponens occasione proxime praeteritorum tumultuum Partibus Rakocziánis utcunque implicitus fuisset, ac inter diversas et multiplices perfidae seditionis praescitorum Authorum et Antesignanorum, qua attunc superiorum suorum, Commissiones et Ordines id quoque vi specialium assignationum et commissionum coram Nobis remonstraturum, ut ad tutiorem eorum Eorundem Praesidij Újváriensis conservationem non solum *Joannis condam Bottyán caeci cognominati et Ipsorum Asseclae inter Eosdem*

demortui diversas summas et paratas pecunias partim intra muros Praesidij reconditas, partim alibi ubicunque demum reperiendas, potissimum vero apud Egr. Andream Benkovicz aliter Vargha, Georgiumque et Franciscum Tukovicz quaestores, ex certo bonum, salis et mutui credito ejusdem Joannis Bottyán debitas, et in restantia haerentes incassare et exigere ac in momentaneas memorati Praesidij Újváriensis necessitates convertere debeat et teneatur ac in commissis et mandatis habuisset. « Minthogy pedig ezen Grassalkovicsék részéről perelt összegek Szluha által, a maga akkori felsőbbsege meghagyására, illetén körülmények között a hadi pénztárba szedettek be és onnét az újvári militia szükségére adattak volt ki; minthogy továbbá az ama zavargásokat lecsendesített kegyelmes amnystia erejével »acta et facta ac ad commissionem et dispositionem Authorum et Antesignanorum per quoscunque subjectos gesta et ex fundamento praetensi ejus temporis boni publici perpatrata ac in rationem Rei Communis conversa *pro nullis*, abolitis et perpetuae oblivioni traditis haberentur,« — ennélfogva tehát a király e kegyelmes Protectionalisával oltalma alá vévén illetén támadások s háborgatások ellen Szluha Ferenczet: a föntnevezett Bottyán-örökösöknek ama követeléseikre nézve *silentiumot rendel és parancsol*. Mely kegyelmes akaratunk nekik kihirdetendő.

(Eredeti, s. k. aláírott, nagy regálívre írt kir. nyíltlevél a gr. Szluha-család levéltárában. Rá van jegyezve Szluha F. kezeírásával, hogy e legfelsőbb parancs Simoncsics-Horváth János kir. ítélőmesterrel 1714. július 19-kén Nagy-Szombatban, Dubniczky Andrással pedig 1715. május 1-jén Pozsonyban közöltetett hivatalosan.)

600.

A Bottyán-örökösök gr. Szirmay Tamás ellen.

Carolus VI. Dei gratia, etc. A király nevében, *Tyrnaviae, 9. Aprilis 1716.* datum alatt kiadott kir. táblai meghagyás Ikladi Szluha Ferencz ítélőmesterre, *Ns. Grassalkovics János, Czagányi Mihály és Szabó Mojzes*, néhai Bottyán János örökösei mint fölperesek ügyében. Kik is gr. Szirmay Tamás, mint néhai gr. Szirmay István jogutóda ellen a végből indítottak keresetet, hogy noha néhai Bottyán János részéről

Bátorkeszi és Kőbölkúth faluk redemptiójáért 5622. frt Újváry Imre kir. udv. cancelláriai registrator, mint Szirmay István meghatalmazottja kezéhez, Bécsben, még 1696. sept. 1-jén a felmutatott elismervény szerint lefizettetett: mindazáltal ezen összegből az őket illető 3122. frt még most sem térítettett vissza nekik, Bottyán-örökösöknek, a jószágnak már oly régen kezökből kibocsátása óta sem. Ezen jogos követelésök törvény útján leendő igazságos kielégíttetéseért esedeznek tehát. Mire híróilag eljárni Szluha delegáltatik. —

(Egykorú másolat a kir. Cúria levéltárában.)

TARTALOM.

	<i>Lap</i>
Előszó	V

1685.

Bottyán János kezeslevele a kecskemétiéért	1
--	---

1687.

Bottyán a bajnai uradalmat zálogba veszi	2
Bottyán kérvénye I. Lipót királyhoz, nemesség-újításért	4
Bottyán nemesség-újító levele	5
B. Beck budai tábornok, Bottyán János zsámbéki kapitányhoz	10

1688.

Bottyán János, gr. Eszterházy János győri vice-generálisnak	11
Fáry Jakab esztergomi alparancsnok, gr. Eszterházy János győri vice-generálishoz	12

1689.

Inhibitorium pro Joanne Bottyán	13
---	----

1690.

Szerződés Bottyán János és Tárnoki György között. dobozi pusztát illető	15
--	----

1691.

Bottyán János idősb gr. Eszterházy Dánielnek	17
--	----

1692.

Ugyanazon ügyben, szegediek bizonyságlevele	18
---	----

1693.

Bottyán huszárezredet toborzó pátense	19
Bottyán ezredes pátense Borsod-vármegyéhez	20

1694.

Bottyán ezredes a kecskeméti főbírónak	21
--	----

1696.

	<i>Lap</i>
A magy. kir. udv. Cancellária a Fő-Hadi-Tanáchoz. (Melléklettel)	22
Bottyán pöre Berthóty István ellen	25
Esztergomi Bottyán János ezredes ügye lévai Bottyán János ellen	28
Bottyán követelése Berthóty Zsigmond ellen	29
A magy. kir. udv. Cancellária Esztergom városának	31
Királyi rendelet a Bottyán-Berthóty ügyben	32

1698.

A Hakszer-féle pör, és a Bottyánnak odaítélt Hakszer-javak ügye	35
Kir. rendelet Bottyán és az esztergomi ferencziek ügyében	37
Bottyán-Sellyey ügy	38
Bottyán esztergomi házát a király nemesi curiává avatja. (Melléklettel 1699-ből)	39
Kir. rendelet a Bottyán és Esztergom városa közti ügyben	42
Bottyán beiktatása esztergomi nemes curiájába	44
Bottyán az Esztergom városi templom restaurálására 3000 frtot ajánl föl	49
A magy. kir. udv. Cancellária az udv. Kamarához Bottyán ügyében	51

1699.

Bottyán s neje követelése Bartakovicsék ellen	53
Bottyán s neje Nyáregyházát s Gyivát megszerzik	53
Bottyán a nyitrai kegyesrendűek iskolájának 2000 forint alapítványt tesz	55

1700.

Királyi oltalomlevél Bottyán számára	57
Bottyán Kecskemét városának	59
Bottyán János végintézkedésszerű káptalani bevallása jószágairól	61
Bottyán nyilatkozata csongrádi jószágairól	63
Királyi jóváhagyás Bottyán János végintézkedésére	64

1701.

Bottyán a nyitrai kegyesrendű főgymnasiumra tett alapítványát 3000 frtra egészíti ki	67
Bottyán és neje, legatáriusai beiktatásának ellentmondanak	70

1702.

Heg. Eszterházy Pál nádor a búcsúi határigazítás ügyében	71
Határigazítás a primás és Bottyán falai között	72
Kir. védlevél Bottyán részére, gr. Batthyány Ádám ellen	73
I. Lipót óvó-levele a nádorhoz Bottyán ügyében	74

1703.

Bottyán ezredes, gr. Koháry István tábornoknak. Június 15.	75
A es. k. udv. Fő-Hadi-Tanács Kohárynak. Július 9.	77

	<i>Lap</i>
Bottyán Kohárynak. Július 23.	78
Hadjogadási intézkedés a kuruczok ellen. Július 28.	79
Gr. Koháry István Kecskenét városának. Augustus 1.	80
Hadjizetési tabella	81
A cs. k. Fő-Hadi-Tanács Kohárynak. Aug. 2.	82
Ugyanaz, ugyanannak. Aug. 6.	83
Leopold rendelete a hadgyűjtés ügyében. Aug. 14.	85
A határigazítás Búcsú, Kőbölkút és Bátorkeszi között újból elrendeltetik. Aug. 17.	86
Bottyán ezredes a Fő-Hadi-Tanácshoz. (Aug. 30-án kelt melléklettel.)	86
Koháry és Bottyán hadfogadó pátense. Aug. 31.	89
Gr. Koháry István Náray Lászlónak. Sept. 1.	90
Koháry István Bottyán Jánosnak. Sept. 5.	91
Koháry István utasítása Bottyán részére, az 500 lovas és 300 gyalog toborzására nézve. Sept. 5.	93
Náray László a Fő-Hadi-Tanácshoz. Sept. 5.	94
Bottyán elismervénye. Sept. 6.	96
Schveidler cs. főhadbiztos, Kohárynak. Sept. 12.	96
Bottyán Kohárynak. Sept. 15.	97
Náray László Korponay Jánosnak. Sept. 18. (Mellékelve Bottyán levele Nárayhoz.)	99
Bottyán Kohárynak. Sept. 18.	101
Kovács János, gr. Koháry Istvánnak. Sept. 18.	102
Ugyanaz, ugyanannak. Sept. 20.	103
Bottyán Kohárynak. Sept. 21.	104
Náray László Kohárynak. Sept. 21.	106
Bottyán Kohárynak. Sept. 22. (Két melléklettel.)	107
Bajtay István Kohárynak. Sept. 22.	110
Bottyán Kohárynak. Sept. 25.	110
Gr. Koháry Farkas gr. Koháry Istvánnak. Sept. 28.	112
Bottyán Koháry Istvánnak. Sept. 29.	113
Ugyanaz, ugyanannak. Sept. 29.	115
A cs. k. Fő-Hadi-Tanács Koháry Istvánnak. Sept. 30.	116
Ugyanaz, ugyanannak. Sept. 30.	117
Kovács János, gr. Koháry Istvánnak. Sept. 30.	119
Lipót király Esztergom és Komárom vármegyéknek. Oct. 2.	120
Füleki Szűcs János kurucz ezredes, az esztergomi vitézlő rendnek Oct. 2.	121
Az esztergomi magyar vitézlő rend válasza. Oct. 5.	122
Bottyán Kohárynak. Oct. 9.	124
Kovács János Bottyán ezredeshez. Oct. 13.	125
Zsámboky Nagy István kapitány, Kohárynak. Oct. 21.	126
Bottyán Kohárynak. Oct. 24.	127
Koháry Farkas Koháry Istvánnak. Oct. 25.	127
B. Kukländer Ferencz cs. ezredes jelentése. Oct. 26.	129

Bottiyán ítlevele Grassalkovics János számára. Oct. 30.	130
Koháry a Fő-Hadi-Tanácshoz. November	130
Gr. Beresényi Miklós, Radvánszky Jánosnak és Ebeczky Tamásnak. Nov. 28.	131
Gr. Beresényi Miklós Radvánszky Jánosnak. Nov. 28.	132
Ugyanaz, ugyanannak. Nov. 30. (Melléklettel.)	134
Zólyomi capitulatio, I. Követelés. December 6.	135
Zólyomi capitulatio, II. Válasz. Dec. 6.	137
Zólyomi capitulatio, III. Viszontválasz	138
Zólyomi capitulatio, IV. Újabb viszontválasz	139
Zólyomi capitulatio, V. Végső resolútió. Dec. 7.	139
Désházi Tolvaÿ Ferencz verses-krónikájából, Zólyom vára 1703-iki ostromáról s feladásáról	141
Bottiyán tábornoki decretuma Rákóczi fejedelemtől. Dec. 10. (Idé- zetekkel Savoyai Eugen s Lipót cs. leveleiből.)	142
Gr. Beresényi Miklós Radvánszky Jánosnak. Dec. 11.	143
Gr. Eszterházy Antal cs. kir. ezredes, Zsámboky Nagy Istvánnak, Bottiyán kapitányának. Dec. 11.	144
Zsámboky Nagy István, gr. Koháry Istvánnak. Dec. 12.	145
Gr. Beresényi Miklós Radvánszky Jánosnak. Dec. 15.	147
Radvánszky János, gr. Beresényi Miklósnak	148
Rákóczi fejedelem, Radvánszky Jánosnak. Dec. 20.	150
II. Rákóczi Ferencz fejedelem Bottiyán Jánost dnnántúli hadainak tábornokává nevezi ki. Dec. 20.	150
Bottiyán János, gr. Koháry Istvánnak. Dec. 22.	151
Gr. Beresényi Miklós, Radvánszky Jánosnak. Dec. 26.	152

1704.

Savoyai Eugen hadfogadó-pátense Bottiyán részére. Jannár 2. . . .	153
A magy. kir. udv. Cancellária a cs. kir. udv. Fő-Hadi-Tanácshoz, Bottiyán elfogatása ügyében. Május 16.	155
Bottiyán szabadulásáról fogságából, I., II.	156
Sándor Menyhárt cs. kir. alezredes, gr. Koháry Istvánnak. Nov. 11.	158
Sándor Menyhárt, Kohárynak. Nov. 26.	160
Ugyanaz, ugyanannak. Nov. 30.	161
Korponay János hadi pénztárnok, Rákóczinak. Dec. 8.	162
Bottiyán tábornok Kecskemét városának. Dec. 13.	163
Bottiyán tábornok nyílt-levele a ráczokhoz. Dec. 15.	164
Bottiyán tábornok védlevele Dömsöd helység számára. Dec. 21. . .	165

1705.

Sztarinszky János és Tersztyánszky Ferencz, gr. Erdődy György- nek. Január 10.	166
Szemere László dandárnok a fejedelemnek. Január 17. (A fejedelem válaszfogalmazatával)	167

	<i>Lap</i>
Rákóczi id. gr. Barkóczy Ferencznek. Február 13.	167
Szemere László a fejedelemnek. Február 21. (A fejedelmi válasz- fogalmazattal.)	168
A fejedelem Bottyánnak. Martius 2. (Melléklet: Rákóczinak a ráczok- hoz szóló nyílt-levele.)	169
A fejedelem id. gr. Barkóczy Ferencznek. Martius 4.	172
Bottyán tábornok a fejedelemnek. Martius 13.	173
A fejedelem id. gr. Barkóczy Ferencznek. Martius 26.	175
Török András instructiója. Martius 26.	175
A fejedelem id. gr. Barkóczy Ferencznek. Martius 27.	177
A fejedelem Barkóczynak, I. II. Martius 28., 31.	178
Bottyán tábornok Kecskemét, Körös, Czegléd városoknak. April 2.	179
Bottyán tábornok Szekeres István alezredesnek. April 2.	180
Kukländer cs. tábornok Bottyánnak. April 3.	180
A fejedelem utasítása Barkóczy számára. April 4.	182
Bottyán, b. Károlyi Sándornak. April 10.	183
A fejedelem id. gr. Barkóczy Ferencznek. April 18.	184
Ugyanaz, ugyanannak. April 24.	185
Ugyanaz, ugyanannak. April 29.	186
Bottyán tábornok ordere a Tisza-Duna közti hadakra. Május 13.	186
Bottyán rendelete a három városra. Május 15.	187
Vaŕ Ádám udv. marsall a fejedelemnek. Május 17.	187
Rákóczi válaszából Vetéssyhez. Május 27.	191
Vaŕ Ádám a fejedelemnek. Május 29.	191
Sándor Menyhárt, gr. Koháry Istvánnak. Június 6.	193
Gr. Eszterházy Dániel a fejedelemnek. Június 6.	194
Földvár körül való dolgokról írt novella. Június 7—10.	196
Gr. Eszterházy Dániel a fejedelemnek. Június 21.	197
Usajághy János ezredes a fejedelemnek. Június 21.	198
Hellepront János ezredes a fejedelemnek. Július 6.	200
II. Rákóczi Ferenc fejedelem Bottyán János tábornoknak adomá- nyozza Szent-Péter és Madar Komárom vármegyei falukat s az érsek-újvári gr. Serényi-féle felházat. Július 21.	201
Bottyán a fejedelemnek. Július 31. (Két melléklettel.)	202
Bottyán a fejedelemnek. Augustus 1.	206
Bottyán Károlyi Sándornak. Aug. 3.	207
Bottyán Károlyinak. Aug. 4.	208
Glöckelsberg cs. altábornagy nyílt-levele. Aug. 4.	209
Bottyán Károlyinak. Aug. 7.	211
Ugyanaz, ugyanannak. Aug. 22.	212
Baranyay Ferenc ezredes a fejedelemnek. Aug. 25.	213
Bottyán Károlyinak. September 1.	213
Bottyán Rákóczinak Sept. 2.	214
Károlyi Bottyánnak. Sept. 2.	216
Bottyán Károlyinak. Sept. 7.	216

	<i>Lap</i>
Károlyi utasítása Bezerédyek számára. Sept. 12.	217
Bottyán a fejedelemnek. Sept. 19.	220
Károlyi Sándor Bottyánnak. Sept. 19.	221
Bottyán a kecskeméti, kőrösi, czeplédi bíráknak. Sept. 20.	222
Bottyán Károlyinak. Sept. 22.	222
Károlyi Bottyánnak. Sept. 25.	223
Bottyán Károlyinak. Sept. 26.	224
Bottyán Károlyinak. Sept. 27.	225
Bottyán Károlyinak. Sept. 28.	226
Bottyán Károlyinak. Október 2.	227
Károlyi Sándor információjá Bottyán számára. Oct. 4.	228
Béri Balogh Ádám ezredes, gr. Eszterházy Antalnak. Oct. 4.	230
Bottyán Rákóczinak. Oct. 6.	231
Bottyán Károlyinak. Oct. 6.. . . .	232
Bottyán Károlyinak. Oct. 6.. . . .	233
Bottyán Károlyinak. Oct. 7.. . . .	234
Bottyán a fejedelemnek. Oct. 9.	235
Ugyanaz, ugyanannak. Oct. 9.	236
Bottyán Károlyinak. Oct. 9.	237
Ugyanaz, ugyanannak. Oct. 9.	238
A fejedelem Bottyánnak. Oct. 11.	239
Kivonatok Károlyi Sándor leveleiből a fejedelemhez. Augustus 1. — October 12.	240
Bottyán Károlyinak. Oct. 12.	253
Ugyanaz, ugyanannak. Oct. 13.. . . .	254
Ugyanaz, ugyanannak. Oct. 14.. . . .	254
Bottyán Rákóczinak. Oct. 15.	255
Ugyanaz, ugyanannak. Oct. 16.. . . .	257
Bottyán Károlyinak. Oct. 16.	258
Bottyán Rákóczyinak. Oct. 17.	259
Bottyán ajánlja a nagy-kőrösieket a fejedelemnek. Oct. 18.	260
Bottyán Rákóczinak. Oct. 20.	260
Tatai vitézek válasza Bottyánhoz. Oct. 24.	261
Bottyán Rákóczinak. Oct. 31.	262
Bottyán gr. Eszterházy Antalnak. Oct. 31.	264
Bottyán Károlyi Sándornak. Oct. 31.	265
Bottyán rendelete a kecskeméti harminczadosra. Nov. 1.	266
Bottyán elismervénye, Kecskemét városának. Nov. 2.	267
Bottyán rendelete, ragadomány visszaadása iránt. Nov. 2.	267
Bottyán tábornok ordere Zana György ezredesre. Nov. 3.	267
Bottyán újabb elismervénye, Kecskemét városának. Nov. 3.	268
Rákóczi büntetést szab Kecskemét városára. Nov. 3.	269
Bottyán a kecskeméti városbíróinak. Nov. 13.. . . .	269
Bottyán a kecskeméti bírónak és tanácsnak. Nov. 13.	270
Bottyán a kún-halasi városbíróinak. Nov. 13.	270

	<i>Lap</i>
Ugyanaz a kecskeméti bírónak. Nov. 14.	271
Bottyán gr. Bercsényi Miklósnak. Nov. 16.	271
Bottyán pápens-parancsolatja Zala és Somogy vármegyékre. Nov. 16.	272
Bottyán tábornok nyílt-parancsa a túl a dunai vármegyékre, városokra és lakosságra. Nov. 18.	273
Bottyán tábornok újabb nyílt-parancsa ugyanazokhoz. Dec. 9.	274
Bottyán a sopronyi cs. parancsnokot a város megadására hívja fel. Dec. 25. (A parancsnok válaszával.)	278
A brucki csatáról. (Későbbi dátummal.)	279
Bottyán János Károlyi Sándornak. Dec. 27.	280
Bottyán Veszprém vármegyének. Dec. 27.. . . .	281

1706.

Bottyán Rákóczinak. Február 2.	281
Bottyán Károlyinak. Február 3.	283
Bottyán Kecskemét városának. Február 19.	285
Bottyán a fejedelemnek. Február 24.	286
Laky István főhadnagy Bottyánnak. April.	287
Bottyán bizonyítványa neszmélyi Kovács János részére. Május 14. (A fejedelem resolútiójával.)	288
Bottyán b. Nehem péterváradai cs. vezénylő-tábornoknak. Május 22.	289
Gr. Bercsényi Miklós Bottyánnak. Június 8.	290
Esztergomi Szentes Istvánt, Bottyán sebesült hajdúját a fejedelem segélyezi. Június 17.	292
B. Globitz szegeði cs. parancsnok levele. Június 18.	293
Kivonatok gr. Eszterházy Antal tábori könyvéből. Július 31. — Augustus 1.	294
Bezerédy Imre, b. Andrássy Istvánnak. Aug. 2.	295
Darvas Mihály főhadibiztos, Károlyi Sándornak. Aug. 14.	296
Bottyán Károlyi Sándornak. Aug. 19.	297
Gr. Eszterházy Antal Rákóczinak. Aug. 18. és 21.	298
Mercurius Veridicus ex Hungaria. Aug. 19—26.	299
Bezerédy Imre, gr. Eszterházy Antalnak. September 1.	302
Gr. Eszterházy Antal Bottyánnak. Sept. 7.	303
Gr. Eszterházy Antal Rákóczinak. Oct. 2—15.	305
Bottyán a fejedelemnek. Oct. 19.	308
Bezerédy Imre gr. Eszterházy Antalnak. Oct. végén.	309
Bottyán Rákóczinak. November 4.	311
Ugyanaz, ugyanannak. Nov. 11.	21
Ugyanaz, ugyanannak. Nov. 12.	313
A fejedelem Bottyánnak. Nov. 14.	314
Bottyán Nógrád vármegyének. Nov. 21.	315
A fejedelem Bottyánnak. December 1.	316
Bottyán Rákóczinak. Dec. 1.	316
Bottyán, gr. Forgách Simonnének. Dec. 6.. . . .	318

	<i>Lap</i>
Bezerédy Imre a fejedelemmek. Dec. 13.	319
Ugyanaz, ugyanamnak. Dec. 17.. . . .	320
Bottyán a fejedelemmek. Dec. 25.	321
Bezerédy a fejedelemmek. Dec. 25.	322
Bezerédy Károlyi Sándornak. Dec. 25.	324
Bezerédy a fejedelemmek. Dec. 31.	326

1707.

Szekeres István ezredes a fejedelemmek. Január 13.	328
Bezerédy Imre dandárnok a fejedelemmek. Január 18. (A fejedelem válaszának fogalmazatával.)	328
Bezerédy Károlynak. Január 18.	332
Néhai Szombathelyen lakozó posztócsináló levagdalásáról való inquisitió. Január 22.	333
Bezerédy Károlynak. Január 27.	335
Bottyán menetlevele a községi követek számára. Február 3.	337
Bezerédy Károlynak. Február első felében.	338
1707. Február közepén kelt dunántúli levelek kivonatai.	339
Bottyán gr. Eszterházy Antalnak. Február 17.	339
Bezerédy gr. Eszterházy Antalnak Február 27.	342
1707. febr. végén s martius 1-jén kelt dunántúli levelek kivonatai.	344
Bottyán gr. Eszterházy Antalnak. Martius 1.	345
Béri Balogh Ádám gr. Eszterházy Antalnak. Martius 3.	347
Palkovich Ferencz főhadbiztos gr. Eszterházy Antalnak. Mart. 6.	350
Török István senator és ezredes, Beresényinek. Mart. 7.	352
Réthey György ezredes, gr. Eszterházy Antalnak. Mart. 7.	354
Bottyán tábornok Eszterházyanak. Martius 8.	356
Bezerédy, gr. Beresényi Miklósnak. Martius 9.	358
Bezerédy, Eszterházyanak. Martius 11.	360
Somogyi Ádám ezredes, Eszterházyanak. Mart. 14.	361
Bezerédy Eszterházyanak. Mart. 15. (Melléklettel.)	362
Bottyán bizonyítványa, Zólyomy János hadnagy részére. Martius 29. (Zólyomy kérvényével Beresényihez.)	366
Csajághy János ezredes, Károlyi Sándornak. April 17. és 21.	367
Bottyán tábornok a Közép-Duna melléki lakossághoz. April 26.	368
Szent-Györgyi Horváth Zsigmond főhadbi biztos, Beresényinek. April 28.. . . .	369
A esobáncezi kapitány és tisztartó jutalma. Május 4.	369
Graßner Antal alezredes, Eszterházy Antalnak. Május 24.	370
Bezerédy Imre, gr. Eszterházy Antalnak. Május 27.	371
Nomina Exulantium Trans-Danubianorum.	373
Bottyán salva-gvardia engedélye Dömsöd számára. Június 4.	374
Bezerédy Eszterházy Antalnak. Június 4.	375
Somogyi Ádám Eszterházyanak. Június 14.. . . .	376
Bottyán a fejedelemmek. Június 15.. . . .	377

Bottyán gr. Beresényi Miklós fővezérnek. Június 15.	379
Gr. Beresényi Miklós Szemere Lászlónak. Június 21.	382
Bottyán tábornok Pest vármegye alispánjának. Június 24.	383
Bottyán nyílt-parancsa a dunántúli községekhez. Június 26.	384
Bottyán nyílt-parancsa a dunántúli alispánok s szolgabírákhoz. Június 26.	386
Bottyán Beresényinek. Július 3.	386
Bezerédy a fejedelennek. Július 17.	388
Pápay Gáspár, Rákóczi nándor-fejérvári követe, gr. Eszterházy Ant- alnak. Július 24.	390
Bezerédy, Eszterházy Antalnak. Augustus 2.	390
Pálóczi Horváth György hadi főpénztárnok és b. Löffelholtz es. tábornok levele. Augustus 2.	395
Bottyán, Beresényinek. Augustus 5.	397
Bottyán, Eszterházy Antalnak. Augustus 10.	399
Vas vármegye utasítása Bottyánhoz küldött követei számára. Augustus 10.	401
Bottyán nemesi fölkelést hirdet. Augustus 16.	402
Bottyán, Beresényinek. Augustus 17.	404
B. Révay Gáspár ezredes, gr. Eszterházy Antalnak. Aug. 17.	406
Szekeres István ezredes, gr. Eszterházy Antalnak. Augustus 19. (Melléklettel.)	408
Groczy István alezredes levele. Aug. 22.	409
Bottyán védlevele Szombathely város számára. Sept. 3.	410
Bezerédy Eszterházy Antalnak. Sept. 6.	411
Ugyanaz, ugyanannak. Sept. 7.	415
Bottyán János Eszterházy Antalnak. Sept. 12.	418
Terstyánszky István alezredes, Eszterházyinak. Sept. 13.	420
A fejedelem Bottyánnak. September 15.	422
Szent-Györgyi Horváth Zsigmond főhadbiztos, gr. Eszterházy Dá- nielnek. Sept. 16.	422
Bottyán, Eszterházy Antalnak. Sept. 17.	423
Bottyán a győrieknek. Sept. 22.	425
Bottyán, Eszterházy Antalnak. Octóber 6.	427
Bottyán, Vitnyédy Péternek. Octóber 6.	429
B. Révay Gáspár gr. Eszterházy Antalnak. Oct. 6.	430
Korvinyi János főmustramester, Eszterházy Antalnak. Octóber 10. (Melléklettel.)	431
Bezerédy Imre, Eszterházy Antalnak. Oct. 13.	433
Bottyán, Szluha Ferencznek. Oct. 17.	437
Csajághy János, Károlyi Sándornak. Oct. 18.	438
Bottyán, gr. Beresényi Miklósnak. Oct. 21.	439
A győr városi lakosok Bottyán tábornokhoz. Oct. 21.	440
Bottyán Beresényinek. Oct. 27.	441
Bottyán a fejedelennek. Oct. végén.	444

	<i>Lap</i>
A fejedelem Bottyánnak. November 11.	446
Bezerédy Imre, Korvínyi Jánosnak. Nov. 11.	447
Bottyán Beresényinek. November 12.	448
Bottyán, Esztergom városának. Nov. 14.	450
Korvínyi János, gr. Beresényi Miklósnak. Nov. 14.	450
Horvátthi Ferencz simontornyai várparancsnok, gr. Beresényi Miklós- nak. Nov. 26.	451
A dunántúli hadtest tetteleges állománya 1707. november havában. (Rovatolt táblázat.)	452
Bezerédy Imre, b. Károlyi Sándornak. December 6.	455
Gr. Eszterházy Antal, gr. Beresényi Miklósnak. Dec. 9.	456
Szekeres István, gr. Beresényi Miklósnak. Dec. 11.	458
Sümeg, Csobáncz, Somlyó és Csesznek várakbeli tűzerek, ágyúk, mozsarak, löszerek jegyzéke. Dec. 23.	460
Eszterházy Antal, Károlyi Sándornak. Dec. 23.	462
Losonczy Farkas András alispán, Radvánszky Jánosnak. Dec. 24.	463
A dunántúli csapatok hadrendje és téli elhelyezése, midőn Bottyán Sümegen 1707. december 25-kén a vezényletet gr. Eszterházy Antalnak átadta	465

1708.

Bottyán tábornok, Esztergom városának. Február 3.	466
Bottyán Beresényinek. Február 7.	466
Bottyán Károlyinak. Február 22.	467
Bottyán Rákóczinak. Martius 16.	468
Bottyán Beresényinek. Martius 16.	469
Ugyanaz, ugyanamnak. Martius 21.	471
Bottyán resolútiója a velesiczi lakosok kérvényére. Martius 22. (E kérvény szövegével.)	472
Bottyán Beresényinek. Martius 23.	473
Ugyanaz, ugyanamnak. April 7.	475
Gr. Beresényi, Bottyánnak. Május elején. (Bottyán hadtestének specificatiójával.)	476
Bottyán, a fejedelemnek. Május 5.	478
Bottyán, Beresényinek. Május 14.	479
Bottyán, a fejedelemnek. Május 15.	480
Bottyán, Beresényinek. Május 15.	482
Bottyán Beresényi kegyeibe ajánlja a pannonhegyi Conventet. Máj. 30. (E Convent folyamodványával és a fejedelemi helytartó válaszá- val reája.)	483
Bottyán, Károlyinak. Június 2.	486
Bottyán, Beresényinek. Június 6.	487
Gr. Eszterházy Antal, Bottyánnak. Június 6.	488
Gr. Beresényi Miklós, Bottyánnak. Június 9.	489
Bottyán Beresényinek. Június 12. (Melléklettel).	491

Ugyanaz, ugyanannak. Június 13.	492
Szluha Ferencz, Bercsényinek. Június 13. (Két melléklettel.) . . .	493
Bottyán, Bercsényinek. Június 14.	496
Bottyán, Nagy-Szombat városának. Június 25.	497
Bottyán, a fejedelemnek. Július 15.	498
A fejedelem, Bottyánnak. Július 17.	499
Bottyán, Bercsényinek. Július 21.	500
Ugyanaz, ugyanannak. Július 25.	501
A fejedelem, Bottyánnak. Augustus 4.	503
Bottyán, Bercsényinek. Augustus 6.	503
Ugyanaz, ugyanannak. Augustus 6.	504
Ugyanaz, ugyanannak. Augustus 8.	505
Bottyán, Rákóczinak. Augustus 9.	506
Bottyán, Bercsényinek. Aug. 9.	507
Ugyanaz, ugyanannak. Aug. 10.	508
Ugyanaz, ugyanannak. Aug. 10.	509
Gr. Eszterházy Antal. Bottyánnak. Aug. 12.	511
Bottyán, Bercsényinek. Aug. 12.	512
A fejedelem, Bottyánnak. Aug. 13.	513
Bottyán, a fejedelemnek. Aug. 13.	514
Ugyanaz, ugyanannak. Aug. 15.	515
Bottyán, Bercsényinek. Aug. 15.	516
A fejedelem, Bottyánnak. Aug. 16.	518
Bottyán, Bercsényinek. Aug. 16.	518
Bottyán, a fejedelemnek. Aug. 17.	519
Bottyán, Bercsényinek. Aug. 17.	521
Bottyánnak a Balogh István dandárára zsoldul kiosztott pénze spec- ificatiója. Aug. 17.	522
Bottyán, a fejedelemnek. Aug. 19.	522
Ugyanaz, ugyanannak. Aug. 19.	524
Ugyanaz, ugyanannak. Aug. 21. (Melléklettel.)	525
Bottyán, Bercsényinek. Aug. 21.	527
Nagy-Hont vármegye kötelezője Bottyánnak és nejének. Augustus 21. és 24.	528
Bottyán, Rákóczinak. Aug. 25.	530
Szluha Ferencz, Bercsényinek. September 3.	532
Berthóty István újbáti parancsnok, Bercsényinek. Sept. 12. . . .	534
Szluha Ferencz, Bercsényinek. Sept. 12.	535
Vajda András, a Bottyán-huszárok ezredese Bercsényinek, a laban- czok fölveréséről Szakolczánál. Sept. 13.	536
Berthóty István, Bercsényinek. Sept. 14.	538
Bottyán, Bercsényinek. Sept. 16.	539
Bokros Pál ezredes, Bottyánnak. Sept. 20.	540
Bottyán, Bercsényinek. Sept. 28.	541
A fejedelem az orsz. közgazdasági tanácsnak. Octóber 1.	542

	<i>Lap</i>
A fejedelem, Bottyán főtiszteikhez. Oct. 2.	543
Bottyán a fejedelemnek. Oct. 5.	544
Bottyán, b. Klobusiczky Ferencznek. Oct. 5.	544
Berthóty István Beresényinek. Oct. 19.	545
Bottyán elismervénye. Oct. 29.	546
Más elismervény. Oct. 30.	547
Harmadik elismervény. Oct. 30.	547
Bottyán, a fejedelemnek. November 1.	547
Bottyán újabb elismervénye. Nov. 3.	549
Bottyán, Beresényinek. Nov. 4.	549
Ugyanaz, ugyanannak. Nov. 6.	550
Heister brutális levele Bottyánhoz és annak válasza. Nov. 5.	551
Berthóty István, Beresényinek. Nov. 9.	554
Beresényi ordere Bottyán számára. Nov. 13.	556
Bottyán a fejedelemnek. Nov. 21.	558
Beresényi, Bottyán ezredeseinek. Nov. végén.	560
I. József császár grationális-levele Bottyán számára. Dec. 4.	561
Beresényi újabb ordere Bottyán számára. Dec. 5.	563
A fejedelem, Bottyánnak. Dec. 6.	564
Bottyán, Beresényinek. Dec. 7.	565
Bottyán a fejedelemnek. Dec. 13.	567
Ugyanaz, ugyanannak. Dec. 15.	569
Bottyán, Beresényinek. Dec. 15.	570
Ugyanaz, ugyanannak. Dec. 20. (Melléklettel.)	572
Bottyán, a fejedelemnek. Dec. 22.	573
Ugyanaz, ugyanannak. Dec. 26.	574
Bottyán, Beresényinek. Dec. 26.	575
Ugyanaz, ugyanannak. Dec. 29.	576
Bottyán, a fejedelemnek. Dec. 29. (Rákóczi válaszfogalmazatával.)	577
Bottyán, Beresényinek. Dec. 31. (Melléklettel.)	578

1709.

Bottyán, Nógrád vármegyének. Január 1.	580
Bottyán Beresényinek. Január 2. (Két melléklettel.)	581
Beresényi Bottyánnak. Január 4.	584
Bottyán a fejedelemnek. Január 9.	585
Bottyán, Beresényinek. Január 13.	586
Bottyán a fejedelemnek. Január 16. (Rákóczi válaszfogalmazatával.)	587
Bottyán, Heves-vármegyének. Január 20.	589
Csajághy János dandárnok hadi jelentése. Január 21.	589
Bottyán, Heves vármegyének. Január 22.	592
Ugyanaz, ugyanannak. Január 25.	592
Bottyán Károlynak. Január 30.	593
Gr. Beresényi Miklós, Bottyán tábornoknak. Január 31.	595
Bottyán, Heves vármegye alispánjának. Február 1.	596

Bottyán tábornok assignatiója Nógrád vármegyére, Febr. 1.	597
Bottyán a fejedelemnek. Február 2.	597
Bottyán Beresényinek. Február 2.	598
Kókay Márton ezredes, Bottyánnak. Február 2.	600
Eszterházy Antal Bottyánnak. Február 3.	600
Bottyán Károlynak. Február 4.	601
Ugyanaz, ugyanannak. Február 4.	602
Bottyán recognitiója. Február 4.	603
Bottyán Károlynak. Február 5—6.	603
Bottyán a fejedelemnek. Február 8.	604
Bottyán Károlynak. Február 8.	605
A fejedelem Bottyánnak. Február-10.	606
Bottyán Sötér Tamás ezredesnek. Február 10.	607
Bottyán Károlynak. Február 12.	607
Ugyanaz, ugyanannak. Február 14. (Két melléklettel.)	608
Bottyán Károlynak. Február 14.	610
B. Andrassy István Bottyánnak. Február 12.	611
Bottyán Dévay Pál hevesi alispánnak. Február 15.	612
Bottyán Károlynak. Február 17. (Melléklettel.)	612
Ugyanaz, ugyanannak. Február 18.	614
Bottyán Beresényinek. Február 19. (Melléklettel.)	614
Gr. Eszterházy Antal, Károlyi Sándornak. Február 19.	617
Beresényi Bottyánnak. Február 20.	618
Bottyán és Bottyánné Károlynak. Február 20.	619
Bottyán Károlynak. Február 20. estve	620
Ugyanaz, ugyanannak. Február 24. (Két melléklettel.)	621
Bottyán Balogh István dandárnoknak. Martius 1.	623
Bottyán Beresényinek. Martius 2. (Melléklettel.)	624
Bottyán Károlynak. Martius 2.	627
Bottyán Beresényinek. Martius 8.	629
Az orsz. közgazdasági tanács Bottyán tábornoknak. Mart. 8.	630
Bottyán Beresényinek. Martius 11.	631
Az orsz. közgazdasági tanács Bottyánnak. Martius 13.	633
Bottyán Andrassy Istvánnak. Martius 14.	634
Bottyán Beresényinek. Martius 20.	635
Bottyán Károlynak. Martius 23.	636
Szent-Pétery Imre dandárnok, Bottyán tábornoknak. Mart. 23.	638
Zsámboky Nagy István ezredes elismervénye Bottyán tábornok assignatiójára fölvett zsoldpénzekről. Mart. 23.	639
Limprecht János ezredes, Bottyánnak. Martius 25.	639
Bottyán a fejedelemnek. Martius 26.	640
Bottyán Károlynak. Martius 26.	642
Ugyanaz, ugyanannak. Martius 28.	643
Ugyanaz, ugyanannak. Martius 30.	645
Bottyán védlevele Szklabonya község részére. Martius 30.	646

Bottyán Károlynak. April 3.	646
Bottyán ordere Vajda ezredes számára. April 4.	647
Zsámboky Nagy István ezredes, Bottyánnak. April 4.	648
Bottyán a fejedelemmek. April 6.	648
Bottyán Beresényinek. April 6.	650
Bottyán Károlynak. April 6.	651
Ugyanaz, ugyanannak. April 6.	652
A fejedelem, Bottyánnak. April 7.	653
Bottyán Károlynak. April 9.	653
Bottyán Beresényinek. April 10.	654
Ugyanaz, ugyanannak. April 11. (Melléklettel.)	655
Bottyán Károlynak. April 12.	657
A fejedelem, Bottyánnak. April 13.	658
Bottyán Beresényinek. April 15.	659
Sötér Tamás ezredes, Bottyánnak. April 19.	659
Bottyán Károlynak. April 22.	661
Bottyán Beresényinek. April 23.	662
Zsámboky Nagy István Bottyánnak. April 24.	663
Bottyán Beresényinek. Május 1.	664
Bottyán Károlynak. Május 2.	665
Bottyán Beresényinek. Május 10.	665
Az orsz. közgazdasági tanács Bottyánnak. Május 12.	667
Szécsény táji névtelen tudósítás. Május 14.	668
Bottyán tábornok Korpona város főbírájának. Május 17.	669
Bottyán Beresényinek. Május 19.	669
A fejedelem, Bottyánnak. Május 22.	671
Ráday Pál udv. cancellár a fejedelemmek. Június 9.	671
Bottyán Beresényinek. Június 9. (Melléklettel.)	673
Bottyán Korpona város főbírájának. Június 10.	675
Ebeczky István dandárnok, Beresényinek. Június 12.	676
Ráday Pál a fejedelemmek. Június 14.	677
Ugyanaz, ugyanannak. Június 16.	679
Bottyán a fejedelemmek. Június 16.	680
Bottyán Nógrád vármegyének. Június közepén.	682
Bottyán Balogh Istvánnak. Június 20. (Balogh levelével.)	683
Bottyán a fejedelemmek. Június 22.	685
Beresényi Bottyánnak. Június 22.	686
Bottyán Beresényinek. Június 22.	687
Bottyán Náray László dandárnoknak. Június 23.	688
Bottyán a fejedelemmek. Június 26.	689
Bottyán a fővezérnek. Június 26.	691
Bottyán Berthóty Istvánnak. Június 27.	694
Bottyán a fejedelemmek. Július 8. (Két melléklettel.)	695
A fejedelem Bottyánnak. Július 12.	697
Bottyán Beresényinek. Július 13.	697

	<i>Lap</i>
A fejedelem Bottyánnak. Július 13.	699
Bottyán a fővezérnek. Július 17.	699
Ugyanaz, ugyanannak. Július 21.	700
Ugyanaz, ugyanannak. Július 24. (Melléklettel.)	703
A fejedelem Bottyánnak. Július 31.	704
Gr. Beresényi Miklós gr. Eszterházy Antalnak. Augustus 1.	705
Bottyán Beresényinek. Augustus 4.	706
Bottyán a fejedelemnek. Aug. 5. (Melléklettel.)	708
Bottyán a fővezérnek. Augustus 7.	710
A fejedelem Bottyánnak. Augustus 8.	711
Bottyán Beresényinek. Augustus 8.	711
Bottyán a fejedelemnek. Aug. 15. (Melléklettel.)	712
Bottyán Beresényinek. Aug. 17—18.	715
Bottyán tábornok ordere Sötér ezredes számára. Aug. 21.	717
Bottyán Beresényinek. Augustus 22.	717
Ugyanaz, ugyanannak. Aug. 25. (Melléklettel.)	719
Beresényi Eszterházy Antalnak. Aug. 25.	722
Bottyán Beresényinek. Augustus 28.	724
Ugyanaz, ugyanannak. September 9.	725
Bottyán védlevele Jász-Berény városa számára. Sept. 9.	726
A fejedelem Bottyánnak. September 14.	726
Eszterházy Dániel Beresényinek. Sept. 28.	727
Gr. Beresényi Miklós intézkedése Bottyán temetése s özvegyének különleges, rokonai védelme alá vétele iránt. Sept. 30.	728
Beresényi védlevele Bottyán özvegye számára. Octóber 1.	730
Beresényi prorogatoriuma Bottyán özvegye számára. Oct. 1.	731
Eszterházy Antal Bottyánnak. Octóber 1.	733
Beresényi oltalomlevele Bottyán ménesére. Oct. 31.	735
Bottyán Esztergom városi házait, szöleit, földjeit Heister engedélyé- ből Kukländer esztergomi cs. parancsnok bitorolja. November 8. (Oct. 25. kelt melléklettel.)	735
Zemmegg újabb tudósítása Bottyán esztergomi javainak teljes elfög- laltatásáról Kukländer tbk. által. December 2. (Nov. 27-iki melléklettel.)	737
Gr. Beresényi Miklós, Bottyán hagyatéka ügyében, Csajághy János érsek-újvári parancsnoknak és Szluha Ferencz ottani praefec- tusnak. December hó.	738

1710.

Beresényi compulsorium mandatumja Bottyán özvegye részére. Január 15.	740
Szluha Ferencz, Bottyánnak némely pénzbeli hagyatékairól. Mar- tius 13.	742
A fejedelem, gr. Beresényinek. Martius 20. (Melléklettel.)	744
Fejedelmi parancs az egri káptalanra, Bottyánné ügyében. April 2.	748

Özv. Bottyán Jánosné gr. Forgách Juliána a fejedelemlhez. April 23.	751
Bottyán mostoha-unokái a fejedelemlhez. April hó.	752
Gr. Eszterházy Dániel jelentése a fejedelemlhez, Bottyán özvegye és örökösei kiegyeztetése tárgyában. April vége vagy május eleje. (Melléklettel.)	753
A fejedeleml, gr. Eszterházy Dánielnek. Május 3.	756
Bottyán özvegye Beresényihez. Május hó.	757
Gr. Beresényi Miklós Szluha Ferencznek. Május 28.	759
Ideiglenes kiegyezés Bottyán özvegye és örökösei közt. Július 5.	760
Szluha Ferencz, gr. Pálffy Jánosnak. December 25.	762

1711.

Özv. Bottyánné tiltakozása az egri káptalan előtt, férjének jószágai lefoglalása ellen. Január 22.	766
Bottyán özvegye az egri káptalan előtt teljhatalmazzottakat vall. Január 22.	766
Gr. Pálffy János es. tbgv. útlevele özv. Bottyánné számára. Február 17.	768
Szluha Ferencz, gr. Pálffy Jánosnak. Martius 30.	769
Pálffy tábori papja Weber Mátyás jezsuita páter, Bottyámménak. April 12.	771
Osztálytervezet Bottyán özvegye s örökösei közt. Júnus 5.	772
Sándor Menyhárt esztergomi alispán recognitiója. Július 6.	773
Zennegg Kristóf budai kamarai tanácsos jelentése Bottyán jószágai átadásáról. Július 18. (Melléklettel.)	774
Zennegg újabb jelentése, ugyanarról. Július 21.	777
Forgách Juliána kérvénye a magy. kir. ndv. kamarához, Bottyán nászajándéka tárgyában. September 15.	778
Zennegg kamarai tanácsos, b. Palocsaynak. Octóber 6.	779
Palocsay válasza Zenneggnek. Octóber 9.	780
Forgách Juliána gr. Koháry Istvánhoz, mint Hont vármegye főispánjához. Bottyán utáni követelése ügyében. 1711. végén.	781

1712.

Forgách Juliána kérvénye a királyhoz. a Hont-megyei tartozás ügyében. 1712. tavaszán	783
A Jósá-örökösök s Forgách Juliána követelései. Május 27.	785
A Bottyán-örökösök kérvényére a király rendelete. Július 23.	786
Bottyán örököseinek kihallgatása, (I—IV.) Octóber 5.	790
Bottyán esztergomi sörházáról s szöleiről informatió. December 15. (Melléklettel.)	807

1713.

A kir. tábla ítélete a Bottyán-örökségben. Augustus 17.	808
A nyitrai piaristák alapítványának fentartása. Octóber 4.	810
B. Palocsay György bizonyáglevele. Octóber 12.	811

1714.*Lap*

Bottyán-féle ingó értékek összeírása és elpecsételése b. Palocsaynál.	
Február 7. és martius 2. (Melléklettel.)	812
B. Palocsay György, Blasskovics Márton udvari ágensnek. Martius 20.	815
B. Palocsay György fölebbezése a kir. kamarához	817
Hunyady László udv. cancelláriai tanácsos, b. Palocsay Györgynek.	
April 9.	819
A Bottyán adoptív és oldalági örökösök egyezsége. April 27. . . .	820
B. Palocsay Blasskovics Mártonnak. Július 23. (Melléklettel.) . . .	820
B. Palocsay György kérvénye az országgyűléshez. 1714. őszszel. . .	824
Bottyán hagyatékosainak kérvénye az országgyűléshez. November	
17. kelt kir. paranesban átírva	825

1714—1715.

B. Palocsay a kir. fiscusnak egyezséget ajánl	829
A Bottyán-örökösök Szluha Ferencz és többek ellen	829

1716.

A Bottyán-örökösök gr. Szirmay Tamás ellen. April 9. kelt kir.	
mandatum	831.

DB
932
.48
B6n4
1383

Bottyán, János
Bottyán János vezénylő
tábornok levelezései s róla
szólo más emlékezetreméltó
iratok

PLEASE DO NOT REMOVE
CARDS OR SLIPS FROM THIS POCKET

UNIVERSITY OF TORONTO LIBRARY

UTL AT DOWNSVIEW

D RANGE BAY SHLF POS ITEM C
39 14 08 12 11 001 2